POENALIVM
DISTRICTIONVM
EXAMEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

Pœnalium diſtrictionum

EXAMEN,

QVIBVS

REGVLARES

Pœnitiuam Iuſtitiam adminiſtrant.

OPERA

P. F. SANCTORII A MELFI

Ordinis Min. Strict. Obſeru. S.P.N. FRANCISCI, Rom. Prou. Patris, ac Theologi, in S. Lateranen. Pœnitẽtiaria iam Pręſidis, & nunc Regalis Monaſterij S. Claræ Neapolis Moderatoris, in lucem eductum.

IN QVO PRAEEVNTIBVS VTRIVSQVE THEOLOGIAE, Iuriſque prudentiæ facibus, quidquid ad iudicialem ſenticoſam materiam ſpectat abſolutè, ac concinnè diſponitur.

IN DVAS PARTES DISTRIBVTVM, QVAS NON SINE FRVCTV peruoluet Eccleſiaſticus Iudex, Forenſiumq. Cauſarum Patronus.

Domus Probationis Romanae Scol: Piar:



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUEL

ROMÆ, Sumptibus Io. Antonij Bertani ad ſignum Griphi.

Ex Typographia Franciſci Monetæ. M.DC.XLIX. *Superiorum Permiſſu.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Eminentiſs. ac Reuerendiſs. Domino Mœcenati ſuo
Clementiſsimo

D. HORATIO IVSTINIANO
S.R.E. Cardinali Ampliſſimo,

Sanctiſſimi Domini Papæ Maiori Pœnitentiario, ac
Seraphici Ordinis Comprotectori, Rectori,
& Gubernatori integerrimo.

FR. SANCTORVS DE MELFI
Romanæ Reformatæ Prouinciæ filius,

Ac Regij Monaſterij S. Claræ Neapolis Guardianus,
poſt humillima S. Purpuræ oſcula,
P. F. P.

AEDIFICIA, & Plantas, atque ab illis prouenientes fructus Solo cedere IVSTINIANARVM legum ſanciuit authoritas, quas in æqui, rectique aſſertionem, armauit ratio, & Imperij Maieſtas inſtruxit. Iure etenim in parentis commoda recidunt, quæ in ſinu illius adulta ſunt germina, & eò neceſſe eſt, vt cum pondere extenſæ propagationis redeant, vnde vitę initium acceperunt. Hæc autem Imperialis ſanctio, Eminentiſſime Princeps, vt coram amplitudine tua cum fœnore harum lucubratiuncularum mearum apparerem, non tantùm ſuadet, ex humillimæ, quam profiteor, ergà Te

deuotionis ingenio; verùm etiam ex Iuſtitiæ complemento, allicit, & impellit. Siquidem, quantulęcumque illæ ſint, in S. Lateranenſis Pœnitentiariæ Collegio, per tempus, quo ibi moras trahere datum fuit, magna ex parte collectæ; poſtmodum in hoc inſigni, & verè Regio Monialium Sanctæ Claræ Cœnobio coronidem acceperunt. Atque adeò, cùm Summus Chriſti Vicarius Claues Regni Cœlorum ſibi collatas, in Pœnitentiali Pretorio exercendas, ſuprema Tibi authoritate commiſerit; Cumque ad huiuſce Monaſterij clauum, Tuo iuſſu deſtinatus fuerim, interque Populares tumultus, ad liniendos animi mœrores, Muſis, tempori tamen accommodatis; ideſt iudicialibus, & in malorum vindictam armatis, vti licuit, quis me effrontem, vel indolentem coarguet, quod Tuæ illuminatæ mentis oculos, ac omnibus numeris, omniumque litterarum abſolutam eruditionem, quæ in Te eſt, non expauerim? In Tuæ ditionis Solo progenitæ, Tibi pleno iure debentur, Tibique tanquàm directo Domino, etſi incultæ, etſi Coloni ruditate ſylueſcentes, debito exigente, ſiſtuntur. Quod paluſtris calamus, quod infirmum ingenium potuit, exhibet, non quod humilis, deuotuſque optaſſet affectus. Ampliori ſtimulo ſollicitari potuiſſet humilitas, vt Regulares iſtæ animaduerſiones ad Tuæ cenſionis Arcem, vel inuitæ in iudicium traherentur, vtpotè Franciſcanum ſodalitium, Tuæ Comprotectioni concreditum, concernentes: Et ſicut priorem meorum Commentariorum in ſtatuta Seraphici Ordinis Tomum, Eminentiſſimo Protecto-

ri

ri nuncupandum duxi; ità debuit alter Eminentiſſimo Comprotectori dicari. Vt vtrumque tempus, legibus, quæ in primo, & armis, quæ in ſecundo diguntur, ſub Eminentiſſimorum Protectorum præſidio conſoueri valerent. Verùm hac generali ratione ſepoſita, ad debitum redeo, eoq; fultus Eminentiæ Veſtræ pedibus librum volens, lubenſque ſubmitto: ſciens Te non aſpernaturum munuſculum, etiamſi cultiores, & ſuauiores Muſas ſoleas contemplari, ea fermè ratione, qua fatigatos lumine oculos, & laſſeſcentem obtutum, in nobiliorum obiectorum aſpectu, ad ſylueſtria, & montana conuertimus, & torpentem ob exquiſitos ſapores guſtum, agreſtiori, & amariori ſucco corrigimus. Poſſet hoc loco calamus in Auitæ, & Nobiliſſimæ IVSTINIANAE Familiæ campum excurrere, ſed amens, & Hypocratis vinculis coercendus, qui imparem ſuis viribus materiam imprudens auderet attingere, & Atlantæis humeris vix proportionatæ moli, pigmæos, debileſque artus ſupponere conaretur. Sol, proprijs, non alienis ſplendoribus cernitur, & nulla Chriſtiani, & non Chriſtiani Orbis regio reperitur, quæ à IVSTINIANIS fulgoribus ſe abſcondat. Solem enim, ſiuè Orientem, ſiuè Occidentem, ſiuè in meridie conſtitutum IVSTINIANVS Ales inconcuſſo oculo intuetur. Ex inacceſſis, arduiſque lapidibus, vbi nidum ſuum poſuit, ſuperna, infera contemplatur. Cuius Pulli muricis ſanguinem lambunt, ſiuè inter hoſtes accincti, ſiuè inter infulas Purpurati, ſiuè inter faſces, & ſceptra conſpicui, ſiuè inter Academias, & Gymnaſia

naſia , ſcientiarum omnium cultura , & in primis Chriſtiano zelo , & pietate fulgentes : excurrit , vel nolens calamus. Coram Te, IVSTINIANAE glorię, non minùs ſanguine , quàm virtutibus hærede , pedem ſiſtit . Et quam meritis conſecutus es Purpuram, & ad Diuinum præceptum eleuandam , Tuæ Religioſa integritas , & cana prudentia , non parùm ſollicitant , ambitioſo obſequio reueretur . Vale Princeps Eminentiſſime . Ex Regali Monaſterio Sanctæ Claræ Neapolis 4. Non. Martij 1649.

Digitized by Google

Lectori meo.

SERAPHICAS Sanctiones, in practica criminali Summariè, & per quaſdam veluti aphoriſmos adductas, ac in commentarijs ad Ordinis Conſtitutiones, opportuniori tempori ablegatas, ecce nunc tertiò ex profeſſo examinādas aggredior, vt tandem, fax, quæ planiori luxit itineri, ſenticoſis, intricatiſquè ſemitis præferatur. *Intentum Authoris.*

Nec quia punitiones culpas emendant, & verbo Taciti 3. annal. *Omittere potius prævalida, & adulta vitia, quàm hoc exequi, vt palam fieret, quibus flagitijs impares eſſemus.* ab ipſarum publicatione, & declaratione manum retraxi, quia omnibus compertum eſt, cuiuſcumque, etiam Sanctiſſimè inſtitutæ Reipublicæ polos, & cardines in prȩmiorum, & pœnarum diſtributione conſiſtere; quibus vniuerſa regendi diſciplina componitur. *Legis enim præmio, aut pœna, vita moderatur humana*, vt ex Sancto Iſidoro retulit *Grat. cap. omnes autem. d.* 3. *In quibus Reipublicæ ſalutem ſitam eſſe*, dixit *Ariſt.* 1. *Rethor. cap.* 3. Aſſertore ſiquidem *S. Cypriano de hab. Virginũ. Diſciplina cuſtos eſt ſpei, retinaculum fidei, dux itineris ſalutaris, fomes, & nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis, facit in Chriſto manere ſemper.* Ex cuius defectu Valentinianos hæreticos progerminaſſe, teſtatur Tertullianus aduerſus ipſos, initio, *Qui diſciplina non terrentur.* Equidem ſi prohibita impunè tranſcendas, *nequè metus vltra, neque pudor eſt*, dicebat Tiberius apud Tacitũ *lib.* 3. *ann.* quod clarius digeſſit S. P. Damianus in opuſc. 57. inquiens, *vbi penitus diſciplina poſtponitur, vbi deſtricta legitimi rigoris cenſura reprimitur, neceſſe eſt, vt prona ſemper ad malum fragilitatis humanæ conditio, ad illicita relaxetur*, & proptereà dicitur *in cap. placuit* 21. *q.* 2.

Diſciplina quibus polis nitatur.

Diſciplinæ effectus.

Diſciplinæ defectus quid operetur.

ex Conc. Hiſpal. 2. non poterit in Clericis prauaricationis aboleri licentia, niſi fuerit in eis propter correptionem, diſciplinæ ſubſequuta correctio, quod ex Iſidoro relatum fuerat in cap. factæ ſunt d. 4. ſi enim errata non corriguntur, nulla poterit ſubſiſtere Reſpublica, in qua non minoris momenti eſt correctio, quàm miſericordia, dicente Ambroſio *Ser. 8. pſal.* 118. *verſ. 2. relatus cap. eſt iniuſta* 23. *queſt.* 4. *In ipſa Eccleſia, vbi maximè miſereri decet, teneri debet quam maximè forma iuſtitiæ; quia cum vni indulget indigno, pluribus facit ad prolapſionis contagiū prouocari; facilitas enim veniæ, incentiuum tribuit delinquendi*. Vnde Caſſiodorus *lib.* 9 *Var. Epiſt.* 2. conſeſſus eſt, *Regnum dici integerrimum, ſi nunquam fuerit immutatum. hoc fieri poteſt, cum vndique ſubmouetur effrænata licentia; nec datur auſus menti malignæ ſub abominabili libertate peccare*. Quid plura? *Prælati inſtituuntur in vindictam malorum, laudem vero bonorū. ad Rom.* 13. & in arca fœderis erat *Vrna habens manna, & virga Aaron, & tabula teſtamenti. ad Heb.* 9. quia ex ſine manna miſericordiæ, & præmij, & ſine virga correctionis cuſtodiri nō poteſt. quia ex Iſaia *cap.* 32. *opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ ſilentium, & ſecuritas vſque in ſempiternum*. Cum enim moraliter impoſſibile ſit (adſit Taciti 4. hiſtor. effatum *Vitia erunt, donec homines*) in tam ampla ſocietate, qualis eſt Franciſcana, quæ Regulares omnes ſimul iunctos excedit, defectus, exceſſuſque non committi, ad probi regiminis ſubſiſtentiam opus fuit, non minus legibus ad bonum dirigentibus, & præmia ſpondentibus adornari, quàm etiam punitionum armis decorari, vt vtrumque tempus, & meritorum, & culparum rectè poſſit gubernari, vt pro Imperij mole regenda Iuſtinianus Inſtit. initio faſſus eſt. Quod eleganti paræmia declarauit ipſo antiquior, & ſapientior Salomon Prou. 25. *Aufer* (inquit) *rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum aufer impietatem de vultu Regis, & firmabitur Iuſtitia*

Facilitas veniæ incentiuum delicti.

Manna & Virga optima complementa.

Punitiua iuſtitia à religione rubiginé tollit.

ſtitia tronus eius, à mirum Lyrano Interprete, *ſicut ablata rubigine formatur vas puriſſimum, ſic ablata impietate de Regno, remanet purum, & iuſtitia ſolidatum.* Quinimò auſim dicere, nec *Deus* ipſe, qui homines labiles creauit, reputaretur *Deus*, niſi delicta punitionibus emendaret, quæ fuit Tertulliani mens lib. 1 contra Marcionem c. 26. qui *Deum* fingebat Iuſtitiæ punitiuæ expertem. *Si enim* (inquit) *neque æmulatur, neque iraſcitur, neque damnat, neque vexat, vt putè, qui nec Iudicem præſtat; non inuenio quomodo illi diſciplinarum ratio conſiſtat. Quale eſt enim, vt præcepta conſtituat, non executurus, vt delicta prohibeat non vindicaturus? extraneus ſcilicet ab omnibus ſenſibus ſeueritatis, & animaduerſionis?* Hinc idem Tertullianus lib. 3. c. 17. applicat Chriſto Domino illud *Deut.* 33. *Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius*, dicens *Chriſtus ſignificabatur taurus ob vtramque diſpoſitionem, alijs ferus, vt Iudex, alijs manſuetus, vt Saluator.* Sed quia hoc argumentum eſt omni lumine naturali, diuino, ciuili, Eccleſiaſtico euidens, illud termino monito S. P. N. FRANCISCI in capitulo Nono Regulæ Prædicatoribus facto, *Annunciando* (inquit) *eis vitia, & virtutes, pœnam, & gloriam, cum breuitate ſermonis.* In his enim totius diſciplinæ Chriſtianæ, & regularis œconomia conſiſtit, quia vt refert Corduba eo loco q. 3. *ordinatè proceditur ſecundum illud Pſalmi. Declina à malo, & fac bonum, & ſecundum aliud, oderunt peccare mali formidine pœnæ, oderunt peccare boni virtutis amore.* Quamobrem Capitulum ſeptimum Regulæ inſtituit: *De pœnitentia Fratribus peccantibus imponenda.* Quia, vt probat *Panor in c. Ad reprimendam, de off. Ordin.* Ordinatio pœnæ comprimit à malitia, & indirectè dirigit ad virtutem, vt expreſsè dicitur in c. *iam verò* 23. *q.* 6. ea fermè ratione, qua ob timorem pœnæ deſiſtitur à malo, & aſſumitur bonum, & homines conſueta diligere ſolent, & Reipublicæ intereſt, ne crimina remaneant

Nec Deus eſſet, ſi non puniret.

Diſciplina in quo conſiſtat.

impunita *leg. ſi ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. leg. ſi operis C. de pœnis. leg. ſi longius* §. 1. *ff. de iudic. leg. locatio* §. *quod illicitè ff. de publ. cap. vt fama de ſent. excom. Cuiaccius in lib. 9. Codicis Iuſtiniani ad l.* 47. pœna eſt æſtimatio delicti *l. ſanctio ff. de pœnis*. imponitur verò, vt ſublatis malis, cœteri viuant ſecuriores, vel vt is, qui punitur emendetur. *l. ſi pœna ff. eod* vel vt pœna eius cœteros meliores reddat *l. 7. ff. ad l. fab. l. 1. ff. ad l. Iuliam repetundarum*. vt taſſus eſt *Demoſtenes in* Nearam, vt cœteri terreantur exemplo *l. capital.* §. *famoſos ff. de pœnis*. Quæ ratio efficit, vt in animalia nonnumquam pœnæ cõſummantur vt apud *Plin. lib.* 8. *cap.* 16. *Gen.* 9. *Exod.* 21. *Leuit.* 20. Immo in anima carentia, ex Draconis lege, refert *Pauſanias*, ſi ſtatua offendiſſet, talionem daret. Pœna vnius metus eſt multorum *dicta l.* 1. *C. ad l. Iuliam* .... *c. quapropter* 2. *quæſt.* 7. *cap. ſcienter de Iureiur. Clem.* 1. *de Iud. & Clem.* 1. *de offic. Ordin.*

Quid autem alijs prodeſſe poterit, extra Minoricũ ſodalitium, talis pœnarum examinatio, inde colligetur, quod cum ſint, omnibus alijs ferè regularibus communes, iuuabit, collectas in vnum locum materias, aliqua ſpeciali conſideratione examinatas, habere in quo breuitati ſtudebo, & ab inutili repetitione, eorum, quæ ab alijs tractata ſunt, abſtinere conabor.

Atque hac ratione ſtatuta omnia, Commentarijs adornata in lucem prodibunt: quibus tibi vti, & frui, Lector candidiſſime licet, ſi libet. Sin minus, ne deſpice, quia in re, quæ tibi fortaſſis leuis, & ſuperuacanea videtur, non leuem, ac inanem iuuandi voluntatem affectaui. Vale.

Fr.

FR. IOANNES A NEAPOLI TOT. ORD. S.P. Franciſci Miniſter Generalis, & ſeruus. Dilecto nobis in Chriſto P. F. Sanctoro de Melfi eiuſdem Ordinis, Prouinciæ verò noſtræ Reformatæ Romanæ Patri benemerito, Concionatori, & Lectori generali, atque ad præſens Regij Monaſterij S. Claræ Neapolis Guardiano ſalutem in Domino ſempiternam.

Cum iuxta Apoſtolicas ſanctiones, necnon Ordinis noſtri Seraphici Conſtitutiones reuiſum, & approbatum fuerit Opus à te collectum, cuius titulus eſt: De Pœnis Regularium, & ſpecialiter Fratrum Minorum. *Harum noſtrarum facultatem tibi concedimus, quatenus eum typis mandare poſſis. Vale noſtri memor in orationibus tuis. Dat. in noſtro Conuentu S. Mariæ Nouæ Neapolis. Die 30. Decembris 1646.*

Fr. Ioannes de Neapoli Miniſter Generalis.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. Patri Sac. Palatij Apoſt. Mag.

A. Victricius Epiſc. Alat. Viceſg.

Hoc

HOc Opus, quod *Correctiones pœnales, ſiue punitiua iuſtitiæ inter Regulares adminiſtratio inſcribitur* per P. F. Sãctorum de Melſi Rom. Reform. Prou. Min. Obſeru. Patrem, & Sacræ Theologiæ, Sacrorumque Canonum Profeſſorem, iam ſacræ Pœnitentiariæ P. eiuſdem elaboratum, de mandato Reuerendiſſ. P. Fr. Vincentij Candidi Sac. Apoſt. Pal. Mag. Ord. Prædic. vidi, & nihil in eo inueni, quod ſit contra fidem, aut bonos mores, imò multa, & varia eruditione refertum reperi; quapropter typis mandandum vtile fore iudico omnibus Regularibus, præſertim Minoritis, quorum Regulæ, & Conſtitutionibus eſt accommodatum.

Ita cenſeo Ego Fr. Angelicus Verulanus Strict. Obſeruan. Rom. Prou. Reform. Pater, & S. Theolog. Profeſſor.

Imprimatur.

Fr. Hyacintus Pandolfus Reuerendiſſ. P. Fr. Vincentij Candidi Sac. Apoſt. Pal. Mag. Socius Ord. Prædicat.

Author

Author Lectori.

CAndide Lector, ne mireris ſi plurimis ſcateat Liber erratis, quia ſub prælo paginæ gementes correctorem habuere non ſuum, & eo magis ne graueris, nam Latini idiomatis imperiti ſæpe Typographi dignam merentur excuſationem; hoc omne facilè ſuperaſſem, ſi mihi datum eſſet (dum in lucem produceretur Volumen) adeſſe. Vale.

CON-

Digitized by Google

Digitized by Google

CONTENTORVM IN TOTO OPERE

SYNOPSIS.

TOTVM OPVS TRIGINTA CAPITVLIS ABſoluitur, quæ in Quæſtiones, & Difficultates Digeſta, vniuerſam Iudiciorum Regularium materiam complectuntur; ſunt autem ſequentia.

Capitulum	1.	De Correctione Fratrum, & Pœnis imponendis.
Capitulum	2.	De Pœnis in genere.
Capitulum	3.	De Pœna Priuationis Vocis actiuæ, & paſſiuæ Actuum legitimorum, & Officiorum Ordinis.
Capitulum	4.	De Pœna Carceris.
Capitulum	5.	De Tortura.
Capitulum	6.	De Pœnis Inobedientium, Contumacium, & Rebellium.
Capitulum	7.	De Pœnis Proprietariorum.
Capitulum	8.	De Pœnis in Caſtitatis violatores ſancitis.
Capitulum	9.	De Pœnis Apoſtatarum.
Capitulum	10.	De Pœnis alios Infamantium, & Calumniantium.
Capitulum	11.	De Pœnis in falſarios, & falſos ſancitis.
Capitulum	12.	De Pœnis in Libellorum famoſorum fabricatores fulminatis.
Capitulum	13.	De Pœnis latis in eos, qui irreuerenter, vel iniurioſè loquuntur.
Capitulum	14.	De Pœnis Minantium, Percutientium, Vulnerantium, Occidentium.
Capitulum	15.	De Pœnis in Simoniacos, & Subornatores latis.
Capitulum	16.	De Pœnis in Prælatos, vel ſubditos conſpirantium.
Capitulum	17.	De Pœnis in Schiſmaticos Ordinis, ideſt contra Ordinis diuiſionem procurantes.
Capitulum	18.	De Pœnis ad ſæcularia Tribunalia recurrentium.
Capitulum	19.	De Pœnis Incorrigibilium.
Capitulum	20.	De Pœnis Ludentium.
Capitulum	21.	De Pœna Triremium.

Capi-

Capitulum 22. De Pœnis in eos latis, qui abiurauerunt in S. Officio.
Capitulum 23. De Pœnis Sacramentales Confeſſionis Reuelantium.
Capitulum 24. De Pœnis Reuelantium defectus Religionis, & quæ in Diffinitorio tractata ſunt, & de alijs Reuelationibus faciendis, vel omittendis.
Capitulum 25. De Pœnis in Religioſos hoſpites delinquentes infligendis.
Capitulum 26. De Pœnis malè à ſententijs Appellantium.
Capitulum 27. De Pœnis Infamium.
Capitulum 28. De Pœnis Excommunicationis, & Cenſurarum.
Capitulum 29. De Pœnis in eos, qui gratias ſubdolè impetrant.
Capitulum 30. De Pœnis, quibus plectendi ſunt Patres qualificati, ſi eos delinquere contigerit.

F I N I S.

CAPITVLVM I.

De Correctione Fratrum, & pœnis imponendis.

RESPONDET titulus ſeptimo Capitulo Regulę, ſupra à nobis allegato, quod agit *De Pœnitentia Fratribus peccantibus imponenda*. quam nunc in foro tantùm exteriori conſideramus, &

Quæritur primò an Correctio iſta cadere poſſit ſuper peccata venialia.

Reſpondeo primo: Pœnitentiæ, quas ſalutares vocamus, quaſq. emendandis negligentijs quotidianis, verbo tenus, coram communitate, vel etiam priuatè adhibere ſolent Prælati, non ſolùm cadunt ſuper venialibus, ſed vt plurimum ſuper illis cadere ſolent. Vt patet ex Comment: in Statuta, vbi de Capitulo culparum, &c. *cap.8. Stat.6. à fol.* 107. Pœnitentiæ ſalutares ſuper veniali. bus, vt plurimum cadūt.

Reſpondeo ſecundo: Peccata venialia, quæ diſciplinæ regularis ruinam ſolent paulatim inducere, vt temporis iactura, ſilentij fractio, orationis negligentia, aut derelictio, poſſunt in foro exteriori puniri ſecundùm Statuta diximus, *in Comment. cap.3. Stat.10. fol,* 317. In his Religioſum peccare mortaliter, & Superiorem teneri ſub culpa mortali hæc peccata corrigere ex *Eccleſiaſtici 12. qui ſpernit modica paulatim decidet. Sanchez lib.1. in Decal. cap.6. num.19. Naldus verb Prælatus nu.11. Peirin tom 2. quæſt.1. cap.5. num.63. Coriol. de caſib reſer. par 1. ſect 1. art.5. num.11.* apud quem *Sotus, Bagnez, Lopez Medina, Sairus*. Et optima quidem ratione, quia parua, & leuia vulnera, ſi non curentur, pe[...] iora euadunt, & mortem imitantur. *In pigritijs humiliabitur conſignatio, & in infirmitate manuum, perſtillabit domus. Eccleſiaſtes 10.* Id eſt, ſecundùm Gloſſam interlinealem, *In pigritijs noſtris,*

noſtris, vel Prælatorum humiliabitur ædificium virtutum cuiuslibet, vel Eccleſia.

Punitionis materia eſt peccatum mortale.

Reſpondeo tertio. Peccata, exteriori vltione plectenda, propriè ſunt mortalia. Probatur primo ex cap. 7. regula. *Si qui Fratrum inſtigante inimico mortaliter peccauerint, &c.* quæ verba de peccatis, in foro exteriori puniendis, docuiſſe multos, retulimus, vbi de caſibus reſeruatis, *cap. 7. Sta. 1. fol.* 512.

Probatur ſecundo ex *regul.* 23. *iuris in 6. ſine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.* quia ex Greg. *lib. 7. regeſti epiſt.* 35 *relato cap. 2. de conſtit. Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit.* Nam *voluntate, & propoſito maleficia diſtinguuntur. cap. cum voluntate de ſentent. excom. &* Gloſ. *citat. l ſi putatator, ff. ad l. Aquiliam.* In qua ſola culpa mortalis puniri mandatur: & adducit rationem à priori, & Scholaſticam. Pœna eſt menſura culpæ.

Pœna eſt menſura culpæ.

cap. Sanè 2. de offic. deleg. c. vltimo de tranſact. c. ſicut dignum de homicid. & eſt de iure diuino. *iuxta menſurã debiti erit, & plagarum modus Deut.* 25. *cap. diſciplina d.* 45. & de iure naturali, dictante medicinam non adhibendam ſano, *Matth.* 9. nec pœnam innoxio. *l. Sancimus C. de pœnis.* Hæc autem, mortalem culpam exquirunt, quia venialia, vt venialia, veniam potius, quàm pœnam in externo iudicio, ſollemniter exigendam expoſcunt.

Quod ſi vim facias in illis verbis regulæ, *Niſi ſubſit cauſa.*

Innocentes quãdo puniri poſſint.

Reſpondeo ex *Gloſ.* & communiter ſcribentibus, aliquando puniri innocentes, non per ſe, & directè, ſed per accidens, & indirectè ratione nimirum boni publici, quod aliquando cum nocentibus innoxios comprehendit, vt interdicto; vt cum ad puniendum patrem affligitur filius *l. Sancimus verſ. pars quodammodo. C. de agricol. l. vlt. C. de impuber.* Subditus reſpectu Superioris *l. iſti quidem in fin. ff. quod metus cauſa. c. ſi ſententiæ 16. de ſent. excom.* Sic etiam parti ſanæ proximæ infirmę applicamus remedia, cauteria inurendo, cucurbitulas applicando, *l. ſi quiſquis C. ad l. Iuliam maieſt.* Vtilitas enim publica, & totius particulari, & priuatæ præfertur. *l. 1. C. de cad. toll.* Gloſa ponit caſum eius, qui efficitur bigamus ob vxorem corruptam; & ideo ordinari non poteſt; & Clericus leproſus, qui priuari poteſt parte reddituum, ſine culpa, attamen non ſinę cauſa. In quibus rationem naturalem licet aduortere. quod abſolutè loquendo, nullus innocens puniri poteſt niſi cum nocentibus connexionem, & relationem habeat, vt filius cum patre, ſeruus cum Domino, ciuis cum Principe, &c. Idque vt redundans

dundans in punitionem nocentis, vel illius medelam.

Probatur tertio ex Statuto Valliſol. *ann.* 1593. & hoc capitulo inter titulos de pœnis relato. *Illud generaliter decernimus pœnis hic expreſſis ſubiacere, quos ſanctæ obedientiæ paupertatis, aut caſtitatis votum quoquo modo violare, aut violaſſe, vel aliàs contra generalia, vel prouincialia Statuta facere, aut feciſſe legitimè conſtiterit.* Vtique in materia peccati mortalis, quia ſubnectuntur trãſgreſſionis votorum eſſentialium.

Queritur ſecundo. Quo ordine, & qua forma corrigenda ſunt peccata in Ordine Minorum?

Reſpondeo primo, *in commentarijs ad Statuta cap.* 7. vnam tantùm examinauimus quæſtionem, an in noſtris iudicijs ſeruari deberet *c. qualiter, & quando 2. de accuſ.* occaſione cuiuſdam Iudicis, in quo ignorantia malitiæ militabat. cui me remitto. nunc autem poſtquam legi in *P. Leone Zambello, in Repertorio morali verb. Prælatus num.* 24. *Quod Prælatus generalis, vel prouincialis poteſt priuare Guardianum ſuo officio, etiam ſine cauſa, ex ſuo beneplacito,* & citat *c. per tuas. de Simon. c. qualiter, & quando 2. de accuſ. Lauor. variar. lucubrat. tit. cap.* 23. *num.* 23. 24. etiamſi *electus eſſet à Diffinitorio,* ex *Sigiſmundo de Bonon. de elect. par.* 1. *c.* 7. *num.* 7. & potuiſſet addere *Ioſeph à S. Maria in Tribunali religioſo tract.* 5. *cap.* 6. § 1. quos omnes citat Barboſa in *d. c. qualiter, & quãdo verb. facilius. Pollerium in praxi c.* 36. *à num.* 30. Sentiens hanc propoſitionem eſſe in iure improbabilem, & in Minorico Sodalitio falſam propterea, cùm in ſequentibus titulis priuationis, ſuffragiorum, & officiorum inſeruire poſſit.

Reſpondeo ſecundo modus procedendi in cauſis criminalibus regularium, vbi è foro paterno exire oporteat, & punitionẽ aliquã Statutariam infligere non eſt arbitrariùs, ſed canonicus, nimirũ iuxta *c. qualiter, & quãdo 2. de accuſ.* ita affirmant *Nau de accuſ. conſ.* 4. *n.* 3. *Tolet. lib.* 5. *c.* 56. *Director. Inquiſit.* 3. *par. de recuſ. qua fit. vbi & Pẽgua ſcol.* 30. *&* 31. *Zacchar. Bouer. in* Director *for. iud. part.* 1. *c.* 7. *Lõguſ de caſib. reſeru par.* 2. *de iuram. falſo in iudicio ſine,* quod poſtea proſequitur per multa alia capitula. *Rodrig. to.* 1. *q.* 3. *art.* 1. *Miranda de ordine iudiciar. tom.* 1. *q.* 3. 6. 7. 8. *& tom.* 2. *in pract. canon. q.* 3. *art.* 1. *Hieronymus* Roder. *reſolut.* 37. *per totum.* Et alij permulti, quos pro hac ſententia refert, & ſequitur. *Peierinus in formul. c.* 16. *n.* 1. 2. 3. *&* 4. *Villagut. in practica criminali lib.* 6. *concluſ.* 5. *Victor. Auerſa in modo procedendi in cauſis regul. cap* 7. *num.* 8. Sot. 5. de

Modus procedendi regularium non eſt arbitrarius.

Digitized by Google

Iuſt. & iure nquæſt. 4. art. 1.

Quinimo ipſe Zambellus, non ſolum in praxi, ſed etiam loco citato, ait, quod ſi procedendum eſſet per captas informationes, Iuris ordo ſeruandus eſſet. qui locus ad hominem retorqueri poteſt, quia ad punitiones & miniſtrandam iuſtitiam parum refert, captas eſſe informationes, dummodo ſubſtantialia iuris ſeruentur, quæ de iure diuino, & naturali in quolibet iudicio inuiolabiliter ſeruari debent. *Clem. ſæpè, de verb ſignific. Panorm. in c. qualiter, & quãdo cit. & in cap. debiti de iudic. Manſo Victorian. de cauſis Regular. cap. 17 part. 27. Miranda citatus, Suar. tom. 4. de relig. lib. x. c. 11. n. 1. Silueſter verb. Iudex 2. quæſt. 7. D Anton. 3. par. tit. 9. cap 15. §. 6. Nau. conſ 1. in fine de ſent. & re iudic.* quem citat *Coriol. par. 2. caſu 5, § 6. num. 1.* dicentem *Fratres Minores in iudicijs ſuis ſeruare debent ea, quæ ſunt iure naturali, & diuino neceſſaria ad inquiſitionem, & inuentionem iuſtitiæ*, quod replicat *conſ. 5. num. 10. de appellat. in fine. Hæc autem* (inquit Coriolanus) *Sunt quatuor. Primum, vt non procedatur, niſi contra accuſatum, denunciatum, aut infamatum.* Secundum, *vt teſtes examinentur cum iuramento.* Tertium, *vt abſens vocetur. Quartum vt indefenſus non condemnetur, niſi fuerit contumax.* Do clariſſimum Statutum Ordinis ex Vltramontanis *cap. 6. Salmanticenſium cap. 7. & 10. Valliſoletanorum 1593. relatum hoc cap. 7. tit. de pœnis in genere. Declaramus, quòd Prælati ad apices iuris non tenentur. non tamen poſſunt in actis iudicialibus, pro eorum arbitrio procedere, ſed iure diuino, ac naturali, ad ſubſtantialem iuris ordinem tenentur.*

In iudicijs tenemur ſeruare, quę sũt neceſſaria iure naturali, & diuino.

Probatur autem primo per rationem; quia verba dicti *cap. qualiter, & quando*, quibus innititur, ſunt iſta. *Hunc tamen ordinem circà regulares perſonas, non credimus vſquequaquè ſeruandum, quæ cum cauſa requirit, faciliùs, & liberius, à ſuis poſſunt adminiſtrationibus remoueri.* Si ergo textus requirit cauſam, malè dictum eſt *etiam ſine cauſa.* Item cùm textus affirmet, *facilius, & liberius*, quæ verba, nec omnes cauſas, nec omnes modos procedendi excludunt: ſed ſunt relatiua, & diſpoſita in toto antecedenti capitulo. nam ſi nihil omnino ſeruandum eſſet, non eſt, cur dicere debuiſſet, *facilius. & liberius.* Nam vt bene aduertit *Iaſon in l. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ.* quod dumquis promittit *liberè, & ſine exceptione* completurum, intelligitur non renunciaſſe omni exceptioni, ſed friuolę. & dum Pontifex committit cauſam, *omni exceptione remota*, debet tamen delegatus rationabiles exceptiones admittere,

Liberè, & ſine exceptione quod ſonent.

Digitized by Google

tere, *cap. ex parte 2. de offic. deleg.* & cõcludit capitulum Alex. III. *niſi exprimatur in litteris noſtris, quod nulla debeant exceptiones admitti, quod nec nos, nec anteceſſores noſtri credimus vnquã expreſſiſſe.* Eſſet enim cõtra ius naturale: iuſtas defenſiones admittens. apparet igitur, quanti valeat illud, *ex ſuo beneplacito.* Præterea non intendit Pontifex omnem iuridicum procedendi modũ Regularibus præcludere, ſed tantum ſolemnitates, & accidẽtalia cuiuſmodi affirmat *Suar. citatus ex Caetano 2. 2. q. 70. ar 2. & Soto lib. 5. de iuſt q. 7. art 2. & Comp. Mendic. conceſ. 499. & ſocietatis verb. correctio* §. 1. idem, nimirum, eſſe regulares perſonas nõ ſeruare ordinẽ, *c. qualiter, & quando,* ac procedere *ſine ſtrepitu, & figura iudicij. ſola facti veritate inſpecta ſimpliciter, et de plano.* ac coincidere cũ priuilegio Bonifacij VIII. *Ad augmentũ.* Fratribus Minoribus facto, vt in punitionibus Fratrũ procedatur, *poſtpoſitis rimulis, & apicibus iuris,* non autẽ eſſentialibus, quæ omnino obſeruari vult, vt omnes affirmant; vnde idẽ Bonifacius concludit. *prauia in hoc maturitate, & deliberatione debita obſeruatis,* quid autẽ ſit, procedere ſine ſtrepitu, & figura iudicij, declarauit *Clemens V. in Clem. ſæpè. de verb. ſignific. citata.* ſi ergo requiritur *maturitas,* & *deliberatio,* neſcio quomodo fieri poſſit, *ſine cauſa ex ſuo beneplacito,* procedere. n. ſine cauſa, & ex beneplacito, eſt procedere ſtultè, & irrationabiliter, quia ratio eſt cauſę redditio, & ſine cauſa eſt, ſine ratione, & tũ *c. per tuas. de Simonia.* à Zãbello citatũ habet. *Tales Prælati ex leuioribus cauſis poſſũt ab adminiſtrationibus remoueri, ſicuti quorũdã Regularium approbata cõſuetudo depoſcit.* Quia, vt inquit *Gloſ. in c. qualiter, & quãdo. cit.* quò ſe ad iſtud remittit. *Nõ ita ius pingue habẽt Regulares, ſicuti ſæculares* neceſſariæ ſunt igitur cauſæ, licet nõ adeo graues, ſicuti ad deponẽdũ Epiſcopũ. Habẽt igitur Regulares aliquod ius, licet nõ adeo pingue, ergo ſi eo, ſine cauſa priuãtur, iniuria illis irrogatur. Ad hæc. non negat abſolutè dictũ. *c. qualiter, &c.* modos procedendi, ſed ait, *Vſquequaq; ſeruandũ,* ideſt non ſemper, ergo aliquãdo, quia exceptio regulã firmat, & quando modus hic ſeruari nõ debeat? hic eſt pũctus. ſenſus eſt, sẽper ſeruãdũ eſſe canonicũ modũ procedẽdi, quoad ueritatem indagandã, non ſemper quoad ſubtilitates, & ſolemnitates, vt ait *Abbas.* Veritas enim nunquam eſt omittenda, vt in dicta *Clem. ſæpe. de verbor ſignif. Viuian. in Rationali iuris in d. c. qualiter, & quando. Bertus in praxi tit. 5. c. 2. a nu. 19.* Tandem modus procedendi,

Solemnitates in cauſis regul. nõ ſunt neceſſariæ.

Sine ſtrepitu, & figura iudicij &c. quid importet.

Ius ſæcularium pingui us, regularium macrius

dendi,quẽ tradit *Innoc. III.* ex generali concilio in dicto *c. qualiter &c.* Eſt naturalis,& diuinus quia illum probat *ex authoritatibus veteris, & noui teſtamenti. Gen.* 18. *Luc.* 16. adducens clamorem Sodomorum,infamiam,& clamoroſam inſinuationẽ cõtra Villicum, vnde concludit;*debet corã Eccleſiæ ſenioribus veritatẽ diligẽtius perſcrutari,vt(ſi rei popoſcerit qualitas) canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis,ne tanquam idem ſit, Accuſator,& Iudex*: & infra *debet eſſe præſens is, contra quem facienda eſt inquiſitio, vt facultatem habeat defendendi ſeipſum, &c.* Hęc enim omnia ſunt de iure naturæ,& diuino, & cõſequenter nõ eſt concedendum, voluiſſe Concilium generale priuare Religioſos ijs quibus peſſimi hominũ gaudent,& reddere Superiores ſuſpectos,vt ipſi ſint accuſatores,& Iudices,ac malignitatibus patentiſſimũ oſtiũ aperire. Quibus ſi addamus motiuum *c. per tuas. de Simon.* quod Pontifex ad cõſuetudines approbatas quorũdã Regulariũ recurrit,probata autẽ immemorabilis,& nunquã violata conſuetudo noſtri Ordinis eſt, vt nunquam priuetur Guardianus ſine cauſa, & ex beneplacito,ſed ſeruato iuris ordine,auditus nimirum, & defenſus,vel conuictus,aut confeſſus,quam conſuetudinem optimè nouit ipſe Zambellus,vt vel ex hoc tantum capite potuerit ab aphoriſmo publicanda abſtinere. Nec iuuatur ex eo,quod dicit *Conſulerem hoc nõ debere fieri, niſi ſumpta aliqua informatione auriculari,vel paternali à viris probis*.quia vbi eſt debitum,non habet locum conſilium, & vbi ſumus in foro iudiciali, impertinens eſt informatio paternalis, nam paternaliter,& auriculariter audire,non eſt iudicialiter procedere, cuiuſmodi citata iura requirunt.

Traditur modus procedendi.

Probat ſecundò ſpecialiter pro Ordine Minorum,quia perpetua Statuta Ordinis cõtradictoriè opponuntur propoſitioni Zambelli,quę cum ſint confirmata à Sede Apoſtolica in forma ſpeciali,etiã ſi eſſent contra hos canones(quod omnino negamus)obſeruari debent. Primo enim Statuta Papalia Iulij II. c. 8. particula 34. dicunt. *Extra Capitula prouincialia,prout etiã Benedict. XII determinat,non deſtituantur Miniſtri Prouinciales, niſi pro crimine notorio,euidentia rei,vel legitimè probato,ſeu,quia cõfeſſus eſt. & talis depoſitio fiat per Generalem, veleius Viſitatores, aut Commiſſarios cum conſilio etiam,& aſſenſu proborum & diſcretorum Patrũ,vel maioris partis numeri, Cuſtodum, & Guardianorũ Prouinciæ. Nec à Prouincialibus extra Capitula,aliter quã*

ibi

ibi ſupra deponantur Cuſtodes, *& Guardiani*. Secundo Conſtitutiones Alexandrinę ab Alexandro VI. ſimiliter in forma ſpecifica confirmatę c.7. renouantes ſupradictam Benedicti XII.Conſtitutionem decernunt. *Iuxta Benedicti XII. ſanctionem ordinatur, quod Generalis, & Prouinciales miniſtri, eorumque Vicarij, & Viſitatores ſuper confirmatione, promotione, vel prouiſione ad officia Ordinis, ac etiam ſuper iudiciali correctione in foro publico grauium criminum, conſilium decem probatorum, & diſcretorum virorum requirere teneantur, & illud quod maiori parti conſulentium videbitur, exequantur*. & c.8. repetito Statuto Benedicti. & Iulij, depoſitionem Prouincials fieri mandant, *de conſilio, & aſſenſu, decem, vel duodecim probo vim &c.* Tertio Statuta Salmanticentia pariter confirmata à Iul.III.c.8. Barcinonenſia, ſeu Segouienſia c.6.de correct.§.1. quibus vtitur altera familia Tolet.1583. Vallisolet. 1593. quibus noſtra familia regitur decernunt *Prouinciales, Guardianum deponere, aut officio priuare non poſſint ſine conſenſu diffinitorij, niſi caſu quo per Statuta generalia, aut officio aut actibus legitimis priuari deberet*. Quarto, vt alia multa Statuta Ordinis noſtri id ipſum confirmantia ſilentio tantum, adduco Conſtitutiones Vrbanas, quibus Patres noſtri Conuentuales reguntur, quæque à S.D.N.Vrbano VIII. in ſpecialiſsima forma, & de cauſa ſcientię confirmatę ſunt. Ea enim c.8.tit.48. num.6.ſanciunt; *licet inferiores Conuentuum officiales ad Superiorum nutum amoueri poſſint, Guardianus tamen, & Regens abſq. legitimo proceſſu, priuari, ſeu ſuſpendi non poſſint*. Quod Statutum videtur declarare dictum c.qualiter,&c. Quia cùm loquatur *de Adminiſtrationibus*, illęque non ſolum ſint Prę̈latorum, ſed etiam aliorum officialium, vt Magiſtri Nouitiorũ, Vicarij Conuentus, Sacriſtię, Confeſſarij,&c. ad verificandam literam dicentem non *vſquequaque ſeruandum* eſſe inibi prę̈ſcriptum modum procedendi, ſufficit, quod verificetur de remotione ab alijs adminiſtrationibus, non tamen à Guardianatu, Prouincialatu, Generalatu; qui nomine adminiſtrationum Regularium etiam continentur, & ſine cauſa, & ex ſuo beneplacito amoueri, nimis ſcandaloſum, & iniuſtum eſſet, repugnans doctrinę communi, neque à Principe priuari aliquem poſſe ſine cauſa iure quęſito, prout diſputat *Gabriellius lib.3. tit. de Iur. quæſito non tollendo con.* 1.

Verùm enimuerò, quia allata verba ex Statutis Valliſol. prohibentia priuari Guardianos ſine Diffinitorio, *niſi per Statuta generalia &c.* videntur innuere, quod ſolus Prouincialis ſine Diffinitorio,

rio, poſſit priuare Guardianum & alios Fratres punire, quando pœna clara ſit in Statuto, & hic punctus eſt grauis hoc loco examinandus eſt. Vnde

Guardiani priuari non poſſunt, niſi cōpleto proceſſu.

Reſpondetur Tertio. Priuari non poſſunt Guardiani, niſi completo iuridicè proceſſu ſecundum formam praxis criminalis, & de conſenſu maioris partis Diffinitorij; etiamſi pœna ſtatuta ſit, & delictum euidens. Ita ſtatutum, quo noſtra familia vtitur latum in *Salmant.c.*8. *Neapolit. c.*32. *Valliſol.* 1593. relatumq. *c.* 8. vbi de Diffinitoribus Prouincialibus agitur, quod tale eſt. *Ad Congregationem prætereà, quæ vim Capitularem habet & omnino ad inſtitutionem, & depoſitionem cuiuſcumq. Guardiani, aut Sanctimonialium Confeſſarij, extra Capitulum, vel Congregationem faciendam, vnà cum alijs Diffinitoribus, & diſcretis perpetuis, à Prouinciali ſemper vocandi ſunt. Nec verò Guardianus quiſpiam, aut Monialium Confeſſarius aliter inſtitui, aut deponi poſſit. Quod ſi Guardianorum quiſpiam, aut Confeſſarius Monialium ex Conſtitutionum preſcrito priuationis pœnam ipſo facto incurrerit, officio quidem, Prouincialis arbitrio ſuſpendi poſſit, ſed priuationis pœnam incurriſſe, niſi cauſa coram prædictis Patribus propoſita, & cognita, declarari nequeat. Quod etiam per Viſitatores ſeruandum decernimus, atq. inſtitutiones, & depoſitiones aliter factas, irritas, & nullas declaramus.* Et ſtatutum Segouienſe Vltramontanę Familię c. 6. de *correctione* §. 2. *Miniſter Prouincialis non poterit omninò Guardianum deponere, aut priuare, ſine conſenſu maioris partis Diſcretorum Prouinciæ. Nullaq. graues correctiones, præſertim Prælatis, & grauioribus Patribus inferantur à Viſitatoribus Prouinciarum, nec à Prælatis Generalibus, ſine conſenſu maioris partis Diſcretorum Prouinciæ*, quod ex *Tolet. ann.* 1583. deſumptum eſt, & ex *Salmantic.c.*8. quę quia clariſſima ſunt, declarari non indigent. Ratio autem ſtatutorum eſt, quia Prouincialis eſt Iudex ordinarius, Epiſcopalem quaſi iuriſdictionem habens, limitatam tamen cum ſuo Diffinitorio, itaut in grauioribus ſine ſui Capituli conſenſu procedere non poſſit, iuxta titulos, *de his, quæ fiunt à Prelato ſine conſenſu Capituli*, & *cum maiori parte Capituli*, congruit decretum, *Concilij Tridentini tàm ſeſſ. 6. c. 4. quàm 25. c. 6. de reformatione* in quibus pręcipitur, *ne Epiſcopus procedat in cauſis criminalibus ſine conſilio, & aſſenſu duorum, à Capitulo electorum, tam in formando proceſſu, quàm in cæteris omnibus actibus, vſque ad finem cauſæ incluſiuè*. conceditur circa atrocia delicta,

Prouincialis ſine Diffinitorio nō poteſt procedere.

vbi

vbi *de perſonali detentione opus ſit, quod poſſit ſolus Epiſcopus ad Summariam informationem, & neceſſariam detentionem procedere ſeruato tamen in reliquis ordine præmiſſo*. ad cuius ſimilitudinem (inquit *Rodriq. tom.2. quæſt.21.art.7. & tom.1. quæſt.30. art.17.*) eliguntur in Capitulo prouinciali Diffinitores, cum quorum conſilio, & aſſenſu grauiores Cauſæ priuationis, & punitionis finiuntur. iuxta *c. Epiſcopus nullus.15. quæſt.7. Caputaquen. deciſ.102. par.2.* Iuxta cuius decreti diſpoſitionem poteſt Prouincialis proceſſus formare, non requiſitis Diffinitoribus, & reum conſtituere, ac carceri mancipare, punire tamen, & priuare, ſine illis non poteſt.

Reſpondeo quarto. Prouincialis non poteſt punire aliquem graui pœna, carceris, exilij, priuationis, ſuffragiorum, nullamque pœnam ſtatutariam aliquem ſubditum incurriſſe, declarare, ſine conſilio, & conſenſu Diffinitorum. Sic ſtatutum *Valliſol.* ex *Rom. 1575. cap.8. de officio Miniſtri Prouincialis. Prouinciales miniſtri punitiones delinquentium ad Aduentum vſque Generalium non differant, ſed ſecundum ſtatuta, & conſtitutiones, de Patrum conſilio, vbi opus ſit, punire teneantur*. illud autem *vbi opus ſit*, ad grauiores cauſas refertur, quia minores per ſe ſolos expedire poſſunt. Quod declaratur per allegatum ſtatutum Segouienſe, decernens, *Nulleque graues correctiones præſertim, Prælatis, & grauioribus Patribus inferantur, ſine conſenſu maioris partis Diſcretorum Prouinciæ*. quibus verbis non ſolum cauſæ Prælatorum, & grauium Patrum continentur, ſed omnium. tum ex negatiua vniuerſali *nulleque punitiones*. poſita poſt correctionem Guardianorum. nam dictio *nullus*. omnia excludit. vt docent poſt Philoſophos, & Logicos *Seraph. deciſ.*843. *num.6.* Tuſcus practicar. concluſ. tom.2. lit. D. concluſ.315. & 316. Verall. deciſ.283. num.2. & alij paſſim. tum quia adeſt particula *præſertim*. quæ includit alias perſonas, & caſus. *Cæpol. de ſimult. contract. num.*216 *Flamin. Pariſ. de confidentia beneficiali quæſt.29. num.*54. eſt enim relatiua, comparatiua, & diſtinctiua contra alios, eiuſdem materiæ *Bertacchin. in Repertorio. verb. præſertim. Guttierez ca non.99. lib.1. cap.20. num.5.* & alij permulti. & quod omnem terminat quæſtionem, & aphoriſmus *praxis criminalis Ordinis*, quam in iudicijs omnino ſequi tenemur, quæ *tit de ſententia pag.*10. decernit. *Nullum ſententiare poterit Iudex ſiue Ordinarius. ſiue delegatus, niſi prius probè cognitis cauſæ meritis, iudicijſque diſcuſſis, cum conſilio, & voto Diffini-*

Pœnam grauem non poteſt irrogare ſolus prouincialis.

Dictio *nullus* omnia excludit.

Digitized by Google

finitorum Prouinciæ. *Vel* (ſi Viſitator *fuerit*) *peritorum*, *& grauium Patrum*, *ſi Diffinitores ex vrgente cauſa*, *neceſſum fuerit excludere*. ex quibus declaratum remanet ſtatutum, Valliſolet: ſupra allegatum, *niſi per generalia ſtatuta* &c. quod nimirum priuari poſſit à Prouinciali initiatiuè, ideſt per ſuſpenſionem ab officio non-completè, ideſt per diffinitiuam ſententiam. Traditur priuationis ſubſtantia, ſcilicet quod priuentur, non modus, ideſt per ſolum Prouincialem, poſſunt quidem priuari, ſed declarato prius, quod ſtatutum violauerint, quæ declaratio non poteſt fieri à ſolo Prouinciali, reſiſtente lege, ſed cum Diffinitorio, qua facta, iam remanent priuati.

Diffinitorũ obligatio circa iudicia

Super quo obiter noto, teneri Diffinitores ſub peccato mortali, ac reſtitutione damni illati, non minus, ac Iudex, probè noſſe merita cauſæ, quam iudicant *S Anton. par.*2.*tit.* 3. *cap.*6. §.4. argumento *c.fin. de iniur. & damno dato*. *Sayrus in Theſaur.lib.*12. *cap.*13. *initio*. *Nauar. in comm. cap inter verba* 11. *quæſt.*3. *concluſ.*1. *num.*18. *Arrian. quodl.*10. *art.*3. *litera G.H.S.Thom.* 1.2. *quæſt.*76. *art.*2. quia offendit rempublicam. & ſi taliter periti non ſint, Peritos conſulere. quia ſunt Iudices, & Collegæ *Stat. Rom.* 1639.*tit.de diffinit.gen. Primarij in ordine Iudices*, & Iudici incumbit *diligere iuſtitiam*. Sap. cap.1. *Nihil ex arbitrio ſuo facere*, *ſed iuxta leges.cap.iudicet.*3. *quæſt.*7. Sed quomodo iuxta leges, ſi illas ignoret, vel proceſſus merita non videat? ideo eos peccare mortaliter, fusè probat *Ghiſil.de iudic.regul.cap.*7. *num.*15. Et pœna arbitraria puniendos eſſe, ſi ex imperitia procedant, probat *Rodriq.tom.*2. *quæſt.*40. *art.*2. *&* 3. *ex l fin.ff de extraord. cognit.* & pœna priuationis officij, & dignitatis, ſi procedat ex dolo, ideſt tranſgrediendo clarè formam Sacrorum Canonum, iuris ciuilis, Eccleſiaſtici vel Regularis, quia aliter *præſumitur ignorantia*, *non dolus*, *vbi ſcientia non probatur*. vt eſt in *regul.iuris.* Vel ſi ex culpa lata, ſeu ex affectata, & ſupina ignorantia iudicant, quia tunc dolo comparatur. *c.vnico.de ordinat ab Epiſ.* eadem pœna plectendi ſunt. Si autem ex culpa leui, vel leuiſſima, puniendi ſunt pœna mitiori. Hoc non dixerim, vt rigoroſi ſint, ſed vt ſciant eſſe miſericordes, qui ſine ſcientia tales eſſe non poſſunt, cum non calleant, quid condonent, quid è rigore remittant.

Igrorantia quæ dolo cõparatur.

Nec excuſantur, quod iam electi fuerint diffinitores, & non decet tale officium renunciare, quia iuri naturali repugnat, quod profiteantur munus, quod neſciunt *c. non eſt ſine culpa de reg.iur. in* 6.

Digitized by Google

in 6. ea ratione, ac ſi aliquem cantorem, vel concionatorem eligerent, qui cantare, aut prædicare neſciret, quæ eſt formalis indignitas, ex diametro cum officio pugnans. illumque ad renunciandum adſtringens. *c.non eſt 1. quæſt.1. cap.non eſt ſine de regul. iur.in 6.*

Si dicat aliquis, poſſe in eodem Diffinitorio, dum cauſa diſcutitur, aliquem Diffinitorem imperitum, audire peritiores, & illorum adhærere Sententiæ, ſicuti adhæreret ſententiæ alterius, ad quem conſulturus acceſſiſſet, pro ſui muneris complemento.

Reſpondeo non condemnarem illum peccati in hoc caſu, ſed à culpa mortali non eximerem, eos, qui talem eligerunt. *S.Tho. 12. quæſt.76. art.2.* quia Rempublicam offendunt, & tales labendi, euidenti periculo exponunt. *S.Anton. 3.part.tit. 9.cap.2. Nau. in manuali cap.25.num.12. & in cap.ſi quando de reſcriptis. except.12.13.14.15. Caiet. in Sum. verb. Iudicis peccata*; qui potius inter audientes, & diſcipulos, quàm inter Diffinitores collocandus fuiſſet. Diffinitoris nomine confuſus, qui beſtias illas apocalipſicas, *Amen*. Conclamantia, imitatur. Sanctè quidem per ſtatuta Ordinis cautum eſt, vt Diffinitores cum ætatis maturitate Prædicatoris, vel Lectoris. Scientiam habere debeant, *vt qui* (inquit *ſtatutum Valliſoletanum ann.*1593. ex *Romano* 1587.) *Prouinciales opera ſtudio, & officio adiuuare poſſint. & propterea tales eſſe debent, qui muneribus, & eorum neceſſitatibus pares eſſe valeant*. Diffinire enim (melius dicitur *definire*, & *definitores*, vt monet doctiſſimus vir *Antonius Auguſtinus lib.5. emendationum c.9.*) eſt, *aliquid pro regula ſtatuere l.14.ff.de diuerſ. tempor. generaliter, & ſummatim decernere l.4.* § *puto de hæred. inſtitut.* & non ſolum eſt, rem quid ſit explicare, ſed ea quoque omnia, quæ ad rem aliquam pertinent determinare. Vide tradita per *Leonardum in commentario Oeconomicorum Ariſt.* & per eundẽ in methodo iuris. Sed quid plura? vel Logici ipſi Definitionem, pro intimæ rei eſſentiæ cognitione, & declaratione vſurpant. ex quibus *Accurtius in l.omnis Definitio.in ff. de regul. iur.* Vnde ſententia, quæ rem vltimò terminat, diffinitiua, vel definitiua appellatur *l.* ? *C. de ſententia ex breuiculo recitand.* vt pateat quales eligi debent Definitores. Certum eſt enim Definitores eſſe Prouincialium collegas, id eſt magiſtratus eiuſdem poteſtatis. *l.173 ff de verb.ſignif.* ſic diuti, quia vnà lecti ſint. *Varro lib.5. de lingua Latina*. Hinc, quia Prætores vnà cum conſule eligebantur, & ijſdem auſpicijs crea-

An à culpa excuſantur, eligẽtes diffinitorem ignorantẽ.

Definire quid ſit.

Definitores ſunt prouincialiũ collegæ, & quid ſit collega.

bantur, collegæ Conſulum appellari ſolitum fuit. *Plinius in Panegirico ad Traian. Tullius 9. ad Atticum.* itaque ex officio; & officij qualitate, ac fine deducitur, malè Diffinitorem agere, qui ſemper diſcipulum agit. Quibus addere licet, quæ tradit *Molfeſius tract.* 8. *cap.* 9. *num.* 93. *&* 94. *poſt Vaſquez, & Sanchez lib.* 1. *in Decal. cap.* 9. *Sanctum Thomam, & alios,* Iudices non ſolum teneri iudicare ſecundum probata, & allegata, ſed perpendere allegantias Aduocatorum, & videre, quid dicant, quomodo comprobent ſuas defenſiones, vel impugnationes, & ſupplere defectus Aduocati, iuxta titulum *C. vt quæ deſunt Aduocatis Iudex ſuppleat.* conferendo illorum allegationes cum iure. & certum eſt, hoc præſtari non poſſe ſine ſcientia, & præſtandum eſſe in conſcientia; ita vt ſi non fiat, peccetur mortaliter. Saltem doctiores conſulere debent, ne in adminiſtranda iuſtitia, Deo offenſa, & proximo iniuria inferatur.

Iudices ad quid obligātur in iudicia.

Quod ſi quis abs me ſciſcitetur, quanta ſcientia neceſſaria ſit in definitore, Dico, ſufficere, quod calleat ſtatuta ordinis, nec opus eſt, vt ſciat leges, & canones, quia ſufficit habere perſpecta media ad iudicium ordinata, hæc autem ſunt ſtatuta Ordinis, iuxta quę procedendum eſſe, ſtatuit *Bonifacius VIII. Ad augumentum. Vt ad correctiones, & punitiones delinquentium, Prælati liberè procedere valeant, ſecundum conſuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda Ordinis Inſtituta.*

Quanta ſciētia in definitore eſſe debeat.

Si quærat vlterius, An Definitores ſcire teneantur ordinem iuris in formandis proceſſibus neceſſarium.

Dico teneri, quia licet formare proceſſum, ſpectet ad Prouincialem vſque ad ſententiam excluſiuè. Vbi tamen opus eſſet arctatione, quæ ſine conſenſu Diffinitorij infligi non poteſt. Vt dicitur *cap* 7. *in tit. de Tortura, & Arctatione.* & potiori iure de tortura affirmandum eſt, quia grauior eſt arctatione. Vt reſolutum eſt in practica criminali *tit. de Tortura* nam licet hæc omnia extra definitiuam ſententiam, contineantur, & ſolum interloquutorias concernant, tamen, quia ſunt inemendabiles per diffinitiuam, *Trid. ſeſſ.* 13. *cap.* 1. *de reform.* maturiori ſunt deſtinanda conſilio. quia ſi à definitiua appellatur ad innocentiæ præſidium, & interim ſententia ſuſpenditur, multò magis præſidiari debet innocentia in actibus irretractabilibus, cuiuſmodi ſunt tormenta. *Nauarrus conſ.* 2. *de appellat.* Sufficit autem ſcire praxim Religionis, & ſecundum illam intelligere an Reus arctari, vel torqueri poſſit, quia ſi pro-

ſi proceſſus eſt malè formatus, & eſſentialia in illo ſeruata non ſint, reus torqueri non poterit, ergo Iudices ſcire debent, quando torqueri poſsit, & quando non. quod ſine licentia formandorum proceſſuum, conſtare non poteſt. & ſic, dum de inferendis tormentis, non minus, quàm de ſententiando, cogitur definitorium, Prouincialis docere tenetur de Canonica formatione proceſſus, vel luſtrando, & legendo illum coram toto Diffinitorio, vel anticipatè illum tradendo ſingulis definitoribus, ad effectum, vt videant merita cauſæ. an ſcilicet contra reum legitima iudicia, vt tormentis examinari mereatur.

Nec credendum eſt Iudici etiamſi perito, quia Definitores ſunt coniudices, & collegę, vt dictum eſt, & non ſatisfaciunt ſuo muneri credendo, ſed inſpiciendo. Et multoties caſus docuit erraſſe Definitores, ac propterea punitos fuiſſe, eo quod ad vnius relationem, etiamſi docti, & probi ad cauſę deciſionem deuenerunt, & alienis oculis cęcutierunt, eorumque ſententias per appellationem euacuatas eſſe, ex eo præcipuè capite, quia forma procedendi iuridica ſeruata non fuit, non quidem iuxta ſolemnitates, & apices, ſed circa eſſentialia, quæ quia defuiſſe non aduerterunt, vel aduertere neſcierunt, grauiſſimo proximi præiudicio, & Ordinis dedecori manus dederunt. An Definitor credere tenetur Prouinciali circa legitimitatem proceſſus.

Noto etiam, non eſſe arbitrarium viſitatoribus, in decidendis cauſis, Definitores Prouinciæ adhibere, vel ijs relictis alios ipſorum loco aſſumere, quia ſenſus germanus ſtatuti eſt. quod vti debeant Diffinitoribus, iuxta inconcuſſam praxim Ordinis, ſed quia aliquandò accidit, agitari cauſas contra ipſum Diffinitorium, vel Diffinitores ſuſpectos eſſe, ex iuſta, & rationabili cauſa, ne ſolus ipſe Viſitator cauſas terminet, caute prouiſum eſt, vt ipſorum loco, periti & graues Patres in iudicandi munere aſſumantur. propterea additum fuit *ex vrgenti cauſa neceſſum fuerit excludere.* Viſitatores, quibus Definitoribus vti tenentur.

Conſiſtit autem doctrina primò, quia quæſito iure nullus ſine cauſa priuari debet, *c. ſine culpa de regul. iuris in 6.* cum ampliſſimè diſputatis ab *Antonio Gabrielio lib. 3. concluſ. tit. de iure quæſito non tollendo con* 1. ergo nec Definitores amoueri poſſunt à iudicio cauſarum Prouinciæ, cuius poſſeſſionem habent, ſine cauſa. Secundò, quia contra humanum diuinum, & naturale ius eſt, vt quis ſit iudex in cauſa propria, in qua tanquam reus ſiſtitur. *Panorm. in c. cum veniſſent. de iudicijs, & in c. dilectus de pœn. Conſtant in tract. de cautè iudicando in tit. de recuſ. iudic. Bald. deciſ. 44. Tiraquel. de pan. tempor.* Iudex ſui nullus ſit.

tempor. cauſa 51. *à n.* 82. S. *Thom*: 2.2. *quæſt*: 67. *art*: 1. *ad l.* 2. *qui iurisdictioni ff. de iuriſd om. Iud Scacc. de Iud. c.* 1. *gloſ.* 4. *quæſt.* 7. *à n.* 2. *Vnde Ariſt.* 3. *polit. c.* 7. dixit *Qui de ſeipſis iudicant, vt plurimũ non recti ſunt iudices*. Licèt enim qui Superiorem non cognoſcit, poſſit eſſe iudex in cauſa propria, *l. & hoc Tiberius ff. de hæred. inſtit. Bart. in l. eſt receptum. ff. de iuriſdict omn. Iud. Innoc. in c. ex parte in Chriſto. de verb. ſignific. Balb. decis.* 107. attamen in Diffinitore, quinimo, & ipſo Prouinciali, & Viſitatore, non habet locum, & ideo dum iudicandum eſſet Diffinitorium totum, vel aliquis Definitor, tunc ipſi eſſe iudices non poſſunt. Tertiò quia Iudex recuſatus vel allegatus ſuſpectus ex cauſa legitima, deſinit eſſe iudex, & acta facta corã Iudice recuſato, vel per iudicem recuſatum, ſunt ipſo iure nulla. Quia iudex recuſatus procedens in cauſa antequam pronunciatum ſit ſuper dicta renunciatione, facit contra iuris normam, vt voluerunt *Bartol. & Alexander in l. quia poterat ff. ad Treb. Gloſ in l apertiſsimè* C. *de iud. & in cap. quoties ep.* 2. *quæſt.* 6. *Hoſt. Io. And. & Anton de Butr. in c. ſpeciali de appell. Ancar. & Gemin. in c. iudex de offic. deleg. in* 6. *Abb. in c. quoniam contra de probat.* & alij multi relati *lib.* 1. *comm. iur tit.* 21. *de offic. iud. num.* 4. Ergo ſi aliquis Definitor, vel totum Definitorium allegetur ex cauſa ſuſpectum, non debet Viſitator iudicare cum Diffinitorio, ſed alijs ſuper quo adeſt Statutum, *Cong generalis Romanæ ann.* 1603. quod tale eſt, *Caſus item graues, qui in viſitationibus occurrerint, nullo pacto per definitiuam ſententiam Commiſſarius Viſitator determinet, niſi de conſilio, & conſenſu Diffinitorum. inter quos ſi aliquis ſuſpicione iuſta laborare fuerit deprehenſus, nimirum amicitia, odio, & huiuſmodi, in ipſius locum ad cauſas definiendas ſufficiatur alius pater grauis.*

Allegatus ſuſpectus deſinit eſſe iudex.

Cauſas vrgentes, vel recuſandi Diffinitorium, vel alios aſſumendi eoſdem eſſe iudico, quæ ſufficiunt ad recuſandum iudices, vt decretum eſt in *Praxi criminali tit. Quales eſſe debeant Iudices*, nimirum *Inimici, qui iuris ordinem non ſeruauerint, qui parti nimium fauerint, qui inimico, ſupra quam deceat, familiares ſe oſtenderint, qui modum commiſſionis, vel executionis exceſſerint, qui fuerint reo, vel actori coniuncti, qui reos extraiudicialiter grauauerint, qui votum ſuum ad fauorem partis manifeſtauerint, qui recuſantes minati fuerint*. cum iuribus, & authoribus ad marginem citatis; hi enim omnes iure naturali à iudicando repelluntur. Quare non tantum Viſitatores, ſed etiam Prouinciales ob aliquam ex dictis, vel ſimi-

Cauſæ ſufficiẽ s ad recuſandum diffinitoriẽ.

ſimilibus, aut grauioribus cauſis Diffinitores à iudicio remouere debent.

Sed inſurgit dubitatio An dato ſuſpecto aliquo Definitore, vel duobus, vel tribus, vel omnibus, teneatur Prouincialis, aut Viſitator alios loco repudiatorum ſubrogare, an poſſit cum eis, qui reſidui fuerint, ſententiare.

Reſpondeo. Debent Prouinciales ſubrogare antiquiorem in Prouincia Patrem, vel Patres loco amotorum. Viſitator autem debet alios adſciſcere loco ipſorum, qui ſint aptores. Ratio communis eſt, quia præter citatum mox ſtatutum tam in generali *Capitulo Toletano* 1633. quàm *Romano* 1639. Statutum eſt vt deficiente, defuncto, vel abſente aliquo Diffinitore generali, vel Prouinciali ſubrogetur alius loco ipſius. Do verba ſtatuti Romani. *moriente aliquo Diffinitore extra Prouinciam, vel abſente, itaut infra tres dies eius præſentia haberi non poſſit, ſubrogetur alter Pater dignior illius Prouinciæ, aliter electio nulla ſit.* Si igitur ob electionem Vnius Guardiani reparari præcipitur Diffinitorium, multò magis ſupplendus eſt numerus Definitorum deficientium in iudicandis cauſis, quæ aliquando exilia carceres, & triremes concernunt; & quod facit mors, & abſentia, facit etiam recuſatio, quia parit eundem effectum, nimirum abſentandi Diffinitorem à Diffinitorio *Io. Geddæ. commentario ad* Tit. *de verb. ſignific. ad* §. 1. *l.* 163. *&* 199. *cuiac.* 7. *obſer.* 35. *lib.* 51. *ff. de fidei comm. libert.* §. 5. *conſulto dicitur abeſſe, qui à Tribunali abeſt*, quia licet corpore præſens ſit, animo tamen, & officio abeſt *l.* 5. *ff. de capitu*: Itaque furioſus abſentis loco eſt *l.* 2. §. *penult. ff. de iur. Codic. l.* 124. *ff. de diuerſ. regul. Iur. l.* 17. §. *filioſam. ff. de iniur.* Et hoc ſeruandum eſt à Iudice ordinario. Delegatus autem, vel in cauſa, vel ad vniuerſitatem cauſarum non habet hanc reſtrictionem, ſed ſubrogare poterit, quem maluerit, vt citauimus ex practica criminali, tum loco aſſignato, tum etiam titulo. *Canones circa recurſum* &c. verſus finem. Arbitrium autem Viſitatorum debet eſſe regulatum, vt eligant Pares doctos, & probos, peccaturi mortaliter ſi ſecus egerint, ob rationes ſuperius aſſignatas; quia his ſubrogatis incumbit onus rectè iudicandi, nam officium tranſit cum ſuo onere.

Quando Definitores ſubrogandi ſint.

Tandem circa hunc modum formãdi proceſſus, dubitatur, Quare ſtatuentibus pluribus capitulis generalibus, vt *Salmaticenſe c.* 10. *pag. mihi* 68. R*omano* 1561. *Neapolit. c.* 36. *Cong. generali Rom.* 1603. *Valliſſolet.* 1593. *Vt in Viſitationibus contentioſis aſſeſſores*

Quare aſſeſſores in excipiẽdis teſtiũ dictis remoti fuerint.

duos

duos, Viſitatores aſſumant, quibuſcum, & dicta teſtium excipere, & rei defenſiones audire debeant. Oppoſitum practica criminali *tit. Inquiſitio ſin.* decretum fuerit, ait enim, *In hac ſpeciali Inquiſitione, ac etiam in omnibus alijs actibus ad forum contenſioſum pertinentibus Iudex Secretarium, ſeu ſcribam peritum, & fidelem ſibi eligere debet, quem notarium ex indulto Apoſtolico creet, ab eoq. fidelitatis iuramentum excipiat. Aſſumere etiam duos Aſſeſſores ad Teſtium, & rei depoſitiones excipiendas, nec Religioni honorificum nec cauſis vt plurimum vtile euadit, in quibus ſilentium maximè commendatur, &c.* Videtur namq. nimis audax facinus antiquorum prudentiam, & Religionis conſuetudinem condemnare. Eò vel maxime cum ex citato Concilio Tridentino Epiſcopis duo Aſſeſſores aſſignentur in hiſce contentioſis vſitationibus, & aliæ multæ Religiones vſitatores, & Teſtes piè, & laudabiliter adhibeant.

Reſpondeo primo vtrumq; iuri communi conforme eſt *c. quoniā contra de probat.* ibi *ſtatuimus, vt tam in ordinario iudicio, quam extraordinario Iudex ſemper abhibeat, aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos viros idoneos, qui fideliter, vniuerſa iudicij acta conſcribant &c.* Veteres de creatione notarij non aduerterunt, de quo nos in Indice practicę criminalis meminimus verb. *notarius.* Quid autem melius ſit; patet ex textu, contraponente *notarium*, ſeu publicam perſonam duobus Viris idoneis. qui principaliter non intenduntur in iure, ſed in defectum Notarij, vt patet in litera. Vnde Notarius habet vim duorum Teſtium. *Maſcardus de probat. concl.* 1095. *n.* 3. *Menochius conſ.* 380. *n.* 5. *Rebuff. de reprobat. Teſtium n.* 125. *Farinac. in praxi crim. par.* 2. *quæſt.* 65. *n.* 88. *glos. in verb. duos viros.* Quę conijcit, maiorem fidem adhibendam eſſe Tabellioni, quam his duobus, quia relationi vnius Tabellionis præſtatur fides, his autem non niſi, cum duo fuerint. *Abb. in dicto c quoniam contra à n.* 27. *Repertorium Inquiſit verb. Notarius. Locatus In iudiciali ibid n.* 4. *Angelus in l. geſta C. de re iud. Curtius Iun tract. feud. par* 7. *quæſt.* 41 *Decius in dicto c. quoniam contra. n.* 35. Ex quorum mente colligitur, plus credendum eſſe Notario ſe ſubſcribenti depoſitionibus, & actibus, quàm Iudici, imo Iudici non eſſe credendum; ſi vel ſua manu acta ſcribat, vel t de quid dictum, vel factum fuiſſe affirmet. *Perez lib.* 5. *gloſ.* 1. *tit.* 8. *lib.* 3. *ordin.* Et potius cedi debeat Notario affirmanti in actis

Notarius habet vim duorum teſtiū.

Notario quanta fides adhibenda.

actis dictum teſtis,quam teſti neganti,quia præſumptio eſt pro Notario contra teſtem. *Rodrig.tom.2. q.13. art.2.* *Portel. verb. Notarius.*

Ex quibus neſcio ſi probem dictum *Rodrig.ſupra*,excuſantis cõſuetudinem aliquarum Religionum, in quibus Superior inquirit, & propria manu ſcribit dicta teſtium, eo quod leuia vt plurimum inquirantur. & Regulares ſuo iuri per profeſſionem renunciaſſe videntur. admittentis autem notarium in grauibus, tanquam quid eſſentiale iudicio. quia *c.quoniam contra cit.* ęquè vtrumque probat. niſi agatur de pœnitentijs ſalutaribus, in quibus proceſſus non admittuntur.

Hinc patere poterit, quę fides adhibenda ſit viſitationibus generalibus, quæ à ſolo Superiore excipiuntur, & in ſcriptis rediguntur. Licèt enim ſubſcribantur à Regularibus, paternaliter viſitatis, nullam tamen fidem faciunt in foro exteriori, niſi vt (ex notatis) poſſint, deinde ad ſpeciales inquiſitiones deſcendere cum notario, iuramento, &c. Viſitationibus paternalibus à Superiore ſcriptis,an ſtandum.

Reſpondeo ſecundo. Non abieciſſe nos omnino iſtos duos teſtes, ſed eos reliquiſſe in caſibus grauibus, Superioribus beneuiſis. Et ſolum abſtuliſſe ligamen, vt procedere poſsint cum ſolo Notario, nec reprehendidiſſe antiquos, ſed meliora pręſtamus. noua enim tam bona, quàm mala dies parit, & ita antiquitati ſtudemus,vt nõ cenſeamus aptiora relinquere. Quod autem meliora ſint.

Reſpondeo Tertio patere ex verbis allegatis. *nec Religioni honorificum, nec cauſis vtile.* Quia cùm certum ſit, Superiores Regulares in bonitate, & rectitudine, vt plurimum præſtare tam clericis, quàm laicis, *Farinac q.41. nu 9.* & iſti aſſeſſores adhibeantur, ne Iudex iudicium peruertat, vt apertè dicto *c. quoniam contra falſam adſertionem iniqui iudicis,& c. de probat* Religionis honori derogatur, dum de Superiorum iniquitate, ſupra omnes alios præſumitur. Cum etiam certum ſit, quod veritatem, inquiſitio aſſequi non poſsit, niſi dicta teſtium, ante proceſſus publicationem, ſub ſilentio contineantur,nam *fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum*, Prouerb. 1. *& Gloſ. in l.ſi quando C de teſtibus*, dicit, per Danielem indutum eſſe, vt teſtes in ſecreto examinentur *Dan. 13.& Anchar. in Clement ſæpè de verb. ſignific. nu. 43.* colligit,ſecretum in examine eſſe de iure naturali, & diuino. aliàs fruſtraretur finis inquiſitionis: hiſque aſſeſſoribus non præcipiatur imponi ſecretum, & ſilentium, facilè præueniri poſſunt conteſtes, & rei,

C adeò-

adeòut iudicij rigor, & veritatis inquiſitio eludatur. Ideò ſi ęquè bene, imò melius cum ſolo notario excipi poſsint dicta teſtium, non eſt, cur nouo ſtatuto modum procedendi cautiorem non reddamus.

Quæritur tertiò. an poſſit Generalis, Prouincialis, vel alius Superior ordinarius, aut delegatus ſuſpendere Guardianum, aut Monialium Confeſſarium, vel ipſum Prouincialem, per ſolam inquiſitionem generalem, nullo formato proceſſu.

Prælatus localis, quãdo ſine proceſſu ab officio remouere poſſit.

Reſpondeo primò affirmatiuè, ſi id fieret ad obedientiæ exercitium, vel aliqualem mortificationem, quæ eſſet ſpecies pœnitentiæ ſalutaris, & ad breue tempus. Ratio eſt, quia ſicuti poteſt Superior in viſitatione imponere Guardianis alias ſalutares pœnitentias, vt ieiunia, diſciplinas, mortificationeſquè, vt de facto accidit, ita poteſt ſuſpendere illos ad aliquos dies. cùm non ſit maior ratio, quod Guardianus coram ſuis ſubditis faciat ea, quę ſubditi ſunt, quàm remaneat per aliquod tempus ſubditus. colligo concluſionem ex Statutis Ordinis. nam c. 7. de verbis inordinatè prolatis, dicitur. *Qua modeſtia vtendum erit quoties Prælati ad Fratres capitulariter congregatos exhortationis verba proponunt. qui ſecus fecerit, corrigatur, vel etiam ſuſpendatur officio Superioris arbitratu*. & c. 3. *de euagatione tollenda*, dicitur *Cum autem licentias huiuſmodi in caſibus tantùm neceſſarijs concedere Prouincialibus liceat, caueant, ne facultate huiuſmodi abutantur alioquin eadem, Generalis arbitratu priuentur, aut ſuſpendantur officio*. & c. 8. *de reſidentia*. *Si quis autem* (inquiunt) *abſfuerit, ſtatuimus, etiam officio ſuſpendendum eſſe*; *&c. de archiuijs*, ſancitur. *Hæc qui neglexerit, ſuſpendatur officio. &c.* Et infra de lectura Statutorum. *Qui in ſupradictis notabiliter negligentes fuerint, ſuſpendantur, vel priuentur officio*. & infra *Guardiani, qui in ijs negligentes fuerint, ſuſpendantur officio*. & c. 6. *de non alienandis libris*, dicitur, *mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, ſub graui ſuſpenſionis pœna, ipſo facto incurrenda, vt nemini prædictos libros vendere. &c.* Ex quibus authoritatibus clarè conſtat, Superiores viſitantes, ſuſpendere poſſe ad tempus Guardianos, etiam ſine proceſſu, & per modum paternalis correctionis, quia aliquæ ex dictis ſuſpenſionibus, leues materias concernunt, vt ſunt verba indebitè prolata, quibus correctiones, vel ſuſpenſiones applicantur, & cùm correctio leuis ſit, & pro illa proceſſus non fiunt, leuis etiam eſſe debet ſuſpenſio, ac ſine proceſſu irrogari.

Non

Non ierim inficias, ſupradictas materias poſſe ita extendi, vt etiam priuationem admittant, vt expreſsè in citatis ſtatutis cauetur, quia *iuxta menſuram delicti, debet eſſe modu: plagarum Deut.* 25. attamen vt plurimum iſtæ correctiones in foro paternali imponuntur. Et quando eſſet ad iudicialem ordinem progrediendum, tunc etiam poſſent Superiores ſuſpenſionem ab officio iniungere, quia, vt citatum eſt, ſuſpendere poſſunt, ſine Diffinitorio, non tamen priuare.

Reſpondeo ſecundo. Sine cauſa non poſſunt Prælati Guardianos, & Officiales ſuſpendere. Concluſio duo intendit, & ſuſpenſionem, quę daretur tanquam pœnitentia ſalutaris, & ad mortificationem. & alteram, quæ irrogaretur tanquam pœna. Ratio eſt, quia ſine cauſa ſubditum à Superiore mortificari, eſt omnino à ratione alienum, quia ſubditus promiſit obedientiam, cæcam quidem, ex parte ſui, ſed oculatam ex parte Prælati. *Nam rationabile debet eſſe obſequium noſtrum*, Rom. 12. & ſicuti Prælatus eſt *ad ædificationem*, & non *ad deſtructionem* 2. Cor. 13. ita ſubditus debet eſse paratus ad ſuſcipiendas rationabiles pœnitentias. Habemus enim in noſtro Ordine regulam obedientiæ, nimirum, *in ijs, quæ non ſunt contraria animæ, & regulæ* c.10. Licet enim ad perfectionem obedientiæ tendentibus expediat etiam irrationabilia arripere, ad neceſsitatem tamen voti, ea ſolum præſtare tenemur, quæ vel in regula, vel in conducentibus ad regulam continentur, quia cùm præceptum, & obedientia ſint relatiua, eadem eſt obediendi neceſſitas, quæ præcipiendi poteſtas. & in hunc ſenſum, votum obedientiæ declarauerunt *S. Thomas* 2. 2. *quæſt.* 104. *art.* 5. *in corp. S. Bonauentura in* 2. *d.* 44. *art.* 3. *q.* 2. *vbi etiam S. Th. par.* 2. *art.* 3. *Maironus in* 4. *d.* 38. *q.* 15. *Silueſter verb. Religio* 6. *q.* 6. *Sanchez lib.* 6. *Moral. c.* 2. *num.* 2. & 15. *Alphonſus Rodericus* 3 *p. exercitij perfect. tract.* 6. *cap.* 3. *Vaſquez cap* 1. *tom.* 2. *diſp* 58. *cap.* 3. *num.* 24. *Miranda tom.* 1. *quæſt.* 26. *art* 9. qui docet non eſſe obediendum Prælato, indifferentia præcipienti, niſi bono fine cohoneſtentur. inquit *Layman lib* 4. *tract.* 4. *c.* 9. *num.* 5. Tandem *S Bernardus lib de præcepto, & diſpenſatione*, inquit teneri ſubditum obedire Prælato præcipienti bona, & inſtituto conformia, quia vltra votum non tenetur, vouit autem obedire in ijs, quæ regulæ conformia ſunt. patet igitur, etiam infligendis mortificationibus cauſam adeſse debere, ſaltem exercitium perfectionis, &c.

Prælatus ab officio, ſine cauſa ſuſpēdi nō poteſt.

Votum obedientiæ declaratur.

Culpa ordinat pęnã. Hoc autem clarius eluceſcit, ſi ſuſpenſio infligatur tamquam pœna, quæ nullo modo intelligi, nec nomen quidem hab[e]re poteſt ſine culpa, ſaltem ciuili, & politica, ſi non Theologica, iuxta tradita per *S. Tho. 2.2. quæſt* 108 *art.* 4. nam pœna, ex *l.* 131. *ff verb. ſignific.* eſt *peccati vltio, & noxæ vindicta.* Et ideò ex menſura delicti, plagarum modus exurgere debet. *Deut.* 25 Hinc nullę reperiuntur ſuſpenſiones per ſtatuta impoſitæ, quæ culpam non reſpiciant, vt inſpicienti patere poteſt. & eſt traditum in iure. *c. ſatis peruerſum. diſt.* 56. Vbi dicitur, *ſatis peruerſum eſt, vt quis ſuis officijs priuetur, quem ſua culpa, vel facinus à ſuo gradu non deijcit.* &. *l. ſi putator ff ad l. Aquilam.* vbi dicitur *nam culpa ab eo exigenda nõ eſt cum diuinare non potuerit. an per eum locum aliquis tranſiturus ſit.* & *c. fœlicis de pœnis in* 6. *§. illud autem.* vbi dicitur *Iudex talem pœnam metiatur ex culpa.* & infrà. *Proportionetur pœna delicto.* & *c. quæſiuit, de his, quæ fiunt à maiori parte cap fine* dicitur, ſed *ſi quis in his deliquerit Eccleſiæ correctioni ſubiaceat, cum peccata ſuos authores tenere debeant: nec pœna ſit vlterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente repertum.* Cum alijs iuribus hic à Gloſſa citatis.

Suſpenſio vt cenſura, & vt pœna. Reſpondeo tertio, diſtinguendo de ſuſpenſione, quia conſiderari poteſt, vel vt cenſura, vel vt pœna. Vt cenſura eſt, qua impeditur perſona Eccleſiaſtica, vti iure aliquo, vel poteſtate Eccleſiaſtica vt tradũt Sũmiſtæ *verb ſuſpenſio. Nauar. c.* 27. *n.* 151. *Suar. de cenſur. lib.* 1. *Auila eod par* 3. *d.* 1. *dub.* 1. *Sayr. lib.* 4. *Theſ. c.* 1. *Henriquez lib.* 12. *c.* 3. *n.* 2. *Conink. tom.* 2. *diſp.* 15. *dub.* 1. & diuidi ſolet in totalem, ſcilicet ſuſpendentem ab officio, & beneficio *c. tuarum de priuil. Clem.* 1. *de decimis extrau. diuina. de priuil.* Vel partialem, qua ſuſpendatur quis à ſolo officio, vel à ſolo beneficio. nimirum, cum ſuſpenditur à confeſſionibus, vel celebratione, vel concione, vel ordinationis actu, vel ab omnibus his, aut à tota Iuriſdictione, vel ab actu particulari illius, vt eſt beneficij collatio, ſuffragiorum ius, fructuum perceptio, &c. & in caſu noſtro, à concedendis litteris dimiſſorialibus, obedientialibus, aut à toto officio. ita Doctores communiter. qui docent ſuſpenſum à beneficio, non eſſe ſuſpẽſum ab officio. & è contra. quia iſta ſunt diuerſa. *DD.* cum *Gloſ in c. Vintonienſis de elect.* Vnde poteſt exercere actus ordinis, & Iuriſdictionis, ſibi inuicem non repugnantes. Dicunt etiam Doctores

Suſpenſio niſi per mortalem culpã non irrogatur. ſuſpenſionem, vt cenſuram, non poſſe fulminari, niſi propter culpã mortalem, quia pœna grauis culpam grauem emendat, & cenſura

pœna

pœna eſt, vt ex multis probat *Sayrus lib. 4. Theſaur. c. 1. n. 19. Layman lib. 1. tract. 4. de ſuſpenſ. c. 3. initio.* & iſtius cenſuræ tranſgreſſionem facere irregularem eum, qui ſuſpenſus ab ordine, illum ſolemniter exerceret. non autem ab officio, vel beneficio. authores plena manu citat *Sayrus lib. 4. Theſau. c. 16. n. 2. & infra*, qui *cap. 16.* docet iſtam ſuſpenſionem, ſine abſolutione aliquando ceſſare, dum nimirum lata eſt ad tempus, conditionaliter donec ſatisfaciat, reſipiſcat. in quo ſatis ab excommunicatione diſcedit, quæ etiam ſi feratur ad tempus, donec reſtituat, &c. non tollitur niſi per abſolutionem. cuius rationem *Hugolinus* apud eundem *n.* 4. aſſignat, quia excommunicatio extra Eccleſiæ communionem agit, & reſcindit à corpore ipſius myſtico excommunicatum, ideo ab alio in ſuum locum reponi debet. ſuſpenſio autem non producit hunc effectum. & hæc pauca libaſſe ad notitiam ſuſpenſionis, quatenus cenſura eſt, ſufficiat.

Quatenus verò pœna eſt, induit naturam priuationis inchoatæ, vel imperfectæ, & cenſura appellari non poteſt. *c. quærenti de verb. ſignific. Nauar. in manuali c. 27. n. 152. ſumma corona. de ſuſpenſione, n. 5. Abb. in c. ſæpe contingit de appell. n. 16. apud Layman ſupra n. 3. Suar de cenſ. diſp. 25. lect. 1. n. 2.* qui citat *c tã litteris. de teſt. c. cum in cunctis §. vltimo de elect. in 6. Clem. 1. §. penult. de hæret. & Clem. 2. de pœnis Innoc. in c. 1. de excep. Prælat. n. 3. Abb. in c. reprehenſibilis. n. 3. de appellat.* affertque rationem vniuerſalem, quoties (inquit) ſuſpenſioni imponitur ſolum, vt delictum puniatur, & non vt à contumacia recedatur, non habet rationem cenſuræ, ſed pœnæ. quia licet officia ordinis Eccleſiaſtica ſint, quatenus in perſonis fratrum, qui Clerici ſunt, reperiuntur, & ad miniſtrationem aliquam ſpiritualem in ſubditos habent, & propterea cenſuræ materia eſſe poſſunt; tamen ſuſpenſio, quam inurunt Prælati in officiales delinquentes, reſpicit, vt plurimum officia, quatenus ciuiles adminiſtrationes concernunt. vt puniantur per impedimentum regiminis, in ijs, quæ deliquerunt. dixi vt plurimum, quia aliquando fulminare poſſunt ſuſpenſionem tanquã cenſuram, cuiuſmodi cenſeo eſſe illam, quam vltimo loco in prima reſponſione retulimus de non alienandis libris, de quibus non extrahendis è Bibliothecis cũ ſint excommunicationes fulminatæ, non eſt alienum à ratione, vt ſuſpenſio lata circa eandem materiã, ſit cenſura, idq. conijcitur ex modo loquendi *mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub graui ſuſpenſionis pœna, ipſo facto incurrenda*

Suſpenſio vt pœna.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

renda, &c. quæ forma loquendi ſolet adhiberi in fulminandis cen-

Suſpenſio indifferéter lata, de totali intelligenda eſt.

ſuris. ex quo etiam infero, eſſe ſuſpenſionem totalem ab ordine, & officio. quia ſuſpenſio indifferenter lata, & ſine limitatione, de totali intelligenda eſt. *Henriq. lib. 13. c. 32. n. 1. Conink. tom. 2. diſput. 15. dub. 1. n. 4. & elicitur* ex citata *extrauag. Diuina, de priuil.* & quia de hac nobis ſermo.

Suſpenſio vt pœna ſine proceſſu inferri non poteſt.

Reſpondeo quarto. Suſpenſio ab officio, vt pęna, ferri non poteſt à Prelato ſine precedente iuridico proceſſu. Do ſtatutum laudatũ ſupra *q. 2. reſp. 3. Quod ſi Guardianorum quiſpiam, aut Confeſſarius Monialium Conſtitutionum præſcripto, priuationis pœnam ipſo facto incurrerit, officio quidem, Prouincialis arbitrio ſuſpendi poſſit*. In quo illud, *ex Conſtitutionum præſcripto* notat cauſam in ſtatutis determinatam, & iuridicum modum procedendi. Subiungit enim, *ſed priuationis pœnam incurriſſe, niſi cauſa coram Patribus propoſita, & cognita declarari nequeat*. Cauſa autem proponi, & cognoſci non poteſt, niſi in proceſſu informatiuo, ſecundum praxim criminalem, diſponatur. In quem ſenſum loquitur ſtatum Segouienſe, eodem loco adductum, quod non replico. & roboratur per ſtatutum noſtræ familiæ c. 7. *Prouincialis ex cauſa legitima. poterit Guardianum officio ſuſpendere, donec Patribus conſultis definiri poſſit, prout iuſtitia ſuaſerit*. Vbi notandum eſt illud *legitima cauſa.* ideſt ſecundum legis præſcriptum concepta

Legitimè fieri quid importet.

l. 3. §. 1. ff. de accuſat. Nam legitimè idem eſt, ac factum ſecundum legem, vt Cit. *c. de off.* vnde illegitimi dicuntur, qui non ſecundum legem nati ſunt. Lex autem noſtra eſt, vt non inferatur pœna grauis, cuiusmodi eſt ſuſpenſio ab officio, ſine iuridica informatione: ecce ſtatutum c. 7. *Statuimus & decernimus, contra inauditam partem, aut in eum, qui non eſt legitimè, ac ſufficienter conuictus, aut confeſſus, grauem aliquam ſententiam ferri non poſſe, nec debere, qua quis actibus legitimis, aut officijs ordinis priuetur, aut in exilium relegetur, aut aliquo notabili nocumento afficiatur, & latam ipſo Iure nullam eſſe decernimus: atquè oppoſitum facientes actibus legitimis perpetuò priuari debere*. In quo noto primo *legitimum*, ideſt iuridicum modũ procedendi. Secundo *grauem ſententiam* eſſe, priuationem ſuffragiorum, officij exilij, &c. Tertio. *Notabile nocumentum* eſſe ſuſpenſionem ab officio, quia poſt priuationem officij primo loco eſt ſuſpenſio, quæ eſt priuatio inchoata, & inurit maculam commiſſi delicti, & Superioris bonam exiſtimationem corrumpit apud totam Prouinciam, & Re-

ligionem

ligionem aliquando. Quarto *nullitatem ſententiæ*, quæ non debet accipi pro ſententia tantum priuationis finalis, ſed etiam pro ſententia ſuſpenſionis, alias vanè diſpoſitum eſſet, poſt priuationem, de exilio, & alio notabili nocumento. Itaq; ſententia hoc loco diſtribuitur ad ſententiam priuationis, ſententiam exilij, ſententiam ſuſpenſionis, &c. Equidem ſuſpenſio iuridicè inuri non poteſt, niſi per ſententiam.

In quo ſuppono doctrinam communem, nimirum in omni punitione Criminali requiri ſententiam, idque non tantum in delictis, quæ probationibus Teſtium, & indicijs emendantur, ſed etiam in notorijs, & in comprehenſis in flagranti crimine, in quibus videtur non requiri ſententiam, iuxta tradita per *Boſſium in tit. de denunciat. num.* 10. *& Couar. in repetit. c. alma mater. nu.* 9. *de Sent. excomm. in* 6. attamen ex receptiſſima praxi, & Doctorum Sententia omnino requiritur. *Albert. in* 1. *parte Statut. quæſt.* 53. *Carer. in praxi num.* 144. *Imola in Clem. Paſtoralis. de offic. deleg. num.* 49. qui de communi teſtatur *Mentbiaca controuerſ. Illuſtr. cap.* 13. *num.* 1. *& cap.* 14. *num.* 5. *Marſil. in pract. crimin.* §. *aggredior. num.* 133. *Practica Corradi fol.* 238. *Iulius Clarus Sententiarum lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 9. §. *Præterea quæro. & quæſt.* 9. §. *quæro an quando*. Quod ſi requiritur in ijs, in quibus requiri non videtur, multò magis requiretur in punitionibus delictorum non ita euidentium. Et dato, & non conceſſo, quod ſententia ſuſpenſionis non ſit finalis, ſed interlocutoria; certum eſt, in ſcriptis redigendam eſſe. Affero duos aphoriſmos noſtræ *Practicæ Criminalis tit. Sententia. fol* 41. initio. *Sententia quæcumque illa ſit, omnino ex proceſſu dependeat, quæ ſi ex deductis iuſtificari non poterit, declaranda eſt iniuſta, ſubijcique debet Iudex pœnis contra malos Iudices fulminatis. Debet autem Sententia in ſcriptis ferri.* Hæc autem Statuta quoad ſuſpenſionem ſunt euidentia, quia ſi tenetur Prouincialis, aut Viſitator cauſam ſuſpenſionis diffinitorio proponere iudicandam, nullus ambigit, quin in proceſſu inſtructa eſſe debeat, & ſcriptis redacta. alias reus erit iniuſtæ ſuſpenſionis, & pœna talionis plectendus. Et ſi reus à ſuſpenſione appellare vellet, certè copia actorum illi concedenda eſſet: poſſet ſiquidem appellare, quia ſuſpenſio non eſt ſententia interlocutoria, ſed punitiua, quæ nec per ſubſequentem ſententiam finalem releuari poteſt, ſicuti carcer, tormenta, &c. ex quo

In omni punitione criminali requiritur ſententia.

Sententia quando iniuſta.

Reſpondeo quinto. Suſpendere Guardianum ob ſolam inquiſitio-

Peccat mortaliter Provincialis, ſuſpendendo ab officio ſuperiorem localem, per ſolam inquiſitionem generalem.

ſitionem generalem, nulla facta inquiſitione ſpeciali, regulariter eſt peccatum mortale denigratiuum famæ proximi, offenſiuum iuſtitiæ, & plectendum priuatione officij. Patent partes concluſionis ex dictis, quia lędere famam proximi in re graui, eſt peccatum mortale. Vt communiter Doctores. Punire aliquem inauditum, & adhuc non declaratum reum, eſt contra omnes leges, naturalem, diuinam, ciuilem, canonicam, vt ex ſuperioribus patet. Solum affero noſtram praxim de *Reo fol.35. Reus* (inquit) *non dicitur, niſi contra quem indicia, probationeſque laborant: nec antequam ad iudicium vocetur per citationem.* & infra: *Non eſt conſtituendus reus, niſi in informatione conſtet, delictum eſſe ſemiplenè probatum, vel adeſſe æquipollentia indicia, ſecus faciens Iudex mortaliter peccabit.* cum authoribus, & iuribus ad marginem citatis. In generali autem inquiſitione, omnia iſta deficiunt. Quod autem priuari debeat officio Iudex ita procedens, patet ex citatis Statutis. prçcipuè illo, *oppoſitum facientes, actibus legitimis perpetuò priuari debere.* & alio, *ſubijcique debet Iudex pœnis contra malos Iudices fulminatis.*

Reus quis dicendus.

In notorijs quid agendū

Dixi regulariter, quia non nego poſſe contingere caſum ita notorium, & euidentem, quo vel ipſi Guardiano, vel Conuentui, vel fratribus immineat periculum, vel ſcandalum, vt expediat non ſolum Guardianum ab officio ſuſpendere, ſed etiam ab illo Conuentu remouere. Et iuuat amplecti doctrinam ſuperius per *Boſſium, & Couarruuiam* traditam, quod in notorijs non requiratur proceſſus, &c. Extraordinarij enim caſus regulis generalibus non comprehenduntur.

Iudex famæ ſubditi maxime conſulat.

Reſpondeo ſexto. Cum Guardianus ſuſpendi ab officio poſſit, & in ſuo Conuentu, & extra illum: ſi ſuſpenditur ob cauſam, quę Conuentui non repugnat, v. g. ob fractam paupertatem, Conſtitutiones, &c. non autem ob ſimultates, rixas, conturbationem fratrum, & pacis violationem: non debet è ſuo Conuentu abſentari. & in alium moraturus tranſmitti. Ratio eſt, quia Iudex tenetur, quantum iuſtitia permittit, conſulere famę proximi, & minus quam valeat, reputationem fratris lędere. Inde fuit Statutum in cap.7. *Si quis per duos, aut tres Teſtes fuerit conuictus de aliquo crimine, aliàs omnino occulto, tunc non publicè, ſed ſecretò coram Teſtibus reus eiuſmodi puniatur.* Quod in iure naturali fundatur. nam iuſtitia punitiua ad commutatiuam reducitur, ſaltem vt pars potentialis, vt ex *S. Thom.* 22. *quæſt.* 108. probant *Molina de Iuſt tract. 1. diſp.*

Punitiua ad commutatiuā reducitur

1. *diſp.12. fin. Peſantius in eundem locum quaeſt.62. art.2. diſp.* 4. quia licet non ſemper reſarciat damnum, imponit tamen pœnam pro equalitate delicti. Cum ergo delictum ſit occultum, occulta etiam eſſe debet punitio, vt hac ratione, & iuſtitiæ, & bono publico, ac particulari proſpiciatur. quam doctrinam noſtro caſui applicare poſſumus, quia quod eſt notum vni Conuentui, non eſt in alijs propalandum. & coram ijs, qui peccare nouerunt Prælatum, eſt adhibenda correctio, vt in emendationem, & in exemplum cedat aliorum.

Reſpondeo Septimo. Suſpenſio, quam dare poſſunt Prouinciales, & alij Ordinis Prælati, extra Diffinitorij conſenſum, non poteſt eſſe perpetua, ſiue ad tempus, quo officium abſolueretur, ſed vltra tres menſes proferri non debet. Ratio concluſionis eſt, quia ſuſpenſio perpetua, & ad tempus officio commenſuratum, æquiualet priuationi. *Panorm. in c. et ſi Clerici de Iud. num* 7. *Ledeſma 2.par.quaeſt.26 art.2.de ſuſpenſ Tolet.lib.1.inſtr. Sacer. c.12. Sayrus lib.4.Theſau.c.1 num.26.* priuare autem non poteſt Prouincialis ſine diffinitorio. Hinc Statutum. cap. Generalis. quod ſuſpenſio vltrà tres menſes dilatari non poſſit. *Suſpenſio quãtum durare debet.*

Quæritur quarto. Cum iam ſimus in firmanda forma procedendi in cauſis Criminalibus. An contra inauditum, vel non conuictum, aut non confeſſum, poſſit aliquando ferri grauis Sententia.

Reſpondeo primo cum Statuto, in citato titulo de pœnis in genere *Statuimus, & decernimus, contra inauditam partem, aut in eum, qui non eſt legitimè, & ſufficienter conuictus, aut confeſſus, grauem aliquam ſententiam ferri non poſſe, qua quis aut actibus legitimis, aut officio ordinis priuetur, aut in exilium relegetur, aut aliquo notabili nocumento afficiatur. Et latam ipſo iure nullam eſſe decernimus, atq. oppoſitum facientes actibus legitimis perpetuò priuari debere.*

Fundatur autem Statutum in iure diuino Gen.18. *deſcendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me opere compleuerint, aut non eſt ita, vt ſciam.* Luc. 16. *quid eſt hoc, quod audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* quæ loca allegat. *c. qualiter, & quando 2. de accuſ. Ioſuè 7. & ait Ioſue ad Arban, fili mi da gloriam Deo, & confitere, atq. indica mihi quid feceris ne abſcondas. Eccleſiaſtici* 19. *Antequam ſcruteris non reprehendas, intellige prius, & tunc increpa, antequam audias, non reprehendas.* Vt ex *Sancto Damaſo Papa epiſt.6.* refertur in *c. eorum* 11. *quaeſt.3.* vbi etiam di- *Audire reũ eſt de iure diuino.*

D citur,

citur, *eorum, qui accuſantur, cauſas diſcutere non licet, priuſquàm canonicè vocati ad Synodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veritatem, & intelligat, quæ ei obijciuntur*. Sic etiam *Gen.* 3. Deus dixit *Adam vbi es?* & c. 4. Caino, *Vbi eſt Abel frater tuus?* & *Matth* 18. *Tunc vocauit illum Dominus ſuus, & ait illi, ſerue nequam, &c.*

Et naturali. Quid ſit Iudex. Fundatur etiam in iure naturali. quia Iudex, vt probat S. *Thomas* 2. 2. *quæſt.* 67. *art.* 3. ex *Ariſtotele* 5. *Ethic. c.* 4. eſt quædam iuſtitia animata, ad quam homines recurrunt, vnde eſt medium inter duos, quia dicit ius, quod eſt obiectum iuſtitiæ tendentis ad alterum. ergo ex ſe non poteſt ad iudicium deſcendere, niſi ab altero moueatur, per accuſationem, denunciationem, vel inquiſitionem, Et quia volens præſupponitur notitiam, cum voluntas in incognitum non feratur, neceſſe eſt, vt Iudex volens aliquem iudicare, cognoſcat merita iudicandi, non poteſt autem cognoſcere, niſi per Teſtes, vel Rei confeſſionem id accipiat, hinc in non auditum, non conuictum, non confeſſum procedere non poteſt. quæ ratio euidens eſt, & excludit priuatam ſcientiam Iudicis, ſecundum quam, ſi aliunde neſciat, procedere non poteſt, quia tum eſſet Teſtis, & Iudex, vt dicitur in *c. qualiter, & quando* 2. *c. licet Heli de accuſ.* quia tunc Iudex non eſſet medium, ſed pars. quod repugnat rationi eſſentiali Iudicis. hinc *art* 15. dicitur *Non eſt conſuetudo Romanis damnare aliquem, priuſquam accuſatus, præſentes habeat accuſatores, locumquè defendendi accipiat, ad abluenda crimina, quæ obijciuntur*. Quia cum Iudex ſit mediator, & ſine ſcientia procedere non poſſit, nec parti credendum ſit, ideo Teſtes adhiberi debent, & quia poſſunt aliquando Teſtes falſum deponere, auditur Reus, etſi confitetur, ecce confeſſum: ſi defenſione obiecta non diluit, ecce conuictum. hæc eſt omnium doctrina. *Sot. de Iuſt. lib.* 3. *quæſt.* 4. *art.* 2. *Valentia tom.* 3. *diſp.* 5. *quæſt.* 4. *puncto* 2. *Tolet.* 5. *inſtit. c.* 56. *Sayr. in claui reg. lib.* 12. *c.* 9. *Petr. de Arag. in cit. Arti.* 5. *S. Tho. Bertus Lucenſ. in praxi tit.* 2. *c.* 9. *Farin. q.* 39. *Clarus quæſt.* 85. §. *non ſit.* Rod. *tom.* 2. *quæſt.* 17. *art.* 1. *Miranda tom.* 1. *Ordin. iudic. q.* 14. *art.* 2. *Hieron. Roderic. reſolut.* 45. *& quatuor alijs antecedentibus*. apud quem multi alij.

Et in iure poſitiuo. Fundatur tandem in iure poſitiuo, Eccleſiaſtico, & ciuili. dictis cccc. *qualiter, & quando* 2. *licet Heli. ſuper hiſ de accuſat. & inquiſit.* vbi d. *c. graue nimis, c. quamuis, c. eorum* 11. *quæſt.* 3. *Clem. ſapè de verb. ſignific.* §. *verum quia c. cum omnes. de conſtit.* vbi *Panor. Felin.*

& Are-

& Aretin.Clem.Paſtoralis, *de re iudicata* . vbi *Bartol.l.Iudices.C. de iudicijs.l.abſentem,& l.accuſationis C.de accuſat.& praſcription. l.ſciant cuncti accuſatores. C.de probat. quibus locis*, contra in auditum, vel non conuictum, aut non confeſſum procedi, ſeueriſſimè prohibetur. Vnde *S. Aug.ho.50.relatus 2.q.1. initiò* ait *Nos in quemquam ferre ſententiam non poſſumus, niſi aut conuictum, aut ſponte confeſſum* .cum ſeqq. capitulis.

Dubitatur autem pro declaratione terminorum, quid ſit procedere contra partem inauditam. Pars inaudita quãdo dicatur

Reſpondeo, dupliciter pars non auditur, Primo cum non citatur. Secundo cum illius defenſiones reijciuntur. non citari partem, eſt contra ius diuinum, & naturale, vt probatum eſt, & reddit omnia acta nulla ipſo iure, *Clar.quaſt.31.Parin quaſt.11.n.49. & quaſt.22.n.66.volum.1. Scaccia de veritate quaſt.52. à n.7. Ancharan.in Clem.ſæpè.de verb.ſignif. num.37.* in qua decernitur *Citationem verò, ac praſtationem iuramenti, &c. intelligimus non excludi*. quia omne iudicium incipit à citatione. vt no. *in c. Sancta Maria. de conſtitut.* vbi *gloſ.verſ.non conuenti. & ff. de in ius vocan.in rubrica*, per *Bartol.* & argum.*in l.aut qui aliter. in principio*, & ibi *Bartol.ff.quod vi, aut clam.Papienſ.in practica in forma reſponſionis reiconuenti num.6.* & quia citatio eſt de iure naturæ non poteſt condi Statutum, vt procedatur non citata parte. *Bald.col.14.in C.quomodo, & quando Iud. Fel. in c. ex parte 2. de offic.deleg.l.1.C.de praſcript. longi temporis l. vir bonus ff. de iudica. ſol.& C. ne de ſtat.defun.l.ſi.vbi gloſ.Ver.non conuenti*. Sed aduertendum eſt, non eſſe neceſſarium, vt citetur pars, dum proceditur per inquiſitionem in proceſſu offenſiuo, quia iſte formatur Teſtibus non examinatis, citata parte, ſed ad inſtantiam fiſci, vel ex officio inquiſitionis, ac ſecretò *Clar.quaſt.2.Ver.item quaro Charlar.de execut.ſent.c.fin.num.275*. Sed citari debet, completo proceſſu offenſiuo, in eo gradu, vt ille, contra quem inſtituitur, meritò Reus declarari poſſit, quod ſit, dum citatur ad comparendum. *c.forus.de verb ſignific. et.15.quaſt.3.c.vlt. c.Paſtoralis §. cæterum de re iudic.c.* Vel more regulari, vocatur à Superiore, vel per nuncium literas deferentem, vel ipſius præceptum expedientẽ. *c.Deus omnipotens 2.q.1.* Valet enim plus apud Religioſos obedientiæ exercitium, quàm quælibet Curialis citatio. Nec eſt opus nuncio determinato ex officio, ſed ſufficit quilibet Religioſus iuſſus à Prælato, etiamſi mitteretur ipſa pars oppoſita, quia etiam

Iudicium à citatione incipit.

Citatio excludi non poteſt.

Pars non citatur, dum proceſſus incipit per inquiſitionẽ.

Sed illo cõpleto.

Per quem citari debeat religioſus.

D 2 pars

Digitized by Google

pars poteſt citare ex commiſſione Iudicis. *Gloſ. c. cum ſit de appel. ver. non ſolent. Abb. ibid. col. 6 ver. ſed quæro,* vbi etiam *Felin. ver. citatio verbalis, num.* 11.

Citatur etiã pars, quando præſens fuerit.

Aduertendum Secundo. eſſe citandum eum, qui præſens eſſet in iudicij loco, & ſciret contra ſe actitari cauſam. ita *Io. de Anan. c. cum oporteat. de accuſ. l. de vnoquoquè ff. de re iudic. Speculator tit. de libel. concept. § ſequitur. Io. Andreas c. fin de elect. in 6. Bald. authentica. offeratur, C. de litis conteſtatione.* ſibi contrarius in *l. accuſatoribus C. de accuſat. col. 2. Felin c. cum opporteat de accuſac n. 2.* cum quo *Benedictus de Vadis in repertorio ad Felin. ver. citandus nõ eſt fol. mihi* 13. *in* 4. *columna*, ait *Tene indiſtincte, quod data præſentia partis in iudicio, non requiritur alia citatio*. Textus eſt clarus in *l. etiam §. fin. ver. an præſente, vel vocato. ff de miniſtr. arch.* & Ratio eſt, quia citatio fit, ad finem comparitionis, ergo præſens citari non indiget. Vnde *Bald. l. 1 ff de in ius vocan.* ait, quod præſentia æquiparetur citationi. & ſicut dictum Teſtis non citati, deponentis tamen præſentibus partibus, valet, vt dicit *Bald. l. alia C. de his, qui, vt ind.* Ac præſentatio reſcripti facta præſente parte, excuſat citationem. idem *Bald. c. plerumque de præſcrip.* & ſententia diffinitiua valet, vtraque parte præſente, etiam non citata. *Bald. l. non quicumquè C. de accuſat. Abb. c. tenor. de re iudicata* ita &c. Iſte autem caſus practicari poteſt potius in forenſibus litibus, quàm in cauſis Regularium, qui Rei eſſe non poſſunt, niſi expreſsè citentur. Valere tamen poteſt in repetitione Teſtium, citata parte, vel ad ferendam ſententiam. quia inutilis eſt citatio, ſi ſine illa haberi poſſit effectus ſcientiæ, & præſentiæ Rei, & partis. Quod tamen in proceſſu deſcribendum eſſet, ne contra inauditam partem proceſſum fuiſſe, conſtaret.

Præſentia æquiparatur citationi.

Abſens quãdo citari nõ debeat.

Aduertendum Tertio probabilis doctrina eſt, non eſſe citandum abſentem, quando conſtat expreſsè, nullam defenſionem Reo cõpetere. *Anchar c. cum olim de Sentent. & re iudicata.* Et ibi *Gloſ. Abb. c. ex inſinuatione. de appellat. circa finem. Felin. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ de Conſtitut. verſ. 3. limita.* & in dicto *c. cum olim. ver. non eſt citandus. n.* 11 vbi citat *Abbatem, Gloſ. Modernum, Aretin. Ludouic. Innocent, Hoſtienſem, Lapum, Paulum de Caſtro, Imolam, Cardinalem*, & innumera iura. Sic manifeſtè intruſus, expoliatur, inauditus, nec citatur electus, de cuius non iure conſtat notoriè. Sic notorius homicida, vel per aſſaſſinos graſſatus, de quo in *c. 1. de homicidio in 6.* priuatur beneficijs etiam ſi

non

non citetur, & alijs liberè conferuntur. ideſt, *ſine contradictione*, vt exponit Hoſtienſis. *ergo* (ſubinſert *Felinus*) *Si non poterat contradicere non erat citandus*. Sic Iudex poteſt ſententiare ſuper nullitate proceſſus, etiam parte non citata, quando notoria eſt nullitas ex defectu incompetentiæ Iudicis. & relictis multis alijs exemplis ibidem adductis. In caſu noſtro non eſt citandus Apoſtata, ad audiendum ſe excommunicatum declarari, quia iam notorium eſt, eum nihil in ſui d fenſionem allegare poſſe, cum conſtet, in Conuentu non reperiri *Abb. in c. reprahenſibilis. de appel. Card. in c. graue. de Praeben. vbi Imola*, *Felin. loco citato*, *& in c Rodulphus. de reſcriptis*. quia quando notorium eſt, aliquem incidiſſe in excommunicationem, non eſt citandus in declaratoria. Sic etiam non eſt citandus, qui aliquem fratrem, vel vulneraſſet, vel occidiſſet, & in fugam ſe coniecisſet, ſi delictum eſſet notorium, & inexcuſabile, & ſic poſſet in pœnam ordinariam, non citatus condemnari. Et Ratio eſt, quia in his caſibus citatio non eſt de iure naturali, cum ſuffragari non poſſit. quæ ratio militat incomprehenſis in infraganti delicto de facie ad faciem *l. in crimine*, *l. in capite quinto*, *ff. de adult.* vbi nulla poteſt eſſe palliatio, & excuſatio. quia ſi ſuſpicio adeſſet qualiſcumq. defenſionis, citari deberet. vt monet *Abb. in dicto c. olim*. *& conſil. 68. 2. volum.* licet hęc doctrina ſatis probabilis ſit, tamen cautius eſt, citare abſentem, vbi contra ipſum procedendum ſit, in alijs delictis ab Apoſtaſia, in qua vſus obtinuit, vt conſtito, quod aufugerit, in prima refectione pronunciatur excommunicatus.

Aduertendum Quarto. Licet in *c. ex literis de conſtitut. c. in nomine Domini. de Teſtib. l. conſentaneum* C. *quomodo*, *& quando Iudex. & l. contumacia* §. 1. *ff. de re iudic.* cum alijs per *Io. à Roias ſingular. 29. Simancha ſ. Catholic. inſtit. tit. 14. rubrica de contumac. n. 6: & in Enchirid. violata Relig tit* 45. *rubr. de abſent n. 3 & 4. Ludouic. à Paramo de orig. S Inquiſit. lib. 3. quaeſt. 4 rubr. de forma, & ordine Iudic. Sancti officij n. 65.* quos allegat *Farin. de hæreſ. quaeſt. 185. n. 117.* & Antiquiores *Cinus l. 1. de requir. reis*. *Abb. c conſuluit de offic. deleg. cum Felin. d. n. 8.* & alij per iſtos citati non ſufficiat vna citatio, maximè cum ad ſententiam procedendum eſt, ſed requiritur trina, tamen, quia hoc eſt de ſolemnitate, non de eſſentia iuris, vt diximus in practica criminali *tit. contumacis condemnatio.* §. 2. *fol.* 85. ſufficere vnam citationem, maximè ſi fiat vna pro tribus, & ſit peremptoria, vt ſcripſerunt *Innoc. c. ad petitionem. n. 3.* Quotuplex citatio ſit neceſſaria.

de

*de accuſat. Vmbertus locat. de Iudiciali inquiſ. ver. citatio . Decianus in tract. crimin.lib.5.c.32.n.4. Scaccia in tract. de iudici cauſarum ciuilium , criminalium, & Hæretic.c.43.n.10. Felin.cit.n.*8.vbi ponit 11. fallentias huius trinę citationis, quarum prima maximè facit pro nobis , quod ſcilicet ſufficit vna , quando ſummariè proceditur . *Per Gloſ. in Clement. ſapè. de verb. ſignific.* nimirum cum proceditur ſummariè, ſimpliciter , & de plano . quem modum procedendi ex *Boniſacio VIII. ad Augmentum* .

Quando ſufficiat vna. Religioſi noſtri ſeruare tenentur. Adde reliquas , etiam in vim iuris communis . Cum citatus perſonaliter non comparuit , quia non videtur amplius citandus . Quando citatus dixit, ſe nolle comparere . Quando citatus ſtatim ſe abſentauit, naui , vel equo. Quando delictum eſt notorium . Quando Iudex ore proprio citauit . Quando citandus ſe occulrat, nec patitur, citationem ad ipſum peruenire , vel impedit, vel per ſe, vel per alios, tunc enim poteſt condemnari , nec vnica vice citatus, quia pro citato habe-

Vel nulla. tur , qui vt citari non poſſet impediuit , vel à ſuis domeſticis impeditus fuit . *Clem.1.de foro competenti . Anchar. Clem.dudum de iudicijs n.* 4. & videtur textus in *c. quoniam frequenter.§ porro, vt lite non conteſtata & c.conſtitutus de teſtibus* . vt notat *Bartol. in l.1. §.finali ff.quod vi , aut clam.*

Subditus in aliena iuriſdictione exiſtens citari perſonaliter non poteſt. Aduertendum Quinto . non poſſe citari ſubditum, in aliena Prouincia exiſtentem . *Angelus in diſputatione incipiente Bononienſis,* Quia realiter , ideſt per capturam , fieri non poteſt citatio , nam talis actus iuriſdictionis non exercetur, niſi vbi eſt authoritas . *c.poſtulaſti.* de foro compet. *l.cum vnus §.finali ff. de bon.authorita.iudic.poſſiden.* Nequè verbaliter quia cum effectus citationis ſit terrere citatum , qui non cauſatur in alieno territorio . Sequitur non poſſe citari verbaliter in aliena Prouincia , quæ roborantur per *Clem.1. de foro competenti ,* in qua ſolùm Epiſcopis è ſuis Sedibus pulſis, in alieno territorio citare concedirur . non quidem citatione perſonali , ſed per edictum , vel per requiſitionem , aut per ſententiam , vel monitorium . Sic fugitiuum citamus edicto affixo ad valuas refettorij , ſic contumacem definitiuè ſententiamus, ſic Diffinitorem per epiſtolam ad Capitulum conuocamus . *c. cum nobis*

Quãdo poſſit citari in alieno territorio. *olim. & c.vltimo de elect. in 6.* & quando prima vice fuiſſet aliquis citatus in proprio territorio , poſſet ſecuoda , & tertia in alieno citari . *Abb.c.licet ratione delicti de for.compet. Innoc.in c . præterea. de dilationibus. & c.1.de Raptor. Cardin.in Clem. Paſtoralis de re iudicata* .

dicata. Quod ſi opponas, Prouincialis poteſt per literas obedientiales vocare ad ſe ſuum ſubditum, in aliena Prouincia exiſtentem, vt eſt in praxi, ergo poteſt illum citare per literas. Reſpondeo literæ miſſiuæ non ſunt citatio iudicialis, quia non præſentantur iuridicæ, nec de illarum receptione teſtimonium reddi poteſt. nam cum clauſæ mittantur, conſtare non poterit, quid in illis contineatur, ſicuti conſtare debet de citatione. & literæ, ac obedientiales ſcripturæ miſſæ, vel receptæ, non continentur intra ſpherā fori contentioſi, & iudicialis, ſed paterni, & voluntarij. *Card. in Clem. dudum. de ſepult. c. cum Epiſcopus de offic. ordin. in 6.* lege *Silueſt. ver. ſententia. n. 7.* vbi ait, *ſed verius eſt ſecundum alios quod ligantur. de offic. legat. c. nouit.* Sed certè fallitur, quia ibi agitur de Legato Apoſtolico, qui non exierat fines ſuæ legationis, licet exijſſet fines Galliæ. & ſic nec de Regularibus loquitur, nec extrà Territorium latum fuit interdictum.

Aduertendum Sexto. Axioma illud, *Citatio perpetuat iuriſdictionem Iudicis delegati*. de quo *Abb. in c. relatum. de offic. deleg. Bartol. l. & quia ff. de iuriſd. omn. Iudic. Bald. c. gratum. & c. licet de offic. deleg.* vbi *Anton. de Butrio*; *Felin Imola*, *l. 2. ff. de donat.* Verum eſt in hoc ſenſu. quod ſi delegans moriatur antequam delegatus citauerit partem delegatio ceſſat. Si poſt citationem, non ceſſat. Sic etiam Commiſſarius Viſitator ſi incœperit aliquem actum iuriſdictionis, mortuo, vel amoto delegante, non ceſſat. Secus ſi nullum exercuerit. & hanc eſſe communiorem opinionem, ac ſequendam, dicit *Benedictus de Vadis in Indice ad Felin. ver. citatio. fol. 14. colum. 4. §. 3. vbi ex Baldo, Bartolo, Saliceto, Antonio de Butrio ait*, Mandatum delegatorium ad vniuerſitatem cauſarum, ſi vna cauſa eſt incœpta, perpetuata eſt iuriſdictio quoad alias, ſed quia Viſitationis delegatio non incipit per citationem dubitari poteſt, in quo actu perpetuari poſſit, & dico perpetuari per omnem actum, qui iuriſdictionem, & ſuperioritatem indicet, puta, poſt publicationem literarum patentium in vno Conuentu (ante enim non eſt Superior) ſi in refectorio, aut capitulo ſermonem habeat, ſi illi fratres, manus tanquam Superiori oſculentur. Si Prouincialis, vel Superior localis illi præcedentiam tribuat. ſi viſitationem indicat. Omnia enim hæc ſuperioritatem oſtendunt. vt patet ex ratiocinatione *Anton. de Butr. c. relatum de offic. deleg. Imola cit. Gloſ. c. ne aliqui. ver. cœpta de hæred. in 6.* quòd cum expediri non poſſit citatio, ſine commiſſione Iudicis, & ſit ſententia quæ-

Citatio perpetuat iuriſdictionem.

Viſitatoris iuriſdictio quomodo cōtinuetur.

Digitized by Google

quædam interlocutoria, quæ requirit cauſæ cognitionem; ergo ſi commiſit de citando, eſt vſus ſua iuriſdictione. ſic etiam cum recitati actus, ſint iuriſdictionis, vſus eſt illa. & veriori ſenſu, cum his actibus, dicitur *res cœpta geri vel geri cœperit*. nam per commiſſionem de citando, res non eſt adhuc cœpta geri. vt Canoniſtæ dicunt, *Innoc. Io. Caldar. Card. Imola c. licet de offic. de leg. Abb. dicto c. relatum*. Sed de citatione hæc ſatis.

Pars dicitur inaudita, cũ defenſiones non admittuntur.

Pars dicitur etiam inaudita, cum eius defenſiones non recipiuntur. eſt enim (vt dictum eſt) defenſio de iure diuino, & naturali, vt fatetur *Clem. Paſtoralis. de re iudic.* vndè neque per reſcriptum Papæ tolli poteſt. *ibidem* nec Statutum, illam tollens condi, licet poſſit variari defenſionis modus. *Angel. l. ſi ſic. ff. de legib. 1. Pelin. c. dilect. de except.* & tolli totum illud, quod ius poſitiuum concernit. *l. quoniam Alexãdrum. C. de adult. Petr. de Anchar. in c. 1. de reſcript. in 6. & c. 1. de conſtit. ibid. & in Clem. Paſtoralis. de ſent. & re iudic. num. 22. Abb. in cap. 1. de reſcript. & cap in cauſis. de re iudic.* non autem ius naturæ violari vnde neque hæreticis denegari poteſt. *Repertor. inquiſit ver. citatio, ver. copia, ver. defenſores. Carerius in tract. de hæret num. 82. Pariſ conſ. 2. num. 172. lib 4. Boſſius tit. de hæret. num 9. Direct. inquiſ par. 3. rubr de def nſ num. 117:* vbi *Penna*, & alij communiter. Vnde tanquam iniquus recuſari poteſt Iudex, negans defenſiones. & quando Princeps reſcriberet, quod in cauſa procedatur, nulla exceptione obſtante. intelligendus eſt de exceptione friuola, non legitima. *c. ex parte de offic. de leg. Bart. in l. 1. ff. quod vi, aut clam. Imola in l non erit ff de iur. iur.*

Nulla exceptione obſtante. quomodo intelligendum.

Defenſiones à Iudice offerendæ.

Quinimo Iudex debet Reo offerre defenſiones, maximè vbi videret, aliquo modo poſſe innocentiam detegi. *l. etſi non defendantur. ff. de pœnis Farin. quæſt. 11 num. 10. & quæſt. 39. à num. 90. & quæſt. 185. num. 211.* quo loco citat *Repertorium inquiſit. Simancam. & praxim ſupremi Tribunalis Inquiſitionis Romæ*, in quo carcerato, & inquiſito etiam non petenti, proceſſus copiæ offeruntur. Nec excommunicatis negantur. *c. cum inter de except. vbi Abb. & in c. dilecti. c. ſignificauerunt. & c fin. eod. tit* Neq. Diabolo negarentur. *Speculator 3 par. tit. de Inquiſit §. finali Abb. in c. cum contingat. num. 27. de for. compet.* Quod ſeruari magis debet, ſi rei ſint perſonæ ſimplices, & idiotæ, &c. *Vulpell. conſ. 24. n. 6. & conſ. 74. n. 7. & ſeqq.* Imò in cauſa graui, defenſionibus renunciare nequit inquiſitus, quia hac ratione boni nominis curam non habere conuinceretur contra dictum *Curam babe de bono nomine. eccleſ.*

Defenſiones an renunciari poſſint.

*ecclef.*41. vt tenuerunt *Gloſ.* ab omnibus recepta in *l.partum inter bard.ff.de pattis*, quam dicit ſingularem *Bald.in c.cum veniſſet* ; *de teſtibus. idem in l.vnic.col.*14.*C.de confeſſ.Io.Lupus. in Rubr. de donat.inter Vir. & Vxor.* §. 70. *num.*6.*Felin.in dicto c.cum veniſſet. Hippol.in dicta lege vnica num.*170. *& in practica criminali.Aret.* licet *Couar. Var. tom.*1.2.*par.cap.*8.§.*duodecimus num.*16. qui iſtos authores citat, probabiliorem teneat opinionem *Anchárani, et Aretini in c.cum Dilecti. de accuſat:num.*6.dicentium non obſtare iacturam famæ quia non tenetur quis ita conſeruare famam illæſam, ſicuti vitam. pro quo citat *Sotum relect. de ſecreto. memb.*1. *quæſt.*3. *Nauar. in c.inter verba.* 11.*quæſt.*3.*corell.*44. *Caiet.* 22.*q.* 73. *art.*2. & arridet, quia regulares minus curare debent famam, quàm ſeculares, niſi eius iactura Ordini incommodaret, cuiuſmodi eſſet, ſi puniendus eſſet Generalis, Prouincialis, vel aliquis Pater grauis, nimis notus, etiam extra Religionem. Conſiderandæ igitur ſunt conditiones ſtatus, qualitatis, grauitatis delicti, &c.

Nec quælibet defenſio ſufficit, quia qui malè defenditur, indefenſus condemnatur. vt potè ſi Reo incarcerato, petenti defenſiones, aſſignaretur frater imperitus, eo prætextu, quia alius non adeſſet, vel nollet tale munus accipere, vel Sæcularis Patroni copia non concederetur. Tunc enim ſine dubio, indefenſus dici debet. quia defendere aliquem eſt facere, quod Dominus faceret in ſua lite, id eſt nihil omittere, quod ad tuitionem pertinere poteſt. vt ex *Bartolozo de clauſulis Inſtrument.clauſ.* 26. probat *Barboſa dict.*81.*num.*1. vbi additur, quod qui tenetur defendere, non ſufficit, quod ſe ingerat, ſed quod non ſit defuturus defenſioni. & ad id multas leges citat. qua in re aduertere debent Iudices, ne in hanc foueam cadant, & ne zelo Religionis iuſtitiæ ordinem confundant, mandatur enim Iudicibus *iuſtitiam diligere Sap.*1. hanc autem culpam eſſe peccatum mortale non ambigo, quia eſt grauiſſimus defectus in adminiſtratione iuſtitiæ.

Qui malè defenditur, indefenſus, habetur.

Quid ſit defendere.

Cui ſi quis addat diſplicentiam, quod Reus defendatur, & toruo oculo videat ſtrenuum defenſorem, qui Teſtium dicta conuellat, procedendi nullitates oſtendat, & ad lucem Rei innocentiam adducat: & propterea vix reperiatur vir probus, & ſapiens, qui velit tale munus obire, ne Iudicis indignationem incurrat. Si quis inquam tam peruerſæ mentis Iudex inueniatur, is Miſanthro pos, & hominum Oſor, Simone ipſo Athenienſi iniquior, potius quam Iudex exiſtimari debet. Corno inuidentior, qui in viuis liuore paſcitur,

Mali iudicis peruerſus animus ſuggellatur.

ſcitur, & corruptis vlceribus ſaturatur. Cum ex alia parte, Iudex deſiderare debeat potius innocentiam, quam punitionem, & Reũ potius abſoluere, quàm condemnare. *Mar ſil. in ſua pract. § poſt-quam num* 5 *Foller. in pract. crimin. ver. et facta litis conteſtat. n.* 10. *Contard. de offic. Pretoris tit. de negat. crimin. num.* 6. Huc ſpectat titulus noſtræ practicæ Crimin. *Patronus, et defenſiones, per* 4. §§. *fol.* 37.

Quid importet cautela illa. Dum modo habeat teſtes curiæ pro citatis, iuratis, &c.

Quoniam verò non ſolent dari copiæ actorum Reo petenti, niſi interpoſito decreto, & acceptato. *Quod Teſtes Curiæ habeantur pro ritè citatis, iuratis, examinatis, et receptis*, vt traditum eſt etiam in noſtra *praxi* loco citato §. 1. *fol.* 39. *et docuit Foller. in pract. ver. detur copia Capitulorum. num.* 5. *Char in praxi lib.* 3. *c.* 3. *à num.* 56. *Vulpell. conſ.* 12. *num.* 18. *Cabriel. conſ.* 178. *à num.* 17. Quæri poteſt, non acceptatio talis decreti excludat exceptiones contra formam proceſſus, & eſſentialia iuris ſi obſeruata non fuerint?

Reſpondeo negatiuè, quia ſi in proceſſu non fuerit inſtructum de corpore delicti, ſi Teſtes ſine iuramento, vel non citati, examinati fuerint, ſi de Iudicis authoritate non appareat, ſi Notarius falſitatem aliquam commiſerit. Si ad inſtantiam partis procedatur, & talis quærela non ſit in proceſſu. Si tandem aliquid eſſentiale deeſſe conſtiterit, certè contra formam proceſſus excipi poterit. Tunc enim Teſtes Curiæ ritè examinari non potuerunt, & deficiente fundamento, totum ædificium corruat, neceſſe eſt. nec preſumendum eſt, reum voluiſſe ſibi media vrgenriora defenſionis eripuiſſe. & ſic in *praxi* noſtra *fol.* 39. *§. penult.* dicitur exceptiones elici poſſe *a non ſeruato iuris ordine*, & *fol.* 15. *tit. de forma iuris ſeruanda à Iudice*. dicitur *Præparatoria ſunt, citatio Teſtium, et Rei, delatio iurrmenti, conceſſio termini competentis ad comparendum, vel ad probandum, Exceptiones, Defenſiones, Appelationes, quibus non ſeruatis, Iudex officio deſtitui debet, et proceſſus annullari*. Cum iuribus, & authoribus ad marginem citatis; Senſus igitur talis renuuciationis, vel acceptationis tangit tantum accidentalia. Quare ſi nil aliud declaretur, non debet Reus arctari inter nullitatis anguſtias. Nam cum neſciat, ſi conſtet de corpore delicti, ſi Teſtes iurauerint, & ſimilia. non poteſt ſuo conſenſu validare inualida, & cogi ad conſentiendum ijs, quę ignoranter acceptauit non acceptaturus ſi ſciuiſſet. Et licet peritiores Procuratores poſſent tale decretum non acceprare, quo caſu Teſtes denuò èxa-

minandi

Digitized by Google

minandi eſſent citata parte, vt antea legitimetur proceſſus, quam eius copia Reo tradatur, vt docet *Chartar. lib.3. cap.3. num.63.* attamen hæc repetitio Teſtium ſanare non poſſet alias nullitates eſſentiales, quas videbit Procurator poſtpuam copia proceſſus ſibi tradita fuerit. facit Praxis Ordinis,quod Reo tradi nõ debent nomina Teſtium, niſi in caſu, vt in *practica fol.38. §. penultimo.* hęc autem repetitio anticipata, huic Statuto repugnat: Quare ad pacem ſeruandam, melius erit proceſſum declarare nullum ex defectu modi procedendi, quam repetere, ac publicare Teſtes. Quinimo *Ambroſin. lib.3. cap.1. num.43. ſui proceſſus informatiui*, teſtatur, In Vrbe nunquam Reos cogi ad habendum Teſtes Curiæ pro ritè, & rectè examinatis. ob rationem, quam allegat. Nos alias allegauimus. eò vel maximè, cum Regulares non ita periti ſint in formandis proceſſibus, ſicuti ſęculares. & ſatis eſt, ſi eſſentialia obſeruent.lege *Coriolanum par.2. caſu 5. §.6. per totum*.

Excipiunt tamen aliquos caſus, quibus defenſiones non dantur. Primo cum agitur de contumaci, qui condemnari poteſt abſens, & indefenſus. nam contumacia declarat, eum nolle defendi. *Farin.quæſt.185.§.7.num.93.* referens ſe ad dicta, *quæſt.11.tit. de Inquiſit.* & multos citat, *Archid.Io. And.Geminian. Francum, Silueſt. Calderin.Vmbertum Locat.Simantam,Campeg. Carer.Decian. Scacc.* & eſt communis opinio. Quia contumax habetur pro confeſſo *c.2. de confeſſ. in 6. et l.de ætate §. qui tacuit. ff. de inter. act. Papienſis in practica. tit. forma reſponſ. rei conuent. num.1. Clar. in pract.§ finali: quæſt.31. Foller.in pract. ver. banniant.* Habetur inquam pro confeſſo, ficto, non verò. & tunc non prius quam declaretur, & pronuncietur. *Felin.in c. cum non ab homine. de Iudic. ver. vtrum autem data. Bartol.l. eius qui delatorem. ff. de iure fiſci.* & pro pſenti. *Abb. in c.2. de delat. num.18.* et contra contumacem omnia iura clamant. Vnde legitimatur Statutum *practicæ Criminalis tit. quam formam iuris*, &c. *fol.15. Reus citetur, nec abſens, niſi contumax, condemnetur*,

Defenſiones in quibus caſibus non conceduntur.

Contumax habetur pro confeſſo.

Verum quia in eadem Practica *fol.39.* fine dicitur *Reus citatus, et non comparens, poſt neceſſarias dilationes, declarandus eſt contumax, et ad pœnam ordinariam condemnandus, à qua releuari non poſſit, niſi voluntariè ſe præſentet.* Dubitari poteſt, an citatus Regularis poſſit, per Procuratorem comparere.

Religoſus citatus an poſſit comparere per procuratorem.

Reſpondeo negatiuè ex *c. veniens. de accuſat. vbi Abb. num.7. Boſſius in praxi Crimin. tit. de Crimin. Iudic. quis pro abſente in-*

teruenire poſſit *Anton. Rubeus de pot. procur. in cauſa Crimin. Clar.* *§. fin. q* 32. *Gomez. tom.* 3. *variarum. cap.* 1. *num.* 12. *Menoch. de Arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 80. & alij multi, quos citat *Barb.* ad dictum *cap. veniens num.* 2. Sed redeo ad *Panormitanum*, qui copiosè, & doctè rem hanc examinat. Licet enim in Ciuilibus Procurator admittatur *l.* 1. *§. vſus. ff. de Procur.* per totum. attamen in Criminalibus non admittitur vt eſt communior opinio. Quia Procurator debet legitimare ſuam perſonam per ſatiſdationem de iudicio ſoluẽdo *l. qui proprio. ff de Procurat. & inſtit. de Satiſdatione. §. ſi verò.* Non poteſt autem, vbi imponenda ſit pœna corporalis, illam in ſe Procurator ſuſcipere, vt pro alio exulet, fuſtigetur, priuetur, condemnetur ad triremes *. l. relegatorem. ff. de interdictione, & relegat.* Et eſſet contra legem naturæ, ſi puniretur Procurator innocẽs, pro Reo nocente. Sunt enim actiones perſonales, quæ per alios adimpleri non poſſunt, ſicuti nec comedere, videre &c. quod ſi Procurator has pœnas ſubire non debet, eſſet eluſorium iudicium, ſi condemnaretur tanquam præſens, qui abeſt. Sicuti fieri poteſt, quando Reus detinetur in vinculis, tunc enim Procurator admittitur, quia iudicium non eſt eluſorium, ſed cadit ſuper certam, & nocentem perſonam. *Bartol. in l. penult. §. ad crimen. ff. de publicis iudic.* & licet condemnetur abſens, quando eſt contumax. *l. abſentem. ff. de pœnis; & l. ſeruum quoque. ff. de Procurat.* non poteſt tamen condemnari per Procuratorem.

In criminalibus procurator non admittitur.

Cum hoc tamen ſtat, vt licet non admittatur Procurator, ad diſputandum ſuper crimine, admittitur tamen ad proponendas exceptiones, & excuſationes pro Reo, vt patet in textu dicti *c. Veniens.* Excuſationes inquam neceſſarias, vt v.g. ſi aliquis Regularis furtum, vel homicidium commiſiſſet, & poſteà in fugam ſe dediſſet, & citatus, venire non potuiſſet, quia in alia Prouincia infirmaretur, vel dum naui veheretur, incidiſſet in manus Turcharum, &c. quas exceptiones acceptare tenetur Iudex, & ſuſpendere iudicium contumaciæ, etiamſi exceptor nullum mandatum haberet. *l. reus. ff. de munerib. & bonor.* nam velit nolit Reus, factum ita ſe habet. debet etiam admitti ad excuſandam innocentiam, quãdo in abſentia procedi poteſt, quia cum hoc teneatur facere Iudex ex officio, multò magis debet admittere monitorem talis innocentiæ, vt eſt caſus ſingularis in dicta *l. ſeruum quoque. §. publicè ff. de Procur. vbi Bartol.* Quia in caſu, quo abſens condemnari poteſt, poteſt Iudex ſupplere defacto, & quærere defenſiones abſentis,

Procurator abſentis quã do admittitur in criminalibus.

tis, etiamſi aliquibus non arrideat. Nos enim ſuper alios Iudices affectare debemus veritatem, miſericordiam, & acceptare omnes illas exceptiones, quæ in fauorem innocentiæ, & pietatis inclinant, ceteris paribus. Et ſic ſentiunt *Couar. in c. alma mater. de ſent. excom. in 6. par.* 1. §, 7. *n.* 11. *col.* 4. *Clar. dicta quæſt.* 34. *n.* 5. *Maranta de ord. Iud. par.* 4. *init diſt.* 1. *à n.* 58. *Rebuff. tract. de excep. n.*305. *Parladorius c.* 20. *n.* 5. *& infra lib.* 1. *rerum quotid. Farin. quæſt.* 99. *à n.*48. *& à* 212

Religioſi iudices parces.

Secũdo.excipiũtur Notorij delinquẽtes, qui nulla valẽt tergiuerſatione celari aut defendi. quia vbi nulla cadere poteſt excuſatio, non eſt opus defenſione. *Abb. in c, accepta de reſtit: ſpoliat. Anton. c. in noſtra de cobabit: Cler. & mul. Milus in repertorio. ver. citatio* §. 25. *Felin. in c. cum non ab homine de Iudicijs n.*11. *Archidiac. in c. Lotbarius* 2. *quæſt.* 1. & ſic communiter dicitur. *in notorijs non eſſe ſeruandum ordinem iuris* . quia non requiritur probatio cum ſit facto euidentiſſima, non citato, quia defendi non poteſt *c. olim de re iudic. c. venerabilem de elect. Clem. Paſtoralis de re iud.* Quid autem ſit notorium & quotuplex, declarat *Silueſt verb. notorium n.* 1 *&* 2. Concluſio ſolum procedit de notorio facti, quod exibet ſe, & offert oculis omnium, ſiue quod negari non poteſt probabiliter *c. veſtra de cobab. Cler. & mul.* cuius populus eſt Teſtis, & non eſt locus inficiationi 16. *diſt. c. in Sacerdotibus c. tua de cobab. Cler. l. pala ff. de ritu nupt.* Qua ratione, qui aliquem in refectorio percuteret. qui in infraganti crimine à Communitate comprehenderetur. in cuius cella mulier reperiretur &c. diceretur notorium, nec opus eſt viridicum modum procedendi ſeruare, ſed Conſtito de notorio etiam indefenſus condemnari poſſet.

Notorie delinquẽtibus defenſiones non dantur.

In notorijs ordo iuris non ſeruatur.

Dubitatur ſecundo, quid ſit aliquem eſſe conuictum;

Reſpondeo ex communi, Conuictus non dicitur, niſi delictum probatum fuerit, ſaltem per duos teſtes conteſtes, ac integros. *l. vbi numerus ff. de teſtib. l.* 1. *ff. de oper. liber. Gomez de delictis c.* 12. *n.* 9. Conteſtes ſunt. ſi deponant de eodem facto, cum iiſdem circumſtantijs loci, temporis, perſonarum, ſaltem in ſubſtantialibus. *c. quod verò* 2. *quæſt.* 5. *c. in omni negotio. de teſtibus. c. relatum c. cum eſſes. eodem.* Et eſt de iure diuino, *Deut.*17. *&* 19. *Matt.* 8, 1. Tim. 5. *In ore duorum, vel trium ſtet omne verbum* . Hinc Daniel Præsbyteros conuicit de falſo, ex variatione loci. dan, 13. Quod etiam in cauſa hæreſis ſeruandum eſſe, docet *Coriolanus*

Conuictum eſſe, quid ſit.

Teſtes conteſtes qui dicantur.

par.

par.2.caſu 5. §.5.*num.*29. *contra Gomezium, & ab eo citatos c.*12. *num.*12. *Leſſius de accuſatore , & tetie dub.* 4. *Bertus in praxi. tit.* 13 *cap.vnico* . Integri verò dicuntur , cum nihil illis opponi poteſt , vnde fides minuatur , ſiue vulneretur cuiuſmodi ſunt omes exceptiones , quæ contra Teſtes adducuntur , infamiæ, inimicitiæ conſpirationis &c. de quo *Clar. quaſt.*54. *Boſſius de defenſ.Reorum. num.*7. *Farin.quæſt.*53.

Integri qui

Cōuinci poteſt reus per ſcripturas.

Et non ſolum per Teſtes , ſed etiam per Inſtrumenta , per indubitatas probationes , & per argumenta poteſt conuinci Reus. *Chartar. lib.* 3. *cap.* 1. *à num.*12. *Decius in c. at ſi Clerici . de iudicijs , num.*2. *Boſſius tit.de conuictis.num.*5.*ex l.Sciant cuncti populi. C.de probat*: quia authentica Inſtrumenta Crimen probant. *Panormit, c.cum in Eccleſijs . de maior , & obed. num.*2.contra *Gloſ.* maximè cum directè continent crimen , vt ſi producatur Inſtrumentum Simoniacum , vel conſpirationem continens, vel ſcriptura libellum famoſum, &c. vel furtum , aut alienationem rerum Eccleſiæ . Vnde in noſtra *praxi fol.*35.*tit. Probationes* . dicitur *Probatio euidentiſſima eſt , quæ ex priuilegijs , Inſtrumentis, & literis, cæteriſquè eius generis eruitur* . ad cuius marginem citantur *c.licet cauſam. de probat. c.pia. de except.in* 6.

Quibus ſcripturis fides adhibēda ſit.

Aduertendum tamen eſt , non omnibus Scripturis adhiberi fidē conuincentem , ſed ijs tantum , quæ publicæ ſunt , & ſine alio teſtimonio, vt veræ recipiuntur, vt ſunt Inſtrumenta manu Notarij cōfecta , & apud nos tabula capituli , & electionis , regiſtra ordinis, & Prouinciæ , libri publici. itaut ſi opus eſſet aliquem vt incorrigibilem expellere , ad probandum , alias fuiſſe correctum, non eſt opus teſtibus,ſed ſufficit,quod notata reperiatur punitio,vel iuridica ſententia in libro Prouinciæ , ad hoc parato . Ita etiam ſi declaranda eſſet nulla profeſſio alicuius , quia cęlauit crimen , vel debita , vel aliquid aliud eſſentiale , ſufficit produci proteſtationem factam à Superiore , dum ad profeſſionem reciperetur , & à profitente acceptatam . nec opus eſt altiori indagine .

Literis prælatorum nō creditur in præiudiciū aliorum.

Ex quo colligitur, literis Prælatorum, non eſſe indifferenter credendum in alterius præiudicium , vt putauit *Gloſ.in dicto cap. cum in Eccleſijs verſ. in præiudicium aliorum.* contra quam ſentiunt *Innocent. in c. in præſentia. de renunciatione. & gloſ. ipſa in c. ſicut de ſent. excom. & Panor. ſupra citatus num.*3. niſi agatur de modico præiudicio , vt *Panorm* : interpretatur dictum *cap. tum in Eccleſ.* vel ciuiliter , non autem criminaliter , & vbi agatur de notabili .

&ad

& ad ſummum facerent ſolum ſemipleuam probationem, tanquã vnus Teſtis. & ratio eſt, quia literę facta à Prælato ſuam voluntatem declarant, non autem alienam, cuiuſmodi facit inſtrumentum à perſona publica confectum ex officio Tabellionatus. vel ad finem conſeruandi memoriam actorum, vt fit in libris Prouinciæ, in quo munere, Superior non procedit vt Teſtis, ſed vt pulica perſona ad id deſtinata; & in conficienda priuata ſcriptura, procedit, vt Teſtis, qui non probat, niſi tanquam vnus. *Speculator in tit. de probat, §. fin. ver. 16. & in titulo de legib. §. ſupereſt. verſ. Creditor quoquè Anchar. in c. 2 de fid. Inſtrum* Hinc ſi quis Prouincialis ad alium, vel ad Generalem Scriberet, ac ſigillatam à ſe Scripturã mitteret, in qua teſtaretur, aliquem Religioſum in ſua Prouinciã commiſiſſe aliquod crimen, non poſſet procedi contra Reum, niſi vt indiciatum, per ſemiplenam probationem, quæ per contrarias probationes elidi poſſet.

Dubitatur tertio Quid ſit aliquem eſſe confeſſum.

Cõfeſſio iudicialis duplex.

Reſpondeo ex dictis, Confeſſio iudicialis eſt duplex, altera ficta, quæ reſultat ex contumacia, & ex fuga. altera vera, quæ fit ore proprio ſiue nutu, vel Scriptura, ſi mutus eſſet. *Chartar. tract. de execut. ſent. cap.* 2. fugiens enim à publico carcere, vel à Conuentu, quem loco carceris haberet per fracturam, habetur pro confeſſo, & conuicto *l. eos ff. de cuſtodia Reorum. Foller. in praxi verſ. Et ſi confitebuntur.* cum ijs, quæ ibidem requirit. *Viuius in ſuis concluſ. ver fugiens.* quos citat, & ſequitur *Dom. à ſina relatus lib* 2. *comm. opin. lib. 7. tit.* 19. *de confeſſi. num.* 273. *Franciſcus Curtius in addit. ad Practicam Io. Petri de Ferrarijs Papienſis tit. forma Inquiſit num.* 16. *lit. D. Coriol. par.* 2. *caſu* 5. *num.* 11. *Vmbert. Locatellus in iudiciali inquiſit. ver. carcer num.* 16. *Farin. quæſt.* 30 *à num.* 195. *& quæſt.* 193 *num.* 137. *Barth. l. eos. ff. de Cuſtod. Reor. Felin. cap. nullus. de præſump. Bœrius deciſ.* 215. *num.* 9. *Gomez. cap.* 9. *de delicto num.* 11. *Bertus tract.* 17. *cap.* 5. *num.* 45. Nam negari non poteſt, quin fuga faciat ſuſpectum, & inducat plenam probationem *l. impuberibus ff. de ſuſpect. tut.* cum traditis per *Io. Baptiſtam de Plotis in repetit. l ſi quando. C. vnde vi. num.* 883. *& Io. Bapt. Zilettum in addit. ad citatam practicam.* Et ratio eſt, quia fugiens reddit ſe contumacem, qui ex dictis in pœnum ordinariam condemnari poteſt.

Fuga è carcere eſt confeſſio.

Fuga inducit plenam probationẽ.

Verum quia, vt in praxi Noſtri Ordinis loco citato dicitur *Reus citatus, & non comparens declarandus eſt contumax, & in pœnam*

ordi-

ordinariam condemnandus, *à qua releuari non poſſit, niſi voluntariè ſe præſentet*. Quæritur quantum temporis expectari debeat, vt contumax præſentatus releuari poſſit? an ſcilicet quocumquè tempore redeuntem etiã poſt annos, Iudex audire debeat ad defenſam, & purgandam contumaciam.

Contumax poſt quantũ temporis ſit audiendus.

Reſpodeo in *c. rurſus*, *& c. quicumque* 11. *quæſt*. 3. prohibetur audiri excommunicatum poſt annum, ibi *ſi verò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint*, *nulla eorum vox poſteà penitus audiatur*. Vbi *gloſa* ait, non audiri pro recuperatione bonorum, non autem pro oſtenſione innocentiæ ſuæ. cui ſubſcribunt *Ægid. deciſ. 668. num. 8. Ripa in c. 1. de Iudic. num. 77. Menoch. de Arbit. caſu* 416. *num.* 38. *Marcſcot. variar. reſolut. lib. 2. cap.* 34. *num.* 60. Ricciull. *de iure perſonarum extra gremium*, *&c. lib.* 4. *cap.* 7. *a n.* 7. *Innoc. cap. cum bonæ de ætat. & qualit. num.* 2. vbi dictum *cap. Rurſus*. citat. *& C. de requir. Reio. l.* 2. igitur etiam poſt annum audiri poteſt. Sententia enim lata contra contumacem, vt talem habitum à Iudice, pleno iure valet. qui ſi doceat legitimo ſe impedimento detentum, reſtitutione reſcinditur, eſt communis opinio ſecundũ *Iaſon in l. 2. §. ſi quis in iudicio ff ſi quis caut. Bartol. in l. quæſitum. ff de re iudic. & in l. 2. ff de appell. recip.* In quo eſt notandum in cauſa criminali, peti poſſe contra ſententiam, & proceſſum non contra crimen *c. cum Bertholdus. de ſent. & re iudic.* & docuit *Bald. in l. ſi operis. C. de pœnis*, quod intelligo, directè, & principaliter, nam indirectè tollitur crimen, ſi annullatur ſententia, vel Proceſſus.

Quantum autem temporis ſuſtinere debeat Iudex. elici poteſt à regulis generalibus, reſtitutionis in integrum, appellationis proſequendæ, præſcriptionibus, ſicut enim præſcribuntur delicta, vt *l. adulter. C de adulterijs*. poſt quinquennium non poſt quis accuſari de adulterio. & *l. quærelam C. de falſ.* ex qua Doctores (aſſertore *Panor in c. cum haberet. de eo qui duxit in matrim. num.* 4.) communiter tenent, quod aduerſus quodlibet crimen procedit præſcriptio 20. annorum. quæ licet non currat ex iure canonico, quoad forũ internũ *c. admonere* 33 *quæſt.* 2. *& c licet de probat* currit tamen in foro exteriori. itaut ſicuti præſcribuntur iura, actiones, bona, ita etiam delicta. *Boerius deciſ.* 76 *num.* 6. *& Cuiacius lib.* 1 *reſponſ. Iulij Pauli ad l.* 21. *Ad municipalem*. §. 6. ait finem vltimum cauſæ criminalis vltra quem lis progredi non poſſit, eſſe annum. *l.* 7. *in fi. de muneribus, & honoribus. l.* 1. *&* 2. *C. Theodoſ. ff. vt intra annũ*

Criminum præſcriptio.

cri

criminalis quæſtio terminetur . l.2.C.Theodoſ.ad l. Cornel. de falſis Apud nos autem minori tempore præſcribuntur regulariter loquẽdo, nimirum ſpatio trium annorum,quod naturam vſucapionis ſapit, quæ tribus annis abſoluitur: nam in *Statutis Neapolit cap. 34. Valiſolet. 1593. Roman. in Cong. general. ann. 1603. Segouien. ann. 1621 cap.6.de correct. circa fin.* quibus vtitur vltramontana familia, & noſtra *c.7 tit de defectibus opportunè detegendis* ita ſancitum reperitur. *Si quis fratrum tempore viſitationis Miniſtri, aut Commiſſarij, tam Generalium, quàm Prouincialium, fratrum defectus non manifeſtauerit.ſed malitioſe, & callide, eos in aliud tempus, cuicumquè ordinis Prælato manifeſtandos; aut literas contra quempiam ſeruauerit, & poſtea in iudicio,ſeu viſitatione deduxerit; vt publicæ tranquillitatis, quietis, & pacis perturbator, alienæ famæ inſidiator, & fraternæ charitatis impugnator, ipſo facto attibus legitimis perpetuò priuatus ſit, & infamis exiſtat, nec audiatur.* nimirum, ne per leue compendium punitionis, ad graue charitatis, & pacis diſpendium deueniatur: aſſertore *Auguſtino de conflictu vitiorum, errata delinquentium quandoquè ad tempus ſilentio tegenda ſunt, vt aptiori tempore corrigantur.* & vt idem inquit *contra epiſtolam Parmeniani*,quæ loca citant *Statuta Salmant.cap.10. Cum quis Chriſtianorum in aliquo peccato fuerit depræhenſus, vt anathemate dignus ſit, fiat hoc, vbi periculum ſchiſmatis nullum ſit.* nec maioris periculi eſt *ſchiſma charitatis, quam fidei.*

Dixi *regulariter*, quia ſi *malitiosè, & callidè* id non fiat, ſed ſceleris cognitio poſt triennium acceſſerit, poteſt accuſari, & puniri etiam poſt triennium: nam exceptio firmat regulam in contrarium. *de regul.iuris in 6.*

Item, Cum etiam Generalis viſitationem concernat, qui ſexennium in officio durat, poterit deportari in viſitatione, quam faceret Generalis, vel eius Commiſſarius, ſi tamen in tranſacto ſexennio delictum ignorauerit.

Item In aliquo enormi delicto. poterit Generalis diſpenſare, vt quis ad accuſandum, & denunciandum admittatur, etiam elapſo ſexennio, quia cum ſit Statutum ordinis, ſuper illud poteſt Generalis authoritas. hinc in citatis Segouienſibus dicitur, *Nec poſt Capitulum celebratum, poſſit procedere* (nimirum Prouincialis) *pro delictis anteà quocumquè commiſſis, niſi de conſilio Diffinitorij.* quod conſilium à rationabilibus motiuis prodire debebit.alias Diffinitorium peccabit, & puniri poterit.

Item audiri poterit poſt Capitulũ,& Viſitationẽ, *Si viſitationis tẽpore apud eundem Commiſſarium proteſtantur, quod ad alium volunt recurrere Superiorem, ad aliquorum denuncianda delicta quã proteſtationem efficere teneantur, infra terminum ab eodem Commiſſario, vel Superiore ordinario ſibi datum, cum ſpecificatione particulari illius Superioris, ad quem intendunt recurrere.* vt decreuit citata *Congregatio generalis Romana.*

Ex quo colligo, præſcribi poſſe tempus vtiliter comparendi, ad ſuam iuſtificationem, ſicuti præſcribitur tempus accuſandi, cum non minorem vim habere debeat defenſio, quàm offenſio, quia contrariorum eadem eſt diſciplina, vt non tantum Philoſophi, ſed etiam Canoniſtæ affirmant *c. hoſpitiolum. diſt.23. l.1.ff.de ijs, qui ſunt ſui, vel alieni iuris. Inſtit.eod. tit. in princip. l. qui accuſare ff. de accuſat Clem. ex frequenti. num.11. de ſent. excom.*

Reſtitutio in integrũ quando datur. Reſtitutio verò in integrum nõ datur vltra quadriennium *Clem. ab Eccleſia. ibi Cauſa reſtitutionis huiuſmodi fieri debet intra quadriennium continuum à tempore læſionis.* quod declarat *Abb. nu.6. & Petr. de Ancbar. initio* tam in contractibus, quàm de ſententijs, & nos ad criminalia applicare poſſumus, licet contumax ius non habeat petendi iſtam reſtitutionem, niſi quia contumaciam ſui præſentatione diſſoluit, & litem reintegrare poterit, ſuamquè innocentiam demonſtrare.

Et ſicut ad appellationem proſequendam conceditur annus, vel biennium, quibus expletis. *non amplius ſuper eodem negocio auditur appellans. c. cum ſit Romana c. ex ratione de appell.* ita eſſe non debet melioris conditionis contumax, vt illi vlterius ſpatium indulgeatur. Quinimo licet caſus in ſtatutis ordinis deciſus non reperiatur, clarè tamen elicitur, nec tantumdem dilationis contumacibus cõcedi. quia *c.10. Statut Salmãt.* dicitur *Nullus Prælatus Ordinis teneatur ſeruare proceſſus, ſeu confeſſiones fratrum, vel alia acta iudicialia vltra ſex menſes poſt Capitulũ generale, aut Prouinciale, ſi ad illud res eſt deducenda, ſed infra dictum tempus quilibet, qui vult querelas dare de iniuſtitia ſibi facta, teneatur perſonaliter, vel per literas Significare ſuo Superiori, coram quo querela erat danda, & elapſo illo tempore imponitur perpetuum ſilentium.* Quod clarius *Segouienſia Statuta c.6. §.2.* diſtinxerunt. *Nullus Prælatus vltra ſemeſtre à die, quo eius officium ſpirat, computandum, poſſit reſeruare proceſſus, & actus iudiciales; & niſi intra prædictum terminum, iuſtitiam fieri quiſquam poſtulauerit, perpetuum ſilentium*

impo-

imponatur. Clarius Congregatio Generalis *Romana ann.* 1603. *Item circa modum ædificandi proceſſus iudiciales, ſeruentur omninò Conſtitutiones generales, quibus ſuperaddimus, quod tranſacto ſemeſtri, proceſſos omnes comburantur, duabus tamen adhibitis conditionibus. Prima quod ſemeſtre intelligatur poſt concluſam, & terminatam cauſam, pœnæquè inflictæ exequutionem per ſententiam diffinitiuam, ſeu Decretum. Et hoc pacto, perpetuum in illa cauſa componatur ſilentium. Secunda quod duæ fiant copiæ ſententiæ authenticatæ, quarum vna ponatur in regiſtro Prouinciæ, & in eiuſdem Archiuio conſeruetur. Altera verò ſit penes Miniſtrum Prouincialem*. Quod Statutum relatum fuit deinde *in practica noſtra Criminali. tit Inquiſitio fol.*22. ex quo tale argumentum elicitùr, Contumax poſtquam ſententiatus fuerit, ſi non reuertatur, & comparcat intra illos ſex menſes, qui ſententiam ſubſequuntur, inueniet flammis donatas informationes, vnde ſententiam latam ex actis infirmare non poterit, & conſequenter ſe defendendi facultatem non habebit. *quia omnia quæ mouent Iudicem, non exprimantur in ſententijs proferendis. c ſicut nobis. de ſent. & re iudic.* Vnde ſi ex actis non verificatur, eſt nulla. *Innoc. in c.* 2. *de libell. oblat. Io. Andr. in addit ad Specul in tit. de ſententia Prælat. ver. quid ſi Iudex pronunciat. Gabr. & Abb. in c. illa propoſitorum de accuſat.* Sententia verificetur exactis.

Attamen puto ſtante, hoc Statuto, valere communem doctrinam. quia non loquitur Statutum de ſententijs contumaciũ, quæ adhuc pendent ſub Iudice, & cenſentur potius latæ in odium contumaciæ, quam in cauſæ iniuſtitiam, vt in *l. Præſes C. de pignor.* niſi euidenter appareat oppoſitum. *Abb. in c. quamuis. de re iudic. in 6.* Vnde merito in Statutis dictum eſt, contumacem condemnari poſſe, purgare tamen contumaciam, ſi ſpontanee ſe præſentet. Hinc verificatur aliud Statutum. *Capitul. General. Vallisoleti* 1593. *& Roman.* 1575. relatum in Statuta huius familiæ c. 2. *de Apoſt.* in quo cauetur. *Si propter Apoſtaſiam aduerſus Apoſtatam habeatur ſuſpicio criminoſa. Prouinciales opportunos proceſſus fabricare, & de crimine inquirere diligenter procurent, quos in Prouinciali archiuio ſeruent, vt in eius ſpontanea, vel coacta reuerſione, in eum iuridicè procedi poſſit*. meritò quidem, quia proceſſus non eſt completus, cum ſententia executioni mandata non ſit, ſed pendeat à reditu contumacis, contra quem licet abſolutè procedatur pro contumacia, non debet tamè abſolutè procedi pro delicto, niſi liqueat

de meritis cauſæ, ſed procedendum eſt, vt notatur in *cap. Prout de dolo & cont. & in l. conſentaneum C. quomoodo, & quando Iudex. Abb. in c. Dudum de elect. num*.4. nimirum, vt citetur contumax, *Quod ſi venire contempſerit, cauſam deſinitiua ſententia terminetis*: extantibus tamen in actis cauſæ meritis. alias nec condemnari poſſet, niſi contumacia eſſet indicium ad probandum delictum, quia tunc habebitur pro confeſſo. vniuerſaliter enim pro ſola contumacia in pœnam alterius delicti condemnari non poterit.

Concludo hanc commentationem, remittendo temporis ſpatiũ iudicio boni, ac prudentis ſuperioris, qui in pietate potius abundare debet. quàm in rigore *c. cum Bertholdus. de ſent. & re iudic.* vbi *Innocentius Tertius* dicit, *licet autem iuſtam cauſam abſentiæ, minus ſufficienter Præſbyter probauiſſet, ne tamen præiudicaret opinio veritati. R. Diaconum Cardinalem eis conceſſimus auditorem, &c.* & loquitur de contumace per abſentiam condemnato.

CAPITVLVM II.

De Pœnis in genere.

Pœna quid ſit.

POenam in ea acceptione vſurpamus, qua eſt *delictorum coercitio*, iuxta *Vulpian. in l. aliud eſt fraus. ff. de verb. ſignif.* qua delinquentes emendantur. *l. ſi. pœna ff. de pœnis*, qua ad vnius exemplum, multi timent *l.1. C. ad l. Iuliam repetundarum*. Cum enim peccatum, in actuali operatione conſiſtens, poſtquam commiſſum eſt, nec infectum reddi, nec emendàri poſſit, reſtat, vt peccans in aliorum puniatur exemplum, vt merito dixerit Plato in Gorgia, *nemo prudens punit, quia peccatum eſt, ſed ne peccetur*. exulauit ſiquidem ab Eccleſiaſticis, Regularibuſquè iudiciis pœna capitalis *c. nouimus. de verb ſignif.* vbi *gloſ.* & *Panor ſuiſ c. ſententiam. ne Clerici, vel mon. cap. 1. & 2. diſt. 51. Innoc. in c. qualiter. de accuſat. num. 6.* vnde traditur Curię ſæculari poſt degradationem facinororoſus Clericus, cum proteſtatione, & precibus, ne illius ſanguis fundatur *cap. ad falſa. de crimin. falſ.* & ideo quælibet alia pœna emendationem reſpicit delinquentis, vel aliorum exemplum, & licet perpetui carceres, & triremes, capitali pœnæ æquiparentur, quia vt inquit *Connanus lib. 3. cap. 3. & Vlteius in principio inſtitut. de publicis iudicijs num. 16.* pœna capitis ea dicitur, qua vel vita,

Pœna capitis non imponitur ab eccleſiaſticis.

Carcer perpetuus & triremes capitali pœnæ æquiparantur.

vita, vel libertas, vel ciuitas, vel honeſtas perditur. Quia caput vel eſt naturale, vel ciuile. naturale adimit mors. Ciuile, cum conſiſtat in libertate, ciuitate, & familia, dicitur amitti deportatione, exilio, addo ego, carcere, & triremibus, quæ deportationis loco ſucceſſerunt. eius rei bonam rationē citatus *Connanus* tradit, quia ſicuti capitis naturalis amputatio aliquem ab hominum cœtu eximit, ita cum exilium, carcer perpetuus, & triremes condemnatum è Republica, vel ciuitate, aut Religione eximant, meritò morti ciuili comparantur. ita expreſſè dicitur *l.2. in fin. ff. de bonorum poſſeſſ. contra tabul. & l.3. §.1. ff. de pœnis.*

Capitalis pœnæ declaratio.

Attamen licet iure ciuili, & Romano verum ſit, non tamen vſquequaquè omnimoda ſimilitudine in Regularibus tenendum cenſeo. quia exilium, quod infligitur Regulari, illum nec aqua, nec igni interdicit, cum extra Religionem relegari non poſſit. & ad ſummum eum priuat participatione quadam cum alijs, vt ſuffragiorum, officiorum, & actuum huiuſmodi, vel afflictiua corporis maceratione caſtigat, vt ferreis neruis, ieiunijs, flagellis. Triremes, & expulſio ab Ordine magnam cum deportatione ſimilitudinem habent, quia extra Religionem omnino fit, qui his pœnis mulctatur. Et pœna expulſionis appellatur in decreto de *Apoſt, & eiectis, grauiſſimum, atquè extremum expulſionis remedium.* daturquè *cum in profundum malorum labitur. S.Congreg. Concilij in decret. de Apoſt. & eiectis.*

Quæſtio prima, An pœnæ, de quibus agimus, appellandæ ſint canonicæ, Spiritualem iuriſdictionem tantum concernentes.

Reſpondeo negatiuè, quia excepta excommunicatione, quæ eſt pœna, & medicina *c. multi 2. quaſt. 1.* Suponitq. Spiritualem poteſtatem *c. benè quidem. d. 96. c. ſi Imperaaor. c. duo. eod. Pan. in c. ab excommunicato. de reſcriptis num. 5. & 6.* quibus ſuſpenſio, & interdictum adiunguntur, aliæ pœnæ ſunt quidem canonicæ, & eccleſiaſticæ, ſed temporales, iuriſdictionem concernentes, ſed merè temporalem, vt notauit *Innoc. in c. qualiter, & quando de accuſat. à num. 6.* quarum permultæ in legibus ciuilibus ſancitæ reperiuntur. vt relegatio, infamia, dignitatis amiſſio, vel ad dignitatem, vel officium, vel forum interdicta adſpiratio, verberum experimentum, carcer, ſeruitus *l. ſi. quis fortè. §. vltimò ff. de pœnis. cum ſequentibus: l. velut fuſtium. l. aut damnum. l. moris eſt. per totum.* quas Canones ad Eccleſiam tranſtulerunt. Nam de carcere agitur. *c. penult. de baret. §. vltimo ibi in perpetuo carcere detrudantur.*

Excommunicatio eſt pœna, & medicina.

Pœnæ temporales.

-*tur*. De Seruitute *dict*. 35.*c.eoſ*.ibi *vt eorum fœminas mancipent Seruituti* De detruſione in monaſterium, quæ relegationi ſucceſſit, ſecundum *Innoc*. citatum, agitur *d*. 50.*c.ſi epiſcopus*. ibi *in monaſterium detrudatur, vbi quandiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat* De amotione ab officio, & degradatione agit *c.qualiter, & quando* 2. *de accuſat*. ibi *Criminalis accuſatio, quæ ad diminutionem capitis, id eſt degradationem intenditur*. & infra, *ab adminiſtratione tamen amoueatur omnino*. De infamia, expreſsè ex ciuilibus legibus deſumpta paſſim agitur in S. Canonibus vt 2. *queſt*.3. 6.9 1. *infames*. De verberibus agitur *d*. 45. *c.cum Beatus Paulus*, ibi *exceptis grauioribus, & mortalibus culpis, nullis debent verberibus ſubiacere*. Sunt igitur, pœnæ iſtæ merè temporales, ne dicam ciuiles, ſolam iuriſdictionem in ſubditos reſpicientes, modo ſit illa eccleſiaſtica, modo laica. vide *Silu. verb. pœna num*.2.

Quæ ſit ratio eccleſiaſticæ pœnæ.

Notauit tamen *Theſaurus par*.1. *praxis eccleſiaſticæ c*.1. ferè ſub initium, Priuationem beneficiorum, officiorum, vocis actiuæ, & paſſiuæ, inhabilitates, &c. aliquando in conſequentiam oriri à iuriſdictione Spirituali, vt ab excommunicatione, irregularitate, &c. ſequitur priuatio officiorum, inhabilitas, &c. & has penas eſſe ait, propriè, & ex natura ſua eccleſiaſticas. Eſt autem doctrina *Suarij tom*.4. *de Relig. lib*.0.*c*.2.*num*.46. dicentis, ad pœnam eccleſiaſticam duo eſſe neceſſaria. Primum vt ſit aliquo modo ſpiritualis, & non merè temporalis, aut corporalis, vt. pecuniaria. & quam Reus non debet voluntariè ſuſcipere, ſed pati. *Nam* (inquit) *talis pœna nec eccleſiaſtica eſt propriè cum à quolibet Iudice imponi poſſit*. Secundum, vt imponatur à Canone, vel Iudice eccleſiaſtico, & citat *Nauar.c*.27. *Sum.num*.259. *& Henriquez lib*.8. *de Indulg. c*.13.*nu*.6. *lit.B* Sed hæc ſententia vniuerſaliter non eſt ſuſtinenda, quia licet verum ſit, pœnã omnem, vel ſpiritualem, vel à ſpirituali poteſtate manantem, eſſe, tantummodo eccleſiaſticam, non tamen eſt verum, quod omnis pœna propriè eccleſiaſtica debeat rationem ſpiritualitatis imbibere, quia cum Eccleſia ſit quædam Reſpublica, ex corporalibus, & ſpiritualibus miniſtris, & partibus conſtans (eſt enim Eccleſia cœtus fidelium) vtraſquè pœnas Sancire poteſt, quæ eccleſiaſticæ vocari poſſunt. Nec propterea hanc appellationem amittunt, quia aſſumit quaſdam pœnas, iure Ciuili ſancitas. nam hac ratione, neque eccleſiaſticæ erunt pœnæ cõtra hæreticos, quia de ijs decernit lex imperialis, cuiuſmodi eſt

bono-

bonorum confiſcatio *c vergentis. c.excommunicamus el 1.de Hæreticis*. quæ Sancita reperitur *l. Manicheos. C. de hæret. Authent. Gazzaros.C.eod*. Conſignatio Rei brachio ſæculari morte plectendi *c.de liguribus*.*24. q. 5.c.non vos 23.q.5.* quæ reperitur fulminata in *l eum, qui. C.de Apoſtatis. l.Arriani. §. Manichei. C. de hæret. l.quicumque. l.vbicumque,& ſeq.eod.* ſic etiam Sancita contra Vſurarios, Adulteros, Blaſphemos, &c. contra quos tam Eccleſiaſticæ, quàm ciuiles leges militant. vt non minus eccleſiaſticæ dici debeant. quia ab Imperatoribus latæ fuerint. Verum tamen eſt, quod excommunicatio, ſuſpenſio, &c. ſtrictiori modo eccleſiaſticæ pœnæ appellandæ ſunt, aliæ autem laxiori, intra tamen eccleſiaſticarum pœnarum appellationem compræhenſæ.

Et licet in ſenſu, quo hanc doctrinam adducunt ſupra citati Authores (nimirum, quid nomine pœnarum veniat, dum in Iubileis dicitur, poſſe abſolui *ab omnibus cenſuris, & pœnis*. & aliqui irregularitates includant. quia pœnæ ſunt, ſaltem illæ, quæ ex cenſuris originem trahunt, ſaltem in foro interiori alij excludant, quatenus vltra rationem pœnæ includunt indecentiam, & myſticam quandam ſignificationem, quæ irregularem ineapacem reddunt, & ſolummodo habilitandum per diſpenſationẽ. de qua difficultate non ſupereſt hìc diſputare) vera ſit ſententia, quia cum Sacramento pœnitentiæ ſubijciantur, temporales eſſe non poſſunt, ſed ſpirituales, & à ſpiritualibus trahentes originem. Nos autem loquimur de pœnis in ordine ad exteriorem politicam, ac punitionem, quæ tum ſpirituales, tum temporales eſſe debent, quippe quæ ad minoricæ Reipublicæ gubernationem diriguntur, quæ temporalem, & ſpiritualem iuriſdictionem continet. Ideo ſuos delinquentes excommunicationem ferit, priuatione officiorum, & vinculis ligat, &c.

Quæſtio ſecunda An pœnæ iſtæ in ſolo foro exteriori, an verò in foro interiori ligent, & ante ſententiam incurrantur.

Leges humanæ an obligent in conſcientia.

Reſpondeo Licet probabile ſit, leges humanas obligare aliquando in conſcientia ad ſubeundas pœnas, etiam ante ſententiam, & delicti declarationem: de pœnis tamen in Franciſcana Religione ſancitis, abſolutè affirmo, eas in conſcientia non obligare, niſi poſt ſententiam, delicti declaratiuam; explico, & probo coclusionem.

Dixi Probabile eſſe, quia non defuerunt, qui probabiliter in contrariam partem deflexerunt. Nam licet *Alphonſus de Caſtro lib.2.*

de lege

de lege pœnali, cum aliquibus Canoniſtis *Panormit. Felino*, & alijs in *c. 1. de conſtitut. Soto lib. 1. de Iuſt. q. 6. art. 6. & lib. 4. q. 6. art. 3. Arrius Piriellus in Authent niſi triennalis*, *num. 32. C. de bon. mater Menthaca 1. par. de teſtam* §. 10. *num. 665*. dicant, teneri delinquentem inforo conſcientiæ ſubire pœnas à lege impoſitas, etiā ante ſententiam, & præcipuè teneri hæreticum conſignare bona ſua Fiſco. Tamen alij apud *Iacobum Simancam de Catholicis inſtitutionibus tit. 9. à num. 157*. vſquè ad finem, vbi fuſiſſimè Caſtrum impugnat. *Bartholomeum à Medina in q. 96. 1. 2. S. Thom. ar. 4. Guttierez lib. 1. can. 99. c 1. à num. 16 & lib. 2. c. 5. à num. 28. Suarez de legib lib. 5. c. 5. per totum*. qui ambo fusè diſſentientium Doctorū ſententias examinant. præcipuè *Suarius*, qui *num* 11. villicat diſtinctionem *Caietani 22. 2. q. 62. ar. 2. &* 3. quam amplexati ſunt *Armilla, Ang. Silueſter, Victoria, Adrianus, Corduba, Bartol. Bald. Ancbar.* ab eodem citati, nimirum delinquentem teneri ſubire pœnas legales, quæ in ſola paſſione conſiſtunt, & non indigent actione externa, ad earumdem executionem, cuiuſmodi ſunt priuatio vocis, inhabilitas ad officia, ad matrimonia, &c. & ſic excommunicatio, irregularitas, impedimenta matrimonij habent paratam executionem. quia non eſt opus, vt peccans aliquid faciat. Sicuti ſi opus eſſet actione externa, vt renunciare beneficium, tradere bona ſua Fiſco, ſubire mortem, carceres &c. & id genus alia, in quibus ipſe eſſet reus, actor, & iudex, non teneretur reus, ante ſententiam tales pœnas ſubire. Quæ opinio communior eſt, & æquitati magis appropiat. Et licet variæ exceptiones ab vtraque parte adducantur, regulæquè tradantur ad ſuſtendandas ſententias, eaſquè Canonicis decretis accommodandas; nulla tamen meo iudicio adduci poteſt, quæ vniuerſaliter affirmantem ſentētiam ſuadeat. & potius dicto, & conſuetudine pugnatur, quàm euidentibus rationibus.

Qui eas obligare affirment.

Pœnæ conſiſtentes in actione, & paſſione.

Sententia communis examinatur

Nam (vt meam mentem apetiam) nulla apparet ratio, cur potius ſtatim ligent excommunicatio latæ ſententiæ, irregularitas, impedimentum ex inceſtu proueniens, non vero officij dimiſſio, beneficij reſignatio, bonorum confiſcatio. Omnia enim iſta ex eodē fonte dimanant, nimirum ex lege, ex Principe, authoritatem præcipiendi, & coercendi habentibus. ijſdem verbis concipiuntur, ſcilicet *ipſo facto ſit excommunicatus, eo ipſo remaneat irregularis, ſtatim ſine alia declaratione priuatus, & inhabilis ſit. deſtituimus, inhabilitamus, &c.* ex quibus conijcitur, mentem præcipientis eſſe eam-

eamdem, & velle, quod ijdem effectus producantur. Cur igitur non æquam ſortiuntur conditionem? An quia in actione, & non in paſſione conſiſtunt? Sed hoc videt Legiſlator, & tamen in vtrâquè eaſdem pœnales ſanctiones diſtringit, ergo vel nulla, vel ambæ pœnalitates incurrent. Scio varias reſponſiones *Soti*, & aliorum, qui conantur communem hanc doctrinam ſuſtentare, ſed quia eos adduxit, & reijcit *Suarez* loco citato à *num.9.* non exſcribo. Solum examino eiuſdem Suarez reſolutiones in fine capituli, quarum Prima eſt *Poſſe legem humanam obligare in conſcientia ad pœnam tam actiuam, quàm paſſiuam ante omnem ſententiã, ſi aliũde ſeruetur æquitas quia Legiſlator poteſt obligare, non ſolum ad ſuſtinendam pœnam, ſed etiam ad agendum, quando pœnalis actio poteſt licitè ab ipſo Reo exerceri, & non eſt nimis acerba, & inhumana.* Suarez doctrina diſcutitur.

Hæc Concluſio amplectitur perplexitates aliarum ſententiarum, & remanet difficultatibus obnoxia; quis enim iudicabit, ſeruari æquitatem? Reus certè in ſuum fauorem inclinabit; alius Iudex, litem æquitatis dirimens, non adeſt. Quod deinde poſſit obligare ad agendum, hoc eſt petere principium, quod non iuſtificatur per addita, *quando actio licitè poſſit exerceri. & non eſt nimis acerba, & inhumana*. quia redit difficultas iſtius liciti exercitij. Nam cum iſtud licitum ſit relatiuum, vel ad rationem, vel ad aliorum æſtimationem, vel ad delinquentis bonum, varias interpretationes ſuſcipere poterit. & non facilè in praxim deducibile erit. *Acerbitas* enim & *inhumanitas*, non ſunt termini, leges (præcipuè canonicas) concernentes, quia vbi acerbitas, & inhumanitas reperiuntur, Chriſtianæ Legis ratio abſcedit, quia *lex debet eſſe honeſta, iuſta, poſſibilis ſecundum naturam, ſecundum conſuetudinem Patriæ, tempori, locoquè conueniens.* vt dicitur *c. erit autem lex. d 4.* & certum eſt inhumanum idem eſſe, ac iniquum *Vlpius in l furti § pactus ne. ff. de his, qui not. inf nouell nullum credent agricol. in princ. apud Prateium*. Vnde *Iuſtinianus nouella de releuatione tributorum conſtit. 162.* inquit *Præſtantiſſima inter homines bona ſunt iuſtitia, & benignitas, quarum altera æquabiliter ſuum cuiquè tribuit, nequè adpetit aliena, altera ad miſericordiam recurrit.* quò redit *acerbitas*, & *acerbum*, quod immite, & durum ſonant. quodq. ab humanis legibus maximè exulare debet. quia vt inquit *Papinianus l. ſeruus ea lege. ff de ſeruis exportandis. Quidquid excedit, pœna, non rei perſecutio eſt. & pœna non irrogatæ* Legis qualitates. Inhumanũ idem eſt, ac iniquum. Acerbum idem ac immite.

 indi-

indignatio, ſolam duritiam continet. quia commentatore *Bartolo*, *non poteſt exigi pœna niſi interſit*. & non intereſt, niſi naturæ, & rationi accommodetur. *Durum* autem, & *acerbum* rationalis natura abhorret. & ipſemet *Suarez c.7.* fuſè probat, legem ferri debere ad commune bonum. nec intelligo Acerbitatem, ſenſui repugnantem, quia ſine controuerſia eſt, ſenſui repugnare, omne illud quod nocet, & neminem appetere poſſe per ſenſum, quæ ſenſui repugnant. ſed repugnantem rationi, quæ cogitur acceptare bonorum confiſcationem, carceres, deportationes, & mortes, etiamſi inferiori portioni repugnent, quia nimirum ratio dictat, vt patiamur pœnam, ſi committimus culpam, quæ cum enormis eſſe poſſit, per acerbam pœnam emendari rationi conſentaneum eſt.

Cum autem addit *Poteſt Superior propter alias rationes iuſtas obligare ſubditum ad ſimilem actionem, ergo ob delictum*. Non video vim aſſumpti, quia ſenſus eſſet, ſicuti obligat ante ſententiam, & in conſcientia, vt ſubditus remaneat inhabilis ad officia, irregularis, priuatus fructibus, &c. dum eſt Simoniacus, hæreticus, &c. ita obligare poteſt, motiuo obedientiæ, humiliatis, charitatis, vt non recipiat dignitates, non promoueatur, non faciat fructus ſuos, non contrahat matrimonium cum Berta. & ſimilia. Sed quid hoc? feruntur ne iſta præcepta in communi? ad communitatem? in conſcientia? antequam ſuperior nihil ſciat? erunt ne iſta præcepta, lex? poterit ne ſuam authoritatem ad iſtas actiones extendere? quando probatum eſt hoc aſſumptum, quod tam placatè ſupponitur? ita ut è contrario inferatur concluſio tam controuerſa?

Secunda propoſitio Suarez eſt. habere locum in pœnis moderatis, non in grauiſſimis. præſertim quando requirunt hominis executionem.

Tertia In pœnis priuatiuis, vbi non requiratur actio. præcipuè in cenſuris.

Confiteor has propoſitiones eſſe collectas ex aliorum ſententijs. eas tamen ratione conuincente non probari, præſertim cum tales punitiones ſint effectus iuriſdictionis externæ, quæ occulta punire non poteſt, quia Eccleſia non iudicat de occultis. Scio diſtinctionem de merè, & perſe occulto, cuiuſmodi eſt mentale, & de occulto per accidens, quale eſt illud quod de facto ignoratur quidem, attamen publicari poſſet, & de ſua natura eſt publicabile.

Occultum duplex, per ſe, & per accidens.

Attamen diſtinctio difficultatem non euacuat, quia certum eſt, Eccle-

Eccleſia nõ iudicat de occultis, nec per ſe, nec per accidẽs.

Eccleſiam non poſſe iudicare de cogitationibus quæ ſoli Deo patent. *Gerſon. in regul. moralib. Dur. in* 4.*d*.11. *q*.8. *Palud. ibid.d*.3. *Alma d*.17.*q*.1.*art*.3. *Caiet. & Victor*.22 q.11.*ar*.3. *apud Simancbas de Catholic. inſtit.dit*.42.*num*.4 *l.cogitationis ff.de pœnis C.tua nos. c ſicut.de Simon.c.humanæ auerſ*.22.*q*'5.1.*reg.c*.16. 1.*cor*.4. Et nunquam reperitur præceptum impoſitum de mero actu interiori, niſi referatur, ad exteriorem, quod etiam aliqui negant, vt *Silu. ver. ex com*.7. *Almainus de pot.ciuilic*.3. *Nauar. de pœnit.d*.5. *in princ. & in c fin. de Simon num*.20. *apud Suarez lib*.4. *deleg. c*.13. *nu*.4. vt Deuotio in recitatione officij *c.dolentes de celebr. miſſ*. Recurſus ad Tribunalia ob accuſationem abbatis.&c. *Clem*.1 *de Stat. mon*. Contritio in confeſſione. *c. omnis vtriuſquè ſexus. de pœnit. & remiſſ*. Intentio ſuſcipiendi debitum ordinem in beneficio *c.cõmiſſa. §.cœterum. de elect. in* 6. Intentio lucri, aut odium in Inquiſitore *Clem*.1.*§. verum. de hæretic.* vt eſt communis opinio. ergo vanum eſt recurrere ad hanc diſtinctionem, ac propterea dicendum eſt, Axioma illud, *Eccleſia non iudicat de occultis*. referri ad illud, quod Eccleſia neſcit. Et ratio à priore eſt, quia punire aliquem, eſt actus iudicij, iudicium eſt actus intellectus, ſcientis practicè, & in indiuiduo, ergo vbi non eſt practica cognitio delicti, non poteſt eſſe iudicium, nec exerceri iuriſdictio *c. erubeſcant impij*. *d*. 32. *in fine. ſecretorum autem, & cognitor Deus, & Iudex eſt*. Aliud eſt enim, quod ſecrectum delictum ſciri poſſit, & ad Eccleſiæ notitiã deuenire. Aliud, quod ignotus actus puniri poſſit. Nam ſicut ſe habet actualis punitio ad actualem delicti cognitionem, ita cognitio poſſibilis ad punitionem poſſibilem. nimirum, quia quando ſciretur, tunc puniri poſſet, nec benè refertur actualis punitio ad futuram, & poſſibilem cognitionem. Imò ad cognitionem impoſſibilem, quia ſupponimus aliquem commiſiſſe delictum, pœna dignũ, in loco, vbi nullus aderat. tunc enim impoſſibile eſt probatu, & quod in Eccleſiæ notitiam peruenire poſſet. niſi ad reuelationem, & miracula recurramus. & graue eſt tale delictum ſecretum, & occultum ita puniri ab Eccleſia, ſicuti puniretur, ſi iuridicè probatum fuiſſet, quod rationi, & æquitati, ac Sacris Canonibus repugnat. idque probo apertè, examinando capitula, vbi de delictis occultis diſponitur. Nam *c. ſi omnia* 6. *q*.1. dicitur *ſi omnia in hoc ſæculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent*. vbi relinquuntur *occulta*. vt dicit *Gloſ*. non quidem *occulta mentalia*, ſed illa quæ vocamus *occulta per accidens*. Nam caſus in gloſ. figu-

Probatur Eccleſiam nõ iudicare de occultis per accidẽs.

ratur, quod *quidam accuſabant Prælatos ſuos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant*. Equidem de cogitationibus internis accuſationem non inſtruebant. & *c. erubeſcant impij d. 32.* reſpondet Vrbanus II. Patriarchæ Gradenſi *De manifeſtis quidem loquimur, ſecretorum autem cognitor Deus, & Iudex eſt*. vbi de Clericorum Concubinatu loquitur, & opponit manifeſtum occulto, quod probari non poteſt, non autem, quod mentale ſit. quia de his, nõ quæſierat Patriarcha, ſed de his, qui mulierculas habebant. & *c. conſuluiſti 1. q. 5. Stephanus V.* Epiſcopo Maguntino reſcribit, *occulta verò, & incognita illis ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorum hominum*. & loquitur de occultis contrapoſitis ijs, quæ per Teſtes probari non poſſunt. nam ſequitur. *Hi autem, qui probantur, vel confitentur, talis reatus ſe noxios, tua eos caſtiget moderatio*. & in textu patet, agi de puerulis in parentum lectis oppreſſis. quod ſcelus ad mentale ſtultè reduci conaretur. & *c. ſicut tuis: de ſimonia*, dicitur *Quod ſi exceſſus eorum* (qui pecunias dederunt pro acquirendo alteri beneficio) *eſſet Eccleſiæ manifeſtus, quæ nõ iudicat de occultis, pœna eſſent canonica feriendi*. Quod replicat in ſequent. *c. tua nos*. *Quia nobis datum eſt, de manifeſtis tantummodo iudicare*. in quibus capitulis, verbum *Manifeſtum*. contraponitur, non *mentali*, ſed non *probato iuridicè*. & *c. Chriſtiana 33. q. 5. Non habent latentia peccata vindictam*. & eſt *latens*, quod probari non poteſt, nam concludit, *Cum ergo par cauſa ſit*, (nimirum de viro, & vxore adulteris) *interdum probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit*. quia vt *gloſa* probat, non deficit ius, ſed probatio. *l. duo ſunt Titij. ff. de Teſt. tut.* & Eccleſia potius ſequitur opinionem, quàm veritatem. *argum. §. Tria ſunt. poſt c. infamis. 3. quæſt. 7.* & maximè ponderanda eſt ratio, cur occulta peccata à Sacris Canonibus Deo reſeruentur, quia inquiunt, Deus ſecretorum eſt cognitor, vt præcipuè videre eſt in citat. *cc. erubeſcant. & Tua nos*, in quibus dicitur, *Deus cognitor eſt: & Iudex. Scrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum*. quaſi dicant, Deo non competeret eſſe Iudex, niſi occulta eſſent illi patentia. & vix concipi poteſt, quomodo Iudex ſibi ignotum punire valeat, niſi dicamus fortuito impetu duci, & veluti alterum, Lamech cæcas eiaculare ſagittas.

Hæc dixerim, non quod animus ſit à receptiſſima opinione diſcedere, de incurſu cenſurarum etiam in occultis per accidens, ſubſcribo enim communi ſententiæ, ſed vt pateat, eam nulli alteri fun-

fundamento initi, niſi conſuetudini, & traditioni, quæ quantum valeant, prudentium, & peritorum Cenſuræ demonſtrant. *Lege Sanchez lib.6.in Decal. c.16.num.98. & c.17. num.40. & lib.9. de matrim. diſp.30.num.2. & Peirinum ad conſt.6. Iulij II. num. 20.* qui eum citat.

Sed hac quæſtione miſſa, probo alteram concluſionis partem: nimirum, quod in Franciſcano Ordine, pœnæ quæcumque, non incurruntur, niſi poſt ſententiam declaratiuam. Nam in Statutis dicitur expreſsè *c.7.de pœnis. Vbicumque taxatur pœna, ipſo facto incurrenda, decernimus, in pœnam huiuſmodi neminem incurrere, niſi poſt declarationem factam à Prælato*. & infra *Declaramus quoquè, quod vbicumquè in conſtitutionibus cenſura excommunicationis, aut ſuſpenſionis etiam latæ ſententiæ continetur, cenſura huiuſmodi ante declarationem, vt ſupra non incurritur*. Nec ſine ratione, quia expedit Regularium conſcientias à pœnarum, & cenſurarum laqueis extricare. præcipuè Franciſcanorum, quibus ex regulæ declarationibus, multa præceptorum, ad mortale obligantium, ſarcinæ imponuntur, vt videre eſt in *Clem. exiui de verb. ſignific.*

Pœnæ in Franciſcana Religione ante declaratioñe non incurrũtur.

Inſtabis, Cur pluries replicatur in huius Ordinis Conſtitutionibus, *ipſo facto ſit excommunicatus, eo ipſo priuatus remaneat*, &c. Si ad paratam executionem obligari fratres non intenduntur? Superfluum enim, & nugatorium videtur.

Reſpondeo, Reſoluendæ ſunt Conſtitutiones in comminatorias, non in fulminatorias. nec argui poſſunt de nugacitate, & ſuperfluitate, quia ad incutiendum terrorem, & ad monendos ſubditos, in re ſpeciali, cum fulminatorijs particulis exagerantur. Nequè iſta interpretatio à iure, eiuſquè declaratione exorbitat, quia ex communi doctrina, quam refert *Suarez de leg. lib.5.c.8.num.3.* quoties imponitur pœna ipſo iure, vel facto, vel Statim, vel ante ſententiam, & concernit actionem hominis. tunc non eſt fulminatoria, ſed comminatoria, & irrogari debet per ſententiam, non quidem condemnatoriam, ſed declaratoriam, qui eſt vnus effectus huiuſmodi ferendi leges. idquè probat *Suar.* ex *l. eius qui delatorem. ff. de iure Fiſci*. vbi *Bartol. & Felin. in c. vltimo de reſcriptis n.37. & Berthelomeus Medina in c.2. quæſt.46. art.4. fol. mihi 513. ver. ad ſecundum*. Additque poſita declaratione criminis, retrotrahi pœnam ad tempus commiſſi delicti *l. vlt. C. ad l. Iuliam Maieſtatis*, & infirmari ius, quod peccans in tali re habebat, *Simanchas tit.9. num.21.*

Pœnales cõſtitutiones in Ordine Minorum ſunt cõminatoriæ.

Digitized by Google

*num.*21. qui citat *c. cum ſecundum. de Heret in 6.* & *l. vltimam.* *C. ad l. Iuliam Maieſtatis. Medina citatus fol.*514. *Suar.* citatus apud quem *Tiraquellus*, *Couar. & alij* *Cla·is lib.*5. *§. b reſis*. Infirmari (inquam) quia facilius eo priuari poteſt ob culpam, non quod integro iure dignitatem, & prælaturam non poſſideat. Hoc enim non diminuitur.

Quæſtio tertia. An Conſtitutionum pœnalium tranſgreſſio culpam inducat, & qualem, & quomodo eius diuerſitas conijcienda ſit.

Reſpondeo primo, Examinauimus hanc quæſtionem in noſtris commentarijs ad Statuta Ordinis *c.*2.*Stat.* Sed fuſius *c* 12.*Stat.*12. *q.*2. ad quæ hæc addo. Lex humana obligat in conſcientia ad pœnam, ſeruato iuris Ordine, vt ſcilicet eam ſubeat, dum à Iud ce declaratum fuerit, iuxta ſuperiorem doctrinam. Ratio eſt, quia ſecus vana eſſet, ſi vim obligandi non haberet. neque enim timeretur, contra ſententiam Apoſtoli *ad Rom.*13. *non enim ſine cauſa gladium portat, Vindex enim eſt, &c.* neque à Diuina Lege manare probaretur, contra dictum prouerb.8. *per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* quod aduxit S. *Thom.*12. *qu.*96.*ar.*4. ad hanc concluſionem probandam. Vnde ad Rom.3. dicitur. *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Et ſibi condemnationem adquirit.* & 1.*pet.*2. *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi, quaſi præcellenti, ſiue Ducibus tanquã ab eo miſſis.* quia (vt idem *Paulus* diſcurrit à Priore,) *non eſt poteſtas, niſi à Deo.* quia ſicuti nullum eſt bonum participatum, niſi ab imparticipato dependeat, ita nulla eſt legum latio, niſi à diuina deriuetur, Quare concluſionem hanc eſſe de fide definitam in *Conc. Conſtantienſi* contra *Vuiclepb*, & contra *Luter.* 27. *articulum* per *Leonem* X. docet Laudatus ſupra *Medina* ferè ſub initio *§. Sed probatur* fuſè probant *Turrianus aduerſus Mandebur. lib.*5. *c.*9. *Drirdo de liber: Chriſtiana lib.*2.*c.*1. *Gerſonem* impugnans, ſententem Legem purè humanam non obligare in conſcientia *Suarez lib.*5 *de legib. c.*8. *Peſantius in* 2. *S. Thom. q.*108. *art.*4. *diſp* 6. *Couar. tom.*1 *par.*2.*c.*6.*§.*8.*num.*12. qui citat *l. fin §. ſi verò. C. de iure delib. l. ſi quis in tantam. C. vnde vi & c. cum ſecundum. de hæret. in* 6. *Bartol. in l eius qui delatorem. ff de iure Fiſci. Felin. in c. Rodulphus. de reſcript. num.*37.

Lex humana obligat in conſcientia.

Reſpondeo Secundo. Non omnis Conſtitutio pœnalis obligat in conſcientia ad peccatum. Ita vt illam tranſgrediens, & culpæ, &

Non omnis conſtitutio pœnalis obligat ad peccatum.

pœnæ

pœnæ ſit obnoxius. Eſt contra *Couar. tom.1.par.2. in c. peccatum.* §.5. *num.* 2. *Caſtro lib.*1. *de pot.leg.pœnalis* à c.8. *S.Thom.*1.2.*q.*96. *art.*4.& 2.2.*q.*108.*ar.*8. & ibi *Caiet. Gabrielem, S. Antonin. Adrian. Maiorem*, *Driedonem Abb.Felin. Decium*, *Parnormitanum*, citatos à *Couar. ſupra num.*3. *Medinam* citatum, initio, *Siluestr. Armillam*, *Bellarmin.* citatos à *Suarez lib.*5. *de legib. c.*4. initio *Sot. lib.*1. *de Iuſt. c.*6.*art.*5. Omnes enim iſti ſentire videntur, non dari legem pœnalem, quæ in conſcientia non obliget ad culpam ſui generis. Tamen reſponſionem noſtram docuerunt *Nauar.in c.fraternitas.* 12. *quaſt.*2.*num.*22. & *c.*23.*num.*55. *Victoria relect. de pot. ciuili num.*20.*Suarez ſupra num.*2.qui aliquos ex citatis in contrarium, nobiſcum ſentire probat,& in primis *S.Thom* 2.2.*quaſt.*186. *ar.*9.*Io.de Sal. de leg.d.*10.*tit.*5.*Duard. in Bullam Cœnæ lib.*3. §. 8. *q.*2. *a num.*2. præcipuè *num.*28. & infra *Angelus ver. pedagium*. §.6. Ratio eſt, quia licet pœna culpam reſpiciat, vt illius emendatiuam. *Omnis enim pœna, ſi iuſta eſt* (inquit Auguſtinus 1 *retract. c.*9.) *peccati pœna eſt.* non tamen omnis culpa eſt Theologica, quæ animam venialiter, vel mortaliter afficiat, ſed Ciuilis, Phyſica, & vt ita dicam materialis, ſeù naturalis, eiuſmodi ſunt leges ludentium, artificum, & huiuſmodi, quorum culpas emendat pœna ſatisfactionis conuenctæ. Nec repugnat dari legem obligantem ad ſolam pœnam, vt ſunt conſtitutiones Patrum Prædicatorum, vt etiam teſtatur *S.Thom* 2.2.*quaſt.*186. *ar.*9. Clericorum Regularium Societatis Ieſu, Minoricæ Religionis, & aliorum, quicquid dicant *Medina.ex Soto* citato in fine 4.*art.* (qui pœnas non eſſe pœnas, ſed conuētiones affirmat) *Laymā lib.*1.*tra.*4.*c.*15.*n.*1.*qui Silu.& Sāch.* pro ſe citat: *Peſant.* ſupra *concluſ.*2. principali, eas non eſſe leges, quaſi leges non ſint, quæ ad culpam non obligant. quia vt optimè *Suarez* ſupra *num.*4. gratis id aſſeritur, & cum pendeant à iuriſdictione legiſlatiua Capituli Generalis, veræ legis rationem habent. & abſurdum eſt dicere, quod Religiones tam amplæ ſine legibus gubernentur: eo vel maximè cum ferantur ad externam polliticā, cuius intereſt, vt præcepta adimpleantur, ſiue virtutis amore, ſiue pœnæ formidine: cum multoties nonnulli potius pœnas, quam culpas formident. Et non video, vnde libido hæc multiplicandi culpas oriatur, cum æquè benè effectus legis habeatur per pœnarum exactionem, ac per culparum incurſum.

Accedit regula legis *c. ſine culpa de regul. iur. in* 6. *ſine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus* igitur ſine culpa poteſt irroga-

irrogari punitio, hinc irregularitas ex defectu lenitatis, hinc bigamia, hinc dimidiatio fructuum in Præsbitero, qui in lepram incidit. vt refert *Gloſ.* in hanc regulam.

Sed inquit *Couar. citatus nu.*3. non minor poteſtas eſt in Principe erga ſubditos, quam in Patre erga filios; at filij peccant mortaliter non obediendo parentibus, lapidibus enim obruebantur, *Deut.*21. ergo & ſubditi.

Confirmatur, quia in omni benè ordinata Republica eſt ſuum caput, cui myſtica membra ſubmittuntur, & obediunt, ergo fractio obedientiæ, in qua Statuta fundantur eſt peccaminoſa, vt etiã arguit *Soto lib.*1. *de Iuſt. quæſt.*6. *art.*4. *circa finem.*

Filij non ſẽper peccant moraliter, cum non parent.

Reſpondeo negando ſemper filios peccare aut mortaliter, aut venialiter, niſi enim materia grauis ſit, vel adſit contemptus, vt dicemus, nullam culpam mortalem adeſſe, omnes dicunt. & nequè venialem, ſi filius formaliter non tranſgrediatur præceptum, vt non obediat. & grauiſſima debuit eſſe inobedientia filij illius, qui tanquam rebellis lapidebatur.

Statuta quo modo in obedientia fundantur.

Ad confirmationem dico, non omnia præcepta formaliter fundari in voto obedientiæ, niſi tranſcendentaliter, nam praxis docet, apponi ſolere, In virtute ſanctæ obedientiæ, &c. quoties Prælatus à ſubdito exigere vult obedientiæ penſum. Et licet remotè ſeruent ſubditi Statuta, quia vouerunt obedientiam, alias ſubditi non eſſent, attamen formalis ratio ſeruandi Statuta, non eſt præciſum obedientiæ exercitium, ſed conuictus politicus, cuiuſmodi videre eſt in omni benè conſtituta Republica, in qua errata pœnis ſancitis emendantur.

Statuti trãſgreſſio qua ratione ad peccatum obliget.

Reſpondeo tertio. Tranſgreſſio Statutorum obligat ad peccatum mortale, vel veniale ex vi materiæ, vel contemptus. non ex vi mentis Legiſlatoris, aut ex verbis legis. Quia ſi Legiſlator, expreſſis verbis præcipiat rem leuem, non propterea ad mortale obligabit, & è contra, ſi rem grauem præcipiat remiſsè, & frigidè obligabit, ad mortale; & multa ad mortale obligant, quæ præceptiuis verbis, aut ſub anathemate non præcipiuntur vt ieiunium. & multa præcipiuntur expreſsè. quæ ad mortale non obligant, vt non mentiri, non iraſci. vt aduertit *Caiet. opuſ* 27. *quæſt.*21. contra *Siluestr ver. lex q.*8. *&* 17. *& ver. præceptum. & ver. inobedientia.* Si obijcias *Clem. exiui de verb ſignific. §. Item quia.* ex verbis præceptiuis, aut præcepto æquipollentibus, conijcitur, & mens legiſlatoris, & obligatio ad mortale, *quæ videri poſſunt* (inquit Põtifex)

tifex) ea qui pollentia præceptis, ex vi verbi, vel ſaltem ratione materiæ, ſeu ex vtroquè, &c. & ſupra §. *cum autem. quoad quædam ipſorum ex vi verbi, tranſgreſſio eſt mortalis. & quoad quædam alia, non.* ergo eſt falſa concluſio. eò vel maximè cum iſta decretalis, licet regulam Fratrum Minorum declaret, ipſa tamen declaratio, & declarationis termini ſunt vniuerſales,& ex iure communi deſumpta. vt optimè notauit *Trullus Aragonius in lib. de Canon. Regul. lib. 4. præludio 3. num. 3.*

Reſpondeo Termini quidem communes ſunt, ſed applicati particulari regulæ, ac ſpeciali materiæ, non quidem nudè acceptæ, ſed per conſenſum Religionis taliter interpretatæ. vt expreſsè dicit, *Clem. 5. Ordo communiter ſenſit, & tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicumquè ponitur in regula hoc vocabulum*, teneatur, *obtinet vim præcepti, & obſeruari debet à Fratribus vt tale*: & nihilominus, non ſola vis præcepti, facit culpam mortalem, ſed præcepti particularizati, vt in eadem Clem. conſpicitur, in qua talia præcepta declarantur, de Tunicarum numero, de Calceamentis, de Equitatione, de Veſtium vilitate, de Ieiunio, diuinoquè Officio, de Infirmorum cura, ac ſeruitio, de Prędicatione, de recurſu ad Prelatos, de receptione Nouitiorum, *Hæc inquam* infert Pontifex) *omnia ſunt à Fratribus tanquam obligatoria obſeruanda.* obſeruanda quidem, non ex vi verbi, ſed ratione materię grauis. Cœterum, vt dictum eſt, non omnia verba preceptiua mortalis reatus culpam inferunt. Declaratio Clem. V. ſuper Regulā S. P. Fr. vnde orta.

Reſtat igitur, vt Primo ex materia Secundo; ex modo tranſgreſſionis legis conijciamus culpam. Et quidem quoad materiam, certum eſt, ſi grauis ſit, vt potè pręcepta per ius diuinum, aut naturale, ſi ad Communitatis bonum graue ordinata, ſi charitatis offenſiua, & quid ſimile, tunc obligat ad culpam mortalem. & huc intrant Statuta ad cuſtodiam votorum eſſentialium, ad legitimas profeſſiones, electiones, receptiones ad pacis, & concordię vinculū, ad Scandalorū remotionem, ad ieiunia, officia, cœteraq. huiuſmodi; Et ratio à priorè eſt, quia Leges feruntur ad bonū publicum, igitur nō eſt in poteſtate Principis, vt ſine materia, bonum publicum non concernente, obliget communitatem, quia non tenetur vtcumquè obedire pręcipienti, ſed ſi ad ædificationē præcipiat. & bonum cōmune promoueat. Cum autē bonum habeat ſuos gradus, ſequitur etiam, vt eoſdem lex ſortiatur, quę tale bonum, tanquam proprium obiectum reſpicit. Hùc reducuntur etiam illa Statuta, quę grauem Ex quo cōij ciatur culpa in Statuto.

pœnam irrogant, vt priuationis officij, carceris, triremium, &c. quæ ſub excommunicatione præcipiunt, irregularitatem importāt, infamiam inurunt, &c. nam iſtæ pœnæ non imponuntur, niſi vbi grauis materia ſubeſt.

Modus tráſgreſſionis variat culpas.

Modus item tranſgreſſionis, ſicuti variari poteſt, ita etiam culpa ex tranſgreſſione augeri, vel minui. Iſte autem modus eſt multiplex, nimirum per ignorantiam, fragilitatem, malitiam, timorem; & ſupponendo commmunem doctrinam de ignorantia, de qua nos loco citato initio huius quæſtionis *Stat.13.dubio* 1. Certum eſt Fragilitatem, ſeu infirmitatem, niſi grauis materia ſubſit, non inducere peccatum mortale, vt ex Sancto *Bernardo lib. de diſpenſ. & precepto*, probat *Driedo lib.3. de liber. Chriſtiana cap.5. ad nonum argumentum*, eſt enim fragilitas, potius diminutiuum, quam auctiuum peccati, qua apud Deum dicere poſſumus, *ipſe nouit figmentum noſtrum pſ.*102. quia homines ſumus, *homo ſicut fœnum, &c.* Contemptus autem licet à *Caiet.verb.contemptus*, non repu-tetur ſemper peccati mortalis reatus, quia poteſt contineri intra Limites præcæpti, ex ſua natura non obligantis ad mortale: quidquid dicat *Suarez infra cit.nu.*20. de qua re, vide *Peirinck tom.*1. *quæſt.*1.*cap.*5. *§.*1. *per totum præcipuè dicto* 4. tamen hoc caſu excepto, ſemper eſt peccatum mortale, quia formaliter repugnat authoritati præcipientis, & obedientiæ præcepto. quod 1.*reg.*15. *Sedus idolatriæ, & quaſi peccatum Ariolandi* appellatur. & iuxta Chriſti Domini Sententiam *Luc.*10. in perſona Superioris mediatè contemnitur Deus, dicens, *qui vos ſpernit, me ſpernit.* Vnde S.Thom. 22.q.105. art.1. ad 1. dicit eſſe peccatum mortale illam inobedientiam, qua quis contemnit Superioris præceptum, & vt inquit *Suarez* infra citandus, minus exiſtimat Superiorem. Qua in re iuuat referre, quæ docet *Driedo* loco citato, contemptum eſſe triplicē. Primo cum quis aliquid vel facit, vel omittit, ea intentione, vt faciat contra voluntatem Superioris, nolens illi obedire, illumquè contemnens. *S.Thom.2.2. quæſt* 186.*art.*1. & hic, ſine dubio eſt peccatum mortale. Secundo, cum non vult obedire, tenens Superiorem præcipere non poſſe, niſi quòd Deus præcipit, & hic non ſolum eſt peccatum mortale, ſed error in fide, *Huſſitarum, Vuiclefitarum*, & Modernorum hæreticorum. niſi euidenter illi conſtaret, Superiorem præcipere, quæ non poteſt, vt eſſet in noſtro Ordine, quæ ſunt contra Animam, Regulam, Conſtiutiones. Tertio, cum quis paratus eſt quidem obedire, ſed accedente occaſione labitur

Fragilitas minuit peccatum.

Cõtemptus quando inducit mortale.

Cõtemptus triplex.

labitur in rem vetitam ; tunc peccat quidem mortaliter, ſi res grauis ſit, & ſi habeat animum peccandi, prout ſe ſe occaſio obtulerit, ſiue leuis ſit materia, ſiue grauis. tunc enim ex præparatione voluntatis,& ex habituali, vel virtuali intentione peccat, etiāſi actualiter non tranſgrediatur præceptum. Quare contemptus non fundatur formaliter in ſola inobedientia, quia hic eſt conceptus tranſcendentalis, in omnibus peccatis incluſus. Quicumquè enim peccant, Superioris præcipientis obdientiam violant:A t non omnis inobedientia mortalis eſt, ſed interdum venialis; Sed illa quæ obedientiæ recalcitrat, quæ (*Bernardo* aſſertore) obedientiæ inſidiatur, quæ è languore inertiæ, in ſuperbiæ tumorem euadit. Vnde idem *Bernardus* notat incitata Scriptura 1.*Regum*. non dicere Prophetam, ſcelus idolatriæ eſſe non obedire, ſed nolle acquieſcere, quia non obedire, ex fragilitate, timore, ignorantia, infirmitate, ſæpe accidere ſolet. attamen nolle acquieſcere, eſt ſe obedientiæ rebellem, contumacemquè prębere. Hæc ſufficiant in re communiter recepta, Authores videri poſſunt apud *Couar ſupra num.3.Medinam citatum, Driedonem, Suarez lib.3.de leg.c.28.n.2. & 13. Gutierez.can.99.lib.1.cap.30.num.16. Summiſtas ver. Contemptus.Canoniſtas in c.non concupiſcentiam de conſtit.* vbi *Panormit. c relatum. Ne Clerici, vel Monachi c.cum quidam de iure iur. vbi Felin.c.nullus d.55.*

Cui doctrinæ Seraphica adhęrens Religio, lege cauit, Fratres nō peccare mortaliter in tranſgreſſione Statutorum, niſi ex grauitate materiæ, & ratione contemptus; vide in Comment. loco citato *Statuto* 12. vbi contra *Portel.* fusè iſta Statuta congeſſimus,& cōſenſum totius Religionis aperuimus.

Quæſtio quarta. Vnde cognoſci poſſit Conſtitutio merè pœnalis.

Reſpondeo, multum refert cognoſcere, quæ Lex ſit merè Pœnalis, queuè, vltra pœnam obliget etiam in conſcientia ad culpam. quia cognito ſemel, legem, ſolam pœnam intendere, nulli dubium eſt, non obligare ad culpam; & quod tales Leges dentur, conſtat ex Superiori *quæſtione reſponſione* 2. quia ſi dantur leges obligantes ad ſolam pœnam; & non ad culpam, dantur etiam leges purè pœnales. Tota difficultas eſt in aſſignandis indicijs, quibus dignoſci poſſint. Lex merè pœnalis, vnde dignoſcatur.

*Peſantius citata diſput.6.in. q.*108. 2.2; *S.Thom.art.*4.*S quares quomodo* multas regulas adducit ad conijciendas Leges merè pœnales.

Digitized by Google

nales. Primam intentionem Legiſlatoris. Sed hanc ex parte ſupra reijcimus. Secundam ex eadem intentione, qua Superior vellet quidem aliqua fieri, ſed ſi non fiant, non curat multum, ſolum imponit pœnam non facientibus. Sed hæc eſt petitio principij, & pura imaginatio, quis enim cordatus præcipit, quæ non multum curat fieri? & vnde hanc infirmam mentem coniectari poterimus? Tertiam ex qualitate pœnæ. Sed nos quærimus de his pœnis, an vltra pœnam aliud prætendant, Tandem (inquit) *Si ex verbis legis id elicere non poſſumus, putandum eſt obligare ad culpam. quia peccata ex ſua natura obligant ad culpam.* Sed cur non potius ad pęnam? quæ interpretatio legis eſt iſta, quæ in deteriorem partem inclinat? & quænam peccata ſunt iſta, quæ obligant ad culpam, cum ipſa ſint culpa? melius Suarez mox citandus, in dubio ait, credendum eſſe legem pœnalem.

Suarez dicto lib. 5. de leg. c. 4. per totum præcipuè à *num. 8.* multa dicit, ex primò circa intentionem Legiſlatoris, ſine qua nulla eſt obligatio. Verum cum hæc intentio nota non ſit, & ex verbis legis, vel ex materia venari debeat, non eſt cur in illa perſiſtamus · niſi id expreſsè declaret. Adducit præterea conſuetudinem, & ſenſum communitatis illud declarantem, cuiuſmodi in Noſtro Ordine multa ſub peccato mortali obligāt, alias non obligatura, eo quod *ita tenuit, & tenet Ordo,* vt citauimus ex *Clem. exiui de verb. ſignific.*

Ad hæc, verba legis præceptiua, *mando, præcipio, per obedientiam, ſub excommunicatione*, &c. Satis clarè indicare culpam, vltra pœnam. quod ſi ſolum conditionaliter præcipiatur, ſi quis extrahit triticum, perdat merces; ſi quis arma deferat, ſoluat tot ſcuta, &c. quia tunc in libertate ſubditi eſt vel obſeruare præceptum, vel ſoluere mulctam. niſi ex ratione pœnæ aliud ſuadeatur, vt ſi quis hoc fecerit, ſit excommunicatus, quia tunc contumacia infert culpam. vel etiam conditio materiæ grauis, quam grauis ſequatur pœna, mortis, mutilationis, triremium, &c. Tandem coronidem apponit, *Quando nihil horum interuenit, ſed materia eſt politica, vel non magni momenti, aut neceſſitatis ad bonos mores, & forma præcipiendi eſt tantum conditionata, & pœna non nimis grauis, ſignum ſufficiens eſt, talem legem non obligare in conſcientia.* quibus verbis in re non adeo clara, ſubſcribo.

Statuta Minorum omnia ferè pœnalia.

Ex quibus colligo primo, in noſtro Ordine omnia ferè Satuta eſſe merè pœnalia, quia omnia quaſi conditionaliter pœnas irrogāt, vt vi-

vt videre eſt in *praxi* criminali §. *applicatio ſingularum pœnarum, &c. fol.*8. niſi vbi materia culpam indicat.

Colligo Secundo, exceptis ijs, quæ continent diuinam legem, vel regulam, &c. omnia alia eſſe purè pœnalia, quia ijs exceptis, nullum obligat ad culpam, vt ſupra ex noſtris commentarijs citauimus.

Quæſtio quinta De diuerſitate pœnarum, & præcipuè, quæ dicatur Pœna ciuilis, quæ Criminalis, quę Perpetua, quę ad Tempus, quæ Ordinaria, quę Extraordinaria, quæ Arbitraria.

Reſpondeo primò, Parum videtur referre apud Regulares cognitio criminalis, & ciuilis cauſæ; aut iudicij, ſeu actionis, ſed quia per ea, quæ tradit *Clarusqua ſt.*1 *lib.*5 *ſententiarum* §. *final.initio*, iuuat talis cognitio, quia in pleriſquè locis conſtituuntur Iudices maleficiorum, & criminalium. quę ad ſuos Iudices ſpectant. In criminalibus proceditur per capturam, non admittitur Procurator, infertur tortura, non omnes Teſtes admittuntur, requiruntur probationes, luce meridiana clariores, quæ non ſunt neceſſaria in ciuilibus; Itaquè Competentia Iudicis, Modus procedendi, Ratioquè probandi, notitiam horum terminorum expoſcit. quæ in regularibus iudicijs non eſt reperire, quippè qui nec Iudices maleficiorum, nec altercationem in competentia, nec diuerſitatem in probationibus admittunt; vſi ſuis legibus, quę certos procedendi modos adſciſcunt. Pœnarum ciuilium, & criminaliū cognitio.

Attamen iuuat terminos prælibare, relictis diſputationibus, quas videre eſt apud *Clar cit. Veſtrium in praxi Rom.Cur. cap.*2.*num.*2. *Butrium. Rub. de Iud.colum.*1.*Aretin. ibid.num.*12. *Decium nu.*96. *Ripam num.*92. *Nau.num.*31. *Marant.de ordine Iud.par.*4.*diſt.*1. *num.*2. *Maſcard. de probat.con.*463.*nu.* 3. *Farin.lib.*3.*qq. Crimin q.*100.*num.*4. relicta etiam acceptione Ciuilis, prout contra Canonicum diſtinguitur. Nam etiam in iure Canonico dantur delicta ciuilia, & criminalia, ſicut in iure Ciuili, vt per *Bartol. in tract. de diff. inter ius can. & ciuile num.*12. & ſunt clari textus in *l.*1.*ff de pub.Iud. cum duob.ſeqq. Inſtit. eod. tit. cap. infames.* 6. *quaſt.*1. *Hinc*.

Reſpondeo 2. differentia Criminalis, & Ciuilis Cauſæ eſt, quod Criminalis actio reſpicit vtilitatem, & vindictam publicam, Ciuilis verò vtilitatem, & commodum priuatum. ita ſupracitati Authores, quos refert, & ſequitur *Moneta de conſer. Iudicibus cap.* 7. *à num.*208. fusè, & doctè, & alij multi, quos citat *Clar.* ſupra. Differentia inter illas.

Pro-

Probatur per *c. quicumquè* 2.11.*q*.3.*quicúquè intra anni ſpatium ciuiliter, ſiuè publicè, cauſam ſuam*, &c. vbi gloſ. *publicè idest criminaliter*. & citat.l.1.de public. iudicijs. publica eſſe dicuntur, quę criminalia ſunt, vt *Maieſtatis, adulterij, ſicarij, veneficij, parricidij, peculatus teſtamentorum, vis publicæ, & priuatæ, ambitus repetundarum, annonæ, quæ capitali pœna, vel aqua, & ignis interdictione, vel metallo, aut deportatione puniuntur*. ad quorum vindictam quilibet de populo poteſt agere, inquit enim *Inſtit. de publ.iud.*§.*publica autem. publica delicta dicuntur, quod cuiuis ex populo executio eorum plerumquè datur*. Modo ſit pecuniaria pœna, dummodo applicetur Fiſco, modo ſit extraordinaria, ſi tamen ad publicam vtilitatem tendat, criminale iudicium conſtituit, vt idē *Moneta num*.211. probat contra communem, quia parum refert, qua pœna quis puniatur, dummodo principaliter intendatur vindicta, bono publico conducens etiamſi pœna parti applicetur, quia illud præcipuè ſpectandum eſt, quod delicta puniantur, *cum maximè Reipublicæ interſit, ne delicta impunita remaneant l. ſi ita vulneratus ff.ad l.Aquiliam* §. *æſtimatio v. Cum nequè impunita maleficia eſſe oporteat*. quo loco multa alias leges citat *gloſ.* & ad ſuſtentandas vtcumque dictas ſententias dicentium eſſe ciuilem, dum pars commodum recipit, declarandę ſunt de commodo, quod recipit pars, ſibi iure, diuino, & naturali applicato, non de pœna à lege impoſita, etiam ſi parti applicetur, quia detrahere ex bonis Rei, & applicare Actori, pœna eſt, Communitatem à delinquendo deterrens. Dantur enim delicta, quę publicam iuſtitiam offendūt, vt Hęreſis, Simonia, &c. & hęc ſunt merè criminalia. dantur etiam quę publicam, & priuatam iuſtitiam violant vt homicidium, furtum, iniurię. & hęc quatenus bonum publicum offendunt, pœna legis plecti debent, & à quolibet particulari ad vindicatiuam iuſtitiam trahi poſſunt; quatenus verò proximo damnum inferunt, debent per ęquiualentiam reſarciri, & ab intereſſe habentibus publicari; quę cauſę mixtę appellantur. *c. tuæ. de Procurat.* vbi agitur de accuſatione adulterij, quæ poteſt eſſe criminalis, prout reſpicit vindictam publicam, & ciuilis prout concernit bonum priuatum ſcilicet thori ſeparationem. *Huiuſmodi accuſatio* (inquit *Innocent*.3.) *& ſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi mixta inter ciuilem & criminalem*. Poteſt igitur agi de crimine, non criminaliter, ſed ciuiliter, cum nimirum non agitur ad criminis pœnam, vt vindicta eſt, ſed ad partis intereſſe. cuiuſmodi age-

Publica iudicia.

Cauſa mixta

ret

ret quis de furto, non vt fur puniatur, ſed vt reſtituat *l.fin.ff. de furtis l.fin. ff.de priuil. delictis. Inſtitut. de ieiuuijs Rebuff. in l. rei appellatione ff.de verbor. ſignif.* facit *cap.per tuas. de Simonia*; vbi dicitur *Cum ageretur non Criminaliter, vt deponeretur ab ordine, ſed Ciuiliter, vt ab adminiſtratione amoueretur, tanquam immeritus, & damnoſus*. Itaque de ſimonia vtroque modo agi poteſt; Ex quo textu, licet eliciant multi, eſſe cauſam ciuilem, vbi pœna ex traordinaria imponitur; attamen melius dici poteſt per ea, quæ idem *Moneta à num.*221.adducit non dici Ciuilẽ ob extraordinariam pœnam, quia hæc pœna non eſt extraordinaria, cum à Iure imponatur, ſed quia cedit in commodum priuatum Eccleſię, cui ſimoniacus ille erat *damnoſus* licet poſſit eius punitio in publicam etiam vtilitatem vergere, quatenus *immeritus*, tamen patet potuiſſe intentari actionem Criminalem, non tamen intentatam fuiſſe. cuiuſmodi ſentiunt *Io. Bapt. Canialus in rub. C.de Iud. Ripa rubr.de Iud,num.*94,*& Decius num.*32. Sed hæc ſupremis labijs libaſſe ſat eſt.

Pœna extraordinaria an faciat cauſam ciuilẽ.

Rſpondeo 3. vt in facto cognoſcamus, quæ apud nos ſint cauſæ criminales, & quæ ciuiles. Dico primo illas ad quas proceditur ex Officio, & per Inquiſitionem eſſe Criminales. ita *Doct.in Rubr. de accuſat. & in Rubr.de Iudijcis*, vbi *Nauar.num.*33.*cap. Inquiſitionis*, de acuſat. *ibi ſi contra quempiam per Inquiſitionem probatum fuerit, quod deponeret accuſatum criminaliter, & conuictum. & cap.qualiter, & quando* 2.*eod.tit.* vbi etiam *Doct.* Et ratio eſt, quia ſicut accuſatio concernit, vt plurimum bonum actoris, poteſt etiã intendere bonum publicum, dicto *c.qualiter, & quando el.*2.*de accuſat. S. verum*, vbi dicitur, *quod criminalis accuſatio capitis, diminutionem intendit*, ideſt degradationem, quod etiam facit denunciatio iudicialis, quæ (vt dictum eſt in noſtra Praxi criminali *tit.Denunciatio fol.*18.)reſpicit punitionem, a ctum iuſtitiæ vindicatiuæ, & bonum publicum, vt malus puniatur ad aliorum exemplum. & tunc ſi probatum fuerit delictum, quod poſt pœnitentiam impedit executionem Ordinis, aut retentionem beneficij, vt homicidium, ſimonia, &c. tunc imponenda eſt pœna ordinaria. *vt cap. inquiſitionis. cit.de accuſat. S. ſecundo quæſiſtis*. Ita inquiſitio, bonum publicum. vnde & criminale iudicium inſtruit, Dico 2. delicta grauia, grauiora, & grauiſſima, de quibus in noſtra *praxi Criminali tit*. *Delictorum diſcrimina. fol.*5.*& 6.& fol.*18. *tit. Denunciatio*, criminalem actionem, vt plurimum inſtruunt. quia ferè omnia

Cauſæ criminales in regularibus quæ.

omnia communitatis bonum concernunt; dixi (*vt plurimum*, quia nonnulla ſunt inter ipſa, quę priuatum bonum reſpiciunt, vt ſunt actiones iniuriarum, percuſſiones, vulnerationes, minæ, & hisſimilia. de quibus poteſt etiam inſtrui Cauſa criminalis, tamen concernunt intereſſe partis. Vnde potius ciuiliter, quam criminaliter ſunt tractanda; Dico 3. priuatio officiorum, vocis actiuæ, & paſſiuæ, actuum legitimorum, &c eſt Cauſa criminalis. contrarium ſenſit cum alijs *Clarus cit. §. ſcias etiam duo eſſe.* dicens *extraordininaria eſt, quod quis propter crimen priuetur officio, beneficio, dignitate, adminiſtratione, tutela, &c. Farin. dicta quaeſt. 90. num. 16. & 19.* apud quem multi alij. Sed ratio dicti noſtri eſt, tum quia hæ priuationes in iure, & Statutis ſunt pœnę ordinarię, vt patet inſpicienti Bullas Apoſtolicas, Statuta municipalia, &c. *qualiter, & quando 2. § ſed cum ſuper exceſſibus. de accuſat*: vbi dicitur *Quatenus ſi fuerit grauis exceſſus, & ſi non degradetur ab ordine, ab adminiſtratione remoueatur omnino*. quo loco duas pœnas ordinarias, & criminales aſſignat, Degradationem, & Priuationem, licet ſecunda ſit leuior prima, non tamen ſit, vt ſecunda non ſit criminalis, quia imponitur ob grauem exceſſum. Tum etiam quia tales punitiones maximè ordinantur ad publicam vtilitatem, ſubiungit enim textus. *Ad corrigendos itaquè ſubditorum exceſſus tantò diligentius debet Prælatus aſſurgere, quantò damnabilius eorum offenſas deſeret impunitas*, quia nimirum, Communitatem offendunt, & dum puniuntur, *timore pœnæ cœteri à ſimilibus abſtinebunt. cap. peruenit de exceſſ. Prælat.* cum alijs iuribus, in hęc verba à *Gloſa* citatis. Nec pro aduerſarijs facit, quod concludit *Innocentius III.* ordinem iudiciarium non eſſe vſquequaquè ſeruandū cum Regularibus, *qui cum cauſa requirit facilius, & liberius à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoueri*. quaſi non ſit cauſa criminalis, in qua cum tanta facilitate, & libertate proceditur dicentibus Authoribus, Probationes in criminalibus eſſe debere luce meridiana clariores, & ſummoperè ſeruandam eſſe formam Canonicam, ſaltem in his cauſis. Non inquam iuuari poſſunt, quia modus procedendi canonicus non excluditur, & neceſſariæ, clareq; probationes non reijciuntur, vt probauimus *cap. 1. quaeſt. 2.* Sed tantummodo innuitur maior facilitas procedendi, ſiue quia Regulares ob votum obedientię humiliores eſſe debent, ſiue quia officia eis in titulum non conferūtur. Quinimo ex ipſo contextu deducitur eſſe cauſas criminales, cum ſubnectantur decreto *qualiter, & quando debeat Prælatus*

latus procedere ad inquirendum, & puniendum ſubditorum exceſſus. & forma tantum aliquantulum immutata, ergo ipſa ſubſtantia criminũ in Regularibus retinetur, quæ criminales actiones inſtituunt.

Reſp. 4. Quando tempore Pœna concluditur, tunc ex illo metienda eſt: ſi enim dicitur, priuetur per triennium, carceretur per ſemeſtre, &c. eſt Temporalis; ſi autem additur, ſit perpetuo ſuſpenſus, iure ſuffragiorum perpetuo careat,&c. eſt Perpetua, & hoc paſſim videre eſt in Sacris Canonibus, Apoſtolicis Bullis, & Statutis Ordinis *cap.*7. Et inde in *Praxi noſtra criminali, in tit. de Applicatione pœnarum fol.*8.

Pœna temporalis, & perpetua,

Remanet ſolummodo examinandum, an Pœna lata indefinitè, & indeterminatè, vt *priuetur officio, priuatus ſit actibus legitimis, carceribus mancipetur, &c.* ſit pœna perpetua, vel temporalis. Iuuat enim cognitio talium terminorum, quia contra Contumaces *cap.*7. ſancitur, *Pœna contra inobedientes ſtatuta eſt carceratio, & actuum legitimorum priuatio.* & in Proprietarios. *Proprietariorũ pœna eſt carceratio, & actuum legitimorum priuatio.* & in imprimi facientes libros ſine licẽtia *cap.*9. *Ipſo facto actibus lègitimis priuatus ſit;* In Fornicarios recidiuos *cap.*11. *Quod ſi in idipſum adhuc inciderit, aut ad triremes condemnetur, aut perpetuis carceribus omnino mancipetur;* & nonnulla alia his ſimilia. Cum enim in aliquibus peccatis determinetur pœna, vel ad tempus, vel perpetua; in alijs Superiorum arbitrio committatur, non videtur poſſe appellari arbitraria, vbi per leges non conceditur, itaquè ad perpetuitatem inclinandum eſt. Repugnat autem rationi, & æquitati dare perpetuum carcerem Proprietario, vel Inobedienti, aut perpetuos triremes Fornicario. ergo examinari debent Statuta ſecundum principia iuris.

Dico igitur primo Pœnæ, quæ tractum temporis non requirunt, ſed vnico actu abſoluuntur, vt ſunt priuationes officiorum, & ſuffragiorum, mulctæ pecuniariæ, fuſtigatio, mutilatio, &c. Sunt perpetuæ. ita *Panorm. in c. ex literis. de conſtit. Angelica verb. pœna num.*22. Ratio eſt, quia momentanea ſemel executioni mandata vlteriorem ſui ſuſpenſionẽ non relinquunt, & forma ſemel è ſubiecto ablata, nihil ſui, niſi priuationem, importat. Poſtquam enim quis officio priuatus eſt, non poſſidet amplius illud. cuius oppoſitum videtur in ſuſpenſione, quæ etiamſi eſſet perpetua, vt eſſe poteſt, ex *Innoc. in c. ad hæc. de appellat. Nauar. in manuali cap.*27. *num.*162. *Enriq. lib.*13. *cap.*31. §. 3. *Hugol. de cenſuris tabula* 4.

Pœnæ quæ vnico actu abſoluũtur, ſunt perpetuæ.

Suſpẽſio an poſſit eſſe perpetua.

*cap.*4.quo caſu multum accederet ad priuationis naturam. *Panormit. cap.at ſi Cleric.de Iudic. Ledeſma 2.par.q.26. art. 2. Tolet.l. 1. cap.12.* non tamen eſſet priuatio, ſed ſemper remaneret intra naturam ſuſpenſionis, quæ non aufert totaliter officium, ſed executionem ſuſpendit. fructus amittit ſuſpenſus,non titulum: priuatus autem amittit vtrumquè. *Panor. in cap.cum bona.de ætat. & qualit.Ordin.* Hinc ſuſpenſio de ſua natura eſt reuocabilis, priuatio minimè, niſi iure extraordinario. & ſi ſuſpenſio accipitur, vt cenſura, facit exercentem irregularem, non ſic priuatio arg. *c.1.de ſent. & re iudic. in 6.cap. medicinalis. de Sent.excomm. in 6.Maiol.lib.3. de irregul. cap.19. num.2.* hæc omnia ex *Sayro lib.4.Theſau.cap.2. num.25. & 26.* Citat pro hac concluſ. *Angelum in l.Illicitas.ff. de offic. Præſid.in fin.* quæ tamen hoc probare non videtur, ait enim *Præſes Prouinciæ, ſi mulctam, quam irrogauit, redigi non poſſe deprehenderit, neceſſitatem ſolutionis moderetur, repræhenſa exactorum illicita auaritia,remiſſa propter inopiam mulcta.* aliud eſt enim condonare ob inopiam, aliud ſolutionem ſuſpendere. niſi cum *Gloſ.verb. repræhenſa*, dicamus. *Quia ſi fuit remiſſa pœna propter inopiam, licet fiat poſtmodum ſoluendo, tamen non debet iterum exigi.* Quam Gloſam, valde ſingularem dicit *Baldus hoc loco*, eamquè amplectitur *Bartolus.ibidem* eliciendo argumentum à contrario ſenſu.

Pœna impoſita ob crimen dignũ pęna perpetua, eſt perpetua.

Dico 2.Pœna impoſita iuridicè non interlocutoriè ob crimen dignum pœna perpetua, perpetua declaranda eſt, citatur *l. Imperator Antoninus.§.idem reſcripſit ff. de pœnis. Eum qui admiſſo ſuo Decurionis filij honorem amiſit, non poſſe in pœnis euitandis, Decurionis filij honorem vindicare.* vbi *Glos. ſi non lite conteſtata in iudicio ſollemniter damnaret aliquem de crimine capitali, hæc interlocutio vltra ſuum tempus non extenditur.* quare infertur. quod per diffinitiuam ſententiam lata pœna ob capitale delictum, perpetua eſſe debeat. clarior eſt *l.ſi Præſes. ff. eod.ſi non diſtinxit Præſes, vtrum Iulia publicorum, aut Iulia priuatorum, tunc ex crimine erit æſtimandum.* & in hanc ſententiam ſcripſit *Innoc. in c. quod tranſlationem. de offic.deleg. Panorm. ſupra,* & communiter Doct. in *c.ex litteris.de conſtit.* vnde *Gloſſ. in Clem.1.de reb.Eccleſ. non alien.§ ſi quis autem ver. pœnam ſuſpenſionis ab officio eo ipſo incurrat.* inquit, *Pœna de ſui natura perpetua eſt, ex quo tempus non adijcitur.* Delicta autem digna pœna perpetua debent eſſe grauiſſima, cuiuſmodi multa in Statutis Ordinis reperiuntur,

Sed

Sed obijcitur ex dicto *c. ex literis*, nam ibi dicitur. *Quia tamen conſtitutum non fuit, vt in perpetuum huiuſmodi priuatio perduraret, cum tam iuris canonici, quàm noſtri moris exiſtat, vt is, qui propter contumaciam communione priuatur, cum congruam ſatisfactionem exhibuerit, reſtitutionem obtineat*. ergo priuatio, non eſt perpetua, niſi declaretur contra primam conclusionem, & etiam contra ſecundam, quia non habetur reſpectus ad crimina, ſed ad pœnas lege ſancitas.

Reſpondeo, hic non agitur de priuatione officij, quæ ſemel lata, eſt de iure ordinario, irreuocabilis, ſed de priuatione à communione, quæ pendet à lapſu temporis, & à ſatisfactione, qua præſtita, ceſſare debet etiam, & pœna. & iſte fuit punitus ob contumaciam, non ob delictum, vt notat *Glos. verb. in perpetuum*. & contumacia ſæpe purgatur. & valet regula *Gloſ.* Aliud eſt aliquem ſimpliciter excludere, aliud in perpetuum excludere. vt cum dicitur *c. non oportet. 2.33. q.4 Quod ſi factum fuerit, ſeparentur*. de nuptijs tempore vetito contractis, vbi *Glos. Ad tempus*. ſecundum diſpoſitionem *c. litera. de matrim. contract.* vbi caſus hic decernitur. & in *extrauag. Execrabilis. de pot. & dignit. §. porrò quia. ver. Inhabiles penitus ad eccleſiaſtica beneficia cenſeantur.* inquit ex *Innoc. & Hoſtienſ. Qui ſimpliciter deponitur, perpetuò deponitur. Si tamen id crimen comportet, & cauſa iuridicè cognita.* & *l. coiri ſocietatem. ff. pro ſocio* dicitur, *& ſi non fuerit diſtinctum, coita eſſe vniuerſorum*. ſicuti *l. ſeruus.* C. *de pœnis, ſeruus ſub pœna vinculorum ſine temporis præfinitione, domino reddi iuſſus, perpetuò vinctus eſſe debet. c. reperimur. §. illi verò. 1. q. 1. ſi Clerici fuerint, bonoris amiſſione mulctentur. ſi Laici, anathemate perpetuò condemnentur*. vbi *Glos. in cap. ex literis. verb. in perpetuum.* dicit *ob criminis deteſtationem*. & ponderanda eſt cauſa eiuſdem *Gloſ. circa talia conſideranda eſt cauſa, ſeu natura cuiuſcumque negotij*. quia pro diuerſitate materiæ, etiam pœnarum duratio extenditur.

Dico 3. In Dubio, pœna exiſtimanda eſt temporalis. Ita *Angelica* citata *in fine*. ex communi. eſt prima ratio generalis, quia *Interpretatione legum pœnæ mollienda ſunt priuſquam exaſperandæ. l. Interpretatione. ff. de pœnis.* & *in pœnis facienda eſt mitior interpretatio.* de *reg. iur. in 6. & fauorabiliores ſunt Rei, quàm Actores. l. Fauorab. de reg. iur.* & vt dicitur *l. ſemper ff. eod. ſemper in dubijs benigniora præferenda ſunt*. Cum iuribus allegatis per *Gloſ.* in *regul. 49. in 6.* quorum omnium cauſam reddit *Marcellus lib.* In dubio, pęna æſtimanda eſt temporalis.

 2. de

Iudex quid aſſectare debet.

2. *de publicis iudicijs l. reſpiciendum ff. de pœnis.* *Nec enim ſeueritatis, aut clementiæ gloria affectanda eſt, ſed perpenſo iudicio, prout quæquè res expoſtulat, Statuendum eſt. Planè in leuioribus Cauſis, proniores ad leuitatem Iudices eſſe debent, in grauioribus pœnis, ſeueritatem Legum, cum aliquo benignitatis temperamento ſubſequi.* Vnde emergit ſecunda ratio ſpecialis *l. ſine præfinito. ff. de pœnis ſine præfinito tempore in metallum dato, decennij tempore præfinita videntur.* Igitur in pœna, quæ capitalis dicitur, condemnatio indefinita, decennio terminatur, vt ſciamus in ſimilibus, & minoribus delictis pœnas ad tempus breuius coarctare. Non enim Proprietarij, Fornicatores, decennali pœna Carceris puniri merentur, niſi qualificata adeo eſſent delicta, vt aggrauare pœnas oporteat. Cuiuſmodi oportere cenſeo in Recidiuo, cui triremium pœna decernitur, vel carcer perpetuus. Ex quo decennales triremes irrogari poſſent, vt Carceri perpetuo æquipararetur.

Declaratio durationis pœnarum ad quos ſpectat.

Hanc autem declarationem durationis temporalis pœnarum ſpectare ad Prouincialem, & Diffinitorium, nulli dubium eſt, quia eſt earumdem Iudex ordinarius, cui etiam, vt plurimum pœnarum arbitrium commendatur. Sine quo pœnæ quæcumque inferri prohibetur.

Pœna ordinaria quænam ſit.

Reſpondeo quinto. Pœna ordinaria eſt, quam Leges, & Statuta decernunt: Extraordinaria autem, quam imponit Iudex rationi, & æquitati conformem. Scio *Zaſium* apud *Prateium*, & alios, Ordinaria dicere, quæ traduntur quidem lege, plebiſcito, S. Conſulto, Prætorum edictis, Principum Conſtitutionibus generalibus: Sed quæ tamen faciunt regulam generalem, & vniformiter actus humanos dirigunt, nulla facta ſpeciali perſonarum mentione, cuiuſmodi ſunt contractus, obligationes, ordinationes ordinariæ, appellationes, ſucceſſiones, teſtamenta, vſucapiones, præſcriptiones, pignora. Quæ autem certum perſonarum, negotiorum, rerumuè genus concernunt, cuiuſmodi ſunt priuilegia, iniuriarũ vindicationes proprio facto, à iure indultæ, & his ſimilia Extraordinaria denominare. & citantur *l. nullo modo ff. ad l. Corneliam de falſis. l. 1. §. neceſſariò ff. ſi mul. vent. nom. in poſſeſſ. l. quemadmodum ff. ad l. Aquilan. l. 1. ff. de operis noui nunc. §. nunciatio. Inſtit. de iur. nat. gen. & ciuili §. planè ex his l. 1. §. fin. ff.* de *Conſtit. Principum.* & alia multa, quæ in ſingulari tractatiuncula, inſerta in intellect. ſuis ſingularibus, idem *Zaſius* adducit. atramen in hac ſignificatione hos terminos non examinamus, ſed in ordine

dine ad iudicia, quæ ſolemnibus formulis exercentur. *Inſtit. de ſucceſſ. bonor*. Sollemnibus, inquam, in noſtris Conſtitutionibus, & Praxi iudiciaria determinatis, quia ſi ſolemnitates obſeruare vellemus, omnia noſtra iudicia eſſent extraordinaria, quippe *l.* 49. *ff. de negot. geſt.* extraordinaria appellantur, quæ fiunt, nullo ſolemni obſeruato. & ſtrictius, ordinaria iudicia, illa dicere volumus, quæ arbitralibus opponuntur *l.* 5. *C. de arbitr.* Sicut enim Ordinarij Iudices ſunt, Præſides Prouinciarum, qui à Iure poteſtatē ſortiuntur *l. fi. C. de mo. mult. & l.* 2. *C. de proxi. Sacror. Scrin.* & videre eſt in *tit. de offic. Iud. ordin.* vbi *Gloſ. Pan.* & alij. Nam qui iure, vel Principis beneficio, vniuerſaliter, & ad vniuerſitatem Cauſarum iuriſdictionem exercet, ex communiter ſcribentibus, Ordinarius appellatur: ſicuti ordinarium dicitur, quod iuris ordine, & communiter fit, *l.* 33. § *publicè ff. de Procurator.* ita ordinaria pœna eſt, quæ iure ſancita eſt, quæ omnes tangit, quæquè ſine perſonarum acceptione irrogatur. Modo lata ſit in Sacerdotes, in Prælatos, in Laicos, circa electiones, circa crimina, &c. quia omnes in ſuo genere compræhendit. Ordinarius iudex quis.

Qua doctrina declarari poſſunt iudicia, quæ exercentur circa Patres Ordinis, & qualificatas perſonas, de quibus in *c.* 7. *inter* haſce pœnales, quas commenramur, ſanctiones, dicitur *Patres Ordinis, aut qui Prouinciales fuere à Prouinciali, vel Commiſſario Viſitatore, officijs priuari, aut notabili confuſione, & punitione affici, non poſſint, Niſi de conſenſu Patrum Prouinciæ, aut Capituli Prouincialis*. Cum enim ab ordinario Diffinitorij iudicio eximentur, & ob qualitatem perſonarum, omnibus Patribus, vel Capitularibus ipſorum Cauſæ committantur, meritò poſſunt vocari iudicia extraordinaria. non tamen propterea, quæ illis irrogaretur hoc natura appellanda eſſet, quia punirentur, non pœna lata in Patres (quæ non extat) ſed in delicta, vbicumquè illa reperiantur.

Concludo igitur, illas pœnas eſſe ordinarias, quæ in Statutis Ordinis, & in ſacris Canonibus, ac Conſtitutionibus Apoſtolicis, reperiuntur. illas verò extraordinarias, quæ Iudicis, vel Diffinitorij arbitrio relinquuntur: argumento *c. ad abolendam.* §. *præſenti. de Hæret. & c. inter. de purg. canon.* de quibus, quia multa ſcitu digna continent. Pœna arbitraria quæ dicatur, & quid ſit arbitrarium.

Reſpondeo 6. De Pœnis arbitrarijs nonnulla diximus in Commentarijs noſtris ad ſtatuta Ordinis *c.* 1. occaſione declarandi verba

ba illa, *Superioris arbitrio*. quibus addo. Arbitratium dici, quod alicuius arbitrio relictum eſt, vt ex *Placito in Amphi. & Pœn.* colligitur. Cuius duo ſunt genera, Vnum, vt ſiue æquum ſit, ſiue iniquum parere debemus. includitquè liberam, plenam, & abſolutam poteſtatem, & voluntatem, quæ tamen, licet liberæ ſint à ſtricti iuris ciuilis, vel etiam Canonici, & Statutorum obligatione, non tamen à iuris gentium regulis, & naturalis æquitatis. *Felin. in c. canonum ſtatuta. de conſtit. Bart. in extrauag. ad Reprimend. in ver. videbitur. Bald. in l. 1. ff. de euict. colum. 1. & l. 1. & l. diuus. ff. de milit. teſt. l. prohibitum. C. de iure fiſci. Clem. Paſtoralis de re iudic*: Secus enim operari, eſſet sine ratione, & ſtultè procedere. vt ait *Cic. 4. Tuſcul.* Alterum, cum remittitur arbitrio Iudicis, & tunc nequè à legibus liberum eſt, ſed idem eſt, ac arbitrio boni viri, de quo *Cic. in Lælio, Bonus vir eſt, qui ita ſe gerit, ita viuit, vt eius probetur fides, integritas, liberalitas, nec ſit in eo ulla cupiditas, vel libido. & lib. 3. offic. Non cadit in virum bonum mentiri emolumenti ſui cauſa, criminari, præripere, fallere; ſuum nomen amittere, ſi fidem et, iuſtitiamquè detraxeris.* vnde idem eſt Iudex, & bonus vir *l. continuus. §. 1. ff. de verb. oblig. & l. ſed ſi vnius. §. ait Prætor. ff. de iniur.* & Scribentes in *l. ſi quis arbitratu. ff. de verb. oblig. Ludou. Rom. conſ. 376 circa fin.* qui allegat. *l. eas cauſas. ff. de condit. & demonſtr. Marſil. in praxi* §. *diligentes. n. 24.* Itaquè ex communiter Scribentibus apud Clarum *lib. 5. §. fin. quæſt. 31. §. Arbitrio atque bahta*. Arbitrium, quod Iudici committitur in maleficijs puniendis debet reduci, & reſtringi ad ius commune, excepto modo procedendi, & circà aliqua leuia. & ex communi aduertit, quod licet datum ſit à lege arbitrium, non tamen cenſetur remota cognitio cauſæ, ſed remiſſa ſubtilitas. & probè quidem. quia ſecundum *Ariſtot 1. Rhet.* quam pauciſſima Iudicis arbitrio relinquenda ſunt, quia Iudex affectione non caret, qua caret Lex. & arbitria ſunt redacta ad formam iudiciorum *l. 1. ff. de arbitris*, & firmant *Pan. c. cum Ioannes de fid. Inſtrum. n. 13. argum. n. c. 1. de dilat. Sotus in 4. diſtinct. 27. q. vn. art. 5. cõcluſ. 4. Nauar. de ſponſal. conſ. 23. n. 1.*

Bonus vir.

Bonus Iudex.

Quid ſit *Arbitrio tuo cõmittimus*.

Quomodo autem debeat procedere Iudex arbitrarius docet *Repertorium inquiſitorum, verb. arbitrare. in addit fin.* nimirum à Similibus ad ſimilia, interpretando, & ſupplendo per iuriſdictionem, quæ deſiderantur. vt elicitur ex *l. non poſſunt. l. nam vt. ff. de arbitr.*

Arbitrarius Iudex quomodo procedere debeat.

Vnum

Vnum adnotauerim circa arbitrium Iudicis Regularis, ſcilicet, non eſſe liberum illi mutare ordinem iuris,& modum procedendi, cuiuſmodi Iudici arbitrario conceditur, ſed tantum in infligenda pœna, maiori, vel minori, quia circa modum procedendi ſeruare debet Praxim criminalem, prout decretum eſt:ſententiam autem mitigare, vel augere poterit, pro qualitate deliсti, vt dicitur in Praxi *crimin. tit. Sententia, fol.* 41. *fine* cum Doctoribus ad marginem citatis. Ordinariè enim mitiorem pœnam debet imponere, niſi qualitas delicti, & circumſtantiarum ſit talis, quod de iure, & conſuetudine ſit ordinaria pœna imponenda. *Alexan. conſ.* 121. *n.* 7. *in vltimo volum. Socin.* Senior *in c. licet. de pœnis.* Omnis enim Iudex, qui poteſt de cauſa cognoſcere, poteſt ex cauſa pœnam alterare, & commutare. vt ex communi teſtatur *collect. commun. opin. tom.* 2. *lib.* 9. *tit.* 30. *de pœnis n.* 30. per *Soccin. ſupra n.* 21. *Deci. conſ.* 100. *n.* 10. *volum.* 1. *Menoch. de arbit.*

Iudex qui poteſt de cauſa cognoſcere poteſt pœnam alterare.

An autem poſſit Iudex arbitrari in Pœnis Statutarijs. Reſpōdeo, Adeſt aphoriſmus in citata *Praxi criminali, tit. De Applicatione pœnarum fol.* 14. fine: vbi regulariter prohibetur, ſed conceditur, mutatis circumſtantijs. cum ibidem allegatis. Cœterum Iudices legibus cautiores eſſe non debent. *Nouella* 82. & corruptas videri ſententias, ſi ſint legibus mitiores ſcripſit S*ymmachus in epiſtolis.* ac puniri Iudicem, qui molliorem, quam ſint ſtatuta, ſententiam protulerit, decernunt *l. ſeruos. in fine. ad l. Iuliam de vi. & l.* 8. C. *Theodos. de appellat.* Vnde *l.* 19. *ff. de verb. oblig.* præcipitur, vt contenti ſimus pœnis, legibus compræhenſis. vt refert *Cuiaccius in lib.* 9. *C. tit.* 47.

Iudex mitior lege eſſe nō debet.

Sed quid ſi Lex alternatiuè loquatur, *Imponatur talis, vel talis pœna*, an eligenda eſt, arbitrio Iudicis, an vero Rei.

Reſpondeo ſi verba diriguntur ad Iudicem, ipſius eſt determinare *Pan. in c. inter cœteras de reſcript. facit l. ſi fugitiui.* C. *de ſer. fug.* ſi diriguntur ad Reum, optio eligendi, pœnes Reum ſtat. vt in *l. quicumquè. C. eod.* Verum vt idem *Pan.* aduertit, talem electionem eſſe debere Iudicis, quia ſecus, alternatiua fruſtraretur, nam Reus ſemper mitiorem eligeret. & eſt ſententia *Gloſ. in c. citatū inter cœteras. & c. quoniam. vt lite non conteſtata.* Iudicis enim eſt, conſiderare circumſtantias loci, temporis, perſonæ, &c. *l. reſpiciendum ff. de pœnis. Tabiena verb. pœna. n.* 12. *Armilla ibid n.* 8. quæ ſententia omnino tenenda eſt, quia in Statutis Regularibus Rei criminum ſe habent merè paſſiuè, & totum negotium punitionis Iudi-

Quid ſi lex alternatiue loquatur?

Digitized by Google

Iudici reſeruatur Nau. *de pœnit. diſtinct. 5. Cap. 1. §. ponat. n. 12.* qui citat *Gloſ. & Dominicum in c. fraternitatis. 34. diſt. gloſ. 5. & Arcbid 1. q. 2. in ſum. Panor. & Imolam in c. à crapula. de vita. & ho. Cleric. Panor. item, & Anan. in c. ſicut. de Iudæis.*

Si verba legis nec ad Reum, nec ad Iudicem referantur, quis eliget?

Quod ſi quis interroget, ſi, nec ad Iudicem, nec ad Reum verba referantur, ſed dicatur, *vel exulet, vel carceretùr*, quis debet eligere?

Reſpondeo, Licet *Bart. in l. 1. §. expilatores ff. de effractor.* ſentiat, optionem permitti Reo, quia odia reſtringenda ſunt, & in mitiorem partem inclinandum eſt; attamen, cum ſit effectus Iudicij, & exercitium iuriſdictionis, quod talis, aut talis pœna imponatur, non video quomodo Reus præualere debeat, & eſſe ſui Iudex. etſi enim Iudex in mitiorem partem inclinare teneatur, tamen conſiderare circumſtantias criminis, omninò ſpectat ad Iudicem.

Quantum ſe extendat arbitrium ſuperioris, ſi illi remittitur punitio.

Ex quibus omnibus concluditur, quod quando in Statutis dicitur; Qui fregerit ieiunium, *ſuffragiorum iure priuandus eſt, Prouincialis arbitratu*, Qui miſsã notabiliter celebrare deſtiterit, *in pane, & aqua ieiunare debet, Prouincialis arbitrio.* Obſcena cum ſcãdalo proferens, puniendus eſt, *etiam cum Pœna carceris, & grauiori, Superiorum arbitratu.* Libellos famoſos fabricans, *ſemeſtri carcere maceretur, vel amplius, Superiorum arbitratu.* Qui ſeculares veſtes induerit ad recitandas comędias, *carcere, priuatione officij, vel ſuffragiorum, à Superioribus eſt puniendus.* Concedens dimiſſorias pro ſuſcipiendis Ordinibus, non ſeruatis ſeruandis, *ſuſpendendus, vel etiam priuandus eſt officio, Superiorum arbitrio.* Tertiò in Fornicationem lapſus *perpetuò ad officia* Religionis *inhabilis ſit, vel etiam ad triremes mittatur, Superioris arbitrio*, Prælatum vulnerans, *ad triremes mitti, Superiorum arbitrio debet.* Conſpirator *omnibus* Ordinis *officijs priuatus ſit, Superiorum arbitrio.* Reuelãs confeſſionem puniri debet *perpetua priuatione actuum legitimorũ, facultate audiendi confeſſiones*, carceratione, vel arctatione, *Superioris arbitrio.* Et multa alia his ſimilia, quæ ex Statutis Ordinis, in noſtra Praxi Criminali collegimus, *tit. de Applicat pœn. à fol.* 8. Quando, inquã, ſub his loquendi formis arbitrio Superiorum remittuntur, non eſt intelligendum, quod poſſint Superiores liberè circa pœnas diſponere, ſed attendere debent ſimilia Statuta, & ſacros Canones, conſiderare criminis qualitates, ac perſonarum, & ſecũdum illa rationabiliter ſententiare. Non enim dum dicitur de-

ieiu-

ieiunij fractura, *ſuffragiorum iure priuetur, Prouincialis arbitratu*. Poteſt Prouincialis Reum non priuare, quia illi non committitur libera diſpoſitio, priuandi, vel non priuandi, ſed tempus, quo talis priuatio durare debet. Secus eſſet eluſoria Conſtitutio, quia dato, quod Prouincialis illum non priuaret, Reus nullam pœnam ſubiret, cum non detur illi optio aliam pœnam irrogandi. hoc autem eſt contra rationem, quia omnis culpa mortalis pœnam ordinat, eſt enim pœna æſtimatio delicti. *l. ſanctio ff. de pœnis*. & ſupplicium peccati. *Cic. in Piſonem apud Caiaccium ſupra de pœnis initio*. & Reipublicæ intereſt, ne delicta impunita remaneant. *l. ſi ita vulneratus ff. ad l. Aquil. l. ſi operis C. de pœnis l. ſi longius* §. 1. *ff. de iudicijs l. locatio* §. *quod illicitè ff. de publ. c. vt fama de ſent. excomm.* Solummodò igitur relinquitur arbitrium temporis, vt nimirum, ſi grauiter, frequenter, ſcandaloſè fregerit ieiunium, longiori priuatione præmatur. Quem ſenſum habet ſequens pœna de relinquentibus celebrationem miſſarum. Sic etiam de vulnerante Superiorem localem, ad triremes, quidem mittendus eſt omnino, ſed tempus pœnæ, Superioris arbitrio relinquitur, niſi quis deſipere vellet, & talem ſacrilegum pœna eximere, eò quòd arbitrio Superioris remittatur. Pari ratione diſcurrendũ eſt de Conſpiratoribus. & vniuerſaliter, vbi Statutum determinat vnam pœnam, eamque Prælati arbitrio remittit, declarandum eſt, de ſola duratione pœnæ, non de pœna ipſa, ob prætactam rationẽ. Vt quid enim genus pœnæ decerneret, ſi illam Iudicis arbitrio remittere intendebat? Dum autem ſancitur in obſcenè loquentes, puniendos eſſe, *etiam cum pœna Carceris, & grauiori, Superiorum arbitrio*. arbitrium ſolum eſt circa grauiorem pœnam irrogandã, non circa Carcerem. Inquit enim Statutum, *& ſi in eo genere vitioſus fuerit, itaut ſcandalo ſit, etiam Carceris pœna puniatur, & grauiori etiam, Superiorum arbitratu*. Vbi ſuppoſitis frequentia actuũ, qua vitioſus dici mereatur, & ſcandalo, non poteſt Prouincialis illum non carcerare, poteſt tamen, eundem non grauius punire, & Carcerem vel contrahere, vel extendere. Similiter de libelli famoſi fabricatore, poteſt Prouincialis eum grauare, vltra ſemeſtrem carcerem, non citrà. Comędias recitantes carcere puniendi ſunt, & circà hoc non poteſt Prælatus arbitrari, niſi circà tempus recluſionis, ſed poterit circà priuationem officiorum Ordinis, vel ſuffragiorum, itaut alterutrum ex iſtis irrogare poſſit. dixi alterutrum, quia tenetur, alteram ſaltem ex his priuationibus

Reipublicæ intereſt reos punire.

K iniun-

iniungere. Cuiuſmodi etiam de reuelante confeſſiones ſacramentales dicendum eſt. Is ſiquidem neceſſariò priuandus eſt actibus legitimis, facultate confeſſiones excipiendi, & inſuper carcerari, vel arctari debet: Et in his duobus ſtat Superioris arbitrium, imponendi ſcilicet vnum ex ipſis: quod non extenditur ad omnes ſuperiores pœnas, quas apertè Statutum infligi decernit. De alternatiuis autem illis, *ſuſpendendus, vel priuandus eſt officio.* in concedente dimiſſorias, &c. & non reſidente. optio apud Iudicem manet, ſicuti de fornicario, vel *deſtituendo ab officijs Ordinis vel ad triremes damnando*. In quibus etiam caſibus, arbitrium regulari debet à ratione, conſiderando circumſtantias delictorum tẽporis, loci, perſonæ, publicitatis, ſcandali, &c. alias Iudex peccabit mortaliter, & tenebitur ad damna, & intereſſe, reſtitutionẽ famæ, & ſimilia. Si enim cum in reſcriptis dicitur. *Prout vobis videbitur; prout vobis placuerit*, conceditur arbitrium rationi ſubiectum, id eſt, quod ratio dictat, vt eſt textus expreſſus in *l. fideicommiſſum 2. ff. de fideicommiſſ. Libert.* & notauit *Gloſſ. in c. 2. de corpore vit. in verb. viſum. & Abb. in c. cauſam. de elect.* & dat exemplum *Paulus Carrarienſis in primam regulam iuris. art.* 11 *puncto* 4. *n.* 3. Si quis facultatem liberam habeat confitendi cuicumque voluerit, non poteſt confiteri, niſi approbato ab Ordinario poſt *Conc. Trident ſeſſ. 23. c. 15.* Niſi aliter exprimatur, quia iſta libertas regulari debet per leges. & videndus eſt *Baldus in c. olim nobis. de elect. Gloſſ. 2. in c. cum Virum. de regul. Abb. in c. 1. de ſequeſtr. poſſeſſionis, & fruct. Innocent. in c. veniens. de renunciat. Graffius de Arbitris in prax à n. 1. Practica Papienſis verb. Summarij §. 16. cum additionibus ad verb. liberum arbitrium.* qui omnes declarant regulandas ſecundum leges, & rationem, cõmiſſiones, quæ fiunt ſub his verbis. *Diſcretioni tuæ committimus. Arbitrio tuo, miſericordiæ tuæ. Senſui tuo, &c* Si, inquam, reſcripta Apoſtolica hunc ſenſum habent, multò magis eundem habere debent Statuta Ordinis. Tandem aduerto, Arbitrium Superioris, non eſſe illius tantum; ſed etiam totius Diffinitorij, quia Cauſæ omnes, & ſententiæ, ac iudicia, ad Diffinitorium ſpectant. vt fuſe probauimus ſupra *cap.* 1. *q.* 2.

Arbitrium à quo regulari debet.

Reſcriptum *prout vobis videbitur vel placuerit*, quid importet.

Quid diſcretioni tuæ arbitrio tuo miſericordiæ tuæ cõmittimus?

Arbitrium ſuperioris includit diffinitorium.

Quæſtio ſexta. An in pœnis detur extenſio de caſu in caſum. & An impoſita pro delicto extendatur ad actum proximum.

In pœnis nõ fit extenſio.

Reſpondeo primò. Vniuerſaliter per famoſum Doctorũ axioma, In pœnis non fieri extenſionem *c. in pœnis c. odia, de regul. iur. in 6.*

c. pœna

e pœna de pœnit. diſt. 1. Gloſ. ſingul. in Clem. 1. de conſanguin. & af-
finis. Io. de Imola. Io. And. in c. odia, & in c. Conſtitutionem. de re-
gul. iur. in 6. Gemin. in c. ſi poſtquam de elect. in 6. & c. Statutum
eod. Tabiena, Angelus, Siluester, qui ad verbum omnia ex Angelo Pœne mollienda.
tranſcripſit. *verb. pœna n. 5.* quia pœnæ molliēdæ ſunt, non exa-
cerbandæ, ideo in eis ſtricta interpretatio facienda eſt *l. interpre-* Pœnæ extēditur in delictis reip. nocētibus.
tatione. ff de pœnis, l. actum § in pœnalibus ff. de regul. iur. regula in
pœnis extra eod. tit. Verum communis opinio tenet, extēdi in deli-
ctis, quæ Reipublicæ præiudicant. Itaque publicus fauor communi-
tatis, & Religionis extendio pœnas. cuiuſmodi pœna lata contra
homicidas extenderetur in conſulentes, & adiuuantes. Sic etiam
lata contra componētes libellos famoſos, vel Religionem infamā-
tes, & ſimilia, quia in his caſibus materia eſt fauorabilis Reipubli-
cæ *l. ita vulneratus. ff ad l. Aquiliam,* & conſequenter, non exten-
duntur odia. quæ ſententia procedit ſaltem in grauioribus deli-
ctis, vt firmat *Hoſtienſis in c. fin. de immunitate Eccleſiaſtica;* non
autem in leuibus, vt teſtatur *Abbas, ibidem n. 9. & in c. inter alia. n.*
23. *eod.* Authores autem, qui ſententiæ ſubſcribunt refert *Viuius*
opuſ. 269. apud comm. opin. Iur. cit. n. 110.

Extenditur etiam in correlatiuis, in quibus eadem ratio ſubſi- Item in Correlatiuis.
ſtit, non autem è contra per text. *in l. fin. C. de reſcind. vend. Abb.*
in c. ex reſcripto. de locato, & cond. n. 13, cum *Gloſ.* dicente, pœ-
nam impoſitam Conductoribus, non extendi ad Locatores. & eo-
dem *Abb. in c. ſuper eo. de Vſur.* docente, pœnam inflictam dan-
ti ad vſuras, non debet intelligi repetita in accipiente. quia in
vtriſque eſt diuerſa ratio, in illo nimirum peccatum vſuræ, in hoc
vexationis redemptio. *Ancbar. in Clem. 1. de Vſuris. Io de Anan.*
in c. ſuper eo. eod. Gloſ. in c. debitores de Iur. iur. Bartol. in l. vlt.
de iudic. iud. At ſi eſſet eadem ratio, vt in vendente frumentum,
ne Ciuitas Annonæ caritatem patiatur, quæ in emptore replicare-
tu, quia tam per vendentem, quàm ementem, Ciuitati incom-
modatur. & in hoc caſu, non ſolum extenderetur diſpoſitio ſta-
tuti, ſed etiam pœna, quod *Abbas in dicto c. ex reſcripto. n.* 14.
negauit, ſibi contrarius in *procem. Decretal.* & certè communis opi-
nio Canoniſtarum, vel ipſo *Panor.* teſtante *in c. quia Clerici de iu-*
re patr. & in c. fin. de reſcript. eſt, quod extenſa conſtitutione pœ- Ite[...]
nali ob identitatem rationis, extenditur etiam, & pœna. *Gemin.* tit[...]
in c. 1. de tempor. ordin. in 2. fall. Bald. in l. libellorum. ff. de his, qui tio[...]

not. inf. Ludou. Rom. conſ. 20. & 129. apud Aœll. ſupra in Panor. Equidem relatiuorum eadem eſt natura, vnde permiſſum, vel negatum vnum, permittitur, & negatur alterum, etiam in pœnalibus, authores vide apud *Panor. in dicto c. ex reſcripto in additione Ant. Franc.* eſt textus clarus *in l. 1. C. de Cupreſſis ex Luco lib. 11. fine.* In ea enim puniuntur Emptores Cupreſſuum exciſarum in luco Daphnenſi, & additur, *non minore diſpendio, & illo feriendo, qui vendere arbores auſus fuerit, quas non licet Emptoribus comparare*. Vt ibidem notauit *Bartol. qui in l. legem Iuliam Miſcellam. C. de indicta viduitate.* docet, correctum in vno correlatiuo, corrigi etiam in alio; etiam in materia pœnali. quam doctrinam ſequitur, & pluribus probat *Ioſan. in dicta l. legem Iuliam n. 17. concluſ. 2.* exemplificans de pœna impoſita Actori, quæ cenſetur etiam impoſita Reo; *gloſ. 1. de confeſ. in 6. c. 1. l. per inter vallum ff. de Iudic. Paulus in c. quia Clerici. de iurepatron.* vbi hanc opinionem dicit eſſe communem. Et de pœna loquente de Marito, extendi ad Vxorem, & in *prima concluſ. Bartol. n. 4.* lex corrigẽs pœnas in Reo, corrigit etiam in Actore, & *n. 5. ex Gemin. in c. 1. de tempor. ord. in 6.* quod eò ipſo, quod lex eximit Monacum, quando vendit, eximit etiam Emptorem.

Correctum in vno correlatiuorũ corrigitur in alio.

Loquens de marito extenditur ad vxorem.

Et ex *Imol. in dicto c. 1. de tempor. ord.* permittens emere ſine ſolutione gabellæ permittit etiam vendere. *& num. 6.* præſcribente Statuto, quod poſt tantum temporis tollatur debitum, præſcribitur etiam, & creditum ex *Baldo in rubr. de reb. credit. & num. 7.* Notarius prohibitus recipere pecuniam, prohibitus eſt, etiam ſi illi vltrò offeratur. *ex Bart. in l. inuitus, ff. de regul. iuris: & num. 15. ex Gemin. in c. 1. de dolo, & contum. in 6.* quod obtento priuilegio, quòd Reus perſonaliter compareat, debet etiam perſonaliter comparere Actor.

Non exiſtẽte eade ratione in correlatiuis, nõ extenditur pœna.

E contrariò autem, non exiſtente eadem ratione in vtriſq. correlatiuis, non debet fieri extẽſio. Hinc forenſis prohibitus emere immobilia, non eſt prohibitus vendere. *Barth. in l. multum intereſt, ff. de verb. ſignific.* Item Statutum vetans Sororem ſuccedere Fratri, non valet è contra. *Bald. in l. lege 12. tabularum C. de legat. hared.* quia per fratrem bona non exeunt extra familiam, vt in ſorore. Itẽ prohibitio, *c. 1. de locat. per Gloſ.* quod hoſpitia alijs locata non conducantur, non afficit Dominos. Item quod licet iniuria facta Vxori cenſeatur facto Viro, non valet è contra, quia Vxor non debet

debet defendere Virum, & pro illo agere, ſicut Vir pro Vxore *l. 2. ff. de iniurijs; & l. 1. eodem.* Mitto alia, quæ *Iaſon* hoc loco refert.

Cæterum in pœnis non fieri extenſionem de caſu in caſum, patet ex *l. factum cuiquè. §. in pœnalibus de regul. iur.* vbi *Decius, Thomas de Thomaſet. in floribus legum regul.* 209. & 227. *Surd. de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 51. *n.* 12. *Burg. de Pace conſ.* 8. *n.* 2. etiamſi adſit rationis ſimilitudo, *Ioan. Andr. in regul. odia. de regul. iur. in 6. Dueg. regul.* 287. *Garc Girond. de priuileg. explicatione n.* 540. *Corſetus in Singulari. verb extenſio. n.* 1. *Tiraquellus de retractu in præfat. n.* 62. 63. *Farinacc. fragment. Criminal. part.* 2. *lit. E. n.* 115. & 117. & alij multi, quos citat Barboſa *Axiom.* 166. *n.* 3. & 7. & *Axiom.* 181. *n.* 9. Quod autem dicit *Abb. in Clem.* 1. *de deſcriptis. initio* Conſtitutionem pœnalem extendi propter idemtitatem Rationis etiam non expreſſæ, ſed veriſimiliter, & indubitanter præſumptæ, quia, vt idem replicat in *Clem cum Romani de elect. n.* 8. taciti, & expreſſi non eſt differentia, vt in *l. cum quid ff. ſi cert. petat: & in regul. fin. de regul. iur in 6. & l. non dubium. C. de legib. ſequens Gloſ. & Io. Andr. Bart.* & alias allegans leges, & quod dicit *Ripa tract. de peſte n.* 283. Statutum pœnale, etiam exorbitans, *ex* identitate rationis, de ſimili, ad ſimile extendi, vt de hoc eſſe communem opinionem. Cum *Decio conſ.* 334. *n.* 1. Puto interpretandum eſſe iuxta poſitas regulas, quod ſcilicet extendetur in delictis, Reipublicæ nocentibus &c. Quia Statutum loquens in materia pœnali, non debet extendi ad alium caſum, vt dicunt *Io. Andr. in c. odia. cit. Angelus, & Caſtr. l. 1. ff. quod quiſq. iur.* Vbi dicit hoc vſu receptum eſſe.

Quomodo in pœnis nō fit extenſio.

Etiā ſi adſit rationis ſimilitudo.

Taciti & expræſsi non eſt differentia.

Reſpondeo ſecundò. Pœna impoſita delicto, per Statutum, infligi non poteſt, niſi delictum, cum effectu coniunctum ſit. & conatus, non poteſt puniri, niſi lege cautum ſit, aut deuentum ſit ad actum proximum, & tunc non pœna ordinaria, ſed extraordinaria, pro maiori, vel minori approximatione ad actum. Concluſio multos, grauiſſimoſque habet Patronos. *Abb. in c. Conſtitutis de eo, qui mitt. in poſſ.* qui citat *cap. cum in cunctis de elect.* iuncto *c. perpetuæ eod. in 6. & Ioan. Andr. in regul. in pœnis Bartol. in l. diuus de Siccarijs; & in l.* 15. *qui cum telo C. ad l. Corn. de Siccar.* & addit rationem, quia Statutum ponit pœnam ei, qui commiſit delictum perfectum, ergo non debet intelligi de eo, qui non perfecit, licet voluntatem habuerit perficiendi, quia fictè dicitur

Pœnæ intelligi debent cū effectu.

citur perfeciſſe, non verè. Sed relinquo aliorum citationes ſufficiat vnus, aut alter pro omnibus *comm. opin. iuris tom. 2. tit. 30. de pœnis n.* 169. apud quas, alij multi *Clarus* §. *vltimo quæſt.* 92. qui ad Satietatem, Authores citat. dicitq. licet ex iure communi, puniatur conatus, & effectus, tamen ex vniuerſaliſſima, ac receptiſſima conſuetudine, non punitur, niſi ſequatur effectus. Excipit tamen atrociſſima delicta, v. g. Læſæ Maieſtatis, oppugnatæ patriæ, Simoniæ, volentis propinare venenum, adde tu, Stupri in Maſculos *Clar. lib.* 5. §. *Sodomia. verſ. quæro nunquid* qui cum Afflicto in mitiorem inclinat, & fuſiſſimè *Viuius opin.* 725. *Clar.* §. *fornicatio ver. cum Moniali, Vezinus, Bonacoſſa,* E*manuel Suarez apud comm. opin. iur. tom.* 2. *tit.* 7. *n.* 150. 151. & 152. Violationis Monialium, *Clar.* §. *crimen læſæ maieſtatis verſ. dubiū eſt.* Tentatæ necis in Generalem, aut Prouincialem quia Generalis eſt Princeps. Vide *commun. opin. tom.* 2. *tit.* 5. *à num.* 1. Ordinis diuiſio, proditio, oppugnatio. & in his, ac ſimilibus caſibus &c. quia vidit, vario modo practicari apud diuerſa Tribunalia, ſentit ipſe, remittendum eſſe iudicio prudentis Iudicis, quia conſideratis circumſtantijs perſonarum, locorum, & temporum, in pœnam ordinariam, vel extraordinariam deſcendat. Conſulit tamen (cui & ipſe ſubſcribo) vt etiam in conatu, & progreſſu ad actus proximos delicto, non irrogetur pœna ordinaria, ſed extraordinaria, pro maiori vel minori approximatione ad delictum. Ratio omniū eſt, quam docui ex *Abbate*, quia plus debetur delicto iam patrato, quàm conatui. Illud punitur pœna ordinaria, ergo iſtud non debet eadem pœna mulctari.

Quando punitur conatus.

Saltem pœna non ordinaria.

Et in actu nimis proximo.

Dixi maiori, vel minori, quia ſi eſſemus in actu nimis proximo, vt ſi nudus cum nuda in vno, eodemq. lecto reperiretur, ſi oſculans, tangens, accintus ad proximam actus conſummationem, in clauſo cubiculo, cum pulchra muliere, &c., licet *Marcus Blanch. in tract. de indic. ex præſumptione cōmiſſi n.* 69. *Ioſephus Fontanellus conſ.* 97. *n.* 33. *in* 2. *volum. conſil. Criminal. Decius,* & Panor. *in c. Præterea.* 27. *de Teſtib.* & *c. cum non ab homine. de Iudicijs Angelus tract. de maleſic.* §. *che hai adulterato la mia Donna pag.* 75. *à n.* 41. *Petrus Philippus Corneus conſ.* 192. *n.* 11. 12. *in* 4. *volum. Matth. de Matheſil. notabili* 119. *Roſell. inter conſilia Baldi conſ.* 445. *libr.* 2. *Grauet. conſ.* 205. *n.* 21. 2. *par. conſil. Hippolitus de marſ. repetit. rubricæ* C. *de probat. n.* 257. dicant hos actus proximos non probare adulterium, nec puniri poſſe, niſi quoad ſepara-

Adulterium quomodo probetur.

paratiōnem thori, & ad sūmum procedi poſſe ad pœnam pecuniariam, quia adulterium non probatur, niſi Teſtes deponant vidiſſe pudenda ad inuicem innexa,& inſerta. nec ob violentas probationes pœna corporali mortis, poſſe aliquem puniri *l. abſentem. ff. de pœnis;vbi Gloſ. Bart. & alij*,quam opinionem communiorem eſſe affirmat *Gandinus in tractatu de maleſic.tit. de præſumption.* Attamen, licet ſuſtineri poſſet in foro, vbi pœna ſanguinis imponenda veniret, in foro tamen regulari, vnde talis pœna exulauit, ſentio cum *Gloſ. in l. quod ait verſ. in rebus. ff. ad l. Iul. de adult.* dicente. *Quod in filia adulterum deprahenderit, non otioſum videtur. In ipſis rebus venereis depræhenſum occidi* .ex cenſione *Vlpiani Labeonis, & Pomponij, & ibi D. Barboſa in l. 2. §. ſi ſimul. eod. cum authoritate c. c. Præterea 27. de Teſtibus. c. ex literis 12. c. 3. loco. 13. de preſumption. Bartol. in l. capite 5. ff. eod. & in l. 3. de furtis. Petro de Barboſ. conſ. 96. volum. 1. crimin. Angelo conſil. 44. n. 15. 16. in matrimonio conſummato vol. 1. Didaco Epit. 4. lib. decret. par. 2. c. 7. 1. tom. Philip. Corneo conſ. 171. volum. 2. Nicolao Bellono in repet. Rub. C. de edend. n. 63. Maſcardo de probat. 1. par. conſil. 59. & ſequent.* Hi omnes tenent adulterium eſſe difficilis probationis, & non poſſe probari niſi per coniecturas, quia eſt actus, de ſui natura multum ſecretus, qui tenebras affectat, ac caliginem, arbitroſq. fugit. Vnde numquam puniretur, nec in Regulari ambigerem cum ad pœnam ordinariam condemnare, ſi ad hos actus proximos deueniſſet, probatum eſſet.

Quæſtio 7. An pœna extendatur ad mandantes, conſulentes, adiuuantes, non impedientes.

Reſpondeo 1. Si in Statuto expreſsè cauetur, vt tali pœna, etiam mandantes, conſulentes, &c. puniantur, nulli dubium eſt, quod ad illos etiam extendatur. quia verbis Statuti ſtandum eſt *l. is qui nauem. ff. de exercito. l. ille aut ille §. cum in verbis ff. de legib. 1 11. Angelus de Gambaleonibus conſ. 51 apud Zelettum ſupra n. finali. Bald. l. qui cum vno § poſt deſertionem. ff. de re militari. Bartol. in l. quoties. ff. de action & obligation Matth. Philicianus conſ. 24. in. 2. volum. Ziletti n. 7. Alex. Magius conſ. 54. ibidem n. 7. citans l. proſpexit. ff qui, & à quibus.* Pœna ad mādantes &c. quando extendatur.

Reſpondeo 2 mandans fieri delictum, tenetur ad pœnam ordinariam, etiamſi de mandante non fiat mentio. eſt magis communis opinio, vt refert *Gandinus in tractatu de tranſact. in fine. Albertinus in 3. par. Statutorum quaſt. 44. n. 15. Carerius in practica fol.* Mandans tenetur ad pœnam ordinariam.

caſol. 305. *n.* 62. *apud Clar. quaſt.* 81. *verſ. ſed quaro. circa finem.* licet ipſe, præuia conſuetudine, taliter ſtatutum interpretante, ſentiat cum *Bartolo in l. ſed etſi vnius. §. ſeruus. n.* 2. *ff. de iniurijs*; *& in l. aut qui aliter. ff. quod* ui, aut clam; quem ſequuntur *Decius, Curtius Iunior, Alex. Auguſtinus ad Angelum, Bolognettus, Boſſius, Iaſon, Plaza, Villalpandus, Taegius,* quos ipſe refert, & *Bulgarin. de Bulgar. conſ.* 78. *n.* 45. 46. *in* 2. *volum. conſil. Crimin. Ziletti.* docentes non eſſe extendendam pœnam ad mandantem, ſi ſtatutum loquatur in perſonam, puta ſi quis occiderit, ſi quis vulnerauerit. quia cum mandans non dicatur propriè facere, ſed interpretatiuè, vt omnes ſcribentes affirmare, dicit *Vincentius Paleo conſ.* 65. *Alexand. lib.* 4. *n.* 21. non debet puniri ſicuti puniretur, qui propriè facit. Si uerò ſtatutum loquatur in rem, ſeu maleficium, puta pro homicidio ſit pœna mortis, pro fornicatione carcer &c. tunc æquè puniendum eſſe, & operantem, & mandantem. Quæ diſtinctio mihi non placet, quia realiter idem eſt, ſtatuere in rem, ac ſtatuere in perſonam, cum res, niſi per perſonam fieri non poſſit, & idem omnino eſt, pœna homicidij eſt mors, & qui occiderit, moriatur, quia illa in iſtam reſoluitur pœna homicidij eſt mors, ideſt, qui homicidium commiſerit moriatur. & ſic in facti contingentia conſuluit decapitandum eſſe, qui mãdauit propinari venenum, etiamſi effectus ſequutus non fuerat *Io. de Lignano conſ.* 20. *volum.* 1. *conſ. Criminal. Zilett. n.* 2. *ex l.* 1. *ff. de extraord. Crimin. Bart. in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniurijs.* Quinimo magis puniendus eſt mandans, quàm exequens, quia ille eſt Cauſa principalis, iſte inſtrumentalis, vt de Lenone dicitur, qui magis punitur, quam adulterans, quia corrumpit ſe, & alium per notata à Doct. in *l.* 1. *ſi lenones* C. *de Epiſcop. & Cler.* & in *c.* 1. *& fin. de raptu Virgin.* Ratio mihi ex dictis vnica eſt, quia mandans eſt cauſa principalis delicti, non minus obligata ad damni reſtitutionem, quam exequens, iuxta ea, quæ de iubente fieri damnum, Scribentes adnotant. præcipuè *Molina tom.* 3. *diſput.* 729. *n.* 6. *Rebellus* 1. *par. lib.* 2. *quaſt.* 14. *ſectione* 3. *n.* 13. & cum pœna vindicet delictum, ſequitur, quod idem delictum eadem pœna plectatur. Agentes enim, & conſentientes pari pœna puniuntur, vt eſt formatum axioma. *Mantua conſ.* 251. *n.* 24. *lib.* 1. & qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur. *gloſ. fin. in c. Presbyterum de homicid. vbi Abb. n.* 2. *l. Iubemus §. œconomus,* vbi *Gloſ. C. de ſacroſ. Eccleſ. c. notum* 2. *quaſt.* 1. *c. ſ* 38 *ſſip* ... & man-

Mandans, interpretatiuè cẽſetur facere non propriè.

Mandãs quã ratione magis puniẽdus ſit.

Agentes, & conſentientes pari pœna puniũtur.

& mandare plus eſt, quàm conſentire, & mirum eſt, quomodo in hac Conclaſione hæſitent, qui dicunt conſulentem puniendum eſſe æquali pœna, vt cum multis tenet *Clar. quæſt.* 88. *initio* ſicut etiam conſentientem, de quo ſi per viam authoritatis conſenſit, tenet idem *Clar quæſt.* 87. *verſ Hæc autem omnia;* puniri debere plus quàm ipſum delinquentē. Cum tamen meo videri plus ſit mandare, quàm conſulere, & conſentire, quia qui mandat antecedenter conſentit, & maiori pondere conſulit, nam efficacius, & durius obligat mandatum, quàm conſilium, *Baldus in l.* 1. C. *de ſer fugit. colum.* 2. *Corn conſ* 57. *n.* 6. *volum.* 4. *Angel Aret. de maleſic. Carrer. in pract. Crimin.* §. *circa n.* 57. *Grammat. volum.* 6. *fin. citati à Riminaldo conſ* 105. *Crimin. vol.* 1. Vide etiam pro noſtra ſententia *Corſetum in Repertorio Abb. verb. mandans. n.* 7. *Bald. conſ.* 103. *in* 2. *volum. n.* 2. *Bartoloz in conſil. Crimin. conſ.* 70. *n.* 33. *Gloſ. in l. liber homo ff. ad l. aquiliam.*

Plus obligat mandatum quam conſilium.

Ad quam doctrinam parum refert, diſtinctio illa, de Mandatario pàrato, vel non parato ad committendum ſcelus, etiam ſi mandatum non accepiſſet, vt benè idem *Clar. ſupra initio* adnotauit ex *Iaſone Gloſ.* & alijs multis, quia ex *Bart. in l non ſolum. ff. de iniurijs n.* 19. eadem pœna, indiſtinctè puniendus eſt mandans, qui Mandatarius. Quod tamen nollem ità indiſtinctè accipi, nam ſi conſtet, Mandatarium reſolutè, & infallibiliter commiſſurum delictum, independenter à mandato, non video, quomodo in vim mandati puniri poſſit, quia cum non ſit cauſa delicti, nec delicti pœnam ſubire debet. & communis doctrina Theologorum eſt, declarantium verba illa *Iuſſio, conſilium* &c. non teneri ad reſarciendum damnum, qui mandaſſet, vel conſuluiſſet fieri damnum ei, qui iam paratus erat illud cauſare, nec *iuſſio*, vel *conſilium* aliquid ponderis firmato, patrandi delictum animo, addiderunt. patet ſiquidem manifeſtè ex ratione naturali, quia non punitur, qui delictum non committit, & hoc eſt certum in foro conſcientiæ, nam non eſt irregularis mandans, vel conſulens homicidium, ſi in illud non aliqua ratione influxit *S. Thom.* 22. *quæſt.* 62. *ar.* 7. *& in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc. vltima.* vbi *Palud. quæſt.* 2. *art.* 3. *S. Anton. par.* 2. *tit.* 1. *c.* 12. §. 12. *Adriã. in* 4. *de reſtitut. dub.* 1. *Sylu. verb. reſtitutio* 2. *quæſt.* 6. *dict.* 3. *&* 4. *Nauar c.* 17. *n.* 17. *Leſſ lib* 2. *c* 13. *dub.* 2. *n* 6. *Sà verb. reſtitution.* 39. contra *Caiet. in* 2. 2. *cit. Med. quæſt.* 7. *&* 8. *de reſtit. Sot. lib.* 4. *quæſt.* 7. *art.* 3. *Molin. cit. diſput.* 736.

Mãdatarius paratus, & nõ paratus.

Mãdans homicidium, ſi nõ influit, non eſt irregularis.

n. 5. In foro autem exteriori, eſſet difficilis probationis. & adhuc probari deberet, mandantem cognouiſſe, mandatarij confirmatam voluntatem ad malum, & ſolum cum illo verbis, & materialiter, non formaliter luſiſſe; quia hoc non probato, iam conuictus eſt, habuiſſe animum occidendi per alium, & per ſe non ſtetiſſe, & intrat reſolutio de conatu, & effectu ſupra poſita.

Mandatum tacitum & expreſſum.

Notandum eſt etiam, quod cum mandatum puniri debeat, illud duplex eſſe, vel expreſſum, vel tacitum. Expreſſum eſt, quod verbis vel nutibus, vel ſcripto declaratur. Tacitũ autem eſt, quod ex ſignis conijcitur, vt ſi Dominus dicat ſeruo vt Henricus IIII. Rex Britanniæ in morte S. Thomæ *multi comedunt meum panem, & nemo proſpicit meis iniurÿs. Non reuertaris in domum, niſi aliquid noui me ſentire facias. Bonus es adcomedenaum, non autem ad faciendam vindictam. Vade, volo homines reſolutos, non ignauos, &c.* & puniendum eſſe etiam hoc mandatum tacitũ, probat *Clarus cit. verſ. ſed hic incidenter.* Quinimò ad ratihabitionem trahi doctrinam, probat *regula iuris in 6 Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari. l. ſemper, qui non prohibet; & ibi Decius ff. eod. ex Palud. in 4. diſt. 5 quæſt. 2. art. 3. Sylu. verb. reſtitutio. 3. quæſt 6. diſt. 2. Angelus verb. furtum n.* 20. *Nau. c.* 17. *n*, 133. & Qui ex tali ratihabitione, reſtitutionis obligationem non reſultare, quia non eſt cauſa damni, cum ad præterita non ſit potentia, ſentiunt, vt *Medina quæſt. 7. de reſtit Rebellus, 1. par. lib. 2 quæſt. 4. ſect. 2. Molina ſuprà n. 3. Leſſius lib. 2. c. 13. dub. 3. n. 13. Vaſquez de reſtit. c. 9.* §. 1. *n.* 19. Tenent tamen valere in contractibus, qui ex alterius conſenſu pendent, & in pœnis delictorum, quæ irrogantur ratam habentibus patrationem delicti, ac ſi antea conſenſiſſent, *Gloſ.* communiter recepta, in *l.* 1. § *deiecciſſe ff. de, vi, & vi armata.* & communem cum *Baldo.* dicat *Clar quæſt.* 86. §. *quæro nunquid* qui putat diſtinguendum, de delictis, quæ fieri ſolent in libidinem, & guſtum operantis, vt adulterium, comeſtio. &c. in his enim non præſumitur conſenſus alterius, niſi fierent in alterius iniuriam. & quæ fieri poſſunt propter vindictam, vt homicidium, incendium, & in his præſumitur, & punitur. Additquè doctrinam communem *Gloſ. citat. §. deieciſſe. Aretini conſ.* 163. *n.* 3. *Gloſ in Clem.* 1. *de pœnis. ver.* Rata. *Colleg Florent. inter conſilia Curtÿ cõſ.* 21. *n.* 7. quod ratihabitio includit primò, quod delictum ſit commiſſum nomine meo, & Secũdò, quod ego ſciens nomine meo commiſſum fuiſſe, illud approbo & tan-

Ratihabitio retrotrahitur.

Ratihabitio quid includat.

Digitized by Google

& tanquam nomine meo factum ratifico. Altero enim ex his deficiente, non eſt ratihabitio. In dubio autem, quod quis ratum habet aliquod delictum, cenſendum eſt, quod ratum habuerit, tanquam ſuo nomine commiſſum, ex *Saliceto in l. non ideo minus. C. de accuſat.* Vnde ad defenſionem, probare debet, quod nomine ſuo non ſit geſtum.

Addo, in dubio de ratihabitione, non cenſeri ratum habuiſſe, quia in dubijs pro reo tenendum eſt, & arbitrandum, non pro delicto. ex communi &c. nec cenſeri poteſt, niſi expreſsè probetur.

Reſpondeo 3. Conſulentes delictum, eadem pœna corripiendi ſunt, qua delinquentes. Illud conſilium hic intelligo, quo quis aliàs non peccaturus, perſuadetur efficaciter ad delinquendum, & eſt cauſa efficax delicti. dicique ſolet doloſum. de quo *regula* 62. *iuris in 6.* ait *Nullus ex conſilio, niſi fraudulentum ſit, obligatur. & conſilij non fraudulenti, nulla eſt obligatio. regula* 47. *ff. eod.* Dolus autem eſt *machinatio ſtudioſa. l.* 1. *ff. de dolo malo.* vt contradiſtinguatur à dolo non malo, quia dolus malus eſſentialiter includit voluntatem efficacem nocendi proximo contra rationem, vnde qui doloſè occidit, pœna capitali *l. Corneliæ de Sicarijs tenetur* vt in *l.* 15. *qui cum telo. C. ad l. Corn. de Sicar. & l.* 1. *§. ſi apud ſeruum. ff. depoſiti*, & ibi *Gloſ.* & ideo in omni delicto præſumitur *c.* 1. *de præſumpt. l.* 1. *C. de Sicar. & notat. Gloſ. in l. ſi non conuitij C. de iniurijs Bartol. in l. Aurelius. §. idem quæſijt ff. de libr. legat.* Vnde probari non indiget in delictis. *Salycetus in l.* 1. *C. de Sicar. n.* 1. Concluſionem ſic declaratam firmant Doctores, quos plena manu citat, & ſequitur *Clar. quæſt.* 88. *initio* & eſt communis omnium opinio. Ratio eſt, quia conſulens eſt cauſa delicti, nam ſine tali conſilio, non fuiſſet patratum. Quam extendit idem *Clar.* ad exhortantem, quia *exhortari*, & *conſulere* idem ſunt, niſi quod exortans addit energiam, & conuicto intellectu, mouet voluntatem.

Conſulens eadem pœna punitur & quid ſit hoc conſilium.

Dolus quid? malus & bonus.

Dolus in omni delicto præſumitur.

Verum ſi delinquens aliàs fuiſſet determinatus, vel non ita determinatus ad committendum delictum, & propter conſilium, & exhortationem, maiori reſolutione, & pondere motus fuiſſet, vel completè motus, tunc puniendus eſſet, ſecundum menſuram additarum virium, & cauſatum exceſſum. *S. Antonin. par.* 2. *tit.* 1. *c* 12. §. 12. *Nau. n.* 20. *Leſſ n.* 6. *Medina quæſt.* 8. *§. ſequitur amplius*, ſupracitati. *Maior. in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 26. *Couar.*

L 2 regul.

Digitized by Google

regul peccatum par. 2 § 12 *fine Petr. Nau. lib.* 3 *c.* 4 *n.* 48 *licet* Clarus mox citatus, ſine dicat, *ſi aliàs fuiſſet commiſſurus, non teneri*, cum communi cum *Alber. in l. ob hac verba. ff. de his, qui notantur* infamia, ſed declarandus eſt iuxta poſitam doctrinam, de eo, cui nihil addidiſſet conſilium, quippe obfirmatus erat ad delinquendum. In quo obiter aduerto vnm conſi. j, quod cum mãdans fieri delictũ excuſatur, ſi reuocet mandatum, quia datum fuit nomine, & contemplatione mandantis, & ideo ſufficit reuocatio illius, quæ perueniat ad notitiam mandatarij; in conſiliante non eſt ita, nam poſtquam datum eſt conſilium, & per efficaces rationes perſuaſus eſt operans, non ſufficit dicere, *Reuoco conſilium*, vel ſeriò contrarias rationes adducere, quia ſi conſultus, per iſtas nouas rationes, à perſuaſione iam indita, non remouetur, conſulens eſt in culpa delicti. Ita *Innoc. & Abb in c. ad audientiam. de homicidio Syluester. verb. homicidium* 1. *r.* 11. *& verbo mandatum n.* 5 *Nau. c.* 27. *n.* 33. *Molin. tom.* 3. *tractat.* 2. *diſp.* 731 *Gomez reſolut. lib.* 3 *c.* 3. *nu* 40. *&* 44 *Tolet lib.* 1. *c.* 25. *L. ff. loco citato*. Niſi conſilium a ſola conſulentis authoritate penderet, quod reuocatum cenſeri debet, retractato conſilio, cum propriæ culpæ, vel erroris profeſſione.

Si mandans reuocat mãdatum, non tenetur ad pœnam, nõ ita in conſulente.

Reſpondeo 4. Adiuuantes in patratione delicti, eadem pœna plecti debent. Ita communis opinio apud *Clar quæſt.* 90. cò vel maximè, ſi ante patrationem tractauerint, & deliberauerint; & fundamentum eſt, quia ſunt concauſa delicti, ergo comparticipes pœnæ.

Adiuuans eadem pœna plectendus.

Sed quot modis poteſt quis adiuuare? Reſpondeo comitando, aſſiſtendo, arma præbendo, equos ad fugam parando; domum ad abſconſionem commodando, promittendo auxilium, fauorem pro indemnitate euaſione, &c.

Quid ſi adiuuarit, poſt delictum? Reſpondeo mitius eſt puniendus, quia verè delicti cauſa non fuit, niſi præceſſiſſet delinquendi tractatus.

An preſtito auxilio poſt delictum, preſumendus ſit particeps conſilij, & tractatus antecedentis. Reſpondeo affirmatiuè, niſi contrarium probetur, quia non erat illi affinis, amicus, nullum inde emolumentum capiebat, quod auxilium fuerit valde remotum à delicto, vt ſi fugientem ne in Curiæ poteſtatem veniret, domi ad latitandum excepit, &c.

Sed ſi alter fuiſſet patraturus delictum ſine tali iuuamine, quid iuris?

Digitized by Google

iuris? Reſpondeo, debet mitius puniri. quia non eſt cauſa totalis delicti.

Si ſola adſiſtentia iuuaſſet, nec aliquid aliud præſtitiſſet? Reſpondeo ſi adſtitiſſet iuxta delinquentẽ, ex quo ille audacior euaſiſſet, auxilium dediſſe præſumitur, niſi probet contrarium, quod diuidendi cauſa, vel caſu adfuiſſet. hæc omnia cum ſuis iuribus, & authoribus ex *Claro citato*.

Reſpondeo 5. Non prohibentes delictum, tunc tantum eadem pœna puniri debent, cum illis ex officio incumbit cura, & deſẽſio, ſeu impedimentum delicti, & poſſunt impedire, & non impediunt. *Abb. in c. fin. de iniur. & damn. dato n.* 4. *& in c. nouit ille. de iudicijs n.* 37. *ex c.* 1. *diſtinct.* 25. dicente *Mortem languentibus probatur infligere, qui hanc cum poſſit, non excludit. quia error, cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas, cum minimè defenſatur, opprimitur, nec caret Scrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. c. error. diſtinct.* 83. *Clar. quaſt.* 87. *ver. dictum, eſt*, tenet cum multis, quos citat, in iure ciuili non eſſe obligationem impediendi delicta, etiam cum quis poſſit. In iure autem Canonico, licet *Plaza* dicat eſſe communem opinionem Canoniſtarum, quod teneatur impedire, ipſe tamen dicit cum *Decio*, contrariam ſententiam eſſe communem. & ideo concludit *Nõ puto recedendum eſſe à communi opinione, ſcilicet, quod nunquam quis puniatur, ex eo, quod delictum non prohibuerit, etiamſi potuerit excepto caſu læſæ maieſtatis*. Addit tamen puniri debere, ſi in delictum conſenſit per viam authoritatis, & defenſionis, pluſquã ipſe delinquens, v.g ſi Prælatus diſſimulat in ſua Diœceſi prædicari falſam doctrinam. de Domino Ciuitatis, qui non curat perſequi latrones, & aſſaſſinos. in minoribus autem delictis, dicit eſſe pari pœna puniendos, permittentes, & delinquentes. & ſic noſtrę ſententiæ ſubſcribit. quia licet verum ſit, non eſſe cautum in iure, quod non impedientes puniantur, ſermo eſt de illis, quorum nõ intereſt ex officio, impedire. ſecus ſi illis incumberet. v.g. Pater reſpectu filij, Tutor reſpectu pupilli, Magiſter reſpectu diſcipuli, Superior reſpectu ſubditi &c. Iſti enim tenentur ex officio impedire damna, & mala. ſi enim Cuſtos, Depoſitarius, &c. permittit incendi, deprædari Domum, cum poſſit, prohibere, quis dubitat teneri de damno? Ideo inter principia reſtitutionis ponitur. *Mutus, non obſtans*. & eſt communis omnium ſententia. *Andreas Gaillius lib.* 2. *obſeruat.* 64. *S. Thom.* 2.2. *quaſt.* 62. *art.* 7. *Adrianus*

Non prohibens delictũ quando ſit puniendus.

L 3 *in*

in 4. de reſtitut. Vbi de concurrentibus cũ fure §. *eſt dubium apud Doctores; Nauar. in c. non inferenda 23. quæſt. 3. & in Manuali c. 14. n. 136. & c. 24. n. 15. & ſequentibus, & lib. 3. conſil. 3. in fine de teſtamentis, & lib. 5. conſ. 7. de iniurijs edit. 2. Molina diſput. 375. fine, Leſſius c. 13. dup. 10. n. 24. P. Nauar. lib. 3. c. 1. n.* 224. tenentur enim omnes iſti, non ſolum ex charitate, ſed etiã ex iuſtitia ad cuſtodiendum, defendendum, & impediendum.

Quæſtio 8. Quia actum eſt in 3. reſponſione de dolo, quæritur, an Statutum inferens pœnam, liget, ſi dolus non interuenerit, &c.

Lata culpa non equiparatur dolo. Reſpondeo, negatiuè loquendo de delictis, quæ dolo conſumuntur, *Cepolla conſ. Crim.* 33. qui dicit communem. Neq. ſufficit lata culpa in criminalibus, quia iſta non æquiparatur dolo, vt communem dicit. *Iaſon l. in actionibus n. 23. & 26. ff. de in litem iurand. Blancus in practica criminali à n. 137. Nunius de los Corregidores in principio; Bermondus de Concubin. n. 71. Dias reg. 540. Claudius in l. 1. n. 33. ff. de leg. Marſil. conſ. 67. n. 40. Clarus quæſt.* 84. *verſ.* 1. Et hanc doctrinam valere non ſolum in pœna mortis, ſed etiam mutilationis, ac cuiuſcumquè pænæ corporalis, affirmãt inter alios. *Clarus citatus, & Gloſ. in l. in actionib. citata, Verb. non etiam ob culpam Marſilius, & alij.*

Delicta quæ ſine dolo cõ mittuntur. Reſpondeo 2. Delicta, quæ in fragilitate, & ignorantia conſiſtunt, vt Lapſus carnis, Iracundia puniri poſſunt, etiam ſi dolus non interueniat. ad intelligentiam declaro melius rationem doli,

Culpa apud iuriſtas &c. quæ, & quotuplex. & culpæ. Culpam enim Legiſtæ, & Canoniſtæ diſtingunnt in latã, leuem, & leuiſsimam, quæ omnes diſtant à culpa Theologica, quã nos diuidimus in mortalem, & venialem, quia nomine culpæ Supradicti intelligunt defectum diligentiæ, quam adhibere ſolent diligentes, diligentiores, diligentiſſimi. & latam vocant, defectum illius diligentiæ, quæ adhiberi ſolet, & debet à perſonis ordinario modo diligentibus, vt eſſet, ſi quis librum relinqueret in foro. Hoc enim nullus diligens faceret. Leuem appellant defectum diligentiæ, quam vſurpare ſolent diligentiores, vt ſi ammittas librum, quia eum in cubiculo, non clauſo reliquiſti. Diligentiores enim ſolent claudere cubiculum. Leuiſſimam tandem nominant defectum diligentiæ, qua vti ſolent diligentiſſimi, vt ſi non in foro, non in cubiculo non obſerato, ſed in cubiculo clauſo repoſueris libros, clauſo inquam, quia putabas eſſe clauſum, cuius experimentum non feciſti, oſtium impellendo, &c. & tunc commiſiſti culpam leuiſſimam, quæ culpæ multoties peccata Theologica

eſſe

Digitized by Google

eſſe non ſolent, ſed potius defectus memoriæ, & artis.

Itaq. cum dicimus, in contractione pœnarum non ſufficere culpam latam, intendimus pro culpa, defectum naturalem, ſine dolo. Nam nomine doli mali intelligimus fallaciam, calliditatem, machinationem ordinatam ad decipiendum, & fallendum aliquem, cum formali propoſito nocendi, & peccandi *l. 1. §. dolum, malum. ff. de dolo; ex Labeone, Silueſter. verb. culpa n. 2. Nauar. c. 17. n. 177. Molina citat. diſput. 293. Io. Faber. Inſtitut. quibus modis contrahitur obligatio §. Item is cui*, & inter cœteros *Io. Caluinus in lexico verb. dolus ex Briſtionio, Oldrado Pratæio*, qui doli ſpecies eſſe dicunt *Calumniam*, ideſt quæ *falſa* crimina intendit. *Præuaricationem*, quæ vera abſcondit: *Tergiuerſationem*, quæ ab accuſatione deſiſtit: *Cauillationem*, quæ falſis diſputationibus imponit, & veris falſa colligit. Soletque dolus ad aliquod maleficium determinatum influere, v. g. furtum, homicidium, periurium, falſum aliquando producit factum crimino ſum, quod tamen ſpeciali nomine non eſt ſignificatum, & communiter appellatur *Stellionatus*. Titulo de *Criminibus nominatis, & l. 1. ff. Stellionat.*

Dolus malus. Doli ſpecies

Itaq. vt multa paucis complectantur, Dolus malus (detur enim & bonus ideſt ſolertia, cum ægros fallimus, vt curemus, *latrones, hoſtes*, decipimus, & ſtratagemmate eludimus, ſic Salomon veram matrē dolo bono diſcoperuit *3. reg. 3.* & Carolus magnus, Patrem, & filium in furcam agi iuſſit, vt Patrem nocentem, ob filij pieta em, inuenit. vt refert *Andreas de Iſernia in c. 1. de pace tenenda*) *eſt Ratio vafra decipiens alium. Calliditas, machinatio, fallacia, ad circumueniendum, fallendum, & decipiendum. l. 1. §. dolum malum. ff. de dolo malo.* in qua diffinitione Calliditas &c. eſt genus, ad fallendum, eſt differentia. *Vlpianus in l. 1. ff. de dolo malo.*

Dolus bonus.

Ex alia parte conſtat apud Theologos, & Philoſophos, ac Iuris peritos, peccatorum radices, non tantum eſſe ex malitia, quæ dolum aliquando importat, ſed etiam ex fragilitate, & ex ignorantia *c. ſicut tribus de pœnit. diſt. 2. 15. q. 1. c. illa cauenda ſunt*: multa citat *Gratianus* ibidem dicens Infirmitas alia eſt animi, alia carnis. Infirmitas animi eſt ignorantia, Carnis infirmitas eſt concupiſcentia. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ naturæ languore fiunt, quam Apoſtolus corpus mortis appellat, & *l. idem iuris ff. ad l. Aquilam.* Caius ait *Non videtur iniquum, ſi infirmitas cul-*

Peccatorū radices.

pa adnumeretur. S. Thomas 1.2.*quaſt.* 77 *art.* 3. *&* 78. *art.* 1. *& quaſt.* 1. *de malo q.* 3. *art.* 12. *Tabiena verb peccatum, Ignorātia, infirmitas, malitia. Angelus verb. malitia Azor lib.*4 *c.*2. *quaſt.* 8. *S Bonauentura in* 4. *diſt* 22. *art.* 2. *quaſt.* 3. *Nauar. in c. Sciendum n.* 5 *diſt.* 2. *de pœnit. Petrus Sot par.* 2. *inſtit. Sacerd. de ratione medendi peccatis, lect.*3. Omnes ex *S Auguſtino lib.* 3. *de lib. arbit. c.* 13. Cui peccatorum diuiſioni, idem *S. Thom.* 2. 2. *quaſt.* 158. *art.* 9. *ad.* 3. Cum *Caiet. Silueſter verb. contemptus. Nauar. c.* 23. *n.* 42. *Vaſquez diſput.* 158. *c.* 4. *n.* 37. *Valent. tom.* 2. *diſp.* 7. *q.* 5. *punct.* 6. *Sanchez in morali lib.* 1. *c.* 5. *n* 8. *Suar. de leg. lib.* 3. *c.*25. adiungunt contemptum, qui facit, vt non ſeruetur lex, quia illi ſubiectus, quis eſſe nolit ob indignationem, vel quod vilis, & abiecta appareat, cum ſua legiſlatrice poteſtate.

Sine dolo delicta committi poſſunt.

Ex quibus omnibus patet, quam falſa, vel diminuta ſit ſupradicta ſententia, quod delicta puniri non poſſint, in quibus dolus non probetur, vel præſumatur, iuxta quod dicit *Odofredus Benauentanus conſ.*1. *inter conſil. crim. diuerſ. volum.* 2. *n.* 6. lex poſitiua nihil facit eſſe delictum, niſi ex dolo, & illud principaliter, in puniendo conſiderat. vt *l.* 1. *ff. de abigen. §. penultimo. l. in lege. ff. ad l. Cornel. de ſicar. & l. ſi quis. ff. ad Sylaniam.* quia hac ratione, nec adulteria, fornicationes, aliaq. peccata carnalia, nec ieiuniorum fractiones, & ſimilia, quæ in fragilitate fundantur, nec blaſphemiæ, iniuriæ, homicidia, furta, rapinæ, &c. quæ ab iracundia ſubita dependent, puniri poterunt. quia in his nullus apparet dolus. & tamen peccata grauiſſima ſunt. Nec video poſſe ſaluari communem iſtam ſententiam, niſi dicamus, Leges, & Authores citatos loqui de illis delictis, in quibus dolus locum habere poteſt, iuxta ſpecies illius ſupra recenſitas. eò vel maximè, cum ex dictis, in legibus ciuilibus peccata ex fragilitate, ignorantia, malitia, & contemptu reperiantur, & puniri mandentur. Vel niſi dolum laxemus, extendamuſquè ad voluntatem peccandi cum cōpleta ſcientia, & affectu tranſgrediendi legem, & non tantum ob fragilitatem, vt cum quis mechatur, non tantum propter veneream delectationem, ſed etiam vt legem tranſgrediatur. Quæ reflexio nec dolum ſapit, nec facile eſſet inuenire, cum (niſi ſit diabolus, vel diabolicus) nullus peccet, vt legem violet, ſed vt ſibi conſulat, motus ab aliquo bonitatis obiecto, vtili, vel delectabili, & neſcio, ſi aliquis reperiatur, qui delectationem de legis tranſgreſſione

Lata doli acceptio.

greſſione

greſſione concipiat, & licet adulterari poſſit cum dolo, decipiendo fœminam, vel maritum, tunc illud ſpecificatur à fragilitate ad quam ordinatur. Quidquid ſit, dico punienda eſſe ſcelera, etiãſi dolum non oleant, prout in Statutis ſancita reperiuntur.

Quæſtio 9. An pœna Statutaria, moderetur pœnas in iure determinatas. itaut ſtandum ſit illis, non iſtis. puta in iure communi decernitur homicidam occidendum eſſe; In Statutis autẽ mittendum eſſe ad triremes. In iure blaſphemus fuſtibus cædi mandatur, prædicones igne abſumi, libellorum fabricatores vltimo ſupplicio plecti, Sacerdotem adulterum, in Monaſterium perpetuò detrudi, &c. In Statutis autem imponitur pœna ieiunij, perpetui carceris, priuationis ſuffragiorum, exilium, fuſtigatio, &c. An ſtandum ſit iuridicis, an ſtatutarijs pœnis?

Reſpondeo negatiuam ſententiam tenuit *Bartol. in l.1. nu.1. ff. de vi bonorum raptor.* & communem appellat *Cynus in l. qui ſepulchra. C. de ſepulchrũ violat.* vbi & *Angel. & Salicetus*, *Abbas in c. de cauſis de offic. delegat.* & in facti contingentia ſentijt *Guido de Suzaria conſ.1. crimin. volum.1. Ziletti*, probans poſſe Iudicem imponere pœnam maiorem legis, relicta pœna minori Statuti, etiamſi iurauerit obſeruare Statuta. Tum quia in maiori minor continetur, *ff. de verb. oblig l.1. §. ſi ſtipulanti mihi, & l. diem proferre §. ſi plures ff. de arbitr. & ſi res pluris eſt, vtique tanti eſt. l. cum furti ff. de in litem iurand.* & cùm tutior via in dubijs ſit eligenda *c. habuiſſe diſt. 33. & c. illa de elect.* & tutior ſit maior, quæ minorem comprehendit, maiori ſtandum eſt. Eò vel máximè, cùm pœnæ arbitrio Iudicis demandentur. *l. de ordine in fine, ff. ad municip. & l.1. ff. ad Turpillian.* quia eſt quæſtio facti. & non licet Iudici minorare pœnam legis, *l. fin. C. ne ſanctum baptiſma iteretur*, Et maximè ſi in Statutis non ſit derogatio legis communis, facta à Principe, ſeu non ſint confirmata à Papa in forma ſpeciali, quia derogare iuri communi, nulli præter Summum Pontificem, licet.

Qui ſentiant poſſe imponi pœna legis relicta ſtatutaria.

In maiori minor continetur.

Pœnæ Iudicis arbitrio commendãtur.

Attamen cum communiori ſententia tenendum eſt, nimirum, attendendam eſſe pœnam Statuti non legis communis. Ita *Bald. in l. data opera. C. qui accuſat. & l 2. fin C. de reb. creditis, & l. qui ſepulchra. fin. C. de ſepulchr. violat.* cum *Saliceto, Maſcard. in pract. crimin. § quæritur à num.5.* & ita tenet totus mundus, vt paſſim Doctores affirmant in *c. de cauſis de offic. deleg.* præcipuè *Decius n. 86. Alberic. in tract. Statut. in q. §.1. part. Clarus quæſt. 85. verſ. debet*

Pœna Statuti, non legis eſt attẽdẽda

bet etiam, Qui hanc opinionem magis communem, & à conſuetudine approbatam dicit, & fatuum eſſe Iudicem, qui aliam pœnam à Statuto imponeret. citatquè Practicam *Carrerij nu* 14. *Alc. conſ.* 453. *Gandin. in titul. de aliquibus quæſt nu*.4.*Gramm.conſ*.35.*n*.56. qui omnes hanc ſententiam magis communem aſſerunt. Adde *Burſat.conſ*.94.*num*.4.*lib*.1.*& Hippol.in pract. crimin.§.quæritur*. infinitis ad hoc relatis Doctoribus, *Iacobus de Beluiſo in diſput ſuper l.*1.*C.de requir.reis*; *& Matth. Philitiani conſ*.24. *volum*.2.*nu*.5. vbi allegat *Bald.in l.qui cum vno.ff.de re militari, & Bartol in l.quoties. ff. de actionibus, & oblig.* & *Modeſtum Polentonum conſ.* 84. *nu*.34. *volum*.2. dicentem, Iudicem non habere arbitrium, vbi Statutum pœnam limitatam ponit, & citat *Baldum in repertorio ſuper Innoc. verb. appellatio*. Ratio concluſionis eſt, quia leges moribus vtentium approbantur, nec à ſpeciali communitatis conſuetudine recedendum eſt, cùm ipſa ſibi proſpexerit media, ad quietem, & tranquillitatem conducentia. & ſuauia arripienda ſunt, ſi ſanitati accõmodatiora reperiantur, vt ſunt, quæ ab ipſa Republica, pro talibus reputantur & cum vtraquè (inquit Clarus) tendat ad vindictam, vna per aliam tollitur. quæ deductio eſt efficax, quando pęnæ eſſent incompaſſibiles, ſecùs minimè.

Ad illud autem, quod adducebatur in oppoſitum, minorem in maiori contineri, verum eſt, ſed, cùm minor ſufficiat, fruſtra ad maiorem recurrimus. & vbi pœnæ molliendæ ſunt, contra rationem itur, cum exaſperantur. Tutior autem, non eſt maior, ſed ſtatutaria. Et arbitrium Iudicis in minorem inclinare debet, niſi delicti qualitas aliud ſuaderet, quia tunc, ſicut poteſt minuere pœnas, ita & augere, vt alibi diximus. Quod autem Regulares præcipuè Minores, ſibi Statuta formare poſſint, & ſecundum illa vindicare delicta, eſt Conſtitutio *Bonifacij VIII. ad augmentum*; alibi à nobis relata. & ſubſequentes confirmationes Statutorum *Alexandri VI. Martini V. Iulij II. & III.* in forma ſpecifica. Nec debẽt Regulares dirigi ſecundum leges, quibus ſtudendi, eiſdem eſt adempta facultas, aut iuri communi attendere, quibus ſimplicitas, & deuotio commendantur. Eò vel maximè cùm non ſanciatur contra leges. & iura communia, ſed determinentur pœnæ, nulla facta mẽtione de illis, quod eſt aliter, non contra decernere.

Punitus pœna commenſurata delicto iterum puniri non poteſt.

Quæſtio 10. An plures pœnæ pro eodem delicto imponi, & an pro eodem, quis pluries, vel à pluribus Iudicibus puniri poſſit.

Reſp. I. Si pœna fuerit commenſurata delicto: & ea quis punitus ſemel

ſemel fuerit, nec illa multiplicari, nec iſte iterum ab alio puniri poterit; fundamentum habet in lege diuina, dicentė Naum 1. *Non conſurgit duplex tribulatio. Deus non iudicabit bis in idipſum.* & in ratione naturali, quam tangit *S. Thom. 2. 2. quaeſt. 99. art. 4. ad 2. & quaeſt. 39. art. 4. ad 3.* quia pœnæ huius vitæ ſunt medicinales, ergo vbi non ſufficit vna, adhiberi debet altera; & qui per vnam eſt correptus adæquatè, altera non indiget; hinc *c. quaſi nos 23. quaeſt. 5. diuinæ, & humanæ leges ſtatuerunt, vt ab Eccleſiæ vnitate diuiſi, & eius pacem perturbantes, à ſæcularibus poteſtatibus comprimantur.* quia nimirum ſola excommunicatio non eſt adæquata pœna ſchiſmaticis, ſed adhuc debent comprimi brachio ſæculari. Quod eſt fundamentum, cur perpeſſa pœna in hac vita, adhuc reſtat aliquid puniendum in altera, quia, vt inquit idem *S. Thom. quaeſt. 2. de malo art. 10. ad 4. Pœnæ, quæ inferuntur à Deo in futura vita, reſpondent grauitati culpæ*, vnde Apoſtolus ad *Rom. 2.* dicit, *Quod iudicium Dei eſt, ſecundum veritatem, in eos, qui talia agunt. quia pœnæ, quæ infliguntur in hac vita, ſiue à Deo, ſiue ab homine, non ſemper reſpondent grauitati culpæ.* Et ſic non debet ſæpius quæri de eodem delicto, nec pluribus legibus, quis reus fieri. *l. Senatus, ff. de legibus. l. an & eodem. ff. de exceptione rei iudicatæ*, quia ſcilicet ſupponitur adæquatè emendatum. Vnde conſtat in iure, pluribus pœnis, & ſæpius quis punri poteſt, quoties minor eſt pœna, & maior potuit imponi, *l. cum ex vno ff. de action. & obligat. & l. qui ſeruum, & l. quoties §. 1. eod. l. 1. & l. ad l. Aquiliam. l. ſi vulnerato, ff. de vi bonor. rapt. & c. attendendum 17. quaeſt. 4. c. & ſi Clerici in fin. de iudicijs*, vbi dicitur. *Sed non debet quemlibet depoſitum, pro ſuis exceſſibus, (cum ſuo ſit functus officio, nec duplici debeat ipſum contritione conterere) Iudici tradere ſæculari.* quia nimirum fuit per depoſitionem complete punitus. quę loca adfert *Iacobus de Beluiſo vol. 1. conſ. criminal. cōſ. 9. n. 2. & 29.* & vt ſenſit *Martinus de Garratis conſ. 61. vol. 1. cit. n. 15.* Non eſt mirum, ſi vnum delictum plures Iudices habeat *l. 1. C. de ſportulis. Baldus in l. qui furem. ff. de Statut. homin.* & vt ſcripſit *Io. de Riccijs conſ. 27. in 2, volum. Conſil. Crimin. n. 5.* imponere duplicem pœnam in eodem caſu, eſt contra *l. Titia. §. qui inuita. ff. de leg. 11.* & *l. qui decem. de do. pale.* Concordantes, ſcilicet, quando pœna non fuerit adæquata, poteſt in iudicium vocari, duplicari autem ſine hoc, minimè. *Clarus quaeſt. 57. ver. dictum eſt.* hanc doctrinam cum *Baldo, Paulo Caſtrenſi*, à Senatu Mediolanenſi, & per multas leges probat, aſſerens, punitum minori pœna, adhuc non poſſe

Cur perpeſſa pœna in hac vita, adhuc in alia punimur.

n. 5. In ſoro autem exteriori, eſſet difficilis probationis. & adhuc probari deberet, mandantem cognouiſſe, mandatarij confirmatam voluntatem ad malum, & ſolum cum illo verbis, & materialiter, non formaliter iuſiſſe; quia hoc non probato, iam conuictus eſt, habuiſſe animum occidendi per alium. & per ſe non ſtetiſſe, & intrat reſolutio de conatu, & effectu ſupra poſita.

Mandatum tacitum & expreſſum.

Norandum eſt etiam, quod cum mandatum puniri debeat, illud duplex eſſe, vel expreſſum, vel tacitum. Expreſſum eſt, quod verbis vel nutibus, vel ſcripto declaratur. Tacitũ autem eſt, quod ex ſignis conijcitur, vt ſi Dominus dicat ſeruo vt Henricus IIII. Rex Britanniæ in morte S. Thomæ *multi comedunt meum panem, & nemo proſpicit meis iniurijs. Non reuertaris in domum, niſi aliquid noui me ſentire facias. Bonus es ad comedendum, non autem ad faciendam vindictam. Vade, volo homines reſolutos, non ignauos, &c.* & puniendum eſſe etiam hoc mandatum tacitũ, probat *Clarus cit. verſ. ſed hic incidenter.* Quinimò ad ratihabitionem trahi doctrinam, probat *regula iuris in 6 Ratihabitionem retrotrahi. & mandato non eſt dubium comparari. l. ſemper, qui non prohibet; & ibi Decius ff. eod. ex Palud. in 4. diſt. 5 quæſt. 2. art. 3. Sylu. verb. reſtitutio. 3. quæſt 6. diſt. 2. Angelus verb. furtum n.* 20. *Nau. c.* 17. *n*, 133. & Qui ex tali ratihabitione, reſtitutionis obligationem non reſultare, quia non eſt cauſa damni, cum ad præterita non ſit potentia, ſentiunt, vt *Medina quæſt.* 7. *de reſtit Rebellus*, 1. *par. lib.* 2 *quæſt.* 4. *ſect.* 2. *Molina ſuprà n.* 3. *Leſſius lib.* 2. *c.* 13. *dub.* 3. *n.* 12. *Vaſquez de reſtit. c.* 9. §. 1. *n.* 19. Tenent tamen valere in contractibus, qui ex alterius conſenſu pendent, & in pœnis delictorum, quæ irrogantur ratam habentibus patrationem delicti, ac ſi antea conſenſiſſent, *Gloſ.* communiter recepta, in *l.* 1. § *deieciſſe ff. de, vi, & vi armata.* & communem cum *Baldo.* dicat *Clar quæſt* 86. §. *quæro nunquid* qui putat diſtinguendum, de delictis, quæ fieri ſolent in libidinem, & guſtum operantis, vt adulterium, comeſtio, &c. in his enim non præſumitur conſenſus alterius, niſi fierent in alterius iniuriam. & quæ fieri poſſunt propter vindictam, vt homicidium, incendium, & in his præſumitur, & punitur. Additquè doctrinam communem *Gloſ. citat. § deieciſſe. Aretini conſ.* 163. *n.* 3. *Gloſ in Clem.* 1. *de pœnis. ver.* Rata. *Colleg Florent. inter conſilia Curtij cõſ.* 21. *n.* 7. quod ratihabitio includit primò, quod delictum ſit commiſſum nomine meo, & Secũdò, quod ego ſciens nomine meo commiſſum fuiſſe, illud approbo & tan-

Ratihabitio retrotrahitur.

Ratihabitio quid includat.

& tanquam nomine meo factum ratifico. Altero enim ex his deficiente, non eſt ratihabitio. In dubio autem, quod quis ratum habet aliquod delictum, cenſendum eſt, quod ratum habuerit, tanquam ſuo nomine commiſſum, ex *Saliceto in l. non ideo minus. C. de accuſat.* Vnde ad defenſionem, probare debet, quod nomine ſuo non ſit geſtum.

Addo, in dubio de ratihabitione, non cenſeri ratum habuiſſe, quia in dubijs pro reo tenendum eſt, & arbitrandum, non pro delicto. ex communi &c. nec cenſeri poteſt, niſi expreſsè probetur.

Reſpondeo 3. Conſulentes delictum, eadem pœna corripiendi ſunt, qua delinquentes. Illud conſilium hic intelligo, quo quis aliàs non peccaturus, perſuadetur efficaciter ad delinquendum, & eſt cauſa efficax delicti, dicique ſolet doloſum. de quo *regula 62. iuris in 6.* ait *Nullus ex conſilio, niſi fraudulentum ſit, obligatur. & conſilij non fraudulenti, nulla eſt obligatio. regula 47. ff. eod.* Dolus autem eſt *machinatio ſtudioſa. l. 1. ff. de dolo malo.* vt contradiſtinguatur à dolo non malo, quia dolus malus eſſentialiter includit voluntatem efficacem nocendi proximo contra rationem, vnde qui doloſè occidit, pœna capitali *l. Cornelia de Sicarijs tenetur* vt in *l. 15. qui cum telo. C. ad l. Corn. de Sicar. & l. 1. §. ſi apud ſeruum. ff. depoſiti*, & ibi *Gloſ.* & ideo in omni delicto præſumitur *c. 1. de præſumpt l. 1. C. de Sicar. & notat. Gloſ. in l. ſi non conuitij C. de iniurijs Bartol. in l. Aurelius. §. idem quæſijt ff. de libr. legat.* Vnde probari non indiget in delictis. *Salycetus in l. 1. C. de Sicar. n. 1.* Concluſionem ſic declaratam firmant Doctores, quos plena manu citat, & ſequitur *Clar. quæſt. 88. initio* & eſt communis omnium opinio. Ratio eſt, quia conſulens eſt cauſa delicti, nam ſine tali conſilio, non fuiſſet patratum. Quam extendit idem *Clar.* ad exhortantem, quia *exhortari*, & *conſulere* idem ſunt, niſi quod exortans addit energiam, & conuicto intellectu, mouet voluntatem.

Conſulens eadem pœna punitur & quid ſit hoc conſilium.

Dolus quid, malus & bonus.

Dolus in omni delicto præſumitur.

Verum ſi delinquens aliàs fuiſſet determinatus, vel non ita determinatus ad committendum delictum, & propter conſilium, & exhortationem, maiori reſolutione, & pondere motus fuiſſet, vel completè motus, tunc puniendus eſſet, ſecundum menſuram additarum virium, & cauſatum exceſſum. *S. Antonin. par. 2. tit. 1. c. 12. §. 12. Nau. n. 20. Leſſ n. 6. Medina quæſt. 8. §. ſequitur amplius*, ſupracitati. *Maior. in 4. diſtinct. 15. quæſt. 26. Couar.*

L 2 regul.

regul.peccatum par. 2 § 12 *fine Petr.Nau.lib.*3.*c.*4.*n.*48 *licet* Clarus mox citatus, ſine dicat, *ſi aliàs fuiſſet commiſſurus, non teneri.* cum communi. cum *Alber. in l. ob hæc verba.ff. de his, qui notantur* infamia, ſed declarandus eſt iuxta poſitam doctrinam, de eo, cui nihil addidiſſet conſilium, quippe obfirmatus erat ad delinquendum. In quo obiter aduerto viin conſilij, quod cum

Si mandans reuocat mandatum, non tenetur ad pœnam, nō ita in conſulente.

mādans fieri delictū excuſatur, ſi reuocet mandatum, quia datum fuit nomine, & contemplatione mandantis, & ideo ſufficit reuocatio illius, quæ perueniat ad notitiam mandatarij; in conſiliante non eſt ita, nam poſtquam datum eſt conſilium, & per efficaces rationes perſuaſus eſt operans, non ſufficit dicere, *Reuoco conſilium*, vel ſeriò contrarias rationes adducere. quia ſi conſultus, per iſtas nouas rationes, à perſuaſione iam indita, non remouetur, conſulens eſt in culpa delicti. Ita *Innoc. & Abb in c. ad audientiam. de homicidio Syluester. verb. homicidium* 1. *r.* 11. *& verbo mandatum n.* 5 Nau. c. 27. n. 33. *Molin.tom.* 3. *tractat.* 2. *diſp.*731 *Gomez reſolut.lib.*3.*c.*3.*nu* 40.*&* 44 *Tolet.lib*-1.*c.*85.*Leſſ. loco citato*. Niſi conſilium à ſola conſulentis authoritate penderet, quod reuocatum cenſeri debet, retractato conſilio, cum propriæ culpæ, vel erroris profeſſione.

Adiuuans eadem pœna plectendus.

Reſpondeo 4. Adiuuantes in patratione delicti, eadem pœna plecti debent. Ita communis opinio apud *Clar quæſt.* 90. eò vel maximè, ſi ante patrationem tractauerint, & deliberauerint; & fundamentum eſt, quia ſunt concauſa delicti, ergo comparticipes pœnæ.

Sed quot modis poteſt quis adiuuare? Reſpondeo comitando, aſſiſtendo, arma præbendo, eqnos ad fugam parando; domum ad abſconſionem commodando, promittendo auxilium, fauorem pro indemnitate euaſione, &c.

Quid ſi adiuuarit, poſt delictum? Reſpondeo mitius eſt puniendus, quia verè delicti cauſa non fuit, niſi præceſſiſſet delinquendi tractatus

An præſtito auxilio poſt delictum, præſumendus ſit particeps conſilij, & tractatus antecedentis. Reſpondeo affirmatiuè, niſi contrarium probetur, quia non erat illi affinis, amicus, nullum inde emolumentum capiebat quod auxilium fuerit valde remotum à delicto, vt ſi fugientem ne in Curiæ poteſtatem veniret, domi ad latitandum excepit, &c.

Sed ſi alter fuiſſet patraturus delictum ſine tali iuuamine, quid iuris?

Digitized by Google

iuris? Reſpondeo, debet mitius puniri. quia non eſt cauſa totalis delicti.

Si ſola adſiſtentia iuuaſſet, nec aliquid aliud præſtitiſſet? Reſpondeo ſi adſtitiſſet iuxta delinquentē, ex quo ille audacior euaſiſſet, auxilium dediſſe præſumitur, niſi probet contrarium, quod diuidendi cauſa, vel caſu adfuiſſet. hæc omnia cum ſuis iuribus, & authoribus ex *Claro citato*.

Reſpondeo 5. Non prohibentes delictum, tunc tantum eadem pœna puniri debent, cum illis ex officio incumbit cura, & defēſio, ſeu impedimentum delicti, & poſſunt impedire, & non impediunt. *Abb. in c. fin. de iniur. & damn. dato n. 4. & in c. nouit ille. de iudicijs n. 37. ex c. 1. diſtinct. 25.* dicente *Mortem languentibus probatur infligere, qui hanc cum poſſit, non excludit. quia error, cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas, cum minimè defenſatur, opprimitur, nec caret Scrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. c. error. diſtinct.* 83. *Clar. quaſt.* 87. *ver. dictum, eſt*, tenet cum multis, quos citat, in iure ciuili non eſſe obligationem impediendi delicta, etiam cum quis poſſit. In iure autem Canonico, licet *Plaza* dicat eſſe communem opinionem Canoniſtarum, quod teneatur impedire, ipſe tamen dicit cum *Decio*, contrariam ſententiam eſſe communem. & ideo concludit *Nō puto recedendum eſſe à communi opinione, ſcilicet, quod nunquam quis puniatur, ex eo, quod delictum non prohibuerit, etiamſi potuerit excepto caſu laſæ maieſtatis*. Addit tamen puniri debere, ſi in delictum conſenſit per viam authoritatis, & defenſionis, pluſquā ipſe delinquens, v.g ſi Prælatus diſſimulat in ſua Diœceſi prædicari falſam doctrinam. de Domino Ciuitatis, qui non curat perſequi latrones, & aſſaſſinos. in minoribus autem delictis, dicit eſſe pari pœna puniendos, permittentes, & delinquentes. & ſic noſtrę ſententiæ ſubſcribit. quia licet verum ſit, non eſſe cautum in iure, quod non impedientes puniantur, ſermo eſt de illis, quorum nō intereſt ex officio, impedire. ſecus ſi illis incumberet. v.g. Pater reſpectu filij, Tutor reſpectu pupilli, Magiſter reſpectu diſcipuli, Superior reſpectu ſubditi &c. Iſti enim tenentur ex officio impedire damna, & mala. ſi enim Cuſtos, Depoſitarius, &c. permittit incendi, deprædari Domum, cum poſſit, prohibere, quis dubitat teneri de damno? Ideo inter principia reſtitutionis ponūtur. *Mutus, non obſtans.* & eſt communis omnium ſententia. *Andreas Gaillius lib. 2. obſeruat. 64. S. Thom. 2.2. quaſt 62. art. 7. Adrianus*

Non prohibens delictū quando ſit puniendus.

in 4 de reſtitut. Vbi de concurrentibus cũ fure §. *eſt dubium apud Doctores; Nauar. in c. non inferenda 23. quæſt. 3. & in Manuali c. 14. n. 136. & c. 24. n. 15. & ſequentibus , & lib. 3. conſil. 3. in fine de teſtamentis , & lib. 5. conſ. 7. de iniurijs edit.* 2. *Molina diſput. 375. fine, Leſſius c. 13. dup.* 10. *n.* 24. *P.* Nauar. *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 224. tenentur enim omnes iſti, non ſolum ex charitate , ſed etiã ex iuſtitia ad cuſtodiendum , defendendum , & impediendum .

Quæſtio 8. Quia actum eſt in 3. reſponſione de dolo , quæritur , an Statutum inferens pœnam, liget, ſi dolus non interuenerit, &c.

Lata culpa non equiparatur dolo .

Reſpondeo, negatiuè loquendo de delictis, quæ dolo conſumuntur , *Cæpolla conſ. Crim.* 33. qui dicit communem . Neq. ſufficit lata culpa in criminalibus , quia iſta non æquiparatur dolo , vt communem dicit. *Iaſon l. in actionibus n. 23. & 26. ff.* de *in litem iurand. Blancus in practica criminali à n.* 137. *Nunius de los Corregidores in principio; Bermondus de Concubin. n.* 71. *Dias reg.* 540. *Claudius in l. 1. n. 33. ff. de leg. Marſil. conſ. 67. n. 40. Clarus quæſt.* 84. *verſ.* 1. Et hanc doctrinam valere non ſolum in pœna mortis, ſed etiam mutilationis , ac cuiuſcumquè pænæ corporalis, affirmãt inter alios . *Clarus citatus , & Gloſ. in l. in actionib. citata , Verb. non etiam ob culpam Marſilius , & alij .*

Delicta quæ ſine dolo cõ mittuntur .

Reſpondeo 2. Delicta , quæ in fragilitate , & ignorantia conſiſtunt , vt Lapſus carnis , Iracundia puniri poſſunt , etiam ſi dolus non interueniat. ad intelligentiam declaro melius rationem doli , & culpæ .

Culpa apud iuriſtas &c. quæ, & quotuplex .

Culpam enim Legiſtæ, & Canoniſtæ diſtingunnt in latã, leuem, & leuiſsimam, quæ omnes diſtant à culpa Theologica, quã nos diuidimus in mortalem, & venialem , quia nomine culpæ Supradicti intelligunt defectum diligentiæ, quam adhibere ſolent diligentes, diligentiores , diligentiſſimi . & latam vocant , defectum illius diligentiæ , quæ adhiberi ſolet , & debet à perſonis ordinario modo diligentibus , vt eſſet, ſi quis librum relinqueret in foro . Hoc enim nullus diligens faceret . Leuem appellant defectum diligentiæ , quam vſurpare ſolent diligentiores , vt ſi ammittas librum , quia eum in cubiculo , non clauſo reliquiſti. Diligentiores enim ſolent claudere cubiculum. Leuiſſimam tandem nominant defectum diligentiæ , qua vti ſolent diligentiſſimi , vt ſi non in foro, non in cubiculo non obſerato , ſed in cubiculo clauſo repoſueris libros , clauſo inquam , quia putabas eſſe clauſum , cuius experimentum non feciſti, oſtium impellendo, &c. & tunc commiſiſti culpam leuiſſimam, quæ culpæ multoties peccata Theologica

eſſe

Digitized by Google

eſſe non ſolent, ſed potius defectus memoriæ, & artis.

Itaq. cum dicimus, in contractione pœnarum non ſufficere culpam latam, intendimus pro culpa, defectum naturalem, ſine dolo. Nam nomine doli mali intelligimus fallaciam, calliditatem, machinationem ordinatam ad decipiendum, & fallendum aliquem, cum formali propoſito nocendi, & peccandi *l. 1. §. dolum, malum. ff. de dolo*; *ex Labeone, Silueſter. verb. culpa n. 2. Nauar. c. 17. n. 177. Molina citat. diſput. 293. Io. Faber. Inſtitut. quibus modis contrahitur obligatio §. Item is cui*, & inter cæteros *Io. Caluinus in lexico verb. dolus ex Briſtionio, Oldrado Pratæio*, qui doli ſpecies eſſe dicunt *Calumniam*, ideſt quæ *falſa* crimina intendit. *Præuaricationem*, quæ vera abſcondit: *Tergiuerſationem*, quæ ab accuſatione deſiſtit: *Cauillationem*, quæ falſis diſputationibus imponit, & veris falſa colligit. Soletquè dolus ad aliquod maleficium determinatum influere, *v. g.* furtum, homicidium, periurium, falſum aliquando producit factum criminoſum, quod tamen ſpeciali nomine non eſt ſignificatum, & communiter appellatur *Stellionatus*. Titulo de *Criminibus nominatis*, *& l. 1. ff. Stellionat.*

Dolus malus. | Doli ſpecies

Itaq. vt multa paucis complectantur, Dolus malus (detur enim & bonus ideſt ſolertia, cum ægros fallimus, vt curemus, *latrones, hoſtes*, decipimus, & ſtratagemmate eludimus, ſic Salomon veram matrẽ dolo bono diſcoperuit *3. reg. 3.* & Carolus magnus, Patrem, & filium in furcam agi iuſſit, vt Patrem nocentem, ob filij pietatem, inuenit. vt refert *Andreas de Iſernia in c. 1. de pace tenenda*) *eſt Ratio vafra decipiens alium. Calliditas, machinatio, fallacia, ad circumueniendum, fallendum, & decipiendum l. 1. §. dolum malum. ff. de dolo malo.* in qua diffinitione Calliditas &c. eſt genus, ad fallendum, eſt differentia. *Vlpianus in l. 1. ff. de dolo malo.*

Dolus bonus.

Ex alia parte conſtat apud Theologos, & Philoſophos, ac Iuris peritos, peccatorum radices, non tantum eſſe ex malitia, quæ dolum aliquando importat, ſed etiam ex fragilitate, & ex ignorantia *c. ſicut tribus de pœnit. diſt. 2. 15. q. 1. c. illa cauenda ſunt*: multa citat *Gratianus* ibidem dicens Infirmitas alia eſt animi, alia carnis. Infirmitas animi eſt ignorantia, Carnis infirmitas eſt concupiſcentia. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ naturæ languore fiunt, quam Apoſtolus corpus mortis appellat, & *l. idem iuris ff. ad l. Aquilam.* Caius ait *Non videtur iniquum, ſi infirmitas cul-*

Peccatorũ radices.

pæ adnumeretur. S. Thomas 1.2.*quæſt.* 77. *art.* 3. *&* 78. *art.* 1. *& quæſt.* 1. *de malo q.* 3. *art.* 12. *Tabiena verb peccatum, Ignorãtia, infirmitas, malitia. Angelus verb. malitia Azor. lib.* 4 *c.*2. *quæſt.* 8. *S Bonauentura in* 4. *diſt* 22. *art.* 2. *quæſt.* 3. *Nauar. in c. Sciendum n.* 5 *diſt.* 2. *de pœnit. Petrus Sot par.* 2. *inſtit. Sacerd. de ratione medendi peccatis, lect.* 3. Omnes ex *S Auguſtino lib.* 3. *de lib. arbit. c.* 13. Cui peccatorum diuiſioni, idem *S Thom.* 2. 2. *quæſt.* 158. *art.* 9. *ad.* 3. Cum *Caiet. Silueſter verb. contemptus. Nauar. c.* 23. *n.* 42. *Vaſquez diſput.* 158. *c.* 4. *n.* 37. *Valent. tom.* 2. *diſp.* 7. *q.* 5. *punct.* 6. *Sanchez in morali lib.* 1. *c.* 5. *n* 8. *Suar. de leg. lib.* 3. *c.* 25. adiungunt contemptum, qui facit, vt non ſeruetur lex, quia illi ſubiectus, quis eſſe nolit ob indignationem, vel quod vilis, & abiecta appareat, cum ſua legiſlatrice poteſtate.

Sine dolo delicta committi poſſunt.

Ex quibus omnibus patet, quam falſa, vel diminuta ſit ſupradicta ſententia, quod delicta puniri non poſſint, in quibus dolus non probetur, vel præſumatur, iuxta quod dicit *Odofredus Benauentanus conſ.* 1. *inter conſil. crim. diuerſ. volum.* 2. *n.* 6. lex poſitiua nihil facit eſſe delictum, niſi ex dolo, & illud principaliter, in puniendo conſiderat. vt *l.* 1. *ff. de abigen. §. penultimo. l. in lege. ff. ad l. Cornel. de ſicar. & l. ſi quis. ff. ad Sylaniam.* quia hac ratione, nec adulteria, fornicationes, aliaq. peccata carnalia, nec ieiuniorum fractiones, & ſimilia, quæ in fragilitate fundantur, nec blaſphemiæ, iniuriæ, homicidia, furta, rapinæ, &c. quæ ab iracundia ſubita dependent, puniri poterunt. quia in his nullus apparet dolus. & tamen peccara grauiſſima ſunt. Nec video poſſe ſaluari communem iſtam ſententiam, niſi dicamus, Leges, & Authores citatos loqui de illis delictis, in quibus dolus locum habere poteſt, iuxta ſpecies illius ſupra recenſitas. eò vel maximè, cum ex dictis, in legibus ciuilibus peccata ex fragilitate, ignorantia, malitia, & contemptu reperiantur, & puniri mandentur. Vel niſi dolum laxemus, extendamuſquè ad voluntatem peccandi cum cõpleta ſcientia, & affectu tranſgrediendi legem, & non tantum ob fragilitatem, vt cum quis mechatur, non tantum propter veneream delectationem, ſed etiam vt legem tranſgrediatur. Quæ reflexio nec dolum ſapit, nec facile eſſet inuenire, cum (niſi ſit diabolus, vel diabolicus) nullus peccet, vt legem violet, ſed vt ſibi conſulat, motus ab aliquo bonitatis obiecto, vtili, vel delectabili, & neſcio, ſi aliquis reperiatur, qui delectationem de legis tranſgreſſione

Lata doli acceptio.

greſſione

Digitized by Google

greſſione concipiat, & licet adulterari poſſit cum dolo, decipiendo fœminam, vel maritum, tunc illud ſpecificatur à fragilitate ad quam ordinatur. Quidquid ſit, dico punienda eſſe ſcelera, etiãſi dolum non oleant, prout in Statutis ſancita reperiuntur.

Quæſtio 9. An pœna Statutaria, moderetur pœnas in iure determinatas. itaut ſtandum ſit illis, non iſtis. puta in iure communi decernitur homicidam occidendum eſſe; In Statutis autẽ mittendum eſſe ad triremes. In iure blaſphemus fuſtibus cædi mandatur, pædicones igne abſumi, libellorum fabricatores vltimo ſupplicio plecti, Sacerdotem adulterum, in Monaſterium perpetuò detrudi, &c. In Statutis autem imponitur pœna ieiunij, perpetui carceris, priuationis ſuffragiorum, exilium, fuſtigatio, &c. An ſtandum ſit iuridicis, an ſtatutarijs pœnis?

Reſpondeo negatiuam ſententiam tenuit *Bartol. in l. 1. nu. 1. ff. de vi bonorum raptor.* & communem appellat *Cynus in l. qui ſepulchra. C. de ſepulchrã violat.* vbi & *Angel. & Salicetus, Abbas in c. de cauſis de offic delegat.* & in facti contingentia ſentijt *Guido de Suzaria conſ. 1. crimin. volum. 1. Ziletti*, probans poſſe Iudicem imponere pœnam maiorem legis, relicta pœna minori Statuti, etiamſi iurauerit obſeruare Statuta. Tum quia in maiori minor continetur, *ff. de verb. oblig l. 1. §. ſi ſtipulanti mihi, & l. diem proferre §. ſi plures ff. de arbitr. & ſi res pluris eſt, vtique tanti eſt. l. cum furti ff. de in litem iurand.* & cùm tutior via in dubijs ſit eligenda *c. habuiſſe diſt. 33. & c. illa de elect.* & tutior ſit maior, quæ minorem comprehendit, maiori ſtandum eſt Eò vel maximè, cùm pœnæ arbitrio Iudicis demandentur. *l. de ordine in fine, ff. ad municip. & l. 1. ff. ad Turpillian.* quia eſt quæſtio facti. & non licet Iudici minorare pœnam legis, *l. fin. C. ne ſanctum baptiſma iteretur*, Et maximè ſi in Statutis non ſit derogatio legis communis, facta à Principe, ſeu non ſint confirmata à Papa in forma ſpeciali, quia derogare iuri communi, nulli præter Summum Pontificem, licet.

Qui ſentiant poſſe imponi pœna legis relicta ſtatutaria.

In maiori minor continetur.

Pœnæ Iudicis arbitrio commendãtur.

Attamen cum communiori ſententia tenendum eſt, nimirum, attendendam eſſe pœnam Statuti non legis communis. Ita *Bald. in l. data opera. C. qui accuſat. & l 2. fin C. de reb. creditis, & l. qui ſepulchra. fin. C. de ſepulchr. violat.* cum *Saliceto, Maſcard. in pract. crimin. § quæritur à num. 5.* & ita tenet totus mundus, vt paſſim Doctores affirmant in *c. de cauſis de offic. deleg.* præcipuè *Decius n. 86. Alberic. in tract. Statut. in q. 8. 1. part. Clarus quaſt. 85. verſ. debet*

Pœna Statuti, non legis eſt attẽdẽda

bet etiam, Qui hanc opinionem magis communem, & à conſuetudine approbatam dicit, & fatuum eſſe Iudicem, qui aliam pœnam à Statuto imponeret. citatquè Practicam *Carrerij nu* 14. *Alc. conſ.* 453. *Gandin. in titul. de aliquibus quæſt nu.* 4. *Gramm. conſ.* 35. *n.* 56. qui omnes hanc ſententiam magis communem aſſerunt. Adde *Burſat. conſ.* 94. *num.* 4. *lib.* 1. *& Hippol. in pract. crimin. §. quaeritur.* infinitis ad hoc relatis Doctoribus, *Iacobus de Beluiſo in diſput ſuper l.* 1. *C. de requir. reis; & Matth. Philitiani conſ.* 24. *volum.* 2. *nu.* 5. vbi allegat *Bald. in l. qui cum vno. ff. de re militari, & Bartol in l. quoties. ff. de actionibus, & oblig.* & *Modeſtum Polentonum conſ.* 84. *nu.* 34. *volum.* 2. dicentem, Iudicem non habere arbitrium, vbi Statutum pœnam limitatam ponit, & citat *Baldum in repertorio ſuper Innoc. verb. appellatio.* Ratio concluſionis eſt, quia leges moribus vtentium approbantur, nec à ſpeciali communitatis conſuetudine recedendum eſt, cùm ipſa ſibi proſpexerit media, ad quietem, & tranquillitatem conducentia. & ſuauia arripienda ſunt, ſi ſanitati accōmodatiora reperiantur, vt ſunt, quæ ab ipſa Republica, pro talibus reputantur & cum vtraquè (inquit Clarus) tendat ad vindictam, vna per aliam tollitur. quæ deductio eſt efficax, quando pœnæ eſſent incompaſſibiles, ſecùs minimè.

Ad illud autem, quod adducebatur in oppoſitum, minorem in maiori contineri, verum eſt, ſed, cùm minor ſufficiat, fruſtra ad maiorem recurrimus. & vbi pœnæ molliendæ ſunt, contra rationem itur, cum exaſperantur. Tutior autem, non eſt maior, ſed ſtatutaria. Et arbitrium Iudicis in minorem inclinare debet, niſi delicti qualitas aliud ſuaderet, quia tunc, ſicut poteſt minuere pœnas, ita & augere, vt alibi diximus. Quod autem Regulares præcipuè Minores, ſibi Statuta formare poſſint, & ſecundum illa vindicare delicta, eſt Conſtitutio *Bonifacij VIII. ad augmentum*; alibi à nobis relata. & ſubſequentes confirmationes Statutorum *Alexandri VI. Martini V. Iulij II. & III.* in forma ſpecifica. Nec debēt Regulares dirigi ſecundum leges, quibus ſtudendi, eiſdem eſt adempta facultas, aut iuri communi attendere, quibus ſimplicitas, & deuotio commendantur. Eò vel maximè cùm non ſanciatur contra leges, & iura communia, ſed determinentur pœnæ, nulla facta mētione de illis, quod eſt aliter, non contra decernere.

Punitus pœna commenſurata delicto iterum puniri non poteſt.

Quæſtio 10. An plures pœnæ pro eodem delicto imponi, & an pro eodem, quis pluries, vel à pluribus Iudicibus puniri poſſit.

Reſp. I. Si pœna fuerit commenſurata delicto: & ea quis punitus ſemel

ſemel fuerit, nec illa multiplicari, nec iſte iterum ab alio puniri poterit; fundamentum habet in lege diuina, dicentè Naum 1. *Non conſurgit duplex tribulatio. Deus non iudicabit bis in idipſum.* & in ratione naturali, quam tangit *S. Thom. 2. 2. quaeſt. 99. art. 4. ad 2. & quaeſt. 39. art. 4. ad 3.* quia pœnæ huius vitæ ſunt medicinales, ergo vbi non ſufficit vna, adhiberi debet altera; & qui per vnam eſt correptus adæquatè, altera non indiget; hinc *c. quaſi nos 23. quaeſt. 5. diuinæ, & humanæ leges ſtatuerunt, vt ab Eccleſiæ vnitate diuiſi, & eius pacem perturbantes, à ſæcularibus poteſtatibus comprimantur.* quia nimirum ſola excommunicatio non eſt adæquata pœna ſchiſmaticis, ſed adhuc debent comprimi brachio ſæculari. Quod eſt fundamentum, cur perpeſſa pœna in hac vita, adhuc reſtat aliquid puniendum in altera, quia, vt inquit idem *S. Thom. quaeſt. 2. de malo art. 10. ad 4. Pœnæ, quæ inferuntur à Deo in futura vita, reſpondent grauitati culpæ*, vnde Apoſtolus ad *Rom. 2.* dicit, *Quod iudicium Dei eſt, ſecundum veritatem, in eos, qui talia agunt. quia pœnæ, quæ infliguntur in hac vita, ſiue à Deo, ſiue ab homine, non ſemper reſpondent grauitati culpæ.* Et ſic non debet ſæpius quæri de eodem delicto, nec pluribus legibus, quis reus fieri. *l. Senatus, ff. de legibus. l. an & eodem. ff. de exceptione rei iudicatæ*, quia ſcilicet ſupponitur adæquatè emendatum. Vnde conſtat in iure, pluribus pœnis, & ſæpius quis punri poteſt, quoties minor eſt pœna, & maior potuit imponi, *l. cum ex vno ff. de action. & obligat. & l. qui ſeruum, & l. quoties §. 1. eod. l. 1. & l. ad l. Aquiliam. l. ſi vulnerato, ff. de vi bonor. rapt. & c. attendendum 17. quaeſt. 4. c. & ſi Clerici in fin. de iudicijs*, vbi dicitur. *Sed non debet quemlibet depoſitum, pro ſuis exceſſibus, (cum ſuo ſit functus officio, nec duplici debeat ipſum contritione conterere) Iudici tradere ſæculari.* quia nimirum fuit per depoſitionem complete punitus. quę loca adfert *Iacobus de Beluiſo vol. 1. conſ. criminal. cõſ. 9. n. 2. & 29.* & vt ſenſit *Martinus de Garratis conſ. 61. vol. 1. cit. n. 15.* Non eſt mirum, ſi vnum delictum plures Iudices habeat *l. 1. C. de ſportulis. Baldus in l. qui furem. ff. de Statut. homin.* & vt ſcripſit *Io. de Riccijs conſ. 27. in 2. volum. Conſil. Crimin. n. 5.* imponere duplicem pœnam in eodem caſu, eſt contra *l. Titia. §. qui inuita. ff. de leg. 11.* & *l. qui decem. de do. præl.* Concordantes, ſcilicet, quando pœna non fuerit adæquata, poteſt in iudicium vocari, duplicari autem ſine hoc, minimè. *Clarus quaeſt. 57. ver. dictum eſt.* hanc doctrinam cum *Baldo, Paulo Caſtrenſi*, à Senatu Mediolanenſi, & per multas leges probat, afferens, punitum minori pœna, adhuc non poſſe

Cur perpeſſa pœna in hac vita, adhuc in alia punimur.

poſſe amplius puniri, & allegans praxim quotidianam, & rationem, quia Axioma Iuriſtarum, *De eodem delicto ſæpius non eſt quærẽdum*. Verificatur vtrobiquè. Niſi interceſſiſſet Iudicis fraus, & colluſio, qui voluit minorem pœnam, delicto valde graui imponere. Nam in hoc caſu, ſentit, poſſe Reum iterum accuſari, & puniri, apud Iudices eiuſdem, non diuerſi dominij, puta ſub diuerſis Viſitatoribus, vel Prouincialibus eiuſdem Prouinciæ, diuerſis Generalibus &c. Neq. hic modus procedendi eſſet, *Parem in parem imperium habere*, quia reſpicitur delinquens, qui ſub omnibus Superioribus eſt ſeruus pœnæ. Et licet difficile videatur inter Regulares reperire delicta, quæ in ſolidum puniri poſſint à diuerſis Prouincialibus, & tunc vnus independetur ab alio, poteſt de illo iudicare, etiamſi Cauſa apud aliud Tribunal terminata ſit, iuxta tradita per *Baldum* relatum ab *Aret. in c. de his n. 20. de accuſat. & Iacobum Beluiſum conſ. 9. ſupracitatum*. Quia etſi caſus contingere poteſt, vt Alumnus alicuius Prouinciæ delinquat in Prouincia Romana, & tunc puniri poſſit ab vtroquè Prouinciali. Eò vel maxime, ſi à Romano Prouinciali ſecundum rigorem Statutorum punitus non fuiſſet, & tunc poſſet ſuus Prælatus, per reliquum pœnæ in illum aduertere, iuxta poſitam doctrinam. Attamen, cum Conſenſus Religionis ſit vnus in omnibus Prouincijs, eiſdemquè legibus omnes gubernentur, completè punitum in vna, non poterit iterum puniri in altera. qua de re adeſt Statutum expreſſum. *Titulo de Correption. & pœnis. Prouinciales Miniſtri in hoſpites, & aduenas in ſuis Prouincijs delinquentes, ordinariam iuriſdictionem habeant, eos capiendi, carcerandi, & per determinatas pœnas puniendi, & ſi ab Ordine expulſi, aut ad triremes damnati non fuerint, ad propriam Prouinciam cautè remittantur, cum ſententia, contra eos lata, quam Ordinarius ipſorum, diligenter exequi teneatur. puniendus à Generali, ſi neglexerit.* Quo Statuto vtitur etiam altera Familia *c. 6. de correctione delinquentium* §. 22. Sancitum in *Tolet. ann.* 1583. & antiquiori *Salmant. c. 2.* expreſſèque traditum in *c. 1. 3. q. 6. & c. 1. de raptoribus, & incendiar.* itaquè ceſſat locus præuentionis, vel punitionis inſolidum. Quod Statutum intelligi debet iuxta traditam doctrinam, nimirum, ſi punitio data fuerit, *ſecundum determinatas pœnas*. qui ſi Prouincialis exceſſiſſet modum, non debet Ordinarius ſubditum ſuum punire ſecundum latam ſententiam, ſed poſſet illam moderari. ſicuti poſſet illam augere, ſi alius notabiliter defeciſſet. Quinimo ſi ſententia non verificaretur ex actis, vel non eſſet ſeruata Praxis Criminalis Ordinis, vnde ſententia eſſet

De eodem delicto ſæpius non eſt quærendũ

Par in parẽ non habet imperium.

Punitus cõpletè in vna Prouincia non debet puniri in alia.

ſet nulla, nequè poſſet illam executioni mandare. cum ipſe non debeat eſſe Miniſter paſſionis, & ignorantiæ alterius Prouincialis. Quia licet iſte non ſit Delegatus, nec dependens illius, ſed ambo parere debent cap tulo Generali præcipienti, & ſunt ſub eodem Principe & iuriſdictione (quo caſu admittit executionem ſententiæ albitratæ, *Clarus quæſt. 52.verſ. ſed pone, & quæſt. 96.verſ. item quæro. cum Paulo de Caſtro*, qui dicit eſſe communem opinionem) attamen ex præſcripto Legis municipalis, ſi Sententia eſt iuſta, illā exequi tenetur; ſin minus, nequaquam. & ſi habet, vnde nouum proceſſum formet, poteſt nouum Iudicium inſtituere, & nouam Sententiam ferre.

Dices, ſi in eiſdem Statutis reperiantur pœnæ diuerſæ ſancitæ pro eodem delicto, quam pœnam infligere teneatur Iudex? *Vtg in cap. primo Statutorum num.* . . . . dicitur. *Qui in Miniſtrum Prouincialem, vel Commiſſarium ipſius rebellauerit, vel non obedierit, carceris pœna, & ſuffragiorum priuatione puniatur, Generalis arbitrio.* Capitulo verò ſeptimo, Titulo de Correctionibus, & pœnis num. . . . dicitur. *Qui Prouinciali, aut Superiori locali rebellauerit, omni ſuffragiorum iure triennio careat, & carceri mancipetur, ad arbitrium Prouincialis.* Item in primo Capitulo num. . ſancitur, *Qui Generalibus rebellauerit, ſuffragiorum iure ſexennio careat, &c.* & in cap 7 num. . . dicitur, *Qui Commiſſario à Generali miſſo ſe exbibere præſumpſerit, ipſo facto ſit excommunicatus, nec non priuationis perpetuæ officiorum, & inhabilitatis in poſterum, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ pœnas, ipſo facto incurrat.* Et ne quis dicat hoc non eſſe Statutum Religionis, ſed ſanctionē *Gregorij XIII Quoniam noſtro* quæ non loquitur de inobedientia, & rebellione in perſonas Generalium, ſed Commiſſariorum ab ijſdem miſſorum ad viſitandas Prouincias; ſubiungo aliud immediatum Statutum. *Quibus omnibus, ac etiam ſemeſtris carceris mancipationi ſubiaceat, qui Miniſtro, vel Commiſſario Generalibus rebellauerit.* Igitur in rebellantem Prouinciali eſt carcer, & priuatio arbitraria Generali, per vnum Statutum. & priuatio triēnalis per aliud. in rebellantem Generalibus eſt priuatio ſexennalis per vnum, & perpetua, cum deſtitutione ab officijs, & inhabilitate, ac excommunicatione per aliud. quibus igitur ſtandum eſt?

Pœnæ diuerſæ in Statutis pro eodem delicto.

Reſpondeo Primò, ſi pœnæ eſſent incompoſſibiles, tunc arbitrio Iudicis remittuntur. *l. 1 §. expilatores. ff. de effr. act. Dynus in l. in Prouinciali. ff. de noui operis nunciatione.* n. ſi æquitati inhærentes, dica-

Pœnæ incōpoſſibiles Iudicis arbitrio remittuntur.

dicamus, Iudicem, mitiorem imponere debere. per *l. interpretatione. ff. de pœnis*. vt allegat *Cynus de Piſtorio conſ.* 14. *in* 1. *volum. Conſil. Criminal. num.* 5.

Pœnæ, quãdo cõtinuari poſſunt, continuandæ ſunt.

Reſpondeo ſecundò, quando in eodem delinquente (maximè ſi delictum enorme, atroxquè fuerit) poſſunt continuari pœnæ diuerſæ, poteſt Iudex omnes illas infligere. Vt eſt in citatis Statutis, augere priuationem ſuffragiorum, extendere tempus carceris, addere priuationi inhabilitatem, &c. Hæc enim non repugnant. nam ſicut Gregorius XIII. omnes has pœnas rebellantibus impoſuit, ita etiam potuit Religio ex ſuo Statuto illas applicare. & ſic in facti contingentia, penſatis qualitatibus inobedientiæ, & rebellionis, poteſt, & debet Iudex priuare rebellem officijs, ſuffragijs, habilitate in perpetuum. in qua pœna includitur ſexennalis, & omnis alia temporaria pœna.

Quod autem dicebatur de rebellante Prouinciali, quod priuari deberet per triennium, & ad arbitrium Generalis, facilem habet interpretationem, tum quia Generalis poteſt arbitrari ad trienniũ: Tum quia, poteſt pœnam extendere, ſi delicti circumſtantiæ illud ſuadeant.

Inſtabis, in Statuto primi Capituli dicitur, *puniatur carceris pœna, & ſuffragiorum priuatione, Generalis arbitrio.* cap. verò ſeptimo hoc arbitrium remittitur ipſi Prouinciali, *ſuffragiorum iure triennio careat, & carceri mancipetur, Prouincialis arbitrio.* dabitur ne præuentioni locus?

Generali locus præuentionis datur.

Reſpondeo, debet Generalis præuenire, & rationi conformius erit, ne ipſe Prouincialis ſit Iudex in cauſa propria, vt diximus in Commentario ad hoc Statutum cap. 1. Præterea in priori Statuto priuationis tempus non erat determinatum, cuiuſmodi ad triennium reductum eſt poſtea. & in ſecundo additur, de rebellante in Guardianum, ijs verbis, *Qui Prouinciali, aut Superiori locali rebellauerit*. & in ordine ad hunc rebellem, datur arbitrium Prouinciali, tanquam Iudici in cauſa alterius, non ſua. Et ſic Statuta concordant, vt rebellio in Prouincialem ſtet iudicio Generalis, rebellio autem in Guardianum iudicetur à Prouinciali. Itaquè illud *carceri mancipetur, arbitrio Prouincialis* tantùm intelligitur de rebelle in Guardianum, non in ſe ipſum.

Huius autem Secundæ reſponſionis aſſertores habemus. *Benedictum Capram in ſuo tractatu concluſ.* 68. *&* 69. *Clar. quæſt.* 82. *ver. Statutum. Abb. in cap. de cauſis. nu.* 14. *de offic. deleg. Angelum, & Salice*-

licetum in l quiſepulchra. C. de Sepulchr. viol. Viuium lib. 1. opin. 277. Soarez ver. pœna n. 152. 153. 154 Soccinum Seniorem in c. vt famæ n. 99. de ſent. excomm. & eſt clarus textus *in c. fœlicis §. per hoc de pœnis in 6.* vbi Bonifacius Octauus nouas, & grauiſſimas pœnas ſancit contra inſequentes, & interfectores Cardinalium, relictis tamen in ſuo vigore pœnis ciuilibus, vbi *Gloſ*

Quæſtio XI. An pœnæ aliquando ex qualitate perſonæ minui poſſint: puta quia nobilis eſt, quia doctus, quia in ſua Religione conſpicuus.

Reſpondeo primò. Vniuerſaliter tenendum eſt illud *Amb. lib. de Noe, & arca c. 4. Probati Viri genus, virtutis proſapia eſt. quia ſicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes ſunt etenim familiæ hominum ſplendore generis nobilitantur, animarum autem gratia clarificatur ſplendore virtutis* de quo & *Chriſoſtomus ho. 23. in geneſim* commētans illud *gen 6 Hæ ſunt generationes Noe. vir iuſtus, &c.* ait *Scriptura aures noſtras impleuit, quaſi genealogiam ipſius narratura &c. relictis tamen omnibus, Noe* (inquit) *vir iuſtus, atquè perfectus Vidiſti admirabilem genealogiam?* & poſt. *quæ enim vtilitas, ex claris. probiſquè parentibus originem ducere, te autem bonæ vitæ eſſe expertem? aut quod damnum fuerit, ſi parentes, & progenitores fuerint ignobiles, & obſcuri, ipſe autem virtutibus floreas?* Quæ eſt ſententia diuina *1. reg. 2. qui ſpernunt me erunt ignobiles*; Quia licet verum ſit nobilitatem eſſe *ius ſanguini immutabile l. ius agnationis. ff de pac. & dignitatem à parentibus delibatã. Bart. in l. fin. C. de ſeru. fugit.* quod per ingreſſum Cleri, & Religionis non ammittitur, vt notat *Lud. Rom. Singular. 27.* incipiente, *Vtrum Nobilis*, cuius oppoſitum viſus fuit dixiſſe *Abbas in c. nobilis. de purgat Can. n. 5. & c. Dudum de elect n. 2.* vbi ait, *in Religioſis autem non attenditur nobilitas.* & fauent *c. ſcripſit. 27. q. 2. cum Gloſ. c. præſens 20. quæſt. 3. & Fel. in c. cum deputati col. 1. verſ. nota quatuor effectus de Iudicijs Lapus alleg 100 Guglıel Benedictus in c. & Vxorem n 210.* quem tamen locutum de iure Comitatus, & Ducatus, &c. qui per Religionis ingreſſum perduntur, ait *Zacb.* in hunc locum, & *Ant. Franc.* ibidem ſubiungit, non dixiſſe Abbatem quod per ingreſſum Religionis perdatur ius ſanguinis, & nobilitatis, ſed quod inter Religioſos non attenditur nobilitas ſanguinis & ſi mercatura nobilitatem non tollit, *l nobiliores C. de commercijs & Mercator. Io. Andr. in c. venerabilis de Præbendis.* Multo minus perditur per Religionem, in qua augetur nobilitas, eo quod Religioſus fit

miles

Nobilitas in virtute conſiſtit.

Nobilitas quid.

Nobilitas per ingreſſum religioſis nõ amittitur.

miles Chriſti, & licet titulatus ammittat ius dominij, Ducatus &c. remanet in eo militia, quæ nobilitat c. grauai de Supp. neg. Prælatorum in 6. c. degradatio de pœnis eod lib. & ſanguinis deſcendentia, quæ nũquam amittit poteſt Quod ſi in Religione ſeruus euadit, liber non eſt præſumendum, nobilem perdere iura naturæ: & ſi in Eccleſia nobilitatur quis eò ipſo, quod fit Clericus, vt notauit Io. Andr. in c. venerabilis de ſer non ordinand. Tria enim inducunt nobilitatem, Natiuitas, Honor, Scientia, aliqui addunt Diuitias, quatenus, ſcilicet non impediunt ſed fouent nobilitatem, quæ paupertate contemnitur, iuxta tradita per Bart. in l. 1. in repet. C. de dignit. lib. 12. Scietia enim æquiparatur nobilitati. Abb. in c. de multa. de Præbẽdis n. 5. Imo præfertur, Rom. Singul fol. 32. Cyn. in l. quiſquis C. de poſthumis quia ſciẽtia nõ prodeſt ſolũ habẽti, ſed toti Eccleſiæ, quia mundus ſine literis regi non poteſt. Authen habita. C. ne ſi pro pag. & Eccleſia indiget viris Litteratis ad ſui regimẽ c. cum ex eo. de elect. & eminens ſcientia præferendus eſt in ſucceſſionibus, nobili genere Rom ſingular fol. 19. nam virtute decet non ſanguine niti: rationem adfert Abb. in c. cum cauſam de Præb. num. 4. quia naſci nobilem, fortis eſt; ſcientem eſſe, virtutis; & adducit inuectiuam Ciceronis contra Saluſtium, Satius eſt me meis fulgere moribus, quam maiorũ opinione niti vt ſim poſteris meis nobilitatis initium, & virtutis exẽplum quod enim deſinit in te, incipit in me. Vnde optimè Paulus de Caſtro conſ. 108. & 209. dixit nobilitatem non conſiderari ex progenie, ſed ex virtute, & nobilitatem ſolam eſſe, quæ ornat animam virtutibus, vt Card in Clem. 1 de ſent excom. init. & c. Venerabilis de Pr ben l. 2 § ſed amplius. ff de execut tut. & ibi Bart. vbi habetur, quod nobilitas ex ſcientia cauſetur l prouidendum C de poſtb Tandem, vt innumera prætercam, quæ adducit Tiraquell de nobilitate, Guttierez de primogenitura. ſuppoſito, quod in Religione remaneat nobilitas ſanguinis, quæ indelebilis eſt & maximè, ſi fuerit ſcientia, & virtutibus conſpicuá (vt veram, & Chriſtianam, ac religioſam nobilitatem complectamur) An in pœnis haberi debeat reſpectus ad iſta, itaut mitius ſit puniendus nobilis, doctus; ac in aliqua profeſſione eminens quàm cæteri in Religione delinquentes.

Nobilitas ex quibus producitur.

Nobilitati ſcientia cõparatur.

Pro affirmatiua facit. c. grauem de pœnis vbi Honorius III. nobilitati deferri præcipit, ibi volentes tamen nobilitati parcere. circa excommunicatum Comitem Regiſten, & in excommunicatione per duos annos inſordeſcentem, ac de hæreſi ſuſpectum. Vbi Abbas, Alex. de Neuo, quibus concordant, l. nemo C. de Summ. Trinit. &

ſic

fid. Catholica, in qua ſerui, & ignobiles, plus puniri mandantur, quàm nobiles, & ingenui. & *Gloſ. in c. cum quidam. de iur. iur.* quam communiter receptam dicit *Didacus. lib. 2. reſolut. c. 9. n. 3. & Clar. quaſt. 60. Ver. prodeſt etiam*; dicunt, nobilitatem prodeſſe delinquenti, vt pœna corporali mitius puniantur nobiles, & in dignitate conſtituti, quàm plebei. Vnde nobiles non fuſtigari, non ſuſpendi, non viles pœnas pati, vſu receptum eſt. *Suarez ver. Nobilitas. n. 32. Couar. lib. 2. Variarum. c. 5. n. 3. & 4.* apud quem iura, & Doctores multi. Niſi de proditione agatur. Petrus Caballus in tract. de omni genere homicidij, *n.* 402. & 612. *Marſil. ſingulari 16. Arnob. problem. 71. Bologn. conſ. 37. col. 6. Bald. in l. nemo poteſt. initio C. de ſum. Trinit. & fid. Cath.* qui tamen excipit, Niſi pœnæ eſſent determinatæ, quibus pariter puniri deberent nobiles, & ignobiles. *Bald. C. de fid. Inſtr. fin. l. 2.* quod non placet *Couar. lib. 2. Variar. n. 4. verſ. 6. bis*, quia etiam in pœnis determinatis, nobilis eſt mitius puniendus, idq; probat de pœna talionis, quæ accipienda eſt cum diſtinctione perſonarum, ex *Ariſtotele 5. eth. c. 5. & 1. Rhetor.* & ex text. claro *l. 2. C. vt intra certum tempus crimina*. & ex ratione, quia minor pœna, quæ datur nobili eſt maior ſecundum exiſtimationem, eadem, quæ datur ignobili, ſicut etiã minus punitur, peritus inſignis in arte, quàm homines ordinarij, vt eſt communis opinio apud *Clar. ſupra ver. pariter*. In qua quæſtione multa examinat, quæ pœnas vel tollunt, vel minuunt, vt *Aetas*. quia infans, qui non eſt doli capax, non debet puniri, ſicuti & pupillus, niſi ſit proximus pubertati, doli ſit capax, & in committendo deliquerit. & in his etiam circumſtantijs, non poteſt affici pœna capitali, aut membri mutilatione, ac etiam neque tali pœna puniri poterit, poſtquam ad perfectam ætatem perueniſſet, quia pœna non ſeruatur in poſterum, ſed debet decerni in ætate delicti. Senes verò, pœna ordinaria puniendi ſunt, & aliquando mitius, ſi magna eſſet ſenectus. *verſ. ſucceſſiuè quæro.* Excuſat etiam *Furor*, ſi tempore commiſſi criminis adfuiſſet, vel ſi adeſſet poſt delictum, quo caſu aliqua pœna extraordinaria puniendus eſſet, vt multi volunt. *verſ. Item quæro*. ſicuti *Ira*, quæ eſt breuis furor, ſi proueniat ex iuſta cauſa, ſaltem à tanto, ſi non à toto. id eſt à pœna ordinaria. verum ſi probaretur, graui iracundia motum ad aliquod delictum, cum illa rationem lædat, eſſet etiam abſoluendus à pœna ordinaria, *verſ. eſt etiam ira* ſic etiam *Amor*, qui & ipſe eſt furoris ſpecies, ſi eſſet vehemens, poſſet excu-

Quę pœnas minuant.

M fare

ſare in parte, & aliquando in totum, prout magis, & minus excederet. *verſ. eſt & amor*. Pariter excuſat *Ebrietas*, quæ ſine deliberatione induƈta eſſet non verò ſi data cauſa. ſaltem à pœna ordinaria *verſ Præterea quæro*. & *Somnus*, in quo poſitus, qui s deliquiſſet ſi ſolitus in hoc delinquere, donum non clauſiſſet &c. ſed puto etiam in hoc caſu à pœna ordinaria abſoluendum, quia non operatur cum eleƈtione, & humanè *ver. quæro etiam pone*, & *Ignorantia* etiam iuris, excuſat à dolo, niſi ignorans ex officio ſcire debuiſſet, vt Iudex. vel niſi ſtatutum ignoratum eſſet in iure communi, in quo ignorantia non militat. dicerem excuſare omnem ignorantiam antecedentem, quæ eſt cauſa aƈtus, ſaltem à tanto, ſi non à toto. maximè vbi Conſtitutio ſcientiam requireret, quam omnis ignorantia tollit, *verſ. quæro nunquid.* Excuſat *Vis*, & *Metus*, vt ſi non faciat deliƈtum, occideretur, vel damnum æquale pateretur à Domino imperãte &c. quod eſſet alteri allaturus, quia tunc eſſet, non alium occidere, ſed ſeipſum defendere. *verſ. ſolet dubitari*. circa medium. & *verſ quæro modo.* Excuſat *Prouocatio*, quia quod facit prouocatus, præſumitur facere ad ſuam defenſionem, ſaltem eſt mitius puniendus. *verſ. Nunc quæro.* In quo gradu reponitur *iuſtus dolor*, vt mariti occidentis Vxorem, in adulterio depræhenſam *verſ. ſed hic quæro*. Valet *meritorum probatio* in Principem, Rempublicam, Religionem. *verſ. vtilis*. ſi ſtante ſtatuto, quod puniatur, qui primus manus violentas iniecerit, & de duobus, ſe percutientibus, neſciatur, quis fuerit primus ad percutiendum, vterquè eſſet abſoluendus. vel mitius vtriquè puniendi, ne deliƈta impunita remaneant. *verſ. Vidi ego*. An autem ratione *amicitiæ* Iudex poſſit temperare pœnam, licet aliqui affirmẽt, id tamen facere non poſſet Iudex inferior, ſed Princeps. & niſi pœna eſſet arbitraria. ordinariè enim legibus ſtare debent Iudices, & non iudicare ſecundum affeƈtus, qui eos punibiles redderent. ver. legitur. ſed de his ſatis.

Nobilitas quomodo non æſtimetur in religione

Ad quæſtionem igitur Reſpondeo 2. licet in Religione, iuxta praxim, nunquam variatam, nobilitas ſanguinis, titulum, & æſtimationem non habeat, ad quam nobiles veniunt, vt ignobiles fiant, ſed magnificat nobilitas virtutum, & meritorum excellentia, quibus ditatos, *equites tabulæ rotundæ* fratres ſimplices, & humiles vocabat Sanƈtus P. Franciſcus. *Piſa. lib. 2. confor. 6. Vbertin. lib. 5. c. 7.* quiquè ad ſui Ordinis perniciem, nomen daturos præuidit, nobiles, & literis tumentes. Vel ex ipſa Synodo diabolica, pro-

pe

pe Aſſiſium coacta. tamen de ijs habendam rationem, ſaltem in modo procedendi, affirmo. adeſt enim *ſtatutum c. 7. n.* 30. prohibens Prouincialibus, & Prouinciarum Viſitatoribus, ne in Patres Ordinis, Prouinciæquè officiorum priuatione, vel notabili punitione, aut confuſione animaduertant, ſine conſilio, & conſenſu maioris patris Patrum Prouinciæ.& cap. 8. titulo de Commiſſarijs Viſitatoribus §. 44. *n.* 20. inhibetur Viſitatoribus, priuare officio Prouinciales ſine conſenſu Patrum, ac Generali prius monito. quibus ratio habetur ad merita, & dignitatem; quæ fratres nobilitant. Nam in moderatione pœnarum, ſentio ſtandum eſſe ſtatutis, quæ inter nobiles, & plebeios diſtinctionem non faciunt, & pœnæ æqualiter in omnes fulminatæ ſunt; nec excipiuntur inſignes litterati, eminentes Concionatores, rerum vſu peritiſſimi, officijs laudabiliter functi, conſpicuo ſanguine prognati, Quinimo ſolent apud Regulares aggrauare delicta tituli iſti conſpicui quia (vt inquit *S. Gregor. ho. 9. in Ecc. dum creſcũt donarationes, creſcunt donorum & tanto eſſe humilior. atq. ad ſeruiendum Deo promptior, quiſquè debet ex munere, quanto ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratione*, & vt cecinit *Iuuenalis*.

Statuta inter nobiles & plebeios diſcrimen non ponũt

Omne animi vitium, tanto conſpectius in ſe

Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur. & ratio eſt in promptu, quia nobilitas debet eſſe incentiuum virtutis, ſcientia, maiorem cognitionem ingerit; Vnde qui cum nobilitate, & ſcientia delinquit, maiori pœna eſt dignus, ſicuti maiori ab altitudine cadit. hinc parcitum eſt multitudini, cum Madiantis peccanti, & in Principes ſæuitũ. *Nu. 25. Tolle cũctos Principes populi, & ſuſpẽde eos cõtra ſolem in patibulis*, & ſpecialiter memoratur vltio quã fecit Phinees in vnum qui *ingreſſus fuerat ad ſcortũ Madianitidem, vocabaturque Zambri filius Salũ dux de cognatione Simeon; porro mulier madianitis, quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi, filia Sur Principis nobiliſſimi madianitarum*. quia vt inquit *S. Petr. Damian. lib. 1. epiſt. 6. Carnales illecebræ in eminentioribus perſonis, acrius ſunt perſequendæ. & Dominus, cum omnis Iſraelitica plebs non diſpari diſcrimine teneretur obnoxia, de populo quidem tacuit, aduerſus autem ſolos Principes, in furorem ſe dignæ anim aduerſionis erexit. quia reatus adulterij in perſonis clarioribus debet durius vindicari*. Præcipuè ſi nobilitati, & ſcientiæ ſit ſacerdotium copulatum, quia tunc in immenſum aggrauatur delictum. Adſit *S. Amb. lib. de dignit. ſacerdotali c. 3.* dicens *Quod ſumus profeſſione,*

Dignior debet eſſe melior

Nobilitas maximè fedatur ob impudicitias.

M 2 *actio*

Mali ſacerdotes quàm peſſimi.

actione potius, quàm nomine demonſtremus. ; *vt nomẽ congruat actioni, actio reſpondeat nomini, ne ſit nomen inane, & crimẽ immane: ne ſit honor ſublimis, & vita deformis: ne ſit deifica profeſſio, & illicita actio. locutionẽ ſimulemus columbinã & mentẽ habeamus caninam; ne profeſſionẽ mõſtremus ouinã, & ferocitatẽ habeamus lupinã.* & mirũ eſt, quod dixerunt *Chriſoſtomus & Euſebius*, ille *ho.* 3. in acta. *Non arbitror* (inquit) *inter ſacerdotes multos eſſe, qui ſalui fiant, ſed multo plures, qui pereant.* iſte *Epiſtola ad Damaſum de morte Hieronymi Ecce mundus vndiquè feruet ſacerdotibus, & tamen tam ſunt rariſſimi ſacerdotes, quod vix de centum vnus reperiatur bonus. Nulla certè in mundo tam crudelis beſtia, quàm malus ſacerdos nã corrigi non patitur, nequè veritatem vndique audire poteſt, & vt breuiter dicam, omnes præeminet malitia.* Etenim nil iuuant ſanguinis, & intellectus qualificationes, niſi ad moralitatis normam deſcendant. & multò minus ſi moralitatem euertant. Samuelis filij ad Principatum Patris non ſunt adſciti, quia patris virtutem non ſunt ſequuti. Moiſes non filios, ſed Ioſue ſucceſſorem reliquit, quia Patris virtutum hæredes non fuerunt. Quid filios Samuelis (inquit *Chriſoſtomus ho. 9. in matth.*) neceſſitudo tenuit parentis, cuius non fuerant virtutis hæredes. *Quid etiam Moiſi liberis paternæ profuit cura iuſtitiæ, cuius eius imitatio non ſucceſſit? itaq. nequè ad illos Patris imperium, quaſi ex ſucceſſione defertur, qui illum vocabulo tantum ſignificabant parentem; ſed ad eum Reipublicæ adminiſtratio migrat, qui illius erat filius, virtute non generatione. Vidiſti certè quod non ſuffecerit filijs ad Præfecturam paterna nobilitas. vitia quidem voluntatis* (nota) *vicerunt priuilegia naturæ.* & de Hebreis ſubiungit. *Iudæi quondam filiorum Dei honorè gaudebant, ſed decoloratos vitijs, nihil iuuit tanta nobilitas. Si igitur quis Dei filius factus, niſi huic generis meritum virtutis addiderit, maius profectò habebit ſupplicium: Quid mihi iam Auorum, & Proauorum memores dignitates?* Atque in hunc ſenſum etiam Iuriſtæ & Canoniſtæ ſubſcribunt. Dum enim in dicto *c. grauem. de pœnis.* nobilitati parcitur, id tantum in corporalibus arbitrarijs verum eſſe affirmant, non in cauſa fidei, & pecuniarijs pœnis, *Gloſ. in c. non cogantur. diſtinct.* 41. *Bart. l. pedius.* §. *Diuus ff. de incendio, ruina, & naufr. Cynus, & Bald. copioſè in l. vlt. C. de ſum. Trinit. & fid. Cath.* quinimò plus puniri debere nobiles, quàm plebeios, affirmant *Archid. c. qui contra.* 24. *quæſt.* 1. *Felin. c. Paſtoralis, & c. cum quidam. de iur. iur. Tiraquell. de pœnis temperandis cauſa* 31. *n*, 25.

num. 25. *Simantaſ. tit.* 46. *num.* 68. quia plus exemplo nocent. Vnde *Paulus IV. in Conſtit. Cum ex Apoſtolatus*. grauiſſimas pœnas in cauſa hæreſis, nobilibus infligi mandat. Sed hæc de pœnis in communi, dicta ſufficiant.

CAPITVLVM III.

De pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, Actuum legitimorum, & Officiorum Ordinis.

Quæſt. I. *Quid nomine priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, ac Actuum legitimorum intelligatur in Ordine, & in iure communi.*

RESp. I. ex Statutis Gen. *cap.* 7. *num.* 1. *Priuatio iuris Suffragiorum, ſiue vocis actiuæ, & paſſiuæ, eſt inhabilitas ad ferenda, & conſequenda Suffragia. itaut nec eligere, nec eligi ad quodcumquè officium Ordinis, ſic priuati poſſint.* & vt nulla remaneat difficultas, declaratur Statutum, *Poteſt tamen ad Sacros Ordines promoueri, & quos habuerit exercere. ſicuti etiam prædicare, legere, confeſſiones audire; item ſuffragari in receptione* Nouitiorum *ad profeſſionem, eorumdem Magiſter, & monialium Confeſſarius eſſe.* De actibus autem legitimis ſic. *Priuatio actuum legitimorum eſt inhabilitatio ad omnia Ordinis officia, quæ cum dignitate, & ſuperioritate coniuncta ſunt, vt miniſteriatus. Diffinitoratus, Guardianatus, poteſt tamen ſacros Ordines exercere, & ad illos promoueri, prædicare item., & legere, ſed ſæcularium confeſſiones audire non poteſt, benè quidem Monialium; Eſſe nouitiorum magiſter, & ad illorum profeſſionem ſuffragia ferre.* De priuationem autem officiorum Ordinis, ſic, *Officiorum Ordinis priuatio eſt inhabilitatio, non ſolum ad omnia prædicta, ſed etiam ad Confeſſionis,* Priuatio vocis actiuæ & paſſiuæ quid importet Et actuum legitimo. ũ. Et officiorũ Ordinis.

prædicationis, lectionis, paternitatis, & Viſitationis munera obeunda. poterit tamen ſacros ordines recipere, ac ſacras eorum functiones exercere, qui ſic priuatus fuerit. Itaq hæ duæ priuationes in omnibus conueniunt, excepta confeſſione ſæcularium. Vtræquè enim ad officia Ordinis inhabilitant, quæ ſunt *Miniſteriatus, Diffinitoratus*; & *Guardianatus*. Nam ſub nomine miniſteriatus intelligitur *Generalatus*, tam in Miniſtro, quàm in *Vicario*, quàm in *Commiſſario* Generalibus. Omnes ſiquidem iſti eamdẽ ſortiuntur authoritatem. & Prouincialatus, cum quo eſt *Vicariatus Prouinciæ*; ſub nomine Diffinitoratus intelligitur etiam *Cuſtos*, qui eſt primus in Diffinitorio, & his maiores *Procurator Ordinis*, & *Commiſſarius Curiæ*, qui ſunt etiam Diffinitores, & Patres in Capitulo generali. ſub nomine Guardianatus, intelliguntur etiam *Præſidentes*, & *Vicarij*, qui cum authoritate Guardianis competente Conuentus independenter, & in abſentia eorum gubernant. & ſic patet, has priuationes amplecti, omnia officia Ordinis, deſcripta initio Cap. 8. Statutorum generalium. exceptis Commiſſarijs, & Viſitatoribus Prouinciarum, & ad cauſas ſpeciales miſſis, de quibus eſt particularis difficultas. Ex quo infertur mitiorem apud nos eſſe priuationem ſuffragiorum, priuatione actuum legitimorum, quia hæc (vt diximus) ſuperaddit, quod his deſtitutus, ſæcularium confeſſiones non poſſit excipere. & omnium maior eſt priuatio officiorum Ordinis, qui adimit lecturam, confeſſionem, prædicationem, paternitatem, viſitationem. Cœterum quid nomine officiorum Eccleſiaſticorum accipiendum ſit, diximus in noſtris Commẽtarijs ad cap. 8. Statutorum, initio. Ex noſtris enim Sorbus, Souſa, Rodrig. Miranda, horum officiorum notionem deſumpſerunt *Bonac. diſput. 3. de Largit. munerum puncto 5. n. 2* & alij, quos citat, & ſequitur *Theſaurus de pœnis Eccleſiaſticis par. p. c. 28. quæſt. 1.* qui non contineri ſub nomine officiorum Ordinis Diffinitores, Diſcretos, & Procuratores ad Capitula mittendos cum aliquibus affirmat, ſed conciliantur ſententiæ, per ea, quæ infra diffic. 4. dicam.

Officia Ordinis quæ

Porrò priuatio ſupponit habitum, non tantum in Logicis, & Phiſicis, ex quibus priuatio à negatione diſtinguitur, quia illa eſt carentia formæ in ſubiecto apto, iſta in ſubiecto non apto recipere, & habere illam, vt cæcitas in homine, & in lapide; ſed etiam in iure *l. decem. ff. de verb. oblig. c. quod verò 32. quæſt. 2.* vbi *Gloſ. in verſ. demum. Abbas in c. de infi-*

Negatio, & Priuatio.

infidelibus de conſanguinitate n. 5. *Iaſon in l. manumiſſiones ff. de Iuſt. & iure*. Vnde talis pœna ſupponit aptitudinem illius, qui ea puniendus eſt. cuiuſmodi ſunt omnes Fratres, qui ius ad Ordinis officia obtinent.

Quam autem antiqua ſit in Ordine pœna iſta, colligere eſt ex Statutis veteribus, ſed cum aliqua diuerſitate. Nam in Statutis *Farinerijs c.* 7. *verſic. Diſtrictè per obedientiam præcipit*. decernitur. *In priuatione officiorum Ordinis intelligitur priuatio, non ſolum prælationis, ſed confeſſionis, prædicationis, lectionis, diffinitionis, viſitationis, & electionis ad* Capitulum *pro diſcreto. In priuatione verò actuum legitimorum, nolumus, quod intelligatur priuari executio* Ordinum, *vel teſtificatio in iudicio, niſi ſpecialiter exprimatur*. edita autem fuerunt hæc Statuta in Capitulo generali *Aſſiſij ann.* 1354. *per Guglielmum Farinerium* Generalem. *In Salmanticenſibus cap.* 7. quæ ad marginem citantur, reperitur; *Declaramus inſuper, quod in priuatione officiorum Ordinis, intelligitur priuatio, non ſolum prælationis, ſed etiam confeſſionis, prædicationis, lectionis, diffinitionis, viſitationis, & electionis in Diſcretum, ad Capitulum mittendum, non tamen vocis actiuæ in electione eiuſdem. In priuatione autem actuum legitimorum, nolumus, quod intelligatur priuari quis executione Ordinis, ſiue voce actiua, aut lectione, ſiue prædicatione, vel teſtificatione in iudicio, niſi ſpecialiter exprimatur. benè tamen intelligitur priuari confeſſione, ſaltem ſæcularium*. fuerunt autem edita hæc ſtatuta *ann.* 1553. *ſub Iulio III.* quæ idipſum acceperunt ex ſtatutis *Alexandrinis c.* 7. editis Interamnæ. In generali Capitulo ſub *Alexandro VI. ann.* 1500. dicentibus *In priuatione officiorum Ordinis non ſolum intelligitur priuatio prælationis, ſed etiam prædicationis, confeſſionis, lectionis, viſitationis, diffinitionis, paternitatis, & electionis pro Diſcreto ad Capitulum. In priuatione autem actuum legitimorum non intelligitur executio Ordinum, vel teſtificatio in iudicio, niſi ſpecialiter exprimeretur*. inſerta tandē in Statutis Vrbanis Patrum Conuentualium *ann.* 1628. *cap.* 10. *tit.* 12. *declar.* 2. *&* 3. *In pœna* (inquiunt) *priuationis officiorum, declaratur, & ordinatur, vt non prælaturæ tantum, ſed prædicationis, confeſſionis, lectionis, viſitationis, paternitatis, diffinitionis, electionis pro Diſcreto, & Cuſtode Cuſtodum priuatio pariter intelligatur; Priuatio actuum legitimorum eſt inhabilitas ad vocem actiuam, & paſſiuam, in quacumquè electione, & diffini-*

Pœnarū antiquitas in Ordine.

finitione Capituli In hac vero priuatione non intelligitur executio, vel teſtificatio in iudicio. & pro noſtra Vltramontana Familia in Statutis *Barcinonenſibus his antiquioribus cap. 6. de correctione* §. 5. *&* 6. facti ſub Eugenio 4., & Nicolao 5. *ann.* 1451. & deinde per varia comitia generalia reformatis vſquè ad *ann.* 1618. in *Congregatione generali Segouienſi*, ſic decretum reperitur, *Pœna priuationis officiorum Ordinis ſolum includit inhabilitatem, ne quiſquam poſſit eſſe Prælatus, præſidens, Commiſſarius, Viſitator, Vicarius, vel Confeſſor Monialium. Priuatio verò actuum legitimorum non ſolùm eſt inhabilitatio ad prædicta omnia Ordinis officia, ſed etiam eſt inhabilitatio adeſſe Diffinitorem, Diſcretum, Cuſtodem, Lectorem, Confeſſorem, & Magiſtrum Nouitiorum & ad habendam vocem actiuam & paſſiuam in quacumquè electione. Qui verò ſic priuatus eſt, poteſt quorumcumquè Sacrorum Ordinum exercitium exequi, & eſſe Teſtis in iudicio, & ſi non fuerit ordinatus, poterit etiam ſacris ordinibus initiari* Vbi aduertere licet, non fuiſſe factam in antiquioribus mentionem, de priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ, ſed tantum officiorum Ordinis, & actuum legitimorum, ea fortaſſe ratione, quia ius ſuffragij eſt actus legitimus cuiuſcùnque Regioſi non impediti.

Priuationes iſtæ in ſacris canonibus reperiũtur.

Reperiri autem in iure priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ, actuum legitimorum, & officiorum, manifeſtè probatur, quia licet ſub his terminis non legatur, reperitur tamen multis modis inflicta. Nam excommunicati excommunicatione maiore, voce actiua, & paſſiua deſtituuntur, cum nec eligere, nec eligi poſſint. *c. Poſtulaſti cum ſeq. de Cleric. excom. c. cum bona. de ætate, & qualitate c. cum dilectus. de conſuetudine c. ad probandam de ſent. & re iudic. Quo titulo c. ſi celebrat* decernitur, Excommunicatum excommunicatione minori poſſe eligere, non tamen eligi. *c. cum Vintonienſis iuncto c. cum in cunctis. de elect.* itaque priuatur voce paſſiua non actiua, ſicuti ſuſpenſus à beneficio, poteſt in Eccleſia, in qua eſt ſuſpenſus, eligere, non tamen eligi dictis c. c. cum Vintonienſis, & cum in cunctis de elect. Panor. in c. Apoſtolicæ. de excep. quia ius eligendi admittitur Ordini. Suſpenſus autem ab officio, neutrum poteſt. *Gloſ. in Clem. cupientes. de pœnis Panor. in c. cum dilectus. de conſuetud.* & eſt text. expreſſus in dicto *c. ſi celebrat.* multò magis ſi ſuſpendatur, vel abſolutè, vel à beneficio, & ab officio, quia tunc nulli dubium eſt, priuari

vtro-

vtroquè ſuffragio *c.* 1. *&* 2. *de iudic. in* 6. *& c. benè quidem diſtinct.* 96. *& c. verum diſtinct.* 93. quia cum inhibeatur illi exercitium Ordinis, & officij (quod ad rem noſtram pertinet) inhibentur illi etiam omnia, quæ ab eo fundamento dependent, *c. cum Paulus* 1. *q.* 1. *Tabiena verb. ſuſpenſio. n.* 4. *&* alij ſummiſtæ, & Canoniſtæ communiter. & paſſim leguntur inualidatæ electiones factæ, à non habentibus vocem actiuam, vt *c. bonæ mem. S. Cremonenſ. de elect.* vbi legitur *Interdicentes ei contradictionis vocē.* & *c. quis quis.* electioni; conſentiens, eligi per abuſum ſæcularis poteſtatis, priuatur voce paſſiua. ibi *electionis commodo careat*, *& ineligibilis fiat* & eligentes ſuſpenduntur ab officio, & beneficio. *& per triennium eligendi poteſtate priuati*. & *c. quia propter* non ſeruantes formas præſcriptas electionis, voce actiua priuantur, *Qui verò contra præſcriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice poteſtate priuentur*. & *c. cum Cumana. Electores hac vice, eligendi poteſtate priuantes.* & *c. innotuit*. Illegitimus poteſt poſtulari, non eligi. & ſic paſſim in ſacris canonibus. ex quibus elicimus priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ, vel coniunctarum, vel diſtinctarum. Ac inſuper habemus priuationem officiorum Eccleſiaſticorum, ac beneficiorum, vel perpetuò, vel ad tempus, vt Clericus hæreticus, qui ipſo iure eſt beneficio, & officio priuatus. *c. quo iure diſtinct.* 8. *iunct. gloſ.* vbi notant *Prapoſit.*, *Domin. & Compoſtell.* in *c. quod ſicut. de elect. Anchar. conſ.* 288. apud *Felin. in c.* 2. *de reſtript. Nicol. milis in repertorio verb. Hæretici*. Diaz in pract. crimin. c. 116. n. 2. cum additione Salſedò in hunc locum, ſicuti Hæreticorum filij, & fautores. *Couar. lib.* 2. *variar. c.* 8. *n.* 4. & alij apud dictum Salſedo ſupra; & qui matrimonium contrahunt *Gloſ in c.* 1. *de Cler. coniug. Paulus*, *& Alex. in l ſi à primo. ff. de liberis, & poſthum. Nau. in c. ſi quando. excep.* 5. *de reſcript. Couar. in* 4. *decret.* 2. *par. c.* 6. §. 3. *n.* 5. Sodomitæ item omni officio, & beneficio priuantur, nedum per Conſtitutionem *Pij V.*, ſed etiam in iure communi, per notata ab *Anton.*, & alijs in *c. niſi cum pridem* §. 1. *de renunciat. in c. vltimo de tempor. ordin.* & alij apud *Adnot. ad Diaz c.* 89. *pag.* 37. ſed in re tam clara non amplius immoror. Quoad actus legitimos habemus regulam 50. *iuris in* 6. *Actus legitimi conditionem non recipiunt, nequè diem*. qui autem ſint actus legitimi declarat eadem regula, vnde canonica deſumpta eſt. *ff. de diuerſis regul. iuris l.* 7. dicens, *Actus legitimi, qui recipiunt diem, vel* Actus legitimi quinā ſint in iure

condi-

conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, Serui optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis, vel conditionis additionem &c. ſed quia hæc ad rem noſtram imper-tinentes ſunt. ſi quidem acceptilatio eſt, verborum conceptio qua Creditor debitori acceptum fert, ſiue eſt imaginaria ſolutio, quod enim ex verborum obligatione Titio debetur, ſi id velit Titius remittere, poterit ſic fieri, vt patiatur hæc verba debitorem dicere, Quod ego tibi promiſi, habes ne acceptum? & Titius reſpondeat habeo; Vel tot denarios acceptos habeo? Inſtit. lib. 3. Tit. 30. quibus modis tollitur obligatio §. 1. vbi Vulteius n. 4. Cuiac. in Paratitlis de acceptilat. n. 5. obſeru. 36. reliqua clariora ſunt &c. ſed iuuat eiuſdem Cuiaci doctrinam adducere circa actus legitimos legales lib. 28. qq. Papiniani tit. ad legem 77. de regul. iuris. Is enim primo refutat diffinitionem illam, Actus legitimi ſunt, qui iure peraguntur ſolemnibus verbis. nam, inquit, pleraquè fiunt ſolemnibus verbis, vt ſtipulatio, quæ non ſunt actus legitimi. adducit deinde aliam. Actus legitimus eſt, qui in iure peragitur ſollemni ritu, & iuris ordine, vnde infert, omne genus actus legitimi ſunt legis actiones, quæ in iure peraguntur. & idem ſunt legis actiones. & actus legitimi. ex quo teſtimonij dictio, vocatur actus legitimus. l. penult. C. de hæred. ſed largo modo, quia verè teſtificari non eſt actus legitimus, ſicuti nec lictorum executiones quia licet lege agant, dum ſentẽtiam ex Iudicis imperio exequuntur. Tamen, quia non comprehenduntur in quinque actibus in l. numeratis, non ſunt actus legitimi. quibus addere alios non audet, ſicuti faciunt alij, qui adijciunt vſurpationem, & Dationem Procuratoris, ſtipulationem teſtamenti, ac vniuerſaliter omnem contractum, qui eſt ſtipulationis concluſio. Iuſiurandum, Vadimonium, ideſt promiſſionem factam ſiſtendi in iudicio, ſatiſdationem comperendinationem ex iure veteri, ideſt denunciationem factam vtriſquè litigatoribus ad inuicem in perendinum diem, id eſt, intra triduum ex Briſſonio. Tandem addit ſollemnitate verborum hodie non eſſe neceſſariam, cum omnia extra ordinem agãtur. Hæc adnotaſſe iuuabit, ad cognoſcendum quomodo apud nos dilatari, vel reſtringi poſſint actus legitimi, ſi id accidit in legibus, & earumdem expoſitoribus, ex quibus omnibus affero doctrinam Angeli ver. Actus legitimi (inquit) legitimus eſt, qui obuenit, vel firmatur à lege l. lege obuenire; quæ eſt 130. ff. de verbo. ſignific. vt emancipatio, acceptilatio &c. ſecundum verò Ordinem mino-

Acceptilatio quid

minorum, eſt regere, prædicare, confeſſionem audire, legere, viſitare, diffinire, eligere, eligi, accuſare, teſtificari, & ad Ordines promoueri, qui omnes intelliguntur ſolùm, nomine actuum legitimorum, & non alij. potuiſſet addere, *Ordines exercere, neceſſaria à Superiore exigere, alios tueri in defenſionibus, ſui gradus exēptiones expetere, in Capitulo ſuam Sententiam aperire*, & his ſimilia, quia non minus iſta per noſtras Leges nobis aduenıunt, & firmantur, quàm illa, ſed quia iſti actus creſcunt, & decreſcunt in priuationibus, non ad apices iuris, ſed pro Capitulorum generalium arbitrio, ideò non eſt circa hoc nimis immorandum, ſed ſtandum eſſe, Statutorum generalium editioni cenſeo.

Actus legitimi in religione.

QVAEST. II. An rationi, & iuri ſupradicta priuationum notiones reſpondeant. Et prima difficultas eſt, an priuatus voce actiua, & paſſiua poſſit eſſe Vicarius Conuentus; Et pro parte affirmatiua eſt clara, quia hoc iure priuatus, non poteſt eligi ad quodcumq. officium Ordinis. & cap. 8 *initio, inter officia Ordinis numerantur* Guardiani, Præſidentes, Vicarij; *igitur*.

Priuatus voce actiua, & paſſiua, an poſſit eſſe Vicarius Conuentus

RESpondeo, diſtinguendo de Vicarijs, vt in noſtris Commentarijs dictum eſt, ex *Rod. to 3. q. 76. art. 1.* aut enim ſunt Vicarij, qui in abſentia Guardianorum iuriſdictionem exercent, quiquè nomine etiam Præſidentis aliquando veniunt: Vel in Diffinitorio eliguntur, ac gubernant, non authoritate Guardianorum, ſed Capituli, & tunc dico, priuatos iure ſuffragiorum, non poſſe in Vicarios, nec eligi, nec inſtitui, quia, vt citauimus, hic Vicariatus eſt officium Ordinis, & paſſiuam capacitatem ſupponit, qua poſſit in tale munus eligi, quo à Statuto priuatus exiſtit. Vel inſtituuntur Vicarij à Guardianis, in quorum abſentia, per aliquod breue tempus, regunt Conuentus, & tunc dico, poſſe ad tale munus aſſumi. ex duplici ratione, tum quia hoc non eſt officium

Vicarius in abſentia Superioris localis tenetur illius mandata ſeruare.

ficium Ordinis, rigoroſè ſumptum. Tum quia non eligitur, & ſic vocem paſſiuam non ſupponit. Vnde tales, ex eodem *Rodriguez* non habent iuriſdictionem ordinariam, ſed delegatã à Guardianis, qui poſſunt, & aliquando ſolent, delegationem limitare, v. g. vt non poſſint Fratres extra Conuentus mittere, non aſcultare culpas, non ſalutares pœnitentias iniungere, &c. & ſic eſt delegatio tumultuaria, non à iure, vel à Statuto, quod non poſſent facere Guardiani, ſi tales Vicarij à Capitulo inſtituerentur. quia qui tribuunt Guardiano authoritatem ſuo Officio competentem tribuunt etiam Vicarijs facultatem illis commenſuratam. Vnde poſſet quidem Guardianus aliqua præcipere, maioris conſiderationis, quæ Vicarius, etiam in ſua abſentia obſeruare teneretur, vt per Statutum Reformatum *cap. 8. num. 61.* præcipitur, cuiuſmodi eſſet, ne bona Conuentus diſtraherentur, ne circa diſciplinam regularem committeretur exceſſus, & omnia alia, quæ ad candorem Ordinis cederent, non poſſet tamen impedire, ne quotidianos defectus emendaret, ne Fratres, iuxta incidentes diffiſultates, extra Conuentum mitteret, &c. quia licèt Vicarius ſit ille, qui gerit vices alterius, iuxta tit. *C. de officio eius, qui gerit; &c. l. 2.* & conſequenter ad alterius voluntatem regulari debet; tamen, quia à Capitulo inſtituuntur, vt in abſentia Guardianorum, eorumdem vices gerant, tantam authoritatem habent, quantam ipſimet Guardiani. *Compend. Priuil. de Vicarijs*, §. 5. & ſic patet, quod nam ex his, ſit officium Ordinis nec ne. In quem ſenſum interpretandum eſt Statutum Vltramontanum ſupra relatum, quo priuatus officijs Ordini nõ poteſt eſſe *Vicarius, uel Confeſſarius Monialium*. Loquitur enim de Vicarijs electis in Diffinitorio, & de ijs. qui Monialium confeſſiones excipiunt, qui apud Hiſpanos Vicarij Monialium appellantur, eligunturquè in Diffinitorio, ſicuti ipſimet Guardiani, & de ipſis habetur maxima ratio, quippè qui ſunt Prælati Monialium, & ſuorum ſociarum, maximè, ſi non in Conuentibus Fratrum, ſed apud Moniales hoſpitantur. De quibus in ijſdem *Vltramontanis Statuti cap. 5. §. 1. verſu Caneant Confeſſores*. & ſequenti. non autem de Vicarijs à Guardianis inſtitutis. *Ex hoc oritur*.

Se-

Secunda Difficultas, An Confeſſarius Monialium ſit Officium Ordinis.

Reſpondeo ex noſtro Statuto, negatiuè, quia, priuatus voce actiua, & paſſiua, eſt inhabilis ad officia Ordinis, ſed tamē poteſt eſſe. *Confeſſarius Monialium*. Item priuatus actibus legitimis, redditur incapax omnium officiorum Ordinis, cum Superioritate, & iuriſdictione coniunctorum, tamen admittitur ad Confeſſoratum Monialium. Ex Vltramontano autem, priuatus officijs Ordinis, non poteſt eſſe Vicarius ſeu Confeſſarius Monialium, ergo numerantur inter Officia Ordiuis. Dico tamen æquiuocè ſumi officia Ordinis, nam aliquando largo modo officia Ordinis appellantur, quæ Ordo demandare ſolet, modo ſint cum authoritate, & iuriſdictione coniuncta, modo non, & in hac lata acceptione intrat Confeſſarius Monialium, apud Vltramontanos, & in priuatione officiorum Ordinis. aliquando ſtrictè, & in proprietate iuris officia Ordinis accipiuntur, & tunc ſolùm concernunt Prælatos. cuiuſmodi in *Vltramontanis Statutis cap.* 7. §.2.*initio* enumerantur, nimirum *Miniſtri*, *Commiſſarij*, *Generales*, *Cuſtodes*, *Guardiani*, *Præſidentes*, *Commiſſarij*, *ſeu Viſitatores Prouinciarum*. de quibus eligendis, tanquam veris Officialibus Ordinis multa iuridicè ſtatuuntur. & in hunc ſenſum nos accipimus officia Ordinis, è quibus Confeſſarios Monialium expungimus. Non iuerim tamen inficias, inter Ordinis officia adnumerare hos Confeſſarios, quando vt diximus, Monaſterium Monialium regerent, & aliquos Fratres apud ſe continerent, Guardianis non ſubiectos, cuiuſmodi multi ſunt in Ordine, vt Neapoli in Monaſterio Sanctæ Mariæ Magdalenæ, cuius Prælatus, & Guardianus appellatur, & aliquos Confeſſarios gubernat, vt taceam de Guardiano Sanctæ Claræ eiuſdem Vrbis, quia ipſe confeſſiones Monialium non excipit. & ne fiat redarguitio ex nomine Guardiani, eſt Conuentus Auenionenſis, quem Confeſſarius regit, quiquè per alios ſub ſe Cappellanos Fratres continet, & ſunt in Italia Monaſteria aliquot, quæ à ſolis Confeſſarijs, independenter à Guardinis regebantur. Hi enim habent ſuperioritatem cum iuriſdictione coniunctam, & conſequenter ſunt veri Prælati, & Officiales Ordinis, vt in noſtris Commentarijs *cap.* 1. *Stat.* 4. diximus.

Confeſſarij Monialium munus, non eſt officium Ordinis.

Tertia difficultas, decernit Statutum, priuatum voce actiua, & paſſiua, poſſe ſuffragari *in receptione* **Nouitiorum** *ad profeſſionem*.

nem. Quæro cur hoc? & an poſſet ſuffragari in electione Diſcreti, ad Capitulum Prouiniale mittendi, vel etiam eligi in Diſcretum.

Ius ſuffragandi in receptione Nouitiorũ, & ad electionem Diſcreti.

Reſpondeo primò, ratio Statuti eſt, quia ſuffragari in receptione Nouitiorum, eſt quidem actus legitimus, non tamen officium Ordinis, ideò ſub vocis actiuæ, & paſsiuæ priuatione non compræhenditur. Senſus enim illorum verborum, *nec eligi, nec eligere poteſt*, eſt quod non poſsit conſequi, nec dare officia Ordinis, vt immediatè declaratur. vnde ab oppoſito, cum eſſe Diſcretus, ad Capitulum Prouinciale mittendus, ſit officium Ordinis, merito, eo iure priuatur, vt citata *Salmaticentia* affirmant, quæ etiam dum de priuatione officiorum Ordinis loquuntur eſſe Diſcretum, prohibent, non tamen illum eligere, quia hoc ſpectat ad priuationem vocis actiuæ, & paſsiuæ, non autem ad priuationem officiorum. & in odioſis ſtricti iuris interpretatio facienda eſt. *de regul. iur. in ſexto, cap. in odioſis*. Qua in parte congruentius, & cohærentius ad iuris apices loquutum fuiſſe Statutum noſtrum, Vltramontano colligitur, quia cum diſcretatus iſte ſit officium Ordinis, debuit numerari inter priuationes officiorum eiuſdem. & non tantùm remitti ad priuationem actuum legitimorum. Eò vel maximè cum Diſcretus localis, ad Capitulum mittendus, inſtituatur pro ferendo ſuffragio in actibus Capitularibus, & Canonicis electionibus, vbi etiam dum tales diſcreti exſibilati non eſſent. Ad diſcretatum verò localem, ideſt, eum, qui ex antiquioribus in Conuentu iure ipſo adſcitus cenſetur, dum de priuatione vocis actiuæ, & paſsiuæ agitur, dico hoc iure priuatũ non eſſe, quia Diſcretatus iſte non eſt officium Ordinis, & ad hoc munus non eligitur, ſed ſuccedit ex habitus antiquitate, qua non eſt priuatus. eſſet autem, ſi illud ei competeret habiti officij ratione, puta, ſi fuiſſet Pater Prouinciæ, & è Patratu deiectus eſſet, eſſet conſequẽter deiectus ab ea ſucceſſione, quã patratus inferret, quia datum pro cauſa, cauſa non exiſtente, non ſubſiſtit. & ablato principio, conſequentia etiam auferuntur.

Quarta difficultas, Dicitur in Statuto, vbi de priuatione actuum legitimorum, his priuatum intelligi deſtitutum, omnibus Ordinis officijs, *quæ cum ſuperioritate, & iuriſdictione coniunctæ ſunt*. & inter illa numeratur *Diffinitoratus*. & in Salmanticenſibus inter officia Ordinis, numeratur Diſcretatus pro Capitulo

tulo Prouinciali, prout etiam reperitur in Alexandrinis, & Vrbanis. Quæro nunc, Cur Diffinitoratus dicatur officium, cum ſuperioritate, & iuriſdictione coniunctum? nam Diffinitores, & Diſcreti non ſunt Superiores, nec aliquam iuriſdictionem habet, aut exercent. Nam licèt Iuriſdictio ſecundùm *Azonem*, ab *Angelo* citatam, ſit iuſta quædam, & legitima poteſtas. & Diffinitor habeat poteſtatem eligendi, & decernendi in Capitulo, & Diffinitorio, tamen, quia talis poteſtas coercitionem non habet, iuriſdictio dici non poteſt, *cap. Paſtorales de offic. deleg.* quia vt dicitur *l. fin ff. de officio eius, cui mand ſine modica coertione nulla eſt iuriſdictio*. & Diffinitores nullum tale ius habent. ergo indebitè ijs adnumeratur. Iuriſdictio quid & quo ſup. ex.

Reſpondeo, Iuriſdictionem variè accipi in iure. Primò enim non dicitur Iuriſdictio, quaſi à ditione, & poteſtate dicatur, vt voluit *Accurſius*, ſed à dictione; quia ditio, ſeu poteſtas Iuris non eſt apud Iudicem, ſed apud Principem, quia Iudex dicit ius, & ius dicens appellatur, ſtatuere autem ius ſpectat ad Principem, vnde *l. 1. ff. de iuriſdict. omnium Iud. & ibi Accurſ. Gloſ. & Bartol.* Iuriſdictio dicitur, *Poteſtas de publico introducta, cum iuris dicendi, & æquitatis ſtatuendæ neceſſitate*. & ſecundum hanc acceptionem, Diffinitores iuriſdictionem non habent, quia Superiores, & ius dicentes non ſunt. Et iuriſdictio in hoc ſenſu apud Capitulum Generale reſidet, quia ſolorum Magiſtratuum, & nõ Iudicum eſſe, conſtat, ex *l. 5. & 57. ff. de re iudic. Scæuola l. 88. ff. de ſolut.* Vnde ad tuendam iuriſdictionem, manant à Capitulo Statuta, quæ noſtra edicta vocari poſſunt, vt Superiores iudicẽt, vt in ius vocati accedant, vt ſatiſdationem faciant, vt fugitiuos non retineant, vt à talibus, & talibus caueant, vt alteri poſſeſſionem ex iure conceſſam non impediant, vt Superiorum album non corrumpant. (album enim erat tabella alba publicè expoſita, in qua Prætores, quid acturi eſſent in toto anno, vel al aliquo tempore, quiduè vetarent, præciperent, &c.) deſcribebant. *Cuiac. lib. 8. obſeru. 15. Hotob. Vulteius Inſtit. de action. ad* §. 11. *n. 3.* Vnde album corrumpere, erat quouis modo turbare, mutare, radere, tollere talem matriculam. Hinc illa, *Albo adſcribi. Ab albo eximi, In album referri. ideſt*, publicis tabulis inſeri, notari, abquè ijs deleri, apud *Briſſonium, Vulteium, Io. Caluinum*. Quod ad regulares relatum eſſe poteſt, dum libri in archiuijs conduntur, dum facta, & dicta deſcribuntur, dum facienda, Diffinitores an iuriſdictinem habeant. Albũ quid.

da, & vetanda in publicis locis, Capitulo, Refectorio edictis mandantur, vt munera ſibi iniuncta ſuſcipiant, & adminiſtrent, vt Generalibus, Prouincialibus, Guardianis, obediant, & cætera, quæ ad bonum Ordinis regimen Capitula generalia, vel etiam Prouincialia decernunt. *Gæddeus de verb. ſignific. ad l. 1. num. 9.* Secundò iuriſdictio accipitur pro iuris ratione, pro æquitate, ac rectæ ſententiæ ferendæ ratione. ex *Vlp. l. 20. ff. famil. Erciſcundæ.* Vnde iuriſdictionis forma, iudiciorum Ordo etiã appellatur *l. 1. C. vbi in rem actio.* exor. & pro iudiciali cognitione, quam Magiſtratus exercet. dictus *Scæuola l. 88. de ſolut.* & in vniuerſum iuriſdictio accipitur, pro omni notione, quæ Magiſtratus iure competit, vel cognitione, pronunciatione, iure, decreto, in quacumque cauſa, ſiue illa ſit ciuilis, ſiue criminalis, quæ quidem Magiſtratui primo conuenit, illo autem mediante, Iudicibus, & Tribunalibus, vt *Prateius* adnotauit. & in hoc ſenſu Diffinitores iuriſdictionem habent, quia & ipſi ius dicunt aſſiſtendo, conſulendo, conſentiendo Prouincialibus, cognoſcendo, iudicando, & decernendo occurrentes cauſas Prouinciæ. Sunt enim Iudices, & Aſſeſſores, ac Collegæ, vt alibi dictum eſt. ac conſequenter Superiores in ijs, qui ipſorum iuriſdictioni, & iudicio ex lege ſubduntur..

Quinta Difficultas, Quia Priuatus voce actiua, & paſſiua, poteſt eſſe Confeſſarius tam ſæcularium, quàm monialium. priuatus verò actibus legitimis, intelligitur priuatus facultate auſcultandi confeſſiones ſæcularium. & priuatus Officijs Ordinis, vtrorumquè confeſſiones excipere nõ poteſt. Quæro qua ratione iuſtificari poterit tanta diuerſitas? Primò enim cum maius ſit eſſe Confeſſarium Monialium, quam ſæcularium, quia circà illarum confeſſiones excipiendas, & Capitulum vnanimi conſenſu decernere, & ſpecialiter Ordinarius conſuli debet. & qui approbatus fuerit ad audiendas confeſsiones ſæcularium, non intelligitur ad Monialium confeſsiones admiſſus. quinimo nec Superiores ipſi ſuarum Monialium confeſsiones excipere poſſunt, niſi ab Epiſcopo particulariter admittãtur, vt ex nuperrima conſtitutione *Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs*, cantum fuit. de qua nos in Commentarijs noſtris egimus c. 11. *Stat. 7. fol. 852.* ex quo apparet, quam graue munus ſit Monialium Confeſſarius inſtitui. ergo potius in grauiore pœna priuationis actuum legitimorum, Con-

feſſa-

feſſariatus Monialium adimi, quam ſæcularium oportebat. Secundò auſcultare Confeſſiones, præcipue ſæcularium, inter officia Ordinis reponi non debuit, quia hoc ad Ordinem non ſpectat, cum ſit merum munus Clericorum ſæcularium, qui ex iure tale munus exercent, nos autem ex Priuilegio *Bonif. VIII. ſuper Cathedram. Bened. XI. inter cunctas. de Priuil. Clem. V. Dudum. de Sepulturis. Trid. ſeſſ. 23. cap. 15. Rodrig. tom. 1. quæſt. 58. art. 1.* cur igitur priuatus officijs Ordinis, priuatur facultate auſcultandi Cõfeſſiones ſæcularium?

Reſpondeo primò pœnas haſce fundari quidem in iure, ſed nõ ita iuribus adæquari, vt ab illis, nec latum vnguem diſcedant, & vt vidimus ex *Cuiacio*, etiam ipſi iuris interpretes in aſſignandis actibus legitimis variant. Vt non ſit mirum, Regulares in ſua placita deſcendere. Itaquè ſine lapſus nota, potuerunt Generalia Capituli, pœnas augere, minuere, tranſponere, & immutare.

Quid grauius ſit, auſcultare Cõfeſſiones ſæcularium, an Monialium.

Reſpondeò ſecundò licèt Confeſſariatus Monialiũ maioris cõſiderationis eſſe appareat, quam ſæcularium, id tamen non eſt ex ratione Confeſſionis, ſed perſonarum, quia cũ Moniales ſint lapſibus pronæ, & labendi in ſe, & in alijs materiam faciliter miniſtrare poſſint, & ipſarum fragilitate nonnunquam vſus ſit puritatis, & animarum hoſtis, luceantquè, vel minima circa Moniales errata, in Chriſtianæ Religionis, & Diuini cultus perniciem. Sancta Mater Eccleſia, & Religiones ſeduliorem curam circa perſonas, quæ continuam cum Monialibus conſuetudinem habere debent, adhibent, Cœterum, compertum eſt, minus peccare Moniales, quàm ſæculares; & peritiores eſſe debere Confeſſarios ſæcularium, quam Monialium, quippe qui de beneficijs, Simonia, furtis, homicidijs, vſuris, cambijs, alijſquè materijs, quæ grauiſſima delicta ſuſcipiunt, quæquè in Monialibus, nec ſuſpicari fas eſt, inſtructi eſſe debent. Vnde ſine hæſitatione concluditur, maioris dignitatis & meriti eſſe Confeſſarios ſæcularium, quam Monialium, & ſolent aliqui Epiſcopi imperitioribus Confeſſarijs concedere facultatem excipiendi Confeſſiones puerorum, & Mulierum, non tamen ſæcularium quorumcumque, ſicuti iunioribus.. earumdem fœminarum confeſsiones excipere prohibent ne lapſui materiam ſubminiſtrent. maius igitur eſt, audire ſæcularium, quam Sanctimonialium Confeſsiones, & ideò in maiori priuatione compræhenſum.

Digitized by Google

finitione Capituli In hac verò priuatione non intelligitur executio, vel teſtificatio in iudicio. & pro noſtra Vltramontana Familia in Statutis *Barcinonenſibus his antiquioribus cap. 6 de correctione* §. 5. *&* 6. factis ſub Eugenio 4., & Nicolao 5 *ann* 1451. & deinde per varia comitia generalia reformatis vſquè ad *ann.* 1618. in *Congregatione generali Segouienſi*, ſic decretum reperitur, *Pœna priuationis officiorum Ordinis ſolum includit inhabilitatem, ne quiſquam poſſit eſſe Prælatus, præſidens, Commiſſarius, Viſitator, Vicarius, vel Confeſſor Monialium. Priuatio verò actuum legitimorum non ſolù eſt inhabilitatio ad prædicta omnia Ordinis officia, ſed etiam eſt inhabilitatio adeſſe Diffinitorem, Diſcretum, Cuſtodem, Lectorem, Confeſſorem, & Magiſtrum Nouitiorum & ad habendam vocem actiuam & paſſiuam in quacumquè electione. Qui verò ſic priuatus eſt, poteſt quorumcumquè Sacrorum Ordinum exercitium exequi, & eſſe Teſtis in iudicio, & ſi non fuerit ordinatus, poterit etiam ſacris ordinibus initiari*. Vbi aduertere licet, non fuiſſe factam in antiquioribus mentionem, de priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ, ſed tantum officiorum Ordinis, & actuum legitimorum, ea fortaſſe ratione, quia ius ſuffragij eſt actus legitimus cuiuſcũque Regioſi non impediti.

Priuationes iſta in ſacris canonibus reperiũtur.

Reperiri autem in iure priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ, actuum legitimorum, & officiorum, manifeſtè probatur, quia licet ſub his terminis non legatur, reperitur tamen multis modis inflicta. Nam excommunicati excommunicatione maiore, voce actiua, & paſſiua deſtituuntur, cum nec eligere, nec eligi poſſint. *c. Poſtulaſti cum ſeq. de Cleric. excom. c. cum bonæ. de ætate, & qualitate c. cum dilectus. de conſuetudine c. ad probandam de ſent. & re iudic. Quo titulo c. ſi celebrat* decernitur, Excommunicatum excommunicatione minori poſſe eligere, non tamen eligi. *c. cum Vintonienſis iuncto c. cum in cunctis. de elect.* itaque priuatur voce paſſiua non actiua, ſicuti ſuſpenſus à beneficio, poteſt in Eccleſia, in qua eſt ſuſpenſus, eligere, non tamen eligi dictis c. c. cum Vintonienſis, & cum in cunctis de elect. Panor. in c. Apoſtolicæ. de excep. quia ius eligendi adnectitur Ordini. Suſpenſus autem ab officio, neutrum poteſt. *Gloſ. in Clem. cupientes. de pœnis Panor. in c. cum dilectus. de conſuetud.* & eſt text. expreſſus in dicto *c. ſi celebrat.* multò magis ſi ſuſpendatur, vel abſolutè, vel à beneficio, & ab officio, quia tunc nulli dubium eſt, priuari

vtro-

Digitized by Google

vtroquè ſuffragio *c.* 1. *& 2. de iudic. in 6. & c. benè quidem diſtinct. 96. & c. verum diſtinct.* 93. quia cum inhibeatur illi exercitium Ordinis, & officij (quod ad rem noſtram pertinet) inhibentur illi etiam omnia, quæ ab eo fundamento dependent, *c. cum Paulus* 1. *q.* 1: *Tabiena verb. ſuſpenſio. n.* 4. *&* alij ſummiſtæ, & Canoniſtæ communiter. & paſſim leguntur inualidatæ electiones factæ, à non habentibus vocem actiuam, vt *c. bonæ mem. S. Cremonenſ. de elect.* vbi legitur *Interdicentes ei contradictionis vocē.* & *c. quis quis.* electioni; conſentiens, eligi per abuſum ſæcularis poteſtatis, priuatur voce paſſiua. ibi *electionis commodo careat, & ineligibilis fiat* & eligentes ſuſpenduntur ab officio, & beneficio. *& per triennium eligendi poteſtate priuati.* & *c. quia propter* non ſeruantes formas præſcriptas electionis, voce actiua priuantur, *Qui verò contra præſcriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice poteſtate priuentur.* & *c. cum Cumana. Electores hac vice, eligendi poteſtate priuantes.* & *c. innotuit.* Illegitimus poteſt poſtulari, non eligi. & ſic paſſim in ſacris canonibus. ex quibus elicimus priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ, vel coniunctarum, vel diſtinctarum. Ac inſuper habemus priuationem officiorum Eccleſiaſticorum, ac beneficiorum, vel perpetuò, vel ad tempus, vt Clericus hæreticus, qui ipſo iure eſt beneficio, & officio priuatus. *c. quo iure diſtinct.* 8. *iunct. gloſ.* vbi notant *Prapoſit.*, *Domin. & Compoſtell.* in *c. quod ſicut. de elect. Anchar. conſ.* 288. apud *Felin. in c.* 2. *de reſcript. Nicol. milis in repertorio verb. Hæretici*. Diaz in pract. crimin. c. 116. n. 2. cum additione Salſedo in hunc locum, ſicuti Hæreticorum filij, & fautores. *Couar. lib.* 2. *variar. c.* 8. *n.* 4. & alij apud dictum *Salſedo* ſupra; & qui matrimonium contrahunt *Gloſ. in c.* 1. *de Cler. coniug. Paulus, & Alex. in l. ſi à primo. ff. de liberis, & poſthum. Nau. in c. ſi quando. excep.* 5 *de reſcript. Couar in* 4. *decret.* 2. *par. c.* 6. §. 3. *n.* 5. Sodomitæ item omni officio, & beneficio priuantur, nedum per Conſtitutionem *Pij V.*, ſed etiam in iure communi, per notata ab *Anton.*, & alijs in *c. niſi cum pridem* §. 1. *de renunciat. in c. vltimo de tempor. ordin.* & alij apud *Adnot. ad Diaz c.* 89. *pag.* 37. ſed in re tam clara non amplius immoror. Quoad actus legitimos habemus regulam 50. *iuris in* 6. *Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.* qui autem ſint actus legitimi declarat eadem regula, vnde canonica deſumpta eſt. *ff. de diuerſis regul. iuris l.* 7. dicens, *Actus legitimi, qui recipiunt diem, vel condi-*

Actus legitimi quinã ſint in iure

conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hareditatis aditio, Serui optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis, vel conditionis additionem &c. ſed quia hæc ad rem noſtram impertinentes ſunt. ſi quidem acceptilatio eſt, verborum conceptio qua Creditor debitori acceptum fert, ſine *eſt imaginaria ſolutio, quod enim ex verborum obligatione* Titio *debetur, ſi id velit Titius remittere, poterit ſic fieri, vt patiatur hac verba debitorem dicere Quod ego tibi promiſi, habes ne acceptum? & Titius reſpondeat habeo*; Vel tot denarios acceptos habeo? *Inſtit. lib. 3. Tit. 30. quibus modis tollitur obligatio* §. 1. vbi Vulteius n. 4. *Cuiac. in Paratitlis de acceptilat. n. 5. obſeru. 36.* reliqua clariora ſunt &c. ſed iuuat eiuſdem Cuiaci doctrinam adducere circa actus legitimos legales *lib. 28. qq. Papiniani tit. ad legem 77. de regul. iuris.* Is enim primo refutat diffinitionem illam, *Actus legitimi ſunt, qui iure peraguntur ſolemnibus verbis.* nam, inquit, pleraquè fiunt ſollemnibus verbis, vt ſtipulatio, quæ non ſunt actus legitimi. adducit deinde aliam. Actus legitimus eſt, qui in iure peragitur ſollemni ritu, & iuris ordine, vnde infert, omne genus actus legitimi ſunt legis actiones, quæ in iure peraguntur. & idem ſunt legis actiones. & actus legitimi. ex quo teſtimonij dictio, vocatur actus legitimus. *l. penult.* C. *de hared. ſed* largo modo, quia verè teſtificari non eſt actus legitimus, ſicuti nec lictorum executiones quia licet lege agant, dum ſentẽtiam ex Iudicis imperio exequuntur. Tamen, quia non comprehenduntur in quinque actibus in l. numeratis, non ſunt actus legitimi. quibus addere alios non audet, ſicuti faciunt alij, qui adijciunt *vſurpationem*, & *Dationem Procurutoris, ſtipulationem teſtamenti*, ac vniuerſaliter omnem contractum, qui eſt ſtipulationis concluſio. *Iuſiurandum, Vadimonium*, ideſt promiſſionem factam ſiſtendi in iudicio, *ſatiſdationem comperendinationem* ex iure veteri, ideſt denunciationem factam vtriſquè litigatoribus ad inuicem in perendinum diem, id eſt, intra triduum ex *Briſſonio.* Tandem addit *ſollemnitate verborum* hodie non eſſe neceſſariam, cum omnia extra ordinem agãtur. Hæc adnotaſſe iuuabit, ad cognoſcendum quomodo apud nos dilatari, vel reſtringi poſſint actus legitimi, ſi id accidit in legibus, & earumdem expoſitoribus, ex quibus omnibus affero doctrinam Angeli ver. *Actus legitimi* (inquit) *legitimus eſt, qui obuenit, vel firmatur à lege. l. lege obuenire*; quæ eſt 130. *ff. de verbo. ſignific. vt emancipatio, acceptilatio &c. ſecundum verò Ordinem mino-*

Acceptilatio quid

minorum, eſt regere, prædicare, confeſſionem audire, legere, viſitare, diffinire, eligere, eligi, accuſare, teſtificari, & ad Ordines promoueri, qui omnes intelliguntur ſolùm, nomine actuum legitimorum, & non alij. potuiſſet addere, *Ordines exercere, neceſſaria à Superiore exigere, alios tueri in defenſionibus, ſui gradus exeptiones expetere, in Capitulo ſuam Sententiam aperire*, & his ſimilia, quia non minus iſta per noſtras Leges nobis aduenint, & firmantur, quàm illa, ſed quia iſti actus creſcunt, & decreſcunt in priuationibus, non ad apices iuris, ſed pro Capitulorum generalium arbitrio, ideò non eſt circa hoc nimis immorandum, ſed ſtandum eſſe, Statutorum generalium editioni cenſeo. Actus legitimi in religione.

QVAEST. II. An rationi, & iuri ſupradicta priuationum notiones reſpondeant. Et prima difficultas eſt, an priuatus voce actiua, & paſſiua poſſit eſſe Vicarius Conuentus; Et pro parte affirmatiua eſt clara, quia hoc iure priuatus, non poteſt eligi ad quodcumq. officium Ordinis. & cap. 8 *initio, inter officia Ordinis numerantur* Guardiani, Præſidentes, Vicarij; *igitur*.

Reſpondeo, diſtinguendo de Vicarijs, vt in noſtris Commentarijs dictum eſt, ex *Rod. to 3. q. 76. art.* 1. aut enim ſunt Vicarij, qui in abſentia Guardianorum iuriſdictionem exercent, quiquè nomine etiam Præſidentis aliquando veniunt: Vel in Diffinitorio eliguntur, ac gubernant, non authoritate Guardianorum, ſed Capituli, & tunc dico, priuatos iure ſuffragiorum, non poſſe in Vicarios, nec eligi, nec inſtitui, quia, vt citauimus, hic Vicariatus eſt officium Ordinis, & paſſiuam capacitatem ſupponit, qua poſſit in tale munus eligi, quo à Statuto priuatus exiſtit. Vel inſtituuntur Vicarij à Guardianis, in quorum abſentia, per aliquod breue tempus, regunt Conuentus, & tunc dico, poſſe ad tale munus aſſumi, ex duplici ratione, tum quia hoc non eſt officium Priuatus voce actiua, & paſſiua, an poſſit eſſe Vicarius Conuentus

ficium

Vicarius in abſentia Superioris localis tenetur illius mandata ſeruare.

ficium Ordinis, rigoroſè ſumptum. Tum quia non eligitur, & ſic vocem paſſiuam non ſupponit. Vnde tales, ex eodem *Rodriguez* non habent iuriſdictionem ordinariam, ſed delegatã à Guardianis, qui poſſunt, & aliquando ſolent, delegationem limitare, v. g. vt non poſſint Fratres extra Conuentus mittere, non aſcultare culpas, non ſalutares pœnitentias iniungere, &c. & ſic eſt delegatio tumultuaria, non à iure, vel à Statuto, quod non poſſent facere Guardiani, ſi tales Vicarij à Capitulo inſtituerentur. quia qui tribuunt Guardiano authoritatem ſuo Officio competentem tribuunt etiam Vicarijs facultatem illis commenſuratam. Vnde, poſſet quidem Guardianus aliqua præcipere, maioris conſiderationis, quæ Vicarius, etiam in ſua abſentia obſeruare teneretur, vt per Statutum Reformatum *cap.* 8. *num.* 61. præcipitur, cuiuſmodi eſſet, ne bona Conuentus diſtraherentur, ne circa diſciplinam regularem committeretur exceſſus, & omnia alia, quæ ad candorem Ordinis cederent, non poſſet tamen impedire, ne quotidianos defectus emendaret, ne Fratres, iuxta incidentes difficultates, extra Conuentum mitteret, &c. quia licèt Vicarius ſit ille, qui gerit vices alterius, iuxta tit. *C. de officio eius, qui gerit; &c. l.* 2. & conſequenter ad alterius voluntatem regulari debet; tamen, quia à Capitulo inſtituuntur, vt in abſentia Guardianorum, eorumdem vices gerant, tantam authoritatem habent, quantam ipſimet Guardiani. *Compend. Priuil. de Vicarijs*, §. 5. & ſic patet, quod nam ex his, ſit officium Ordinis nec ne. In quem ſenſum interpretandum eſt Statutum Vltramontanum ſupra relatum, quo priuatus officijs Ordini nõ poteſt eſſe *Vicarius, uel Confeſſarius Monialium*. Loquitur enim de Vicarijs electis in Diffinitorio, & de ijs, qui Monialium confeſſiones excipiunt, qui apud Hiſpanos Vicarij Monialium appellantur, eliguntúrque in Diffinitorio, ſicuti ipſimet Guardiani, & de ipſis habetur maxima ratio, quippè qui ſunt Prælati Monialium, & ſuorum ſociorum, maximè, ſi non in Conuentibus Fratrum, ſed apud Moniales hoſpitantur. De quibus in ijſdem *Vltramontanis Statuti cap.* 5. §. 1. *verſu Caneant Confeſſores*. & ſequenti. non autem de Vicarijs à Guardianis inſtitutis. *Ex hoc oritur*.

Se-

Secunda Difficultas, An Confeſſarius Monialium ſit Officium Ordinis.

Reſpondeo ex noſtro Statuto, negatiuè, quia, priuatus voce actiua, & paſſiua, eſt inhabilis ad officia Ordinis, ſed tamē poteſt eſſe. *Confeſſarius Monialium*. Item priuatus actibus legitimis, redditur incapax omnium officiorum Ordinis, cum ſuperioritate, & iuriſdictione coniunctorum, tamen admittitur ad Confeſſoratum Monialium. Ex Vltramontano autem, priuatus officijs Ordinis, non poteſt eſſe Vicarius ſeu Confeſſarius Monialium, ergo numerantur inter Officia Ordinis. Dico tamen æquiuocè ſumi officia Ordinis, nam aliquando largo modo officia Ordinis appellantur, quæ Ordo demandare ſolet, modo ſint cum authoritate, & iuriſdictione coniuncta, modo non, & in hac lata acceptione intrat Confeſſarius Monialium, apud Vltramontanos, & in priuatione officiorum Ordinis. aliquando ſtrictè, & in proprietate iuris officia Ordinis accipiuntur, & tunc ſolùm concernunt Prælatos. cuiuſmodi in *Vltramontanis Statutis cap. 7. §. 2. initio* enumerantur, nimirum *Miniſtri, Commiſſarij, Generales, Cuſtodes, Guardiani, Præſidentes, Commiſſarij, ſeu Viſitatores Prouinciarum*. de quibus eligendis, tanquam veris Officialibus Ordinis multa iuridicè ſtatuuntur. & in hunc ſenſum nos accipimus officia Ordinis, è quibus Confeſſarios Monialium expungimus. Non iuerim tamen inficias, inter Ordinis officia adnumerare hos Confeſſarios, quando vt diximus, Monaſterium Monialium regerent, & aliquos Fratres apud ſe continerent, Guardianis non ſubiectos, cuiuſmodi multi ſunt in Ordine, vt Neapoli in Monaſterio Sanctæ Mariæ Magdalenæ, cuius Prælatus, & Guardianus appellatur, & aliquos Confeſſarios gubernat, vt taceam de Guardiano Sanctæ Claræ eiuſdem Vrbis, quia ipſe confeſſiones Monialium non excipit. & ne fiat redarguitio ex nomine Guardiani, eſt Conuentus Auenionenſis, quem Confeſſarius regit, quiquè per alios ſub ſe Cappellanos Fratres continet, & ſunt in Italia Monaſteria aliquot, quæ à ſolis Confeſſarijs, independenter à Guardinis regebantur. Hi enim habent ſuperioritatem cum iuriſdictione coniunctam, & conſequenter ſunt veri Prælati, & Officiales Ordinis, vt in noſtris Commentarijs *cap. 1. Stat. 4.* diximus.

Confeſſarij Monialium munus, non eſt officium Ordinis.

Tertia difficultas, decernit Statutum, priuatum voce actiua, & paſſiua, poſſe ſuffragari *in receptione* Nouitiorum *ad profeſſionem*.

nem. Quæro cur hoc? & an poſſet ſuffragari in electione Diſcreti, ad Capitulum Prouiniale mittendi, vel etiam eligi in Diſcretum.

Ius ſuffragandi in receptione Nouitiorũ, & ad electionem Diſcreti.

Reſpondeo primò, ratio Statuti eſt, quia ſuffragari in receptione Nouitiorum, eſt quidem actus legitimus, non tamen officium Ordinis, ideò ſub vocis actiuæ, & paſsiuæ priuatione non compræhenditur. Senſus enim illorum verborum, *nec eligi, nec eligere poteſt*, eſt quod non poſsit conſequi, nec dare officia Ordinis, vt immediatè declaratur. vnde ab oppoſito, cum eſſe Diſcretus, ad Capitulum Prouinciale mittendus, ſit officium Ordinis, merito, eo iure priuatur, vt citata *Salmaticentia* affirmant, quæ etiam dum de priuatione officiorum Ordinis loquuntur eſſe Diſcretum, prohibent, non tamen illum eligere, quia hoc ſpectat ad priuationem vocis actiuæ, & paſsiuæ, non autem ad priuationem officiorum. & in odioſis ſtricti iuris interpretatio facienda eſt. *de regul. iur. in ſexto, cap. in odioſis*. Qua in parte congruentius, & cohærentius ad iuris apices loquutum fuiſſe Statutum noſtrum, Vltramontano colligitur, quia cum diſcretatus iſte ſit officium Ordinis, debuit numerari inter priuationes officiorum eiuſdem. & non tantùm remitti ad priuationem actuum legitimorum. Eò vel maximè cum Diſcretus localis, ad Capitulum mittendus, inſtituatur pro ferendo ſuffragio in actibus Capitularibus, & Canonicis electionibus, vbi etiam dum tales diſcreti exſibilati non eſſent. Ad diſcretatum verò localem, ideſt, eum, qui ex antiquioribus in Conuentu iure ipſo adſcitus cenſetur, dum de priuatione vocis actiuæ, & paſsiuæ agitur, dico hoc iure priuatũ non eſſe, quia Diſcretatus iſte non eſt officium Ordinis, & ad hoc munus non eligitur, ſed ſuccedit ex habitus antiquitate, qua non eſt priuatus. eſſet autem, ſi illud ei competeret habiti officij ratione, puta, ſi fuiſſet Pater Prouinciæ, & è Patratu deiectus eſſet, eſſet conſequẽter deiectus ab ea ſucceſſione, quã patratus inferret, quia datum pro cauſa, cauſa non exiſtente, non ſubſiſtit. & ablato principio, conſequentia etiam auferuntur.

Quarta difficultas, Dicitur in Statuto, vbi de priuatione actuum legitimorum, his priuatum intelligi deſtitutum, omnibus Ordinis officijs, *quæ cum ſuperioritate, & iuriſdictione coniunctæ ſunt*. & inter illa numeratur *Diffinitoratus*. & in Salmanticenſibus inter officia Ordinis, numeratur Diſcretatus pro Capitulo

tulo Prouinciali, provt etiam reperitur in Alexandrinis, & Vrbanis. Quæro nunc, Cur Diffinitoratus dicatur officium, cum ſuperioritate, & iuriſdictione coniunctum? nam Diffinitores, & Diſcreti non ſunt Superiores, nec aliquam iuriſdictionem habent, aut exercent. Nam licèt iuriſdictio ſecundùm *Azonem*, ab *Angelo* citatum, ſit iuſta quædam, & legitima poteſtas. & Diffinitor habeat poteſtatem eligendi, & decernendi in Capitulo, & Diffinitorio, tamen, quia talis poteſtas coercitionem non habet, iuriſdictio dici non poteſt, *cap. Paſtorales de offic. deleg.* quia vt dicitur *l. fin ff. de officio eius, cui mand ſine modica coertione nulla eſt iuriſdictio*. & Diffinitores nullum tale ius habent. ergo indebitè ijs adnumeratur. Iuriſdictio quid & quotuplex.

Reſpondeo, Iuriſdictionem variè accipi in iure. Primò enim non dicitur Iuriſdictio, quaſi à ditione, & poteſtate dicatur, vt voluit *Accurſius*, ſed à dictione; quia ditio, ſeu poteſtas Iuris non eſt apud Iudicem, ſed apud Principem, quia Iudex dicit ius, & ius dicens appellatur, ſtatuere autem ius ſpectat ad Priucipem, vnde *l. 1. ff. de iuriſdict. omnium Iud. & ibi Accurſ. Gloſ. & Bartol.* Iuriſdictio dicitur, *Poteſtas de publico introducta, cum iuris dicendi, & æquitatis ſtatuendæ neceſſitate*. & ſecundum hanc acceptionem, Diffinitores iuriſdictionem non habent, quia Superiores, & ius dicentes non ſunt. Et iuriſdictio in hoc ſenſu apud Capitulum Generale reſidet, quia ſolorum Magiſtratuum, & nō Iudicum eſſe, conſtat, ex *l. 5. & 57. ff. de re iudic. Scæuola l. 88. ff. de ſolut.* Vnde ad tuendam iuriſdictionem, manant à Capitulo Statuta, quæ noſtra edi cta vocari poſſunt, vt Superiores iudicēt, vt in ius vocati accedant, vt ſatiſdationem faciant, vt fugitiuos non retineant, vt à talibus, & talibus caueant, vt alteri poſſeſſionem ex iure conceſſam non impediant, vt Superiorum album non corrumpant. (album enim erat tabella alba publicè expoſita, in qua Prætores, quid acturi eſſent in toto anno, vel al aliquo tempore, quiduè vetarent, præciperent, &c.) deſcribebant. *Cu. iac. lib. 8. obſeru. 15. Hotob. Vulteius Inſtit. de action. ad §. 11. n. 3.* Vnde album corrumpere, erat quouis modo turbare, mutare, radere, tollere talem matriculam. Hinc illa, *Albo adſcribi. Ab albo eximi, In album referri. ideſt*, publicis tabulis inſeri, notari, abquè ijs deleri, apud *Briſſonium*, *Vulteium*, *Io. Caluinum*. Quod ad regulares relatum eſſe poteſt, dum libri in archiuijs conduntur, dum facta, & dicta deſcribuntur, dum facienda,

Diffinitores an iuriſdictinem habeant.

Albū quid.

da, & vetanda in publicis locis, Capitulo, Refectorio edictis mandantur, vt munera ſibi iniuncta ſuſcipiant, & adminiſtrent, vt Generalibus, Prouincialibus, Guardianis, obediant, & cætera, quæ ad bonum Ordinis regimen Capitula generalia, vel etiam Prouincialia decernunt. *Gaddeus de verb. ſignific. ad l. 1. num. 9.* Secundò iuriſdictio accipitur pro iuris ratione, pro æquitate, ac rectæ ſententiæ ferendæ ratione. ex *Vlp. l. 20. ff. famil. Erciſcundæ.* Vnde iuriſdictionis forma, iudiciorum Ordo etiã appellatur *l. 1. C. vbi in rem actio.* exor. & pro iudiciali cognitione, quam Magiſtratus exercet. dictus *Scæuola l. 88. de ſolut.* & in vniuerſum iuriſdictio accipitur, pro omni notione, quæ Magiſtratus iure competit, vel cognitione, pronunciatione, iure, decreto, in quacumque cauſa, ſiue illa ſit ciuilis, ſiue criminalis, quæ quidem Magiſtratui primo conuenit, illo autem mediante, Iudicibus, & Tribunalibus, vt *Prateius* adnotauit. & in hoc ſenſu Diffinitores iuriſdictionem habent, quia & ipſi ius dicunt aſſiſtendo, conſulendo, conſentiendo Prouincialibus, cognoſcendo, iudicando, & decernendo occurrentes cauſas Prouinciæ. Sunt enim Iudices, & Aſſeſſores, ac Collegæ, vt alibi dictum eſt. ac conſequenter Superiores in ijs, qui ipſorum iuriſdictioni, & iudicio ex lege ſubduntur..

Quinta Difficultas, Quia Priuatus voce actiua, & paſſiua, poteſt eſſe Confeſſarius tam ſæcularium, quàm monialium. priuatus verò actibus legitimis, intelligitur priuatus facultate auſcultandi confeſſiones ſæcularium. & priuatus Officijs Ordinis, vtrorumquè confeſſiones excipere nõ poteſt. Quæro qua ratione iuſtificari poterit tanta diuerſitas? Primò enim cum maius ſit eſſe Confeſſarium Monialium, quam ſæcularium, quia circà illarum confeſſiones excipiendas, & Capitulum vnanimi conſenſu decernere, & ſpecialiter Ordinarius conſuli debet. & qui approbatus fuerit ad audiendas confeſsiones ſæcularium, non intelligitur ad Monialium confeſsiones admiſſus. quinimo nec Superiores ipſi ſuarum Monialium confeſsiones excipere poſſunt, niſi ab Epiſcopo particulariter admittãtur, vt ex nuperrima conſtitutione *Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs*, cantum fuit. de qua nos in Commentarijs noſtris egimus c. 11. *Stat. 7. fol.* 852. ex quo apparet, quam graue munus ſit Monialium Confeſſarijs inſtitui. ergo potius in grauiore pœna priuationis actuum legitimorum, Confeſſa-

feſſariatus Monialium adimi, quam ſæcularium oportebat. Secundò auſcultare Confeſſiones, præcipue ſæcularium, inter officia Ordinis reponi non debuit, quia hoc ad Ordinem non ſpectat, cum ſit merum munus Clericorum ſæcularium, qui ex iure tale munus exercent, nos autem ex Priuilegio ***Bonif. VIII. ſuper Cathedram. Bened. XI. inter cunctas. de Priuil. Clem. V. Dudum. de Sepulturis. Trid. ſeſſ.23. cap.15. Rodrig. tom.1. quæſt.58. art.1.*** cur igitur priuatus officijs Ordinis, priuatur facultate auſcultandi Cõfeſſiones ſæcularium?

Reſpondeo primò pœnas haſce fundari quidem in iure, ſed nõ ita iuribus adæquari, vt ab illis, nec latum vnguem diſcedant. & vt vidimus ex *Cuiacio*, etiam ipſi iuris interpretes in aſſignandis actibus legitimis variant. Vt non ſit mirum, Regulares in ſua placita deſcendere. Itaquè ſine lapſus nota, potuerunt Generalia Capituli, pœnas augere, minuere, tranſponere, & immutare.

Quid grauius ſit, auſcultare Cõfeſſiones ſæcularium, an Monialium.

Reſpondeò ſecundò licèt Confeſſariatus Monialiũ maioris cõſiderationis eſſe appareat, quam ſæcularium, id tamen non eſt ex ratione Confeſſionis, ſed perſonarum, quia cũ Moniales ſint lapſibus pronæ, & labendi in ſe, & in alijs materiam faciliter miniſtrare poſſint, & ipſarum fragilitate nonnunquam vſus ſit puritatis, & animarum hoſtis, luceantquè, vel minima circa Moniales errata, in Chriſtianæ Religionis, & Diuini cultus perniciem. Sancta Mater Eccleſia, & Religiones ſeduliorem curam circa perſonas, quæ continuam cum Monialibus conſuetudinem habere debent, adhibent, Cœterum, compertum eſt, minus peccare Moniales, quàm ſæculares; & peritiores eſſe debere Confeſſarios ſæcularium, quam Monialium, quippe qui de beneficijs, Simonia, furtis, homicidijs, vſuris, cambijs, alijſquè materijs, quæ grauiſſima delicta ſuſcipiunt, quæquè in Monialibus, nec ſuſpicari fas eſt, inſtructi eſſe debent. Vnde ſine hæſitatione concluditur, maioris dignitatis & meriti eſſe Confeſſarios ſæcularium, quam Monialium, & ſolent aliqui Epiſcopi imperitioribus Confeſſarijs concedete facultatem excipiendi Confeſſiones puerorum, & Mulierum, non tamen ſæcularium quorumcumque, ſicuti iunioribus. earumdem fœminarum confeſsiones excipere prohibent ne lapſui materiam ſubminiſtrent. maius igitur eſt, audire ſæcularium, quam Sanctimonialium Confeſsiones, & ideò in maiori priuatione compræhenſum.

N Reſpon-

Cõfeſſoriaſus ſæcularium, an ſit officiũ Ordinis.

Reſpondeo Tertiò, concedo, quod audire Confeſsiones ſæcularium non ſit officium Ordinis, tamen quia ſolet Ordo hanc facultatem in Capitulis indulgere, & eſt in Religione conſpicua, non immerito, laxata acceptione officiorum Ordinis, inter illorum priuationem adſcribitur. Quam ſolutionem habere poteſt alia difficultas, nimirum, priuari lectura, prædicationequè, ille, qui ab officijs Ordinis deſtituitur. quia ſcilicet, & iſta munia Ordo diſpenſare ſolet, ſuntquè præcipuas, de quibu in Capitulis ratio habetur, & officia Ordinis, ideſt ab Ordine conferri ſolemniter ſolita, appellari poſſunt.

Maius eſt magiſteriũ Nouitiorũ, diſcretatu.

Sexta Difficultas. Quia priuatus actibus legitimis poteſt eſſe Magiſter Nouitiorum, non verò Diſcretus pro Capitulo. Quæritur, An ſit maius officium Magiſterium Nouitiorum Diſcretatu? & ſtatim affirmatiuè reſpondendum eſt, quia non eſt maius in Ordine, & profundioris conſiderationis officium, quàm Nouitios benè educare, vt à nobis fusè tractatum eſt in Comment. ad c. 2. Statut. . . . . debent enim Magiſtri Nouitiorum eſſe Sacerdotes, quinquagenarij, docti, prudentes, probiſſimi, Guardianatus munere antea inſigniti, &c. pro Diſcretis autem, & Laici eligebantur, & iuuenes, ſaltem Sacris Ordinibus initiati. Nec circa morum qualitates præſcriptum eſt, niſi in Ordine ad ſuffragandum in Capitulo, & de habitus antiquitate. Vide igitur ſi cum Magiſtris Nouitiorum Diſcreti conferri poſſint.

Diſcretus, quatenus vocalis, dignior eſt.

Reſpondeo totum hoc verum eſt, attamen, quia Diſcretus dirigitur ad electionem Prouincialis, & eſt Vocalis in Capitulo, quod non habet Nouitiorum Magiſter, pluris ſit Diſcretus Magiſtro Nouitiorum, in hac præciſa ratione.

Septima Difficultas, quia in Superioribus facta eſt mentio *Paternitatis*, qua carent priuati officijs Ordinis, tam in Alexandrinis, quàm in noſtris. quæro, quid nomine paternitatis intelligi debeant.

Pater naturæ, & reuerentiæ titulus.

Reſpondeo Pater, non ſolùm naturæ nomen eſt, ſed & Religionis, & reuerentiæ. Vnde & Dij, Pattes à Poëtis appellantur, Virgilius. *Huc ades ò Lenae Pater*. & Romulus centum, qui ſibi à Conſilijs in adminiſtranda Republica adeſſent, elegit, quos ab ætate Senatores, & à reuerentia Patres, & ab adnotatione conſcriptos, appellauit *Saluſt. in Catilin. Tit. Liuius lib. 1. Feſtus. Prateius, Crunanus lib. 1 cap. 12. num. 1. Geddaus in Comment. ad*

l. plebs

l. plebi eſt. 238. *ff. de verb. ſignif.* Quiquè à Numa Pompilio Patres patrati, in Fecialium Collegio dicti ſunt, ideſt perfecti. & Patres Patriæ, qui eam, quam Patres in filios, ij in Ciues poteſtatem haberent, non quidem imperij, ſed honoris cauſa, vt ipſi tanquam Patres ſubiectos admonerent, & amarent vt filios, Ciues, & Principes tanquam parentes obſeruarent. *Senec. lib.* 1. *de clementia*, qui declarat, cur Principem, *Patria Patrem appellemus*. apud *Spiegellium*. Quam appellationem in Sacra Scriptura reperimus. Eliſeum dixiſſe Eliæ *Pater mi, Pater mi, currus Iſraël, & Auriga eius*. 4. Reg. 2. & Iob. 34. dixit Eliù ad Eliphas. *Pater mi, probetur* Iob *vſquè in finem*. & Ioſeph *Gen*. 45. *num*. 8. dixit fratribus, *Dei voluntate huc miſſus ſum, qui fecit me, quaſi Patrem Pharaonis* & eod. *lib. cap*. 41. *n*. 43. *Vt omnes coram illo genuflecterent, & præpoſitum eſſe ſcirent, vniuerſæ terræ Ægypti*. & in Hebræo habetur verbum אבור Aurech, quod Hieronymus vertit *Pater tener*. & Rex Tyri mittens Hiram ad Salomonem, ſummum artificem 2. *par*. 2. *nu*. 13. ait. *Miſi ergo tibi virum prudentem, & ſcientiſſimum Hiram Patrem meum*. & Rex Arthaſerſes *Eſth*. 13. *n*. 6. de Aman loquens ait, *Iuſſimus, vt quoſcumquè Aman, qui omnibus Prouincijs præpoſitus eſt, & ſecundus à Rege, & quem Patris loco colimus*. Itaquè ex hac nomenclatura Patres Ordinis, & Prouinciæ nuncupamus, quos inter cœteros honore, & reuerentia dignos merita virtutum, & functi officij prærogatiua demonſtrant. eis nimirum, qui in Ordine Generales, Prouinciales, vel Diffinitores extiterint, quibus, ex peractis dignè muneribus, reuerentia quędam accedit. De his Patribus varijs in locis Statuta Ordinis meminerunt, præcipuè *cap*. 8. *n*. 1. & ampliſſimè in *Statutis Neapolit. cap*. 32 quæ paternitati votum actiuum, conſultiuum, & deciſiuum in omnibus Patres Ordinis variè qualificati Prouinciarum, reſpectiuè Capitulis, & Congregationibus, in perpetuū conceſſerunt. quæ tamē, ob iuſtiſſimas cauſas à *Clem. VIII. Gregor. XV.* & *Vrban. VIII.* ac varijs Generalibus comitijs reuocata fuere, non quoad omnia, quæ paternitatem concernunt, ſed quoad votum tantum, & ſuper intendentiam in Capitulis, & Cōgregationibus: remanſit ſiquidem Patribus (exceptis Generalibus emeritis, qui etiam votum habent) præcedentia, & antelatio, cum facultate eligendi ſibi ſocium.

Senſus igitur huius priuationis eſt, vt hac pœna inuſtus, præcedentiam, quæ ſibi ex paternitate, competebat, amittat, nec

ſocium ſibi eligere, nec habere poſſit. Ac inſuper, quod vocandi non ſint ad aliquas Congregationes, quæ fieri ſolent in prouincijs, ad quas Patres Prouinciæ conuocari iubentur, & licet vt plurimum ad illas cum voto conueniant, attamen aliquæ ſine voto Patrum electiuo conficiuntur, vt eſt condemnatio alicuius Patris Prouinciæ, ad quam alij eiuſdem Prouinciæ conuocantur. quia tamen cum aliquo voto adeſſe debent, vel conſultiuo, vel electiuo, vel deciſiuo, his omnibus abſtinere debet paternitate priuatus.

Octaua Difficultas, Quid ſentiendum ſit de Viſitatoribus, & Commiſſarijs Prouinciarum, an ij compræhendantur ſub his pœnarum generibus. Et quidem non comptæhendi ſub priuatione ſuffragiorum, patet, quia ea tantum inhabilitat ad conferenda, vel conſequenda Ordinis officia, quæ per electionem conferuntur. Commiſſarij autem, & Viſitatores non eliguntur, ſed per delegationem voluntariam inſtituuntur, & ſic videtur, quod Generalis, vel Prouinciales poſſint deſtinare Commiſſarios, & Viſitatores, etiamſi eſſent ſuffragiorum iure priuati. Quod effugiant etiam priuationem officiorum Ordinis probatur, quia in noſtro Statuto, dicitur quidem, quod his priuatus non poſſit obtinere officium Viſitatoris, attamen, cum non explicet hoc etiam de Commiſſarijs, & poſſit mitti Commiſſarius ad cauſas ſpeciales, abſquè eo quod inſtituatur Viſitator Prouinciæ, vel Conuentus, puta ſi procederetur per viam denunciationis, vel accuſationis, aſſignatis teſtibus, & non per viam inquiſitionis, certè non apparet ratio, cur deſtinari non poſſit.

Priuatus iure ſuffragiorum, nō poteſt deſtinari Commiſſarius, aut Viſitator.

Reſpondeo tamen, quocumquè harum priuationum genere notatus, nec Viſitator, nec Commiſſarius deſtinari poteſt. Ratio (quoad priuationem iuris ſuffragiorum, de qua eſt maior difficultas) eſt, quia priuatus iure ſuffragiorum non poteſt eligi ad quodcumquè officium Ordinis; at Viſitatoratus, & Cōmiſſariatus ſunt officia Ordinis (& quidem ex præcipuis) ergo ad illa eligi non poteſt. Sed inſtitutio facta à ſolo Prælato eſt electio: & qui illā conſequitur, id aſſequitur per ſuffragium actiuum Prælati, in quo, ipſe priuatus habet ſuffragium paſſiuum, ergo hoc iure gaudere non poteſt. argumentum clarum eſt; ſolùm reſtat docere, quomodo inſtitutio, & delegatio ſit electio. & hoc eſt facile, quia electio

Electio quid ſit.

tam ex *Ariſtotele* . . . *Ethic.* . . . *quàm ex cap.* 19. *fin. C. de fideiuſ.* eſt liberum eligendi arbitrium. & iuxta terminos Canonicos, eſt alicuius perſonæ idoneæ ad dignitatē Canonica vocatio. *Io. Andr.*

Andr. c. non poteſt. de Prebend. in 6. quem omnes ſequuntur. ex *c. cum in cunctis, c. cum Eccleſia, Vulterrana. c. quia propter de elect. c. cum olim. de arbit.* & licet requiratur ad electionem forma, & numerus, vltra authoritatem, vt ſcilicet ſeruetur forma canonica, & fiat à maioritate Capituli, ſpectetquè ad Collegium *c. 1. de elect. c. cum congregato. 16. q. 1. c. Abbatem. 17. q. 2. & ſequenti.* attamen cum poſſit conſiſtere electio canonica in vno voto ſolo, quia ius communitatis in vno ſolo remanere poteſt, per text. clarum in *l. ſicut. §. ſed & ſi Vniuerſitas ff. quod cuiuſquè vni. Cum Gloſ. & Bart.* qua ratione ſolus Generalis Viſitatorem eligit. Nec in qualibet electione ſeruanda eſt forma *Capituli quia propter. de electione*, ſed ſolum in Eccleſijs Collegiatis, in quibus plures de Collegio inſtituere debent, & vocare ad Prelaturam, non tamen vbi vnus ſolus hoc ius habeat, cuiuſmodi de iure antiquo ad Papam ſpectabat Epiſcopatuum prouiſio *diſtinct. 22. c. 1. & 2.* ſicuti, & nunc in multis locis, etiam poſt quam ad Collegiatas tranſlata fuit iſta poteſtas. & Patroni ſoli eligunt, præſentant, & nominant ad beneficia iuriſpatronatus *c. decernimus 16. q. 7.* & parum eſt, quod nomine differant, inſtitutio, electio, præſentatio &c. dummodo in re ſignificent actionem, quæ alteri ius ad regendum tribuat. & non eſt dubium, quod ſicuti Capitulum Generale, & canones ius eligendi Prouincijs tribuerunt, ita etiã Generalibus ſolis poteſtatem ijdem conceſſerunt, tales Superiores eligendi, inſtituendi, & nominandi. Vnde in patentibus litteris, quas Generales concedere Viſitatoribus ſolent, dicunt, Te in Viſitatorem *eligimus, conſtituimus, inſtituimus, & deputamus &c.* vt videre eſt in formulario *Peirini lit. V. c. 4.* & quod me mouet ad recedendum à regula in odioſis &c. & non accipere electionem in rigoroſa acceptione, eſt, quia Priuatos iure ſuffragiorum, delictum commiſiſſe conſtat, ob quod priuati fuere, modo turpe eſt, quod in Prælatum conſtituatur is, quem vita dedecorat, conſcientia mordet, & infamia ſceleris (quodcumque illud ſit) apud ſubditos dehoneſtat. Temperarem tamen ſententiæ rigorem in caſu præciſo, quo priuatus iure ſuffragiorum, ob aliquã culpam non deturpantem, eſſet peritus, v. g. ad conficiendos proceſſus, & cauſa eſſet grauis, nec alius æquè aptus reperiretur, tunc neceſsitas poſſet interpretari Statutum in mitiore ſignificatione. Quod autem obijciebatur de Commiſſario, qui non deſtinaretur ad viſitandum. Reſpondeo id non obſtare, quia apud

Electio canonica in vno conſiſtere poteſt.

Quãdo poſſit.

nos indifferēter Commiſſarij, & Viſitatores confundūtur, & qui ad viſitandum mittuntur, Commiſſarij appellantur, & cum Commiſſariatus, etiam ad cauſas ſpeciales, ſit officium Ordinis, ex regula generali, à tali officio excluditur, officijs Ordinis priuatus. eſt enim Prælatus iuriſdictionem, & ſuperioritatem delegatam habens.

Nona Difficultas, qui, & quo iure, ſuffragijs, actibus legitimis, & officijs priuari poſſint.

Reſpondeo ex dictis initio huius tertij Capituli, priuari poſſunt, qui ijs gaudent, nam priuatio ſupponit habitum.

Qui priuari poſſint iure ſuffragiorū, & officijs Ordinis.

Hinc Laici, & Clerici nondum in Sacris, nec Sacerdotio inſigniti officijs Ordinis priuari non poſſunt, quia de iure non poſſunt eſſe Generales, Prouinciales, Guardiani, Viſitatores, Commiſſarij, legere, prædicare, Confeſſiones audire, eligere, vel eligi. & licet Laici in Ordine Noſtro aliquando Guardiani inſtituti ſint, id tamen non de iure factum eſſe, affirmat *Angelus verb. electio num.* 4. qui allegat *Ludouicum de Romanis, cum cap ex eo. de elect. in ſexto, & Federicum de Senis conſ.* 107. *per text. cap. & ſi Chriſtus. de iure iur. & Clem. vt ij qui. de ætat. & qualit.* decernit ſuffragatos in Cathedralibus, & Collegiatis Regularibus Canonicorum, debere eſſe ſaltem in Ordine Subdiaconatus. relatore *Rodrig. tom* 2. *qu eſt.* 52. *art.* 4. *&* 5. & alij apud ipſius Compilatorem *reſolut.* 58. *num.* 4 apud quem *Azor, Miranda, Silu. Panor. Portel.* qui etiam affirmat, conſuetudinem obtinuiſſe in Ordine Noſtro, vt votum paſſiuum aliquando habeant. Sed non iure, & cōſuetudo hæc initium habuit ex paucitate Sacerdotum in principio Religionis, & ex illorum humilitate, qui nolebant alijs præeſſe, & coacti erant inuenire aliquem, etiam ex Laicis, qui regere vellet. vt ait *Sanctus Bonauentura in expoſitione Septimi Capituli Regulæ* in illa verba, *ſi verè Præsbyteri non ſunt iniungi, faciāt per alios Sacerdotes Ordinis.* Vbi non loquitur de Guardianis, ſed de Miniſtris, & vt dicit *Pater Marcantius in idem Capitulū.* Non benè infertur, non eſt Præsbyter, ergo Laicus, quia poteſt eſſe Clericus, Subdiaconus, vel Diaconus, vt fuit S. P. N. Franciſcus. & nunquā in Ordine auditum eſt, Laicum fuiſſe Miniſtrū; etiamſi, ſciā his diebus quibus hoc ſcriptū corrigo, āno ſcilicet 1646. 17. Iulij impræſſum fuiſſe Romæ Libellū quendam per aliquos Fratres Laicos, compoſitū à quodā Patre Cappucino Gallo, in quo probare nitebatur Laicos poſſe eſſe Generales Ordinis, et alia minora offi-

Laici quo iure in Ordine Minorum Guardiani aliquādo ſiant.

officia in Religione obtinuiſſe, quia tamen amoti capitis viſus eſt, & Libellus æditus ad turbas ciendas, authoritate publica flammis traditus fuit, nec in vulgus exire permiſſus, itaquè Laicos non iuuat in ipſorum prætenſione, nec litera, nec conſuetudo.

Inſtabis, ſi Clericus committat crimen, dignum priuatione officiorum Ordinis, vel iuris ſuffragiorum, ipſe autem ob ætatis defectum, hoc iure careat, an priuari poſſit pro tempore, quo ad acquiſitionem talis iuris perueniet. quod eſt, ac quærere, An ſi de facto quis eſſet priuatus aliquo iure ex prædictis, recidat poſtea in idem, vel aliud crimen, dignum ſimili priuatione, debeat iterum priuari pro futuro tempore, an autem aliam pœnam ſubire.

Reſpondeo negatiuè, quia quando minor delinquit in ætate in qua de delicto puniri nō poteſt, nequè puniri poterit, poſtquam ad maiorem ætatem peruenerit. Ita *Clar. quæſt. 60. verſ. ſed nunquid minor*. vbi citat *Gloſ. in l. ſciant cuncti. verb. moritur, C. de legit. hæred. Marſil. l. infans. ff. ad l. Cornel. de Sicarijs. & in l. de minori. ff. de quæſtion.* quos alij Doctores ſequuntur. Et ratio eſt, quia pœna præſens emendat delictum præſens, ergo ſi delictum eſt factum in hac ætate, puniri debet in hac ætate, non autem reſeruari pœnam in tempus futurum. ita non capax priuationis, delinquens in tempore incapacitatis, non poteſt puniri, niſi vt incapax, & conſequenter, non poteſt illi ſupra ætatem, & capacitatem pœna in poſterum reſeruari. Sed debet illi commutari in aliam, arbitrio Iudicis. Secundam autem quæſtionem examinat in terminis *Abb. in cap. cum in cunctis. de elect. nu. 7.* qui eſt finalis, vt citata Sētentia *Io. Andr. in Clem. 2. de Magiſtris in. fin.* dicentis, quod Canonici ſuſpenſi per triennium à beneficijs, ſi contingat aliam electionem de perſona indigna celebrare, antequam exactum ſit illud triennium, ſecunda pœna incipere debet ſtatim poſt commiſſum delictum, quia priora tempora confunduntur in ſecundis, quia ex eo, quod pœna imponitur ipſo iure, neceſſario debet incipere ſtatim poſt delictum. *Abbas* autem ipſe ſentit cum *Bartolo in l. Senatus conſulto. ff. ad Turpil.* formante, & ipſo quæſtionem, ſi lege caueatur, quod homicida exulet per decennium, in quo tempore aliud committat homicidium, diſtinguendum eſt, an pœna ſpecialiter imponitur. puta, quod ſtet ad Confinia per decem annos, ſtatim à commiſſo delicto, debet computari ab illo tempore, argum. *l. ſi vſus fructus, mihi in biennium. ff. de vſu fruct. leg.* Si verò imponitur generali-

Minor, qui ob ætatis defectū puniri non poteſt, neque puniri poterit, dum ad perfectam ætatem peruenerit.

Pœna incipit ſtati poſt commiſſum delictum.

ter, & indeterminatè, puta ſtet ad confinia per decennium. & Secundum decennium incipit, finito primo, aliàs pœnam delicti non ſolueret. facit. *c.* 1. *de pœnis*. quibus addit *Anton. Fran. Anchar. in c.* 1. *de conceſſ. Præb. & conſilio* 4. *Baldum in c. ex parte de Conſtit.* & in *c. Præterea. ver. vtrum plures dilationes. de dilat. Bart. in l. Mauius ff. de legibus.* 2. *vbi* ponit conſuetudinem Eccleſiæ Piſanæ, nimirum ſi canonicus moriatur, alij lucrentur fructus primi anni, ſi autem accidat, duos mori in eodem anno, non propterea lucrabuntur fructus duorum annorum, quia non debent concurrere duæ cauſæ lucratiuæ. Item ſi adſit Statutum, quod extrahens frumentum extra Territorium, perdat mulum; & aliud, quod delinquenti de nocte, duplicentur pœnæ, & iſte de nocte frumentum extraxerit, non debet condemnari, quod perdat duos mulos, quia concurrunt duæ cauſæ lucratiuæ. Applicando igitur doctrinam ad rem noſtram dico in priuatum voce actiua, & paſſiua per decennium, vel aliud tempus, ſi recidat in aliud delictum ſimile, pœna incipere debet à die commiſſi delicti, ne delictum, quod puniendum erat, ſua pœna deſtitutum remaneat. & ne pœnæ duplicentur. poſſet tamen ſecunda priuatio in aliam commutari. ſicuti in ſpecie de grauiore, & grauiſſima Apoſtaſia cautum eſt in Statutis Generalibus *cap.* 2. *titulo de Apoſtatis*; §. 10. *num.* 16. in quibus priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ Apoſtatis per decennium in prima apoſtaſia inflicta, & duplicata in ſecunda, quibus *applicari non poſſet*; *in quotidianam ſua culpa Confeſſionem more Nouitiorum, & in diſciplinam ſingulis ſextis ferijs ſibi inſligendam, ſpacio duorū, vel quatuor annorum reſpectiuè commutatur*. Maximè ſi priuatio eſſet perpetua, quia eo caſu duplicari non poſſet, & in Statutis *Farinerijs*. *cap.* 7. § *ſinguli fratres*. de aperientibus literas Superiorum, dicitur, *ſuſpenſus ſit ab omni au legitimo ipſo facto. & cui hac pœna non competit, probationis capuio punctiatur*. & de reuelantibus ſecreta Religionis, ibidem ſancitur, *ſi quis talium fuerit deprahenſus, omni actu legitimo, & officijs Ordinis priuetur, & cui hac pœna non competit, probationis caputio puniatur*. quod etiā ordinatur de ſuſpecta habentibus conſortia, nec delicta à profligatis hominibus impunè committendi dari debet occaſio, & daretur ſi ſemel priuatus, amplius puniri non poſſet.

Pœnæ quādo commutari poſſint.

Quæſtio Tertia. Priuationes officiorum, actuum legitimorum, & iuris ſuffragiorum, quando, & à quibus, tàm per Statuta Ordinis,

dinis, quàm per ius commune, & Apoſtolicas Conſtitutiones contrahantur.

Recenſētur caſus priuationis in ordine Minorum.

Reſpondeo, diſcurram primò per Statuta Ordinis, & breuiter adnotabo, quando his pœnis puniendi ſint, vel Fratres in communi, vel Superiores.

Iniurij

In *cap.* 1. §. 1. *num.* 5. Suffragiorum iure ſexennio deſtituuntur, qui verbis iniurioſis, & irreuerentibus publicè Generales affecerint.

Nouitios indebitè recipientes.

Num. 6. Suffragiorum priuatione Generalibus arbitraria, puniuntur, qui idem in Prouincialem, & Commiſſarium patrauerint.

A nouitijs accipientes.

In cap. 2. §. 1. *num.* 9. *Qui aliter, quā ordinatum fuit Nouitios receperit, aut ad profeſſionem admiſerit, officio priuatus, omni ſuffragiorum iure perpetuò careat*. Quæ pœna Prouinciales, & Diffinitores amplectitur. Vltra Apoſtolicas ſanctiones.

laici ad clericatū promoti.

Et num. 1?. *Accipientes à Nouitijs, Prælati officio priuētur, alij vt proprietarij puniantur*. & §. de ijs, qui pro laicis recipiendi ſunt. n. 2. pœnis, in malè recipientes plectuntur, qui indebitæ ætatis laicum receperint.

Tertiarios ad habitum acceptātes.

Et num. 3. laicus ad Clericatū legitimè promotus, officia, *& dignitates Religionis obtinere non poteſt.*

Vel cum capucio degere permittētes

Et num. 5. Recipientes ad habitum Tertiarios, Superiores officijs priuantur.

Nouitiorum cellas intrātes.

Et num. 6. Guardiani permittentes Tertiarios capucium deferre, officijs deſtituuntur.

Nouitiū extra conuētū pernoctare ſinens.

Et §. *de Cōuentibus ad educandos, &c. num.* 5. Profeſſus ingrediens ſecunda vice cellam Nouitiorum ſuffragiorum iure priuatur.

Nouitiorum libertatem impedientes.

Num. 7. Guardianus pernoctare Nouitium extra Conuentum permittens, officio priuatur.

Num. 12. Impediens Nouitium vel profiteri, vel è Religione exire, Superior officio, ſubditus ſuffragiorum iure priuatur, ad arbitrium Prælati.

Recuſās nouitiorū Magiſterium.

Et §. *de Nouit. Magiſtris. num.* 5. recuſans Nouitiorum magiſterium, ſexennio inhabilitatur ad officia Ordinis, & ſuffragiorum iure carere decernitur.

Nouitiū ad aliquid cōuētui relinquendū inducens.

Et § *de Nouitijs ad profeſſionem, &c. num.* 3. Inducens Nouitium ad relinquendum aliquid in teſtamento proprietarius declaratur, & Superior officio priuatur.

Num. 7. Impedientes, vel ſollicitantes Vocales, vel Nouitiū

ad

Impediẽtes nouitiorum profeſſionẽ.

ad profeſſionem excommunicantur, per ſeptenniũ ſuffragijs priuantur, officijs deſtituuntur.

eoſdem imparatos ad profeſſionẽ admitẽtes.

Num. 9. Admittens ad profeſſionem Nouitios neſcientes regulam, officium diuinũ, &c. Superior priuatur officio, & Magiſter inhabilis ad officia Religionis declaratur.

Non ſeruãtes interſtitia.

Et §. *de Clericis* ad Ordines mittendis *num.* 9. Non ſeruantes interſtitia ſuſpenduntur, vel priuantur officijs ad arbitriũ Superioris.

Oblationes promiſſis fieri permittentes.

Num. vltimo. Pœna proprietariorum plectuntur Superior, & Sacerdos, qui oblationes in miſſis nouellis fieri permittunt.

Circa apoſtatas & vagantes.

Et §. *de Apoſtatis num.* 4. & 9. leuem, & grauem Apoſtaſiam committens, ſuffragijs per triennium priuatur: leuiorem, per biennium. *num.* 5. leuiſſimam per annum. *num.* 6. grauiorem per ſexennium. *num.* 10. grauiſsimum per decennium. *num.* 14. Duplicanti, vel triplicanti, duplicatur vel triplicatur priuatio. *num.* 11. & 12. Guardianus mittens extra limites ſuæ queſtæ, priuatur officio, *num.* 18. Vtens obedientia Generalis extra duos menſes, Apoſtatarum pœna plectitur *num.* 19. Prouincialis non reponens in Archiuio informationem de Apoſtata captam, officij priuationem incurrit. *num.* 19. Superiores non remittentes Apoſtatas ad ſuas Prouincias, officijs priuantur. *num.* 20. Sicuti ad Romanam Curiam, vel ad Generalem remittentes *num.* 21. Guardianus recipiens hoſpites, quos obedientiales literas oſtendere non facit, priuatur officio ad arbitrium Prouincialis *num.* 23. Sicuti non abſoluens publicè Apoſtatã reuertentem. *num.* 24. Apoſtatæ poſt regreſſum, niſi per decem annos probè vixerit, ad nullum officium aſſumi poſſunt. *num. penultimo.*

Formam & numerũ veſtimentorũ tranſgredientes.

Et §. *de veſtimentis num.* 8. Delinquens circa numerũ & formam veſtimentorum, triennio voce, & Prouincialis id obſeruari non faciens, officio deſtituitur, & panno communi non vtens ſexennio voce priuatur. *num.* 10. Et inhabiles ad officia cenſentur. *num.* 11. Prouinciales officinas pro pannis non inſtituentes, ipſo facto officijs deſtituuntur. *num.* 12. Calceamentis indigentes, inhabiles ad officia declarantur. *num.* 15. Guardiani de neceſſarijs non prouidentes, officijs priuantur *num.* 17. Ad repræſentationes habitum exhibentes, priuationem etiam officij incurrunt num. vltimo.

Ad coſtrinas ſæcularium, pro tonſura accedentes

Et §. *de Tonſura num.* 1. per triennium ſuffragijs priuatur ad ſæcularium toſtrinas accedens; Guardiani radi non facientes ſuos

ſub-

ſubditos, officio priuantur.

Choro non ſeruientes.

In *cap.* 3. *num.* 3. §. de diuino officio Patres hebdomadam facere recuſantes, ſuffragijs, officijsquè priuantur, ſicuti, & Superiores, id permittentes, qui etiam in poſterum inhabilitantur. Defectuoſi in frequentia chori, per triennium voce priuatum ad arbitrium Superioris. *num.* 8. Sicuti & Guardiani pœnas non exequentes, officijs, *num.* 9.

Silentiũ ſeruari non facientes.

Et §. *de Silentio num. vltimo.* Guardiani Seculares in Refectorium admittentes Officijs, ſubditi ſuffragijs per triennium priuantur.

Circa ieiunia.

Et §. *de Ieiunio num.* 1. Permittentes Guardiani vetita commedi, officio, ſubditi comedentes ſuffragijs, arbitrio Prouincialis priuentur.

Vagationes non coercẽtes.

Et §. *de Vagatione tollenda nu.* 3. concedens licentiam exeundi è Conuentu in caſibus non permiſſis, vel tempus non limitans, poteſt officio priuari.

Romam venientes ſine debitâ facultate.

Et §. *de Fratribus Romam confluentibus num.* 1. Veniens Romam ſine licentia Generalis, vel Protectoris biennio voto priuatur.

Equitantes indebitè.

Et §. *de non equitando. num.* 1. Equitãtes ſine licentia, & neceſſitate, officijs priuantur, ad illaquè in perpetuum inhabilitantur. Etiam Superiores, quoad ſocios *num.* 2. Guardianus equitantem non diſciplinans, & per triduum non carcerans, ſuſpenditur ab officio per tres menſes, *num.* 3. Per publicas vias equitans, inhabilitatur ad omnia Religionis officia *num. vltimo.*

Proprietarij

In. c. 4. §. *de non recipiendis pecunijs, num.* 2. Pœna proprietariorum feruntur recipientes pecunias Vel ſupra ſe, aut iumẽtum portantes. *num.* 3. Vel ſine procuratore emẽtes, &c. *num.* 7. vel alibi reponentes. *num.* 8. Vel contractus facientes *num.* 9. Vel ſine licentia pecuniam petentes. *num.* 10. aut in manu ſindici ſua authoritate reponentes. *num.* 11. Vel capſulas in Eccleſijs non amouentes. *num.* 12. Vel ſi permiſerint Sindicos, vel Tertiarios in Conuentu denarios recipere, cum priuatione officiorum Guardianis. *num.* 13. Vel pecunias inter concionandũ petentes. *num.* 14. Vel ſi in plateis illas quæſierint. *num* 15. Vel ſi ad pecuniam ſine neceſſitate, & licentia recurrerint. *num.* 16.

Otioſi notabiliter.

In *cap.* 5. §. *de laboritio*, eiuſquè mercede. *num.* 1. Notabiliter otioſi, voce actiua, & paſſiua priuantur mercedem Superiori non aſſignans, proprietarius declaratur. *num.* 4. *Et* §. *de laboritijs* ad

hone-

Alchimiam exercentes. honeſtatem pertinentibus *num.* 2. Alchimiam exercentes excommunicantur, & in perpetuum voce actiua, & paſſiua priuantur. Scholas ſæcularium tenentes. Scholas Sæcularium docens actibus legitimis triennio priuatur: *num.* 3. Medicinã exercens, triennio. *num.* 4. Artificiola vendentes proprietatis pœna puniuntur *num.* 5. Operas vẽdentes.

Et de oratione, num. 3. negligentes voce actiua, & paſſiua priuantur. Orationem deſerentes.

Et §. *de Studiis num. vltimo* Gramaticam docere recuſantes, ſuffragijs priuantur. Grammaticam docere recuſantes.

In *cap.* 6. §. de omnimoda rerum abdicatione *n.* 3. Non obſeruantes Communitatem in cibis, veſtibus, refectorio, inhabiles ad omnia Religionis munera declarantur, & officijs deſtituũtur. Communitatem non obſeruantes. Locum ſibi appropriantes, proprietarij declarantur *num.* 4. Loca ſibi appropriantes. Et qui clauem ſecum detulerit. *num.* 5. & qui libros, & alia extra Conuentũ ſine licentia depoſuerit. *num.* 6. & Guardiani, qui non conſeruauerint communem locum pannis refectum, officio priuantur. *num.* 7. Proprietatis actus aliquos facientes. Et qui è Bibliothecis libros extraxerint, excommunicantur. *nu.* 11. Libros e bibliothecis extrahentes. Et qui donauerint, debita contraxerint, vel Guardiani Conuentus debitis onerantes, vt Proprietarij puniuntur, & officijs priuantur. *num.* 12. Et qui veſtimentum ſibi datum alienauerit. *num.* 13. Vel dederit, aut acceperit pro veſtimento pecuniam, cum priuatione officij Superiori. *num.* 14. Donãtes &c. Veſtes alienantes. Et qui ſuperflua vtenſilia, & non conceſſa habuerit. *nnm.* 17. Superflua tenentes. Et qui ex Aromatarijs vendiderint. & Superiores priuantur officijs. *num.* 18. Ex aromataria vendentes.

Et §. *de Domibus, & pratis. num.* 1. non alienantes terrulas, & prata, proprietarij declarantur, ſicuti, & vineæ proprietatem redolentes, cum priuatione officiorum Superioribus. *num.* 2. Et venale exponentes, quæ ex hortis colliguntur. *num.* 3. Incidentes arbores fructiferas, & ad ornatum, ſine licentia, Superiores officio, Subditi ſuffragijs per triennium priuantur. *num.* 4. Stabilia nõ alienantes. Herbas ex hortis vendentes. Arbores incidentes.

Et §. *de computis nu.* 1. Guardiani non facientes computus, ſingulis menſibus, deponentur ab officijs. & ſi fraudaſſe conuicti fuerint, ſuffragiorum iure, & officijs Ordinis in perpetuum priuantur *num.* 2. Cõputus nõ reddentes.

Et de legatis num. 3. Procurans eleemoſinas, ad tempus, vel in perpetuum Conuentibus vel fratribus, officijs Ordinis priuatur, ſicuti conſentientes fieri Procuratorem fratrem ad agendum, vel exigendum legata &c. *num.* 4. Legata procurantes.

Et de locis et fabricis num. 5. Guardiani fabricantes, aut diruẽtes Fabricãtes, & diruẽtes.

tes ſine licentia priuantur officio, & ſuffragijs per triennium.

Et §. *de charitate hoſpitibus n.*2. Guardianus charitatiuè hoſpites non excipiens, priuetur officio, & ſuffragijs per triennium. Quique cællas, & ſuppellectilem non parauerit. *num*.3. & qui infirmos non viſitauerit *num*. 7. Vel data pro infirmis, ſanis erogauerint Infirmarij, & Guardiani. *num*. 13.

Cõfeſſiones iuuenũ palam non excipientes.

In *cap. 7. de ſacra pæc. confeſſ. num*.6. Audiens confeſſiones iuuenum in cælla, priuetur ſuffragijs ad arbitrium Prouincialis. Accipiens pecunias in confeſſionibus declaratur Proprietarius. *n*. 7. Et Superior, qui eos confeſſarios tenuerit, &c. officio priuatur. *num*.8. Et qui procurauerit per fauorẽ ſæcularium eſſe confeſſarius, excommunicatur, & priuatur ſuffragijs. *num*. 10.

Pecunias in confeſſione recipiẽtes.

Cõfeſſarius fieri per fauores procurantes.

Et §. *de correctionibus num*.7. Indebitè carcerans religioſum, ſit excommunicatus. Guardianus, qui liberando carcerato cõſenſerit, officio priuetur. *num*. 12. Conuictus de ſuſpecto conſortio, ſuffragijs triennio careat *num*. 19. pro ſecunda vice, decennio, pro tertia ad officia Ordinis inhabilitatur. *ibid*. de innominabili conuictus, etiam poſt pœnitentiã, ſuffragijs, & officijs perpetuò priuatur. *num*. 21. Morbo gallico infectus, perpetuò voce, officijs, & audiendis Confeſſionibus priuatur. *num*. 22. Contumax actibus Legitimis. *num*. 23. Non inferens talionem, officijs. *num*. 24. Delicta poſt viſitationem deferens, actibus legitimis perpetuò. *num*. 32. Pronuncians contra inauditã partẽ, actibus legitimis. *num*. 34. Vocans in iudicium non indiciatum per vnũ Teſtem, vel infamiam, Prælatus officio. *num*. 36. Subornatores excommunicãtur. *num*. 41. ex Pio V. *Paſtoralis*. §.4. *&* priuãtur, ac inhabilitantur, etiamſi non reuelauerint. Reuelans ſecreta Ordinis, actibus legitimis perpetuò. *num*. 44. & extrà diffinitoriũ, quæ in illo ſunt geſta, per bienniũ acceſſus ad illud *num*.45. Improperans Prælato, ſuffragijs per biennium. *num*. 47. Reſpõdens Prælato in culpa, voce actiua, & paſſiua per trienniũ. *num*. 48. Percutiens gladio, &c. ſuffragijs, & actibus legitimis perpetuò *num*. 52. Conſpiratores, omnibus officijs Ordinis, ad arbitriũ Generaisl, vel Prouincialis. *num*. 55. Recurrens ad Tribunalia ſæcularia, actibus legitimis *num*. 56. & ad illa appellans perpetua inhabilitate, priuatione ſuffragiorum, & officiorum. *num*. 57. *Gregor* 13. *Quoniam noſtro*. Ambiens per mendicata ſuffragia ſæcularium, excõmunicantur, & inhabilitantur perpetuò. *num*. 58. Pius V. *Paſtoralis* §. 5. *Gregor*. 13. *conſueuit* 2. *Paul. V. admonemur*.

Indebitè carcerantes.

Carceratos liberantes.

ſuſpecta cõſortia.

Turpitudinis rei.

Cõtumaces.

Talionẽ nõ inferentes.

Delictã poſt Viſitationẽ deferentes

Inauditum cõdemnãtes

Subornatores.

Reuelantes ſecreta.

Improperãs Prælato, illiquè reſpondens.

Percutiẽtes

Conſpirãtes

Ad tribunalia ſæcularia recurrentes

Ambitus.

Falſificātes literas & impedientes. Ludentes. Infames. A triremibus regreſſi. Abiurātes. Illegitimi ſeruātes proceſſus vltra tempus. Rebelles ſuperioribus. Sibi dantes votū in electionibus.

nemur. ſicuti falſificantes literas, vel ſigilla Prælatorū. *num*. 59. ac etiam impedientes, vel retardantes, actibus legitimis. *num*. 60. Ludentes aleis, &c. ſuffragijs per triennium. *num*. 64. Infames officij sOrdinis perpetuò. *num*. 66. A triremibus remeantes, ſuffragijs, & actibus legitimis perpetuò. *num*. 67. Abiurans de leui, ad actus legitimos, de graui ad omnia Ordinis officia. *num*. 68. Illegitimi, inhabiles ad dignitates. *num*. 69. Reſeruatus proceſſus ad Generalis aduentū, officio. *num*. 70. Rebellis Prouinciali, vel Guardiano ſuffragijs ad triennium *num*. 72. ſed Commiſſario à Generali miſſo in perpetuum, cū inhabilitate, &c. ſicuti miſſo à Prouinciali ad triennium. *num*. 73. Appellationis Ordinem violantes iure ſuffragiorum triennio deſtituūtur. *num*. *vltimo*.

Maculati genere.

In *cap*. 8. §. *electionis modus num*. 5. ſibi dans votū, voce actiua, & paſſiua perpetuò priuatur.

Tentantes nouitatem pendēte capitulo.

Et §. *qualitatis promouendorū*. *num*. 1. Maculati genere, perpetuò inhabiles ad officia, & priuati voce actiua, & paſsiua. ſicuti ex ſacrilegio nati, & illegitimi. *num*. 2. 3. 4. Attentas aliquid pēdēte Generali capitulo ſuffragijs, & officio deſtituitur. *num*. 7.

Ad capit. nō accedētes.

Et §. *Vocandi ad Capitulū*. *num*. 2. Non accedentes ad Capitulum, officijs, & voce per triennium priuantur.

Cuſtodes nō deferentes literas.

Et §. *Cuſtodes*. *num*. 5. Cuſtos non deferens ſcripturas, voto actiuo in Capitulo deſtituitur.

Expēſas pro capitulo nō facientes.

Et §. *Expenſæ pro euntibus ad* Capitulum. *num*. 1. Superiores negligentes facere expenſas priuantur officijs.

Diffinitores.

Et §. *de diffinitoribus Gen*. *num*. 9. Diffinitores quoad Guardianatum voce paſſiua non gaudent.

Tractantes negotia in curia.

Et §. de Procuratoribus *Ordinis num*. 8. Negotia tractans in curia inconſulto Procuratore priuatur actibus legitimis.

Præſes non fiat Guardianus. Statuta non conſeruātes. Guardianos eligentes ad aliorum inſtantiam.

Et in §. Guardiani quales eſſe, &c. *num*. 3. Præſes eius Conuētus immediatè, Guardianus ſi fiat, Prouincialis priuetur officio, & *num*. 7. priuatur officio, & ſuffragijs Guardianus, qui regulā, Statuta &c. non conſeruauerit. & *num*. 9. priuātur officijs electi, & Prouinciales eligentes Guardianos ad inſtantiam Patrum.

Nō reſidētes.

Et §. *de reſidentia*. *num*. 2. Non reſidentes, officio priuentur.

Munera recipientes.

Et §. Commiſſarij Viſitatores *num*. 10. Viſitatores priuationes eorum, qui recipiunt munera incurrunt, ſi ea receperint.

Prædicatores eleemoſinas recipiētes pecuniarias.

In *cap*. 9. §. *Eleemoſyna Predicatoribus*, *&c*. *num*. 1. Prædicatores recipientes denarios, vel ſe in ipſis intromittētes, priuantur

offi-

Digitized by Google

officijs, perpetuò inhabilitantur. Queſtam pro ſe, vel ſocio non ſaciant, ſub pœna proprietariorum. *num.* 2. Non prædicent cõtra Romanam Eccleſiam,&c. ſub pœna priuationis actuum legitimorum, & prædicationis. *num.* 4. Non dogmatizent cõtra bonos mores,&c. ſub pœna excommunications *num.* 4: Imprimẽs libros ſine licentia, actibus legitimis priuatur. *num.* 5.

Prædicantes cõtra eccleſiam.

Imprimẽtes libros ſine licentia.

In cap. x, §. *admonitio &c. num* 3. 4. dogmatizantes, quod ſocius reuelare non tenetur exceſſus,&c. actibus legitimis priuãtur, Superiorum arbitrio.

Socij nõ reuelantes exceſſus.

In cap. *xi. num.* 3. Suſpectus de malo cõſortio. Superior ſuſpenditur ab officio, vel priuatur. Subditus actibus legitimis triennio deſtituitur. Sicuti qui iuuenes in cællis retinuerint. *num.* 4. ſolitus ſequeſtrari de ſuſpecto conſortio, puniatur. *num.* 5. Mulieres in clauſuram introducentes, vel in ædiculas Confeſſariorum excommunicantur,&c. *num. vltimo.*

ſuſpecta cõſortia.

Mulieres intra clauſurã admittẽtes.

§. Ad monialium monaſteria. *num.* 3. Superiores ad monaſteria ſine cauſa accedentes ſuſpenduntur, vel priuantur ab officio. Comedentes in ædiculis pro audiendis Confeſſionibus, officio priuantur *num.* 4. Et priuarur Confeſſatij officio, & ſocij iure ſuffragiorum, id commitrenres *num.* 5. loquentes cum monialibus priuantur iure ſuffragiorum. *num* 7.

Accedentes ad monialiũ monaſteria.

Comedentes apud Moniales.

loquẽtes monialibus.

§. In monialium Monaſteria ingreſſus *nu.* 1. ingrediẽtes clauſuram Monialium ſine licentia, excommunicati. & qui licentiarũ prætexu ingrediuntur, ſimiliter, ac priuãtur ſuffragijs, officijs, habilitare,&c. in perpetunm. *num.* 4. *Greg.* 13. *Vbigratiæ.* §. 2. *&* 3. & *Dubijs, quæ* §. 1. 2. Confeſſarius ingrediatur cum ſuperdelliceo ſub priuatione officij. *num. vltimo.*

Ingrediẽtes clauſurã monialium.

§. è Monialium Monaſterijs egreſſus *nnm.* 1. concedentes licentiam Monialibus egrediendi, niſi in caſibus expreſſis. excommunicati.

Monialibus egrediendi licent ã cõcedentes.

§. Monialium numerus. *num.* 2. Superiores recipienres puellas vltra numerum, priuentur officijs, & voce actiua, & paſſiua.

Recipientes puellas ſup. numerum.

§. Monialium Coufeſſarij *num.* 2. Diffinitor, &. ſecretarius Prouinciæ ad Confeſſoratum Mouialium voce paſſiua carent. Confeſſarij ordinarij non accedanr ad monaſteria dum adſunt extraordinarij ſub priuatione officij num. vltimo.

Confeſſarij monialium.

In cap. *xii. num.* 3. Nullus, prærer Generales mittat fratres Hieroſolymam, ſub priuatione ſuffragiorũ. Remiſſos ab obedientia terræ ſanctæ, & vagantes, per anqum actibus legitimis priuẽt. *num.*

Mittẽtes fratres Ieroſolimam.

Redeũtes è terra ſancta & vagantes.

Non prouidêtes deſtinatis ad terram ſanctã.

Non obedientes.

Cælātes aliquid Cõmiſſarijs terræ ſanctæ.

Mittentes è Ieroſolima ſine licentia.

Conſeruatores.

Non faciêtes ſeruare ſtatuta.

num. 4. Quibus puniuntur Commiſſarij Terræ Sanctæ, qui non prouident, & expediunt ad Terram Sanctam miſſos, poſt tres dies *num.* 5. Non obedientes, miſſi, Commiſſarijs Terræ ſanctæ ſunt Apoſtatæ *num.* 6. Cælantes aliquid Commiſſaris, dum redeunt à Terraſancta, Inobediētiæ, & proprietatis puniendi *nū.* 7. Prouinciales prouideant euntibus ad Terram ſanctam de veſtimentis *num.* 8. Guardianus Ieruſalem, mittens ad negotia, & non prius ad Generalē, priuetur officio. *num.* 9. Guardianus non recedat ante ſucceſſoris aduentū, ſub pæna apoſtaſiæ. *num.* 13

§. Conſeruatores *num.* 1. Prouiucialis negligens eligere Conſeruatores intra ſex menſes, priuetur officio.

§. Statutorū obſeruatio. Superiores non facientes ſeruare Statuta, ſuſpendantur, vel priuentur officijs. Idipſum, & Guardiani, qui legi, & obſeruari neglexerint. *num. vltimo*.

Atquè hæ ex vniuerſis Statutis, quæ licet videantur multæ, attamen diſtributæ in Superiores, & ſubditos, & per eorumdem varia, & diuerſa munia, atquè toti politiæ applicatæ, ſuperfluæ non eſſe non probantur; eò vel maximè, cum pleræquè ex recēſitis priuationibus tum in iure, tum in Conſtitutionibus Apoſtolicis, tum ad earumdem obſeruantiam latæ fuerunt. vt apparebit ex recenſitione ſequentium.

priuationes in iure cõmuni.

In iure enim communi infertur priuatio ſuffragiorum, officiorum, & actuum Legitimorum in ijs locis, in quibus excommunicationes fulminantur, vel ſuſpenſiones, vel depoſitiones, quia vt diximus, excommunicatio priuat communione fidelium, & cõſequenter electione. *c. poſtulaſtis. c. vltimo de Cler. excom. miniſtr.* & ex multis probat *Lezana in Summa tom.* 3. *num.* 24. *&* præcipuè *num.* 27. *Verb. Excommunicatio.* Quæ autem ſint excommunicationes in Religioſos fulminatę, referunt Filiuccius Bonac. *de cenſuris q.* 9. de excommunicationibus contra Religioſos, Papæ reſeruatis. Videlicet, ſi mendicantes ad non mendicātes, ſine Papæ licentia tranſeant. Extrau. *Viam ambitioſæ de regul. & Clem. vt profeſſores. de ſtat. mon.* Si minores recipiāt fratres Prædicatores. *Innoc. & Alex.* 4. apud *Hier. Roder. reſolut.* 123. *num.* 77. Vel in electionibus ſubornent. Pius V. *Paſtoralis officij* Greg. XIII. *conſueuit Romanus* Vel ſi ab excommunicationibus reſeruatis abſoluant, non ſolum Bullæ cenæ, ſed etiam Epiſcopis, aut Sacramenta matrimonij, extremæ vnctionis, Euchariſtiæ miniſtrent ſine Parochi licentia. *Clem.* 1. *Religioſi depri-*

priuil. & exceſſ. priuileg. Vel ſi tempore interdicti admittunt fratres, & ſorores Tertij Ordinis in eorum Eccleſijs ad audienda diuina. *Clemen. V.* . . . . Vel ſi ſuſpectos de hæreſi fratres, Tribunali Sanctæ Inquiſitionis non denunciant. *Paulus V. Romanus Pontifex.* §. 6. cum priuatione, inhabilitate, excommunicatione, reſeruata Papæ. Vel ad partes tranſmarinas ſine licentia accedunt. *Ioann. 22. extr. Ad noſtrum.* Vel paruum, aut magnum pro iuſtitia, vel gratia in Curia Romana dederint, promiſerint. *Boniſac. VIII. Excommunicamus. Gregor. XIII. Ab ipſo Pontifice.* Vel obedientes, & recipientes à Protectoribus Ordinis Minorum, quæ ibi vocantur. Actibus enim legitimis priuantur. *Gregor. XI. Cunctos Chriſti* §. 13. *Sixtus IV. Sancta Minorum.* Vel prædicantes, ſuadentes, &c. Eſſe hæreticum dicere Sanguinem Chriſti in triduo fuiſſe à Diuinitate ſeparatum. *Pius II. Ineffabilis Summi.* Qui etiam actibus legitimis priuat, & ad officia inhabilitat fratres Prædicatores, & Minores, qui ſe in hac controuerſia infamant, &c. Vel libros imprimentes, ſine licentia Epiſcopi, Inquiſitoris, &c. Leo X. in *Concil. Lateranen. Inter ſollicitudines.* Vel prædicantes ſine approbatione, non ſanam doctrinam, futura, falſa miracula. *Leo X. in Concil. Lateran. Supernæ Maieſtatis præſidio.* Vel appellantes Conuentuales, vel obſeruantes priuilegiatos, Bulliſtas, Collettenos, Amadeos, Clarenos, de Euangelio, &c. *Leo X. Ite & Vos.* §. 14. Vel ſi Commiſſarius Generalis, vel alius Capitulis Præſidens, non ſeruans formam eligendi per vota ſecreta, & violentans electionem, officio priuatus exiſtat. *Pius V. Paſtoralis officij.* §. 3. Vel Agnus Dei miniantes, &c. *Gregor. XIII. omni certè ſtudio.* Vel obſeruantes ad Cappuccinos tranſeuntes. *Sixtus V. Prora, quam.* Et recipientes. §. 3. Vel libros ex Bibliothecis Minorum extrahentes. *Pius V. Sixtus V. Cum ſicut accepimus.* Et ſub priuatione officiorum, & inhabilitate, & perpetua, vt faciant inuentaria, &c. Vel illegitimos receperint ad habitum. *Sixtus V. Cum de omnibus.* §. 2. Cum inhabilitate, priuatione, &c. Vel malè ſe promoueri facientes, priuati voce actiua, & paſsiua, inhabilitati, &c. *Sixt. V. Sanctum, & ſalutare.* §. 3. Saltem valet in ſimoniacè promotis. *Clemen. VIII. Romanum Pontificem.* Vel largientes munera, qui voce actiua, paſsiua, officij habilitate perpetuò priuentur,

uentur, infamia notantur, &c. *Clem. VIII. Religioſa Congregationes*. §. 8. Cum declaratione *Vrban. VIII*. Vel non puniẽtes notoriè delinquentem extra clauſtra, inſtante Epiſcopo. ſub priuatione officiorum, *Clem. VIII. Suſcepti muneris ratio* Vel declarantes, aut interpretantes decreta Concilij, aut *Clemen. VIII. de reform. regul.* §. 8. Vel pœnas remittentes, & §. 28. cum priuatione officiorum, & inhabilitate. *Clem VIII. Nullus omninò*. Vel Romam venientes, aut mittentes, ſine licentia Generalis, aut Protectoris, vel publica cauſa, *Ibid.* §. 13. cum priuatione ſuffragiorum per biennium. Vel vota procurantes in electione, cum priuatione ſuffragiorum, & inhabilitate perpetua. & extenſione ad complices, vel ſcientes, & non reuelantes. *Ibid.* §. 22. Vel aſſerentes poſſe quem confiteri per literas. Cum excommunicatione, *Clem. VIII. Sanctiſs. D. N.* Vel auferentes, aut occultantes bona Conuentuum, qui Reformatis traduntur. cum priuatione officiorum, vtraquè voce, & in ſubſidium excommunicationis, &c. *Clem. VIII. Decet Romanum*. §. 2. Vel Superior Reformatorum, qui non refert in futuro Capitulo, aut Congregatione Nouitios extra receptos, & approbationem receptionis non obtinuerit, ſub priuatione vocis actiuæ, & paſsiuæ; *Clem. VIII. Sanctiſs. D. N. Conſtit.* 106. Vel prędicantes, docentes, &c. eſſe hęreticum, vel peccatum, docere B. Virginem eſſe conceptam ſine peccato originali. pœnas excommunicationis, priuationis, lecturę, concionis, ſuffragiorum, inhabilitatis, &c. *Paulus V. Regis pacifici*. Ac prohibitio, ne B. V. Conceptio publicè impugnetur, aut contra illam doceatur, vel prædicetur. *Paulus V. in decreto Sanctiſſimæ Inquiſitionis* 13. *Auguſti* 1617. *& Gregor. XV. Sanctiſs.* 24. *Maij* 1622. Vel in Confeſsionibus ad turpia ſollicitantes. *Pius IV. & Gregor. XV. Vniuerſi Dominici*. Cum ſuſpenſione ab Ordine, priuatione beneficiorum, officiorum, &c. ſuffrag. inhabilitate perpetua, condemnatione exilij, triremium, &c. Vel Superiores Regularium Conuentus fundantes, non ſeruata forma *Clemen. VIII.* ſub pœna excommunicationis latę ſententię, priuationis, & inhabilitatis. *Vrban. VIII. Romanus Pontifex*. §. 2. Vel non obſeruantes, aut legentes decretum de Apoſtatis, & eiectis, *Vrban. VIII. Sacra Congregatio Cardinalium*. cum priuatione ſuffragiorum, officiorum, inhabilitatis, &c. vel imagines cum radijs, &c. nondum Beatificatorum depingi facientes, &c. cum

priua-

priuatione ſuffragiorum, officiorum, ſuſpenſionis à Diuinis. *Vrban. VIII. in Congregatione Sancti Officij 13. Maij 1625.* vel non determinantes, aut augentes numerum fratrum iam taxatum, contra præſcriptum de Celebr. Miſſarum, cum priuatione officiorum vocis actiuæ, & paſsiuæ, & inhabilitatis perpetuæ. Et ſi bis in anno illa decreta legi non facientes. *Vrban. VIII. cum ſæpè contingat. §. 13. & 15.* Vel non legentes declarationẽ Bullæ de largitione munerum menſe Ianuario cum priuatione officij, & vocis actiuæ, & paſsiuę. *Vrban. VIII. Nuper à Congregatione.* quo loco libuit aduertere, conceſſum eſſe à Sancta Inquiſitione 5. *Febr.* 1638. totum reſiduum Auguſti ad publicanda decreta Sancti Officij, quæ iubentur publicari 6. fer. poſt feſtum Aſſumptionis B. Virginis ad petitionem Procuratoris Canonicorum Regularium. Item à *Sacra Congregat. Regul.* 21. *Martij* 1638. conceſſum eſſe ſpatium decem dierum, à die præfixo, ad legendas ordinationes Sacri Concilij de celebr. Miſſar. ad inſtantiam Procuratoris Generalis Eremitarum S. Auguſtini, & ad petitionem Procuratoris Congregationis Lateranenſium, eadem Sacra Congregatio conceſsit vnum menſem, immediatè ſequentem apud *Peyrinum tom. 3. de priuil. in fine libri.* Quibus gaudent alij regulares ob communicationem priuilegiorum. Vel artem quæſtuoſam pro Secularibus, in Conuentibus exercentes, ſub priuatione officiorum, ſuffragiorum, & ſuſpenſione à Diuinis. *Vrban. VIII. Cum non deceat*, vel alterãtes habitum Sacrarum Imaginum, ſub cenſuris, & priuatione officiorum vocis actiuæ, & paſsiuæ. *Vrban. VIII. Sacroſancta Tridentina.* Atquè adeò hæc ex vniuerſis Bullis Apoſtolicis, vel Regulares in communi, vel Ordinem Franciſcanum Minorum Obſeruantium concernentibus quantum fas fuit, collecta ſufficiant. Ex quo apparere etiam poteſt tot obligationum pondus, vel tot cautelarum ſtructura, *& hæc etiam nouitatibus victa.* vt de medicinis, aduerſus infirmitates inuentis, affirmat *Plin. lib. 7. in proemio.* Sunt enim, ſic confusè, & conciſè collectę priuationes in Ordine Minorum centum ſexaginta duæ. Bullarum Apoſtolicarum triginta ſex, vt taceam de ingenti ſilua Conciliorum, iuriſquè Canonici.

Tempus indultum, pro lectura aliquarum conſtitutionũ Apoſtol.

Quot ſunt priuationes ſuffragiorũ, &c. in Ordine Franciſcano.

Google

Capitulum Quartum.

De Pœna Carceris.

Pœna Carceris.

HAnc pœnam Statuta Ordinis ſic deſcribunt. *Carceris pœna eſt recluſio alicuius in aliquo obſerato loco, ſine Capucio, & chorda, Generalis, aut Prouincialis authoritate facta*. Quam in huiuſmodi formam traditam, antiquiora Statuta non declarãt, quæ cum agant de pœna carceris, aliquibus in delictis infligenda, eam tamen, quid ſit, non diſtinguunt, vt videre eſt in *Salmãticenſibus, Benedicti XII. Alex. VI Iul. II.* & his omnibus vetuſtioribus *Farinerijs*, quæ ex *Narbonenſibus, & S. Bonauenturæ* compacta eſſe, *Collector Firmanenſi trium Ordinum 1. par. fol. 36.* Loquens de Gulielmo Farinerio vigeſimo primo Ordinis Generali, & de Capitulo Aſſiſij coacto *ann.* 1354. affirmat in hæc verba, *In hoc Capitulo iterum ordinatum eſt, quod ſeruarentur ordinationes Domini Sancti Bonauenturæ, quas idem Generalis miſit per omnes Prouincias Ordinis, & ab eodem Gulielmo Farinerij nomen acceperunt, & Statuta Gulielmi Farinerij vocantur, quãuis in eis de ſe nihil poſuerit*. Sed quidquid ſit de antiquitate, Statutum verificatur ex iure. Nam carcer de ſua natura, clauſum locum requirit, & *ex quo exire probibemur*, vt ait *Seruius lib. 1. & 5. Aeneid. & ſecurum ad delinquentium cuſtodiam repertum*. ex *Bartol in tractatu de Carceribus*.

Carcer quid.

Quem Magiſtratus habet ad continendos homines. l. 1. & tot. tit. C. de cuſtodia reorum. & l. carceri ff. eod. & *Nefariorum, ac manifeſtorum ſcelerum vindicem*, in Catilinam ſcribit *Cicero*. ex quo infero, eum, qui per obedientiam, in aliquo loco non clauſo contineretur, etiam forma habitus detracta, non poſſe dici carceris pœna coercitum, quia de eſſentia carceris eſt, obſeratio. quia antiquis locus, & ſi clauſus, carcer non erat, niſi etiam vincula

Vincula carceratis adhibita.

corpori adhibita fuiſſent, vt dicit *Vlpianus in l. verum eſt. ff. de verb. ſignific.* nec detineri ſub fida cuſtodia aliquis dicitur, niſi ligatus detineatur. *Cataldinus conſil. 56. in primo volumine. Criminald. cum gloſ. in l. 1. ff. de ſer. fugit. & Innoceat. in capit. nuper de ſentent. excommunic.*

Hinc

Hinc legimus Ioan. Baptiſtam in vinculis poſitum apud Matthaeum *cap.* 11. & Petro, carceri duriſſimo mancipato, cecidiſſe catenas de manibus, in Actis Apoſtolicis *cap* 12. & eſt clarus textus *l.* 1. *C. de reor. cuſtod.* ibi. *Interea reum exhibitum per ferreas manicas, & inhaerentes oſſibus, mitti oportet, ſed prolixiores catenas, vt cruciatio deſit, & permaneat ſub cuſtodia*. Saltem ſi nunc hae circumſtantiae non ſint neceſſariae ad rationem formalem carceris, negari non poteſt, non eſſe carcerem, eum locum, ex quo quis exire poſſit, quando libuerit, *l.* 1. *§. ſubuenitur. ff. ad Turpillianum, & ibi Angelus*, quia formaliter carceratus dicitur, qui intra clauſos parietes, vel in vinculis, detinetur. *l. ſuccurritur. ff. ex quibus cauſis maior. & l. qui vſque ff. de verbor. ſignif.* vt conſuluit *Modeſtus Polentonus conſ.* 84. *volum.* 2. *Criminalium num.* 16 & 17. *Clar. quaeſt.* 46. *initio*. Quare vt dicebam, ſi Prouincialis mandaret Subdito delinquenti, & carcerationе digno, habere ſuam caellam pro carcere, eiquè formam habitus detraheret, non incurreret in poenas, quae formalem carcerationem conſequuntur, quia caella, non extrinſecus obſerata, non eſt carcer, & conſequenter, quia in illa detineretur, non eſſet cenſendus carceratus. Quod ſi quis arguat, eſto ſit carcer, ſeris, repagulisque firmatus, Cuſtos autem carceris (quem Commentarienſem antiqui vocabant ex *Vlpian. in l. Diuus Adrianus. ff. de bonis damnatorum. & Briſſonio.* eo quod in Commentarium cuſtodias, & reorum numerum referebant) ob amicitiam, vel aliquem alium effectum, carceris fores apertas relinquat, Vel quod ipſe carceratus falſificatas claues apud ſe retineat, vnde exire poſſit, quando voluerit, ſequeretur talem non eſſe carceratum, & eum locum non eſſe carcerem, quod omnino falſum eſt.

Commentarienſis idest carcerum cuſtos.

Reſpondeo negando paritatem, quia aliud eſt ex accidenti, vel malitia carcerem aperiri poſſe (poteſt etiam frangi, vt ſaepius accidit) aliud ex ſua natura, & veluti per ſe, clauſum non eſſe ad ſimilitudinem carceris. hic ſecundus ſenſus tollit rationem carceris, primus reddit Commentarienſem, reumquè de fuga, & violatione carceris ſuſpectos, &c. Sed examinemus aliquas difficultates.

Quaero primò, quot modis accipitur carcer?

Reſpondeo primò dupliciter, vel ad cuſtodiam, vel ad poenam. Hoc ſecundum negauit *Bartol. in dicto tract. de Carceribus.*

Quot modis accipitur carcer.

Carcer, nō tantum ad cuſtodiam ſed etiam ad pœnam datur.

Dum carcerem deſcribens dixit, *eſt locus ſecurus, & horribilis, repertus non ad pœnam, ſed ad delinquentium, vel debitorum cuſtodiam*. qui ſenſus accipitur ex *l. 1. C. de cuſtodia reorum. cum 6. ſequentibus legibus*. quæ de carceribus loquentes, ſolum de cuſtodia mentionem faciunt, quæ, *aut conuictos velox pœna ſubducat: aut liberandos cuſtodia diuturna non maceret*, vt ſcribunt *Grat. Valent. & Theodoſius. A. A. A. Eutropio. leg. de his* (quæ eſt quinta) *dicto C. de reor. cuſtod.* Attamen dari carcerem ad pœnam, non ſolum deducitur, ex *l. 2. C. de exact. tributorum*. etiamſi alij aliud iudicent, ſed etiam ex *cap. quamuis. de pœnis. in 6.* vbi *Innocen. IV.* ait. *Quamuis ad reorum cuſtodiam, non ad pœnam carcer ſpecialiter deputatus eſſe noſcatur. Nos autem non improbamus conuictos, in perpetuum, vel ad tempus, vt videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiã peragendam.* & *Clem. I. §. duro. de hæreticis.* vt *Practaius* aduertit, & *cap. vt famæ. de ſenten. excomm. ex Abb. num. 3. & cap. à nobis de Apoſt. cap. nouimus. de verb. ſignific. cap. qualiter, & quando de accuſat.* vbi *Innocen. Ioan. de Anan. §. fin. colum. 1. & Felin. in cap. cum ſit. de for. comp. & cap. Tuæ de pœnis.* vbi fures Clerici, in arctis Monaſterijs detrudi mandantur *cap. penult. de Hær. §. ſi qui autem.* vbi Hæretici. perpetuo carceri deſtinantur. Quia vt ait *Clar. quæſt. 7. verſ. Pœna autem.* Licet apud Laicos pœna carceris non ſit in vſu, vbi alia pœna imponi poſſit, vt eſt communis opinio apud *Baldum conſ. 443. lib. 3.* attamen apud Venetos, & Hiſpanos, adhuc putat vigere, & de Eccleſiaſticis, & Regularibus, eſt luce clarius; & ex noſtris Statutis non eſt ambigendũ, cum ſanciantur pœnæ carceris, pro diuerſis delictis, & non tantum ad detentionem.

Non tamẽ apud Laicos.

Reſpondeo ſecundò adhuc duplex eſt Carcer, alter, qui arctatio dicitur, eſtquè loco tormenti ad eliciendam veri confeſſionem. alter qui datur ad cuſtodiam, vel pœnam. de quo, quia ſupra dictum eſt, remanet de arctatione dicendum. Eſt enim arctatio, *Reclusio alicuius in carcere, cum chorda, & capucio.* vt ex noſtris Statutis habemus. & antiquioribus, quæ à carceratione in multis differt. Primum, quia carceratus, priuatur forma habitus, id eſt, *chorda, & capucio*. arctatus autem minimè. Secundò carceratus infligi ſibi flagella diſciplinæ iubetur, ſemel, ſexta feria, & pane, & aqua veſci. Arctatus autem ter in hebdomada. Tertiò carceratus ad pœnam, ſcit tempus ſuæ

Arctatio quid.

carce-

carcerationis; at arctatus nequaquam, decernente Statuto; *Durabit autem arctatio per tempus Superiori benè viſum, de Patrum conſilio, ita tamen, vt arctato nullatenus reueletur.* ne ſcilicet eludatur finis arctationis. Quartò carcerati detinentur vel ad cuſtodiam, vel ad pœnam. Arctati autem, vt ex carceris incommodis, veritatem confiteri vrgeantur. & habet hoc pœnæ genus in ſacris canonibus fundamentum. nam *cap. 1. de depoſito;* mandatur, *ſub quæſtionibus ad rationem poni, etiamſi oportuerit, vinculis alligari, vt pecuniam in eius manibus depoſitatam, reddere compellatur.* Negabat enim depoſitum, & patet torqueri poſſe Clericum, etiam ob cauſam ciuilem, vt *Abb. hic n. 6.* & alij. & tortura non ſolum conſiſtit in quæſtionibus, ſed etiam in vinculis. *Gloſ. in dicto cap. 1. de depoſito,* quæ idem eſſe ait, torturam, tormentum, & quæſtionem. Nam tortura eſt Inquiſitio veritatis per tormenta. *l. 1. ff. ad Syllan. & l. 1. C. de quæſtion. cap. ſi reſ. 14. quæſt. 6. §. Vbi quidem. & cap. fraternitas. 12. quæſt. 2.* in quo, *quidam fures damnis, quidam verberibus corriguntur.* & *cap. circumcelliones. 23. quæſt. 5. §. Noli perdere. Quando tantorum ſcelerum confeſſionem non extendente equuleo, non ſulcantibus vngulis, non vrentibus flammis, ſed virgarum verberibus eruiſti. qui modus coercitionis, & à magiſtris artium liberalium, & ab ipſis parentibus, & ſæpe etiam in iudicijs ſolet ab Epiſcopis adhiberi.* Scribit *Auguſtinus ad Marcellinum Comitem de Donatiſtis captis. & cap. illi qui 5. quæſt. 5. Veritatem diuerſis cruciatibus è latebris ſuis religioſus tortor exigere debet.* vbi tortor appellatur Religioſus, quia pro veritate contendit. Non enim eſt vnum torturæ genus, vt in noſtra practica criminali aduertimus. Titulo *de tortura initio.* vt notarunt *Marſilius, Carrer. Brun. Clar. Locatellus, Iodocus, quos refert, & ſequitur Chartarius lib. 4. pract. cap. 1. à num. 3.* & in ſpecie Rei torquentur fame, vigilia, & vniuerſaliter tormentorum modus, cum non ſit in iure determinatus, Iudicis arbitrio relinquitur. *C. & ff. de quæſtion. Clar. 9. 64. verſ. Item debet. Marſil. in l. 1. ff. de quæſtion.* qui tormentum taxillorum, & vigiliæ adinueniſſe fate ur. Quia omne corporis afflictiuum, tortura, ſeu tormentem appellari poteſt, torquent enim mentem, & ſenſum etiam flagella, etiam ieiunia, etiam inuoluntaria detentio in carcere, & confuſio illa, comparendi coram communitate ter in hebdomada, ad ſupradictas pœnitentias ſubeundas. Solet autem hoc genus

Tortura, Tormentum, Quæſtio, idem ſunt.

Tortor religioſus.

Torturæ modus arbitrio iudicis relinquitur.

Digitized by Google

Domus diſciplinæ. tormenti, domus diſciplinæ etiam appellari, quia ſub rigoroſa diſciplina gemit, qui ad veritatem fatendam cogitur. Nec enim diſtincta ſunt, Arctatio,& diſciplinæ domus, ita ut liberum ſit Superioribus, ſubditos in domo diſciplinæ compeſcere, prout libuerit quia Statutum Valliſoletanum, ex Salmanticenſibus elicitum, inquit, *Quo tempore in carceribus fuerint, ſine capucio, & chorda ſemper maneant; non ſic autem in domo diſciplinæ, arctationis cauſa detenti.* vbi manifeſtè apparet, arctationem in domo diſciplinæ exerceri. Quapropter qui non meretur arctari, nequè poterit in domo diſciplinæ coerceri. Et cum arctatio dari non poſſit à ſolo Prouinciali, ſed cum Diffinitorio, ſequitur, non poſſe Religioſum recludi in domo diſciplinæ ad libitum. vt aliquos feciſſe ſcio. & ratio eſt in promptu, quia domus diſciplinæ, vel eſt pœna, vel ad pœnam ordinatur, vt remedium ſubſidiarium pro delictorum emendatione. Pœnæ autem à ſolo Prouinciali infligi non poſſunt. niſi dicere velimus, poſſe Guardianum, pro quotidianis culpis, v. g. pro coercenda vagatione alicuius per Conuentum pro compeſcenda garrulitate, contentione, rixa, &c. præcipere Subdito, vt ad ſuam cellam pergat, ex eaquè non egrediatur, ſe inconſulto, hoc enim concedi poſſet, ad obedientiæ exercitium; attamen hoc non eſt, manere in domo diſciplinæ, prout, in Statutis Ordinis tales termini concipiuntur. Sapiunt enim pœnam, & tormentum, ordinatum ad iuridicas inquiſitiones, & non ſalutares pœnitentias. ex quo vlterius deduco, non ſolum peccare Superiores, hoc tormenti genere abutentes, ſed etiam puniri poſſe, tanquam alienæ Iuriſdictionis vſurpatores.

Quæro ſecundò, quibus delictis carcer iniungitur.

Reſpondeo in iure communi, pœna carceris imponitur in locis, quæ ſupra citauimus, quod carcer detur etiam ad pœnā. in Apoſtolicis autem Conſtitutionibus hæc pœna non reperitur inflicta, niſi circa incorrigibiles, qui ad emendationis experimentum, per decretum de Apoſtatis, & eiectis, per annum in carceres detrudi, & ieiunijs probari mandantur. Et neſcio ſi quis alius Pontifex, carceris pœnam Regularibus indiderit.

Carceris pœna, incorrigibilibus inflicta.

In Statutis autem Ordinis carcerari mandantur. Primùm obloquentes de Summo Pontifice, & Eminentiſſimis Cardinalibus *cap. 1. Stat. num. 1. & 2.* ad trimeſtrem carcerem condemnantur.

Obloquētibus.

Secun-

Secundò, qui Generalibus non obedierint, per tres menſes: Qui eiſdem rebellauerint, per ſex menſes: Qui id in Prouinciales admiſerint, per tempus arbitrarium Generali: Qui iniunctā pœnitentiam facere recuſauerint, carcerari poſſunt. Qui in Commiſſarios Viſitatores, ſe rebelles oſtenderint, per ſemeſtre, carcerari mandantur. Ibid. *num.* 3. 4. 5. 6. & *cap.* 7. *Titulo de pœnit. num.* 23. Inobedientibus.

Tertiò, Apoſtatæ omnes, carcerari debent. *cap.* 2. *tit. de Apoſt.* quæ pœna augetur, vel minuitur, pro Apoſtaſiæ gradibus, nam pro leuiſſima Apoſtaſia datur carcer vnius diei. *num.* 7. pro leuiore, duorum, *num.* 6. pro leui, trium. *num.* 4. pro graui trium dierum *num.* 10. pro grauiore, trium menſium, *num.* 11. duplicantibus grauiorem, duplicatur carcer *num.* 12. triplicantibus, imponitur carcer vnius anni, vel etiam triennalis *num.* 13. pro grauiſſima, impoſitus eſt carcer trium menſium. *num.* 15. & illam replicantibus, ſex menſium; triplicantibus autem, triremes decreti *num.* 15. Apoſtatis.

Quartò, Equitantes ſine licentia, & neceſſitate, ad triduanū carcerem condemnantur. *cap.* 3. *§.* 8. *num.* 3. etſi licentiam equitandi obtinuerint, equitauerint tamen per Ciuitates, & Terras, carceri etiam arbitrario deſtinantur *num.* 5.

Quintò, Caſtitatis violatores, fornicarij, ad ſex menſes: Sacrilegi, in perpetuum, ſicuti etiam nefandi. *cap.* 7. *tit. de pœnis*, *§.* 5. *num.* 21. & qui Mulieres intra Clauſtra conduxerint, vel in ædieulas pro Confeſſarijs Monialium deſtinatas, arbitrario carceri ſunt addicti. *cap.* 11. *tit. de ſuſpectis conſortijs, num.* 7.

Sextò, Contumaciter inobedientes, carcerari debent. *cap.* 7. *de pœnis, num.* 23.

Septimò, Proprietarij, per menſem carceri adijciuntur. *Ibid. num.* 4.

Octauò, Alchimiæ, & artibus vetitis vacantes, carcerari iubentur ad Prouincialis arbitrium. *cap.* 5. *tit. de laboritijs*, ad honeſtatem, &c. *num.* 2.

Nonò, Superior fraudans eleemoſynas, carcerandus eſt, Superioris arbitrio. *cap.* 6. *tit. de computis, &c. num. vlt.*

Decimò, Procurans legari eleemoſynam, ſibi, vel alteri, arbitrario carceri deputatur. *Ibid. tit. de legatis, num.* 1.

Vndecimò, Cōſentiens fieri Procurator Cōuentus ad exigēda legata, &c. ad arbitrium Prouincialis carcerandus eſt. *Ib. n.* 7.

Duode-

Duodecimò, Guardianus, qui incœptam à Prædeceſſore fabricam, ſine licentia deſtruere, vel mutare audet, per menſem carceretur. *Ibid. tit. de locis, & fabricis, num. vlt.*

Decimo tertiò, Confeſſarius recipiens in confeſſione pecunias, carceratur per menſem. *cap. 7. tit. de ſacra peccatorum confeſſione, num. 6.* & Confeſſiones reuelans ad arbitrarium Prouinciali, carcerem condemnatur. *cap. 7. §. 5. num 41.*

Decimo quartò, Prælato in culpa reſpondens, licentia prius non obtenta, carcerari poteſt, ad arbitrium Prouincialis. *Ibid. num. 47.*

Decimo quintò, Minans alteri in perſonam, carceratur *cap. 7. de pœn. num. 51.* leuans manum, vel aliquid ad percutiendum accipiens, carcerem mereatur, per tres menſes. Leuiter percutiens, carceratur ad libitum: grauiter percutiens, &c. carcerandus eſt, per ſex menſes. *Ibid. num. 52.* Percutiens gladio, baculo, &c. per annum. *Ibid. num. 53.* ſex menſes. *Ibid. nu. 53.*

Decimo ſextò, Falſificans ſigilla, vel literas Prælatorum, vel perſonæ notabilis, carceratur ad arbitrium Prouincialis. *Ibid. num. 61.*

Decimo ſeptimò, Deponens falſum in iudicio, vel reuocans, & deponi, aut reuocari procurans ſemeſtri carceri deputatur. *Ibid. num. 64*

Decimo octauò, Ludens aleis, aut taxillis, carcere arbitrario eſt macerandus. *Ibid. num. 67.*

Decimo Nonò, Committens delictum, quod in ſæculo dignũ eſt morte, perpetuò carceri mancipari debet. *Ibid. num. 68.*

Vigeſimò, Condemnatus, & appellans, ſi ſit ſuſpectus de fuga, detineatur in carcere loco detentionis. *cap. 7. tit. de appellat. num. 4.*

Vigeſimo primò, Dogmatizantes, vel prædicantes contra veritatem Catholicam, vel libros prohibitos legentes, &c. carceribus mancipari debent. *cap. 9. tit. Eleemoſyna Prædicatoribus, &c. num. vlt.*

Vigeſimo ſecundò, Aſſerentes, non debere reuelari peccatũ, cognitum alia via, quam per Confeſſionem Sacramentalem, & in contumacia perſeuerantes, ad arbitrarium carcerem condemnatur. *cap. 10. tit. Fratrum admonitio. n. 3.* ſicuti, qui dogmatizauerint, non debere reuelari crimen, per fraternã admonitionẽ ſecretò correptum, arbitraria carceratione puniẽdi ſunt. *n. 4.*

Atquè

Atquè hi ferè ſunt caſus, carceratione emendandi, circa quorum aliquos iuuat adnotare nonnulla, relinquentes, quæ adnotata fuere in Commentarijs ad Statuta, ſuis quæquè locis, & remittentes propria in Capitulis infra examinandis.

Circa quartum vbi dicitur. *Nullus frater equo, iumento, curru in publicas vias Ciuitatum, Terrarum, & hoſpitiorum, negotietur, deambulet, aut iter faciat, ſub pœna carceris*. Emergit dubium, an hoc compræhendat omnes, & in omni caſu, v. g. Aa veniens Neapoli Romam, & cum tranſire debeat per multa Oppida, & Ciuitates, vt Fundos, Terracinam, &c. debeat ab equo deſcendere: etſi ob pinguedinem non poſſit? etſi ſolus iter faciat, an pedes ambulans debeat equum per frenum ducere, & oſtendere, quod is ſit, qui equo poſtea vtatur: & ſi in Comitatu aliorum, qui expectare nollent, &c. & ſi equitaret ob infirmitatem? Videtur enim Statutum omnes caſus compræhendere, dum dicit, *negotietur, deambulet, iter faciat*. Deinde quid nomine hoſpitiorum intelligatur, fortaſſe diuerſoria, tabernas meritorias, ad quæ diuertitur hoſpitandi cauſa, vel de die, vel de ſero; adeo vt ſit ſenſus, quod antequam accedat ad hoſpitium, debet ex equo deſcendere. Et videtur nimis durum, & inſolens, vt pedes ad hoſpitium accedere debeat, qui apud hoſpitem, in conceptu eſt, quod equitauerit, & equitaturus ſit in diſceſſu. Et vlterius, an ob eamdem cauſam, debeat pedeſter exire ab hoſpitio, & poſtea equum longè ab illo conſcendere, vbi nullum habeat, qui aſcenſui opem ferat. hæc inquam impoſſibilia moraliter ſunt.

Reſpondeo, Statutum remouere intendit ſcandalum, vt clarè in illo inſinuatur. *Et quia* (inquit) *equitatio in fratre minore, magnum ſæculo ſcandalum generat præcipimus, &c.* & ſcandalū poteſt eſſe actiuum, & paſſiuum, vt omnes affirmant cum *Sancto Thoma* 2. 2. *quæſt.* 43. *art.* 1. & paſſiuum verum, non eſt peccatum; quia nullus tenetur dimittere opus ſibi licitum, & ex ſua natura non malum, ne alius ſcandalum patiatur; *Richar. in* 4. *diſtinct.* 38. *art. vlt. S. Thom.* 2. 2. 14. *art.* 3. *cap. inter verba* 11. *quæſt.* 3. Nam ſi ob ſcandalum eorum, qui ſciunt fratres Minores equitare non poſſe, & neſciunt cauſam legitimam, quam Minorica habet equitandi, vellemus, in caſibus permiſsis, non equitare, ſequeretur, quod nec per ſiluas, & campos equitare poſſemus, quia eadem ratio paſsiua ſcandali eſt vtrobiquè.

Scandalum actiuum, & paſſiuum.

Et

Et qui ſcit fratrem Minorem equitare non poſſe, ſcire etiam debet, poſſe in neceſsitate, & infirmitate. nec tenemur cuicumquè obuio, dicere, *Vide, quod ego habeo neceſſitatem, & licentiam equitandi*; & hoc ſcandalum paſsiuum, eſt Pharisaicum. *Matt. 15. vbi Hieronymus*, itaque vbi non fuerit ſcandalum actiuum, nequè erit peccatum, & conſequenter, nequè pœna carceris. Et ſcandalum actiuum eſt, quod vel ex intentione operantis, vel ex ſua natura eſt inductiuum alicuius ad minam. *Hoſtienſ. in ſumma, tit. de renunciatione. Gloſ. in cap. niſi, §. pro graui, eodem.* Et omnes communiter. In recenſitis igitur caſibus ſentio, non eſſe puniendum, qui per vicos, & Ciuitates inferioris notæ, vel hoſpitia equitaret. Excipio inſigniores, in quibus Minores equitare non ſolent, vt Romam, Neapolim, Mediolanum, &c. ex inſolito enim equitatu, poſſent imbecilles ſcandalizari. vt in Villis, & Terris, in itinere ſitis, ſicuti à culpa equitantes, in recenſitis caſibus abſoluo, ita etiam à pœna immunes cenſeo. & in hoc deſideratur prudentia Prælati, qui ſciat neceſsitates, à voluntarijs exceſsibus diſtinguere. Præcipuè notanda ſunt verba illa, *Negotietur, deambulet, iter faciat*, quæ non excludunt omnẽ equitationem, ſed tantum voluntariam. Inſolentiſsimum eſt, fratrem minorem, equeſtrem negotiari, vel deambulare, quaſi animi gratia. *Et iter facere*. in eundem ſenſum interpretandum eſt, vt iter non faciat ſine magna neceſsitate, quæ cum equitatione per illa loca, non compatiatur.

Equitare per Ciuitates ſine ſcãdalo actiuo, non eſt peccatum in fratre minore.

Circa octauum præter ea, quæ in Commentarijs noſtris ad Statuta, hoc loco notauimus, cenſeo recenſenda verba Statuti, *Alchimiam, & alias quaſcumque doctrinas, & artes ſuſpectas, ab Eccleſia reprobatas, qui diſcere, docere, exercere, vel libros, & ſcripturas talia continentes, retinere auſus fuerit, carceribus mancipandum decernimus arbitrio Prouincialis*. Vnde.

Quæro, An quilibet actus etiam inchoatus, vel imperfectus, puta qui cœpit diſcere, docere, exercere, & per diem, vel hebdomadã durauit, poſsit per carcerationem puniri. Sicuti etiã ſi breui tempore tenuerit librum Chiromantiæ, &c.

Reſpondeo primò iuxta doctrinam eorum, qui declarant primam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini contra legentes, retinentes, imprimentes libros Hæreticorum. Ab hac excommunicatione eximere paruitatem materiæ, vt ſentiunt. *Alterius cap. 6. dub. 4. Reginal. lib. 9. num. 254. Graff. par. 1. deciſ. lib. 4.*

lib 4. cap. 18. num. 45. Sairus lib. 3. de excomm. cap. 3. num. 12. Sanchez lib. 2. cap. 10. num. 31. Duardus quaſt. 46. num. 4. lib 2. contra Vgolinum, & Toletum aliter opinantes. apud *Bonac. diſput. 1. de cenſuris quaſt. 2. pun. 4. num. 14.* quia in omni opere morali paucitas materiæ excuſat à mortali. Quæ autem ſit paruitas materiæ in caſu noſtro, dicerem, quo ad Alchimiam, ſi vnā actionem, vel vnicum experimentum faceret, vt lutandi vaſa, ſublimandi, vel fixandi Mercurium, &c. idquè breui tempore paucarum horarum, vel vnius diei. & in libris, vetitas artes continentibus, ſi paucas lineas legeret, ſi non vltra vnum folium excurreret (cuiuſmodi citati Doctores Hæreticorum libros legentes excuſant à cenſuris). Si breui tempore, v. g. vno die eos retineret, & ſi vlterius, dummodo opportunitatem, eos Inquiſitoribus reſtituendi non haberet, vel ſi illicò reſtitueret, ſuę famę periculum ſubiret. Omnia enim iſta à mortali culpa excuſant, & conſequenter à pœna.

Paruitas materiæ excuſat lecturam librorū prohibitorum

Quæ ſit paruitas materię in Alchimia.

Reſpondeo ſecundò, non eſſe carcerandum, niſi conſtaret, ſubditum *Diſcere, docere, vel exercere*. id eſt niſi has actiones faceret data opera, ex profeſſo, & ad effectum reducendi ad completam perfectionem Alchimię, &c. cognitionem. Diſcere enim ſedulam percipiendi aliquam cognitionem, ſtudium denotat. Nam *Diſcere*, propriè eſt *rem ignotam aſſequi*. Vt notauit *Pomponius in l. apud Iulianum. de fidei comm. libert.* & ex eo *Spiegellius*. Hinc illud *Saluij Iuliani*. cognomento ſeueri iuriſperiti, octauum, & 70. annum agentis. *Etſi alterum pedem in tumulo haberem, non pigeret aliquid addiſcere*. apud *Ioann. Caluinum in lexico*. Ex quo apparet, diſcendi verbum, pertinax ſtudium continere. *Docere* autem denotat, non quamcumque rei cognitæ communicationem, ſed artis communicandæ peritiam, & exercitium, hinc Doctores, idem ſunt ac Magiſtri, vt ex *Alciato* probat idem *Spiegell.* quod ex ſequenti *Vel exercere* declaratur, quia ſenſus *diſcendi, & docendi* eſt, quod fiat exercitium, & profiteatur quis tales artes, & non caſu, perfunctoriè, & accidentaliter. Nam particula, *Vel*, hoc loco ita ponitur inter diuerſa, vt etiam denotet ſimilia, & idem importantia; vt ex multis probat *Barboſa de diction. Vſu frequentibus. dict. 415.* Vis autem verbi *Exercere* eſt, quod quis vacet ex profeſſo talibus artibus, vt inde lucrum faciat diſcendi, vel docendi, vt per multa exempla iuris docet *Ioan. Caluinus verb. Exercere*, Nam exercere medi-

Diſcere.

Docere.

Exercere.

Particula. *Vel*.

medicinam non dicimus, qui eam artem non profitetur, & ex officio, cuicumque miniſtrat. Sic exercere fenus, iudicia, piraticam, crimen, cauponam, &c. Non dicuntur, qui ſemel, bis, aut ter has artes faciunt, ſed qui frequenter, & ex propoſito. Hinc deduco, non poſſe carcerari, qui bis, aut ter, tales artes exercuiſſe conuictus eſſet. Quia nos ſtamus in rigore Statuti. & cũ magna pœna ſit carceratio, non debetur, niſi magnæ culpæ, cuiuſmodi noñ ſunt actus inchoati, imperfecti, & paruę materię.

Reſpondeo tertiò, circa retentionem Scriptorum, vel librorum prohibitorum maiorem eſſe pœnam Statuti, pœnis Canonicis, quia Canones puniunt excommunicatione, legentes libros hęreticos, ſortilegos, necromanticos, &c. At Statutum reſtringit ſe ad retinentes, itaut pœnam incurrant, etiamſi non legant, nec legerint, quod maius eſt, quia poteſt liber vetitus legi, ſine retentione, vt ſi in alterius poſſeſsione, vel manibus reperiretur, at retineri ſine lectura poteſt, & ſic, cuiuſcumquè eſsēt libri, vel ſcripta, dummodo reperirentur in cælla, vel de mandato fratris, in poteſtate alterius, eſſet his pœnis plectendus, quia verè retinet, qui non abſtinet, nec dimittit. *l. 6. ff. de reb. auct. Iud. poſſid. l. 50 ff. de hered. petit.* Dixi, ſi ſuo nomine, & mandato in alterius domo repoſita eſſent, quia retinere poſſeſſionem animo poſſumus, adipiſci non poſſumus. *Paulus in l. qui vniuerſas. §. quod per colonum. ff. de acquiſit. poſſeſſ.* In hac etiam parte, excuſandus eſſet, ob breuitatem temporis, vt ſupradiximus. & multò magis per ignorantiam, etiamſi craſſã, & affectatam, quia dicit Statutum, *Auſus fuerit*. Auſus autem ſcientiam ſupponit, quam quælibet ignorantia tollit. & de craſſa firmant *Sanchez lib. 2. cap. 10. num. 38. Duard. lib. 2. quæſt. 36. num. 3. Vgolin. in primum Canonem Bullæ Cœnæ §. 2. Souſa pariter diſput. 13. num. 8. Alter. lib. 5. diſp. 2. cap. 6.* & de affectata, contra alios, docent citati *Sanchez num. 32. Duar. quæſt. 37. num. 5.* & alij, quia qui operatur ex affectata ignorantia, non dicitur ſcienter facere. Quod *Bonacc. cit. num. 9.* limitat, niſi ignorantia eſſet, cum ingenti temeritate coniuncta. Sed quoad rem præſentem, parum referunt ignorantiæ, quia licet, excludant excommunicationem in foro conſcientię, non excludunt præſumptionem culpę in foro exteriori; in quo ſufficit tales libros reperiri apud talem fratrem, modo ſciat, modo neſciat, quid ſiut, quiduè contineant, & ſuum erit probare ignorantiam, quia

Retinere libros vetitos.

Retinere quid ſit.

Ignorãtia craſſa excuſat ab excomm. & affectata.

quia quilibet præſumitur ſcire, quę ſui muneris ſunt.

Circa IX. Statuti verba ſunt. *Quod ſi eleemoſynas fraudaſſe, vel in Prælatorum, vel in aliarum perſonarum dona, quouis modo erogaſſe, legitimè conſtiterit, ipſo facto, ſint excommunicati, ſuffragiorum iure, &c. perpetuò priuentur, & carceribus mancipentur, ſuperioris arbitrio pro fraudis, & dilapidationis qualitate.*

Primo quæritur, An tales pœnę irrogentur, etiamſi fraus reperiatur, vel denuncietur extra computum, ſingulis menſibus reddendum à Guardianis coram fratribus? eò quod vtraque iſta ſimul connectantur, & vnum ex altero cognoſci tradatur.

Reſpondeo affirmatiuè, quia id quod punitur, eſt fraus publicarum eleemoſynarum, & proprietatis crimen, quod acrius animaduertitur in Prælatis, quam in alijs, quia ipſorum fidelitati adminiſtratio commiſſa eſt, & in officio delinquunt. Deduci autem in actione reddendi computa, non tangit ſubſtantiam delicti, ſed modum, illud inueniendi. Habemus enim Iuridicos alios modos cognoſcendi delicta, nimirum, per inquiſitionem, accuſationem, denunciationem, *cap. qualiter, & quando cap. licet bæli. de accuſat.* & ſic, ſi aliunde ſciatur, Statuti pœnis puniri debet. Fraus eleemoſynarũ in prælato acrius puniri debet.

Secundo quęritur, ſi conuictus ex calculo fraudaſſe &c. quod eſt euidentia rei notorium, poſsit ſtatim condemnari, tanquam in infragranti deprahenſus crimine.

Reſpondeo debet fieri proceſſus de fraude, examinando fratres, qui computo adfuerunt, & debet audiri in ſuis defenſionibus. quia licet notorium ſit ex calculo. poteſt tamen ſe defendere, per alias innocentię vias, vel oſtendere errorem calculi, &c. Nemo enim legitimis defenſionibus priuandus eſt. De iure naturæ, & diuino, vt alibi dictum eſt. Ideo dicitur in Statuto; *legitimè conſtiterit.*

Tertiò, Quanta debeat eſſe fraus, & donorum erogatio, ad haſce pœnas incurrendas?

Reſpondeo non ſufficit, præciſa materia peccati mortalis, vel furti, vel proprietatis, ſi eſset duo Caroleni, vel Iulij, aut tres, vel quatuor iuxta opiniones magis famoſas; quia hic non agitur de ſola culpa mortali, ſed de inferendis excommunicatione, priuatione perpetua ſuffragiorum, & officiorum Ordinis, & carceratione. quę ſunt maximæ pœnarum, quę in Seraphico Ordine inferuntur. atquè adeo ſupponit magnum delictum, & fraudem, Quanta debet eſſe fraus, vt puniri poſsit.

Digitized by Google

Ob quam quantitaté bonorum naufragan. tiú incurritur excomm.

dem, ac dilapidationem notabilem. Hinc *Quaranta verb. bona naufragantium, Filliuccius de munerib. Religioſorum*, *Sayrus lib. 1. de cenſur. cap 9. num.33. Duard quæſt. 11. num. 5. Scortia Theor.* 413. dicunt, rapientes bona naufragantium, non incidere in excommunicationem Bullæ Cœnæ ob quamcumque materiam, ſed neceſſarium eſſe, vt duorum aureorum valorem attingat, quia excommunicatio non debet fulminari pro re vulgari *Concil. Trident. ſeſſ.25. de reform. cap. 3.* qualis eſt, omnis valor, infra duos aureos. *l ſi oleum. cum ſeq. ff. de dolo malo.* nec præſumi debet, voluiſſe Religionem, tantas pœnas infligere pro re vulgari. Vnde dico, eum qui fraudaſſet, vel donaſſet ſupra duo aurea, poſſe his pœnis coerceri, non infra. Reliqua remitto ad diſputata in noſtris Commentarijs *cap.7. de caſibus reſeru. cap.7. ſtat. 2.* vbi de munerum largitione diſputauimus. Quibus addo, donata Superioribus, ita tandem in hoc Statutum incidere, dum fierent cum dilapidatione bonorum Conuētus, & prætextu ambitionis; vt aduertit *Diana. 1. par. tract.6. de pauper. Religioſ. reſolut.* 33. licet *Lezana in ſum. verb. donare. num.9.* non ſatis placeat. Etſi nummi, aut denarij, vel pecunia donarentur, quæ ſtatui noſtro repugnant. Non autem ſi poculenta, vel eſculenta, vel res modici valoris, ſed magni, quod elicio ex verbis ſtatuti dicentis *pro fraudis, & dilapidationis qualitate*. Dilapidare autem non eſt quæcumque datio, *ſed prodigere, diſperdere, decoquere. l verum §. penult. ff. de Minorib.* vbi *Iuris conſultus*. Propriè enim dilapidare ſignificat, lapides auferre, hinc ad damna conuerſum, denotat, rei familiaris deſtructionem, quaſi domum diſiectis lapidibus deſtruat. Vnde denotatur vigens damnum.

Dilapidare quid ſit.

Quartò, Quantum debeat eſſe carceris tempus, dum Superioris arbitrio commendatur?

Reſpondeo, *Pro fraudis, & dilapidationis qualitate*. Nam ſi pro ſola proprietate ſimplici eſt carceratio menſtrua, certè maior debet eſſe pro fraude, & proprietate qualificata, ex officio Prælati delinquentis, quę ſatis aggrauat, & ex damno Conuentus, qui dilapidatur. Ideo ex augmento dilapidationis, exceſſus carcerationis elici debet. & augeri ad menſes, & annos. minus vno, aut duobus menſibus carcer decerni non debet.

Qualis carcer dilapidantibus congruat.

Circa decimum, quod tale eſt. *Vniuerſis, & ſingulis fratribus; per ſanctam obedientiam præcipimus, vt nemo per ſe, vel per interpoſi-*

ooſitam perſonam, ad faciendam, & ordinandam aliquam eleemoſynam, ad tempus, vel perpetuam, ſibi, vel alteri fratri, aut Ordini, vel Conuentui exh.bendam, ſuadeat, vel prouocet. Etſi ordinata fuerit, nullo modo exigatur à fratribus, vel ab alio ipſorum nomine, in iudicio: nequè exigi poſſit, nequè recipi, niſi pe r modum eleemoſynæ. Contraueniens ſit ipſo facto excommunicatus, &c. & omnibus Ordinis officijs priuatus, Carceribus etiam mancipetur Prouincialis arbitrio.

Quærere eleemoſynas pecuniarias pro veris neceſſitatibus, poſſumus.

Prima difficultas, An Statutum compræhendat caſus, in regula conceſſos, pro infirmis, indumentis, neceſſitatibus, &c.

Reſpondeo negatiuè, quia in permiſſis non delinquimus. & *quod ob gratiam alicuius conceditur non eſt in eius odium retorquẽdum. reg. Iur. in 6.* & *quando quis mandato facit regula, dolo facere non videtur.* Ibidem, & manifeſtè loquitur ſtatutum de eleemoſynis pecuniar:js, quæ ſuadentur legato relinqui, non quæ in dies pro veris, & permiſſis neceſſitatibus petuntur: patet ex *titulo de legatis*. & procuratur extirpari ab ordine abuſus, vel nomen legatorum. & licet non eſſet peccatum contra regulam, vbi facta eſſet experientia, quod infirmi ſuſtentari non poſſent cũ quotidianis eleemoſynis, & fratres veſtiri non poſſent per conſuetas mendicationes, quod aliquis diuiti morienti ſuaderet aliquid pro his neceſſitatibus legari eleemoſynaliter, recipiendum poſtea à fratribus, quia contra regulam non eſt, cognitis neceſſitatibus obuiare; & ſicut poſſumus pro futuris neceſſitatibus quæſtuationes anticipare, ita etiam poſſemus, ad ſubleuandas futuras neceſſitates aliquam eleemoſynam ſuadere; tamen, quia hic aditus licitus poſſet ad illicita penetrare, & paupertatis murum effringere, iure optimo cautum eſt, non permittere licita, vt vitemus illicita. Ex hoc enim fonte minorici ſtatus pręcipua prærogatiua decolorata eſt, & à paucis legatis, ad magna, ad diuitias, ad bona immobilia deuentum eſt. Ideo tam rigoroſè radix reciditur, vt fruticum luxuries impediatur, & quod non eſt malum in ſe, factum eſt malum ex lege. Niſi etiam in ſe malum dicamus, quia legata iſta, maximè ſi ſint perpetua, quotidianæ mendicationi præiudicant, cum in legatis certitudo prouiſionis reperiatur. Vt aduertit *Sanchez lib. 7. Decal. capit. 26. num. 47.* cui & ſi reſpondeat *Hieron. Rod. reſolut. 88. num. 19.* ad ſuſtentandam ſententiam *Rodrig tom. 3. queſt. 67. artic. 8.* contra *Portell. verb. teſtamentum. num. 8. & verb. legatum. in*

An legatũ perpetuum tollat mẽdicationẽ,

Add. num. 3. dicens, non tolli per hoc mendicationem, quia ſemper legatum exigitur eleemoſynaliter: tamen cum ſciatur, iſtam eleemoſynam eſſe ita certam moraliter, & ciuiliter, vt nullo pacto mutari poſſit, maxima certitudo inducitur, qualem habent, qui bona in communi poſſident. quia &ſi Dominus eleemoſynæ, dum viueret poterat illam non dare, mortuo tamẽ ipſo, legatum redditur immobile ex parte hæredis, qui non dat gratis, & liberaliter quomodo dabat Teſtator, vt affirmat ex *Corduba* in *cap.6. reg. quaſt.* 11. *pun.*4. Nam teſtamentum in mortuis confirmatum eſt, ex Apoſtolo. & teſtator non legat fratribus tantam pecuniam, dandam ab hærede liberaliter, adeo ut ſi nolit, poſſit non dare, ſed obligat, & cogit ipſum hæredem ad reddendum legatum, ſuper quo poteſt cogi ab Epiſcopo, vel Iudice, licet non ad inſtantiam Religionis, & fratrum. *Legatum* enim (vt ipſemet *Hieron. Rod. num.*10. affirmat) *eſt quadam donatio à defuncto gratis relicta, ab hærede præſtanda. Inſtit. de legat. §. legatum.* non quidem liberaliter ſicut Teſtator, vt infert ipſe paulò poſt, ex eo, quod agens de mandato alterius, agat ad modum mandantis. Quia in hoc ſenſu falſiſſima propoſitio eſt, nam vt idem *num.*19. docet ex multis, quos citat, *Legata annalia relicta in ſtipendium miſſarum, & officiorum diuinorum, valida ſunt, & ad illa ſoluenda tenentur in conſcientia hæres, & teſtamentorum executores. quamuis enim dicti fratres ſint incapaces ad petendum in iudicio per ciuilem actionem, non ſunt tamen incapaces ad recipiendum, quod ſibi debetur in foro conſcientiæ, & quod Iudex ex officio eiſdem ſolui facere tenetur.* En liberalitas hęredis? Quis enim ſapiens dixit, mandante Principe ſeruo deferre munus alteri, quod ſeruus illud det ex gratia, & liberalitate, quinimo tenetur ex rigoroſa iuſtitia, & ſi non det, peccat mortaliter, & obligatur ad reſtitutionem. Suppoſita igitur hac communi doctrina, remanet fratribus certitudo illa pluſquam moralis, de habenda pecunia, ſiue per hunc, ſiue per illum modum, & poſsũt cogere per Iudicem hæredem ad illam ſibi erogandam. Quidquid ſit, de conuentione ciuili, vel deprecatoria, de qua non diſputamus, quia ſolum premimus certitudinem tollentem mendicitatem, quæ in legatis negari non poteſt. Et licet ſpeculatiuè contrarium defendatur. & ipſemet reſolutor in fine *num.* x. conſulat non decere, nec conuenire, quod Prælati contrariam ſententiam permittant practicari, niſi rarò, ne ſcandalum generetur,

Legatum quid ſit.

retur, & porta aperiatur relaxationi; miror tamen, quod idem *num.* 10 *§. Tandem, cum Rod. dicta quæſt. 67. art. 8. tom. 3.* & *Cord. in cap. 6. regul. quæſt.* 10. affirmat, poſſe fratrem Minorem inducere conſanguineum, aut amicum, vt ſibi tale legatum annuum relinquat ad vitam, & eſſe licitum fratribus Minoribus inducere fideles, vt Anniuerſaria, ſeu Cappellanias in ſuis Monaſterijs cōſtituant, eò quod ſuadeant opus bonum, & pium. Miror (inquā) quia grauiſſima, & antiquiſſima Ordinis Statuta id prohibent. Præcipuè *Statuta Vltramontana cap. 3. §. 4. citantia Clem. exiui. Statuta Papalia Iul. II. cap. 6. partic. 19. & 20. Salmant. cap. 6. Aſſiſiana ann. 1526.* & dicentiā *Cum annuos redditus, ſicuti cætera bona immobilia nobis habere non liceat, ideo renouantes antiqua generalia Statuta, decernimus; quod nullus frater inducat perſonam aliquam, ad eleemoſinam perpetuam Ordini noſtro exhibendā. Etſi aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in iudicio exigatur ſub pœna proprietatis, à procurantibus, & exigentibus ſubeunda.* Quod Statutum reperitur in *Farinerijs cap.* 3. quæ ſuper addūt Sanctam obedientiam, & latam excommunicationis ſententiā, *ijs qui eleemoſynam perpetuam, vel ad vitam, ſibi vel alteri fratri, vel etiam Ordini exhibendam, inducunt.* Videat igitur lector, quomodo poſſit eſſe licitum, quod ſub tantis pœnis tam rigorosè prohibetur. Et qua ratione opus pium eſſe poteſt, quod tam impiè à fratribus vſurpatur. Non enim nobis licent omnia opera pia, & bona, quia non eleemoſyna, non negotia ad ſalutem aliorum, ſi per obedientiam vetantur. Nam cūm bonum ex integra cauſa dependeat, Et malum ex ſingulis defectibus conſurgat, bonum eſſe non poteſt, cui refragatur lex, quod Minoricæ paupertati ruinam minatur, quod tot animaduerſionibus plectitur, quod ſæculum ſcandalis replet. Procurans ſibi relinqui legatū, peccat. ſicuti cappellanias, &c.

Secunda difficultas, ad quantum ſe extendere poterit arbitriū Prouincialis circa carcerationem.

Reſpondeo Minorem illa, quæ Proprietarijs datur, inferre non debet, quia per Vltramontanum Statutum, vt Proprietarij puniendi ſunt, illius tranſgreſſores. Et eò magis ſeuerius procedendum eſſe cenſeo, quò agitur de re grauiſſimi momenti, quę in vſum induci ſatagitur.

Tertia difficultas, ſi frater ſuadeat relinqui eleemoſynam cōſanguineo, vel alteri, non fratri Ordinis, ſed ſæculari, cum quo conuenerit, *vt ſibi tandem*, vel totam, vel partem eroget, de cō-

ſenſu donantis, & legantis, an debeat his pœnis pleƈti.

Reſpondeo primo, cũ de ſolis fratribus Ordinis diſponat Statutum, & ſuaſio ad faciendum legatum non ſit mala, aut prohibita, non eſt puniendus legati Suaſor.

Procurans fieri legatũ ſeculari vt fratri ſubueniat, puniendus eſt

Reſpondeo ſecundo, cum Statutum dicat, nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam, poſſe ſuaderi tale legatum, ſicuti actiuè acceptum, pœnam infert, quia *qui per alium facit, per ſe facere videtur. cap. poteſt, & cap. qui facit. de regul. iur. in 6.* multò magis paſſiuè, quia *cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ cõſequuntur ex illo. eod. reg. 39.* & *cum quid vna via prohibetur alicui adid ad alia non debet admitti. reg. 84.* modo cum prohibeatur id quod inobedientiam, & proprietatem continet, Cuiuſmodi eſt, procurare ſibi denarios &c, & iſte caſus debet rigoroſius emendari, cum culpam contineat, iam à tranſgreſſore cognitã, & occultari procuratur, cum deceptione Superiorum.

Circa XI. quod eſt, vt ſequitur. *Si aliquis frater ſiat Procurator ad exigenda legata, quæcumquè illa ſint; vel comparendum in iudicio, carceri mãcipetur. Et Prouincialis, aut Guardiani huic facto conſentientes, priuentur officio.*

Quæritur primò, An ſi fiat Procurator ad exigenda eleemoſynaliter, incurrat pœnas.

Exigere legata eleemoſynaliter non eſt malum.

Reſpondeo negatiuè, quia exigere per modum eleemoſynę iã conceditur, ibi *Nequè exigi, nequè recipi poſſit, niſi per modum eleemoſynæ.* Quæ vltima clauſula refertur tum *ad exigi*, tum *ad recipi*, quia cui conceditur receptio eleemoſynę, conceditur petitio illius in caſibus, à iure permiſſis, de relatiuis enim eadem eſt ratio *l. aſſe. tota. ff. de hæred. inſtitit. l. inſtitutio talis ff. de condit. inſtit.* Et licet verbum *exigere*, dicat receptionem ab inuito, quia exegiſſe dicitur, qui inſtituta actione petit, *Spiegell. ex Alciato, Rebuff. ad l. verbum exacta. ff. de verb. ſignific.* Nam cum componatur *exigo*, ab *ex*, & *ago*, ſignificat eijcere, & expellere. Et ſic denotat, alias debitum petere. *l. 2. §. ad Magiſtratus. ff. de orig. iuris*, & Exactores dicuntur, qui pecunias debitas exigunt *C. de exactoribus tributorum.* Et vniuerſaliter in iure, exigere ad debitum refertur, & ad eum, qui actionem habet ad petendum, & poteſt inuitum cogere apud Iudicem, vt reddat. vt multis ex legibus *Briſſon. Spiegell. Oldrad. Io. Caluin.* probant. Vnde ex hoc capite, ſicuti nobis prohibetur ius, ita prohibetur exactio: attamen in tam rigoroſa ſignificatione exactionem non

Exigere quid ſit,

accipi-

accipimus, Sed pro ſimplici petitione eleemoſynæ; & lato quodam modo. Quia ſi rigoroſè acciperetur, nō verificaretur Statutum, *neque exigi, nequè recipi poſſit, niſi per modum eleemoſynæ*. Nam non eſt eleemoſyna, quæ ex debito recipitur; verum quidem eſt, in priori Statuto, exactionem rigoroſè accipi, & propterea carceratur, qui ad exactionem Procurator inſtituitur. Quia Proprietarius eſt, quod ius, quod non habet, ſibi erogat.

Quæritur ſecundò quę differentia ſit, conſtitui Procurator ad has exactiones, & comparere in iudicio, quia vt diſtincta in Statuto ponuntur.

Reſpondeo in re idem ſunt, quia qui conſtituitur ad rigoroſā exactionem, poteſt petere in iudicio, & extra; attamē cum poſſit, quis deſtinari ad exactionem extra iudicium, & in iudicio, vtrumquè, vt dominium ſapiens, ſub eadem pœna prohibetur. Et ſic qui conſtitueretur Procurator ad exigenda legata, cum limitatione, ne propterea in iudicio compareat, in pœnas Statutas incidit, æquè, & pariformiter, ac qui explicitè ad in iudicio comparendum, deſtinaretur. Procurare exactionē legatorum & comparere in iudicio, idem ſunt.

Quæritur tertiò, An haſce pœnas incurreret, qui non conſtitueretur, quidem Procurator, ſed de facto legata exigeret, oſtēdendo dominium, procurando apud Syndicum Apoſtolicum, vt hæredem, vel in iudicio, vel extra conueniat, aut Procuratores ſæculares ſubmitteret, &c.

Reſpondeo affirmatiuè, quia non punitur ſollemnitas, ſed ſubſtantia actus, nimirum oſtendere ius in legatis; quod ſit in omnibus recenſitis caſibus. Et *cum aliquid vna via alicui prohibetur, non debet, per aliam viam ad id ipſum admitti. regul. 84. iur. in 6.* & Statutum clarè ait, *Non exigatur à fratribus, vel ab alio ipſorū nomine, &c.* Benè tamen verum eſt, quod ſi non exeatur ab exactione eleemoſynali, etiamſi apud Epiſcopum, & Iudicem agatur, implorando Paternum munus, aut moneant hæredem de ſua obligatione, ſuper qua tamen fratres proteſtentur nullum ius habere, non peccaretur, nequè incurrerentur pœnæ. Vnde *dari conſilium in his exequendis Minorico Statui non obſiſtit. in Clem. exiui. §. Verumtamen in his exequendis.* Punitur vt proprietarius frater Minor quì quoquo modo procurat exigi legata.

Quæritur quartò, An agente ex ſe Syndico, ad exactionem legatorum teneantur fratres id prohibere.

Reſpondeo neceſſario debent monere Syndicum de facultate, quam habet, quæ cum non poſſit eſſe Martiniana, ius ad exi- Obligatio fratrum in monendo

ſyndico circa legatorū exactiones. gendum non habet. contra quam ſi agat, inconſultis fratribus, debent illum de indebita actione monere. etſi ex tali actione, ſcandalum Iudicibus generetur, & veniunt fratres in ſuſpicionē, quod ex eorum inſtigatione procedat, debent illum ab officio remouere. Quæ eſt determinatio *Clement. exiui. de verb. ſignif. §. Amplius cum non ſolum*: in qua prohibetur, fratres aſſiſtere Curijs, in iudicio experiri. Experiuntur autem, cum non prohibent fieri, cum poſſint, & debeant, vt in ſimili diſcurrunt, de non obſtante damno proximi, qui peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem, ſi ex officio illi incumbit cura, tutela, procuratio, adminiſtratio &c. *Andr. Gaillius lib. 2. obſeruat. 64. S. Th.*

Non obſtās quando ad reſtitutionem teneatur. *2. 2. quæſt. 62. art 7. Adrian. in 4. de reſtit. 9. de concurrentibus cum fure. Nauar. in cap. Non inferenda. 23. quæſt. 3. & in Manuali cap. 14. num. 36.* & alij omnes. Et nemo negabit, teneri ex officio, ſuperiorem inſtruere, & impedire, quæ à ſuis Procuratoribus, in perniciem Religionis committuntur. Nam cui committitur cura procurandæ, & tuendæ obſeruantiæ regulæ, eidem conuenit remouere contraria.

Circa XII. quod tale eſt, *Guardianus, qui ab anteceſſore incœptam fabricam ſine ſcripta Prouincialis licentia deſtruere, vel mutare auſus fuerit per menſem carceri mancipetur.*

Super quo emergit difficultas, an dicente altero Statuto, *Poſthac nihil noui, quod ſcutorum decem expēſas ſuperet, ſine ſcripta Prouincialis facultate, in Conuentibus noſtris fabricari, aut deſtrui liceat. Qui ſecus fecerit, ab eo loco confuſibiliter pellatur, priuetur officio, & ſuffragiorum iure triennio careat.* Intelligi debeat deſtructio à valore ſuperante decem ſcuta, itaut licitū ſit Guar-

Fabricę cōſtructio, aut deſtructio in Minoribus quanti valoris eſſe poterit, nō obtenta licētia Prouincialis. dianis immutare fabricam à decem ſcutis, & infrà, nam cum exceptio firmet regulam in contrarium, dum prohibetur ſub pœnis immutatio, quęm decem ſcuta ſuperat, reſtat, vt in non ſuperante decem ſcuta, ceſſet pœna. Et quod hoc Statutum declarandum ſit iuxta dicta ſuperius, ſuadet illa ratio, quod Guardianus quicumquè non poteſt immutare fabricam, niſi illa ſit à ſuo anteceſſore conſtructa, quia ſui anteceſſores illam conſtruxerunt. Etſi hoc ita intelligatur, remanet, quod non ſit neceſſaria licentia, ſi incœptam ab anteceſſore fabricam, & valorem decem ſcutorum non ſuperantem, innouet. Et vlterius, An decem ſcuta teneri debeant incluſiuè, v. g. conceditur fabricari, vel deſtrui ad ſummam decem ſcutorum, non vltra: an vero valor

lor

Digitized by Google

lor fabricæ decem ſcuta attingere non debeat.

Reſpondeo primò, hæc duo Statuta idem non ſunt, ſed res diuerſas concernunt. Nam vnum reſpicit immutationem circa ædificium factum, à Guardianis quidem, ſed non immediatè anteceſſoribus, ſed antiquis: alterum verò reſpicit fabricam incœptam ab immediato anteceſſore. Tum quia iura iuribus cōcordanda ſunt, & non eſt præſumendum, quod duo Statuta, immediatè ſuccedentia, ſibi contradicant. Contradicerent autem, quia vnum abſolutè prohibet immutationem in fabrica ab anteceſſore facta: alterum permittit vſq; ad decem ſcuta. Et quod ſint diuerſa, patet ex vocabulo *Anteceſſoris*. Anteceſſor enim in iure, non eſt quilibet, qui alium præcedit, ſi in numero ſingulari proferatur, ſed qui immediatè antecedit. vt *Paulus* in *lib.* 55. *ff. de Iudicibus. Anteceſſor eſt prior Magiſtratus, cui alter ſuccedit.* cui correlatiuè opponitur *ſucceſſor*, ille inquam, qui immediatè ſubſequitur, vnde ſucceſſorem dare, vel mittere, eſt Magiſtratū abrogare, & officium auferre, vt inquit *Budeus, & Vlpianus in lib.* 2. *ad l. Iuliam Maieſtatis*, inquit, *Quiuè de Prouincia, cum ei ſucceſſum eſſet non diſceſſit.* ideſt, ex *Spiegellio*, cum ei ablatum eſſet officium, ſeu abrogatum imperium. Prohibetur igitur, ne in fabrica ab immediato anteceſſore incœpta Guardianus ſucceſſor aliquid innouet, ſiue in illam, decem ſcuta pendat, ſiue pauciora. Non enim dicit. *ab anteceſſoribus*, qnia tunc omnes alios comprehenderet. Sed ab anteceſſore, ideſt immediato. Expenſæ autem decem ſcutorum, ſe tenent ex parte fabricæ factæ ab anteceſſoribus, & antiquæ, in qua immutatio notabilis fieri prohibetur, non modica, cuiuſmodi iudicatur eſſe, quæ decem ſcuta non ſuperet. Anteceſſor in iure, quis intelligatur.

Reſpondeo ſecundò, Decem ſcuta hoc loco accipienda ſūt incluſiuè, quia ait Statutum, *quod decem ſcutorum expenſas non ſuperet*. ergo attingere poteſt decem ſcuta, dummodo non excedat, & in pœnali hac conſtitutione, rigoroſa interpretatio fieri debet. Fabrica decem ſcutorū fieri poteſt ſine licentia.

Poteſt etiam dubitari, An ſufficiat licentia oretenus indulta.

Reſpondeo affirmatiuè, quia ſcriptura non requiritur ad formam, ſed ad ſollemnitatem actus, vt cautius procedatur. Vide dicta in noſtris Commentarijs *cap.* 11. *Statut.*

Circa XIII. cuius tenor eſt, *ſi quis Confeſſarius legitimè indiciatus fuerit, pecunias per ſe, vel per alium, quouis modo recipere*,

vel recepiſſe ad veritatem dicendam, arctetur. & conuictſuab audiendis confeſſionibus, ipſo facto, & perpetuò ſit ſuſpenſus, & proprietariorum pœnis omninò ſubiaceat: ac in excommunicationis ſententiam incidat, &c. ab eo loco expellatur, &c. & carceretur per menſem, vel per annum, ſi de eo alias fuiſſet conuictus.

Super quo Quæritur primò, An his pœuis ſit puniendus, ſi pecunias recipiat in actu confeſſionis, an ſufficiat recepiſſe ante, vel poſt, mediatè, vel immediatè.

Recipere pecunias ante vel poſt cõfeſſionem, vel in ipſa, inducit pœnas. Sollicitãtis in cõfeſſione, punitio

Reſpondeo licet Statutum non exprimat hoc, dico tamen puniendum eſſe, quoquo modo recipiat, dummodo id faciat tanquam Confeſſarius, ideſt Confeſſionis intuitu. Nam ſi hoc non importaret Statutum, ſuperfluum fuiſſet, nominare Confeſſarium, quia quilibet frater ſi pecunias recipiat, vt proprietarius punitur. Ergo ſpecialis ratio Confeſſarij, facit, vt fratrem in confeſſionis officio compræhendat. patet à ſimili de ſollicitantibus in confeſſione ad turpia per Bullam *Pij IV. Cum ſicut.* quã extẽdit ab Hiſpanijs ad omnes Orbis Chriſticolas, *Clem. VIII. ann.* 1592. & compræhendere ſollicitantes maſculos, ac etiam non ſolum in actu confeſſionis, ſed ante, vel poſt immediatè. *Palus V. ann.* 1619. & in Bulla, *Dilecte fili. ann.* 1608. per ſuum decretum à Sac. Inquiſitione, de eius mandato promulgatum. Et per ſuam conſtitutionem *Greg. XV. Vniuerſi Dominici gregis. ann.* 1622. quæ non ſunt extenſiones pœnarum de caſu ad caſũ, ſed declarationes caſus formalis de mente iuris, & ratio eſt, quia paria ſunt, quæ ſunt in actu, cum ijs, quæ ſunt in via, & deducũtur ad actum *Bart.* & *Bald. in l. penult. ff. de teſtam. milit. Felin. in cap. fin. de Iudæis. Iaſon. in l. quamuis num. 6. C. de inoffic. teſtam. Tiraquell. de legibus Connubialibus. lib.* 15. *num.* 4. & proceſſus, affectus, & conatus ad maleficium habentur pro maleficio in atrociſſimis. *Clar. qu.* 25. *§.* 2. & attentantes ſibi in matrimonium. coniungere Sacras Virgines capitali pœna plectuntur. *l. ſi quis non dicam C. de Epiſc. & Cler.* Quæ enim paulò antè, vel poſt facta ſunt, in continenti facta dicuntur *l. lecta verdicebam. ff. ſi certum petatur. Tiraquell. de retract. conuen. 2. par. 1. gloſ. 8. num. 25. Gloſ. Baldus, Cagnolus in l. bonæ fidei. C. de pactis. Abb. in cap. cum cauſam. num. 2. de elect.* quæ refert. *Scor. theor.* 197. *§. ſecundo decretum.* Hanc autem immediationem, non accipio ita rigoroſè, ſicuti in Bulla ſupradicta Gregoriana, ſed extendo ad omne tempus, in quo accipiãtur pecuniæ intuitu

Quæ ſunt in actu paria ſunt cũ ijs, quæ sũt in via.

ſu confeſſionis, ſiue in actu confeſſionis, & in confeſſionario, ſiue immediatè ante, vel poſt; immediatione, quæ nullum actum extraneum interponat, vno impetu, vnico contextu, vt à nobis dictum eſt in Commentarijs *ad Statuta cap.1. ſtat.6. §.17.* & tradit *Barboſ. dict.*155. *num.*3. ſiue eodem die, vt idem *num.*8. ſiue breui temporis ſpacio poſt, iudicio Superioris determinando. *Ibid. num.*11. ſiue intra tres dies, intra menſem, & etiam annum, & annos, quod tempus importat aliquando dictio *Incõtinenti.* Ibid. *num.*16. debet enim iudicari ſecundum ſubiectam materiam. Nam ſi Confeſſarius promitti ſibi feciſſet denarios, & illos recepiſſet poſtea ad menſem, & annum, cum illos receperit intuitu confeſſionis, puniendus eſt tanquam pecuniarum in confeſſione receptor. Etſi pœnitens, poſt confeſſionem, ad aliquod tempus, ſponte offerat Confeſſario pecuniam, dicens, quia Tu es meus Pater ſpiritualis, & meas confeſſiones auſcultas, do tibi has pecunias, & confeſſarius illas recipiat, debet puniri ſecundum hoc Statutum, quia confeſſarius, vt confeſſarius recipit pecunias.

Immediatè quid ſignificet.

Incontinẽti.

Quæritur ſecundò, ſi valeat hoc, etiamſi ipſe pecunias non recipiat, ſed per alios recipi faciat, vel ſuæ conſanguineæ, vel amico dari præcipiat, aut permittat.

Reſpondeo primò, ſi ſuo nomine dari faciat cuicumquè alteri, cum per alium recipiat, eſt intra diſpoſitionem pœnalem Statuti, id clarè prohibentis. Eſt enim formaliter recipere, vetitum in regula *cap.6. Vt nullo modo denarios recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam*, Siue iſtę interpoſitæ perſonę recipiãt, vt Confeſſario eas ſeruent, & ſint veluti nummularij Cõfeſſoris: ſiue eas in ſuas vtilitates conuertant de Confeſſarij mandato, vt eſſent Conſanguinei, vel alij quicumquè, quorum vtilitati proſpiceret Confeſſarius. Quia *qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur.* de *regul. iur. in 6.*

Confeſſarius dari mandans ſuo nomine pecunias alteri, puniendus.

Reſpondeo ſecundò, ſi roget pœnitẽtem, vt indigenti ex charitate ſubueniat, quiſquis ille ſit, quia hoc eſt ſuadere eleemoſynam, & non recipere pecunias, non eſt in vim Statuti puniendus. Niſi hoc faceret, vt ſuo nomine eleemoſynæ erogarentur, quia tunc mediatè ipſam reciperet. Equidem ab hac eleemoſynarum ſuaſione, ad certas, & particulares perſonas erogandarum, maximè abſtinere debent Confeſſarij noſtri, qui in ſuſpicionem ſordidæ cupiditatis, & minus Religioſi affectus venire poſ-

Suadere eleemoſ nã non eſt vetitum.

Digitized by Google

poſſunt. Conſulo tamen, vt enixè ſuadeant, & vbi caſus ſeſe of-ferat, præcipiant diuitibus, vt eleemoſynis peccata ſua redimãt, quod ſi ipſi quærant, quibus præcipuè erogari poſſint, vt potè indigentioribus, tunc poterũt particulares nominare perſonas. Sed repeto, ob multiplices experientias, vt cautelis vtantur, ne in ſuſpicionem inordinati affectus incurrant. maximè ſi de puel-lis agatur, & mulieribus &c.

Quæritur tertiò, An pecunia hoc loco accipi debeat in lata ſignificatione, cuiuſcumquè rei, pretio æſtimabilis; an in ſtricta pro ſolis nummis.

Accipere parua in cõfeſſione, an punibile

Reſpondeo primò, quia eadem ratione vtrumquè vetatur. non minus enim puniendus eſt ſi recipiat annulum, horologiũ, gladios, vel quid ſimile, quam nummos.

Reſpondeo ſecundò, res parui momenti, vt comeſtibilia, devotionis &c. niſi eſſent pretioſa, pœnas non inducerent. quia hæc ex communi exiſtimatione parua ſunt, & corruptelam in Sacramento Confeſſionis non ſapiunt. Niſi etiam fieret cumulatio rerum paruarum, vt accedere ſolet in fraudantibus in põderibus, & menſuris, quia tunc ſordidum animum denotarent.

Quæritur quartò, Illud *Aliàs conuictus fuerit.* Quid importet.

Aliàs quomodo ſonet in iure.

Reſpondeo Aduerbium *Aliàs* hoc loco ſonat, *alijs vicibus*, aliquando, alijs actibus. Seu ſi de hoc crimine, alio tempore, alio loco, ſub alio Iudice, vel non tunc primum correctus fuerit. In his enim ſignificatis apud Iureconſultos accipi ſolet *l. adeo §. quod ſi. ff de acquir. rer. dominio l. 19. §. vnde videndum. ff. de arbit. l. qui teſtam. 20. §. mulier. de teſtam. l. penult. §. fin. ff de inoffic. teſtam. l. Diuus. 6. ff. de Cuſtod. Reor.* Plurium autem actuum, vel delictorum nomine, veniunt etiam *duo*. vt dicitur *reg. 40. iuris in 6. Pluralis loquutio duorum numero eſt contenta.*

Pluralis numerus in duobus ſaluatur:

non tamen ſentio carcerandum eſſe per annum, ſi vna alia vice peccatum hoc commiſiſſet, ſed requiro ſaltem duas, quia licet *Aliàs*, verificari poſſit, ſi alia vice, & aliquãdo denarios recepiſſet, tamen, quia tranſitus à carceratione vnius menſis, ad carcerationem vnius anni, videtur improportionatus pro prima, ad ſecundam vicem, ideo ad ſeruandum rigorem Statuti, cum æquitate, dico non debere carcerari per annum, niſi prius conſtet, non ſemel tantum, ſed ſaltem bis antea deliquiſſe.

Sed dices, qui fieri poterit, vt iterum his pœnis plectatur, qui denarios in confeſſione recepiſſe conuictus fuerit, ſi irrogatur

pro

pro prima vice priuatio confeſſionis in perpetuum?

Reſpondeo, ſupponit Statutum, remiſſam illi fuiſſe pœnam à Generali per gratioſam condonationem, & reſtitutum fuiſſe Confeſſarium in integrum, poſt exactam aliquam partem pœnitentiæ.

Circa XIV. vt infra *Qui Prælato ſuo in culpa, vel in menſa, in Communitate non habita ab eo prius licentia reſponderit, voce actiua, & paſſiua per triennium priuetur, & Prouincialis arbitrio carceribus mancipetur.*

Quæritur primò, An omnis reſponſio, etiam vnius verbi, ſufficiat.

Reſpondeo negatiuè, niſi conſtat, illud verbum continere reſponſionem formalem, vel conuiciatoriam, vel irreuerentem. v.g. Dicente Prælato, Tu commiſiſti hoc, aut illud, & ille reſpōdeat. *Non, minimè, mentiris, non eſt verum. eſt calumnia*, vel quid ſimile. In his caſibus, quia eſt formalis tranſgreſſio Statuti, & eius, quod ex directo prohibet, ſubditus iuxta Statutum puniri debet. At dicente Prælato vt ſupra, ſubditus ex impatientia, vel leuitate, aut iracundia dicat. *Audi pater, Volo reſpondere; Ob Deus &c.* in hoc caſu, quia leuis materia eſt, nec includit cōtemptum Superioris, & magnam inordinationem, puto nō poſſe in vim Statuti puniri, ſed alia leuiori pœnitentia. Ratio eſt, quia pœna debet eſſe commenſurata delicto: nec eodem modo grauia, & leuia delicta punienda ſunt. *Bart. in l. leuia. circa princ. ff. de accuſ. & conſ.* 48. *lib.* 2 qui dicit eſſe communem, & regularem theoricam. *Soccin. conſ.* 157. *num.* 5. *Decius conſ.* 65. & fauet ratio, in Superioribus à nobis tacta. Non videtur autē rationi conforme, vt leui culpæ correſpondeat triennalis priuatio ſuffragiorum, & arbitraria carceratio. Cæterū iudicio prudentis Superioris determinatio ſtabit, conſideratis circumſtantijs perſonarum, & occaſionum.

Reſponſio modica nō infert pœnam.

Pœna ſit menſurata delicto.

Quæritur ſecundò, ſi Superior infamet, & grauem calumniam ſubdito in culpa imponat, an in eo caſu, ſubditus modeſtè reſpondere poterit, illud negando.

Reſpondeo affirmatiuè. Tum quia in illo caſu Superior non ſe gerit vt Superior, ſed vt calumniator. Vnde ſi in verbis excedat, ſuſpendi ab officio, in ſubſequenti Statuto mandatur. Nomine autem culpæ, in communi acceptione Religionis non veniunt iniuriæ, calumniæ, improperia, ſed leuium culparum emēdatio,

Subditus poteſt modeſtè reſpōdere, ſe defendendo.

dationes. quia graues non emendantur verbis, ſed pœnis. Et ſic non eſt reſpondere Superiori, ſed calumniatori. Tum etiã quia, cum *Qui tacet conſentire videtur*, ex *regulis iuris in 6.* poteſt ſubditus ne ſuæ famæ iacturam faciat apud communitatem negare delictum impoſitum modeſtè tamen, ne videatur obiurgare Prælatum, ſed ſolum ſeipſum defendere, ſicut enim ſi Prælatus illum percutere, vel ferire vellet, poteſt contra ipſum ſe tueri, & vim vi repellere, ita etiã poteſt, ſe defendere, ſi iniurijs impetatur. Cum ius naturale poſitiuo præualeat. Dixi *ſi infamet, vel grauẽ calumniam dicat*. Quia extra hos caſus non licet. ſicuti non liceret, ſi iniuriæ apud communitatem impreſſionem non facerẽt, quia tunc non debet reſpondere, ſed actione iniuriarum agere contra infamantem, apud Prouincialem. Vel inſigni patientiæ titulo, iniurias ſuas Deo remittere, qui eas vindicare poteſt, exemplo S. Brunonis, & S. Petri Martyris & aliorum, qui non ſolum calumniati, ſed & condemnati, patienter tulerunt ob amorem eius, qui cum calumniaretur nõ aperuit os ſuum &c. Iſ. 53.

Quæritur ſecundò, cum aliquibus conuentibus duplex menſa inſtruatur prima, & ſecunda, & vtrique Communitas adſiſtat. intelligatur ne formalitas illa *In culpa, vel in menſa*, in vtraque menſa, & communitate.

Reſpondere Prælato in ſecunda menſa non licet.

Reſpondeo affirmatiuè, quia vtraquè eſt menſa, vtraquè eſt Communitas, in vtraquè culpæ auſcultantur à Superiore, & repræhenduntur. ergo ſaluatur Statutum in proprietate verborũ, quam reſponſionem limito, in caſu, quo in ſecunda menſa pauci fratres adeſſent. Accidit enim vt abſoluta prima menſa in Conuentu 50. fratrũ, remaneant pro ſecunda quatuor, vel quinque fratres. In hoc caſu, dico, non incurri pœnas Statuti, quia non ſeruatur formalitas communitatis, nec regularis menſæ, & conſequenter Prælatus non eſt ſolemniter in ſuo Tribunali. De more enim culpæ in prima menſa repræhenduntur, rarò, vel nunquam in ſecunda ſed dato, quod ex 50. fratribus in ſecunda eſſent 20. vel ſaltem 15. tunc quia eſt vel medietas, vel notabilis pars communitatis, & apparet Maieſtas Prælaturæ, & conſequenter reſultat conſpicuè iniuria, & contemptus Prælati, sẽtio incurri etiam pœnas extra autem hos caſus, minimè, quia Statutum reſponſiones ſubditi punit, in culpa, vel menſa, vel cõmunitate. ergo extra has, minimè. Communitas autem eſſet, ſi quacumquè diei hora, ſubditos Superior cõuocaret in loco Capituli,

pituli, vel in Refectorio, & coram illis ſubditum redargueret. Qui ſi reſpondeat, puniendus eſt iuxta Statutum.

Quæritur tertiò, An ſufficiat petere, licet non obtineat, licentiam.

Licétia petita & non obtenta nõ ſufficit in reſpondédo Prælato:

Reſpondeo negatiuè, Quia Statutum expreſsè habet, *Non habita prius ab eo licentia*, ergo non ſufficit *petere*, vbi lex præcipit *obtinere*. in eo enim caſu reſponderet non habita licentia, & ſic reperiretur in ipſiſſima tranſgreſſione Statuti. Præterquam quod, ſi concederemus hoc, eluderetur Statutum, quia quilibet inſolens, & temerarius peteret, & licet non obtineat, confunderet Superiorem &c.

Circa XIX. *Qui crimen commiſerit, propter quod in ſæculo mereretur mortem ad perpetuos carceres, aut ad triremes perpetuò damnetur.*

Crimina morte digna.

Quæritur, quæ ſint crimina morte digna?

Reſpondeo, ea collegit Clarus *qu.*68. ex multis, quos citat. Ea autem ſunt *Abortus. l. Cic. ff. de pœnis*, ſed ſi partus non eſt animatus, punitur pœna extraordinaria. *Blanc. in pract. crim. fol.*79. *Adulterium* lege veteri lapidatione punitur *Exod.*20. *Deut.*22. Iure canonico excommunicatione *c. intelliximus. de adult.* detruſione fœminæ in Monaſterium, ſi maritus eam nolit recipere. *cap. gaudemus. eod.* Clericus autem deponitur, & in Monaſterium detruditur in perpetuum. *Gloſ. in cap. lator.* 2. *qu.* 7. & alios multos Authores pro hac communi ſententia citat idem *Clar. l.*5. *§. adulter. Verſ. ſed quæro.* Iure autem ciuili punitur pœna vltimi ſupplicij *l. quamuis.* 2. *C. de adult.* licet in fœmina ob fragilitatem ſexus in fuſtigationem, & detruſionē verterint. *Authen. ſed hodie. C. de Adult.* quas pœnas tamen variant ſecūdum conſuetudines diuerſarum gentium, de quibus abūdè *Clar. citato loco §. adult.*

Abo:tus.

Adulteriũ.

Blaſphemia.

Blaſphemia in Deum morte punitur. *Leuit.*25. de iure Canonieo, manſione ante fores Eccleſiæ cum pœnitentia publica. *cap.* 2. *de maled.* de iure verò ciuili, morte plectitur. *Auth. vt non luxurientur contra naturam.* in fin. conſuetudine tamen aliter punitur. *Clar. §. Blaſph.*

Caſtratio ſui ipſius.

Caſtratio ſui ipſius l. quar. in fin. ff. ad l. Cornel de Sicarijs. quia punitur tanquam inimicus naturæ.

Fornicatio cum Carcerata.

Fornicatio cum carcerata, ſi à cuſtode carcerum committatur, maximè ſi committatur cum violentia etiam ſi ſit cum meretrice. & multò magis id cenſerem in puero *Clar. §. fornicatio. Verſ. cum carcerata.* Qui tamen dicit, hoc non vbiquè ſeruari.

Diuidere prædam cũ aggreſ-ſoribus.
uari. *Diuiſio predæ cum aggreſſoribus*, vt ſolent facere aliquando Barrigelli, & Birruarij. *l. ſi quis Barbaris. C. de re milit. Liberans*

Liberans condemnatum.
de manibus iuſtitiæ condemnatum ad mortem, ſeu confeſſum, aut conuictum de crimine, morte digno. l. cuiuſcumquè. ff. ad l. Iuliam Maieſtatis. falſa depoſitio, per quam aliquis condemnatur ad mortem. l. 1. initio ff. ad l. Corn. de Sicarijs. Quia eſt homicida. *Graſ-*

Deponere falſum ad mortem.
ſatio, & famoſi latrones. Qui de conſuetudine ſuſpenduntur, *Clar. §. furtum. verſ. ſcias tamen.* Vbi docet famoſum latronem eſſe, qui plura furta commiſit. Plura autem furta, dicit eſſe tria, & multos allegat. *Hæreticus pertinax* igne comburitur. Etſi pœniteat, perpetuò carceratur. *Clar. §. hæreſis. verſ. ſed quæro. Homicidium* punitur pœna mortis. *l. 1. ff. ad l. Corneliam de Sicarijs.* De Iure autem Canonico Laicus excõmunicatur, Clericus deponitur, & priuatur beneficijs. *cap. cum noſtris de conceſſ. Præb.*

Graſſatores, & qui nã ſint famoſi latrones.

Hæreſis.

Homicidiũ.

Delatio ferri, & frumẽti ad hoſtes.
Delatio frumenti, & venditio ferri hoſtibus. l. 1. & 2. C. quæ res exportari non poſſunt. Et adeſt excommunicatio *cap. ita quorumdam. de Iudæis.* Et Bulla cœnæ, &c. *Imaginum Chriſti, aut Sanctorum fractio, percuſſio.* &c. *Clar qu. 68. verſ. Imaginem, &c.*

Incẽdiarij.
Incendiarij ob inimicitias, & prædam, pœna mortis plectuntur.

Iudex faciens falſum deponere ad mortem alicuius. vel condẽnans aut Torquens indebitè.
l. capitalium §. Incendiarij. ff. de pœnis. Iudex, qui dedit operam, vt accuſatus falſum deponeret, vnde condemnatus fuit ad mortem, debet occidi. Sicuti ſi per pecuniam, vel iracundiam innocentẽ condemnauit ad mortem. *l. lex Iulia. §. fin. ff. ad l. Iuliam repetundarum. l. 1. initio, & l. 3. ff. ad l. Cornel. de Sicar.* Sicut etiam ſi aliquem indebitè poſuit ad torturam. Vel ſi modum exceſſit in torquendo, vt mortuus ſit. *Clar. qu. 64. §. Iudex autem.*

Læſæ maieſtatis.
Crimen læſæ maieſtatis. Punitur pœna capitis. *l. quiſquis. C. ad l. Iuliam maieſt.* Eſt autem, cum ſubditus tractat contra perſonam Domini, vel Statum Principis, vel ipſius dominium tyrannicè occupat. Vel Patriam oppugnat; Vel armatus venit in bello cõtra ſuum Principem. Vel facit pacem cum hoſtibus Domini. Vel vendit, aut tradit arces hoſtibus. Committitur autem contra Papam, Imperatorem, Reges, Principes, & Ciuitates, quæ Superiorẽ non cognoſcunt, & Cardinales. *Fabricatio libelli famoſi in*

Libelli famoſi.
infamiam, contra veritatem. Punienda eſt pœna mortis. *l. vnica. C. de famoſis libellis.* dicit tamen *Clar. dicta quæſt. 68. verſ. libelli famoſi.* Quod horum fabricatores, nunquam vidit capite plecti, ſed pœna extraordinaria mulctari *Raptores mulierum* pœna capitis puniuntur. *l. vni. C. de raptu mulierum. Item ſacrilegi Clar. §. ſa-*

Raptus mulieris.

§. ſacrilegium. verſu ſed quaro. Item qui voluit ſeipſum occidere. l. ſi quis aliquid. §. 1. ff. de pœnis Item Sodomiæ, tam agentes, quàm patientes l. cum vir nubit in fœminam. C. de adult. Item Sortilegi & Malefici. l. 3. C. de maleficis. Licet de conſuetudine non ſeruetur. Item Venenum faciens, aut dans ad aliquem occidendum. l. 1 & 3. init. ff. de Sicarijs.

sacrilegiũ. Tentans ſe ipſum occidere. ſodomitæ. ſortilegi, Malefici. Venenum dantes.

His autem ſummariè adnotatis, aduertendum eſt; quod ſi in aliquod crimen ex recenſitis Religioſus incurrat, & in Statutis Ordinis pœnæ taxatæ fuerint, ſtandum eſt Statuarijs, non verò legalibus pœnis.

Circa XX. *Niſi ſit ſuſpectus de fuga, quo caſu remaneat in carcere in loco detentionis.*

Quæritur primò, quis cenſeri debeat ſuſpectus de fuga.

ſuſpectus de fuga.

Reſpondeo ex *Claro. qu. 28. verſu Scias autem.* Suſpicionem fugę ex duobus capitibus oriri poſſe. Primo ex conditione perſonę. Secundo ex qualitate delicti. Non enim eſt locus hic de experimento alias facto, quaſi ſuſpectus de fuga is ſit, qui alias fugit, quia hac ratione, in primo delicto non daretur fugæ ſuſpicio. Quod eſt falſum. Ex conditione igitur perſonæ fugæ ſuſpicio oriri poteſt; quia aliter pręſumendum eſt de Laico, aliter de Sacerdote: aliter de ſene, aliter de iuuene, aliter de Patre qualificato, de Guardiano &c. aliter de fratre ordinario. Non enim præſumēda eſt fuga in ſene, Sacerdote, Patre, quæ præſumi poſſet in Iuuene, in Laico, & in eo, qui ſuæ famæ æſtimationem non ſatis curaret. Quibus addi debent morum adminicula, nimirum ſi non adeo deuotus, ſpiritualis, honeſtus, compoſitus fuerit, ſed leuis, loquax, diſſolutus, & deuotioni non vacans. In pari ſiquidem cauſa, potius iſte, quàm ille in fugæ ſuſpicionem caderet. Quia quod amittat, vel non habet, vel non curat. Delicti etiam qualitas maximam vim habet, quia ſi eſt leue non generat ſuſpicionem fugæ, ſicuti nec omnia grauia. At ſi fuerit enorme, grauiſſimum, vt homicidij, hæreſis, Veneficij, nefandi criminis, fornicatio &c. tunc nulli dubium eſt, quod recta ratione dictante, poſſit in fugæ ſuſpicionem incidere; quia cum his delictis imponatur pœna perpetui Carceris, vel triremium, cenſebitur, pondere iuris naturalis ad fugam vrgeri. Et hanc eſſe communem praxim, affirmant, *Salicetus, Carauita, Cauenſis, apud Clarum citatum. Boſſius, Paulus de Caſtro, Ant. Scapb. apud Chartarium lib. 1, cap. 2. num. 3. Arcbid. Abb. Io. Andrea, Dominicus, Fran-*

cus.

ſtus apud Follerium cap. 20 *num.*13. *&* 14. Ex qua doctrina elicitur, carceratum de grauiſſimis, & atrocibus delictis, non eſſe à carceribus liberandum, etiam poſt appellationem, quia eſſet illum ad fugam inſtruere. Secus ſi delictum eſſet tale, quod Apoſtaſiæ grauiſſimæ non proponderaret, eſſet liberandus, qui non debemus ſuſpicari, quod ad fugiendam minorem pœnam, incidere quis velit in maiorem, vel ſe perpetuæ damnationis periculo committere.

Quæritur ſecundò, An poſt appellationem, ſuſpectus de fuga detineri debeat, tanquam formaliter carceratus ſine chorda, & ſine capucio.

Appellans non eſt detinendus in carcere formali. Reſpondeo negatiuè. Quia iſte carcer non eſt ad pœnam, ſed ad cuſtodiam, ne ſcilicet fugam arripiat. Vnde non abſolutè, *in carcere* retineri mandatur, *ſed in loco dententionis.* Limito tamē reſponſionem in caſu, quo delicto imponenda eſſet pœna carceris, tunc enim licet ex lata ſententia carceri non ſit addictus, quia ſententiam appellatio ſuſpendit, tamen quia iam reperitur in carcere, & in pœnam carcerandus, non debet ſtatum mutare.

Quæritur tertiò, an liberari poſſet ſub fideiuſſione.

Fideiuſſio in criminalibus an ſit admittēda Reſpondeo, videtur, quod fideiuſſio admitti poſſet. vt docent *Hyppolitus in Rub. de fideiuſſorib. num.*247. *& in pract. crimin. §. Aſtringam. num.* 2. *&* 3. *Boſſius in tract. cauſarum criminaliū tit. de carcerato fideiuſſor committendo. num.* 1. *Menochius de Arbitris Iudic. quæſt. lib.* 2. *cent.*4. *caſu* 303. *Anton. Gomez tom.* 3. *Variar. reſolut. cap.*9. *nu.*8. Immo addit *Hyppolitus in repetit. rubricæ de fideiuſſ. num.*166. quem ſequitur *Clar. quæſt.*46. *verſ. quod agendum.* Si Clericus eſſet pauper, nec fideiuſſorem inueniret, relaxandus eſſet, præſtita iuratoria cautione. aliàs Iudex in Syndicatu de actione iniuriarum tenebitur. Attamen negatiuè reſpondeo, quia doctrina tradita valet, vbi pœna pecuniaria imponenda venit, non tamē ſi pœna corporali plectendus eſſet. Nemo enim pro alio pœnam pati debet. *Baldus l.* 2. *col.*1. *C. de exhibendis reis. Hyppol. conſ.*16, *num.*28. *& in practica §. Attingam. num.*1. *Capicius deciſ.*30. *num.*7. *Roland. à Valle conſ.* 28. *num.*2. *lib.*1. *Couar. Variar. lib.*2. *cap.*8. *num.*8. & eſt communis teſte *Suarez in tractatu de fideiuſſore in cauſa crimin. num.*14. *Menochius ſupra num* 15. *& eſt textus in cap. ſi Clericos. de ſent. excomm. in* 6. ibi, *eoſdem quoquè Clericos ſi de parendo iuri, tibi fideiuſſoriam dederint cautionem, detinere non debes, niſi exceſſus*

enor-

enormitas, vel alia cauſa rationabilis eos ſuaſerit detinendos. Quæ deciſio fortior eſt in Religione Minorica, in qua fideiubere frater pro fratre non poſſet, niſi ad ſubeundam pœnam, in caſu, quo reum præſentare non poſſet; at hoc eſt contra ius naturale, vt pena corporali innocens pro nocente puniatur. vt probat fusè *Clar. quæſt. 86. per tot.* Equidem fideiuſſiones nec nominantur in Religione & Standum eſt Statuto, decernente detentionem in carcere.

Circa XXII. *Si exceſſus huiuſmodi alio etiam modo ſciuerint, quam per confeſſionem Sacramentalem, non propterea minus tenentur illos manifeſtare, maximè cum per obedientiam requiſiti fuerint; & ſi tacuerint, in obedientia notam incurrant, etſi contrarium aſſerere, ac moniti reuocare noluerint, actibus legitimis careant, Superiorum arbitrio: & perſeuerantes in contumacia carceribus etiam mancipentur, & dogmatizantes, quod frater, qui fratrem occultè corripuerit, non teneatur de huiuſmodi exceſſu Superiorem admonere &c. Vel quod Socij criminum, reuelare non teneantur Superiori, tanquam doctrinam peſtiferam diſſeminantes, Carceribus mancipandos eſſe decernimus.* Præter examinata ſuper hoc Statuto ſuo loco in noſtris commentarijs cap. 1. Stat. 4.

Quæro ſtante opinione probabili, ſecundum quam (ſi teneatur) operans non peccat, quo modo peccatum inobedientiæ committere, & contumacium ſubire pœnas, cogitur, qui contrarium aſſeruit, & quomodo peſtifera appellari poſſit doctrina, quæ eſt probabilis, & à Claſſicis Viris defenditur? Et quod probabile. Sit, vbi correctio fraterna præceſſit, & ſuum effectum ſortita ſit: non debere denunciari, etiam hæreticos; etiam ſi id per Edicta Inquiſitorum præcipiatur, tenent pleriquè graues Doctores apud *Dianam 1. par Tract. 4. reſolut. 2. Sanchez tom. 2. conſil. moral. lib. 6. cap 2. dub. 15. Sanctarellum in tract. de hæreſib. cap. 9. num. 11. & Cordub. in Summa quæſt. 64. Sayrus in claui regia lib. 12. c. 11. num. 27. Portel. in dub. regul. verb denunciatio num. 7.* tenent non obligari Religioſum, etiam per cenſuram à Superiore adactum, delictum aliquod, quod quis ſcit emendatum. Quia poſita emendatione ceſſat finis præcepti. Etſi vnus tantum ſciret delictum eſſe commiſſum, & delinquens ſciat nullum alium ſcire, non teneretur illud denunciare, quia exponeret ſe periculo inimici-

Delictum emendatū per correctionem fraternam, an ſit denunciandum.

tiæ, & incommodi, quæ ab alio recipere poſſet, & debet plus diligere ſe quam proximum. *Nau.c.25.num.33.Auila 2.par.c.5.diſput.5.dub.4.conc.11.Lazarius de Blaſphemia.quæſt.12.nu:55.Genuenſis in praxi cap.18.num.3.Suar.tom.5 diſput.20.nu.11.Menoch.de arbitr. caſu 355. Sanctarellus de hæret.cap.44.num.12.Sayrus lib.1.cap.9.num.34.Alterius lib.3.diſt. 1.cap. 8; Vaſquez de reſtit.cap.9.§.3.num.4.Henriq lib.13.cap.18.num.13.Guttierez de matrim.cap.59.num.2.* apud quem alij. Excipiunt tamen, ſi delictum eſſet perniciosum Reipublicæ, quia in eo caſu, bonum priuatum cedere debet bono publico; Item ſi quis rem furto ſublatam à fure quoquo modo acceptam teneret, non debet obligari ad propalationem furis, quia ipſe ſe inijceret in ſuſpicionem furti. & ſubſcribit etiam. C*lar. quæſt.10.lib.5.* Item, quod reuelari non debent, ea, quorum infamia non procedit, vel aliquod extat indicium, maximè ſi ad pœnam Iudex procedere intendit, vel poteſt. Item quod nullus tenetur denunciare, vel reuelare ſocios criminis, quia ſic manifeſtaret ſeipſum. Nam interrogatus Socius diceret ſe deliquiſſe cum denunciante, vel reuelante. *Dian. tract. de denunciat.reſolut.9.Sanctarellus tract. de hæreſ. cap 9. num. 16. Suar.de fid.diſp.20.ſect.4.num.18.Nau c.inter verba.concluſ.6. Auila dub.3.2.par.c.5.diſp.5.* & alij apud *Garziam lect.11.q.16.num 13.& lect.3.quæſt* 12. Item quod peccat mortaliter, qui reuelat aliquod delictum, quod habet ſub ſecreto naturali,

Prælatus nõ poteſt præcipere contra ius naturale, & diuinum.

vel per ſolam conſultationem, vt Doctor, Medicus. Peritus, Aduocatus, vel tacere promiſit, ſub iuramento, etiam ſi cogatur per pręcepta, & cenſuras: quia Prçlatus non poteſt præcipere contra ius naturale, & diuinum. N*auar.cap.18.num 12.P.Nauarr.cum alijs apud Clauim.reg.cap* 12.*num.*14.& alij multi apud *Bonac.tom.1.diſp.6.de onere denunciandi.puncto.* 1. *§.5.propoſ.1.&* 2, Et opinio tantopere decantata, & tam famoſa, declaranda eſt peſtifera, & qui eam tenuerint, cenſendi ſunt peccare, & carceribus mancipandi; videtur hoc nimis durum, quia totus, Ordo non poteſt mutare materias virtutum, & vitiorum, & cenſere contra legem naturæ, & Dei;

Quæ peccata denunciãdà non ſunt.

Reſpondeo nulla ex poſitis concluſionibus tangit Statutum quia vt illud alibi declarauimus, non tangit peccata omninò ſecreta, non correcta, non ea, quæ Reipublicæ nocere non poſſunt, non ea, quæ ſuperior, per abſolutam ignorantiam

non

Digitized by Google

non poteſt inquirere. Non quę reuelanti nocumentum graue inferrent. Non ſocios Criminis, quando ſeipſum proderet, & ſic intelligendum eſt ſtatutum. Niſi in caſu, quo ipſe iam ma- lè audiſſet apud Superiorem, & iam crimen confeſſus eſſet, & ſic de ſocijs interrogaretur, quia tenetur reuelare ſocios, quan do iuridicè exquireretur, ſecus autem, ſi non iuridicè, & quando ipſe ſolus ſciret de ſocio, quia tunc, cum illi fides non adhibeatur, non tenetur, nec ſe prodere, nec ſe, vel alium infamare. non ſecretò, vel iuramento commiſſa. Sed ea, quæ Religioni, diſciplinæ regulari, ſæcularium ædificationi incommodant, quorum extirpationi, & impedimento Superior inuigilare, tenetur. Non ſemper quidem vt Iudex, ſed vt plurimũ, tanquam Pater, qui extraiudicialiter, & paternè prodeſſe poteſt, occaſiones remouendo, Religioſos ſuſpectos in Monaſterio continendo, ſocios voluntarios, eoſdemquè ſæpius, denegando *Hæc* bonum publicum reſpiciunt, cui particularia cedere debent, maximè ſi magni ponderis non fuerint. Nec his præualere debet, quod frater ille audiat, apud Communitatem, quod ſociorum defectus Prælato deportet. Quia hoc nomen infamiam non irrogat, cum Statutis Ordinis, & Apoſtolicis innitatur. Eò vel maximè, ſi agat cum Prælato prudenti, qui cognitione habita vtatur in ædificationem, & non in deſtructionem, tacita, & diſſimulata prudenter perſona reuelantis. Quia ſi experientia conſtaret Superiorem reuelantis nomen publicare, poſſet iure à reuelatione deſiſtere; quia, conceptus denunciatoris, & reuelantis, ſi infamiam non irrogat bonam opinionem tamen non ingerit. Ad illud autem, quod dicebatur, opinionem probabilem ſub peccato, & pœnis prohiberi non poſſe. Dico id falſum eſſe, quinimo in Religione, ſub his. & maioribus vinculis prohibentur, quæ non tantum mala ſunt, ſed etiam, quæ bona in genere ſuo eſſe cognoſcuntur. vt apud Canonicam Sancti Iacobi cap. 1. *Religio munda, & immaculata hac eſt, viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum*, & tamen hoc nobis prohibetur, ob ſtatum noſtrum, & periculum, hinc ſuſpecta conſortia, & mulierum familiaritates interdicuntur *cap. 11. regulæ*, aliquas artes non prohibitas, & ſtatui non repugnantes, præcipuè medicinam. Quinimò artem exorciſticam, ſtatuta ſub graui pœna inhibent, non quod ſint malæ in ſe, ſed quia ſunt male

Poteſt prohiberi etiã quod in genere bonũ eſt.

nobis, & malorum occaſiones. Et quod dicimus de rebus, dicimus etiam de doctrinis, Hinc ſicuti prohibentur res non mal æ imò bonæ, ob malum, quod cauſare poſſunt propter ipſarum applicationem, ita prohibentur doctrinæ bonæ, & probabiles, propter mala, quæ generare poſſunt, ſi practicarentur. Cuiuſmodi eſſet, ſi ſubditus indifferenter, & nulla facta diſtinctione vellet tacere omnia mala, & defectus fratrum Superiori, qui ex ignorantia, ruinæ Religionis obuiare non poſſet. Non prohibet taceri hic, & nunc, ſed omnia. Quinimò doceri, quod Subditi ad debitas reuelationes non tenentur: Hoc enim falſum eſt in iure, & in S. Theologia, quia certum eſt præcipi reuelationem hæreticorum, & delictorum atrocium, iniungi reuelationes rerum furto ſublatarum, ſub grauiſſimis cenſuris, & pœnis, & qui hoc negaret, & in contrarium dogmatizaret tanquam errans, peruerſor, & peſtiferè docens puniendus eſſet, quia immediatè offendit Eccleſiam, & fidem, ad cuius conſeruationem tales denunciationes ordinantur. Saluis ſemper ſuis exceptionibus, & doctrinis. Et idem dicendum eſt de Republica regulari, quæ nō minus concernit honorem Dei, & Eccleſiæ, ſaluis tamen regulis moralibus ſupradictis. Et appellatur doctrina peſtifera, quia ſicut peſtis diffunditur, & ſimplices inficit, atquè hæc attigiſſe circa pœnas carceris, ſufficiat, nunc ad alia.

Quæro tertio principaliter, An carceratus indebitè, remaneat priuatus actibus legitimis &c.

Indebitè carceratus non contrahit pœnas carceris.

Reſpondeo negatiuè, quia vt probauimus hoc libro *cap.* 1. *quæſt.* 1. *reſp.* 3. pœna emendat culpam, ſine qua nullus eſt puniendus, *cap. ſine culpa de regul. iur. in 6.* Et iam enumerauimus culpas: ob quas carcer infligitur, mortales nimirum, & graues, & idem ſunt. *Non eſſe, & eſſe indebitè, c. ei cui. de Præben. in 6. & non facere, & facere illegitimo modo c. fin. de reſtit ſpoliat. Io. Neuizanus conſ.* 50. *num.* 29. & paria ſunt. *non eſſe, & eſſe non de iure. l. quotiens ff. qui ſatiſdare cogan.* & alia plura apud *Iodoc. Dambouderium in lib. parium, & ſimil. iuris verb. eſſe.* Nam vt idem probat *Verſ cauſa nulla,* paria ſunt, *nullam cauſam eſſe, & eſſe cauſam friuolam,* quia cauſa friuola habetur pro nulla *Gloſ. magna in verb. catenus. l. ſin ff. de operis noui enunc.* hinc appellare interlocutoria per cauſam friuolam

habe-

habetur pro non appellato: *Io. And. in c cordi. de appell. in 6.* & *Nihil eſſe, & eſſe inualidū, l. ſi autē nullū. & ibi Bald. C. de legiti mis hared.* & *nihil probare. & inualidè probare Caſſ. conſ. 43. n. 15.* & *Vitioſè aliquid fieri, & nihil fieri D Zaſius conſ. 7. n. 26.* & *non eſſe ſententiatum, ac ſententiam eſſe nullam, l. 4 ff. de re iudic.* & *Vitioſa executio, & nulla executio* & plura alia his ſimilia, citatus *Iodocus*. Equidem Reum non facit pœna, ſed culpa. Vnde quoties conſtet aliquem indebitè carceratum fuiſſe, idem eſt, ac nullo modo carceratum. Remoto enim fundamento, remouetur. & reliquum ædificium, & ablato principio, auferuntur conſequentia ad illud. Sic ablata culpa. aufertur pœna, quæ ſequitur culpam. Quinimo, vt dicemus, tantum abeſt, vt indebitè carceratus, deſtitutus actibus legitimis remaneat, quin potius, puniendus ſit Iudex indebitè carcerãs.

Quæritur quartò, An carceratus à Guardiano, pœnas carceratorum incurrat.

Reſpondeo diſtinguendo, vel Guardianus carcerat ad punitionem, & tunc incurrit, vel ad Cuſtodiam, & tunc non incurrit. Cum enim carceratio propriè ad maiores Prælatos ſpectet. Dicitur enim in Statuto, *Carceris pœna eſt recluſio alicuius. &c. Generalis, aut Prouincialis authoritate facta*, quia delictorum grauium, & grauiſſimorum punitio ad hos tantum Prælatos ſpectat, vt cauetur in *praxi criminali noſtra Tit. delictorum, diſcrimina §. penultimo*. Sequitur, vt Guardiani carcerare non poſſint, niſi illis ſpecialiter committatur: Committitur autē in duobus caſibus. Primo, *dum committeretur delictum graue, & notorium, & periculum eſſet in mora, nec Prouincialis in proximo reperiretur. poſſunt, & debent Guardiani, tanquam Prouincialium delegati, de diſcretorum conſilio delinquentem quemcumquè carceribus, vel cuſtodiæ mancipare, & ſtatim Prouincialem de delicto certiorem reddere*, vt diſponitur in citata practica §. *vltimo*, & in hoc caſu ex carceratione nulla reſultat pœna, quia non infligitur ad pœnam, ſed ad cuſtodiam, ne delinquens ſe ſe in fugam conjiciat. Ideo notanter adiectū eſt, *Carceribus, vel Cuſtodiæ*, & tunc non debet dici formaliter carceratus, ideſt, ſine forma habitus, ſed ſolum ad cuſtodiam detentus; Patet euidenter, quia pœna carceris non poteſt infligi, niſi prius iuridicè conſtet de delicto, conſtare autem non poteſt apud Guardianum, quia ipſe eſt Iudex in-

Carceratus à ſuperiore locali, quando pœnas contrahat.

competens talium delictorum, & ideo moneri ſtatim præcipitur Prouincialis, ergo talis pœna per Guardianum infligi non poteſt. Nec titubet aliquis, quod diſponatur de crimine notorio, & de diſcretorum conſilio quaſi apud Guardianum de notorietate conſtare debeat. Quia non conceditur Guardiano, vt iuridicè procedat ſuper euidentia notorietatis, examinando Teſtes, &c. Sed de plano, ſine figura iudicij ſola facti veritate inſpecta cum ſolo conſilio Diſcretorum. Nimirum, ſi quis alium vulneraret, percuteret &c. coram maiori parte Conuentus, vel ſi reperiretur cum muliere à ſe introducta in Conuentum &c: ſufficit, vt Guardianus in folio aliquo adnotet factum, & diſcretos ſubſcribere faciat pro Conſilio præſtito. Quia ei etiam conceditur, corpus delicti iuxta formam iuris deſcribere, &ad Prouincialem remittere. Super quo obiter notauerim, non eſſe puniendum Guardianum, ſi ſecus, quam par eſſet, de notorietate iudicaret, decernens notorium, quod iuxta regulas canonicas, tale non eſſet. Si in aliquo minimo deficeret, puta iudicando notorium, quod eſſet commiſſum coram quinque, vel ſex fratribus, in Conuentu, vbi quindecim morarentur cum adeſſe debuiſſent octo vel nouem. Quia cum hoc facere debeat, ex conſilio Diſcretorum, illorum eſt iudicare de notorietate, ſecundum caſus incidentiam, & cum non omnes Periti ſupponantur, aliqua ignorantia, quæ intercederet, condonanda eſſet. Illud tamen menti retinendum eſt, vt non ſolum ex notorietate ad carcerandum deueniant, niſi etiam adſit fugæ ſuſpitio, & moræ periculum. Quia intantum Guardiano hoc munus delegatur, inquantum de fuga timetur. Et copulatiuè concurrere debent moræ periculum, & delicti notorium. In quibus, ſi Guardianus, & diſcreti excederent, pœna extraordinaria puniendi venirent. Tum de vſurpata iuriſdictione, tum de illata iniuria. In his igitur caſibus, nec carcer eſt formalis, nec pœna carceris contrahitur. Secundo committitur Guardianis carceratio pro pertinaci inobedientia, de qua in Statuto, & in *practica titulo de applicatione pœnarum §. contumax.* diſponitur, quod ſit *de Diſcretorum conſilio carceribus mancipandus, & conſequenter actibus legitimis priuandus.* Item pro renitentia ad ſubeundam pœnitentiam, ſibi à Superiore locali impoſitam, *De Diſcretorum conſilio, & aſſenſu etiam trina monitione.*

Guardianus male iudicans de notorietate delicti.

nitione non præmiſſa carceri mancipetur, prout opportunius videbitur. vt dicitur *cap. 1. conſtit. num.* 8. & in his duobus caſibus tantum, carcerandi facultas Guardianis indulgetur, carcerandi inquam ad pœnam, & formaliter. Vnde dum carceratione ad cuſtodiam agitur de ſola conſilij exquiſitione diſponitur; dum verò de carceratione ad pœnam requiritur etiam conſenſus, quia grauior actio eſt.

Ad cuius ampliorem elucidationem dico, carcerari non poſſe contumacem, & recuſantem pertinaciter pœnitentiam, niſi de delicto notoriè conſtet, & ſit rei euidentia manifeſtum non per proceſſum iuridicum, qui à Guardianis confici non poteſt; ſed per adnotationem facti. Cum aſſenſu Diſcretorum, qui ſi deſit, carceratio eſt nulla, & pœnas non infert. Item hanc carcerationem, per illam clauſulam, *prout opportunius videbitur*. eſſe in Guardiani arbitrio, quoad illius illationem, non quoad eiuſdem durationem, quia poteſt quidem in caſibus permiſſis, carcerare, non tamen è carceribus liberare, cum hoc ad Prouincialis arbitrium deferatur, vt dictum eſt ſupra *c. 2 q. 5 reſponſ.* 5. & cauerunt *Statuta Alexandrina cap.* 7. & *ſi Guardianus cupiens executioni mandare ſupraſcriptas, aut infraſcripta Conſtitutiones, fratrem aliquem carceri tradiderit quocumque titulo id fecerit, non poſſit eum è carcere liberare, ſine Generalis, aut Prouincialis licentia obtenta.* Super quibus dubitari poſſet, an carcer nsiniuſtè debeat Prouinciali nunciare capturam, an verò poſſit carceratum Guardianus liberare, ſui erroris compos. & Dico poſſe, quia non prohibetur retractare actum illegitimè factum. Puniendus tamen eſt, ob iniquam carcerationem. & vlterius, Guardianus, qui indebitè, & non ſeruato rigore Statuti, carcerau erit ad pœnam, mereretur puniri pœna indebitè carcerantium; de qua infra: Quia cum hoc ſpectet ad ſuum officium præcisè, & damnum irreparabile inferat, & ipſe tanquam Iudex ordinarius procedat, nullam excuſationem habet. Ad hæc, ſi Guardianus ſolus, non explorato conſilio, & conſenſu Diſcretorum pertinaciter inobedientem carceraret, ille non eſſet reputandus carceratus, quia non eſt ſeruata forma actus, à lege præſcripta, & conſequenter actus eſſet nullus. & carceratus reputari debet pro non carcerato ex dictis ſuperiori *quæſt* 3. ſed vt materia hæc funditus intelligatur.

Guardianus non poteſt ſubditum carcerare, niſi conſtet de notorietate delicti.

Carceratus à Guardiano non poteſt liberari ſine licentia Prouincialis.

Delictum carcere dignum, quale eſſe oporteat,

Quæritur quinto, cuius qualitatis debet eſſe delictum, quod carcere emendari debeat.

Reſpondeo per ſtatutum. *Carcerari nullus poſſit, niſi pro manifeſto, & enormi delicto, vel exceſſu.* & ne dubitandi relinquatur occaſio; *Enorme autem delictum dicimus, vel ratione generis peccati, vt eſt inobedientia contumax, lapſus carnis,* Perfidia, *Hæreſis, & ſimilia, vel ratione circumſtantiæ, vt frequens iteratio furti, etiam non notabilis, & de alijs caſibus reſeruatis, idem iudicium habeatur.* Ita *cap. 7. num. 7.* duo igitur copulatiuè requiruntur, ſcilicet manifeſtum, & enorme, enormitas ad materiam, manifeſtatio ad modum ſpectat manifeſtum, hìc non conuertitur cum notorio. ſed contraponitur ad occultum. quia non tantum puniri poſſunt notoria, ſed etiam illa, quæ non ſunt occulta. Quia licet manifeſtum, & notorium, aliquando pro eodem accipiantur, vt notat *Speculator in tit de notorijs crimin §. ſequitur de manifeſto.* & dicitur vulgo notorium. *Bart. tamen in l Scriptus hæres ff de relig. & ſumptibus funeris* diſcernit pulchrè notorium à manifeſto.

Manifeſtum aliquando ſumitur pro notorio.

Notorium triplex.

Nam notorium tripliciter accipitur. primo pro notorio *præſumptionis*, vt cum nullæ adſunt probationes, niſi præſumptiuæ, v. g. Titius præſumitur eſſe filius Caij, quia in eius domo, vel ex ipſius nuptijs natus eſt. Conſtare autem non poteſt, an verè ſit eius filius *c quoniam de filijs Presbyter. l. Lucius ff de condit. & demonſtr. l quia ſemper. ff de in ius vocand.* Secundo pro notorio *facti*, quod commiſſum non dubitatur à populo, vel maiori parte, per facti euidentiam, quod nulla poteſt tergiuerſatione cælari. *c. vltimo de cohab. cler. & mul c cum dilectus de purgat. can. c. de manifeſta cum ſequentibus 2. q. 1*, Siue ſit facti permanentis, ſiue tranſeuntis, ſiue ſucceſſiui, de quibus videndus eſt *Abbas in c veſtra. num. 14. de cohab. Cler. & mul.* Tertio pro notorio *iuris*, quod eſt clara iudicialis confeſſio, inuincibilis probatio, & irretractabilis diffinitio, quod conſurgit ex iudiciali confeſſione, vel ex ſententia data. cum in dicto *cap veſtra. de cohab. Cler. & mul.* & hoc notorium coincidit cum manifeſto, de quo in Statuto, & opponitur occulto, quia occultum eſt, quod probari non poteſt, & prorſus ignoratur, vindictæquè expers in hoc ſæculo, de quo agitur, in *cap Chriſtiana 35. quæſt. 2.* Cum enim agatur de puniendis delictis, illaquè non omnia ſemper ſint no-

toria

toria facti, & procedi debeat per accuſationem: inquiſitionem, & denunciationem *cap. qualiter, & quando. de accuſat.* & ſufficiant duo Teſtes ad conuincendum, ſequitur, ſtatutum loqui de manifeſto, ſeu notorio iuris, nimirum de delicto, quod per Teſtes congruos probari poſſit. Occultum autem, Iudicium humanum fugit, quia probari non poteſt. *Dominicus, & Alexander in cap. erubeſcant diſt. 32. Bernardus Diaz in practica criminali c. 130. num. 4.* apud quem *Ignatius Lopez cap. 130. in Addit. verſ. Quod autem dicatur*, qui citat etiam Gregorium Lopez, & ſolidè docet, quam mortaliter peccent Superiores inquirendo de occultis, & nos fusè *cap. 1:* tractauimus, in hoc opere.

Dices an antequam carceretur delinquens, iuridicè conſtare debeat, de manifeſto, & quomodo.

Reſpondeo affirmatiuè quia ſecus procederetur, iuris ordine non ſeruato, & daretur pœna ante culpæ cognitionem. Conſtare autem debet (ſi loquamur de notorio facti) non ſolum, quod delictum ſit notoriè commiſſum à Titio, ſed etiam, quod notoriè conſtet, nullam illi competere excuſationem, & tergiuerſationem, quod eſt dicere, debet conſtare notorietas facti, & qualitatum. Cum ad punitionem notorij, ideſt, ſine citatione, ſine deſenſionibus, ſine iuris ordine, procedi poſſit. Quia poteſt accidere caſus, vt quis publicè alium occidat, quæ publicitas non ſufficit ad condemnationem, niſi conſtet, quod non fecerit ad ſui deſenſionem, ex inſania, ex ebrietate &c. Hæ enim qualificationes pœnam mortis excludunt. Vt docet *Clar. lib. 5. quæſt. 9. à verſ. ſed aduerte.* qui tradit etiam, notorium conſtare debere in actis, ſaltem per duos Teſtes, in quorum ore ſtat omne verbum, quod Titius publicè coram tot tale commiſit delictum. In quo minor, quod idem *Clarus eodem loco. Verſ. item quæro. ſin.* dicat ex *Saliceto*, quod Iudex, ne in Sindicatu puniatur, debet examinare maiorem partem viciniæ ſuper commiſſione delicti, & non poſſunt concordari, examinare duos. & examinare omnes. Cenſeo tamen ſtandum eſſe cum Saliceti ſententia, quia ſecundum eam cautius, clariuſquè proceditur.

Carceratio nem præcedat conſtatio de manifeſto.

Dices ſecundo, Enormitas ſceleris, quænam ſit?

Reſpondeo ex *Stat. c. 7. S. de correct. & pœnis num. 7. Enorme au-*

Enormitas ſceleris in quo conſiſtat.

me autem delictum dicimus, vel ratione generis peccati, vt eſt inobedientia contumax, lapſus carnis, perfidia, hæreſis, & ſimilia, vel ratione circumſtantiæ, vt frequens iteratio furti, etiam non notabilis, & de alijs caſibus reſeruatis idem iudicium habeatur, pro cuius declaratione. Notandum eſt, quod licet qualificatio delictorum Iudicis arbitrio remittatur, vt de communi teſtatur *Alciatus in cap. cum non ab homine de iudic. num.* 28. apud *Villalobos in ſua Collecta communium opin. lit D. Auguſt ad Angelum de Aret. in verb h c eſt quædam inquiſitio. Addit.* 5. *apud Diaz in pract crim. cap.* 11. *Bald. in cap propoſuit de appell. Felin in c. at ſi Clerici. de Iudic num.* 13. *Tiraquell in repet. l ſi vnquam. C. de reuoc. donat.* & alij apud *Lopez de Salſedo in Addit. ad Diaz citatum verb. Arbitrio Iudicis*. Attamen, ne res tanti momenti ſoli arbitrio reſeruetur. Dicunt alij, quod grauitas, & leuitas delicti venanda ſit à pœnis impoſitis vt teſtantur *Bartol. in l. leuia de accuſat. Soccin. conſ.* 157. *num.* 5. *lib.* 2. *Barbar. conſ* 48. *lib.* 2. *Dec. conſ* 65. quos refert, & ſequitur *Clar. lib.* 5. *§ primus. verſ. ſunt etiam delictorum circa med.* vbi grauia, & atrocia dicit, quibus imponitur pœna mortis, vel naturalis, vel ciuilis, vt triremium, vel apud nos carceris perpetui, atrociora autem, & atrociſſima, quibus pœna mortis imponitur ſed cum modo, & genere conſpicuo, vt ſcindi in partes, comburi, culeo inſui, &c vel extenditur in filios, vt in læſæ maieſt. vel quando conceditur Iudicibus, vt modum excedant in procedendo, non ſeruato iuris ordine, vt in raptu Virginum, deueniendo ad torturam, etiamſi indicia non ſint ſufficientia, non dando copiam proceſſus informatiui Hinc maxima illa *Propter enormitatem delicti, licitum eſt iura tranſgredi.* Verum licet eſt declaratio à poſteriori, quia ab effectu cauſa rimatur. Prius enim eſt eſſe delictum, & deinde pœnam. & ſic à Priore deueniendum eſt, ad penſanda ipſamet delicta. cuiuſmodi fecit *Senatus Mediolanenſis* apud eumdem, declarando Regi Catholico, quæ eſſent delicta atrocia, & optimè docuit *Follerius in praxi in Verbo aut leuitate delictorum*, per totum, apud quem alii multi, & ſic *Delicta leuia*, apud Abbatem in *cap. tuæ diſcretionis de pœnis num* 3. dicuntur, vbi dolus non interuenit ſed committuntur per negligentiam, imperitiam, &c. vel ſi requiritur dolus. verſatur circa modica, vt furtum modicę rei inter domeſticos, *l. reſpiciendum ff de pœn.*

& l.

Qualificatio delicti arbitrio iudicis reſeruatur.

Immo à pœnis impoſitis.

Axioma ob enormitatê delicti.

Delicta leuia.

& l. leuia ff. de accuſ. & cap. cum dilecti. eod. Angelus in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. & in dicta l. leuia. ff. de accuſ. *Grauia* autem, ſunt, in quibus exigitur dolus, & tendunt ad graue præiudicium alterius, vel Reipublicæ, vt furtum, periurium, & ſimilia. pro quibus Clericus poteſt deponi, ſicuti pro grauiſſimis, etiam in Monaſterium, & in carcerem perpetuũ detrudi, vt cit. *Diaz in fine* notauit ex *Abbate, & Felino.* Delicta grauia,

Equidem pro eodem ſumimus *Atrox*, & *enorme*, & in iure, delicti magnitudinem vtrumquè denotat, quia enorme pro immodico ſumitur *l. 1. C. de emendat. propinq. l. 4. C. de inoffic donat. apud Spiegell & Briſſonium*, & apud regulares, magna, & enormis eſt votorum tranſgreſſio, & legum diuinæ, naturaliſquè violatio. Ideo ſatis Canonicè enormitas conſtituitur in delicti genere, vel in eiuſdem replicatione, aut circumſtantia. Quia quod modicum in ſe eſſet, replicatione malignatur. Enorme.

Et vt de frequenti furti iteratione dicamus; eſt doctrina communis apud D. *Raphaelem in Authentica. Sed nouo iure C. de ſer. fugit.* vbi & alij, & *l. quicumque eod. l. capitales. §. ſolent. ff. de pœnis. & l 4. fin. C. de Epiſcop. audien.* quod furta modica, ſi ſæpius committantur, aggrauant pœnam, itaut faciant latronem famoſum, & furca dignum. Vt conſuluit *Melchior de Farinis. tom. 2. conſil crimin. conſ 66 per tot.* argumento *l. Emptorem. in princ. ff de action. empt.* & eſt clarus textus in *l. capitalium § famoſos ff. de pœn.* Nec refert, quod furta non omnia in vno loco commiſſa ſint, quia ſufficit commiſſa eſſe, hic, aut alibi. *Salicet. in l. ſeruos. C. ad l. Iuliam. de vi.* Vel quod furta ſint modici valoris, quaſi non ſit curandum de re minima *l. Scio. ff. de in integ. reſtit. Gomez in §. pœnales. poſt num. 4. Inſtit. de action.* Quia etiam minima furta puniri debent, puta ſi gallinam, vel anſerem, imò, ſi ouum ſurripuiſſet. *Gloſ. in § gallinarum. Verb. qui lucrandi animo. Inſt. de rer. diuiſ.* & eſt cõmunis apud *Tiraq. in tract. de iudic. in rebus minimis exig. fol. 50.* ac omnium calculo frequentiſſimè recepta, *Couarr. lib. 2. reſolut. cap. 3. num. 12. apud. Clarum lib. 5. §. furtum. verſ. pariter etiam.* qui ita ſeruari in practica affirmat, licet mitigari pœnam in re modica ſentiat. Furti modici iteratio grauat debitum. Etiam ſi nõ committatur in eodẽ loco.

Si autem quæras, quot furta replicata eſſe debeant, vt enorme delictum efficiant.

Reſpon-

Vnicum furtũ in re magna dicitur graue, & æquiualet multis paruis.

Reſpondeo primò vnicum furtum ſi fuerit in re magna, dicitur graue delictum, eſt communis apud *Abb. conſ. 25. num. 1.* quia furtum graue, & enorme dicitur, quod pluribus paruis æquiualet, *conſ. 71. vol. 2. crimin. num. 3. Bald. in authen. ſed nouo iure. C. de ſer. fugit.* qui ait poſſe furca ſuſpendi furem pro primo furto multum enormi, quia ſæpè vnum magnum æquiualet tribus, arg. *l. ſi is, qui tres. §. eum qui. ff. de exceſſ. tut. & in cap. 1. § iniuria. verſ. furtum. de pace iur. firm.* & licet *Alex. de Imola. conſ. 71. volum. 2. Brimin. num. 21.* teneat, communem opinionem Doctorum eſſe, pro primo furto non mereri, quis mortem de iure communi, & contra *Bald.* ſentire *Salicetum in dicto Auth. ſed nouo iure*, qui docet, pro magna quantitate furti, non eſſe inferendam mortem, ex *l. non cauetur*. Nam lex ait, *Pro furto non debet mori*, & quod vbi legis alteratur pœna, id non fit propter quantitatem, & valorem rei furatæ, ſed propter conſuetudinem furandi, & aſſuefactionem, vt tenuerunt *Raphael, Fulgoſius, & Paulus de Caſtro*, & hoc delictum plus aggrauatur ex frequentia, quàm ex magnitudine rei ſubtractæ, vt patet ex *l. capitalium. § famoſos, & §. Craſſatores. ff. de pœn.* iuncta dicta *Authen. ſed nouo Iure* facit *l. 3. C. de Epiſcopali audientia*. Sed quidquid ſit de pœna mortis inferenda, quæ vt dictum eſt, apud nos eſſet in perpetuum carcerem commutanda; certum eſſe debet, dari poſſe furtum vnum, & primum atrox, & enorme in Religione, pro quo ſolo imponi poſſit pœna, capitali reſpondens, vt ſacrilegium, nimirum ſi res ſacra, vel de loco ſacro ſubtraheretur. Sacrilegium enim pœna capitali punitur, vt docet ex multis *Clar. lib. 5. § ſacrilegium. verſ. ſed quæro.* eo vel maximè, ſi eſſet qualificatum, puta ſi Eccleſiæ oſtia fregerit, ſi piſſidem cum Sanctiſſimo ſacramento violauerit. Quia nulli dubium eſt, ob primum tale ſacrilegium atroci mortis genere latronem puniendum, ſi autem candelabra, paramenta, calices, &c. rapuiſſet, etiam eſſet puniendus pœna capitali, carceris nimirum perpetui.

An pro primo furto, quis ſuſpendi poſſit.

Furtũ enorme in regularibus.

Quoties replicandum erit furtum, vt ſit enorme.

Reſpondeo ſecundo ad verificandam frequentem iterationem furti, rei etiam non notabilis, ſufficit conſtare, quod tria furta commiſerit, quia ob tria furta conſtituitur famoſus latro, qui & laqueo ſuſpendi debet. *Clar. §. dicto furtum. Verſ.*

ſciat

ſcias tamen, apud quem *Vitalinus*, *Conradin. Chaſſan. Bald. Iaſon, Bolenc. Cæpolla*, qui omnes de communi teſtantur. Aduertit tamen idem *Clar*, nequè, ob multa furta ſuſpendendendum eſſe aliquem, niſi conſuetudo id ſuadeat, & niſi fuerit fur incendiarius, qui pro primo furto ſuſpenditur ex conſuetudine. Nobis ſufficiat, ſcire, quot furta faciant frequentiam furandi. & pro graui delicto, & enormi, quis puniri poſſit. Non ſilebo tamen, quod ſi iſta tria furta fuiſſent nimis modica. vt ſi ſurripuiſſet calamum, cartham, vel quid ſimile, non propterea famoſus latro reputari deberet, & pro tali puniri, quia hæc modica, & venialia. non faciunt rem conſiderabilem, ſed debet, non ſolum attingere valorem peccati mortalis, ſed etiam aliquid plus. ait ſiquidem Statutum *Frequens iteratio furti etiam rei non notabilis*, vbi *notabile*, Non ſe tenet contra veniale, & paruum, ſed magnum, & inſigne, in genere peccati mortalis. Et ratio eſt, quia ſtultum eſſet putare, quod pœna capitali, vel perpetui carceris, aut graui puniri deberent peccata venialia, etiamſi centies replicata, quia non ſumus in caſu hic, quod quis modicum pluries furetur, ad coaceruandum lucrum. vt in mercatoribus &c. in quibus committitur peccatum graue, ex intentione accumulandi, & ex exceſſu materiæ, cum ſcilicet peruenitur ad rem notabilem. Sed ſumus in furtis tumultuarijs, quæ ſi fuerint replicata, mortalem culpam non conſtituunt. Ideo dicendum eſt, furtum quod committitur reſpectu huius pœnæ debere eſſe peccati mortalis, puta trium, vel quatuor Iuliorum ſecundum varias ſententias, inter quas altior ſemper ſequenda eſt, etiã cũ aliquo exceſſu puta, ſi ad valorẽ ſcuti, vel ſcutorum perueniretur. Nam licet ſimus in Religione Minorica, vbi furta nec nominari, nec imaginari debent, ac propterea ratione ſtatus debent acrius puniri, tamen in pœnis, regulas communes excedere non debemus, quinimo miſericordiores eſſe ex ſtatu ipſo, & non excedere in punitionibus ſæculares lege *Rodor. tom. 2, quæſt. 38. art. 2, & 3.*

Si adhuc quæras, an puniri poſſit tanquam latro famoſus, qui de primo, vel ſecundo furto fuit punitus, vel per gratiam abſolutus. Videtur enim quod non: quia nec bis in idipſum iudicare, nec duplicem tribulationem imponere debemus, ex diuinis oraculis, & an debeant iſta tria furta, commiſſa

eſſe

eſſe diuerſis temporibus, ita vt non mereatur pœnam, qui tria furta in eadem nocte commiſit, puta ex cella libros, ex officioſis vtenſialia &c.

In tertio furto puniuntur alia duo antecedentia. etiam ſi remiſſa.

Reſpondeo cum *Claro citato* §. *furtum. verſ. ſed quid ſi pro illis*. eſſe communem opinionem, apud *Caſſan*. & *Couarr.* alias punitum, vel abſolutum ex gratia, debere in replicatione puniri tanquam famoſum latronem, quia non punitur illud primum denuo; ſed in hoc tertio conſuetudo, & frequentia, cui addo debere iuridicè conſtare, quod alias fuerit de alijs furtis punitus. Licet enim vnico proceſſu puniri quis poſſit de tribus furtis, ſi de illis conſtet, tamen, ſi alias punitum eſſe conſtaret per latas ſententias, maiori ratione puniendus eſſet, quia alias correctus, non ſe emendauit. Item quod furta debent eſſe commiſſa in diuerſis temporibus, vt de communi teſtatur *Capolla in dicta Authen. ſed nouo iure. num.* 103. *Bald. ibid.* § *vlterius quæro.* & ratio eſt, quia Statutum intendit punire conſuetudinem; hæc autem requirit temporis interuallum *arg. l. cum* §. *idem dicitur. cum Gloſ. ff. de furtis*. Illa etenim furta, eodem tempore commiſſa, licet ſint plura materialiter, continuata commiſſa.

Furta facientia furem famoſum debent eſſe cõmiſſa diuerſis temporibus.

Dices tertio, quid nomine perfidiæ in hoc Statuto intelligatur.

Perfidia quid ſit.

Reſpondeo perfidia eſt defectio à Religione. *l. nemo. C. de Sum. Trinit.* Violat enim fidem, quæ eſt Religionis fundamentum. Sicut enim *fides*, bonam fidem ſemper ſignificat, *l* 1. *ff. de conſtit. pec. l.* 1. *ff depoſiti* §. *eum tamen deponere*, ita *perfidia* malam fidem denotet. Et ſic perfidus eſt, qui fidem violauit. *Spiegel. Diaz in praxi cap.* 114 *num.* 1. Patet autem in Statuto accipi pro defectione à Religione, quia cum hæreſi coniungitur, qui caſus ad Sanctam Inquiſitionem ſpectat, ſicuti hæreſis.

Quæritur ſexto, principaliter, quæ ſint pœnæ indebitè carcerantium.

Pœnæ indebitè carcerantium.

Reſpondeo ex Statuto. Supra de pœnis num. 7. *Carcerati nullus poſſit &c. & qui aliter quempiam incarcerauerit, ipſo facto actibus legitimis ſit priuatus, & in excommunicationem incidat*. Quod multis rationibus probatur ex iure deſumptis. Prima eſt quia præiudicium, quod per carcerationem infertur, eſt irretractabile. & nulla valet appellatione reparari, *Bald.*

Bald.in l. 1. *C. ſi ſepius in integrum reſtitutio poſtule.* *Felin. in cap. cum ſæpè circa fin. de reiudic. Diaz in praxi cap.*127 *num* 1. Quia pœna talionis iuſta eſt. *l.fin. C.de accuſat.l.qui non C.de calumniat.c.præſcripta* § *libellorum* 6.*q*.8.*c.ſuper his de accuſat.vbi Præpoſ.colum.* 4, *&* 5. cum ergo in carcerato legitimè currat priuatio actuum legitimorum illegitimus Carcerator eamdem pœnam ſubire debet, Tertia quia carcerans Clericum, vim illi infert, & violenter detinet in cuſtodia, ſine cauſa legitima, vnde eſt excommunicatus, *c.nuper.c.contingit.*2.*& ibi Abb. de ſentent.excomm.cap. ſi Clericus. eod. in* 6. *cap beatus. diſt.*45.*cap. ſi quis ſuadente Diabolo.* 17.*quaſt* 5.*Gomez.*4 *Var.cap.*9.*deCaptur.reor.Suar.de fideiuſſ. danda in cauſa crim.Rod tom.*2.*quaſt.*16.*&* 42.*art.*2.*eius Compilator reſol* 43.*de carcere reor.&* 4.*de pœn.* qui vtrobique citat *Diaz cap.*120.114.116. qui tamen nihil de hac re dicit. *Abb.in cap.nuper.de ſent. excum.* 1. *&* 2. *not.* qui docet (vt adnotauit ait *Corſetus in Repertorio ad Abb.verſ.detinens.Clericum in cuſtodia publica*) Quid detentio ipſa, ſine vinculis, vel iniuria alia corporali, inducit cenſuram *Canonis ſi quis ſuadente*, quia vinculatio non fit ad pœnam, ſed ad cuſtodiam. Vnde conſideratur, quod principaliter fit, vt in *c.cum voluntate: de ſent.excomm.& l.verum ff. de furtis, & l.* 1. *de auct. tut.* cum enim contra iuſtitiam agat, certè ſuadente Diabolo operatur: quia in Iudice lata culpa æquiparatur dolo. Excuſarem tamen illum, ſi Religioſum carceraret cum opinione probabili iuſtitiæ. Nam cum non detinet Clericum cum dolo, qui ad incurrendam excommunicationem canonis requiritur, ex *Io. Andrea in cap.quanto de ſent.excom.* & eſt textus expreſſus in *cap.*1. *& in cap.cum voluntate. eod. tit.* Vnde multi caſus poſtea reſoluuntur) non incurreret excommunicationem, ſic etiam excuſaretur ob ignorantiam, quæ à cenſuris excuſat, Quia vbi eſt ignorantia non eſt dolus, nec animus affectans iniuriam. Excommunicatio autem iſta eſt ipſo facto, & incurritur, quia non eſt merè Statutaria ſed canonica. ex quo Prælatus, qui aliquem indebitè carcerauit, ſi celebrat declarari debet irregularis. Quarta Ratio, quia carcerans aliquem iniuſtè tenetur de damno, & de actione iniuriarum, argum. *c.pœnale* 14.*q*.5. *Angelus verb.carcer.num.*3.

Capitulum *ſi quis ſuadente diabolo* non afficit procedentē ſine dolo.

Quæ-

Quæritur ſeptimo, ſuppoſita cauſa legitima carcerationis, ſi carcerandus appellet, & Superior non deferens appellationi carceret, an incurrat pœnas? & pro affirmatiua facit, quod iuxta *Trid ſeß.* 13. *de reform.cap* 1. non eſt admittenda appellatio friuola, niſi grauamen inferat, quod per definitiuam releuari non poſſit, & iam dictum eſt, carcerationem eſſe damnum irretractabile, ergo illi deferendum eſt.

Appellatio à carceratione ad cuſtodiam nõ eſt admittenda

Reſpondeo concedendo totum ſi loquamur de carceratione, quę datur in pœnam, quia illa dari non poteſt niſi per ſententiam definitiuam, à qua datur appellatio, at ſi ſermo ſit de carceratione ad cuſtodiam, nego, tum quia hæc non datur per ſententiam, ſed arbitrio Iudicis, tum quia ſi daretur appellatio à carceratione ob ſuſpicionem fugæ, vani eſſent Carceres, quia omnes delinquentes appellarent, & eluderent iudicium, vt aduertit *Clar.quæſt.*46. *verſ. ſed quid ſi reus*, & in hunc ſenſum practicant omnes communiter ex authoribus, quos ibidem allegat *Clarus.* Non enim per hanc carcerationem infertur damnum irreparabile, quia ad illam nulla ſequitur, vel infamia, vel pœna, & ſolum datur ad tuendum ius publicum.

Quæritur octauo, An priuatio actuum legitimorum, quæ carcerationem conſequitur, ſit perpetua, & an releuari poſſit.

Pœnę carcerationem cõſequentes, an ceſsẽt in liberato à carcere.

Reſpondeo primo per Statutum de pœnis num. 5, & 6. *Liberatus à Carcere, non intelligitur ad actus legitimos reſtitutus. Nec reſtitui poteſt, niſi per Capitulum Prouinciale, aut per Generalis authoritatem*, & ad maiorem declarationem recolenda eſt doctrina tradita ſupra *cap.* 2. *quæſt.* 5. *reſp.*4 *de duratione pœnarum*, & addendum, nulli eſse dubium pœnam hanc eſſe ex ſua natura, perpetuam, quia remitti non poteſt, niſi per alios, qui ſi nolunt, ſemper durabit.

Nomine capituli Prouincialis nõ venit diffinitorum.

Reſpondeo ſecundo nomine Capituli Prouincialis non venit Diffinitorium, ſed omnes vocales Capituli, quorum vota explorari debent, & ad liberationem pro maiori parte inclinantibus, conſequetur Liberationem. Nam cum in Statutis frequentiſſime mentio fiat Diffinitorij, & Capituli Prouincialis, tanquam de diuerſis, vnum pro alio accipi non poteſt. Si enim dixiſſet, Congregationis intermediæ, vel Capitularis, vel etiam

Pro-

Digitized by Google

Prouincialis, quia poſſet accipi in fauorem puniti, & in illa reperiatur ſolum diffinitorium, poſſet de illo interpretari, at de capitulo ad diffinitorium, quia ſatis diuerſa ſunt, non fit illatio.

Quæritur nono, quæ ſint circa carceratos obſeruanda.

Reſpondeo primo, Regularis habitus forma detrahitur, Ita Statutum de *pœnis num,5. Carceris pœna eſt reclaſio, &c. ſine capucio. & corda*. & num.14. *Tempore quo carcerati fuerint, ſine corda, & capucio ſemper manebunt*. & Ratio eſt, quia ſicut habitus oſtendit, & præſumere facit Monachum *cap. ſi vero 2. de ſent. excomm. vbi Abb. num.* 3. *&* 4. ità è contrario detractio habitus oſtendit carcerari, non vt Monachum, ſed vt peccatorem, eſt textus expreſſus *in cap. placuit* 21. *quæſt.* 2. vbi *Deſertorem Clericum, cingulo honoris, atquè ordinis ſui exutum aliquo tempore Monaſterio relegari*, mandatur carcerari, & *cap. Tuæ, de pœnis.* de criminoſis Clericis dicitur. *Quod à ſuis ordinibus degradati detrudi debeant in arctis Monaſterijs ad pœnitentiam peragendam* Itaquè ante carcerem grauem, vel perpetuum procedere debet degradatio, cui fauere poteſt analogia degradationis, tradita à *Bonifac.* 8. *cap. degradatio. de pœnis in 6*. Eo vel maximè ſi agatur de carceratione in perpetuum, quæ pœnæ capitali reſpondet per quam mereretur Regularis tradi ſæculari brachio, quam traditionem debet degradatio antecedere, ad cuius ſimilitudinem, habitus regularis detractio practicatur. Ait enim Boniſacius prædictus *Actualis verò ſiuè ſolemnis cœleſtis militiæ, militis, ideſt, Clerici degradatio fiet, vt exauthorizatio eius, qui militiæ deſeruit armatæ, cui militaria detrahuntur inſignia. ſicquè à militia remotus, caſtris reijcitur, priuatus conſortio & priuilegio militari* cum verbis degradationis. *Tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio Clericali*. & in ſpecie præcipit deſcendi gradatim *Vſque ad primam veſtem, quæ datur in collatione tonſuræ*. Priuatur igitur forma habitus Regularis. qui carceratur, quia illa iudicatur indignus. fauet ſignificatum, quia cuculla, cui reſpondet capucium, innocentiæ, & puritatis ſignum eſt, quo priuantur, Carceribus mancipati, quia innocentia carere conuincuntur. Inquit enim *Sanctus Dorotheus de Abrenunciatione doctrina prima, ferimus cucullam, quod innocentiæ*

Carceratoforma habitus detrahitur.

Degradatio ſolemnis quid importet.

Cuculla innocentiæ ſignum.

ſignum eſt, & puritatis. Pueri enim paruuli cucullam ferunt non viri perfecti. Nos autem cucullam ferimus, vt paruuli ſimus malitia. Accedit alia ratio. Quia habitus exterior oſtendit diſpoſitionem mentis argum. *Clem.exiui, de Verb. ſignific.* Sicut igitur veſtis, & illius prætioſitas eſt ſignum lætitiæ; ità vilitas, & nuditas eſt ſignum mœſtitiæ. *Abb.in cap.in nonnullis. de Iudæis*, equidem pœnitentium inſigne eſt veſtis depoſitio. Hinc in capitulis *Herardi Archiep. Turonenſis num.* 120. habetur *Pœnitentes à concinijs, & ornamentis, atquè alba veſtè abſtinere deberet, quod replicauit Iſaac Epiſcopus Lingonienſis can.36. Vndè Chryſoſt. hom.6.in Epiſt.ad Rom.* inquit, *Quod ſolent facere Iudices ij, qui quos in dignitate conſtitutos grauioris alicuius criminis conuictos habent, eos prius honoris ſui ornamentis ſpoliant, quam ſupplicio mulctatos abdicant.* & in Sac. Scriptura legimus Dauid veſtes Regias, in luctu filij exuiſſe, & ſacco, ac cilicio indutum, ſuper cinerem iacuiſſe, quod familiare fuit Niniuitis, & alijs pœnitentibus. Certum igitur eſt, carcerem dari in pœnitentiam, in afflictionem, ideò ęquum fuit, vt id in carceratis, per habitus depoſitionem oſtenderetur.

Forma habitus in capucio conſiſtit.

Formā autēhabitus in capucio præcipuè cōſiſtere patet. quia his demptis religiosè veſtitus non cenſetur. Hinc quando inhibetur, quod alii non deferant habitum alicuius Religionis. non intelligitur de integro tegumento, ſed de ea parte, qua, talis Religio ab alia diſtinguitur, nimirum in capucio, & chorda multos enim videmus (vt de minoribus loquamur) ſacco, vel lanea veſte indutos, quos tamen pro fratribus minoribus nemo accipit. Accipit tamen. ſi capucium deferant, & chorda cinctos videat, puta Cappuccini reputantur, ſi acuminatum, & protenſum deferant. Obſeruantes, ſi rotundum, & remiſſum, Conuentuales; ſi latum. & amplum, quo remoto, diſtinctio deperditur. Hoc idem ſeruant Sacri Canones, dum Clericos ab habitu Clericali diſcriminant, vel eoſdem ad eumdem deferendum cogunt, vel eo illos priuant; non quidem ab omni indumenti genere, ſed à veſte ſuperiori, & inſigni capitis corona, & quadrato biretro, quod capitis operimentum eſt. *cap.penult. de vita, & honeſt. Clericor. cum cap.quoniam, eod cap.Io.de Cler.coniugato. Trid. ſeſſ.*14 *cap.6*, & quando excommunicantur Regulares *c.vt periculoſa.de religioſ.domibus*, deſe-

deferentes habitum, omnes vno ore affirmant, incidere in hanc excommunicationem, non ſolum, qui totum habitum dimittunt, ſed etiam qui dimittunt illam partem, vel occultant, per quam pro Religioſo ſuæ Religionis cognoſceretur. *Bonac. de clauſ. quæſt. 2. punct. 2. prop. 1. num:* 8. quam de verbo ad verbum replicauit, *de cenſuris diſp. 2. quæſt. 8. punct. 6.*

Reſpondeo ſecundo. Ad perpetuos carceres damnatis tonſura, & raſura regularis prohibetur. Colligitur ex titulo *de pœnis num. 9. Ad perpetuos carceres damnati, barba, & capite de religioſo more antea tonſi, Sacramentum Eucharistiæ; &c.* ergo ſi tonderi permittuntur in die Paſchatis, pro ſacra Synaxi, alio tempore tonderi vetantur per regulam iuridicam à cõtrario ſenſu, quam fuſiſſimè declarat. *Barboſ. de locis comm. loc.* 27. præcipue à *num.* 10. vbi valere in Statutis, per *Baldum, Caſtrenſem, Angelum, Alexandrum, Corn. Ruinum Pariſium* & alios probat. Non enim otioſa debent eſſe verba ſtatuti, quæ eſſent, ſi hunc ſenſum non haberent, quia nullibi tonſura præcipitur, tanquam diſpoſitio præcedens Sacram Communionem & facit aperta ratio dicto *cap. degradatio de pœnis in 6.* in quo degradato præcipitur auferri tonſuram. *Tuncque radatur caput illius, ſeu tondeatur, ne tonſuræ, ſeù Clericatus veſtigium remaneat in eodem.* Diximus autem, carcerem perpetuum infligi ijs, quibus in ſæculo pœna mortis, & traditio brachio Sæculari infligeretur. Quod ſi obijcias hanc ſimilitudinẽ valere à contrario ſenſu, quia carceratis iubetur capillos excreſcere, Degradatis autem radi; & ibi ſermonem eſſe de Clericis, & poteſt Laicus in perpetuum carcerari, in quo nulla regularis eſt tonſura. Reſpondeo contrarium ſenſum idem importare, ad tollendam ſcilicet regularem tonſuram, quæ nouacula deformatur in momento; carcere autem in tempore, & Laici regulares habent etiam ſuam tonſuram, de qua nos in noſtris commentarijs *c. 2. ſtat.* 78. Senſus igitur, & mens Statuti eſt, vt taliter carceratus, religioſi Status, à quo cecidit, ornamenta non deferat, quæ in habitu, & tonſura conſiſtunt; & de habitu (cuius par ratio de tonſura eſſe debet) inquiunt *Rodriq. tom. 2. quæſt. 22. art. 6.* *Nau. de regul. num. 64. illat. 5.* *Sanchez in opere moral. lib. 7. cap.* 8. *num.* 47. quos citat, & ſequitur *Bonac. de cenſur. diſput. 2. quæſt. 8. puncto 6. num.* 7. condemnatum ad perpetuum carcerem, & conſequenter habitu re-

Carceratiſ tonſura regularis negatur.

Regula à cõtrario ſenſu, quantumvaleat.

R 2 gulari

Perpetuò carceratus ſi aufugiat, an teneatur hab tum regularem, aſſumere.

gulari priuatum, ſi aufugiat, non teneri in vim *cap. Vt pericu-loſa. de reg. dom.* reaſſumere illum, quia eo iuſtè priuatus fuit, quem licitè nequit aſſumere, & ſecundum hanc rationem, quæ bona eſt, neque poſſet regularem ſibi tonſuram facere.

Tonſura ſignum religionis.

Quibus adiungo rationem moralem, quia tonſurari eſt ſignum additæ Religionis, vt arbitratur *S. Auguſtinus de opere Monachorum*, & conijcitur ex cerimonia Nazareorum *num. 21. Actò* 18. Vnde *Anaſtaſius Bibliothecarius in Adriano* refert Longobardos tonſurari ſe feciſſe, quia Pontifici ſe tradiderunt, & ab eo in fidem Chriſti, & tutelam Romanæ Eccleſiæ recepti ſunt. Et moniales in Ægypto (quod vſquè ad noſtra tempora deriuatum eſt) dum Religionem profiterentur, matribus ſe tondendas exhibuiſſe, relatore *Sancto* Hieronymo *epiſ.* 48. & Eccleſiaſtica hierchia à prima tonſura ſecundum Canones auſpicatur. Quid ni, ſi Iulianus Apoſtata comam ſibi attonſit, vt Cæſaris, ſibi infenſi iram leniret, Relatore *Cyrillo Alex. Epiſt. ad Theodoſium in prolog. lib contra Iulianum.* Quod & fecerunt aliquot Galli ex metu Clerum, vel Monaſterium intrantes apud *Greg. Turon. libro vltimo hiſtoriæ francorum.* Deformatio igitur tonſuræ eſt ſignum manumiſſæ Religionis; Ideo antiquitus Reis capillos excreſcere faciebant, vt legimus apud *Martialem lib. 2. epigram. 74. Ad alta tonſum templa cum reum miſit.* Quia antea intonſus extiterat, & Plin. lib. 7. Epiſt. 27. narrat de quodàm puero domi ſuæ cubanti, nocte tonſum fuiſſe à quibuſdam per feneſtras ingreſſis, idquè ſignificaſſe, ſe ab aliquo malo ſeruatum fuiſſe inquiens. *Quia reis moris eſt ſubmittere capillum, reciſos reorum capillos depulſi, quod imminebat, periculi ſignum eſt.* Quod & ipſis ſomniorum interpretibus, præcipuè *Arthemidoro lib. 1. cap. 22.* familiare eſt, & *Lucianus* Dial *de amicitia* refert ſe viſitaſſe quemdam Antiphilum, qui carceribus detinebatur, nec videre potuiſſe, *Niſi comam deduxiſſet, eam à vultu abigens ſordidam, atquè impexam oſtendit ſe ſe quis eſſet.* & vt frequentes prophanæ ſi eant hiſtoriæ, legimus in *Geneſi cap* 41. *Protinus ad Regis imperium eductum de carcere Ioſeph totonderunt; ac veſte mutata obtulerunt ei.*

Adiun-

Adiungo alteram, quia capillos alere ſignum eſt mœroris, & mæſtitiæ. Sic creuiſſe *Nabucdonoſor in ſimilitudinem aquilarum*. Daniel is refert hiſtoria *cap. 4.* dum extra Regnum diuina vltione actus eſſet. Sic in quadrageſimali ieiunio intactos capillos excreſcere, in *Concilio Aquiſgranenſi cap. 6.* legimus, *Vt in quadrageſima, niſi in Sabbato Sancto non radantur*, & licet aliquando legamus tonſionem, ſignum mœroris, Ier. 7. *Tonde capillum tuum, & proijce, ſume in directum planctum*, & *Michea, Decaluare, & detondere ſuper filios deliciarum tuarum, dilata caluitium tuum ſicut Aquila, quoniam captiui ducti ſunt ex te*. & *Plutarchus*, & *Aelianus de Alexandro* Scribunt, eum tondere iuſſiſſe equos, & mulos ob mortem Ephestionis. Et mortuo Germanico, Regulos quoſdam barbas ſibi, & capillos mulieribus totondiſſe, ſcribit *Suetonius in Caligula cap* 5. Attamen capillos ſubmittere, & ſquallidum apparere, nullus eſt, qui non mæſtitiæ ſignum dicat. Lege adnotationem, *Salſedo in cap. 89. ad Practicam Diaz per totum vbi* fusè, & doctè de hac re diſputat, & ideo, in die Paſchatis, & S. Communionis tondentur, ut ſquallidi ad æpulum Chriſti non accedant, ad quod nuptialis etiam veſtis eſt neceſſaria.

Capil los aiere, ſignum mœroris.

Et Tonſura.

Colligitur ex dictis tonſuram de rigore Statuti, prohibitam, carcere in perpetuum adſtrictis, non autem ad tempus, quia exceptio firmat regulam in contrarium. Tamen prohiberi etiã iſtis, conſuetudo conuincit, quia vtrorumquè eadem eſt ratio. Etſi forma habitus priuantur, etiam tonſura priuari congruum eſt.

Reſpondeo tertio, Carceratis Sacramentum Confeſſionis ad eorum requiſitionem miniſtrari debet, niſi aliud obſtet, communionis non item. ita citatum Statutum num. 9. *Ad perpetuos Carceres damnati barba, & capite de Religioſo more antea tonſi, Sacramentum Eucharistiæ die Reſurrectionis Domini tantummodo, in Infirmaria, aut alio ſecreto & decenti loco ſuſcipiant. Si verò Sacramentum pœnitentiæ poſtulauerint, illis concedatur; niſi aliud rationabiliter Prouinciæ, aut loci Superior iudicauerit*. Clarius *Salmanſicenſia cap. 7. In carceratis quoquè confeſſionem Sacramentalem petentibus Præſidentes negare non poſſint.*

Carceratis datur cõmoditas confitendi non vero communicandi.

Iufames cõmunicare non permittantur.

Iuſtificatur Statutum argumento *Capituli pro dilectione de*

*de conſec.diſt.*2. vbi refertur Sanctus Cyprianus docens, *Puto nec maieſtati diuinæ; nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, vt pudor, & bonor Eccleſiæ, tam turpi, & infami contagione fœdetur*. Et ſermo eſt de hiſtrionibus, vbi Gloſ. *Nec talibus* (inquit) *nec cuicumquè infami notorio manifeſtè danda eſt Eucbariſtia*, quia licet in capitulo ſequenti ſubiungatur, *conuerſis, vel reuerſis ad Dominum gratia, & reconciliatio non negetur*, ex *Con.*3·*Carthag. cap.* 35. & *Conc. Aphricano cap.* 12. & ſermo ſit de infamia facti, & delicti, non iuris, ideſt non debet admitti ad communionem notorius peccator, vt eſt Scenius, Hiſtrio, Leno, Vſurarius, meretrix, inimicus &c. Admittitur tamen, qui per ſententiam infamis eſſet declaratus, ſed ſi ad meliorem frugem reuerſus ſit, cuiuſmodi ad triremes condemnati, aliquando S· Euchariſtiæ participes redduntur, poſt confeſſionem &c. Extra tamen triremes, non intra. poſtquam) inquam) de pœnitentia, & conuerſione conſtiterit, quia ſi hoc Sacerdoti, aut adſtantibus, & ſcientibus non conſtet, tales infames iuris, vel facti, non ſunt ad communionem admittendi. Notorium iuris facit Confeſſio Rei facta in iudicio, vel ſententia condemnatoria in Reum lata. Notorium autem facti conſurgit ex commiſſione criminis coram multis, quod non poſſit aliqua tergiuerſatione celari. *Abb. & alij Canoniſtæ in cap. veſtra. de cobabit Cleric. & Mul.* Nauar. *cap.*21.*num.* 35. *& lib.*3.*cõſ.*2.*de Decimis edit.*2. Quod autem neganda ſit S.Cõmunio peccatori publico, vt dictum eſt, ſiuè publicè miniſtretur, ſiuè priuatim, docent *S. Thom.* 3.*par. quæſt.*80.*art.*6.*S. Cyprianus lib.*1.*epiſt.*7.*Chryſoſt. bom.*83. *in Mattb. & bomil.* 60. *ad populum Antiocb. Auguſtinus tract.*26.*in Io. & lib.*50. *bom. bom. vlt. cap.* 12. qui refertur in *cap. multi* 2.*quæſt.*1. *& bom.*33.*in Mattb.* & Ratio eſt, quia publicus peccator nec re, nec ſpecie habet ius ad Euchariſtiã, & Sacerdos, vt ſit diſpẽſator fidelis, nõ debet ſanctũ dare canibus. *Mattb.* 7. Cũ igitur Carcerati ob ſentẽtiã, vel ante ſentẽtiã per violentam præſumptionem, aut ſuſpicionem criminis (*Rich. in* 4.*diſt.* 9.*q.*3. *Palud. quæſt.*4.*artic.*1.*conſ.*6,*Suarez in* 3.*part.diſt.* 67.*ſect* 6. Notorij peccatores ſint, & extimentur, optimo iure illis Euchariſtia negatur. Adde, non poſſe cum debita decentia Euchariſtiam ad carceres deferri. Et nimis inſolens, & indecorum

Notorium iuris, & facti, quid ſit

eſſet,

eſſet, ſi carceratis, cuſtoditis, recluſis cœleſtis cibus deferretur. Etiã ſi de emẽdatione cõſtaret. Ideo in Infirmaria, in qua altare eſſe ſolet, vel in alio decẽti loco miniſtrari præcipitur, quam ſolemnitatẽ paſſim fieri, vel ſæpius, non expedit. Cæterum ſolere, & debere Prelatos miſericordia vti in carceratos; illos viſitando, eoſq; recreando aſpectu cibatione lautiori in aliquibus, feſtis ſolẽnioribus docet *Ioan. Andr. in cap. quamuis. de pœnit. in 6. in 2. notat.* & non apparet melius eos viſitare poſſe, ac lautiori cibo reficere, quàm S Communione. Lege *Clar. quæſt. 46. verſ. ſolent*; qui citat *l nemo. C. de* Epiſcopali *audientia*. vbi dicitur. *Vbi primus dies Paſchalis extiterit nullum teneat Carcer incluſum, omnium vincula diſſoluantur*, à qua lege excipiunt Imperatores, delinquentes aliquos criminoſos.

Neque opponi poteſt, per ſtatutum conceditur confeſſio, ergo & communio, ex regula, *Cui pœnitentia conceditur, neque viaticum negari debet*, prout deducitur ex *Trid. Seſſ. 13. c. 7.* Item datur damnatis, mox in patibulum agendis, vt dicũt, *Gloſ. in Clem. 1. de pœnit. & re miſs. verb. pœnitentia. Sot. in 4. diſt. 12 quæſt. 1. art. 2. Silueſt. verb. Euchariſtia 3. num. 7. Tolet. lib 2. cap. 28. Binsfeld. de confeſſion. malefic. membr. 2. concluſ. 7. dub. 5. Nauar cap. 15. num. 23. P. Nauar. lib. 2. cap. 5. num. 228. Suar. in 3. par. diſput. 69 ſect. 3.* & ſumitur ex *cap. quæſitum. 13. quæſt. 2.* vbi dicitur, dandum eſſe Sacramentum damnatis, ſi pœniteant, & ita per omnes Chriſtiani Orbis partes practicatur, licet priſcis temporibus aliquando aliã conſuetudo fuerit. *Nau. lib. 5. conſ. 40. de pœnit. Couarr. lib 2. reſolut. cap. 1. nu. 11.* quam Pius V. ſuſtulit. *Sà verb, Euchariſtia. num. 2.* Si igitur datur damnatis ad mortem multò magis dari debet, in carcerem condemnatis.

Communio datur damnatis, & mox morituris.

Non inquam opponi poteſt, quia in mox morituris, & petentibus Euchariſtiam, etiam confeſſis adeſt publica delicti emendatio, cum non præſumatur aliud in fine vitæ. In carceratis autem non ſic, & ſuſpicio obrepere poſſit, quod id faciant vt è carceribus extrahantur, vel fugæ locus pateat, quare indulgetur confeſſio, quæ cum grauitate miniſtrari poteſt, & peccatoribus non negatur, negatur autem communio, ob rationes iam dictas.

Quare autem, iudicio Superioris, confeſſio Sacramentalis aliquando negari poſſit, cum ex Salmanticenſibus eadem cõ-

Confeſſio quando negari poſſit carceratis.

feſſio negari haud poſſe dicatur ea ratio aſſignanda venit. Quia ad ſalutem, & ad acquirendam primam gratiam lapſis poſt baptiſmum, ſola pœnitentia eſt neceſſaria neceſſitate præcepti, & medij. *Trid.ſeſſ.14 cap.2.* ſiue in re (ſi commoditas confeſſionis accedat) ſiue in voto, ſicuti neceſſarius ad ſalutem eſt baptiſmus aquæ, quando ſuſcipi poſſit, quando non, ſaltem deſiderij, quod vocant flaminis, & hæc duo ſacramenta ſunt neceſſaria neceſſitate medij, itaut; niſi ſuſcipiantur, vt dictum eſt, prima gratia acquiri, & peccata mortalia remitti non poſſint. Ideo vel ipſis maximis peccatoribus frequẽter miniſtrandum eſt confeſſionis Sacramentum, tanquam ſecundam tabulam poſt naufragium, cum prima tabula ſit baptiſmus, verbo Patrum, & Conciliorum, præcipuè *Tridentini ſeſſ citata S.Thom.73.par.quæſt.84.art.6.S Bonauentura in 4.diſt.14.* cum Scholaſticis; Sacramentum autem communionis non eſt neceſſarium neceſſitate medij, ſed ſolius præcepti, quod cum ſit affirmatiuum non obligat ſemper, & ad ſemper, ſed remotis impedimentis, & capta occaſione, ac commoditate. Quia hoc Sacramentum non eſt ordinatum ad reſuſcitationem mortuorum in peccatis, ſed ad ſpiritualem nutritionem, quam niſi viui effecti, per baptiſmum, & pœnitentiam, participare non poſſunt. *S.Thom.in 3 part quæſt.65.art.4.in cuius quæſt.73.Suarez, & Conimb. Sotus in 4.diſt.8. artic.3:* & alij, & cum præcipuum impedimentum inter alia ſit, in vinculis detineri, ideo indulgetur confeſſio neceſſaria ad ſalutem, denegatur communio, quatenus impeditis, & conſulitur dandam in Paſchale, ad impletionem præcepti Eccleſiaſtici *cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœnit. & remiſſ. Trid ſeſſ.13.can.9.* quod in præcepto Chriſti fundatur, nimirum, quod ſuum corpus aliquando ſumamus, *Io.6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.* Hoc autem tempus determinauit Eccleſia, *ad minus in Paſchate*, vt loquitur, *Conc. Lateranenſe*, vel *ſingulis annis ſaltem in Paſchate.* vt dicit *Trid ſeſſ.13.* vt ſciamus debere nos communicare etiam extra Paſchate tempus, in articulo mortis, vt *Conc. Nicænum can.13. & Trid.ſeſſ.13.cap.6.* & vbi ſpiritualis alimoniȩ ſuſceptio dilata, vitam, diù conſiſtere non poſſe, ſignificaret. Vnde *Trident.ſeſſ.13.cap.8.S.Thom.3.part.quæſt.80. S.Bonauentura in 4.diſt.12.artic.1.quæſt.3.* & alij conſulunt huius cibi frequentiam

Baptiſmus, & pœnitentia ſunt neceſſaria neceſſitate medij.

Euchariſtia neceſſitate præcepti

tiam, quia per eum deperditum humidum radicale deuotionis, reparatur, & reſtauratur. Verbis Domini ſupra allegatis id ſuadentibus, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.*

Verumtamen eſt, quod Carceratus in perpetuum, ſicuti non poteſt ſuſcipere ſacramentum, ita ad annuam, vel frequentiorem Communionem non obligatur, & ſufficit ei deſiderium. Nec enim cum tanto rigore hoc præceptum fuit in Eccleſia practicatum, cum legamus Sanctos Paulum primum Eremitam, Antonium Magnum, Benedictum, & alios ſolitudinis cultores per tres, per 20. per 100. ferè annos in ſpeluncis delituiſſe, & non communicaſſe, ſufficiente ipſis, aliquando id ſuſcepiſſe, quare quod ipſi fecerunt ob ſolitudinis amorem, benè poterunt facere in vinculis detenti, ob commoditatis defectum. Præterea non teneri Superiorem Carceratis huiuſmodi offerre Sanctiſſimam Euchariſtiam, & eò minus illos cogere niſi ipſi petant. argumento, *cap. Scenicis*, in quo dicitur *Scenicis, & hyſtrionibus cæteriſquè huiuſmodi perſonis, vel apoſtaticis conuerſis, vel reuerſis ad Dominum, gratia, vel reconciliatio non negetur*. quod petitionis inſtantiam ſupponit, & *Flammin. Chartar. lib. 3. ſua pract. c. 2. num.* 54. declarat ad hanc rem *cap. quæſitum*. 13. *quæſt.* 2, in quo dicitur *Confiteantur, aut confiteri deſiderant*. ergo (ſubinfert ille) *non deſiderantes confiteri, non ſunt impuniti relinquendi*, & citat *Caſſan. Sotum, Peguam*. Cibus enim non ingeritur, niſi illius appetitum habentibus. Poſſunt tamen ſuadere, prout charitas vrſerit, & ipſimet carcerati, peccant mortaliter, niſi illo tempore non communicent; quia accedente commoditate, pręceptum Eccleſiæ non cuſtodiunt.

Sancti antiquioris Eccleſiæ non ſæpè communicabãt.

Tandem cauſa negandi huiuſmodi hominibus frequentem confeſſionem, præcipuè ijs, qui adhuc ad curiæ informationẽ detinentur, vnica eſſe poterit. Ne ſcilicet ſub ſpecie confeſſionis conſilium de reſpondendo, vel non reſpondendo Iudici exquirant, neuè captandæ fugæ occaſionem arripiant. Hinc ortum, vt Rei in Secretis carceribus detineantur, nec ad largam ponantur, niſi offenſiuus proceſſus completus fuerit, *Ne reus* (inquit) *Marſilius in pract. Crimin. §. nunc videndum* poſt numerum 15. *ab aliquo ad occultandum delictum inſtruatur*, & quando opus fuerit alloqui aliquem Reum in ſecretis carceribus,

Confeſſionis Sacramentum negatur carceratis dum cõficitur proceſſus.

ribus, cauti iudices obſeruant, ne talis allocutio fiat, niſi præſente ipſo Iudice, vel cauſæ Notario, Ne *affectata occaſione* (inquit *Chart. lib. 3. practica cap. 3. num. 46.*) *aliquo modo reum ad occultandum delictum inſtrui contingat*. His tamen remotis, cenſeo grauiter peccare Superiorem, tanquam ſalutis carcerati hoſtem, & pro merito puniendum, qui confeſſores talibus perſonis, & in afflictione conſtitutis, negant. Scimus enim quid in anima tribulata peccata operentur, quid cœleſtis medicina conferat. Itaquè ne dum ex charitate, ſed ex iuſtitia tenentur, in carceré detruſi morem gerere, circa confeſſiones.

Carcerati ieiunant, & publicè diſciplinantur

Reſpondeo quarto, *Carcerati qualibet ſexta feria, coram fratribus capitulariter congregatis, ſine capucio, flagella diſciplinæ ſibi adhibere per totum pſalmum Miſerere mei Deus, & in pane, & aqua genuflexi ieiunare debent*. Ita ſtatutum *de pœnis num.* 13. Super quo aduertendum duco, hanc mortificationem non dirigi ad carceratos ob cuſtodiam, ſed ad pœnam. Quia non debent puniri, quorum delicta iudicata non fuerint, reciperent enim pęnam ante culpam, quod eſt omninò iniquum *l. cum rem ff. de bonis damnator. l. maximum vitium. C. de liberis præteritis*. at qui in cuſtodia detinetur, eſt quidem in præſumptione criminis, non tamen iudicatus criminoſus, ergo tales pœnitentias ſubire non debet, quas facere tenetur carceratus ad pœnam, quia dum illi carceris pœua infligitur, etiam ad iſtas pœnitentias condemnatur, quæ de iure municipali in carcerationis pœna continentur.

Non datur pœna ante culpam.

Nec extra rationem Sancitum eſt, quia tales publicæ demõſtrationes carceratis ad magnam mortificationem, & reliquis fratribus ad ſalutare diriguntur exemplum. Vt nimirum ex veneno culpæ anthidotum emendationis, & præſeruationis eliciatur. Si enim has publicas demonſtrationes non facerent, vix in aliorum notitiam delinquentium correctio deueniret, cum carceres, non publici, ſed ſecreti ſint. & nullus fratrum carceratos alloquatur. In ſæcularibus autem, quia carceres omnibus innoteſcunt, correctiones publicantur, & vt hunc morem in Sacris etiam Canonibus aliquo modo reperiamus, Legimus Clericos antiquitus verberibus correptos fuiſſe, *vt c. 1. 5. quæſt. 1. & cap. cum beatus. diſt. 45. & cap. 1. de calumniat. & c. fin. diſt. 35.* in quibus verberari calumniatores, & ebrioſos præcipitur, vt notant *Gloſ. & Panbor. in dicto cap. 1. de calum.*

Clerici antiquitus ad correptionē verberati

& Præ-

& Præpoſit. in cap.fin. diſt. 25. aduertentes diſcrimen Canonicum, vt Clerici in Sacris Conſtituti non verberentur, niſi pro grauibus, & mortalibus culpis. In minoribus autem verberari poſſunt pro leuioribus culpis, & elicitur ex *Sancto Auguſtino epiſt. ad Marcellum,* vbi ait *Confeſſionem verberibus eruiſti.* Nec mirum eſt, vt per *Panbor. cit. apud Diaz in praxi cap.* 136. quod membra electa Chriſti verberibus affici Sacri Canones permittant, quia id factum eſt ad pietatis oſtenſionem, namcum per leges ciuiles mortes, & membrorum mutilationes infligebantur, placuit Eccleſiæ, in ſuos Clericos potius verberibus, quàm mortibus, & mutilationibus animaduertere. Et licet hæc fuſtigatio exularit ab aula, vt ex *Claro. quæſt.* 70. *Mileio in praxi fol* 148 *ac Petro Gregor.* 3. *par. Syntag. iuris. lib.* 31. *cap.* 11. aduertit *Salſedo in d. cap.* 136. *Diaz* tamen noſtro huic Statuto præludit, vt graue non æſtimetur regularis diſciplina, ſuis manibus ſibi inflicta, qui ob talia delicta, meretur, non ſolum publicè fuſtigari, ſed etiam mortis pœnam ſubire. Equidem Religioſo qui vt plurimum ſuum ſeruat cubiculum, & habet cællam pro cœlo, minus grauis carcer euaderet, ſi otio temporis, & ventrem ſaturatus, nihil aliud pateretur; quare ad punitionis ſenſum, & ieiunium, & flagellatio publica imponuntur.

Reſpondeo quinto, Non negauerim poſſe aliquando Prælatos ex graui cauſa, Diffinitorio cognita has carcerationis circumſtantias remittere, & ſi non adimpleantur, niſi fiat per contemptum, aliquando culpa vacare, quia pœnatum moderatio Iudici ex Statuto remittitur. & Statutorum tranſgreſsio, culpam grauem non inducit, poſſet tamen à Superiore, tanquã ſtatuti tranſgreſſor puniri, ſi in iſtis notabilis exceſſus exiſteret.

Quæritur decimo, Carceres quales, & quot eſſe debeant.

Reſpondeo ex Statuto de pœnis num. 8. *Quare vt atrocia, & grauia delicta puniri poſſint in omnibus locis ſaltem in præcipuis Prouinciæ habeantur Carceres omnino fortes, humani tamen, & lucidi, vt carcerati diuinum officium recitare, & ſpirituali lectioni vacare poſſint.* Verè deplorandus eſt naturæ, & virtutis caſus, quia tempus, quod in conſtruendis Oratorijs, & excauandis Eremis ad corporis afflictionem terere debemus, inſtruendis Carceribus ad delictorum punitiones inſu-

Carceres antiquitus pauci.

inſumimus, vt erubeſcant Religioſi, qui legentes Satyricum illud *Iuuenalis*; *Satyr.3.*

Fœlices pro auorum atauos, fœlicia dicas
Sæcula, quæ quondam ſub Regibus, atquè Tribunis
Viderunt vno contentam carcere Romam.

Carceris vtilitatis.

Multos carceres, & omninò fortes accommodant. Deplorandus quidem, ſed cum natura, cum Eccleſia, cum Religione, quæ tabulis hiſce poſt pietatis, & timoris naufragium ad Reipublicæ conſeruationem vtuntur, vt maculas iſtas conuiuantes, peſtes graſsantes, mala perniciem minitantia in vnũ locum coërceant, alioſq. fœdare non patiantur, de peccato peccatum in carne damnantes, & antidotum ex veneno elicientes. Scitè *Tertullianus lib. ad Martyres c.1.* vocat carcerẽ diaboli domum, ſed diuina virtute in ipſius diaboli perniciem commutatum. *Domus quidem* (inquit) *diaboli eſt carcer, in qua familiam ſuam continet, ſed vos ideò perueniſtis* (ſiue ad virtutis teſtimonium, ſiue ad culpæ purgationem, nam patrum ad hunc effectum refert) *vt illum etiam in domo ſua conculcetis*, quia vix fieri poteſt, vt tribulatio intellectum non tribuat, & quos peccatores carcer recepit, non emittat innoxios. In hoc, vel ipſæ virtuti comparandus. *Iniuriã carceris coronam eſſe caſtitatis*, docuit *S. Ambr. lib. 4. in Lucam*, loquens de Ioſepho, *& eò nobiliorem, quò tetrior carcer eſt*. Nam pœna incontinentiæ eſt caſtitatis aſſertrix, & ferrum, quod ſub terra defoſſum eruginem contraxerat, in fornacem iniectum eruginatur, & priſtino candori reſtituitur. Quid ni? *Si & ipſæ mũdi anguſtiæ carceres appellantur*, teſte *Authore imperfecti ho. 11. in Matt. Ipſæmet delitiæ carcerem animæ creant, quem à Natiuitate ad extremum vſquè diem circumferimus*, vt dixit *Philo lib. de Agricultura, & eò grauiorem, quò lautiorem. ex Pytagora apud Baſilium ho. ad Adoleſcentes*. Adeovt Apoſtolus ad *Roman. 7.* dixerit. *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* & Commentatore *Ambr. in Pſalm. 118. orat. 4. Pulchrè Apoſtolus de mortis huius corpore liberari cupit, qui a carcere quodam claudimur, & in quodam luxuriæ gurguſtio ſiti, tenebris inuoluimur delictorum*, quibus accinit *Hugo Carenſis in cap. 2. Eccleſiaſtici*. *Quidquid* (inquit) *in mundo amatur, carcer animæ eſt, vbi anima miſera amatoris vinculo recluſa tene-*

tenetur, atque ligata. Sed hac moralitate ſe poſita, & ſuppoſitis ijs, quæ initio huius tractatus præfati ſumus, maximè cum ſciamus S. P. N. Franciſcum viuum defodi iuſsiſse inobedientem, quod exemplum aliquid plus ſapit, quàm carceribus includi, declaremus aliqua circa conditiones carcerum.

Primò enim in omnibus principalioribus ſaltem locis carceres fabricari iubentur, ne correctioni locus deſit, & ſcandalo remoueatur occaſio. Si nimirum delinquentem oporteret, vel ſtipatum Fratribus, aut ſatellitibus, vel vinculis conſtrictum per medias Ciuitates conducere, quo caſu plus noceret remedium, quàm peccatum. Et neſcio, ſi expediret cum tanto Religionis detrimento, delicta ſine ſcandalo ſæcularium commiſsa corrigere, cum iure naturæ teneamur ex duobus malis minus eligere, & minus eſt malum priuatum, & occultum non punire, quàm Conuentus, vel Religionis famam denigrare.

Carceres ſint in omni loco principaliori.

Secundò carceres fortes fabricari mandatur, ne fugæ locus pateat, adeſt titulus *in Codice lib. 9. tit. 5. de Cuſtodia reorum*, *& lib. 48. ff. titulo 3.* iunctis, quæ in titulis de *Epiſcopali audientia* decernuntur. *l. enim prima citati Codicis*, dicitur *Maneant ſub fida cuſtodia*, *& l. ad Commentarienſem*, punitur cuſtos carceris, qui Commentarienſis appellatur ex pœna, qua puniretur, qui fugit, & in iure Canonico, *vt in Clem. multorum de hæreticis*, diſponitur, vt hæreticales carceres duobus cuſtodibus, & duabus diuerſis clauibus ab Epiſcopo, & inquiſitore determinandis, & aſſeruandis cuſtodiantur. & *in cap. Tua de pœnis*. decernitur, quod Clerici in magnis criminibus deprehenſi, debeant in arctis Monaſterijs detrudi ad pœnitentiam peragendam.

Carceres tuti ſint.

Tertiò, quod carceres ſint humani, & lucidi; circa quod non negauerim diſtingui in iure qualitatem carceris, vt notarunt *Ioan de Anan. in cap. à nobis de apoſt. & in cap. ſignificauit de Iudæis*, *& Baldus in Authentica ſi captiui*, *C. de Epiſc. & Clericis*, præcipuè Ordinarij, duri, ac duriſſimi, vt in *cap. Nouimus. de verb ſignif.* vbi de quodam falſario decernitur, *vt in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipſum includas, pane tribulationis, & aqua anguſtiæ ſuſtentandum, vt commiſſa defleat, & flenda iterum non committat. & cap. a Nobis.*

Carceres ſint humani, & lucidi, & quid de enormibus delictis antiquitus diſponitur.

bis de Apoſt. vbi de Apoſtatis carceratis,qui conuerti nolebant, dicitur *Tales. ſi volueris, poteris ſub graui cuſtodia carcerare. Ita quod ſolummodo vita ſibi miſera reſeruetur, donec à ſuæ præſumptionis nequitia reſipiſcant,* & *cap. Tua de pœnis.* in quo latrones, vel in magnis criminibus deprehenſi iubentur *degradari, detrudi in arctis Monaſterijs ad pœnitentiam peragendam.* Tamen hæc arctitudo carcerum, non eo deducenda eſt, vt in illis humanitas deſideretur, & abundet crudelitas, vel ex loci fœditate, vel ex tenebrarum acceſſu, vt verificari poſſit illud *pſalm.* 106. *ſedentes in tenebris,* & *vmbra mortis uinctos in mendicitate,* & *ferro.* Hoc enim barbarum eſt, & inhumanum, ſacris nedum canonibuus, ſed etiam ciuilibus legibus prohibitum. In *Codice* enim citato *de cuſtodia Reorum l.* 1. decernit Conſtantius Imperator. *Interea Reum exhibitum, non per ferreas manicas,* & *inherentes oſſibus, mitti oportet, ſed prolixiores catenas, ſi criminis qualitas, etiam catenarum acerbitatem poſtulauerit, vt* & *cruciatio deſit,* & *maneant ſub fida cuſtodia. Nec verò ſedis intima tenebras pati debebit incluſus, ſed vſurpata luce vegetari, ac ſubleuari. Et vbi nox geminauerit cuſtodiam, in veſtibulis carcerum,* & *ſalubribus locis recipi, ac reuertente iterum die, ad primum ſolis ortum, illicò ad publicum lumen educi, ne pœnis carceris perimantur, quod innocentibus miſerum, noxijs verò non ſatis ſeuerum eſſe dignoſcitur.* Submittens pœnæ Capitali Cuſtodes, & Miniſtros, ac ipſum Iudicem, qui crudelitatem vendunt affligendo Reos inedia, vel longa tabe conſumere facientes. Quod ſi Reus, vel moriatur propter inediam, vel ita ob rigorem carceris debilitetur, vt inutilis poſtea euadat, malitia, vel negligentia Iudicis, eum non tantum peccare mortaliter, ſed etiam eſſe reum homicidij, & irregularitatis affirmant *Abb. in cap. à nobis de Apoſt.* & *in cap. qualiter,* & *quando de accuſ. il ſecondo Anton. de accuſat. Ioan. de Lignano in Clemen.* 1. *pœniten.* & *remiſſ. Bartol. in l. nemo carcerem de exact. tribut.* & *in tract. de quæſtion. verſ. ſed quid de tali quæſt. Angelus in dicta l. nemo carcer. contra Io. Andr. in capit. à nobis de Apoſtatis,* qui putauit, poſſe ita attenuari panem, & aquam, vt vita etiam attenuetur. Hæc enim non eſt Sacrorum Canonum, & pijſſimorum Pontificum mens, de qua nefas eſt præſumere, quod crudelio-

Carceratis adhibeatur humanitas.

Carceratū inedia perimens, vel inhumanitate debilitans reus homicidij eſt, & irregularis.

delliores ſint Vicarij Chriſti, Imperatore Conſtantio, qui ſatis fuit à pietate alienus. Quinimo pijſſimi Imperatores, Gratianus, Valentinus, & Theodoſius *C. de Cuſt. Reorum. l. nemo oportet*. diſponunt, quod Epiſcopi, per quartam, & ſextam feriam inquirant eos, qui ſunt in cuſtodia, quam ob cauſam incluſi ſint, & iudicare, & à ſoluere ipſos, & *l. nemo deincepi. C. de Epiſcop. audientia*. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius præcipiunt educi de vinculis detentos in die Paſchatis, & *l. Iudices eod.* Honorius, & Theodoſius, diſponunt; vt diebus Dominicis eductos Reos de cuſtodijs videant, & interrogent, ne humanitas clauſis per corruptos Carcerum Cuſtodes denegetur. Victualem ſubſtantiam non habentibus, per publicas expenſas miniſtrari faciant, adiunctis pœnis in delinquentes, & commiſſa cura Epiſcopis, vt iſta ſeruari faciant, & *l. de his quos. C. de cuſtod. Reor.* præfati Imperatores Gratianus, Valentin., & Theodoſius præcipiunt, vt Commentarienſes quolibet menſe ingerant numerum perſonarum, varietatem delictorum clauſorum Ordines, ætatem vinctorum ſancitis in illos, & in Iudices deſides pœna amiſſionis officiorum, & ſolutionem viginti, vel decem librarum auri, vocantquè *talem Iudicem Deſidem, ac re ſupina ceruice tantum titulum gerentem*. Quibus conſonat *Canon. 20. Concilij Aurelianenſis quinti*. *Id etiam* (inquit) *miſerationis intuitu æquum duximus cuſtodiri, vt qui pro quibuſcumquè culpis in carceribus deputantur, ab Archidiacono, ſeu Præpoſito Eccleſiæ ſingulis diebus Dominicis requiratur, vt neceſſitas vinctorum. Secundum præceptum diuinum miſericorditer ſubleuetur, atquè à Pontifice inſtituta, fideli, & diligenti perſona, quæ neceſſaria prouideat, competens eis victus de domo Eccleſiæ tribuatur*.

Piorum Principum in Carceratos Clementia.

Equidem, cum nil inhumanitate, & crudelitate alienius à Religioſis putem, qui ſpeciali pietatis, & charitatis vinculo, & Deo, & ſuis fratribus ſunt adſtricti, mihi perſuadere non poſſum, reperiri regularem famil'iam, quæ nimium in ſuos ſæuiat delinquentes, putetquè Sanctitatis opinionem, rigida delinquentium coercitione tueri; ac propterea inuios, & inacceſſos Carceres defodiat, in quibus viuos tumulet, nec vnquam ad ſuperas auras remeare permit-

Quam dedeceat religioſos, in ſuos clauſos ſæuire. Sugillantur humanitatis hoſtes ſãctitatis affectatores.

mittant, miſericordiaquè deſtitutos, omniquè humano ſolatio priuatos, in deſperationis barathrum deprimat, & mortem vitæ præferre conſtringat, nedum prophetico carceri, vt diximus ſimiles. *Sedentes in tenebris, & tenebra mortis vinctos in mendicitate, & ferro.* Sed etiam Perſico, de quo Ioannes Eleemoſinarius apud Metaphraſtum in eius Actis affirmat, *Legem eſſe apud Perſas, vt qui conuicti erant in eam cuſtodiam, quæ Lethe appellatur, nunquam reuocarentur, & ea ratione conſentaneum eſt, eam fuiſſe vocatam Lethe, ideſt, obliuionem*, vt verè dicere poſſit miſer ille, *obliuioni datus ſum tanquam mortuus à corde*, quia antea à ſuorum charitate mortuus, quam à proprijs culpis reperitur extorris. Nec video Chriſtianæ correctionis normam, in qua inter tormenta miſeratio non reluceat, neque Religioſos appellare audeo, quos ab Eccleſiaſticis quiſquè ſanctionibus alienos eſſe cognoſco, nulla vnquam fuit, nec erit Apoſtolico Collegio Congregatio ſanctior, nulla primitiuæ Eccleſiæ in cunabulis Religio ad pietatem propenſior, in perfectione feruentior, in culparum perſecutione vehementior, quas, & commiſsas, & morte etiam emendatas legimus, attamen artificioſa inhumanitate nominis ſplendorem ſuſtentaſse, nón legitur, quippè qui inter Sanctos inſtabiles, & prauos reperiri, cognoſcebant, neque ſanctitatem aliorum confundi ex paucorum peruerſione arbitrabantur, & ideò vt de proprijs confundebantur erroribus, ita de diuinis præſumebant auxilijs timentes, ne in ſubditorũ, & Fratrum correctionibus rigoroſis, & ab omni humanitate alienis ſibi intimaretur Euangelicũ illud. *Matt* 18. *Serue nequam omne debitum dimiſi tibi, quia tu rogaſti me, nonne, & te oportuit miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?* Et hoc ideò, quia cum à Domino miſericordiam conſequutus eſset, tenens, ſuffocabat conſeruum, Credentes, quod ſicut inter ſuorum tormenta proximorum, humanæ pietatis debitum exoluiſsent, ita ſibi à Domino reddendum. Deo autem ingentes gratias reddimus, quod Minoritæ familiæ pietatis viſcera indidit, quibus pronior eſt ad ignoſcendum, quàm ad puniendum, plus miſericordiæ, quàm vigori ſtudet, plus olei, quàm vini immiſcet, etiam per corporis afflictiones, dum punit, ignoſcit.

Illud

Nimis rigidi in reorum punitionibus & cuſtodia, peccane mortaliter.

Illud tamen aduertere viſum eſt, peccare mortaliter Superiores, qui nimis rigidi ſunt in delinquentium punitionibus, & præcipuè in Carceratorum Cuſtodia; ſi vltra ſancitas regulas victus abſtinentia macerent, lumine priuant, cõmoditatem recitandi horas Canonicas denegent, libros ſpirituales legendi occaſiones preripiant, humidis, ſquallidis, inhumanis carceribus Reos mancipent. Quia ipſis vltra Statuta Ordinis ſęuiendi authoritas non conceditur & agitur de re grauiſſima, & de violatione pręcepti charitatis *c. ex parte de cenſibus. l. ſi Seruus ff. de pig. act. l. nec Supina. ff. de iuris, & facti ignor. c. diſciplina. diſt. 45. Angelus ver. Correctio Prælatorum nu. 1. cum Summiſtis eod. Rod. tom. 2. quæſt. 17. art. 3. Portel. verb. Carcer. num. 2. Diaz in practica cap. 127. num. 2.*

Quæritur XI. quid circa fugientes de Carceribus.

Reſpondeo per Statutum *cap. 7. §. 5. de pœnis numer. 10. & 11. liberans aliquem à Carcere, vel ad illius fugam conſiliũ, aut auxilium prabens, vel ſi illius Cuſtos in id conſenſerit, Poſtquam legitime de malitia conſtiterit, carceribus arbitrio Prouincialis mancipetur: Quorum ſi particeps eſſe doloſ, aut negligentia, Guardianus conuictus fuerit, officio priuetur, & grauius etiam puniatur, Superiorum iudicio.* Super quo Statuto eſt.

Prima difficultas, An liceat Carceribus mancipato fugere.

Iuſtè carcerato nõ licet fugere.

Reſpondeo iniuſtè Carcerato licet, iuſtè autem non licet, niſi in caſu aliquo. Ratio quam adducit *Follerius c. 12. praxis crim. nu.* 13. eſt, quia iuſtè captus, iure naturali obligatur ad pœnam, vt notat *Bartol. in l. ex hoc iure ff. de iuſt. circa fin. Gloſ. in l. Seruus ff. de his, qui not. infam.* facit text. in *l. fin. C. de collat. fundi patrimon. l. eius, qui delatorem: ff. de iure Fiſci.* Ergo etiam in conſcientia, quia quod ius non obligat, conſciẽtia non conſtringit. *Bald. in l. 1. C. de Vectigalibus, & commiſſis. Abb. in c. 1. de reſtit. in integr. fin. Gloſ. in c. fraternitatis* 12. *q.* 2. Quam concluſionem fuſè examinauit *Couar. Variar. reſolut. lib. 1. c. 2. nu. 10. fine.* qui citat *l. vis eius C. de probat.* Addit tamen §1 *ſeptimo, animaduerſis.* Quod damnatus ad mortem ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè debet, ſi poteſt, fugere è Carcere, alioquin peccabit mortaliter, quia licet indirectè, & mediatè, eſt cauſa ſuæ mortis, & maxima vtitur temeritate, manendo in carcere, vnde ei ſequatur mors ex doctrina *S. Thomæ* 2. 2. *q. 69. art. 4. ad* 2. dicentis. *Damnatum iuſtè ad mortem, non teneri manere*

An condemnato ad mortẽ.

in carcere & ſic non fugere. Tantum enim tenetur pati pœnam, non autem aliquid agere, ex quo ſequatur mors. Sicut damnatus, vt fame moriatur, poterit cibum oblatum ſumere, quia non ſumere, eſſet ſeipſum occidere. Ad cuius doctrinę declarationem, ait, non poſſe, quem facere actus, immediatè, & ex ſua propria natura tendentes ad mortem, vt gladio ſe occidere, laqueo præfocare, venenum bibere &c. quia iſti actus nulla ratione cohoneſtari poſſunt. Poſſe tamē facere actus, quibus per accidēs mors ſit adiūcta, quia iſti poſſunt aliqua ratione eſſe liciti, vt non fugere, vbi mors immineat, ire, vbi mors paretur. Hinc Martyres licitè potuerunt non fugere, cum potuiſſent. Iuſtè vel iniquè damnatus poſſe furcas ſcandere &c. milites poſſe, vt victoria potiantur, ſe in belli, vel certæ mortis diſcrimen conijcere, quia hic actus non eſt per ſe ordinatus ad mortem, ſed ad victoriam, vt fecit Eleazarus perfodiendo Elefantem 1. *Macab. 6.* & Iudas. *lib. 1. c. 9.* Et ſi temeritatis notam, ac conſequenter culpam non negarim in ijs, qui temerarie potius quam fortiter, ſe in pericula inijciunt, quia mors ſequitur in his caſibus opera, vel malitia aliorum. Iſti autem honeſtari poſſunt ob Dei gloriam, ob publicum exemplum aliorum.

Quid ſi redire ad carcerem iuraſſet.

Quod ſi ad carcerem redire iuraſſet, vel ſimpliciter promiſiſſet, is qui iuſtè damnatus eſſet, ait, redire debere, ſub violati iuramenti religione, iuxta *Gloſ. Cardinalem, Anchar. Io. Andr. Speculat. Abb. Barthol. Brixienſem, Alber.. Hippol. Curtium* Senior. *Præpoſ.* Driedonem. *Io. maiorem*, quos citat, & ſequitur *ibid. n. 8. §. Cæterum vt ad. & §.* Decimo, *& n. 7. §. Tertio ex prima*, vbi plures alios citat. cum ſentientibus, iniuſtè captum, & mortem ſibi inferri timentem ab iniquo Iudice, non teneri, etiamſi iuraſſet redire. Vocatquè hanc ſententiam veriſſimam, imò peccare, ſi rediret, quia eſſet ſuę vitæ temerarius ſpretor, & faceret id, ex quo ſequitur mors, & eſt ſui ipſius homicida. Nec opponi debet iuramentum, quia hoc ſeruari non debet, vbi ſit peccatum, cuiuſmodi eſſet, ſi ſui homicida efficeretur, ex citata ſententia S. Thomæ. Quod ſi dicas, iniuſtè damnatus, poteſt appellationem remittere, & tacitè conſentire ad ſui occiſionem. *l. 1: ad fin. ff. de quaſtion. & l* Diui *ff. de pœnis* & iniuſtè delatus de falſo crimine poteſt defenſionibus renunciare. *c. ad noſtrum* 23. *q.* 5. Reſpondet id verum eſſe, dum dubius fuerit de propriæ innocentiæ tutela; quia ſi cer-

tus

Digitized by Google

tus eſſet, quod per appellationem, & defenſionem, tueri ſe poſſet, peccaret mortaliter, illas omittendo, quia omitteret facere, quod poſſet illum ab imminentis mortis periculo liberare.

Verum tamen eſt, non conſtare de fundamento allato, *damnatum non teneri manere in carcere*, quia ſi tenetur pati pœnam, & pœna hęc ſubiri non poſſit, niſi maneat in Carcere, neceſſaria deductione infertur, teneri manere in viribus Iudicis, vt pœnam pati poſſit, maximè ſi iuſtè damnatus fuerit. Refellitur ſententia Follerij de fuga carcerati, & condemnati.

Nec illud, Quod teneatur non redire ad Carcerem, etiamſi iuraſſet, quia aliter eſſet ſui homicida. Quia ſi ex ſua doctrina, non peccant facientes aliquos actus remotos, ad mortem ordinatos, vt ſupra dictum eſt, quia ipſis per accidens mors adnectitur, ita etiam per accidens mors adnectitur reditui ad Carcerem, poſſet enim non occidi. Ergo vel negandum antecedens, vel concedendum conſequens.

Nec illud, quod niſi fugiat, dum poteſt, peccat mortaliter, quia inde illi ſequitur mors. Nam deductio facta in Martyribus iugulat antecedens, ſi enim licuit Martyribus cur non licebit alijs cum etiam iſte condemnatus poſſit habere honeſtum motiuum nimirum, ſubire pœnam ſuo peccato debitam. Cui fauet doctrina *Scoti In 4. diſtinct. 45. quaſt. 3.* dicentis. Quod ſi ex communi doctrina *Silu. verb. Bellum §. 7. Leſſij lib. 2. cap. 9. dub. 8. num. 5. Toleti lib. 5. cap. 6. num.* 10. *Molinæ diſp. 4. num. 1. Sá verb. Homicidium. num.* 21. *Rodriguez 1. par. cap. 136. num. 17. Felliuc. tract. 29. num* 43. & aliorum apud *Bonac. de reſtitut. in particulari diſp. 2. quaſt. vltima ſect. 1. punct. 8. num. 9.* non tenentur occidere inuaſorem ob defenſionem vitę, quia ſicuti poſſumus exponere vitam noſtram, pro ſaluanda vita proximi, ita poſſumus noſtram non defendere exemplo Chriſti, & Sanctorum. Homicidam debere in conſciẽtia ſubire mortẽ tamquã à deo tali peccato impoſitam.

Non poſſe autem renunciare defenſionibus, ſine culpa, dũ certus ſit ad mortis euaſionem proficere, non videtur verum, quia ex ſententia *Soti lib. 5. de iuſtit. q. 1. ar. 4. Toleti lib. 5. c. 6. n. 4. Leſſij lib. 2. c. 9. n. 27.* poſſumus omittere actiones, ad vitã neceſſarias, vt inuaſorem non occidere; pro amico vitã exponere, in tempeſtate tabulã alteri relinquere: in fame panem Patri dare; reſpuere cibum oblatum condẽnato, vt fame moriatur, inſeruire infectis peſte. Non redimere vitã enormi præ- Vitam quomodo tenemur cõſeruare.

Digitized by Google

tio, vel eam exquiſitiſſimis remedijs conſeruare: aut aliò cõmigrare, ad ſalubriorem aerem, ſe ex altiſſima turri, vel è naui, ad fugiendum incendium præcipitem dare, vel in mare deijcere &c. vt docẽt citati Doctores *Sà n.22. Felliuc. à n.70. Petrus Nau. lib.2.c.3.n.73. Leſſius c.8. dub.6.n.28. Salonius 22.q.69. art.4. controu.2.conſ.2. Bagnes 16.art.4. Clauis reg.lib.12.c.18 n.13 Arag.2.2.q.69.art.4.* Pari igitur ratione poteſt ſe non defendere ſcriptis, ſicut poteſt ſe non defendere manibus.

Carceratus poteſt fugere, ſi iniuſtè detineatur, & quid ſi iuſtè.

Stet igitur concluſio poſita, Iniuſtè carceratum poſſe abſq. vlla peccati labe è Carceribus fugere. Quinimo poſſe etiamſi iuſtè Carceratus reperiatur, vt mortem, aut mutilationem, aut triremes ſibi imminẽtes, effugiat, data fugiendi opportunitate quod probat idem *Couar. loco citato n.10. §. In ſecunda propoſitæ ex l. vis eius. C. de probation. Anchar. & Imola in Clem. Paſtoralis. de re iud. S. Thomas, & Caiet. d.q.69. art.4. Driedone de liber. Chriſtia. pag.226. Arch. in c. cum homo 23.q.5.* quia ſolum tenetur pati, non agere ad pœnam *l.1. ff. de bonis eorum, qui ſibi mortem conſciſcunt. c. innocens 22.q.4.* & affirmant alij authores ſupra citati. Verũ de iuſtè Carceratis contrarium tenendum eſt, quam communem eſſe teſtatur *Clar. lib.5. §. fin. q.21. verſ.3. autem modo, ex Andrea de Iſer. in repert. l.1. C. de Sacros. Eccleſ.* qui etiam docet, fugam è Carcere, facere plenam delicti probationẽ contra fugientẽ. *Ripa in l. admonendi n.170. ff. de iureiur. Cato Saccus ibid. n.81. Duegnas in reg.389.* Habetur enim pro confeſſo, & conuicto *Princeps ff. de Cuſtod. reor.* & de cõmuni atteſtatur *Boerius dec.215. Anton. Gomez c.9. delictorũ n.11.* & poteſt in pœnã ordinariã condẽnari, Vt fusè probat idẽ *Duegnas reg.362.* qui ampliat regulam, etiam ſi delictum non commiſiſſet etiamſi relaxatus è carcere, poſteà fugiſſet, etiamſi non exiſſet, ſed inuentus eſſet actu, exiens etiamſi fugiſſet ex aliqua Camera, vel Palatio poteſtatis, in quo ſub Cuſtodibus detineretur. Quę omnia per multos Doctores probat, ac iura, & valere affirmat, niſi Carcerẽ apertũ reperiſſet, quia tũc nõ habebitur pro cõfeſſo. Vel ſi ſpõte poſtea reuerteretur, Aut nõ eſſet Carceratus pro ſpeciali inquiſitione, ſed generali, quia tũc nõ preſumitur cõtra illũ delictũ, de quo non fit Inquiſitio. Siue fugeret ad vitãdũ aliquod graue periculũ, vt ruinæ carceris, incẽdij, inũdationis, violãdæ pudicitię, hoſtilitatis, aut inuaſionis &c. ſæuitiæ iudicis &c. iuſtus enim timor

Fuga è carcere facit plenã delicti probationem, confeſſum, & conuictũ.

excuſat.

excuſat.Ex quibus infertur,quod ſi punitur iſta fuga,ſignũ eſt eſſe culpã, alias nõ puniretur .Quod à fortiori dicẽdũ eſt in Religione, in qua non ſunt pœnæ mortis,&,vt plurimũ Capitales,pro quibus non eſt concedenda fuga , tanquam remedium naturale . Secus vanum eſſet Statutum,quod adiuuantes, conſulentes fugam,punit. Licet non negauerim, ex vi Statuti, non poſſe puniri eum, qui apertum Carcerem reperiret,quaſi iuri naturæ relinquat;exire poſſe,qui Carceris fores pate factas videret, quia ſolum diſponit de auxiliante, conſulente, permittente fugam. Vbi apparet operatio ad aperiendũ;quæ omni iure prohibetur. Non verò de ipſo Reo fugiente, quando naturalem opportunitatem inueniret.Cæterum cui negatur operatio ad terminum,negatur etiam cõſecutio illius,& hac ratione, ſi non poteſt admittere conſiliũ, auxilium,& fauorem, nequè poteſt ipſe ex ſe fugere, dum nimirum iuſtè detineretur. Eſſet enim totam punitiuam iuſtitiam euertere,ſi cuilibet liceret,legitimum euitare iudiciũ. Quid ſi fugiat, quia carcer erat apertus.

Dices,ſuppoſito quod ſit iniuſtè Carceratus,& ſibi pœna Capitalis immineat, an poſſit violentiã exercere in Cõmentarieſes.ſeu Carcerũ Cuſtodes,illos vulnerãdo, vel occidẽdo.

Reſpondeo ex Citato *Couar. nu.* 11. ſi quis fugiat ſine effractione,aut perſonali iniuria Commentarienſis, non tenetur ad damnum,quod inde Commentarienſi accideret, quia ſibi imputare debet, quod oſcitanter Carcerem cuſtodierit. Captus enim poterat fugere,nec ibi manere tenebatur.Si quis iniuſtè damnatus mortẽ ab iniquo Iudice timeat, poteſt euadere etiam occidendo Cuſtodem ſicuti poteſt occidere, qui impediret ſuam iuſtam defenſionem. Limitat tamen hanc Concluſionem,contra *Peñam* non licere, ſi Iudex per captas probationes legitimas, in foro exteriori in ſe tamen falſas, quod Iudex neſciat,captum condemnaret ad mortem. Tunc enim occideret Iudicem,aut Cuſtodem,omninò innocentem; quod iuri naturali repugnat. Si autem eſſet iuſtè captus, & damnatus ad mortem,non poſſet violentiam in Iudicem, aut Cuſtodem inferre quia tunc non petitur iniuſtè ad mortem, ergo non habet ius ſuam vitam tuendi. Quid ſi fugiat inferendo violentiã Commẽtarienſi.

Secũda difficultas,quid ſẽtiẽdũ ſit de Carceris effractione.

Reſpondeo in lege ciuili,effractores pœna capitis puniuntur *l.1.ff. de effractoribus l.milites agrum. §.cum tamen ff. de re* Effractores carcerũ iure ciuili pœnã capitalẽ merẽtur.

milit. Bartol. in tract de Carceribus Hyppolitus in practica § *attingam. n.37. Gnimmaticus voto 37. nu. 1. Anthar. Io. de Anan. Abb. in c. à nobis de Apoſtat. Carc. in pract. fol.* 88. *Clarus cit. q.21. verſ. tertio autem modo. Foller.* in practica & de hac effractione intelligi volunt, dicta de fuga è carcere, probante delictum.

Fractio quę propriè dicatur.

Sed quæ dici debeat fractio? an ſufficiat quæcumque apertio Carceris etiam facta per clauem adulterinam, vel artificio aliquo, quæ aperiat quidem, non tamen ſeras frangat, aut fores rũpat, vel parietẽ fodiat, quid ſi fiat magicis carminibus?

Reſpondeo cum ſimus in odioſis, ſtrictè retinẽda eſt ſignificatio vocabuli. Aliud enim eſt aperire, aliud frangere, ſeu effringere. Licet enim aperire aliquãdo ſumatur pro ruptura, vt aperire parietem, quando feneſtra in illo fit. *l. penult. & vltima* § *fin. ff. de Seruit. vrb. præd. & l. habitatores. ff. locati.* Aperire ſulcum, qui ſine ſciſſione terræ non fit, *l. qui duo. ff. de Seruit. ruſtic. præd.* Aperire puteum, id eſt fodere *l. fluminum* §. *fin. ff. de dat. infect.* Attamen, ex communiori vſu loquendi, quem ſequi tenemur, aperire fores, Ianuam, eſt, ipſam intactam, & integram vinculis, peſſulis, vel ſeris abſoluere. Rumpere vero eſt vltra ordinarium vſum aperiendi, qui per clauẽ, vel aliud inſtrumentum fieri ſolet, vnde effracturam declarans *Paulus in l. nam Salutem.* §. *effracturæ ff. de officio Præfecti Vigilum*; ait, *Effractura fiunt, plerumq. in Inſulis, horreiſq. vbi homines pretioſiſſimam partem fortunarum ſuarum reponunt, cum vel cella effringitur, vel armarium, vel arca, & Cuſtodes plerumquè puniuntur, & l. de his, qui ff. de effractoribus, & Expilat.* clariſſimè vtrumquè diſtinguitur. *De his* (inquit Vlpianus) *qui Carcere effracto euaſerũt, ſumendum ſupplicium, diui fratres reſcripſerunt. Saturninus etiam probat, in eos, qui de Carcere eruperunt, ſiue effractis foribus, ſiue conſpiratione cũ cæteris, qui in eadem Cuſtodia erant, capite puniendos. Quod ſi per negligentiam Cuſtodum euaſerunt, leuius puniendos.* Quare effractura eſt violenta diſruptio. vt *Spiegell.* probat ex *l. Dominus. ff. de locato, & conducto* & *l. quæro. de eo. ff. de bonis libertinorum.* & Fuſius *Gothofredus in not. ad Rubricam, & totum titulum de Effractoribus.* Igitur, ſi quis Carcerẽ aperiret claui adulterina, vel quocũq. alio artificio, quæ ſeras, vel portã non rumpat, non dicetur Carcerum effractor. In qua acceptione

intrat

intrat quæcumq.leuis fractura,quia quecumq.illa ſit, fractura eſt puta ſi ſerarum aliquam partem,vel repagulum ruper it.

Tertia Difficultas, An in vini Statuti, pœnas incurrat tantum,qui fregerit, vel ad frangendum conſuluerit, auxiliatus fuerit &c.an etiam,qui claui ordinaria, vel falſa aperuerit,vel vt aperiretur,adiuuit.

Qui carcerem frangit, & qui aperit puniri debent.

Reſpondeo, vtrumq. cõplectitur, patet ex litera, *Liberans aliquem è Carcere,vel ad illius fugam conſilium,vel auxilium præbẽs.Vel ſi illius Cuſtos in id cõſenſerit &c.* In prima enim parte continetur violenta aperitio,quia non poteſt quis alium liberare ſine claui,niſi frangat. In ſecunda continetur aperitio veluti naturalis, per clauim,quia conſenſus Cuſtodis poteſt clauim ſupponere,licet poſſit etiam permiſſionẽ fracturę. Itaq quocumq.modo quis adiuuet ad fugã,in pœnam Statuti incidit magis,& minus,prout ad fracturum accedit,vel recedit,& eò magis puniendus eſſet, qui Carceres effringeret.

Vbi conſiderandũ venit, *Vel ſi Cuſtos illius conſenſerit.* An ſufficiat conſenſus tacitus,vel, permiſſio, An autẽ requiratur expreſſus,vt puniri poſſit. Et quidẽ cum verſemur in punitionibus;videtur non ſufficere conſenſus tacitus,& permiſſio,ſeu negligentia,ſed debet adeſſe expreſſus,quia ex *Connano lib. 6. c. 1. nu.* 4. Conſenſus dicitur,cũ duorũ voluntates in vnũ concurrunt,vtroq. approbante,& ſciente. Neq.hoc ſufficit, ſed vltra requiritur,vt voluntas exprimatur verb. *l. 2. §. voluntate. ff ſolut.matrim.c.fin.de Iudic.in 6. Philippus C.de pactis in Rubrica & Coraſius lib.6.c.16.* Verùtamen ſuſtinendo,quæ diximus ſupra *c.3. q.7. Reſpondeo* 5. quod in ijs, qui ex officio tenentur cuſtodire,vel regere,imputatur dãnum, & culpa, etiã ex conſenſu tacito,& permiſſione,iuxta regulam Canonicã in 6. *Qui tacet,conſentire videtur.* cui non repugnat altera ſubſequens, *Qui tacet,non fatetur,ſed nec vtiq. negare videtur.* quia licet taciturnitas ſit media inter affirmationẽ, & negationẽ, *Cardin.in Clem ſæpe §.ſi tamen de verbor.ſignif.* Tamen ex coniecturis colligitur aſſenſus,vel diſſenſus,vt docent *Gloſ. in reg. 44. 6. Abb. c. Nonne.de præſumpt. n. 1. Silueſt.verb.Conſenſus. q. 1. & 3. Maſcard. de probat.concluſ.* 417. *volum.* 1. *Sanchez de matrim.lib.1.diſp.5.nu.5.& diſp.6.n.*11. Tunc enim tacens conſentire videtur,cũ agitur de eius cõmodo,quia in ſuũ dãnum nullus conſentire cenſebitur,niſi ſe declaret. Item ſi teneatur contradicere,& poteſt id præſtare, & nõ contradicit, vt Reus

Conſenſus quid importet.

Taciturnitas media inter affirmationem & negationem.

Cõſẽſus & coniecturis colligitur.

iuridicè interrogatus,ſi taceat,cõſentire præſumitur. *c. ſi poſt de cõfeſſis in 6.* Quilibet de Collegio,aut Capitulo, ſi nõ reclamet contra iniquã Conſtitutionem,aut cõcluſionem,vbi vtiliter poſſet *Innoc. in c. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli Abb. ibid. n. 3. & in c. 2. de Sim. n. 9.* Tandẽ ſi tacens,permitteſq.teneatur ex officio,vt Depoſitarius,Cuſtos,Tutor,quia cũ teneatur conſeruare,tueri,impedire, cuſtodire,omnis negligentia,conniuentia, & permiſſio contra hæc cenſetur voluntaria, Saltem indirectè,& in Cauſa. *S. Thom. 2. 2. q. 6. ar. 3.* & obligat,non tantũ ad culpam, ſed etiam ad reſtitutionem; quia peccatur contra iuſtitiã. Itaquè ſi Cuſtos dubitans, vel ſciens,carceratum velle fugere &c.& non vigilet,ac impediat, omnem debitam deligentiam adhibendo, eſt Reus fugę, & pœna Statutaria plectendus.

Guardianus quando peccabit circa fugam carcerati.

Quia etiã diſponitur de Guardiano, *ſi particeps fuerit, dolo, aut negligẽtia* quod officio priuetur. Dubitari poteſt,in quibus caſibus dolo,aut negligentia peccare poſſit,& Dico,dolo peccare,quãdo ſciens,vel dubitãs Carceratũ fugam meditari, ipſe Cuſtodẽ Carceris,in alijs negotijs diſtractiuis occupet,vel extra Conuentũ mittat (linquo cooperationẽ,auxiliũ,vel cõſiliũ,ſi præſtarentur à Guardiano,ad fugã,quia nõ minus puniendus eſſet Guardianus,imo plus,quã cœteri, quia ope,& exẽplo peccat) quia malo dolo carceri Cuſtodiam remouet, & impedit aſſiſtentiã Cuſtodis,ac conſequenter causã damni dat. Negligentia autem peccare poteſt,ſi videns Cuſtodẽ non vigilare circa Carceratos, illũ nõ arguit: Si ſciẽs Carceres debiliter munitos eſſe,& monitus de hoc,nõ curat neceſſaria adhibere remedia. Vel intelligẽs carceratũ tractare cũ ſuſpectis non remouet cõſpirationes. Vel monitus à Cuſtode, vt ſibi præſidio ſit,ne aufugiat,detq.Socios,vel diſponat vigiles &c. Ipſe tamen dare non curet. In his,& ſimilibus caſibus, negligentia ſibi imputabitur ad pænas. Et ratio eſt,quia Guardianus eſt moderator totius Conuentus,& ad illum cura,& directio tũ partiũ, tũ officialiũ Monaſterij immediatè ſpectat.Ergo cũ in officio ſuo grauiter delinquat, grauiter etiã puniri debet, & officio,quod indignè poſſidet,priuari, *Abb. & Dec. Bald. in c. dilecti. de appell. c. Prælat. diſt. 90. Bald. in l. congruit. ff. de offic. Præſid. Pelin. c. irrefragabili de offic. Ordin. Alex. conſ.* 81 *vol. 4. Card. cõſ.* 55. *Barbar. cõſ.* 57. *vol. 2. Card. Clem. Dudum; de ſepult. Phil. in c. quãto. de elect. in 6. & c. ſi Clericus de Præb.* 161. Quia negli-

negligentia diſſoluta, prope dolum eſt, *Vlpian l. ſi fideiuſſor & l. quod Nerua ff. depo.* vbi communiter ſcribentes comparatur enim dolo negligentia craſſa. *Iodocus*, *Damboud. tit. de tutor. & curat. c. 4. n. 37.* & negligentia, ac delictum æquipatantur. *cap. fin. iuncta gloſ. in verb. aut perperam de ſupplend. neglig. Prælat.* Vnde damni reus cenſetur, qui damni occaſionem dediſſe videtur, cum per diligentiam impedire potuiſſet, ſi voluiſſet. Cum ergo carcerum cuſtos, & carcerati ſint ſub Guardianorum cura, ſi circa ipſos negligentia vſus fuerit tanquam delinquens circa ſuum officium punitur. Iure autem apponitur, *Iuridice conuictus*. quia dolus, & negligentia non præſumitur, niſi probetur *l. quoties §. qui dolo ff. de prob. l. dolum C. de dolo per totum titulum ff. de dolo*; & facit *text. in C. præſumitur de regul. iur. in 6.* Quæ maxima fallit in omittente facere id, quod ſcit ſe debere facere *l. ſi procuratorem §. dolus, iuncta l. dolus ff. mandati*, & in faciente actum prohibitum quia tunc præſumitur dolus *c. 1. de præſumpt.* & in cuſtodibus carceris *l. ad commentarienſem C. de cuſtodia reor. iuncta lege milites ff. eod.*

Negligētia diſſoluta eſt prope dolum ſicuti & craſſa.

Dolus nō præſumitur niſi probetur

Verum enim verò ſi paruus eſſet dolus, vel leuis negligentia, non putarem guardianum puniendum eſſe hac pœna ordinaria. quia appellatione doli, non venit paruus dolus *l. ſi oleum §. fin. ff. de dolo*; ſicuti parua iniuria, non eſt iniuria, *c. cum te, de ſentent. & re iudic. Speculator §. videndum de in integrum reſtit. Arcbid. c. non poteſt de Præb. in 6.* Et ratio vniuerſalis eſt, quia in omni materia morali, paruitas materiæ excuſat a culpa, & conſequenter à pœna. Nec rationi congruit, vt priuetur officio, ob actum, qui non reputatur eſſe peccatum mortale.

Appellatione doli non venit paruus dolus.

Difficultas IV. An ſit iuſta pœna, carcerare cuſtodem carcerum, vel alios adiuuantes fugam carcerati, & an ſola carceratio ſufficiat.

Reſpondeo affirmatiuè, per textum expreſſum in *lege ad Commentarienſem C. de cuſtod. reor.* Ibi enim dicitur. *Ad Commentarienſem receptarum perſonarum cuſtodia, obſeruatioque pertineat nec putet hominem abiectum, & vilem obijciendum eſſe Iudici, ſi reus modo aliquo fuerit elapſu. Nam ipſum volumus, huiuſmodi pœna conſumi, qui obnoxius docebitur fuiſſe, qui fugerit.* Vbi etiam probata remanet ſecunda pars, quia ſuppo-

Cuſtos carceris punitur, ſi fugæ conſulit, pœna qua carceratus puniendus veniret.

ſupponit pœnæ debitæ delicto fugientis, eum, qui ad fugiendum adiuuerit. Talionis enim pœna rationabilis eſt, qua par pari redditur.

Sed pugnat ſtatutum, dum præter carcerationem arbitrariam, nulla alia pœna imponitur. Ergo neque nos debemus aggrauare pœnam ſtatutariam, & in odioſis facienda eſt interpretatio ſtricti iuris, vt eſt tritum *in regulis Canonicis in 6*. Et quidem graue eſſet, ſi conſentiens in fugam eius, qui propter aliquod grauiſſimum delictum, ad perpetuas triremes condemnari debuiſſet, debeat Commentarienſis, vel adiutor, aut conſiliator, & carceri arbitrario coerceri, & poſtea ad triremes damnari. Durum quidem videtur, ſed non ſuperat rigorem legis, & rationis, quia non tantum in citata lege, ſed etiam in *l. conſiliarios C. de aſſeſſoribus*, puniuntur pœna capitis, nō tantū fugientes effractis carceribus, ſed etiā, qui huiuſmodi fugitiuos occultāt, & cuſtos punitur pœna mortis, ſi carceratus exierit ſine fractura carceris, *dicta l. milites ff. de cuſt. reor. Maranta in practica fol.* 47. *n.* 64. *& in tract. de carcerib. Corneus conſil.* 93. *volum.* 1. *Iaſon conſ* 27. 3. *volum. Aretin. conſ.* 38. *Barbar. conſ* 76. *volum.* 4. *Decius conſ.* 473. *nu.* 7. *&* 12. Et preciſè, ſi reus fugiens puniri debebat pœna capitis, eadem pœna puniendum eſſe cuſtodem, ſi ſua culpa, vel negligentia euaſiſſet, docent *Boſſius in pract. tit. de carcere nu.* 10. *Clarius quaeſt.* 68. *verſ. Cuſtos carcerum, Grammaticus voto* 29. *Boer. Bald. Io. de Amicis apud eundem Clarum Zambellus in regul. criminal. c.* 12. *n.* 8. apud quem *Modernus, Marſilius, Maſcard.* & hæc eſt communis opinio. Quinimo teneri de crimine læſæ maieſtatis eximentem condemnatum, vel condemnandum iam confeſſum à carcere, patet ex *l. cuiuſquè* §. *penult. ff. ad l. Iuliam maieſt.*

Ad obiectionem ex ſtatuto factam, dico, valere illud prout iacet, quia cauſæ regularium, vt plurimum, non ſunt capitales, & ideo, arbitrario carcere puniuntur. Cuſtos, & Guardianus, alijquè, qui in fugam conſenſiſſent, ex recepta ſententia apud *Boſſium, & Clarum ſupra citatos*, pœna arbitraria punitur Commentarienſis, ſi reus detinebatur pro crimine non capitali. Conſiderari ergo debet culpa, & pro modo illius puniri debet in fugam conſentiens, arbitrio Iudicis. Quæ autem ſint delicta capitalia, vide dicta ſupra.

Iuuat

Iuuat hic repellere dictum Zambelli loco citato. Inquit enim. *Non tamen credimus auxiliantes peccare, niſi eis eſſet ſpecialiter prohibitum, vel eſſent miniſtri iuſtitiæ.* Si quidem, ſi loquatur de iuſte carcerato, omnibus patet, quam peccet auxilians ad ipſius fugam, operatur contra leges, & in re graui ſi de iniuſtè carcerato, neque ſubſiſtit, quia paulò ſupra ſcripſerat. *Cui, ſi etiam captus, eo quia iniuſte fuit captus, ſi quis opem ferret ad fugiendum, idem tidem punitur.* Si punitur, ergo peccat quia pœna ſequitur culpam. Specialis prohibitio inaudita eſt in Tribunalibus, quia nunquam particularibus inhibetur, ne auxilium præbeant carceratis ad fugiendum. Sufficiunt enim leges generales, & ſtatuta ordinis, quæ omnes complectuntur, monent, & puniunt. Quod autem dicat *fugere enim non poteſt iniuſte carceratus, ex Caiet. Nauar Couar.* puto eſſe errorem impreſſionis, quia, vt retulimus, Couar. oppoſitum omnino affirmat, ex Caietano. Leo zã-bellus repellitur.

Iuuat etiam conſiderare dictum. *Rodrig. in tract. ordinis iudiciarii concluſ. penult.* totius tractatus, ait enim. *Illi qui non ſunt miniſtri iuſtitiæ, poſſunt præbere aliquem cibum huiuſmodi carceratis, & poſſunt dare illis inſtrumenta neceſſaria ad fugiendum de carcere, ſi detinerentur ob aliquem caſum fortuitum, & condemnati aliqua ſententia rigoroſa, ſi ſint in reliquis homines probi, ſecus ſi ſint facinoroſi*, & citat *Lud. Lopez in inſtrum. conſ. 2. par. c. 64. conc. 446.* excipit tamen religioſos, quia ipſi non poſſunt exire è conuentu ſine licentia, in quo caſu peccare mortaliter tales auxiliantes affirmat. Verum magna licentia eſt, remittere iudicio ſubditorum caſum fortuitum, & rigoroſam ſententiam Iudicis. quo caſu euadunt Iudices ſupra ſuos ſuperiores, quod nullo modo permittendum eſt. Parum etiam refert probitas, ſi valet caſus fortuitus, & rigoroſa ſententia, cum non deceat improbum puniri propter malũ quod non fecit, vel rigoroſiori pœna, quam conueniat. Tandem cur religioſus grauatus exire è carcere non poſſit, cum etiam ſine licentia fugere poteſt, & ad ſuum Prælatum conuolare? Ex recepta ſententia, de qua nos in *cõm ſtat. c. 3. ſtat. 21. fol. 753.* & cui conceditur fuga, conceduntur media ad illam, & ſi poteſt per ſe frangere carcerem, poteſt per alios. Igitur &c. Repellitur Rodriguez.

Quæro XII. An hoſpites carcerari poſſint.

Reſpon-

Forenſes delinquétès carcerari poſſunt.

Reſpondeo ex *ſtat.c.7.de pœnit.nu.*12. vbi poſtquam Superioribus localibus committitur, vt carcerare poſſint delictum manifeſtum patrantes, de conſilio Diſcretorum ſubiungitur, *ſub quo etiam hoſpites alterius familiæ, vel Prouinciæ comprahenſos volumus*. Itaquè forenſes delinquentes carcerari, & puniri poſſunt in aliena Prouincia, & hæc eſt communis doctrina, & praxis, & famoſo axiomate. *forum ſortimur ratione delicti* text. in *l.1. & in Auth. Qua in Prouincia* C. *vbi de crimine agatur c.poſtulaſti c.fin.de foro compet. Gand. in tract. de maleſic.rub.vbi puni. delinquens n.2. Abb. & Doct. in c.fin. de for.compet.Boer deciſ.29. Marian.* Socin. *in c. poſtulaſti de for compet.* & infra Hippol. *l.vnica* C. *de raptor Alex. conſ.166. volum.7.Duegnas regul.* 378.*Clar.q.*38. Niſi crimina fuerint leuia, quod à continuo ſenſu probatur ex *l. Deſertorem ff. de re milit. Chaſſaneus de conſuetud. Burgundiæ tit. des aduuez. rub.* 12. *Abb.in c.fin.n.*15.*de for.comp.* qui id communiter teneri affirmat. Quam limitationem non valere in noſtris regularibus patet ex conſuetudine, qua hoſpites, etiam leuiter delinquentes a ſuperioribus localibus, per ſalutares pœnitentias emendantur. Quinimo non ſolum delinquentes in alieno territorio puniri poſſunt à ſuperioribus illius, ſed etiam mandantes fieri tale delictum puniendos eſſe a ſuperiore territorij, tanquam communem opinionem aſſerunt *Lancellot. & Decius l.hæres abſens* §. *apud* Labeonem *ff. de iudic. Maria.Socin.dicto cap.poſtulaſti n.*5. *Abb.dicto c.fin.num.*27. *de for.comp. Hippol.ſingul.*404.*Bart.l. ſi vt proponitur ff.de fideiuſ.* ſed hanc doctrinam non poſſumus ſequi in noſtra Religione, quia cum ſint diſtinctę Prouincię, & vnus Prouincialis non habeat facultatem citandi ſubditos alterius Prouinciæ, nec ad ſe vocandi, vt ex praxi, nunquam violata, conſtat, non apparet modus puniendi mandantes fieri delictum, niſi in loco ſuæ iuriſdictionis adeſſet, & ex ſtatuto decernente carcerationem in hoſpites, colligitur excluſio mandantis, quia ſolum diſponit *de committente manifeſtum*. ergo mandans non comprahenditur. niſi & ipſe hoſpes fuerit. quia mandans adhuc committit delictum. Nec morari debemus in verbo *manifeſtum*, quaſi, cum mandans notoriè non delinquat, tali diſpoſitioni non ſubiaceat. Nam non ſumus in caſu, quia notorietas ſolum requiritur in carcerando à ſuperiore locali, qui non eſt

Forum ſortimur ratione delicti.

Iudex

Iudex ordinarius delictorum, & ideo ſubditur carcerari, *donec per Prouincialem determinatum fuerit, quid agendum ſit*. Non autem requiritur in Prouinciali, qui eſt ordinarius, & poteſt procedere ſecundum *c. quia propter de auus per Inquiſitionem, denunciationem accuſationem*.

Si quæras, an delinquente aliquo fratre hoſpite, & incæpto iudicio, fugam arripiente poſſit ſuperior ratione delicti, illum repetere à Prouincia, ad quam acceſſit, etiamſi ſit Prouinciæ ſuæ profeſſionis?

Reſpondeo, licet varient ſcribentes, & aliqui remittendum delinquentem putent, ex vrbanitate, non ex neceſſitate, vt *Barth. in l. ſi cui. §. cum ſacrileg. ff. de accuſ. Bald. conſ. 313. volum. 5 & vterquè in l. cunctos populos C. de ſumma Trinit. Hippol. in pract. crim. §. opportune nu. 33.* Alij autem remittendum ex neceſſitate vt *gloſ. in clem. paſtoralis de re iud. Oldrad. in dicta l cunctos populos*, & de magis communi teſtatur *Hippolit. §. conſtante n. 90. ſua practica*, & de conſuetudine ſeruari primam opinionem dicat *Paulus de Caſtro l. hæres §. 1. ff. de iudic. Clarus q. 38.* & alij multi apud commun. *opin. lib. 3. citato num. 56. 57.* Attamen nec de neceſsitate, nequè de vrbanitate peti poſſe delinquentem religioſum fugitiuum a ſuperiore delicti, firmiter tenendum eſt, quia nunquam practicatum fuit in ordine, vt tales delinquentes fugitiui vel requirantur; vel remittantur ad ſuperiorem ratione delicti, ſed vel remittuntur ad ſuperiorem domicilij, ſeu profeſsionis, vel ſtatur determinationi P. Generalis. Quia nimis difficile, & aliquando ſcandaloſum eſſet, ſi tales delinquentes hic inde remitterentur, & nullus vnquam Prouincialis ſibi remitti tales expetijt. Verum tamen eſt, quod ſi intra limites ſuæ iuriſdictionis inciderent, poſſet ſuo iure vti, & delinquentem de delicto, & de fuga punire.

An remittendus ſit carceratus hoſpes, qui incæpto iudicio, ſe in fugam dedit.

Si obiter, & vlterius quæras de foro pœnitentiali, an qui commiſit peccatum reſeruatum, debeat abſolui à Confeſſario loci in quo peccauit, an poſſit a ſuo, vel alio confeſſario abſolui.

Reſpondeo videantur diſputata in meis Commentarijs ad ſtatuta ordinis *c. 7. ſtat 1. quæſt. 9. per tot.* nec in hoc caſu attendenda eſt ſententia *Michaelis Graſſi Pomerani apud commun. opin. iuris lib. 3. tit. 13. n 7.* dicentis cum *Abb. c. 1 nu. 4. Io. de Anan. n. 1. de raptor Barb. c. fin. n. 5. de for. comp. Rub. nu. 53.*

Peccans in aliena prouincia an poſſit abſolui à ſuperiore delicti an domicilij.

53. *Romano ſingulari* 458. Quod non detur remiſſio, ſed abſolui debeat à ſuo proprio Sacerdote, puta Epiſcopo, vel Curato. Quia regularibus proprius ſacerdos eſt, is, apud quem hoſpes acceſſerit, & Peregrini abſoluũtur à Confeſſario domicilij, & hoſpitij *Angelus verb. confeſs. 3. n. 9 & 11. Panor. cap. fin. de for. compet. Innoc. & Hoſtienſ. in c. omnis de pœnitentiis* maximè ſi ibi morentur per maiorem partem anni *c. ad Apoſtolica 16. q. 1.* Vel ſi habuerint ab Epiſcopo, vel Curato licentiam peregrinandi, quia tunc cenſentur conſenſiſſe, vt confiteantur, vbi opus fuerit. Si autem in diuerſis partibus morarentur, confiteri poſſunt illi, in cuius loco reperiuntur peccaſſe, vel tempore confeſſionis faciendæ *arg. c. ex parte de for. compet. gloſ. in l. 1. C. vbi de crimine agi &c.* determinante, *quemcumque conueniri poſſe, vbi degit, & moratur.*

Si quæras Tertio, ſuppoſito, quod in loco commiſſi delicti ſit aliquod ſtatutum diuerſum à ſtatuto ſuæ Prouinciæ, vel Generali, An debeat puniri delinquens iuxta ſtatutum prouinciale, & generale?

Delinquẽs puniendus eſt ſecũdum ſtatutum municipale.

Reſpondeo puniri debere ſecundum ſtatutum municipale, non generale, vt communis fert opinio, apud *Alciatum in c. pernicioſam de offic. ordin. nu. 67.* & copioſè apud *Clarum q. 85. verſ. Tertius caſus eſt.*

Si quæras Quarto, An priuante delinquentem officio, ſuffragiorum iure, vel exilio mulctante Iudice commiſſi delicti, debeat ſuperior ſuæ Prouinciæ tales pœnas in delinquentem exequi.

Iudex domicilii debet exequi pœnas impoſitas delinquenti in loco delicti.

Reſpondeo affirmatiuè *c. poſtulaſti de for. compet.* vbi *Imola Panor.* & alij, qui de communi atteſtantur. Non autem poteſt Iudex criminis ſuam ſententiam exequi in aliena Prouincia, ſed tenetur Iudex domicilij, & profeſſionis executioni mandare latam ſententiam. Tum quia proprius forus, eſt domicilij. *Gloſ. in c. ſtatutum de reſcript. in 6. §. cum autem. Barberius l. 3. C. de bonis vacant. lib. 10.* cum fiſcus domicilij occupet bona, in ſuo territorio vacantia *l. tutores §. hæres ff. de adminiſtr. & peric. tutel.* dicente *Vlpiano §. ſi verò l. forma ff. decentibus. ſi verò quis agrum in alia ciuitate habet, profiteri debet, in qua ager eſt.* Tum etiam quia fruſtra eſſet ſtatutum, ſi committeretur Iudici ratione delicti, quod poſſit punire delinquentem in ſuo territorio, & ſententia executioni

man-

mandari non poſſet. Conceſſo enim vno, conceduntur omnia, ſine quibus id explicari non poteſt *l. 2. ff de Iuriſdictione l. fin. ff. de offic. eius, cui mandata eſt iuriſdictio*, & antecedentis conceſſio trahitur ad conſequens *l. quamuis C. de fideicommiſ.* & conceſſo principali, conceditur acceſſorium *c. inter dilectos de fid. inſtrumen.* lege quæ ſupra diximus *cap. 2. quæſt. 10. reſponſ. prima*. Conceſſo vno, & antecedēte ac principali, conceduntur reliqua.

Si quæras vltimo ſi religioſus delinquit in confinio duarum Prouinciarum, vel Conuentuum, quis debeat illum iudicare?

Reſpondeo in æquali dubio, vterquè procedere poteſt, & datur locus præuentioni. *Bartol. in tract. de iuriſdict. omn. iudic. nu. 14. & in l. iuriſperitos §. cum oriundus ff. de excuſ. tutel.* vbi *Abb. Maria. Socin. in c. poſtulaſti de for. comp.* vbi *Socinus Boſſius de for. comp. à n. 60. Capol. in tract. de ſeruit. ruſtic. prædiorum tit. de mari. c. 26. Aretin. conſ. 58. n. 2. Abb. c. fin. de for. compet. Ruinus conſ. 59. lib. 3. Anton. Butrius Hoſtin. in c. ſanè de for. comp.* qui exemplificant de delicto commiſſo in mari inter duas Ciuitates, & inter duas Paræcias de gabella poſita in cõfinio duarum ciuitatũ &c. ſi autem plus accedat vni quàm alteri, certum eſt, ſpectare iudicium viciniori Prælato, quia iſte habet intentionem fundatam, & debet prius cognoſcere, & decernere, iuriſdictionem ſpectare ad ipſum. Delinqẽs in finibus duarum prouinciarum ab vtraq; iudicari poteſt.

CAPITVLVM QVINTVM.
De Tortura.

QVAESTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex ſit Tortura.

Reſpondeo primo Tortura, Tormentum, Quæſtio, idem ſunt, ſignificant enim examen factum per corporis dolorem, hinc quia torquent, tortura, & tormentum appellantur Quia interrogant, & quærunt, dicuntur quæſtio. Vnde poteſt diffiniri tortura *Inquiſitio per tormenta, & corporis dolorem l. 1. §. quæſtioni ff. ad Syllan.* et eſt communis acceptio, *Azzonij Anton. de Cattar. Brun. Vmberti, Locatelli. Gomez. Cameraii, & aliorum apud Chartarium lib. 4. c. 1. nu. 1.* qui Synonima eſſe Tortura quotuplex. Quid.

by Google

eſſe Torturã, tormentũ, & quæſtionẽ affirmat ex iuribus, & authoribus ab ipſo citatis, & hac ratione habemus in digeſtis, & in Cod. titulos de quæſtionib', in quib' agitur de tortura reorũ.

Tormẽti genera. Reſpondeo ſecundo, multò aſsignantur à ſcribentibus torquendi genera. nimirum *funis, ignis, taxillorum, ſybilorum, vigiliæ, verberum, fidicularum, carceris, & inediæ*, quæ omnia deſcribunt *Carrerius*, *Clarus*, *Chartarius*, & alij ex *Marſilio in l.1. initio n.27. ff. de quæſt.* qui copioſè de ijs agit. Nos ex noſtris ſtatutis habemus, tormentum flagellorum dum *c.7. tit. de correct. & pœnis n.16.* dicitur, *De reliquis verò criminibus ſuſpecti, nudi, & manibus ligati, per tria interualla flagellis, ſuperiorum arbitrio dirè torqueantur, & pane, & aqua macerentur*. Arctationis, de qua in ſuperioribus actum eſt, eſtquè *reclusio alicuius in carcere, cum chorda, & capucio, quo tempore ter in hebdomada diſciplinabitur, & in pane, & aqua ieiunabit.* Ignis, dum de crimine nefando ſuſpicio incideret. *Quod ſi crimen nefandum ſit, ignis pæna torqueatur*, funis, taxillorum, vel ſybilorum, de quibus ſancitur. *Quod ſi crimen atrox fuerit, Iudex ad quem cognitio cauſæ pertinet, aliud torturæ genus, arbitrio ſuo, pro qualitate delicti adhibeat*: Quod ſtatutum in noſtra practica criminali declaratur: *Titulo de tortura pag: 32: Tormentum funis non datur, niſi in atrociſſimis, & grauiſſimis delictis, ingrauioribus, flagellis, ieiuniis, taxillis, vel ſybillis Iudices uti permittuntur*. Itaquè excepto tormento ignis, alia iudici ſunt arbitraria. Quomodo autem inferatur tormentum flagellorum, ponit *Carthar. lib. 4. c. 2. n. 10: practicæ* interrogandorum reorum, nimirum quod adduci debeat ad locum tormentorum, ſpoliari ſolis fœmoralibus relictis, & manibus ad funem ante faciem ligari, & flagris, ſeu virgis, ſpatio duorum miſerere cædi, in quo ſtat arbitrium ſuperiorum, quibus cædi, & quantum temporis quælibet flagellatio durare debeat, grauitatem inſinuat verbum illud *Dirè*, quod non crudelitatem, ſed ſeueritatem denotat. Addito ieiunio panis, & aquæ etiam arbitrio ſuperiorum: triplicata autem flagellatio, poteſt in tres dies diſpartiri, ac etiam in eodem die, niſi vehementiſſima fuerit, quæ doloris veſtigia reliquerit ſecundum dicenda de replicatione torturæ. Licet triplicatio hæc non veniat ſub nomine replicatæ torturæ quia tota flagellatio triplicata venit vnius torturæ nomine, itaque ſi replicanda eſſet, etiam

Tormẽtũ flagellorum quomodo inferatur.

cum

cum triplicatione veniret.

Porro quid ſint Taxilli, ſeu Tali docet *Gothofredus in l. aut facta.§.8 ff. de pœnis* vbi ex Homero talorum mentio fit) nimirum oſſiculi, quatuor angulis conſtantes, carnequè nudati, qui ex pedibus pecorum extrahuntur, & ideo ad figurę alluſionem, appellatur tormentum taxillorum, quia mediantibus ferreis inſtrumentis ad figuram talorum confectis, comprimuntur oſſa, ſeu tali delinquentis, vt docet poſt *Chartar. lib. 4. cap. 1. num. 113. Zambellus in Regulis criminum cap. 16. num. 19.* Qui etiam ſibilòs docet eſſe, Inſtrumentum inter digitos manus poſitos quo digiti comprimuntur. Additquè tempus ad quod vtrumquè tormentum extendi poſſit, ſcilicet per vnum miſerere, vel tria Pater noſter. De fidiculis fit mentio *l. decuriones. C. de quæſtionibus*, ibi, *quas fidiculæ, & tormenta conſtituunt.* Sic dictæ, quod Rei per ipſas torqueantur ad inueniendam fidem, Vide etiam *l. 4. C. ad l. Iuliam Maieſtatis.* Quale autem tormentum ſint, non apparet, neque apud *S. Iſidorũ lib. 5. Etym. cap. 27.* De tormento ignis, qui adhibetur, vt ſubſidium probationis, eſt decretum praxis criminalis, *quod nefandi Reus criminis igne torquendus venit, ad cuius conſpectũ cogatur tenere pedes lardo inunctos &c. titulo de Tortura.* Si autem adhibeatur, vt punitio eiuſdem criminis, tunc poſt alias pœnas iubetur *leuiuſculis flammis hinc inde circumpoſitis, quodammodo comburi &c. tit. de applicatione pœnarum S. qui de innominabili fol. 12.* de quo redibit ſermo;

Taxilli, ſeu Tali.

Sibili

Fidiculæ.

Tormentũ ignis.

Quæſtio ſecunda, quo iure inducta ſit tortura, & an Clerici tormentis ſubijci poſſint.

Reſpondeo primo, Torturam conſuetudine inductam affirmat *Iodocus Dambauderius in praxi criminali fol. 109. nu. 18.* Antiquiſſimam, & omniũ gentium Ethnicarum. & fidelium moribus approbatam, dicit *Chartarius lib. 4. practica. cap. 1. nu. 13* Neceſſariam ad tuendam pacem in mundo, & incutiendum timorem malefactoribus, Teſtatur *Paris de Puteo de Syndicatu lib. 1. c. 4. n. 5.* Nec valere argumenta *Ludouici Viues in lib. 19 S. Auguſt. de Ciuit Dei c. 6.* Nec ipſum S Auguſtinum tormentorum vſum vniuerſaliter improbare, fusè docet *Symancas de Cathol. inſt. tit. 65. de tormentis à n. 5.* quia licet aliquando, & debiles contra innocentiam fateantur vi tormentorum, & robuſtiſſimi veritatem occultent, tormenta floccipendendo, & Iu-

Tortura antiquiſſima, per conſuetudinem introducta, & neceſſaria.

dices multoties tormentis abutantur, vel ob ignorantiam, vel propter ſęuitiam, attamen vniuerſali, quod mundus conſequitur, beneficio, ex applicatione tormentorũ, præiudicare nõ debent. Quare idẽ *Simancha n.8.* inſert, *Ambigi nullo modo poteſt an liceat hominẽ, vehementer ſuſpectum torquere, id enim vetus & antiquum eſt, non tantũ apud Ethnicos, ſed etiã apud Catholicos omnes &c. nec vllũ ferè criminale iudicium, ſine tormentis rectè tractari poſſe.* Quinimo citat *S. Ciprianum, S. Ambroſium Euſebium Pontificem, Auguſtinum*, & alios Sanctiſſimos, & Grauiſſimos Patres, & Doctores, quæſtiones, ac tormenta probantes, itaut nullus remaneat ambigendi locus, quin cum *S. Cypriano in fin. tract. de Idolorum vanitate* dicamus, *Dolor tormentorum veritatis Teſtis eſt.* Et ratio naturalis id ſuadet, quia ſuppoſito, quod aliquis ſit vehementer indiciatus, & nolit fateri delictum, ne malitiæ locus relinquatur, & Iudices in ſua vehementi præſumptione remaneant, debuit adhiberi remedium, vt vel inuitus veritatem fateatur, dicente Ariſtotile, *Quæſtionem eſſe inuitam conſcij hominis confeſſionem*, facit etenim neceſſitas fidem, ipſis doloribus veritatem teſtantibus, ex *Cicer. in Topic. ad Trebatium* relato à *Gloſ. in l. edictum Diui Aug. ff. de quæſtion.* ibi *Quæſtiones efficaciſſimas eſſe ad requirendam veritatem exiſtimo, & habendas cenſeo.* & à *Couar. practic. c.23. nu.5. in medio*: Sicut enim ab inuito debitore poſſumus facultates vi eripere, vt Iuſtitię ſatisfaciat, ita poſſumus per afflictiones corporis à Reo extorquere veritatẽ quã ex indicijs cõfiteri tenetur, ſecus multa, & grauiſs. delicta impunita remanerent.

Clerici tormentis ſubijci poſſunt.

Reſpõdeo ſecũdo, Clerici per tormẽta examinari poſſunt, eſt cõmunis apud *Panhor. in Regula cum in contemplatione de regulis iuris, & Philippus Francus in c. dilectis de appell.* *Diaz, in praxi can. c.128. init.* qui alios citat *Foller. in praxi crim. §. Tormentis mox ſubijciantur n.11.* apud quẽ alij *Clarus q 54. §. ſed an clerici*, qui multos allegat. *Simancas cit. nu.46.* & Ratio eſt, quia cum Clerici delinquunt vt Laici, & confiteri veritatẽ tenẽtur, vt Laici, & tortura eſt remediũ ad eliciendã veritatẽ applicari æquè debet Clericis, cũ idẽ morbus in eis reperiatur. Sicut enim poſſunt carcerari, & ad triremes damnari, & capite plecti, ſicut laici, exigentibus delictis, ita poſſunt de iure torqueri.

An autem per miniſtros laicos ſint torquendi.

Re-

Reſpondeo, ſi deſunt miniſtri Clerici, qui torquere nolint, aut velint, poſſunt adhiberi Laici, de conſuetudine id approbante. *Simanc. ſupra num.* 50. *Poller. cit. loco nu.* 11. *Diaz loc. cit. num.* 7. *Clar. verſ. ſed hic quæro*, & ſic conciliantur opiniones, nam *Abbas in cap vt fama de ſent. excomm. Prepos, in cap. illi, qui eod.* cum alijs interpretibus *Ant. Anchar. Decio in cap. dilectis. de appellat. Felin in cap. Vniuerſitatis de ſent. excomm.* dicunt non licere. Alij in contrarium affirmant ex conſuetudine. Conciliantur tamen, non licere, dum id fieri commodè poſſit per Clericos; licere quando non adſint Clerici periti, & volentes. Non enim inferretur tortura, ſi Clericorum opera infligenda eſſet. quia nunquam reperiretur Clericus, qui talem functionem, vel facere ſciret, aut vellet.

Sed per Miniſtros clericos, ſi adſit.

Reſpondeo tertio, ex dictis inferri poteſt, excepto tormento funis, in ordine Seraphico non poſſe torqueri fratrem per Laicos Sæculares, quia hoc nunquam fuit in conſuetudine vti eſſet flagellis percutere, taxillis, vigilia, igne, carcere affligere &c. nam omnia hæc optimè per Religioſos ipſos præſtari poſſunt, & preſtantur. Ergo aliter facientes, in excommunicationem citatorum canonum incidunt, & ſubiacent rigoroſę ſcribentium opinioni, propter rationem contrariam. Vide, quæ fusè docet *Diaz* mox citatus.

Si contra ſecundam reſponſionem obijcias, Militiæ cingulus, Nobilitatis titulus, Doctoratus gradus, à tortura immunes reddunt, vt multis docet *Clarus ſupra Verſu Quæro an Doctores, & infra*. Ergo multò magis eximet Clericum à tortura cingulus Clericatus. *Præpoſitus in cap. illi qui* 5, *quæſt.* 5. apud quem *Hugo, Archid.* & alij *Silu. Verb. Inquiſitio* 2. §. 9. *Sot. lib.* 5. *de Iuſt. & iure. quæſt.* 6. *art.* 2. *Chryſoſt. in lib. de Sacerdot. apud Simanc. cit. num.* 49.

Reſpondeo primo negando conſequentiam, quia in iure tantum eſt, Clericos torqueri debere in crimine hereſis *cap.* 1. *de depoſito. c. ad abolendam. de heret. cap. accuſatus de heret. in* 6 Dū ſunt infames *hd. c.* 1. *de depoſito. vbi Florentia, Imola, Card. Barbat. & alij* multi, quos citat *Clarus ſupra verſ. ſed an Clerici*, Vel ſint infamati, & contra eos militent indicia; *Fel. in capit. veniens. de Teſtibus, Vterquè Abbas antiquus & Iunior in capit. grauius, de depoſit. Præpoſit. in capit in ſumma diſtin.* 45. *Diaz ſupra initio cum ſuo Scholiaſte verſic.*

Qui clerici torquendi ſint, ſecundum iura

ſic infamatus. Secundo diſtinguo antecedens, de iure verum eſt, milites, nobiles, Doctores torturæ non ſubijci, de conſuetudine tamen eſt falſum, vt ipſemet *Clarus*, *vbi ſupra* teſtatur. Et quoad Ordinem Franciſcanum eſt expreſſa conceſſio Nicolai 3. *in Bulla* Etſi cunctorum fidelium, relata in Bullario *Rod fol.*43. in qua conceditur Generali Ordinis authoritas puniendi ſubditos, & dicitur *Iuxta conſtitutiones, & regularia inſtituta antiqua eiuſdem ordinis corrigere, viſitare, punire, & emendare, ac in criminalibus grauioribus, ſi res ipſa exegerit cum moderamine tamen, torturæ ſubijcere poſſit, & valeat authoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus*.

In ordine Minorum, quo iure tortura inferri poſſit.

Omnes tamen ſupradicti Doctores vnanimiter affirmant, Clericos, & præcipuè Sacerdotes, mitius eſſe puniendos, & torturam in illis non debere eſſe ita ſeueram, ſicuti in Laicis.

Quæſtio tertia, An omnes Clerici torqueri poſſint.

Laici, ſeu conuerſi religionum durius torqueri poſſunt.

Reſpondeo primo nomine Clericorum, in materia torturæ non veniunt Laici, ſeu conuerſi noſtri, & aliorum ordinum, quia iſti Clerici non ſunt, & ſolum Clericorum priuilegijs gaudent quoad forum, & canonem, qui faceret quidem incurrere excommunicationem, eos, qui aliquem ex ipſis indebitè torqueret, vt dicemus, non tamen eximeret ipſos à rigoroſa tortura, ſicut eximeret Clericos, & multò magis Sacerdotes, qui ſunt electa membra Chriſti. Non enim Clericali charactere inſigniti reperiũtur, qui clericos diuinę militię cingulo decorat.

Qui Clerici torqueri nõ poſſint

Reſpondeo ſecundo, Clerici Minores 14. annos, ſenes decrepiti, qui vt plurimum ſunt ſexagenarij, niſi complexionis, robur ætatem ſuperet, torqueri non poſſunt fune, benè tamen alijs tormentis *l.1.§.impuberes.ff.ad Syllan.* cum authoribus, quos citat, & ſequitur *Clar. ſupra verſ. Quæro nunquid minores*, qui etiam de ſenibus loquuntur *l.3.ff.eod.* Quod ſi ex iſta ex communi opinione conceduntur pueris, & ſenibus ſecularibus, multò magis concedi debent Religioſis, hinc in noſtra practica criminali *titulo de Tortura* §.*debiles* Sancitum eſt *Debiles, & infirmi, pueri, ſenes, qui ſexageſimum annum attigerunt. Patres grauiſſimi, quorum fama plurimum Religioni confert, torqueri non debent, Si autem caſus adeo atrox, & enormis accideret, vt aliud fieri oporteret. Reuerendiſſimi Patris Generalis conſenſus accedat*, quæ verba examinanda ſunt.

Quæ debilitas, & infirmitas excuſet à tortura

Debiles, & infirmi, non quælibet infirmitas excuſat, ſed illa,

la, quæ ad ſubeundum dolorem reddit inhabilem. Debet enim Reus ſaluus conſeruari innocentiæ, vel ſupplicio, vt dicitur *l.quæſtionis modum, ff.de quæſtion.* Omnes igitur illi, quibus tormenta potius ad vitæ diſpendium, quàm ad veritatis indaginem cederent, torqueri non poſſunt. Huiuſmodi ſunt debiles, & infirmi, qui potius in tormentis deficerent, quàm iuris intentioni reſponderent. Si autem eſſet infirmitas, apta ſufferendis doloribus, vt epatis inflammatio, ſcabies, podagra, reſpectu funis, ſicuti excuſaret chiragra reſpectu ſibilorũ, & funis, & aliæ huiuſmodi, poſset Reum tormento ſubijcere. Sub qua ratione militant etiam pueri, quia debiles ſunt, & delicati, quiquè vix ferulam, & virgas ſufferre poſsent, *l.1.§.impuberes. ff. ad Syllan. Anan.in cap.1. num.10. de delictis puerorum. Gomez.eod.num.67.*

Senes, qui 60. ann. attigerunt. *l.3.§.ignoſcitur ff. ad Syl. vbi Bartol. & in l.de minore. ff. de quæſtion. Grillandus de diuerſis crimin.lib.3. quæſt.6. num.5. Brun. in tractatu de iudicijs, & tortur.q.9 num.*18. apud quem alij. Quod autem de ſexagenario dicatur, eſt, quia in hac ætate ad decrepitatem, vt plurimum accedit, & de Senibus decrepitis valere exemptionem firmat *Grammat.deciſ.34.num.5.* Sed nos debemus tenere noſtrum Statutum, vt ſexagenarij excuſentur, etiamſi decrepiti non ſint, etiamſi ſexaginta annos non expleuiſsent, ſed tantummodo attigiſsent, iuxta verba Statuti. Et quia in pœnis inferendis mitiores eſse debemus, ſub hac exceptione comprehendi volumus eos etiam, qui quinquageſimum ſeptimum annum exceſſiſsent, iuxta ſententiam *Vincentij Maxilla in conſuetudinibus Ciuitatis Bari. tit. de Immunit. nouorum Ciuium apud Viuium opin.698.* Maximè his noſtris temporibus, quibus ætas breuior, & debilior euaſit, & etiam in minori, ſi vires antea ſenuiſsent, quæ ſtare debent iudicio prudentis, & pij Iudicis, qui in eam partem ſemper inclinare tenetur, vbi pietas militabit, niſi caſus atrocitas aliud ſuaderet. Vide, quæ diximus *ad comm. Statut. c.2. Statut.1 §.9. in fine pag.69.*

Qui ſenes tormentis eximuntur.

Patres digniſſimi. Putat *Zambellus* noſter in ſuis *regulis Criminalibus cap.16. num.22.* inter hos comprehendi *Lectores, Theologos, & Concionatores generales*, etiamſi eſsent iuuenes; nec valere conſuetudinem in contrarium, cum de iure non non valeat; excepto caſu hæreſis, proditionis, Læſæ Maieſta-

Patres digniſſimi, qui ſint in Religione Minorum.

 tis,

tis, &c. Verùm cum nullum appareat ius nec commune, nec municipale, quæ nominatos, *grauiſſimos Patres* appellet, credo non ita laxè extendendam eſſe exceptionem. Nam multi ſunt Lectores, & Concionatores generales ſolo titulo, vel ſine nomine, qui parum, aut vix pro talibus cognoſcuntur, & in venerationem habentur, igitur illos tantùm inter grauiſſimos adſcribendos puto, qui in tota vna familia dignam exiſtimationem nacti eſſent, quiquè in præcipuis ſtudijs generalibus, & conſpicuis Ciuitatibus Theologiam docuiſſent, & Dei verbum prædicaſſent. Quos Statuta Ordinis, *cap. 8. tit. de præcedentia. §. 42. num. 9.* appellant *Clariſſimos*, & fauet ratio Statuti practicæ iam deſcripti, *Quorum fama plurimum Religioni confert*. Igitur ſicuti fama, & bonum ipſorum nomen Religionem decorat, ita è contrario offenderet, ſi tormentis ſubijcerentur. Non iuerim inficias, poſſe dari aliquem ex ſupradictis, qui *Clariſſimus* ſit in ſua, vel vicinis Prouincijs, de quo eadem ratio habenda eſſet, quia nomine Religionis, non tantùm venit tota, quam vna Prouincia, vel plures, & in hunc ſenſum ad Commentaria Statutorum, *cap. 1, Stat. 3. §. 11. fol. 27.* diximus Grauiores Patres Ordinis eſſe *Generales*, *Prouinciales*, *Procuratores emeritos*, *Lectores Iubilatos*, *Diffinitores*, *Lectores generales actuales* grauiorum Conuentuum, & Claſſicos, celebreſq. *Concionatores*, omneſq. alios, qui Patres Prouinciarum nuncupantur. Attamen dum de exemptione à tortura agitur, ſentio non omnes prædictos venire ſub nomine digniſſimorum Patrum, quia ſi omnes Patres Ordinis, & Prouinciç digniſſimi cenſeri debeant, nec reperientur digniores, nec digni, cùm ſuperlatiuum referatur ad poſitiuum, & comparatiuum ex natura relatiuorum, vt conſtat ex Logicis, & videre eſt apud *Barboſ. Axioma* 201. igitur relictis dignis, & dignioribus diſpoſitioni iuris, remanent priuilegiati ſolùm digniſſimi. In quibus omnibus prudentia Iudicis deſideratur. His addere poſſemus eos fratres, qui vitæ probitate, & ſpiritualitatis titulo inſigniti, ab omnibus haberentur, ex quorum tortura nimium Ordinis color obſcuraretur, & concluſionem deducere ex ratione Statuti. Attamen cùm de his lex non diſponat, & ſæpius vidimus Sathanam in lucis Angelum transformari, non video vltra legem de iſtis cenſere. Vide dicta ſupra *cap. 2. quæſt. 5. reſponſ. 5. in fine & cap.*

& cap. 3. quaeſt. 2. 7. difficultate.

Si autem caſus adeo atrox, & enormis accideret? Quid ſit enormitas dictum eſt ſupra *cap. 4. quaeſt. 5. §. Dices tertio,* vbi etiam de atrocitate actum fuit. Verum puto aliquid aliud requiri, vt grauiſſimi Patres torqueantur, prȩter ordinariam, & communem enormitatem, & atrocitatem, quia licet apud nos enorme delictum ſit votorũ tranſgreſſio &c. Attamẽ, cũ hæc cõmmunia ſint etiam alijs, qui Patres non ſunt, nõ ſunt in communi lege arctandi Patres, dum ab eadem eximuntur. Quapropter dicendum eſt, delictum propter quod torquendus ſit Pater grauiſſimus, debere eſſe atrox quidem, & enorme, ſed aliqua circumſtantia conſpicuum, vt pluris æſtimetur, ſplendorem Religionis (qui ex grauitate Patris conſurgit) obſcurari, quam delictum impunitum relinquere, alias non eſſet ritè prouiſum exceptuatis. Itaque ſi de proprietate agatur, debeat eſſe magna, notoria, ſcandaloſa. Si de furto, quod ſit ſacrilegium rerum notabilium, vel cum fractura &c. Si de fornicatione, quod ſit diffamata, cum ſcandalo ſæcularium, monialis, vel nefanda, notoria &c. Si de percuſſione, quod ſit publica, cum mutilatione, vel morte, &c. & in hoc etiam magnum pondus habere debet Iudicis arbitrium, & prudentia.

Patres grauiſſimi ob quod delictum torqueri poſſint.

Reuerendiſſimi Patris Generalis conſenſus accedat. Non ſufficit tacitus, ſed requiritur expreſſus, quia licet in leuibus conſenſus tacitus ſufficiat, *Bartol l qua dotis ff ſolut. matr. Præpoſitus c. ſollicitudinem, de appell.* vnde conſenſus Epiſcopi in modicis ſtatuendis non eſt neceſſarius. *cap cum acceſſiſſ-nt. de conſtit. c. requiſti. de Teſtibus Abb. conſ. 7. volum. 2. Crauett. conſ. 182. num. 15. Gloſ l. quod dicitur. ff. de liber. agnoſc. l. Diuus ff de bonis damnat. Baldus de præſcript. cap. fin.* Non tamen ſufficit quando agitur de graui præiudicio *Bart. in l. 1. ff. de aqua pluuia arcenda*, & in *diſput de hac re*, quæ incipit *Mulier habens*, cum alijs adnotatis per *Anton Gabriell. lib. 1. de præſumpt. concluſ. 1. num. 53.* & nemo ignorat, torqueri aliquem eſſe rem grauiſſimam, & maximè præiudicialem. Et ſpecialiter non præſumitur conſenſus, vbi requiratur præſentia, & authoritas Iudicis *Bald. in l. 2. C. de legit. hæred. Rom. in l. ſciendum ff. de verb. oblig. Abb. in cap ſignificauit. de cenſib. Ruin conſ. 90 volum. 3.* Verum tamen eſt, quod ſi Generalis adeſſet, ſciret, & taceret, haberetur pro conſenſu expreſſo, vt probat *Iodocus in Enchirid. parium ver. conſenſus non negando Aimo. de antiq tempori. m.*

Conſenſus Generalis in torquendis patribus debet eſſe expreſſus

Quia in graui præiudicio, non ſufficit tacitus

Et requiritur præſentia, & authoritas iudicis

Quando cõſenſus præſumitur.

3.*par.à num* 29.*Ruin.conſ.*151.*num.*16.*volum.*4. Quando enim probatur ſcientia, & patientia eius, qui conſentire debet, conſenſus præſumitur.

Si dicas, Quando requiritur conſenſus, non refert, an præcedat, vel ſequatur, iuxta comm.opin.opin. relatam à *Iaſone l.ſi quis mihi bona ff.de acquir.hæred.*& ſic poterit Iudex torquere Reum, & deinde petere conſenſum Generalis.

Præcedere debet in actu inretractabili

Reſpondeo valet regula in actu retractabili, vt in acquiſitione, & poſſeſſione, non irretractabili, cuiuſmodi eſt tortura. Ridiculum eſſet, ſi torqueret, & deinde aſſenſum peteret. Sicuti ſi quis hominem ſuſpendio necaret, & deinde conſenſum Principis expeteret. Qui ſi negaret, iam mors, & tortura inflicta retractari non poſſent. Et ſic iudico Reum iniuſtæ torturæ, qui taliter Patrem torqueret.

Si quæras an ſit neceſſarius conſenſus Generalis ad torquendos debiles, ſenes &c. ſicuti ad torquendos Patres, itaut hæc clauſula ad omnes ſupra recenſitos referatur.

Conſenſus Generalis requiritur etiam in tortura ſenum, & debilium.

Reſpondeo affirmatiuè, quia cum omnes ſint excepti, non eſt maior ratio, vt ad vnum potius referatur, quam ad alium eſtque clauſula immediatè appoſita, quę antecedentem diſpoſitionem modificat *l.*3.*§ filius ff.de liber. & poſthum. l.talis ſcriptura ff.de legibus.l.*3.*ff.de lib.præter.Doct.in cap.requiriſ.*2. *& in cap.Inquiſitioni.de appellat.*

Si quęras adhuc, an conſenſus Generalis requiratur ad omne genus torturę inferendæ exceptuatis.

Sed in Tortura funis.

Reſpondeo circa Patres, de omni genere torturę intelligendum eſt, quia omnis tortura dedecorat ipſorum opinionē, qui eſt finis ſtatuti. Circa alios intelligitur de eo tantum genere torturæ, quod ipſorum ſtatui repugnat, vt eſt funis, quę non poteſt applicari ſenibus, debilibus &c. non autem de flagellis, & alijs, quæ pati poteſt torquendi complexio. Non enim eſt neceſſarius conſenſus generalis, vt debilis torqueri poſſit igne, ſibilis, taxillis, puer flagris &c.

Si quęras tertio, An talis conſenſus debeat eſſe ſcriptus.

Reſpondeo debet eſſe in forma probante, vt in proceſſu appareat, ad teſtificandam innocentiam, & modum procedendi Iudicis, aliàs puniri poſſet. Et ſic neceſſario comparere debet ſcriptus. Poſſet tamen dari oretenus coràm teſtibus, qui deinde examinarentur in proceſſu ad veritatis teſtimonium.

Que-

Quæſtio quarta, quæ de iure procedere debeant, antequam Reus torturæ ſubijciatur.

Reſpondeo primo, *ſine cauſa legitima, & legitimè in actis probata, nec teſtis, nec Reus tormentis ſubijciatur. Sub pœna excommunicationis latæ ſententiæ in cap ſi quis ſuadente, in Iudicem temerè procedentem*. ita noſtra praxis criminalis, *titulo de tortura fol.33.init.* eſtquè communis omnium ſententia. *Marſilij in l. quæſtionis modum ff. de quæſtion. Boſſij de Tortura num.31. Clari quæſt.64. Alexandri conſ.65. Simancb. de Cathol. inſtit tit.65. à num.12. Follerij in praxi can. crim. cap. 31. num.5. Diaz in pract. crimin. cap. 128 initio Chartarij in practica interrogandorum Reorum cap. 1. à num. 50.* Qui multos alios citat, & de communi omnium ſententia teſtatur. Equidem *l.1. ff. de quæſtionibus initio. Non eſſe à quæſtionibus incipiendum*, decernit, & §. *ſed & epiſtola*. dicitur. *Ad tormenta ita demum veniri oportet, cum ſuſpectus eſt Reus, & alijs argumentis ita probationi admouetur, vt ſola confeſſio deeſſe videatur*, & *l. vltim ff. eod. Quæſtio habenda non eſt, niſi ſi aliquibus ſuſpicionibus vrgeatur*, & *C de quæſt. l. milites §. oportet autem*. dicitur, *oportet autem Iudices nec in his criminibus, quæ publicorum iudiciorum ſunt, ad inueſtigationem veritatis à tormentis initium ſumere, ſed argumentis primum veriſimilibus, probabilibuſq; vti. Et ſi his veluti certis indicijs ducti, inueſtigandæ veritatis gratia, ad tormenta putauerint eſſe deueniendum, tunc id demum facere debebunt, ſi perſonarum conditio patiatur*. Hinc maxima illa Iuriſtarum, *Tortura eſt remedium ſubſidiarium*, quando ſcilicet aliæ probationes haberi non poſſunt, quia dum alius modus probationis adfuerit, tormentum inferri non debet, quia iuri naturali repugnat, tormentis ſubijcere hominem ſine cauſa. Hinc eſt grauiſſimum peccatum mortale, aliter procedere: Communem omnium opinionem, & frequentiſſimos Authores citatos, vide apud *Chartarium ſupra à num.14.* Eſt enim tortura grauis afflictio, quę omnem pœnam pecuniariam excedit, *l inſeruorum §.1. ff de pœnis*, & grauior, quam manus abſciſſio §. *fin. auth. vt nulli Iudic.* infertquè malum irretractabile, & propterea adhiberi ſine cauſa non debet.

Torturam legitima, & probata cauſa præcedat

Tortura remedium ſubſidiarium

Grauis afflictio.

Sed quę dicenda erit cauſa legitima?

Reſpondeo fusè de his in citata noſtra practica criminali tam

Torquendi cauſæ legitimæ

tam quoad torquendos Teſtes, quàm quoad Reum. Et de teſtibus quidem, ſi abluenda eſſet in illis inhabilitatis macula, ſi adſit varietas, vacillatio, mendacium, taciturnitas, malitia &c. De Reo autem, ſi delictum ſit ſemiplenè probatum, ſi contra illum militent grauia indicia; vel plura leuia copulentur, vel neget ſuum dictum, extra tormenta, vel teſtimonium vnius non integri teſtis alio indicio adiuuetur, vel adſit indicium probabile, aut confeſſio extraiudicialis, quę omnia probantur per iura, & Doctores, ad marginem citatos. In quibus non diffundor breuitati ſtudens.

Sed cur additum ſit, legitimè in actis probata?

Quæ iudici conſtare debent inactis

Reſpondeo, quia non ſufficit adeſſe indicia, & cauſas, niſi Iudici conſtent, iuris ordine ſeruato. Iuris autem ordo eſt, vt procedatur ſecundum tenorem cap. qualiter, & quando de accuſat: prout traditur in eadem praxi *tit. de forma ſeruanda à Iudice fol* 15. per accuſationem, ſcilicet, inquiſitionem, denunciationem. Cum omnibus alijs, quæ ibidem, ex Sacris Canonibus, & probatis authoribus præcipiuntur, ac etiam in *titulo de indicijs per tot. fol.* 25. Præterea, vt quodlibet indicium ſit plenè probatum in ſuo genere. Hinc in mox citata practica ſancitur, *Omnia indicia, cuiuſcumque generis ſint, nulla reputantur, niſi quodlibet illorum, per duos ſaltem teſtes, conteſtes integros probata ſint. Clara, certa, concludentia, ſeu inferentia delictum adeo vt non videatur deeſſe, niſi ſola Rei confeſſio*, vt per *Clarum, Farinaccium, Marſilium*, in margine citatos docetur, & fusè tradit *Chartar. ſupra à num.* 54. qui ſubinfert, non omnia qualitercumquè habita pro informatione Curiæ habilia ſunt, vt quis torturę ſubijciatur, & cum de inferendo irretractabili tormento agatur, *Ante torturam omninò concedendæ ſunt Reo defenſiones, & copia actorum*. vt in citata noſtra practica *tit. de tortura fol.* 34. *verſus finem*, diſponitur, quę eſt communis omnium ſententia, apud *Clar. quæſt.* 64. *Bouer.* 2. *par cap.* 36. citatos in margine, *Burſattum conſil.* 201. *num.* 40. *&* 50. *lib.* 2. *Rolandum à Valle conſ.* 12. *à num.* 35. *lib.* 3. Apud quos alij innumeri. Vnde Teſtes examinari debent citata parte, vel quod ſint antea confrontati cum Reo, vel eos habeat Reus, pro ritè, & rectè receptis, & examinatis. Et hoc non obſtante, audiendus eſt Reus in ſuis defenſionibus antequam torqueatur. Secus poſſet quis torqueri de delicto, quod nun-

Ante torturam concedantur defenſiones

Digitized by Google

nunquam cogitauit, quod eſt ſummè iniquum, & Deo odibile. Imo Iudices ſic procedentes, potius canes, quam homines nuncupari mererentur, ex *Marſil. conſ.* 18. *num.* 8. *& Roland. à Va l.conſ.* 12. *num.* 52. apud *Chartar. ſupra num.* 57. & tantum abeſt, vt Iudex, maximè regularis torqueat Reum ſine claris indicijs, & iuridicè probatis, vt potius, vbi arbitrium habeat, debeat in mitiorem partem inclinare. Et quando poſſit torturã excludere, tenetur à tormẽtis abſtinere, *Bic. conſ.* 85. *n.* 2. *Bal. conſ.* 85. *in fin. lib.* 3. *Sim. de Prat cõſ.* 15 *n.* 18. alias daretur appellatio à decreto de torquendo, vt habetur in *l. ante ſententiam ff. de appellationib. recipiendis*, vbi dicitur, *Ante ſententiam appellari poteſt, ſi quæſtionem in Ciuili negotio habendam Iudex interlocutus fuerit, vel in criminali. ſi contra leges hoc faciat*. Et nulli dubium eſt, fieri contra leges, ſi quis ſine legitima cauſa torqueatur.

Tortura excludi debet vbi arbitrio iudicis reler uatur.

A tortura appellari poteſt, & quando.

Reſpondeo ſecundo, *Tortura non infligitur Reo, niſi prius conſtet de corpore delicti*. Ita citata noſtra Practica *tit. de Tortura fol.* 33. verſus finem. Ratio eſt, quia proceſſus, in quo de corpore delicti non conſtat, eſt nullus vt expreſsè habetur in *l.* 1. *ff. ad S.C. Syllanianum.* §. *item illud*, ibi, *Niſi conſtet aliquem eſſe occiſum, non haberi de familia, quæſtionem. Liquere igitur debet ſcelere interemptum*, & tradunt communiter omnes apud *Marſil conſ.* 12. *&* 14. *& Maſcard. de probat.* §. *ſuper quam num.* 48. citati in noſtra practica *tit. de Tortura fol.* 19. vbi ſancitur, *Proceſſus, in quo prius de corpore delicti non conſtat, eſt nullus, & ſi ex ipſo conſtitutus eſſet Reus, etiam ſi confeſſus fuiſſet, nihil ille nocere poteſt confeſſio.* Si ergo ex dictis non poteſt aliquis torqueri, niſi adſit cauſa legitima, legitimè in actis probata, euidenter ſequitur, non poſſe aliquem torqueri, vbi de delicto nõ cõſtet, quia nulla tũc adeſſet cauſa.

Tortura nõ infertur, niſi conſtet de corpore delicti.

Reſpondeo tertio, *In cauſa, vbi ſi quis condemnaretur, maiorem tortura pœnam non mereretur, non eſt torquendus*. ita in eadem noſtra practica *tit. de tortura* §. *penultimo Clar. quæſt.* 64. *verſ. Præterea debet Chartar. lib.* 4. *c.* 1. *à nu.* 17. apud quem alij multi *Couar. in pract. quæſt.* 23. equidem non debet durior pœna infligi de icto non probato, ea, quæ probato infligeretur. Hinc in hac materia ſcribentes examinant, an pro delicto quod pecuniaria pœna corripitur, tortura adhiberi poſſit, & An torqueri poſſit, quis vbi non criminaliter, ſed ciuiliter agitur.

Tortura non debet dari, vbi pœna delicti illã non excederet.

Vbi ciuiliter agitur, an tortura adhiberi poſſit.

In qua difficultate *Follerius in pract. crimin. can. §. Vel vſurã committere*, quod eſt *cap.20 num.16.* & *Marſilius in l. Diuus. ff. de quaſt. num.5.* & alij apud *Chart. num.44. & 45.* tenuerunt Vſurarios, qui non ad ſimplicem reſtitutionem, ſed etiam ad pœnas quæruntur, & fallitos, fugitiuos ad effectum reuelandi abſconditas pecunias, torqueri poſſe. Vniuerſaliter autem, vbi pecuniaria pœna intercedit, & vbi agitur ciuiliter, neminem torqueri poſſe. Fauet vtrique concluſionis parti citata, *l. Diuus, de quæſt.* dum ait, *Poſſe de ſeruis haberi quæſtionem in pecuniaria cauſa, ſi aliter veritas inueniri non poſſit. Sed & hoc ita eſt, vt non facile in re pecuniaria quæſtio habeatur, ſed ſi aliter veritas inueniri non poſſit, niſi per tormenta.* & in *l. Maritus, eodem Imperator pronunciat, quæſtionem illegitimè habitam fuiſſe* de quadam ancilla in cauſa pecuniaria, cum *l. edictum Diui Auguſtini eod.* vbi Paulus ait, *Quæſtiones, neque ſemper in omni cauſa, & perſona deſiderari debere arbitror, & cum capitalia, & atrociora maleficia, non aliter inueſtigari poſſunt, quam per quæſtiones habendas cenſeo.* Et tum in has leges Scribentes, tum de hac materia tractantes, huic doctrinæ ſubſcribunt apud eumdem *Chartar.* fusè. Addo limitationem *Hippoliti in pract. crimin. §. expedita.* Poſſe torqueri Reum in cauſa pecuniaria, ſi ea fuerit ardua, & grauis, quia tunc æquiparatur criminali, & *Ber. Diaz regula 764. in Ciuili*, ſi habeat crimen adnexum, vt de vſurario.

In cauſa pecuniaria ardua tortura applicari poteſt.

Quoniam autem apud nos pecuniariæ pœnę non imponuntur, & ciuiliter aliquando proceditur in quibus delictis, vel pœna corporalis afflictiua non imponitur, vel ſi imponitur, torturæ ęquiparari non poteſt, videndum eſt, in quibus delictis regularibus tortura imponi poſſit & referendo me ad dicta, *cap.2. quæſt.5 reſponſ.2.* de delictis ciuilibus, & criminalibus, Dico; non ſolùm in Ciuilibus non poſſe adhiberi torturam funis, vel aliud illi cognatum, ſed neque in omnibus Criminalibus. Nam non poterit torqueri delinquens leuiter, nec grauiter, iuxta diſtinctionem delictorum in noſtra praxi *tit. Delictorum diſcrimina, fol.5. & 6.* ſed grauiſſimè, *Gandau. de Maleſ. tit. de quæſtion. numer.12. Clar. ſupra verſ. præterea debet*, *Becc. conſ.62. num.26.* nec ſentio cum *Chart. n.32.* quod etiam in leuibus dari poſſit tortura, cum authoribus ab ipſo citatis, & conſuetudinibus aliquarum Ciuitatum; Non enim ample-

In quibus delictis regulares torquendi.

cti

ctì debemus corruptelam aliquorum tribunalium, niſi à frequentia delictorum iuſtificetur, & niſi quę apud ſeculares reputantur leuia; apud Regulares ſint grauia, vt eſt furtum, occiſio duorum bouum, inflictio cicatricis in faciem, prout ipſe exemplificat. Hæc enim grauiora delicta ſunt apud Regulares. Præciſè enim ſtando in notione leuis delicti, repugnat rationi, vt propter illud aliquis torqueatur, & hæc eſt communis opinio, prout teſtatur *Boſsius de indicijs n. 92.* & quoad noſtrum ſacrum Ordinem adeſt Statutum, *cap. 7. §. 5. num. 15.* dicens *Tortura duntaxat infligenda eſt pro atrocibus, & grauibus delictis. Adde Papienſem in pract. fol. mihi 249. à nu. 14.* apud quem alij. Et in nonnullis ex grauioribus, vt in Libelli fabricatione, actus carnalis ſollicitatione, aut patratione, falſi depoſitione, & vniuerſaliter torquendus non eſt, vbi de priuatione ſola agatur ſuffragiorum, & officiorum, niſi ea infligēda eſſet cum alijs pœnis corporalibus ob exceptuata, & grauiſſima crimina, vel de delatione ſigni probationis, vel de alijs pœnitentijs ſalutaribus, vt pote ieiunij, diſciplinę, &c. Conſiſtunt enim pœnæ iſtæ potius in apprehenſione, quàm in afflictione corporis, quæ tormentis æquiparari poſsint. Et ad particularia deſcendendo. Libellorum famoſorum fabricator, fur rerum notabilium, aut ſacrarum cum ſcandalo, vel iteratione, &c. quæ delicta ſeueriori diſtrictioni remittuntur, atquè adeò largiori carceri, triremibus, &c. Fornicarius, Sacrilegus, de peſsimo crimine conuictus, gladio, vel alio inſtrumenro percutiens, feriens mutilans, occidens, falſarij, introducentes mulieres intra clauſtra ad malum finem, Diuiſionem Ordinis procurantes, Monetarij, in Summum Pontificem obloquentes, inſurgentes, &c. Simoniaci, & omnes illi, quibus longior carcer, triremesq. imponuntur, fune torqueri poſſunt, vel etiam taxillis, alijsq. tormentorum generibus. Vt ab his arctationem diſtinguam, quæ licet ſit corporis afflictiua minoribus tamen delictis adhiberi mandatur, vt eſt ſuſpectum conſortium, Reuelatio Sacramentalis Confeſsionis, & quid ſimile. Qua in re. Notandum etiam eſt, licet verum ſit, indicia, & torturam remitti Iudicis prudentis arbitrio, debet tamen tale arbitrium duci ratione, vt leuius torqueatur, qui leuius deliquit, *Gomez tom. 3. Variar. reſolut. cap. 13. nu. 5. Penna 3. par. direct. Inquiſ. Scholio 118. Poller. in praxi, cap. 20. num. 9.* qui

Leuius torquēdus, qui leuius deliquit.

citat

citat *l. quaſtionis modum*, *et l. de minore*, *ff. de quaſtion.* Et habenda eſt ratio loci, temporis ſcandali, &c. Hæ enim circũſtantiæ ſicuti aggrauare ſolent delicta, ita etiam per ſeueriora tormenta ad veritatem deducenda ſunt.

Reo torquẽdo defenſiones concedantur.

Reſpondeo quartò. *Ante torturam omninò concedenda ſunt Reo defenſiones*, ita praxis noſtra Criminalis, *fol. 34.* Inuenio circa hanc concluſionem aliquam diſcrepantiam. *Clarus* enim tum *quaſt. 49. verſ. ſed nunquid tenetur Iudex*, tum *quaſt. 54. verſ. Sed quid ſi ille*, tenet non obligari Iudicem dare copiam indiciorum torquendo, niſi ille petat, & citat *Blancum in practica*, dicentem, ſufficere, quod Iudices dent Reis Aduocatos, & ſibi imputare debent, quod defenſiones non petant. *Chartarius citato lib. 4. cap. 1. à num. 161.* & infra fusè rem examinat per quinque caſus, quos figurat de repetition e torturæ, an tunc etiam concedi debeant defenſiones, vbi in ſubſtantia docet non teneri Iudicem offerre defenſiones, ſed cõcedere, ſi petantur. Verum Chriſtianæ pietati conformiorem iudico, teneri Iudicem offerre torquendo defenſiones poſitiuè; tantò magis in Religione, vbi plus æquitati, quàm carnificinæ tribuendum eſt. Ita in vniuerſum ſ. nſit *Simancas de Catholicis Inſtit. tit. 65. num. 16.* qui ait, *Id, & natura aquũ eſt, & ratione probatur, et ab omnibus Iuriſperitis communiter traditur*. Clariſſimè enim ſancitur in *l. Vnius. §. cogniturũ. ff. de quaſtion.* vbi dicitur *cogniturum de criminibus Præſidem oportet ante diem palam facere, cuſtodias ſe auditurum, ne hi, qui defendendi ſunt, ſubitis accuſatorum criminibus opprimantur, quamuis defenſionem poſtulante Reo, negari non oportet*, quo loco non ſolùm ad poſtulationem Rei, ſed etiam ad oblationem Iudicis defenſiones dari præcipiuntur, citat etiam *l. Deſertorem, §. ſi ad diem. ff. de re milit.* ibi *facta prius copia docendi, num fortè caſibus quibuſdam detentus ſit, propter quod venia dignus videatur*. Sed hic agitur de condemnando, non de torquendo milite deſertore, quo ſenſu loquitur, *cap. ſuſceptis, de cauſa poſſ. et prop.* *Nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus definire*. Agit enim de ſententia diffinitiua, non de inter'ocutoria, ſed quidquid ſit de mente Canonum, & Legum certum eſt, inauditum condemnari non poſſe ad actũ irretractabilem, cuiuſmodi eſt tortura, & merito *Crudelis, et iniquus* appellatur ab eodem *Iudex, qui contra diuina, et humana*

mana

mana iura hominem inauditum torquet , ac proptereà in noſtra practica criminali condemnatur Superior, qui torſerit Reũ non exhibitis defenſionibus ad pœnas, contra malè torquentes inflictas. Et ratio illa videtur eſſe, quod ſi Iudex torqueat per ſolum proceſſum informatiuum, & ſuper illo Reum non audiat, torquet non legitimatis indicijs, quæ cum euacuari poſſent, poteſt accidere caſus, vt torqueat innocentem, & committit ſe periculo errandi in re tam graui, & conſequenter peccat mortaliter, & propter temeritatem puniendus eſt de irrogata iniuria. Neſcio enim qua libidine moueri poſſit Iudex regularis, ad ſequendas opiniones, quæ ad ſæuitiam ducunt, facit ſiquidem iniuriam Legibus, qui vult videri ſe meliorem quam leges, vt doctè in hac re tradit *D. Roland. à Valle conſ. 12. n. 42. vol. 3.* lege quę ſcripſit, *Bonaccoſ. apud comm. opin. Iuris tom. 2. lib. 9 de quæſtion. tit. 28. num. 49. Practicam Papienſis fol. 249 num. 19.*

Non tamen iuerim inficias, torquendum eſſe ſine defenſionibus, ſi oblatas noluerit, vel ſi intimato ſibi decreto de tortura inferenda, & monito, vt doceat, quare torqueri non debeat, neglexerit. Quia ſecundum regulam Canonicam *Volenti, & conſentienti non fit iniuria, neque dolus de regul. iur. in 6.*

Licèt enim de rigore iuris conſentio **Chartario citato à n. 177** quod qui renunciauit defenſionibus in primo decreto torturæ, ſi illa repetenda foret, & peteret defenſiones, non eſſet audiendus. Quia ad ius defenſionis renunciatum, non datur regreſſus, nec datur locus pęnitentię, vt eſt commune axioma, ***ibid.*** probatum per leges, & authores, ***num. 197.*** Sicuti etiam, ſi factis defenſionibus, & incępta tortura, reus peteret, elapſo termino, & in reiteratione torturæ defendi iterum velle, quia licèt elapſo termino, non tamen incępta tortura, ſi velit iterum ſe defendere, audiendus eſſet, non propterea audiri debet, iam incœpta tortura, & in executionem cępto mandari decreto de torquendo, vt etiam fusè per multos Doctores, & iura probat ***à num. 181.*** De æquitate tamen ſentio, audiendum eſſe torquendum, etiam in ſecunda tortura, dummodo poſſit probare, vel non eſſe iterum torquendum, vel non fuiſſe primo tormentis examinandum, & non ſint friuolæ excuſationes, & moræ ad protrahendum, vel eludendum tormentum,

Adius renũciatum non datur regreſſus.

tum, facit dicta; *l. vnius de quæſt.* vbi ait *defenſionem poſtulante Reo, negari non oportet*. Quæ vim eamdem habet tam in prima, quàm in ſecunda tortura, vbi fraus, & illuſio excludantur. Minus in hoc Authore placet, quod dicit in *3. caſu, num.* 193. Iudicem non teneri dare defenſiones Reo torto prima vice, non datis defenſionibus, nec petitis, ſi in ſecunda tortura eas petat. Quia inquit, ſibi imputet Reus, quare ante primam torturam copiam non petijt, maximè ſi ad primam proceſſum eſt, legitimato proceſſu, vt corrigit *nu.* 206. & citat *Marſilium. & Clarum*. Non placet inquam, quia iure defenſionis priuat Reum, ſibi competenti in quacumque repetititione quæſtionis, cum non ſit minor ratio, vt defendi poſſit in prima, quam in ſecunda, cum æque vtraque ſit tortura, inuidetur fortaſſe miſerrimo Reo innocentię præſidium, iuris naturalis conceſſio? *De paruula ſumma iudicaturo* ſibi (inquit citatus *Simanca num.* 17.) *res ſine teſte non probaretur, teſtis ſine iureiurando non valeret vtrique parti, dares actiones, dares tempus, non ſemel audires* (vt ait *Seneca lib. 2. de ira*) & hominem, & Religioſum) *torquere audes antequam illi, vel indicia noſſe liceat, vel teſtes*? & citat *Gen. 4. & 18. ac act.* 25. & leges ciuiles, vbi Adam, Sodomitę, & alij audiuntur, antequam vel puniantur, vel affligantur.

Tortura non poteſt inferri ſine conſenſu diffinitorij.

Reſpondeo quinto *Torqueri nullus poteſt, niſi ex conſilio, & aſſenſu Diffinitorij Prouinciæ*. Ita in noſtra praxi de *Tortura, fol.* 32. fine. Statutum municipale eſt, accuratam iuſtitiæ adminiſtrationem concernens. Licèt enim tota iuriſdicēdi facultas in Superioribus Ordinis reſideat, qui sūt Ordinarij Prouinciarum, & Religionis; attamen cum hæc à Capitulis generalibus pendeat, & limitata ſit, mirum non eſt, ſi toti Diffinitorio collata reperiatur. Sic ad cautius peragenda negotia Fidei; & ſi concedatur Epiſcopo, vel Inquiſitori citatio, captura, cuſtodia, & inquiſitio, duro tamen carceri mācipare, tormentis exponere, vel ad ſententiam deuenire contra de hæreſi ſuſpectos, non conceditur, niſi vtriſque ſimul cōcurrentibus, & aſſentientibus, *Clem. 1. §. 1. de hæret.* ſic inductæ Rotę, Collegia, Senatus, publica iudicia, quæ paſſim apud prophanos, & Eccleſiaſticos Authores reperiuntur.

Sed incidit prima difficultas, an confeſſio extorta per tormenta, non inflicta ex conſilio, & aſſenſu Diffinitorij, ſed ex decre-

decreto ſolius Iudicis, etiam ſi poſt tormenta ratificetur, ſit valida ad omnem effectum. Videtur enim negatiuè reſpondendū, quia non entis nullæ ſunt qualitates, vt Probat *Barboſ. Axiom.* 162. *num.* 1. non eſt autem actus, qui fit ſine ijs, quæ ſunt de forma illius, quia deficit requiſitum ad eſſentiam, & entitatem, & eſſe inualidum, & eſſe nollum, idem ſunt, *l. ſi autem nullum, & ibi Baldus, C. de legit. hæred. And. de Iſernia in cap* 1. § *præterea. qua ſit prima cauſa. benef. amit* qui allegat, *l.* 1 §. *quod ſine mora ff. quod cuiuſque vniuerſ nom.* & alia. Nam non eſſe de iure, & ſimpliciter non eſſe paria ſunt. *l. quotiens. ff. qui ſatiſd. cogan.* vide alia apud *Iodocum Dambonderiū in Enchirid. parium iuris ſub ver eſſe*. Ergo ab hac tortura nulla, & illegitima in iure, non poteſt validari confeſſio, ſicuti in ſimili dicimus de Confeſſione extorta, iuris ordine non ſeruato, quæ Reum non afficit.

Non entis nullæ ſunt qualitates.

Reſpondeo tamen affirmatiuè, quia conſenſus Diffinitorij non petitur ad conferendam Iudici facultatem (eam enim habet à iure, ſiue ordinario, ſiue delegato) ſed ad rectitudinem actus, vt ſcilicet in re tam graui maturè procedatur, & licèt Iudex peccaret mortaliter, non petendo conſilium, & aſſeſſum Diffinitorij, & propterea puniendus veniret priuatione officij, & alijs pęnis arbitrarijs, vt idem Statutum in practica regiſtratum, ſancit, non propterea actus eſſet nullus, quia ſtatutum illum non irritat, & ex communi multa facta tenent, quæ fieri prohibentur. Vnde poſſe Inquiſitorem abiurationem hæretici recipere ſine Epiſcopo, tenet *Lucerna Inquiſitorum*, quam ſententiam, licèt à veritate alienam putet *Simanca de Cathol. inſtit. tit.* 1. *num.* 27. id non colligit ex alio capite, quam ex *Clem.* 1. *de hæret.* in qua irritatur factum, in his verbis; *Si ſecus præſumptum fuerit, nullum ſit, & irritum ipſo iure*. Ergo ſi talia verba non fuiſſent addita, actus ſuum valorem haberet, Sicuti dicimus de noſtro Statuto, in qua nulla clauſula irritans apponitur. Vide quæ dixi in Commen. ad *Stat. Ord. cap.* 1. *Stat.* 6 *fol.* 30. vbi plura de hac re. Ad ea, quæ in oppoſitum adducebantur, dico, actum, ſeu decretum torturæ non eſſe nullum, quia conſenſus Diffinitorij non requiritur ad ſubſtantiam illius, ſed ad directionem. Vnde ceſſant rationes in oppoſitum.

Confeſſio facta in tortura illata ſine conſenſu diffinitorij eſt valida.

Secunda Difficultas, An in hoc etiam admittenda eſt ſubroga-

rogatio in locum abſentis, &c. ſicuti in Congregationibus Capitularibus.

In decreto torturæ ſubrogandi ſũt Diffinitores abſentes.

Reſpondeo affirmatiuè per dicta *cap.8.Stat.37.fol.639.*& eſt determinatio indiuidua in Statutis nuperrimis, *cap.8.§.33.n.3. Diffinitores ad ferendas ſententias, &c. ſub pœna nullitatis à Prouinciali ſemper vocandi ſunt, dummodo extra Prouinciam non exiſtant, & longius, quàm per tres dies eorum præſentia haberi poſſit, quo caſu alij, vt ſupra ſubrogari debent.* Si autem ex hoc Statuto inferas oppoſitum Superioris reſolutionis, ob pęnam nullitatis oppoſitam. Scias ſermonem hic eſſe de ſententijs diffinitiuis, quę latæ ſine Diffinitorio nullæ ſunt, non de interlocutorijs, quæ ad ſolum Iudicem ſpectant. Vnde Prouincialis poteſt, & debet ſine aſsiſtentia, vel conſenſu Diſſinitorij Reum conſtituere, carcerare, torquere vſque ad diſfinitiuam ſententiam excluſiuè. Igitur (dices neque Statutum bene applicatur difficultati,) quia ſi non agit de interlocutoria, neque tanget torturæ decretum. Reſpondeo tamen, ſubrogationẽ Diffinitorũ eſſe quid vniuerſale ad omnes actus, ad quos Diffinitorium adhibetur, quia nomine Diffinitorij cõſtat, venire Prouincialem, Cuſtodem, & quatuor Diffinitores, quibus deficientibus, alij ſubrogari debent, vt Diffinitorium ſemper appareat.

Et quid facient delegati.

Tertia Difficultas, An his legibus teneatur etiam Commiſſarius à Generali delegatus.

Reſpondeo cum Statuto eiuſdem practicæ. *Si fecerit Commiſſarius à Reuerendiſſimo deſtinatus cum conſilio, & aſſenſu eiuſdem Diffinitorij, vel ſi ratio ſuadeat, &c. aliquorum proborum, & peritorum Patrum, &c.* Diuerſitatis ratio eſt, quia cum Generalis non ligetur legibus Prouincialium, non tenetur exquirere conſenſum Diffinitorij Prouincialis, neque in perſona ſua, neque in ſuo delegato, qui nomine Generalis procedit. Quia tamen res eſt non parua, delegato iniungitur, vt cum conſilio, & aſſenſu peritorum decernat. Verum tamen eſt, non eſſe liberum delegato relinquere Diffinitorium, & alios ad conſultationem adſciſcere, quia cauetur, *Si ratio ſuadeat.* Et hæc poterit eſſe ſuſpicio, vel quod Reo faueant, vel quod Periti non ſint, vel quod nimis diſtent, &c. Poterit etiam aliquos ex Diffinitorio vocare cum alijs Peritis, & reliquos dimittere. Si autem quæratur, quot ad minus eſſe debeant iſti Periti?

riti? Reſpondeo ſufficere numerum ſaltem duorum, quia *pluralis locutio duorum numero eſt contenta. de regul.iur. in 6.*

Quarta Difficultas, an Diffinitorium, vel Periti adhibiti non ſeruantes regulas praxis criminalis, & ſacrorum Canonum, & iniuſtè aliquem torturæ ſubiicientes, incurrant pęnas malè torquentium.

Reſpondeo vide tradita ſupra *cap.1.q.2.Reſponſ.4.* vbi copioſè de obligatione, quã habent Diffinitores in ferendis ſententijs Cauſarum Criminalium.

Quinta Difficultas. An conſenſus iſte, & conſilium dari poſſit per literas.

Reſpondeo, *Vide dicta c.1.Stat.4.§.17.fol.29.& c.8.Stat.39. fine fol.664.* quibus addo affirmatiuam reſponſionẽ. *ex Clem. 1.de hæret.§.1.in fine*, ibi, *Vel ſuum ſignificare per literas conſilium, & conſenſum*, quæ requiri mandat, antequam Rei hæreſis ab Epiſcopo, & Inquiſitore torqueantur. Nec maiores cauſæ inter Regulares cauſis Sancti Officij examinãtur. Sufficit autem, vt à maiori parte Patrum concludatur ex notis iuribus.

Reſpondeo Sextò. Licèt in aliquo caſu recipi poſſit doctrina Simanchæ dicto *tit.65.n.18.Clari q.54.ver.Vbi nihil Caſon. in praxi.Chartar.dicto lib.4.c.1.n.62.* dicentiũ Reum ex accuſatione non eſſe torquendum, niſi inſtante accuſatore. Per iura à *Simanca* citata quæſtionem permittentia ad poſtulationẽ partis. Nè videatur ipſe Iudex partes accuſatoris ſubire. Idq. ſeruari poſſe, vbi Iudex ſolam accuſationem proſequatur. Attamen vniuerſaliter veram, vel ſequendam inficior, tum quia praxis eſt in contrarium, vt citati *Caſonus*, *Clarus*, *Chartarius*, & de hæreticis ipſemet *Simanca* de communi teſtantur. Tum quia nil vetat, poſſe Iudicem inducere zelum publicum, & ex officio inquirere veritatem delictorum, atq. adeò ſupplere negligentiam accuſatoris. Et ſicut ab initio potuit procedere, præcedente fama, ſic in medio poteſt procedere habita luce delicti per accuſationem, & vbi viderit vrgentia indicia, poteſt torquere reum inrequiſito accuſatore. Quid ſi ante torturam accuſator, non habens hæredes, moreretur, an Iudex deſerere debeat cauſam, tot indicijs refertam, & Reum dimittere? Hoc enim eſſet delictis fauere, & contra Iudicis officium peccare, ſic ſentit *Papienſis in practica fol.249 n.22.* qui citat *Bart.in l.1.ff.de quæſt. & in l.2 ff.de adult. & in l.4 ff.de damno*

Tortura poteſt inferri etiam non inſtante parte.

infectoJ.2.C.de abolit.Io.Andr. *Innoc.in cap. cum clamor de teſtib.& cap.fraternitatis eod.*

. Quæſtio Quinta. An quibuſuis exiſtentibus indicijs Reus torqueri poſsit.

Ob quæ indicia tortura infligi poterit.

Reſpondeo Primò.Niſi fuerit indicia grauia luce meridiana clariora,legitimè, & plenè quolibet in ſuo genere probata, Rei torqueri non poſſunt. Ita per plures SS. *practica noſtra tit. de tortura*, & de indicijs ad quæ me remitto, tam quoad torturam Teſtium, quàm Reorum.

Conuictus torqueri nō debet.

Reſpondeo Secundò.Si delictũ fuerit plenè probatũ,nimirum per duos ſaltem teſtes conteſtes,vel per illas probationes, quæ Reum ad ordinariam pęnã condemnãt,Reus nullo modo eſt torquendus. Ita Statutũ noſtrę practicę de *Tortura fol.* 33. fine in hęc verba,*Conuictus non debet torqueri,cũ poſſit per depoſitiones teſtium condemnari, & nulli vnquam tormenta applicanda ſunt, cum aliunde veritas haberi poſſit*. Eſt concluſio omniũ,de hac materia tractantiũ.*Marſil.in l.1.de quæſt.Couar. Variar q.23.Clar.q.69.Nauar.c.18.n.59.Carrer in pract.fol.92 Chartar ſupra n.15.& infra* recole dicta,*q.4.reſponſ.1.* & Ratio eſt, quia tormentum adhibetur, vt veritas inueniatur, at ſi per teſtes conuincentes veritas iam inuenta eſt, quid opus erit tam graui, & laborioſa inquiſitione? Vnde peccare mortaliter Iudices aliter facientes,& teneri in Sindicatu, affirmãt *Couar. et Clarus ſupra*,& alij apud *Chartar.nu.16.*& eſſe fatuos tales Iudices,qui conuictum per tormenta interrogarent, dicit *Alberic.apud Clarum ſupra,verſ.Veritas eſt.*Quia ſi Reus ſuſtinet in tormentis, purgat indicia, ac etiam plenas probationes, & propriam confeſsionẽ,vt ex cõmuni affirmat *Clarus vbi ſupra*. Niſi confeſſus, vel conuictus interrogaretur de ſocijs, vel ſuper aliquo articulo confeſsionis,cum clauſula,& proteſtatione, *Sine præiudicio confeſſi, vel conuicti criminis, vel latæ condemnationis*, ijsq.adnotatis in actis, quia Iudici id affirmanti non crederetur. Quod etiam in loco mox citato noſtræ.practicæ cautum reperitur.

Reus ſi ſuſtinet in tormentis, purgat indicia plena.

Quæſtio Sexta. An peritorum induſtria requiratur in inferendis tormentis?

Tortura à perito inferatur.

Reſpondeo Primò cum Aphoriſmo noſtræ practicæ *fol.* 34. initio. *Cum opus fuerit, funis adhibere tormentum, id non debet fieri, niſi peritus adſiſtat, qui liget, et depoſito bra-*

chia

tibia laxata componat. Et hoc eſt de communi praxi omnium Iudicum, & de iure naturali, quia ligare manus vno, aut alio modo, ſuis locis dimota oſſa ſine peritia componere ſatis refert ad deformationem torquendi, ac ad corrumpendam corporis habitudinem: Vnde Iudex teneretur de membri debilitatione, ſi ſua culpa accideret Reo, tormentis ſuppoſito *l.apud labeonem.§.quaſtionis verbo ff. de iniurijs, & §.ſet. & ſi iuſſu Bartol in l.quaſtionis modus,& Cynus in l.Gracchus C.de Adulter. Papienſis in pract. num.* 20. *cit.* Quod breuibus verbis inſinuatur in noſtra prattica mox citata. *Vt vel ſic charitati, & iuſtitia conſulatur*. Charitas reſpicit proximum, & Iuſtitia Iudicis munus. Sicquè peccaret mortaliter contra charitatem, & contra iuſtitiam Iudex aliter procedens, etſi tortus remaneret cum brachio debilitato, itaut functiones ſuas obire non poſſet, idque ob ineptam brachij accommodationem, fieret irregularis tanquam mutilator, vt cum *Cyno, Bartoloquè tenet Angelus in verb.homicidium* 5. *num.* 6. interpretaturquè mutilationem pro tali debilitatione, ad differentiam truncationis, quæ membrum ex toto abſcindit, *ex l.idem Opbilius ff de ædilit edic.Clem.vnica de homicid.& cap quicumque perçuti* 23. *quaſt vltima.* ſequitur *Tabiena verb. Irregularitas*:3.*num* 27.*Roſella verb.homicidium* 4. §. 19. *Panbor.in c. cum illorum de ſent.excomm.* qui idem eſſe dicit, mutilare, ac debilitare, mitto diſtinctiones, quia non faciunt ad rem, ſufficit, quod ſi fuerint brachia totaliter inutilia, irregularitatem ex mutilatione incurreret,

Totalis debilitatio mutilationi æquiparatur.

Reſpondeo ſecundo, *Idem ſeruandum eſſe de aſſiſtentia, & iudicio medici, caſu, quo torquendus, vel tortus infirmitates, & animi deliquia allegaret*. Vt in eadem noſtra practica diſponitur, quæ & rationem addit. *Si enim Reus in tormentis moreretur ex negligentia vel culpa Iudicis, homicidij Reus haberetur*, quæ eſt communis omnium ſententia. *Decius conſ.* 93:*Clar.quaſt.*64.*Verſ Iudex autem.Bertus Lucenſis tit.* 22. *c.* 3. cum authoribus ab eiſdem citatis, *Rodriq. in tract. ordinis iudicialis cap.* 11.*num.*2.*Abb in cap.cum in contemplatione de regul.iur. Diaz in pract.crimin can.cap.*128.fine. Cuius ratio eſt, quia tormentum non datur, vt mortem inferat, vel carceratio ſalutem adimat, ſed vt veritatem eliciat, ſeruari enim debet Reus; vel pœnæ, vel innocentiæ, vt diximus,

Tortura inferatur cum aſſiſtentia Medici,

ergo ſi talis complexionis fuerit, vt per tormentum malam ſanitatem contrahat, aut moriatur, non eſt illi applicandum: Hinc *rupti, manchi, ægri, debiles, ſenes, prægnantes, morbo gallico laborantes* &c non debent torqueri tormento funis, ſed alijs magis accomodatis *Charthar. lib. 4. cap. 2. nu. 6.* de tormento ignis. *Clar. dicta quæſt. 64.* de ſenibus *Ver. non etiam*, & de prægnantibus *Verſ. quæro modo*, cum iuribus, & authoribus ab eodem citatis. Cum igitur Iudex regularis non ſit de hac arte peritus, debet ſtare iudicio medicorum quos adhibere tenetur, aliàs ſi ob infirmitatem, tormento exacerbatam, moreretur, homicidij reus conſtitueretur, tanquam, qui in ſuo munere tum notabilem, vel malitiam, vel negligentiam commiſit, *Bartol in l. quæſtionis modum initio ff. de quæſt.* & eſt communis apud *Marſilium in pract. §. expedita num. 89. Bellon. conſ. 84. num. 12. Brun. de indicijs, & tortur. fol. 109.*

Qui torque ri non debēt

Quæſtio ſeptima, An tortura replicari poſſit.

Tortura quoties replicari poſſit.

Reſpondeo, *Tortura ſuper eodem articulo, niſi clariora indicia ſuperueniant, repeti non poteſt, nec eodem die, ſed diuerſis, & ſeparatis.* Sic in noſtra practica Loco citato, atque hoc modo habentur, quę communiter ſcribentes circa hunc articulum, tradunt, quia licet dicatur, torturam eſſe in arbitrio Iudicis, attamen arbitrium regulari debet per iura, & probatas conſuetudines. *Clar. dicta quæſt. 64. verſ. vltimo videndum eſt.* apud quem alij. *Symancha dicto tit. 65. num. 75.* qui allegat *l. repeti l. vnius de quæſt. Chart. dicto lib. 4. cap. 1. num: 120:* & infra, & permulti alij, qui adducuntur apud *comm. opin. iuris tom. 2. lib. 9. tit: 28. num. 5. 18: & 118. de quæſtion.* ex quorum doctrina hæ colliguntur concluſiones.

Prima vel tortura plena inflicta eſt prima vice, vel non. Plenam torturam dicunt, quæ habet omnes gradus torturæ, quos ad quinque diſtinguunt, nimirum *minas de torquendo, conductionem ad locum tormentorum Spoliationem, ac ligaturam, eleuationem in Eculeo, & ſquaſſationem, Clarus dicta quæſt. 64. verſu Nunc de gradibus*, melius putat reduci poſſe ad tres, quorum Primus eſt *terrere*, qui comprehendit non ſolum minas, ſed conductionem, & ligaturam. Secundus *ponere*, vel *interrogare* in tormentis, tenendo ſuſpenſum per aliquod tempus notabile: Tertius *ſuſpenſum quaſſare* vnico ictu funis:

Tortura plena quæ,

Char-

Chartarius dicto cap. 1: *num.* 132. Tertium gradum ponit, quãdo per vnum miſerere; vel paulò plus ſuſpenſus detinetur. Quartum quando per quadrantem, vel tertiam partem horæ. Quintum, quando pedibus appenſi ſuſpenduntur compedes, vel alia pondera, vel eius dorſo inijcitur aqua frigida, ex *Carreria in pract fol.* 93 *num.* 2. & 3. vel refrigerari, & quieſcere In fune appenſum, per duas, vel tres horas, & deinde doloribus plenum iterum eleuari faciunt, qui vltimus modus nedum Religioſos dedecet, ſed etiam Laicos, & ſolum à crudelibus, & ſanguinarijs Iudicibus vſurpatur, vel tantum in atrociſſimis delictis, & in euidentibus indicijs applicatur, vbi de aſſaſſinio, de proditione Reipubl. de enormi ſacrilegio, hæreſi, rebellione &c. Mihi quoad Regulares, cum illa opinione ſtandum videtur, vt plenè tortus dicatur quis, quando prudentium Iudicum, & aſſeſſorum iudicio, tortus ſit iuxta qualitatem delicti, & indiciorum. Si enim indicia leuia fuerint, plenè torquetur, ſi torqueatur leuiter. Si autem grauia, vel grauiſſima fuerint, plena tortura erit, ſi grauiter, vel grauiſſimè torqueatur. Itaquè redeuntes ad concluſionem, dicimus, ſemel qlenè tortum, non eſſe amplius torquendum, quia modus raptionis exceditur, ſi autem plenè tortus nõ fuerit poteſt replicari tortura per alteram, aut tertiam vicem ad ſummum, iuxtà indiciorum exigentiam, itaut tortura non vnica vice, tota inferatur, ſed in duas, aut tres vices diſpertiatur v. g. ſi iplena tortura fuerit indicata, ad ſpatium vnius horæ, prima vice dari poteſt per quadrantem. Secunda per alium. Tertia per medietatem horæ. Vel in tertia vice addendo ſquaſſationes, hoc eſt eleuationes, & dimiſſiones appenſi per funem quæ vulgo dici ſolent *Tratti di corda*.

Tſtrturæ genus ſæuiſſimum.

Plenè tortus vnica vice torquendus iterum non eſt.

Secunda Concluſio, adhuc inflicta tortura plenè, & ſecundum indiciorum exigentiam, ſi noua, & vrgentiora indicia ſuperueniant, ſpecie à primis diuerſa, tortura repeti poteſt: Quia ſicut prima tortura euacuauit priora indicia, ita ſuccedentia, per aliam torturam euacuari debent. Alias iuſtitiæ conſultum non erit. Dixi ſpecie diuerſa, quia ſi agatur de fama, de inimicitia &c. non ſufficit accepiſſe nouas probationes circa famam, vel inimicitiam, ſed neceſſe eſt, vt accipiantur alia, puta teſtis vnus de viſu, inuenta arma, ſcripturæ, minę, confeſſio extraiudicialis, & his ſimilia, quæ vide in *pract. noſtra*

Tortura repeti poteſt ſi noua indicia ſuperueniant.

*ſtra fol.*33. per totum, tam quoad teſtes, quàm quoad Reum. Inter hęc ad ſecundam torturam indicia numerant, negare extra torturam, quod in tortura confeſſus fuerat. Quia tunc prioribus indicijs addit vacillationem, & mendacium. Itaq; ex communi ſententia, qui non ratificat extra quod in tormentis confeſſus fuerat, iterum torquendus eſt vſque ad ſecundam, vel tertiam ad ſummum vicem, vltra quas amplius torquendus non venit, vt in noſtra practica cautum eſt, ex probatis Authoribus ad marginem allegatis *fol.*32. Quia vt inquit *Chartarius num.*132. ſi confiteretur in vlteriori tortura, diceretur confeſſus vi tormentorum, & immoderatè tortus.

Et quæ hæc indicia

Tertia Concluſio: Tortura repeti debet, non eodem die, ſed interpoſitis ſaltem inter primam, & ſecundam torturam horis 24. qui eſt dies naturalis, & aptus ad ſedandum dolorem antecedentis torturæ, & Ratio eſt, quia confeſſio, non ex veritate, & libertate, ſed ex dolore, adhuc perdurante, elicita præſumeretur, niſi metiamur gradus torturæ, connumerando inter illas, conductionem, & ligationem &c. quia hic non impediret, quin eodem die replicari poſſet, nam nec dolorem inflixit, nec ſi quis inflictus eſſet, permanet.

Tortura nõ eſt repetenda eodem die.

Quæſtio octaua. Quas pœnas meretur, qui indignè, & illegitimè Reo torturam infert.

Reſpondeo cum ſtatuto noſtræ practicæ *fol.*33. initio. *Sine cauſa legitima, & legitimè in actis probata, nec Teſtis, nec Reus tormentis ſubijciatur ſub pœna excommunicationis latæ in can. ſi quis ſuadente diabolo, in Iudice temere procedentem. Qui etiam officio diſtituendus, & ad id inhabilis perpetuò declarandus omnino erit, ſeruata P. Generali facultate, eundem vlterius puniendi iuxta temeritatis exceſſum, & depoſitio facta in tormentis nulla ſit.* Leuis quidē animaduerſio, quia in iure cõmuni capite plectendi ſunt. *Roland. à Valle*, qui de cõmuni teſtatur, *conſ.*12.*n.*6.*vol.*3. & *Clar. d. q.*64. *initio*, qui alios multos citat. Licet dicat ſeruari tantũ, vbi Rei mors ſequeretur. Ipſeq; putet, vbi cõſtaret mortuũ ex malitia Iudicis corrupti, vel inimici &c. alias pœna extraordinaria puniendus; Nobis ſufficiat primo iniuſtè torquentē, ipſo iure incurrere excõmunicationē maiorē, quia per alios manus violentas in Clericum inijcit. Secundo priuandum, & perpetuò inhabilitandũ eſſe per ſentētiã Prouincialis, ſi Iudex eſſet ab ipſo delegatus, vel Generalis, ſi Pro-

Torquens indebitè excommunicatur, deſtituitur, punitur,

ſi Prouincialis id commiſiſſet, vel ab eo delegatus eſſet. Tertiò Confeſſionem factam in tormentis nullam eſſe, quia fuit nō iuris Ordo ſeruatus. *Iaſon.conſ.*188.*num.*2.*volum.*2.*Bartolus conſ.*70.*à num.*16.*volum.*2. *Corn. conſ.* 134.*in* 4.*volum. Bald. conſ.*479.5.*volum.Rolan à Val.conſ.*3.3.*vol.* & alij multi relati à *Bonacoſ apud comm opin.iur.tit.de quaeſt. num.*95.96. Quartò poteſt ſeueriori pęna à Generali puniri.

Sed circa hoc quęro Primò · An ad triremes, vel ad talionis pęnam condemnari poſſit.

Reſpondeo negatiuè, quia ſeuerior pœna non debet tam vaſtè excedere pęnas, in Statutis nominatas. Cùm enim ponat excommunicationem, & priuationem officij, nimis magnus exceſſus eſſet torquere Iudicem, vel ad triremes eum condemnare; quia ſi tortus in tormentis moreretur ex malitia Iudicis, pluſquam ad triremes condemnari non poſſet, cū ergo in Religione talis exceſſus non numeretur inter delicta morte digna ad triremes mitti non poterit. Talionis autem pęnam, cum ſtatuta decreuerint in certis caſibus infligendam, ad hunc extendi non debet. Et ſic libitum erit Generali, hunc malum Iudicem carceri mancipare, flagella, ieiunia, & congruam ſatisfactionem iniungere. Indebitè torquens an ad triremes dānari poſſit.

Quæro Secundò. Ex quo capite malitiam, vel dolum Iudicis conijcere valebimus.

Reſpondeo ex legum tranſgreſsione, quia dolus præſumitur, quando tranſgreditur leges. *Rolan. à Val. ibid. num.*10. Leges enim præcipiunt, non eſſe deueniendum ad tormenta ſine legitimis indicijs. Et dicitur *a Claro dicta quaeſt.*64. *verſu Iudex autem*, excedere modum in torquendo, quando non ſeruat conſuetudinem Prouinciæ, Nos diceremus Religionis, conſuetudo autem Religionis eſt, vt nullus torqueatur, non præcedentibus indicijs, & non ſeruata practica Criminali. Torturę malè illatæ cognitio, vnde venanda.

Sed quid ſi id faceret ex ignorantia, vel zelo indiſcreto, quia conſtat non eſſe inimicum Rei, & aliàs virum non ſolitum ſæuire.

Reſpondeo, ex hac ignorantia non excuſatur, quia eſt iuris, non facti, *cap. ignorantia. de regul. iur. in* 6. nec excuſat ignorantia illius, qui ex officio ſcire tenetur, quinimò dolo comparatur. Quia eſt nimis craſſa, cum Iudici imponatur, vt non ſolus, ſed cum conſilio torturam infligat. An excuſet ignorantia, vel zelus.

Sed

An ſit puniẽdum totum Diffinitoriũ. Sed quid : Si totum Diffinitorium erraret, motum ex ignorantia rerum Criminalium, vel deceptum ex aliqua probabili doctrina.

Reſpondeo per ea, quæ ſupra de Diffinitoribus ad ſententias adhibendis dixi. Excuſarem tamen Iudicem, & Conſiliarios, ſi ſecuti minus probabilem opinionem ad id proceſſiſſent, tum quia minus probabilem tutè ſequi poſſumus ſine culpa, ergo ſine pęna. Tum quia indicia, & tortura remittuntur arbitrio Iudicis. Id dixerim, niſi manifeſta appareret ignorantia, neglectus petendi conſilij à peritis, &c. Tum quia Statutum temeritatem ſupponit, de qua vide in Comment. *ad cap.1.Stat.1.§.9.fol.5.*

Quæro Tertiò. An Statutum intelligi debeat de omni genere torturæ, an tantum de fune.

Statutum loquẽs de tortura, non ſolùm de fune interpretandum eſt, ſed de omnibus. Reſpondeo de omnibus, quia lex vniuerſaliter, & ſine diſtinctione loquens, vniuerſaliter, & ſine diſtinctione interpretanda eſt eò, vel maximè, cùm ſit eadem ratio de omnibus. Omnia enim tormenta, & corpus torquent, & mentem quatiunt, & remedium inueſtigandæ ſunt veritatis. Verum tamen eſt, quod in leuioribus tormentis, & in leuioribus gradibus ipſorummet tormentorum; non autem, vbi eſt pœna taxata. Quia de excommunicatione, & priuatione, ac inhabilitate, &c. Sentio firmiter in omnibus tenendas eſſe, ſiue funis, ſiue taxillorum, ſiue verberum, ſiue ignis adhibeatur tormentum. De arctatione non nihil remittendum putarem; cum non ſit tormentum adeò doloroſum, nec niſi leuioribus adhibetur delictis. Vide dicta de arctatione, & carcere ſupra *cap.4.quæſt.6.*

Quæſtio Nona. Reo tormenta ſuſtinente, quid agendũ erit.

Tortus plenè, & ſuſtinens, purgat indicia, & abſolui debet. Reſpondeo ſi plenè, & completè tortus ſit, purgat indicia, & probationes contra ipſum exiſtentes. & abſoluendus venit, etiamſi delictum plenè probatum eſſet, vel ſaltem non poſſet in pęnam ordinariam condemnari. ***Albericus in Rubrica.** C. de quæſt.Boer.deciſ.163.num.13.Clarus ſupra verſ.veritas eſt. Vmbert. Locatellus in opere inquiſit. verb. tortura. numer.26.* Penſata enim indiciorum qualitate, & torturæ ſeueritate, ſi conſtat adequatè tortum, & nihil confeſſum eſſe, omninò abſoluendus venit, quia ſuſtinuiſſe in tormentis, vim habet, ac ſi veritatem faſſus fuiſſet. Ita ex ***Alberico, Claro, Caſo.Capol.***

Capbal.

Cephal. Alphonſo affirmantibus eſſe practicā totius mundi, & omnium Tribunalium ſæcularium, & Eccleſiaſticorū, firmat *Chartar. dicto cap. 1. num. 133.* & licet *Marſilius, Gomez Clar. Carrer. Carauita, Alphonſ. Pegna, Ioſeph, Cumin.* apud eundem *num.* 134. dicant relaxandum eſſe ſub fideiuſſione de ſe preſtando toties quoties, &c. Alij tamen dicunt diffinitiuè abſoluendum eſſe. Placet practica dicentium, *Abſoluendum eſſe tanquam non repertum de iure culpabilem, nec punibilem, rebus ſic ſtantibus, & ita ex hactenus deductis*, ſiuè *nouis ſuperuenientibus indicijs.* Vndè ſi noua poſtmodum ſuperueniant indicia, poteſt iterum contra eum procedi, non obſtante abſolutoria ſententia. Maximè ſi indicia grauia fuiſſent, & inter Regulares per repetitionem torturæ plenè purgari non potuiſſent, cum eſſe non ſoleant, nec debeant tam acerrimi tormentorum Exactores. Hæc eſt communiſſima Doctrina apud eundem *Char. num. 136.*

Tamquam non repertus de iure punibilis.

Quæſtio Decima. Si Reus in tormentis confiteatur, quid iuris.

Reſpondeo, *Confeſsio in tormentis facta, nulla eſt, niſi ſequenti die à Reo poſito extra vincula, & timores ratificetur.* Ita noſtra praxis *fol. 34.* ex omnium ſententia apud *cit. Chart. num.* 139. qui aduertit, non ſufficere, quod Reus non retractet ſuam confeſſionem, ſed opus eſt, vt illam poſitiuè ratificet.

Confeſſio facta in tortura non valet, niſi ratificetur.

Dicitur die ſequenti, vt dolores ceſſaſſe præſumantur, nec allegari poſſit, confeſſionem factam fuiſſe non ſpontaneè, ſed vi tormentorum.

Dicitur poſito extra vincula, & timores, vt ceſſet iſta præſumptio violentiæ, quæ adhuc durare cenſebitur, ſi in vinculis perſeueret. Quinimò conſulunt, ratificationem hanc fieri debere non in loco, vbi tortus fuit, ſed in banco Cauſarum, ne ſcilicet locus refricet memoriam tormentorum, & quod pro veritate dicit, credatur dixiſſe ex recordatione, & timore tormentorum. Quam circumſtantiam non eſſe in vſu praxis contraria ſuadet, quia examinantur Rei in carceribus, vbi torti fuere, non tamen ad aſpectum tormentorū, vt apud *Chart. num.* 147. docent multi. Et dari poteſt caſus, vt vnicus ſit locus, in quo, & de plano, & rigoroſè Rei examinentur, & tunc non eſt, cur alium locum quæramus.

CA-

CAP. VI.

De Pœnis Inobedientium, Contumacium, & Rebellantium.

TRes haſce pœnales animaduerſiones in vnum Caput colligimus, quia vni obedientiæ virtuti, ac voto opponuntur.

Inobedientia, contumacia, rebellio in quo differũt.

Quæſtio Prima. Quid inter inobedientiam, contumaciam, & rebellionem interſit.

Reſpondeo de inobedientia, contumacia, & rebellione egimus in noſtris Commentarijs ad Statuta, *cap.* 1. *Stat.* 3. §. 3. & *Stat.* 6. §. 17. & 18. & ſupra de contumacia, *cap.* 1. *quæſt.* 2. vbi de condemnatione contumacis. His addendum eſt, hæc tria delicta ſe habere aduerſus obedientiam ſecundum magis, & minus. Quorum malum eſt inobedientia, peius contumacia, peſſimum rebellio. Equidem ad probandam contumaciam, ſeu rebellionem, duo requiruntur ex *conſ* 41. 2. *volum Criminalium*, *nu.* 1. Scilicet inobedientia antecedens, & inobedientia conſequens, mandatorumquè peruerſio, quod apertè colligitur ex *l.* 3. & 4. *ff. ad l. Iuliam Maieſtatis. Clem. Paſtoralis de re iudic.* In quo autem formaliter inobedientia conſiſtat, docet ex S. *Thom.* 2. 2. *quæſt.* 104. *art.* 2. *Nau. in Sum. cap.* 23. *num* 35. nimirum cum obedientia ſit virtus ſpecialis inclinans ad faciendum, quod iubetur ex eo principaliter, quia iubetur, ſequitur ex oppoſito, quod inobedientia ſit vitium, inclinans ad non faciendum, quod iubetur ex eo principaliter, quòd iubetur. Et habet pro obiecto præceptum Superioris, vt Superioris. Ex quo ſuccedit conceptus contumaciæ, quæ tumet, & contemnit præceptum Superioris, non vt Superioris tantùm, ſed vt Iudicis, quia vt notat *Syluester verb. contumacia initio*. Contumacia eſt inobedientia voluntaria, qua quis monitionem Iudicis implere contemnit, vt elicitur ex *cap.* 2. *de dolo*, & *contumacia*, cum *Gloſ. in verbo contumaciter*, quam inobedientiam, idem *Sylu.* diuidit in eam, qua quis vocatus comparere peremptoriè contemnit, vel ſe occultat, ne citetur, vel cita-

Inobedientia in quo conſiſtat.

Contumacia quid.

tio.

tionem, ne ad eum feratur, impedit. Vel comparens ſine licentia aufugit. Vel ſententiæ parere retractat. Vide Authores, & iura apud eundem, qui etiam diſtinguit de contumacia vera, id eſt expreſſa, quando citatus dicit, Nolo comparere, & deficta, ſeu tacita, quando citatur, & non venit, ſeu latitat, ſeu impedit, ne citetur. lege *Ricciulum de Iure perſon. lib. 4. cap. 63. numer. 25. & 26. Foller. in praxi, §. non comparentes numer. 40.*

Cõtumacia vera, & ficta.

Rebellio ad inobedientiam, & cõtumaciam addit infidelitatem ad Principem.

Tandem Rebellio non eſt eadem, ac inobedientia ex contempta, quia ſub hac notione venit contumacia, vt notat *Spiegellius*, licèt à peritoribus pro eodem accipi innuat, ſed addit ſupra inobedientiam Superiori, & Iudici debitum infidelitatem, & inſurrectionem in Priucipem, eſtquè oppoſitum fidelitati debitore Superiori, ac Domino, vt delarat *Bartol. in Conſtit. Imperat. Henrici VII. qui ſint rebelles*, & ex illo *Farinac. tom. 4. quæſt. 113. à num. 154. & Gigas lib. 1. de crim. Læſæ Maieſt. quæſt. 25, & 27.* ducta ex eo appellatione, quod quaſi bellum inferant Superiori, vnde Perduelles dici conſueuerun, velut duellum contra Dominum affirmantes, & in rigoroſa acceptione tales appellantur, qui contra Principem arma ſumunt, ac in eum inſurgunt, vt ex multis ab ipſo citatis probat, *Scortia in Selectis Theor. 240. & 356.* In prædicta enim Conſtitutione *Henrici III.* ſinonima ſunt infidelis, & rebellis, vnde inquit, *Pronunciamus, quod omnes illi ſunt rebelles, & infideles noſtri Imperij, qui quomodocumque publicè, vel occultè contra noſtrum honorem, & fidelitatem acbellioni opera faciunt, & contra noſtri Imperij proſperitatē aliquie mathinantur contra nos ſeu Officiales noſtros in ijs, quæ ad cummiſſum ſuis officium pertinent rebellando.* Ex quibus verbis rebellionis natura deducitur, vt ſit defectio ſubditi à ſuo Principe, vt idem *Bartol.* ait in *dicta Conſtit. §. tenore ſin.* facta, vel rebſtendo, vel non obediendo, quia vt idem probat ex *Hugone C. de Ser. l. 2. lib. 12.* rebellare idem eſt, ac reſiſtere, quod fieri poteſt, vel faciendo aliquid contra vt congregando milites, occupando Ciuitatem, colligendo cũ hoſtibus, impugnando arces, &c. vel non faciendo, quod præcipitur, ſeu non obediendo, vt non recipiendo militē, aut præſidiũ à Principe miſſum Guberbatorem Ciuitstis, publicationem legis

Com-

Commiſſarios ad cauſas publicas, vel priuatas, *cap.ſané de offic. delegati*, & vno verbo, quidquid fit contra perſonam, honorem, fidelitatem Principis, vel contra proſperitatem Imperij, aut contra officiales illius, in concernentibus eorum officium, nomine rebellionis venit, & inter rebellionis opera numeratur. Atquè hæc de notione horum terminorum ſecundum iura. Apud nos autem termini confunduntur, & idem ſunt *reſiſtere, contradicere, ſe opponere, aut rebellem ſe exhibere, cap.*7.§.5.*num.*75. qui tamen omnes declarandi ſunt iuxta poſitam doctrinam, vt intelliguntur contra ſuperiores, vt Superiores. Licet enim *contradicere* in bonam partem in iure aliquando ſumatur, vt pro *allegare iuſtam læſionem*, prout aſfirmat, cum *Vlpiano in l. nam ita Diuus. ff. de adoptionibus Prateius.* Hinc verbum illud, quod ſolet opponi in commiſſionibus apoſtolicis, *Contradictores*, ex communi apud *Barboſam clauſula* 33. non comprædhendit eos, qui contradicunt de iure, ſed tantum de facto: quia licitum eſt ſuas rationes exponere, & ſuam læſionem oſtendere, de iure tantum, & non de facto. Quæ tamen doctrina non eſt vniuerſaliter extendenda ad omnes caſus, quia hac ratione, obedientiæ votum, diſputationis materiam conſtitueremus. Quod non eſt dicendum, quia in voto obedientiæ ſubditus non habet velle, & nolle, ſed tenere debet Abbatem pro Deo; quia nimirum loco, & vice Dei recepit vouentis expreſſionem. Et ſic quando Generalis mitteret delegatum ad viſitandam Prouinciam, vel ad cauſas particulares, vel aliquid præciperet, ex ijs, quæ non ſunt animæ, & regulę contraria, nullo modo poſſet Subditus contradicere. Si verò delegaretur Inimicus, vel notoriè ſuſpectus, poſſet in hoc ſenſu contradicere, ideſt, ſuas læſiones exponere, & expectare delegati, vel delegantis reſolutionem, ſecundum regulas Eccleſiaſticas de appellationibus. Sic etiam ſi commiſſarij attentarent aliquid contra ordinis ſtatuta, vel ius naturale, & diuinum, aut Apoſtolicas conſtitutiones non dicerentur rebelles, nec contradictores, qui reſiſterent, vt affirmant *Rodriq. tom.*1.*quæſt.*54 *art.*4. *Miranda tom.*2.*quæſt.* 13.*artic.* 3. *Portel. Ver. Commiſſarius Prouinciæ num.* 1. *& in Addit. num.*1.

Contradicere quando in bonam partem ſumitur

Opponere quomodo ſumatur.

Hanc ſignificationem etiam ſortitur verbum *opponere* dum pro obijcere ſumitur *l.*42.*§.Vſuræ ff.ſolut.matrim.* dum dicimus

mus opponere compenſationem, opponere exceptionem. *l.* 57. *ff. de procurat.* & ſecundum ſenſum præfatum non loquitur ſtatutum ſed de eo, qui de facto obedire renuit, delegatum recipere detrectat, vnde *C. de iure fiſci. l. probibitum*, vbi *Bartolus*, *& de off. deleg. cap cauſam*, *vbi Panborm.* dicitur, non licere Magiſtratibus, Iudicibus, eorumquè officialibus reſiſtere: aut obſiſtere.

Sed cum conſtitutio iſta ſanciat ſolum de Imperatore, Imperio, eiuſq; officialibus, iure quæritur, an extendatur ad Reges, Reſpublicas, & Principes abſolutos.

Reſpondet *Bart. ſupra* §. *Rebellando num.* 3. negatiuè, quia cum ſit odioſa conſtitutio rigorosè tenenda eſt. Sunt tamen rebelles ex veteri iure *l. amiſſione ff de capitis diminutione*, in qua dicitur *deficere autem*, *dicuntur*, *qui ab his*, *quorum ſub imperio ſunt*, *deſciſcunt*, *& in hoſtium ſe numero conferunt*. *ſed & ij*, *quos ſenatus hoſtes iudicauit*, *vel relegati &c.* & fatetur idem *Bart.* antiquiora iura non vſurpaſſe vocabulum rebellionis, ſed eius vice vſa fuiſſe vocabulo defectionis, & Henricum tuliſſe poſtea legem, vt veterem declararet, & quod in opinione erat, vel ſub comminatione, infligeretur de facto. Igitur, qui ſub alterius imperio conſtitutus deficit, ideſt, deſinit, quantum eſt ex ſeipſo eſſe ſub imperio illius, & hoſtis Domini conſtituitur, ex *Gloſ. in dicta l amiſſione verb. conferunt*. dicitur rebellari. Rebellare eſt tantum in eum, qui ſuperiorem non cognoſcit.

Sed an in Guardianum, vel in Prouincialem, & Generalem rebellio committi poſſit?

Reſpondeo affirmatiuè ex ſtatuto *cap* 7. §. *de pœn. num.* 74. dicente, *Qui Prouinciali, aut Superiori locali rebellauerit, omni ſuffragiorum iure triennio careat &c. Qui Commiſſario à Generali miſſo reſiſtere &c. aut rebellem ſe exhibere præſumpſerit &c.* & infra, *& cap.* 1. §. 1 *à num.* 4. *Qui Miniſtro*, *Vicario*, *aut Commiſſario Generali rebellauerit*: Quia licet rigoroſa acceptio rebellionis in his teneri non poſſit, quia Regulares, licet ſint ſubditi, non tamen ſunt Vaſſalli, nec fidelitatis iuramentum fecerunt, nec feudum obtinent, nec propriè ad hoſtes confugiunt, aut in Superiores arma capiunt &c. Attamen, quia vouèrunt obedientiam, quæ maior eſt fidelitate, & ſuas voluntates Superiorum arbitrio obligarunt, poſſuntque facere Rebellio cō mitti poteſt etiam in Guardianū, & Prouincialem

actus,

actus, qui Superioris perſonæ, iuriſdictioni, honori, officioq; opponantur, iure optimo in rebellionis crimen incidere poſſunt. Et ſic in indiuiduo poſt *Bart. ſupra num.* 7. conſuluit, *Bart. Veron. conſ.* 17. quod crimen Leſæ Maieſtatis committitur, nedum contra Papam, ſed etiam contra Vicarios Eccleſiæ, & Dominos Ciuitatum. Quia leges loquentes de crimine læſæ Maieſtatis Imperatoris, & eius Officialis, trahuntur etiã ad Papam, & eius Rectores, & ſpecialiter ad Cardinales *cap. fœlicis de pœnis in* 6. Vide notata in addit. ad *Bartol. in dicta conſtit. Henrici dicto* §. *rebellando*, vbi multa ad rem adducuntur, & certum eſt Religiones, & ipſarum Generales, & Prouinciales iuriſdictionem habere à ſummo Pontifice, imò à Deo, qui ſtatum regularem in Eccleſia fundauit, *vt Rod. tom.* 1. *quæſt.* 17. *artic.* 1. & 2. & nos in noſtris Comment. ad *Stat. cap.* 1. *Stat* 6. §. 1 probauimus Generalem ordinis eſſe Principem, ac propterea in illum committi poſſe rebellionis crimen. Et adeſt manifeſta ratio ex natura rebellionis, quia poteſt cõtra illius perſonam ſubditus reſiſtere occultè, vel manifeſtè, repugnando, non obediendo, detrahendo, oſtendendo ipſum vel ſuos officiales. Ergo formalis committi poteſt rebellio, quia in his caſibus deficit à Superiore, & declarat ſe non habere illũ tanquam Superiorem, & immediatè eximit ſe ab obedientia.

Si petas, An poſſit ſubditus talia facere impunè, non odio ſuperioritatis, aut Superioris (in quo præciſa ratio rebellionis conſiſtit) ſed odio perſonæ, quia forte eſt ſuus inimicus, eſt peruerſus, eſt Religionis decoctor.

An aliqua ratione poteſt ſubditus ſuo ſuperiori non obedire.

Reſpondeo, vel præcipit, quæ inimicitiam ſapiant, & perverſionem legum, & in hoc caſu obedire non tenetur, ex generalibus Prouincijs obedientiæ, quæ non obligat in ijs, *quæ ſunt contra animam, & regulam*, vt dictum eſt.

Vel præcipit iuſta, & honeſta, & ad ſuum officium ſpectantia, & tunc nullo modo poteſt prætendere inobedientiam, & rebellionem, vt firmat *Bart. ſupra* §. *tenore num.* 5. quia immediatè offendit Superiorem, vt Superior eſt. Scandaloſum enim principium aperiretur, ſi cuilibet conceſſum eſſet diſtinguere inter perſonam, & officium, & diceret, & fateor me eſſe ſubditum Generalis, attamen nolo obedire, quia me odit &c. Superioris mandata non examinantur, ſed adimplentur. Et

ideo

ideo in dicta Conſtit. Henrici, ponitur Rebellio, ſi non pareatur, *Nobis*, *Imperio*, *Officialibus*, atquè adeò perſonæ, & officio. Hinc eodem loco *num. 7. Bart.* ponit quinque ſpecies rebellium, ſeu quinque actus rebellionis. Primum, & ſecundum, ſi dicit publicè, vel occultè contra Principem. Tertium, ſi non obediat, etiam ſi opera hoſtilia non faciat. Quartum, ſi faciat contra perſonam Principis tantum. Quintum, ſi faciat contra officiales eius. Et quis non iudicat Reum læſæ maieſtatis, ſi manus in Principem inijceret, tanquam in inimicum, & ex priuato odio, & non contra eundem, vt Principem. Rebellionis quinque actus.

Dices, quid ſit rebellare occultè. Rebellare occultè.

Reſpondeo ex *Bart ſupra* §. *occultè*. cum quis fingit ſe non eſſe hoſtem, & velle obedire, attamen occultè facit opera contraria. Vt ſi collegiſſet milites aduerſus Principem, poſtea verò fingeret illos dimittere, vt vicinus Princeps illos ſuis ſtipendijs ad ſe vocaret &c. nos poſſumus dicere, ſi per vim ſæcularis impreſſionis, vt recurrendo ad Principem Sæcularem, Regem, Senatum, Parlamentum, Conſilium, impedire faceret executionem præceptorum, & officialium Generalis, eius authoritatem, viſitationem, Commiſſarios, Suggerendo Principibus rationes ſtatus, quibus moneantur ad impediendos Superiores, ne vel ipſi, vel eorum officiales, aut epiſtolæ ad ſuos ſubditos accederent, vt cum maximo regularis diſciplinæ diſpendio his annis factum, & fieri miſerabiliter videmus (ſcribimus enim hæc anno 1643.) Quis ſapiens, & non amoræ, aut peruerſæ mentis negabit, hos, qui talia procurant, rebelles exiſtere? Idem ſiquidem eſt, ac ſi Ciuitas, vel Caſtrum vias obſtrueret Principi naturali, ne in ſuo dominio reciperetur. Exemplificat *Baldus* de colligationibus, & ſocietatibus, quas Reipublicæ, vel Ciuitates facere ſolent interſe. Quas iure prohibitas, & conuenticula eſſe, contra proprium Principem firmat *lex in iuſſibus feudorum de pace firmanda cap. 1.* §. *conuenticula*. Hos igitur affirmo reos eſſe rebellionis, & læſæ maieſtatis v.g. ſi deſtinante Viſitatorem Generale, quis procuret ipſum non admitti, quia non eſt de ſtatu, vel commiſſionales literas non recipi; quia eſt bellum inter nationes, & ſic mala libertate fruitur, Sciſmaticus, Ordinis diuiſor, & promiſſæ obedientiæ profligator. Eſt enim Rebellio ſemper grauiſſimum

 mum

nium peccatum mortale, quia opponitur obedientiæ, *Sanctus Thomas 2.2.quæſt.162.artic.4.Sylu. verb. Superbia num. 6. Sanctus Anton.2.part.tit.3.§.13.* patetquè ex Apoſtolo ad *Roman.1.& ad Timot.3.* vt refert idem *Sanctus Thom.quæſt. 105. artic.1.* & ratio eſt, quia opponitur charitati, & iuſtitiæ, nam charitas præcipit diligi Deum, & proximum. Et iuſtitia reddi Deo, quæ Dei ſunt, & Cæſari, quæ Cæſaris. Hinc patet grauitas rebellionis, quia licet poſsit dari inobedientia peccati venialis, vel ob paruitatem materiæ, vel ob actus imperfectionem, *Caiet.in Sum.verb. Inobedientia. Armilla ibidem num.1.Sylu.Verb.Superbia à num.1. Angelus eod. Tabiena verb.obedientia num.20.*

In rebellione autem, quæ ſupponit inobedientiam, & contemptum, malitia ſemper eſt mortalis, hinc maiores exagerationes contra peccatores in Sacra Scriptura in malitia rebellionis fundantur *Nolite rebelles eſſe contra Dominum. Num.14.* & *cap.20. Audite rebelles, & increduli, ſemper fuiſtis rebelles. Deut.9. fuerunt rebelles lumini. Iob. 25. Quæres eos, & non inuenies viros rebelles tuos. Iſ.41.*

Inobedientium pœnæ

Quæſtio ſecunda, De pœnis inobedientium.

Reſpondeo, per ſtatutum c.7.§.de pœnis num.23. *Inobedientium pœna eſt carceratio, ac conſequenter actuum legitimorum priuatio: Si debitè moniti, in contumacia perſeuerant.* De carceratione, & actuum legitimorum priuatione dictum eſt ſupra.

Circa quam Concluſionem, & Conſtitutionem occurrit Prima difficultas An ob quamlibet inobedientiam poſsit ſubditus carcerari, & priuari.

Reſpondeo primo, nullus poteſt carcerari, niſi ob inobedientiam, quæ ſit peccatum mortale, patet, tum ex ſtatuto examinato ſupra *cap.4.quæſt.5.* de qualitate delicti, carceratione digni. Tum ex mox citato, ibi, *Si debitè moniti in contumacia perſeuerant.* Quibus innuitur, inobedientiam eſſe debere appenſatam, & pertinacem, quæ arguit culpam mortalem ex *S. Thom. 2.2. quæſt. 104.* quia includit contemptum, qui ſemper eſt peccatum mortale, ſiue ſit circa conſilium, ſiue circa præceptum. Quo remoto, ſiue etiam conſuetudine. (*Angelus verb. Inobedientia, initio*, non erit mortale, quidquid dicat *Siluest.eod.tit.num.3.* qui poſtquam totum exſcripſit

Inobedientia carceratione digna debet eſſe peccatum mortale.

Sylueſter refellitur.

ſit ab Angelo, ipſum carpit opponens exemplum contrahentis intra gradus prohibitos, non ex contemptu, vel conſuetudine, ſed ex voluptate, vnde ſequeretur non peccare mortaliter, quod eſt falſum. Sed verè fallitur, quia alia eſt materia legis poſitiuæ, quæ ſecundum mentem legislatoris non obligat ad mortale, niſi adſit contemptus, nam non cenſetur, legiſlatorem voluiſſe omnibus, & ſingulis tranſgreſsionibus inijcere vincula peccati mortalis. Alia eſt deordinatio grauiſsima, vt contrahere matrimonium prohibitum, quod vetatur ſub pœna excommunicationis. Ex qua præciſa mens legiſlatoris conijcitur, & ideo in hoc nullus negat adeſse peccatum mortale, tum ratione materiæ, tum ex parte legiſlatoris ad mortale obligantis. Quo in loco iuuat refellere eundem *Syluestrum*, dum *Angelum* malè impugnat, aſserendo Bernardum malè ab Angelo citari, quaſi non loquatur de præceptis, ſed de mandatis, cum apertè idem Angelus recenſeat verba eiuſdem Sancti dicentis, *Surreptum fuerit contra præceptum &c.*

Reſpondeo ſecundo, Non in quodcumquè peccatum mortale inobedientiæ poſſe ſancitis pœnis animaduerti, ſed illud quod eſt aliqua inſigni circumſtantia qualificatum. Probatur ex ipſomet ſtatuto dicente. *Si debitè moniti in contumacia perſeuerent*. ideſt, *ſi trina monitione præmiſſa per diem naturalem, congruis interuallis inobediens perſeueret*. Igitur non punitur inobedientia, vt inobedientia, ſed vt perſeuerans in contumacia. Et non eſt dubium, quod quælibet inobedientia Voluntaria circa materiam grauem, & eò magis ſi contemnat, eſt peccatum mortale, & tamen non omnis talis punitur his pœnis, & Ratio eſt, quia non eſt artis omnes defectus emendare, ſed illos, qui communitati maximè incommodant. Sicuti de ſingularibus non datur ſcientia, ita de ſingulis defectibus, quæ in Republica committuntur, non dantur punitiones, ſed de frequentioribus, & conſideratione dignis, hinc illud, *Si quoties peccant homines, ſua fulmina daret Iuppiter, breui tempore inermis erit.*

Inobedientia contumax, carcerationem inducit,

Secunda difficultas, quid ſit debitè moneri.

Reſpondeo, vide dicta in Comment. *ad ſtat. cap.* 1. *Stat.* 4. §. 18. & hic *cap.* 1. *quæſt.* 4. vbi de audiendo Reo, ante condemnationem, actum eſt. Nimirum per trinam monitionem, aut

Debita monitio, quæ contumacé facit, debet eſſe trina.

Digitized by Google

vnam habentem vim trium monitionum, vel etiam vna tantum monitione præmiſſa, ſi diſcretorum conſilio tam conſpicua inobedientia appareret: vt ſancitur *cap.* 1: *num.* 8. *Statut.* In quo meritò dubitari poteſt, An dicente ſtatuto, *Qui autem pœnitentiam per locorum Superiores ſibi impoſitam, agere renuerit, de diſcretorum conſilio, & aſſenſu, etiam trina monitione non præmiſſa, carceri mancipetur.* eodem modo procedendum ſit contra inobedientem Generalibus *num.* 4. contra ijſdem rebellantem, vel iniurioſis verbis agentem *numer.* 5. contra, hæc in Prouinciales, & Commiſſarium committentem *num.* 6. vel etiam iſta perpetrantem contra Guardianum, Vicarium, vel quempiam grauiorem Pattem *num.* 7. itaut carcerari non poſſi, & puniri inobediens, vel rebellans Generalibus, & Prouincialibus, niſi ſemel, vel ter prius moneatur, ſicuti moneri præcipitur, qui impoſitam ſibi à Guardiano pœnitentiam agere recuſauerit. Vel in eiſdem Diſcretorum conſilium requiratur.

Reſpondeo negatiuè, quia talis cautio non ponitur, niſi in nolente acceptare pœnitentiam à Guardianis mandatam. Ergo ad alios tanquam odioſa extendi non debet. Vindicare enim iniurias, & emendare delicta, ad ordinarium Superiorem ſpectat, vt probaui in *cit. Comm. cap.* 1 *ſtat.* 4. *§.* 8. *fol.* 25. adde *cap. quanto.* 2: *quæſt.* 5. *Abb. in cap.* 1. *de poſtul. Prælat. Gloſ. in cap. quod ſicut de elect. § ſuper eo, & c. ex litteris de offic. delegat.* vbi *Abb. cap.* 1. *de maled. Alex. conſ.* 35. *lib.* 2. *Oldrat. conſ.* 258. ergo iure ordinario poteſt punire inobedientiam, & rebellionem ſibi, vt Iudici, & Prelato illatum, in quo cum communi, diſtingue, prout in allatis commentarijs diſtinxi de perſona, & dignitate, de notorio, & non notorio, de pœna determinata in lege, & arbitraria. Verum, cum etiam iſti Superiores imponere poſſint ſalutarem pœnitentiam, maiori ratione, quam Guardiani, in caſu inobedientiæ, de æquitate cenſeo, eos ſeruare debere leges Guardianorum, circa monitiones adhibendas, quia cum ſit eadem vtrorumquè ratio, nimirum fraternæ imbecillitatis compaſſio, debent omnes eamdem charitatis paternæ normam tenere. Dixi de æquitate, quia de iuſtitia ad hoc non tenentur. Ad hæc, conſideranda eſt diſparitas inter Superiorem localem, & alios maiores:

De

De illis enim ſancitur. *Qui autem pœnitentiam, per locorum Superiores ſibi impoſitam agere renuerit &c. etiam trina monitione non præmiſſa carceretur &c.* De Generalibus autem, & Prouincialibus, non dicitur de impoſitione pœnitentiæ, ſed ſi ijs *non obedierit, rebellauerit &c.* & Ratio diſparitatis eſt, quia licet Guardiani ſint ordinarij Prælati non ſolum in Refectorio, ſeu Capitulo, ſed etiam toto Conuentu, & ita poſſint præcipere in illis, ac in qualibet parte Conuentus, vſus tamen obtinuit immemorabili conſuetudine id declarante, vt non imponant ſalutares pœnitentias, niſi in Capitulo, vel Refectorio, nec ſubditorum culpas auſcultent in alijs quibuſquè partibus Conuentus Et propterea ſenſus ſtatuti eſt de pœnitentia impoſita, in capitulo, ſiue Refectorio, itaut ſi alibi imponeretur, puta in choro, in Dormitorio, vel in Clauſtro, non eſſet locus carcerandi inobedientem, & pœnitentiam exequi renuentem. Quia non eſt ſolemnis, ac regularis pœnitentiæ impoſitio. Vnde Capitulum, & locus refectionis eſt veluti Tribunal Guardianorum, inque ijs ſuam iuriſdictionem exercent, neque hoc ſufficit, niſi etiam adſit communitas fratrum. Itaque ſi pœnitentia imponatur extra hæc loca, vel in ijs, extra communitatis præſentiam, non inferet carcerationem inobedienti, quia ſtatutum pœnale ſic diſponit. Generales autem & Prouinciales non habent ſuum Tribunal in vno Conuentu, ſed in omnibus ſibi ſubiectis, ideo non diſponitur de illis ſicuti de Guardianis, etſi etiam non ſoliti ſint Superiores maiores culpas auſcultare, & pœnitentias imponere in viſitationibus, alijſq; occaſionibus occurrentibus, niſi in prædictis locis, tamen ſi in alia parte Conuentus aliquid præciperent, & illis notoriè non obediretur, ſiuè rebellaretur, poſſent per ſancitas pœnas in refractarios procedere, patet hoc à ſimili, quia Iudex poteſt iudicare de ſuis iniurijs, ſi fuerint notoriæ, ideſt, factæ publicè in præſentia populi, vel illatæ ſibi, ſedenti in ſuo Tribunali, vt eſt communis opinio, apud *tom. 2. Commun. opin. iuris lib. 9. tit. 25. num. 18. & 19.* at ſi agatur de Principe vel Domino, poterit illas punire, quomodocumque inferantur, vt de crimine læſæ Maieſtatis, eodem *lib. tit. 6.* ſic etiam &c.

Guardiani in quo loco ſalutares pœnitentias imponere debent.

Tertia difficultas: Quid ſit, *Præſumpſerit*? An ſcilicet ceſ-

ſante præſumptione, adhuc remaneat conceptus inobedientis contumacis rebellis.

Præſumere. quid ſit.

Reſpondeo, ſumimus hic *præſumere* in ea ſignificatione, qua tantum valet, quantum *audere*, vel *tentare* aliquid contra ius *cap ſed nec. Ne Clerici, vel Monachi ſæcul. negot. ſe immiſ.* vbi dicitur, *Ne Clericorum quiſque exercere præſumat.* ideſt tentet, audeat. Vide dicta in *cap.* 1. *Commentar. ſtat.* 1.§.10. Cœterum ſtatutum Ordinis dicto *cap.* 7. *num.* 73. ait, *Qui Commiſſario, à Generali miſſo reſiſtere, contradicere, ſe opponere, aut rebellem ſe exhibere præſumpſerit, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrat, &c. & n.* 74. *Qui Prouinciali, aut Superiori locali rebellauerit, omni ſuffragiorum iure triennio careat &c* in quibus videre eſt formam loquendi ſatis diuerſam. ibi ponitur, præſumptio, hìc ſola rebellio. Vnde dubitatur, an in vtroque caſu requiratur præſumptio, an ſufficiat ſola facti inſpectio, itaut, ad incurrendas pœnas ſufficiat actus inobedientiæ, contumaciæ, rebellionis, quidquid ſit de intentione, & formalitate præſumptionis, an verò in vtriſque requiratur præſumptio.

Rebellem ſe exhibere commiſſarijs inducit excommunicationem

Præſumptio ſupponit ſcientiam.

Reſpondeo ſecundo requiritur præſumptio, quæ ſupponit ſcientiam, & dolum. *Bonacina de cenſuris in communi diſput.* 1, *quæſt.* 1. *par.* 3. *num.* 18. *& quæſt.* 2. *par.* 1. *num.* 11. *& de cenſuris Bullæ cœnæ diſput.* 1. *quæſt.* 22. *par.* 3. *num.* 3. apud quem *Sanchez, Auila, Duardus, & alij*, dum declarant verba illa poſita in Bullis, *Abſoluere præſumpſerint* ſentientes in vim illorum non incurrere excommunicationem Bullæ cœnæ, & alias, eum, qui inaduertenter, indeliberatè, ignoranter, peccaret contra præceptum, & faceret actum prohibitum ſub cenſura, & excuſari per quamcumque ignorantiam, etiam craſſam, & ſupinam, quia hæc ſcientiam, in præſumptione requiſitam tollit. Quare præſumptio importat voluntarium, plenum, directum, & ex certa ſcientia legis, cenſuræ, ac præcepti. Quod affirmarunt, cum citatis authoribus *Suarez Molina, Filliuc.* & alij communiter apud eundem de *Cenſur. in communi diſp.* 1. *q*: 1. *puncto* 3. *num* 18. *fine*.

Omnis ignorantia, etiá craſſa excludit præſumtionem

Ex qua doctrina infero primo, Qui tales cenſuras, & ſtatuta neſciret & Commiſſario, vel Superiori locali reſiſteret, non eſſe pœnis ſtatutarijs obnoxium.

Inſe-

Infero ſecundo, qui deceptus ab aliquo motiuo, ſibi rationabili viſo, nimirum quia Commiſſarius reputatur deſtructor diſciplinæ, diſcordiarum ſator, hoſtis bonorum &c. & putaret ſibi hoc ſufficere ad non contrahendam excommunicationem & rebellionem, & propterea Delegato reſiſteret &c. non incurrere excommunicationem in foro conſcientiæ, bene quidem in foro exteriori, quia hæc ſua ignorantia, vel iudicij peruerſitas, cum in foro exteriori probari non poſſint, non eximerent ſic ſe opponentem Delegato à cenſuris, & pœnis, & ſuum erit probare iſtas exceptiones.

Infero tertio, tam in reſiſtentibus, & ſe opponentibus Delegato à Generali, quàm Prouinciali, vel Guardiano, requiri præſumptionem, ſiue ſcientiam, & dolum, & deliberatum actum peccandi. Quia, quod facit in foro interiori cenſura, facit in exteriori rebellio, nimirum, quia ſicuti non incurritur cenſura ſine præſumptione, vt expreſsè cauet ſtatutum, ita non eſt rebellio ſine præſumptione, quia vt diximus initio huius *capit. 6.* rebelliò includit inobedientiam, & contumaciam & conſequenter contemptum, ac peccatum mortale grauiſſimum. Quæ ſine perfecti deliberatione, ſcientia, & expreſſione, fieri non poſſunt. Eſt enim peccare voluntariè, & appenſatè. Ideò, vbi rebellis quis declaratur, ſupponi debet, id feciſſe voluntariè, & appenſatè, ſcienter &c.

Si quis autem quærat, vnde quis dignoſci poſſit, peccaſſe ex ignorantia, vel ex malitia, & temeritate, vel ex debilitate voluntariè, an inaduertenter.

Reſpondeo ex regulis generalibus. Nam quod dicitur: *Ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia l. varius ff. de probat. §. quod autem l. ſuper ſeruis C. qui milites non poſſ. cap. præſumitur, de reg. iur. in 6.* declarant Doctores per diuerſas limitationes, & ampliationes. Nimirum in longinquitate temporis, vbi præſumitur obliuio *Bertol. & alij in l. peregrè. ff de acquir. poſſ. ff Gramm conſ.* 47. *num.* 13. *Gandin. in titulo de falſar. num.* 28. In facto graui, & arduo maximè ſi agatur de ruſtico milite minore, *Alexand. in dicta l. peregrè. verſic.* 3. *fallit Felin. in cap. cum illorum. verſic. vltimo nota de ſent. excomm. Guidopapæ quæſt.* 127. Stante iuramento, ſuper tali ignorantia, facto ab Epiſcopo, & maioribus de Capitulo, quod neſciuerint. *Gloſ. in cap. propoſuiſti.* 82. *di-*

Ignorantia quando præſumitur.

ſtin.verſic.non probatur. *Marc. Anton' Bauer. in tractatu de iureiur.* & vniuerſaliter valet in facto, non in iure, quia *ignorantia facti, non iuris excuſat.de reg.iur.in 6.* & in dubio, non autem in claris. *dicta l.verius.* cum allegatis per *Soccin.regul.* 3. *Lapum allegat.* 90.*num.*4. & multos alios citatos à *Barboſa Axiom.* 113.*num.*12. *Gabrielium. de regul.iur.lib.6.concluſ.5.* & 7. & *Philippum Tinghium tom* 1.*Suarum regularum iuris lib 9 per totum.* Itaquè Religioſus non poſſet allegare ignorantiam iuris municipalis, & Statutarij, tum in hac parte, tum in alijs materijs ſtatutorum. *Quia ignorantia iuris neminem excuſat*: vt clarè probat textus in *l. iuris. C. qui admit.* vbi *Gloſ. & Doctores in cap.2. de conſtitut.* & non ſolum in ijs, quæ ſunt de iure diuino, & naturali, ac gentium. *cap. turbetur.* §. *notandum* 1. *quæſt.*4. *l.* 2. C. *de in ius vocandis*, *vbi Gloſ.* ſed etiam in iure municipali, & ſtatutario. *Gabriel ſupra conſil.* 5. *Sebaſt.med.de caſibus fortuitis* 1. *part. quæſt.* 3. *Gail. lib.* 2. *obſeruat.* 48. *num.* 19. *Maſcard. conc.* 879. *Tuſculus tom.* 4. *lit.I.concluſ.* 11 & ratio eſt, quia ſtatuta ſępius publicantur in anno, & omnes Religioſi ea ſcire tenentur, & lata culpa eſt, ea neſcire, quæ ex iure tenentur, *l. leges ſacratiſſimæ. C. de legibus*. De lege enim publicata non præſumitur ignorantia, *Gloſ. in cap. propoſuiſti . in Verſic. non probatur diſtin.* 82. ſicuti nec de edicto publicato. *Corn. conſil.* 33. & de ſtatutis iam publicatis pro tali Religione nullo modo ignorantia præſumi poteſt, quinimo præſumitur ſcientia, quoad perſonas talis Religionis, aut loci, *Bald. in dicta l. leges. Bartol. in repet. l. quod Nerua. ff. de poſſeſſ. Alex.conſ.*65.*vol.*6. *Paris. conſ.*49.*volum* 1. *Ripa in* 2. *reſponſ. volum.* 1. Quia iam facta eſt notoria ſtatutorum publicatio, & fama publica contentorum in illis conſurrexit, vnde exulat ignorantia, & præſumitur ſcientia, & hæc præſumptio eſt iuris, & de iure, lege *Gabrielium concluſio.* 5. *à numer.* 12. Quare non video quomodo in Regularibus poſſit probari ignorantia Conſtitutionum. Et qui eam allegaret, teneretur illam probare.

> Lata culpa eſt neſcire, quæ ex iure tenemur.

> Præſumptio iuris, & de iure.

Et licet in *l. ſuper ſeruis .C. qui militar. poſſ. vel non poſſunt*. Ignorantia probetur, *eo quod contrarium, minimè probatur*: Vel vt dictum eſt ſupra, probetur per iuramentum illius, qui dicit ignoraſſe. Quia cum ignorantia ſit pœnes

> Ignorantiã allegans, illã probare tenetur.

penes animum, non poterit aliter probari, vt fatetur *Damaſus vetuſtiſſimus Doctor regul.* 131. & ſic difficillima eſt probatio intentionis, quæ ſine dubio, ſi probaretur, non fuiſſe ordinatam ad malum, ſed cauſatam ab ignorantia, liberaret inobedientem, contumacem, & rebellem à pęnis Statutis, vt legere eſt à *cap.* 46. *vſque ad* 51. *diſt.* 50. *& cap. Ordinationes* 9. *quæſt.* 1. vbi parcitur ordinatis à Schiſmaticis, *Niſi probare valuerint ſe cum ordinarentur, eos neſciſſe damnatos*, cui ſimile eſt caſus in *cap. ſi qui à Simoniacis* 1. *quæſt.* 1. nimirum de ordinatis à Simoniacis per ignorantiam, &c. & *cap. Si verò aliquis de Sentent. excommunicat.* de percutiente Clericum, neſciente eſſe talem, tunc non incurrit, &c. vel ſi eſt in dubio, iuret ſe ignoraſſe, & in *cap in lectum* 34. *quæſt.* 1. vbi remittitur incæſtus mariti, qui ſororem vxoris cognouerat inſcius. *Si per ſecuritatem verum hoc probauerit, quod inſcius fecerit hoc ſcelus*, in quibus tam leges, quàm Canones eximunt à pœnis committentes homicidia caſu, animo indeliberato per ignorantiam, & fortuito. Attamen ſicut cogitationum Deus eſt Iudex, & Teſtis, ita in foro exteriori, nec præmiari, nec puniri poſſunt.

Ignorantia à pœnis liberat.

Si quid autem piæ interpretationis applicari poſſet taliter rebellanti, vt eum à pœnis liberemus, id poſſet eſſe, ſi frater eſſet iuuenis, ruſticus, & indocilis, maximè ſi eſſet laicus, tunc laborare eundem ignorantia Conſtitutionum Apoſtolicarum, & ordinis præſumendum eſſet: Caſus expreſſus in *l. Regula ff. de iuris, & facti ignorantia*, quam charitatis gratia ex parte apponere placuit. *Regula iuris eſt, iuris ignorantiam cuique nocere, facti verò ignorantiam non nocere. Videamus igitur, in quibus ſpeciebus locum habere poſſit ante præmiſſo, quod minoribus* 25. *annis ius ignorare permiſſum eſt, quod & in fœminis propter ſexus infirmitatem in quibuſdam cauſis dicitur. Et ideò ſicubi non eſt delictum, ſed iuris ignorantia, non læduntur.* Quę ſanctio fundatur in ſexus fragilitate, in ruſticitate, in malitia, in minoritate, quæ Legibus vacare non permittunt, vt commentatur *Cuiaccius*, qui adijcit, *Excuſantur fœminæ, & ruſtici certis quibuſdam caſibus, & hoc vbi delictum non eſt. ſed legum ignorantia, delictum ſcilicet, quod iure naturali probibitum ſit, vt furtum, adulterium, ſtuprum, nam huius iuris ignorantia neminem excuſat.* Verum *ſi crimen*

Quibus caſibus rebellis à pœnis liberari poſſet.

men tantùm deſcendat ex iure ciuili, etiam fœminas, & minores iuris ignorantia excuſat. l. ſi adulterium ff. ad l. Iuliam de adult. Vbi propter minorem ætatem, & propter ſexum excuſantur inceſtæ nuptiæ, et propter ruſticitatẽ manifeſtam, ob quam tale matrimonium contraxit. Cuius rei bonam coniecturam adducit, ſi ruſticus, vel fœmina, &c. ſtatim ac illis reuelatur error, corriguntur, & retrahunt ſe, videntur inuiti contraxiſſe; Sin autem dicendum eſt oppoſitum; quia actus, cuius pęnitentia nos non capit, non eſt dicendus inuitus ex *Ariſt. 3. Magnorum Moralium ad Nicomachum*. Igitur vt ad rem noſtram reuertamur, ſi ex coniectura ruſticitatis, ſtoliditatis, vel indeliberationis aut conſiderationis defectu præſumi poſſit in aliquo fratre ignorantia iuris, tunc excuſandus eſt à pœnis ſtatutorum. Quia, vt inquit *Syluest. verb ignorantia n. 14.* Ignorantia, quæ eſt ſine omni culpa, vitat omnem pœnam legis, pro quo citat *Panor. in cap. cognoſcentes de Conſtit* quantitas enim pęnę proportionari debet quantitati culpæ *cap. fœlicis, de pœn. in 6.*

Cuiacius examinatur.

Aduertendum hic eſt, doctrinam Cuiacci non eſſe ex omni parte veram, vel ſaltem interpretandam, quia licèt factum ſit naturali, aut diuina lege prohibitum, adhuc in lata culpa, vel in ignorantia craſſa, & ſupina excuſaretur. Quia vbi requiritur dolus, & ſcientia, ſufficit ad excuſandum à pęnis quoad nos (quidquid ſit de diuino iudicio) quælibet ignorantia excuſat à dolo. *l. plagiarij criminis C. ad l. flauiam de plagiar.* cum alijs adductis à *Gataldino conſ. 58. criminal. vol. 1.* & alijs allegatis à *Salſedo in addit. ad Diaz cap 88. verb. excuſabitur*, vai ait: *Immo pœna amiſſionis bonorum, quæ contrahentibus inceſtas nuptias infertur, minimè locum ſibi vendicat, data in ipſis contrahentibus ignorantia iuris, vel facti etiam craſſa, quæ ex lata culpa contingit*, & hanc opinionem dicit communem. *Couar. in 4. decret. 2 par. cap. 6. §. 8. num. 21.*

Ad probandam ignorantiam, quando ſtādum ſit iuramento.

Pro complemento huius difficultatis noto ex *Graffio deciſ. 2. par. lib. 2. cap. 9. num. 20.* Licèt verum ſit, ſtandum eſſe iuramēto in ijs, quæ dependent ab animo, vt multis iuribus, & Doctor, probat tamen non ſemper adhiberi debet iuramentum, nec illi ſemper credendum eſt. Quia ſi caſus poteſt per alios probari, non debemus ad iuramentum confugere. *cap. ex parte de offic. Ordinarij. cap. ſicut nobis. de ſent. excom.* quia non eſt adhi-

adhibendum remedium diuinum, dum habemus humana. *cap. illud. cap. literis de præſumpt. cap. præterea de Teſtib.* Itaquè ſi adſunt certæ, & magnę præſumptiones, quod rebellis ius ſciat, non eſt ei dandum iuramentum de ignorantia. *Bart. in l. inter omnes 1. §. rectè. ff. de furt. Innoc. in cap. cognoſcentes de Conſtit* ſicut etiam, quando perſona non eſſet fide digna. *Baldus in l. falſus. C. de furtis. Gloſ. in cap. ſignificaſti 1. de homicidio.* Cæterum his præſumptionibus ceſſantibus, ſtandum eſſet aſſerentis iuramento, quia non eſt veriſimile, quod quis ſit ſuæ ſalutis immemor. *cap. ſancimus 1. quaſt. 7.* Deus enim eſt optimus teſtis, quia omnia nouit. *cap. videtur. qui matr. accuſ. poſſ.* alias iſte deſtitutus, probationibus reperiretur, nec faceret, quod poſſet. *cap. faciat 22. quaſt. 2.* Hoc totum ſtet prudentis Superioris arbitrio.

Quæſtio Tertia. An excommunicatio in rebelles impoſita ita ſit ipſo facto, vt nulla alia ſententia, vel declaratione indigeat. Sicut etiam priuatio actuum legitimorum.

Reſpondeo primo iuxta dicta ſupra *cap. 2. q. 2. & in Comm. cap. 9. Stat. 7. quaſt. 4. pag. 794. & 95.* non eſſe excommunicatum, nec priuatum, niſi poſt ſententiam declaratoriam criminis, vt patet ex Statuto Ordinis, ibi allegat. Contra. Hæc excommunicatio non eſt Ordinis, ſed Pontificia. *Greg.* nimirum *XIII. in Bulla. Quoniam noſtro.* Ergo non pendet à declaratione, & moderatione Capituli generalis. interpretanda eſt iuxta regulas Canonicas, quæ excommunicationem latæ ſententiæ cum effectu intelligunt, alias nulla incurreretur excommunicatio in foro conſcientiæ, ſi hæc non incurritur, quia omnium aliarum eadem eſt ratio. *Peirinus tom. 1. Priuil Conſtit. 6. Iul. 2. num. 20.* vbi citat *Sanchez* in multis locis. *Theſaurus de pœn. 1. par. cap. 32. quaſt. 1.* — Rebellis cõtrahit pœnas poſt declaratiõnẽ.

Reſpondeo hanc interpretationem patitur etiam Apoſtolica Conſtitutio, quia cum ea lata ſit ad inſtantiam Ordinis, patitur interpretationem Ordinis, qui habet facultatem declarandi, & interpretandi priuilegia Apoſtolica ſibi conceſſa ex *Innocentio VIII. & Leone X. et Eugenio IV.* qui Prædicatoribus, & Minoribus conceſſerunt, poſſe eos declarare, ſaltem doctrinaliter dubia in Bullas Apoſtolicas incidentia. Relatore *Rodrig. tom. 1. quaſt. 11. art. 5. apud Rodriguez Iuniorem reſol. 9. num. 33. et 48.* qui citat *S. Thom. Nau. Silu. Cordubam,* & mul- — Religio poteſt declarare, & interpretari Priuilegia ſibi cõceſſa.

Cordubam, & multos alios dicto. *num.* 35. non obſtante *cap. cum veniſſent de iudicijs*. Vbi ſoli Papæ reſeruatur declaratio dubiorum, quæ in Apoſtolicis Priuilegijs emergunt, fauet enim nobis *cap. Ex ijs, qui ſeminat de verbor. ſignific. in 6.* & *Extrauag. Quorundam*, in quibus & conceditur, & mandatur fratribus, vt in dubijs ſtare debeant declarationi Superiorum Generalium, & Patrum. Lege nouiſſimum *Lezanum tom. 4. ver. Priuilegia Regularium. num. 13. et tom. 1. cap. 18. num. 56.* apud quem alij. Quod ſi poſſint Capitula generalia renunciare Priuilegijs. *Peirinus de Priuil. Conſt. 2. Iulij II. num. 9.* ex *Rodriguez tom. 1. quæſt. 9. art. 2.* multò magis ea poterunt declarare, vt in facto declararunt, excommunicationes ipſo facto latas non ligare, niſi poſt ſententiam ſaltem declaratiuam delicti. Efficax enim argumentum ex duobus Statutis deducitur ad rem præſentem. *Primo num. 37. Declaramus, quod quando in Statutis pœna imponuntur priuationis, carceris, excommunicationis, etc. nolumus ad eas obligari fratres, notis ſcienter deliquerint, et vbi ipſo facto incurrenda imponitur, decernimus in pœnam eiuſmodi neminem incurrere, niſi poſt delarationem à Prælato factam, quod dicimus etiam de excommunicatione, et ſuſpenſione.* Altero *num. 75. qui Commiſſario, etc. ſe rebellem exhibere præſumpſerit, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrat, etc.* Ergo cum hæc excommunicatio in Statutis à Bulla Apoſtolica reponatur, interpretanda erit iuxta generale Statutum, de his loquens.

Verum, vt hæc materia melius percipiatur affero difficultatem à doctiſſimis viris examinatam. An ſcilicet crimen rebellionis ſententiam requirat, quam multis exagitat *Gabrielius concluſ. lib. 8. de Criminalibus. conſ. 11.* & licèt attento iure antiquo ante *Extrau. Quoniam nuper tit. qui ſint rebelles, et cap. cum ſecundum. de hæret. in 6.* Viſum fuerit multis, requiri ſententiam condemnatoriam, poſt tamen citata iura non videtur requiri ſententia condemnatoria. Sed declaratoria delicti, vt cum multis, quos plena manu citat *Gabrielius* ſentit, etiamſi neque hanc deſideret, *Bartolus*, & alij multi apud eundem, ſed placet diſtinctio, aut rebellio eſt notoria, & tunc non requiritur declaratio, quia ipſum notorium ſubit vicem declarationis, aut non eſt notoria, & tunc expectanda eſt declaratiua ſententia. Vnde vniuerſaliter infertur iſta famoſa

An rebellionis crimen ſententiã requirat.

con-

concluſio, quod in pœnis, quæ ipſo iure inferuntur, ſi delicti notorium fuerit, declaratoria ſententia non requiritur, vt per innumeros Doctores probat citatus *Gabriel. conc.6. à num.* 2. dummodò notorium ſit inexcuſabile, non autem quod excuſari poſſet, ſæpè enim allegatur notorium, quod tale non eſt. Ex quo aduertere licet, in tali caſu requiri ſententiam declaratiuam notorij, licèt non requiratur ſententia declaratiua delicti. Et ſic conciliari poſſunt contrariæ opinantium ſententiæ, & in caſu noſtro ſupponi ſemper debet notorietas, quia huiuſmodi contumaciæ, & rebelliones non fiunt clam, ſed palam. Igitur Commiſſario Viſitatori rebellans, ſeque opponẽs, ſi notoriè id faciat, ideſt, ſi coram maiori parte Communitatis illius conuentus hoc ſcelus patret, eſt habendus ab omnibus tanquam excommunicatus, & priuatus actibus legitimis, ad cuius rei memoriam debet factum in acta redigere ipſe Commiſſarius. Quod coram tot, & talibus rebellauit, & propterea excommunicationem contraxit, ac priuationem, &c. Vel ſi caſus non eſt adeo notorius, debet examinare duos ſaltem teſtes de rebellione affirmantes, eumque rebellem declarare, vel quod notoriè rebellauerit. Ad quod ex natura legũ in excommunicationem, & actuum legitimorum priuationem incidit. Quod autem hoc ſit Priuilegium Ordinis, & Generalium, licèt ſit in odium rebellium, patet, quia impetratum fuit à *Generali Capite fontium* in ſuæ iuriſdictionis ſubſidium. Et ideò ſi Generalis mittens Commiſſarium intenderet, illum non recipi, vel à Fratribus illi reſiſti, contradictores, & rebelles, pœnas fulminatas non incurrerent, quia ſuo iuri renunciare poteſt, licèt eundem peccare non dubitem, quia ſcandali cauſam præberet, & ſuum Statum peruerteret, eſſetque in præiudicium ſucceſſorũ, ſub qua conſideratione poſſet etiã dubitari, an ſuo iuri renunciare valeret, cum non ſibi perſonaliter, ſed Ordini, & Generali conceſſum ſit, vnde eſt reale, quibus ipſe præiudicare non poteſt. Maximè cum non ſit per modum conceſſionis, ſed præcepti, & contineat materiam iuri naturali, & ſacris Canonibus conformem. *Sigiſmundus à Bononia in addit. ad dubium* 120. *de elect. Sanchez lib.6. in decal. c.*18 *n.*13. *Suar. tom.4. de Relig tract.*1. *lib.*2 *c.*22. *n.*13. quos citat, & ſequitur *Peirin. in addit. ad Conſtit.*2. *Iul.*2. *c.*3. *num.* 10.

In delictis notorijs non requiritur ſententia declaratiua.

Priuilegijs realibus Generalis renunciare nõ poteſt.

Quæſtio Quarta. An dicente Statuto. *Ipſofacto excommunica-*

nicationis ſententiam incurrat, à qua, niſi à Romano Pontifice extra mortis articulum abſolui poſſit. Poſſit taliter excommunicatus abſolui à Prouinciali, vel Generali in vim Priuilegiorum.

Excommunicatio contra à rebelle per ordinẽ abſolui non poteſt.

Reſpondeo negatiuè, quia in hac parte renunciat ordo Priuilegijs abſoluendi, & diſpenſandi. Licet enim ex dictis *cap.2. Stat.14. à dicto tertio*, & infra Prælati Ordinis poſſint ab omnibus caſibus Papę reſeruatis, etiam Bullæ Cęnæ ſuos ſubditos abſoluere, & ſine controuerſia per communiorem ſententiã, poſſint abſoluere ab omnibus extra Bullam Cęnæ, & conſequenter comprehenditur iſta excommunicatio, etſi Papæ reſeruata, & de hoc nulla mihi remanet dubitatio, abſtrahendo à Statuto: tamen, quia ipſamet Religio reſeruat hunc caſum Summo Pontifici, ſicut ipſemet Summus Pontifex reſeruauerat, ſignum eſt, Religionem abdicaſſe à ſe facultatem, a'iàs ſibi conceſſam, à tali excommunicatione abſoluendi, idquè ob ſacrilegi criminis immanitatem, quod votum obedientiæ, & primam in Ordine iuriſdictionem arietat, & quantum eſt de ſe confundit, ac peſſundat; vt vel hac difficultate timeant ſubditi, & obediant. Secus dicendum eſſet ſtatutum eſſe ridiculum, ac vanum, quod omnino negandum eſt.

Quæſtio Quinta. Cum contradicere, opponere, & rebellare poſſimus per nos ipſos palam, & per alios occultè. An comprehendantur ſub pœnis hiſce ſtatutarijs fautores, Conſultores, & Adiutores rebellionis, ij nimirum, qui clam conſulunt alicui, vt dicat, vel faciat aliquid, quo Viſitator impediatur, vel præſentia animum addat rebellanti, paratus in actum exteriorem prorumpere, quando neceſſitas ſeſe obtulerit. Vel cum ſit perſona grauis, quæ poſſet ſedare rebellionem, nihilominus negligentia, vel odio, vel timore tacet, vel ſe abſcondit, vnde oritur poſtea rebellio.

Pœnæ in facientes, intelliguntur contra fautores, &c. & quando.

Reſpondeo Primò. Videantur dicta ſupra *cap 3. quæſt.7. per totum*. Vbi res ex profeſſo tractatur, quibus addo doctrinam, quam affert *Theſaurus de pœnis 1.par. cap.10.* dicens pęnas ſẽtentiæ ferendæ in iure Statutas contra facientem, ſeu committentem crimen procedere eodem modo contra cooperãtes, mediantes, auxiliantes, conſulentes, mandantes, &c. quoties fuerint cauſæ proximæ delicti, & in delictum influxerint, omnesq. tales puniendos eſſe pęna ordinaria, niſi remotę tan-

tantùm concurriſſent, & ſine ipſorum concurſu iam crimen patratum fuiſſet, quia tunc puniri deberent pęna extraordinaria. Ex oppoſito autem, ſi pęna eſt ipſo facto lata, concauſę (etiam ſi de facto influant) puniri debent pęna lata in facientem, niſi tacitè, vel expreſsè in verbis legis comprehendantur, cuius rationem aſſignat, quia in iſtis fit ſtrictiſſima interpretatio, vt non fiat extenſio, etiam in paritate rationis. Sed cur in pęnis ferendę ſententię non debeat fieri ſtrictiſſima interpretatio, cum vtraque odium importet, & ſententia ferenda in latam tandem reſoluatur, dum ſententia fulminatur, non dicit, & tamen commune effatum eſt, *non fieri extenſionem in pœnalibus etiam ex paritate rationis. cap. in pœnis. cap. odia. de Regul iur. in 6. l. cum quidam. ff. de liber. & poſthum. vbi Iaſon.* dicit eſſe communem. *c. pœnæ. de pœnit. diſt. 1. & in l. at ſi quis. §. trinus autem Marcus. ff. de Religioſ.* quem textum dicit notabilem. *Bald. in l. 3. in princ.* C. *de Epiſc. & Cleric. & in l. factum ſuum. §. in pœnalibus. ff. de regul. iur. vbi Cagnol.* Sed quidquid ſit de varia intelligentia huius regulę, quam varie limitant, & ampliant Doctores, & per ſuas fallentias diuerſimodè traducunt.

Reſpondeo ſecundo in Statuto comprehendi, non ſolùm qui palam ſe opponunt, & rebellant, ſed etiam, qui ſollicitauerunt, ſuaſerunt, & in cauſa fuerunt, ne Commiſſarius reciperetur conſentientes, conſuelntes, adiuuantes. Ratio eſt, quia Religionis mens, & Pontificia diſpoſitio intendunt impedire rebellionem, & aſſerere debitam reuerentiam erga Generales. Igitur intendunt punire cauſas effectus contrarij, & certè cauſę ſunt, qui conſulunt, ſuadent, adiuuant, conſentiunt, quia ponunt effectum, qui ſine talibus non cauſaretur, qui enim per alium facit, per ſeipſum facere videtur. Et fautores dicuntur, non ſolùm illi, qui cooperantur de facto, ſed illi etiam, qui conſilio, & verbis ad rebellandum impellerent. *Farinac. tract. de hæreſi quæſt.* 182. §. 1. *num.* 1. confer dicta initio huius *6. cap.* in declaratione terminorum. *quæſt* 1.

Sollicitantes, ſuadentes, rebellionem pęna Statuti plectendi ſunt.

Fautores qui dicendi.

Reſpondeo Tertio. Pœnas incurrit, qui pòteſt impedire, & debet ex officio, & non impedit, quia inter cauſas, quibus contra iuſtitiam peccatur, Doctores reponunt, *Non obſtans*, quod intelligunt de ijs, qui obſtare tenentur ex officio, vt eſſet Prouincialis, Guardianus, Vicarius, Diffinitorium, ſeu ſinguli

Pòtens, & debens impedire rebellionem, & non impediens, eadem pœna plecti debet.

guli

guli Diffinitores, & Patres Prouinciæ, quia cùm ipſis ſit commiſſa cura Prouinciæ, & conuentuum, tenentur illam defendere quantum poſſunt, & conſequenter non permittere, vt tā graue malum, & dedecus, qualis eſt rebellio, Prouinciæ inferatur. Aduertit tamen *Peirinus ad conſtit. 2. Gregor.* XIII. *num.* 5. eum, qui ſine dolo, ſed ex pura negligentia, vel commoditate, ne ſcilicet ſe his difficultatibus intricaret, non

Quid ſi non impediret ex negligētia.

reſiſteret poſitiuè rebellantibus, ſed permitteret hoc ſcelus excurrere, non incidere in haſce pœnas. Verum difficile probatu eſset, quod ex negligentia, & commoditate propria, & non animo deſerendi iuſtitiam, fecisset; & præſumptio eſset contra permittentem, tacentem, ſe abſcondētem &c. *c. quāta de ſent. excomm.* vbi *Panorm. num.* 7. affertquè dictum *Innoc. in c. 1. de offic. deleg. in gloſ. verb. Pœna*, aliquem conſen-

Conſentire, quotupliciter quis dicatur.

tire delinquenti, poſse quadrupliciter contingere, nimirum, Negligendo prohibere, aut punire, conſulendo, cooperando et præſtando authoritatem, vel mandando, vel defendendo delinquentem, citatque *Stephanum de Federic. de interpretatione iuris, part. vltima num.* 45. Verum, qui ex negligentia ſuo muneri deeſſet, dum teneretur iura Prouinciæ, & Generalium defendere, ab excommunicatione non liberaretur. argumento *c. ſi culpa de iniur. l. in re mandata C. mandati l. tutori C. de neglige. l. Sancimus C. de iudicijs Silueſt. verb. reſtit.* 2. §. 16. *& Reſtitutio 3. num.* 5. apud quem multi alij parum enim refert, ſi quis conſentiat rebellioni, negligentia, aut dolo, dummodo negligentia ſit cauſa, vt Commiſſarius non recipiatur, non negauerim plus peccare doloſum, quàm negligentem, tamen cum hæc negligentia ſit grauis peccatum mortale inducit, & excommunicationem malus, ac mercennarius paſtor in euangelio, conijcitur ex eo, quod fugiat, dū lupum viderit venientem, modo fugiat ex timore, modò ex negligentia, modo ex dolo, ſi lupus mactat, & perdit oues, tenetur ipſe ad damna gregis. Qua propter nullo modo excuſarem ab pœnarum incurſu, qui videns conuentum ab obe-

Potens liberare clericū à verberibus & non faciens eſt excommunicatus.

dientia Commiſſarij deficientem, & ex officio debet, & poſset impedire, tamen quia negligit, vel leuiter timet, permitteret conuentum tam grauiter deordinari. Et ſi declaratur excommunicatus, qui potens liberare Clericum à percuſſione, non liberat, etiamſi non ſit Officialis. *Silueſt. verb. excommunica-*

nica-

tatio 6. num. 5. *§. quinto quando*, vbi multos citat. multo magis declarandus eſt excommunicatus Guardianus, qui non impedit rebellionem. Hinc ſtatuta *Alexandrina c.*7. ſanxerunt *Et ſi adſtantes non fauerint, nequè Prælatorum honori conſuluerint, & contra talem* (iniuriantem Prælatum) *non acclamauerint, & manus contra ipſum, vt carceri mancipetur, non inijcere voluerint ſi Prælatus iuſſerit per duos annos non poſſint promoueri, & ſint priuati voce actiua, & paſſiua. Et ſi Conuentus propter hoc coniuraret, vel miniſtro rebellaret, interdicto publico puniatur*. ecce vetus, & conſtans Ordinis diſciplina.

Quæſtio 6. An pœnæ iſtæ incurrantur, non ſequuto effectu, licet tentata rebellione. & an detur latitudo temporis, puta vnius diei, in quo ſubditi prius tentarint non recipere Cōmiſſariū, poſtea conſilijs, vel admonitionibus moti, ipſum receperint:

Reſpondeo primo negatiuè. quia pœnę non incurruntur, niſi cum effectu patretur actus prohibitus. Vide dicta ſupra *cap.* 3. *quæſt.* 6. *Reſpondeo* 2. ſi enim actu non reſiſtit, opponit, rebellet, pœnas non incurrit, neque puniri poterit conatus.

Tentare rebellionem, & non perficere, pęnas, non inducit.

Reſpondeo ſecundo, actum rebellionis non ſuſcipere latitudinem temporis, poſtquam completus fuerit, itaut ſuppoſito, quod aliquis dicat Commiſſario, *Ego nolo recipere te, non te cognoſco*, vel facit aliquem actum, puta *claudendo fores ne ingrediatur, impediendo ne campanula Capituli pulſetur ad conuocandos fratres, claudat Capitulum, vel refectorium, vel impediat ne ſermonem habeat ad fratres, vel ne ſuas patentes literas publicet*, vel aliquod aliud his ſimile operetur, ſtatim eſt Reus rebellionis, & obnoxius pęnis, qui iam patrauit actionem legibus prohibitam, ergò pœnas incurrit à legibus Sancitas, *cap. perpetuæ. de elect. in* 6. vbi *Io. Andrea Silu. verb. excommunicatio.*6.*numer.*2. Sicut enim per ſolam attentationem non incurritur excommunicatio, quæ ſit fulminata in tale, vel tale agentes, ita poſita tali inobedientia, ſtatim ſequitur pęnæ contractio. Nam iſti actus non conſiſtunt in tractu temporis, niſi ſit aliquis præcedens tractatus, & conſultatio de rebellando, quæ poſſunt quidem fieri in tractu temporis, & facta conſultatione, habitaquè deliberatione, de non recipiendo Commiſſario, erumpitur in actum ipſum notorium, qui eſt veluti quædam forma inducta in talem materiam, qua moraliter poſitâ in eſſe, ſtatim ſequitur culpa, & pœna. Si autem

Rebellio pęnitentia nō diluitur.

detur caſus, vt aliquis deceptus reſiſtat, & doctior poſtea factus ab amicis & probis de errore, reſipiſcat, & petat veniam; tunc dico non incidere illum in pœnas, quia ſupponitur non commiſiſſe delictum, ſicquè illum iuuare beneficium tēporis.

Quæſtio ſeptima inquit ſtatutum c.7 §.5.n.76. *Quibus omnibus, ac etiam ſemeſtris carceris mancipationi ſubiaceat, qui Miniſtro, vel Commiſſario Generali rebellauerit*, & c.1.n.4. *Qui miniſtro, Vicario, aut Commiſſario Generalibus non obedierit trimeſtris carceris pœna, vel grauius, pro eorum arbitrio puniatur*, & n.5. *qui eiſdem rebellauerit, ſuffragiorum iure ſexennio careat, & ſemeſtris carceris pœna, vel grauiori, pro delicti qualitate puniatur*. Super quibus ſtatutis eſt prima difficultas, cur maior pœna imponatur rebellantibus Commiſſario à Generali miſſo, quam ipſimet Generali, quia ille punitur priuatione perpetua officiorum, & inhabilitate, &c. hic per ſexennium. Secunda; An in facti contingentia ſtandum ſit ſtatuto c. *primi* ſancienti, ſexennem priuationem, in c.7. infligenti perpetuam. Tertia, cur æquetur Commiſſarius Generalis cum ipſo Generali? Sicut enim ſit graduatio inter Guardianum, Prouincialē, & Generalem, nam illis rebellantes *omni ſuffragiorum iure triennio carent, & ad Prouincialis arbitrium carceri mancipatur* d.c.7.n.74. & c.1.n.6 *Qui in Miniſtrum Prouincialem, vel Commiſſarium crimina eiuſmodi admiſerit, & carceris pœna, & ſuffragiorum priuatione puniatur, Generalis arbitrio*, & nu 7. *Qui in Guardianum, vel Vicarium, aut quempiam grauiorem Patrem deliquerit, vt ſupra, puniatur arbitrio Prouincialis, ſecundum qualitatem delicti*, ita debet fieri gradatio inter Generalem, & Commiſſarium Generalem, qui non minus eſt ei Subditus, ſicuti Guardianus Prouinciali, & Prouincialis Generali. Quarta, *in 7. Capitulo* rebellans Prouinciali carceratur ad arbitrium Prouincialis, & c.1. ad arbitrium Generalis. Quinta quomodo quis rebellare poſſit Vicario, qui non eſt Prælatus Conuentus, & Patri graui, qui eſt merus ſubditus?

Legum correctio vitāda.

Reſpondeo primo, quia neceſſe eſt iura iuribus concordare, & legum correctionem, quantum fieri poteſt vitare, c.1. *de nou. oper nunciat. c. cum expediat. de elect in 6. l. ſi quando. C. de inoff. teſtam. Gemin. conſ. 88. fine. Roman conſ. 104. col. 2. in princ. Abb. conſ. 70. princ. lib. 2.* ne ſtatuta ſibi contraria videantur, ad concordiam reuocanda ſunt nō tantū ad inuicē, ſed etiā cum iure

com-

communi *Bart. in l. omnes populi ff. de Iuſt. & iur.* Ideo ad primã difficultatẽ dico, nõ eſse æqualẽ pęnã inflictã rebellantibus Prouinciali, & Generali, nã vltra priuationẽ ſuffragiorum, datur carcer ſemeſtris rebellãtibus Generali, qui rebellibus Prouinciali nõ datur. De priuatione autẽ perpetua, & ſexãnali, dico id mãdari, ex acceſſione Carceris, qui eſt grauiſſima pœna, & importat perpetuã priuationẽ actuũ legitimorũ, vide dicta c. 4. q. 8. & ob exceſſum carceris mitigatur priuatio ſuffragiorum. Sed cur ad ſexẽnium deſtituitur iure ſuffragiorũ, ſi carceratus legitimè ijs priuatus remanet vigore ſtatutorũ, ſine limitatione?

Reſpõdeo, ad ius ſuffragiorũ poteſt Carceratus reſtitui à Capitulo, cõſiderãdo præciſã rationẽ, quia carceratus fuit, attamẽ ad priuationẽ ſexennẽ, de qua loquimur, reſtitui ante tẽpus nõ poteſt & ſic grauior eſt hęc pœna. Adde, quod cũ vix reperiatur vnus, qui Generalibus rebellare audeat, Cõmiſſariis autẽ ſæpius accidebat, Religio applicat medelã iuxta exigentiã morbi.

Reſpondeo 2. ad ſecundã difficultatẽ, cũ iã ſit cautũ in iure, vt lex vna per aliã diſtinguatur, & declaretur. *Iaſ. in l. quod te. col. 2. ff. ſi cert. petatur & in l. bono C. de bonorum poſſ. ſecundum tabulas*, debemus vnũ ſtatutũ declarare per alterum, & cum ſtatutum c. 7. ſubſequatur ad ſtatutum c. 1. illud tamquam prius declarationi poſterioris ſtare debet, quia licet ſecundũ leges ſtatutũ vltimũ declarari debeat ſecundum prius *l. non eſt nouũ ff. de legibus l. ſi ſeruus plurium §. fin. ff. de legibus 1. Bartol. in l. 1. § parui ff. quod vi, aut clam*, *Pariſ. conſ. 54. volum. 2. n. 12* hoc tamen intelligi debet, niſi aliter conſtet de mente ſtatuentium, qui per nouam legem voluerint antiquam corrigere *Immol. in l. vero §. de viro ff. ſolut. matr. Alex. conſ. 107. num. 6. volum. 5. Iaſon poſt Gloſ.* communiter approbatam, & alios Doctores in *l. ſciendum ff. qui ſatiſd. cog.* & hoc adeo eſt verum, vt *Bart. in Extrau. ad reprimend. verſ. non obſtantibus*: dixerit, ſi ſtatutum præcedens, & ſubſequens eſſent omnino contraria, per ſecundum tollitur primum, niſi aliqua deſtinatione, aut declaratione adiuuari, aut concordari poſſent. vt notauit *Viuius opin. 759.* Dico igitur ſtandum eſſe ſecundo ſtatuto, quia de mente ſtatuentis conſtat fuiſſe factũ vt hoc, non illud in hac parte ſeruaretur, nam ſecundum ſtatutum latum fuit à *Gregorio XIII.* multo tempore, poſtquam illud primum emanauit. Illud reperitur in ſtatutis *Alexandrinis*

Lex vna per aliam declaratur.

Quando lex vltima declaretur per primam.

nis cap. 7. factis *ann.* 1500. vt citatum eſt ſupra ad *fin. quæſt.* 5. hoc autem factum fuit *ann.* 1593. experimento docente, & ad Sedem Apoſtolicam reclamante. Et placuit Religioni ſeruare indemnem antiquitatem venerabilem, & ad reprimendam perditorum audaciam, nouum ſtatutum ex Apoſtolico condere. Si enim poſſemus vtramque pœnam irrogare, vtrũque ſtatutum ſeruandum eſſet; quia vt optimè *Parïſ. conſ.* 44. *n.* 9. cum ſequentibus in terminis ſtatuti cuiusdam Bononienſis dixit, ad tollendã contrarietatem in ſtatutis alternatiua in copulatiuam vertenda eſſet, Nihilominus, quia in perpetua ſuffragiorum deſtitutione ſexannalis continetur, non ſumus in caſu niſi dicamus ſubſiſtere in proprietate verborum ſtatutum *c.* 1. quia ſi practicari non poſſit de rebellione, poterit, de irreuerentia. dicente ſtatuto, *Qui eiſdem rebellauerit, aut iniurioſis, vel irreuerentibus verbis aliquem ipſorum* (Generalem, Vicarium, Commiſſarium) *publicè affecerit, ſuffragiorum iure ſexennio careat, & ſemeſtris carceris pœna, vel grauiori, pro delicti qualitate puniatur.* poterit igitur carcerari, & deſtitui propter irreuerentiam, & iniurias relictis pœnis rebellium ad Pontificiam ſanctionem, prout *num.* 9. ſtatuta ipſa remittunt. Preterquam quod relinquitur facultas, grauius puniendi ipſos rebelles, nimirum per Conſtitutionem Gregorianam, & ſic ſtatuta ipſa concordant. Hoc dixerim, vt ſciant poſteri, non poſſe rebellibus indulgere limitatam pœnam Capituli primi, ſed agendũ cũ illis eſſe, per Conſtitutionẽ Apoſtolicã iã citatã.

Ad tollendã cõtradictionem in ſtatutis, alternatiua in copulatiuam cõuertendã eſt.

Reſpondeo 3. ad tertiam difficultatem. Verum quidem eſſe Commiſſarium Generalem eſſe ſubditum Generalis, attamen cum illi collata ſit tota authoritas Generalis ex Conſtitutione *Leonis X. Ite & vos,* de qua nos in *cap.* 8. *Statut.* 35. *quæſt.* 2. non eſt mirum ſi rebellantes in Commiſſarium Generalem puniantur æquali pœna cum rebellantibus Generali, equidem, cũ Commiſſarius Generalis in hac, vel illa familia ſit veluti alter Generalis, ſi permitteretur in illum inſurgere rebelles, nimis fœdè gubernium deſtitueretur. quinimo, ſi tam rigoroſe punitur rebellans in Commiſſarium miſſum ad aliquam Prouinciã, multo acrius puniendus eſt, qui in Cõmiſſarium Generalẽ rebellaret; vnũ enim Tribunal faciũt ordinarius & delegatus, quinimo Cõmiſſarius Generalis eſt ordinarius ſuæ familię.

Reſpondeo 4. ad quartam difficultatẽ quod dicitur in *c.* 7.

num.

n.74. *Et carceri mancipetur ad arbitrium Prouincialis* referendum eſt ad illud, vt ſuperiori locali reuellauerit, quia quantum concernit, *Qui Prouinciali rebellauerit*, declarandum eſt per ſtatutum, *primi capituli*, *puncatur Generalis arbitrio*, vtquè hac ratione ſtatuta concordent, hæc verba quidem non erant in prima conditione huius ſtatuti, quæ fuit in *Generali Rom. Cap ann. Iubilei* 1575. nec in ſecunda recollectione eiuſdem facta Valliſoleti anno 1593. ſed fuit adiecta in vltima ſtatutorum compi atione facta in Capitulo, & Congregatione Generalibus Romanis ann 1639. & 42. Potuit equidē clarius deſcribi, ſed germanus ſenſus eſt, quem recenſui. Cæterum diuerſitatis rationem vide in *Comm. ſtat. c.* 1. *ſtat.* 6. §. 8.

Reſpondeo quinto ad quintam difficultatem. Vicario rebellis, aliquis eſſe poterit, quando in abſentia Guardiani Cōuentum regit, & eſt verus Prælatus. Vide loco ſupra citato §. 10. & de Patre graui § 11. & 12. de hoc tantum agitur, ſi irreuerentia, & iniurijs afficiantur.

Quæſtio octaua, Dum accidere poſſit differentia culpæ, non ſolum ex parte obiecti, nimirum Generalis, Prouincialis, Cōmiſſarij &c. ſed etiam ex parte actus, ſcilicet poteſt quis acrius, inſolentius, pertinacius ſe opponere, reſiſtere, & rebellare Prælatis, iure dubitari poteſt, an diuerſo modo peccantes iuſtè eadē indiuiſibili excōmunicatione, & perpetua ſuffiragiorum deſtitutione plecti debeant, datur ne arbitrium Superiori? In pœnis attenditur effectus, non affectus.

Reſpondeo negatiuè, quia in pœnis non tantum attenditur affectus, quam effectus *l eum qui ff. de iniur. & l. aut facta ff. de pœnis, & l illud. ff de iniur. conſil.* 3. *Crimin. volum.* 2. Parum enim refert, quod quis occiderit malo dolo, vel peiori, vel peſſimo, dummodo culpabiliter occiditur, & in omnes vna pœna ſancita eſt, mors reſpicit ſiquidem lex vltimum gradum plectibilem, nimirum occiſionem, in hanc mortem intentat. Relinquendo ſuperiores gradus affectus, non negauerim variari delicta ob immanitatem, ob circumſtantias; &c. quando id legibus cauetur, tamen ijs caſibus ſunt peculiaria delicta ipſemet circumſtantiæ, quæ variant ſubſtantiam criminis, vt occidere ad furandum, quod eſt aſſaſsinium, occidere in Eccleſia, quod eſt ſacrilegium violare virginem inuitam, vel rapere, &c. quod eſt raptus, &c. attamen conſtituto quodlibet delicto in ſua ſpecie parum infert intentio, vel

Rebellio omnis equaliter punitur.

remiſſio affectus apud Iudices, ſicuti valeret apud Deum, qui peccata ex affectu menſurat. Concludendo igitur dico, niſi addantur circumſtantiæ, quæ ex ſui natura ſunt delicta, vt iniuriæ, irreuerentia, violentia,&c. rebellio æqualiter punienda venit, quia vna, in pluribus perſonis, Prælati maieſtas offenditur, & vni voto obedientiæ contraitur.

Non ſolum rebellantes, ſed etiam non ſeruantes mandata commiſſariorum, ſunt excommunicati.

Quæſtio nona, An recepto Commiſſario, ac Viſitatore, eoquè aliquid ordinante, incurrantur pœnæ ſupradictæ à non ſeruantibus ſuas ordinationes, & decreta.

Reſpondeo affirmatiuè, ex eodem Gregorio XIII *Quoniam noſtro* vide dicta in Commentarijs ad ſtatuta in fine *cap.* 8. vbi verba Conſtitutionis Pontificiæ referuntur. Quibus addo non incurrere pœnas, quando Viſitatores rectè, & ſalubriter nō ordinauerint, ait enim Pontifex. *Quæ à dictis Commiſſarijs rectè, & ſalubriter ordinata, & geſta fuerunt*. Verbum enim *Rectè* idem eſt, ac vtiliter idoneè, vt oportet, & ſignificat iuſtitiam rei, & æquitatem, & legitimum cauſæ ordinem, vt multis docet *Io. Caluinus in Lexico* ad hoc verbum, vbi ex bonis ſcriptoribus probat, idem ſonare, ac Ritè, nimirum, quod fiat iuxta ritus, & morem, ac conſuetudinem Patriæ, & Prouinciæ, quia quod fit contra ritus, & mores, non eſt iuſtum, nec æquum, aut vtile, ac ſalubriter inſtitutum, ex quibus notionibus deducitur, quod ſi Commiſsarius non ordinet quod iuſtum eſt, quod ſecundum ritus, & mores Prouinciæ non fit, quod regulam, ſtatuta ius naturale, diuinum, vel canonicum non referat, ſed aliud quidpiam pro particulari zelo, & ſcientia, Prouincia, Prouincialis, & fratres, ſua præcepta non obſeruantes, in Gregorianas pœnas non incidunt.

Rectè quid ſignificet, quid etiam *Ritè*,

Sed eſt difficultas, an exiſtente conſuetudine præſcripta in Prouincia contra ſtatutum aliquod, vel præceptum regulæ, qua iuxta communem ſententiam, illa abrogata ſint, v. g. quod in die ieiuniorum lacticinia comedantur, Suppellex ſuperflua apud fratres reperiatur, calceamentis fratres vtantur, modi contrectandarum pecuniarum, per Syndicos Apoſtolicos, in Conſtitutionibus diſpoſiti non ſeruentur, &c. An inquam, ordinante Commiſſario obſeruantiam illorum iuxta ſtatuta, teneantur fratres illa obſeruare, ſub pœna excōmunicationis,&c.

Reſpondeo: vide dicta *cap.* 12. *ſtat.* 13. *in fine* Commentariorum, licet enim conceſſerim conſuetudine rationabilem,

pre-

præſcriptam, & de aſſenſu, vel conniuentia Principum legitimè introductam habere vim legis, vt allegaui *cap.* 2. *ſtat.* 14. ad tertiam obiectionem, & *cap.* 8. *ſtat.* 66. *initio*. attamen poſſe dari legitimam conſuetudinem contra præcepta regulæ, conſtanter negaui, *cap.* 2. *Stat.* 72. *fol.* 270. & nego ob rationes ibi adductas. Si autem contra ſtatuta aliqua conſuetudo introducta eſſet, cum hoc ſit ius poſitiuum, dicerem Commiſſarium eo caſu non poſſe ordinationes facere, quæ ſub mortali obligent, & pœnis transgreſſores ſubijciant, niſi à Patre Generali ſpecialem ſuper eo commiſſionem obtineat. Et ratio eſt, quia de iure communi conſuetudo abrogat ius poſitiuum, contra quam rectè, & ritè non procederet Commiſſarius, cum generali commiſſione, quia tunc Pater Generalis committit iuxtà diſpoſitionem iuris, ſi autem ſpecialiter præciperet, reuocandam eſſe talem conſuetudinem, tunc poſſet rite procedere contra illam, arg. *cap.* 1. *de conſtit. in* 6. *ibi Niſi expreſſè caueatur in ipſa, non intelligitur in aliquo derogare*, Poſſe autem Generalem tollere inductam conſuetudinem, eſt certum, quià poteſt præcipere, quod non eſt contra animam, & regulam, præcipuè ſi ſit de alias in ſtatutis ordinato. Vide *Suarez lib* 7. *de legib. c.* 20. *n.* 17. *& Hieron. Rodr. reſol.* 34. *n.* 4. apud quem alij.

Contra præcepta regulæ, an dari poſſit conſuetudo.

Conſuetudinem præſcriptam poteſt Generalis abrogare.

Quæſtio decima, An præcipiente, & ordinante Commiſſario obſeruantiam alicuius ſtatuti, quod non obliget ſub peccato mortali, puta ſilentij, &c. non obſernantes peccent, itaut remaneant excommunicati.

Reſpondeo negatiuè, quia niſi fiat per contemptum) præceptum ſuperioris non mutat materiam, itaut illam è leui grauem reddat, & è veniali reddat mortalem, nec volens ſubditos obligari ad Statutorum obſeruantiam, quæ ſub mortali non obligant, poteſt rationabiliter intendere, vt ſub mortali obligetur. Lege ſuperius dicta *cap.* 2. *q.* 3. vbi de his fusè.

Excommunicati non ſunt, qui nó obſeruant ordinationes leues cõmiſſariorũ.

Quæſtio vndecima, Quando, & quis mortaliter peccet, & habendus ſit tanquam excommunicatus, dum præcepta, & ordinationes Commiſſarij Viſitatoris non ſeruat, & ſi de omni Commiſſario à Generali miſſo, id verum ſit.

Reſpondeo primo, ſi contemnat ſupra *cap* 2. *quæſt.* 3. *reſpon.* 3. Secundo, ſi materia ſit grauis, quæ præcipitur, dicta *quæſt.* 3. *Reſpondeo* 3. non enim putandum eſt, aliquem excommunicari ob peccata, quæ mortalia non ſint, ſed ob contumaciam,

Ob peccatũ non mortale nullus excommunicari poteſt, & nui adſit cõtumacia.

*Concil.Triden.ſeſſ.*25,*cap.*3.*S.Clem.lib.*2.*Conſtitut.cap.*41.*Sot. in* 4 *diſt.*22.*quæſt.*1.*art.*2.*Enriq.lib.*13.*cap.*17.*Sair.lib.*1.*cap.*9. *num.*25.*Vgolin.tal.*1.*cap.*9.§.5.*Suar.diſput.*4. *de cenſur.ſect.* 5. *num.*6. & eſt communis. Adde *cap.reſecandæ* 24.*quæſt.*3. quia ſi non adſit contumacia, non eſt excommunicatio. Ait namque *Gregorius* 13. in prædicta Conſtitutione. *Quia aliquando nonnulli Miniſtri ex viſitatis Prouincijs per Commiſſarios ad hoc deputatos, quæ à dictis Commiſſarijs rectè, & ſalubriter ordinata, & geſta fuerunt, reſcindere, mutare, aut contemnere ſolent, ſub omnibus, & ſingulis pœnis ſupradictis expreſsè prohibemus, ne quiſquam ab eiſdem Commiſſarijs facta, & ordinata mutare, alterare, aut peruertere, ſine expreſſa licentia Generalis vllo modo præſumat.* Quibus patet, inter alia prohiberi *contemptum*.

Ob quas ordinationes commiſſarij violatas pœnæ incurrantur.

Tertio ſi mutet, alteret, & peruertat facta, & ordinata, puta ſi Commiſſarius aliquod Oſtium ad Clauſuram obſtruat, altare, indecenter poſitum diruat, clauſuræ terminos præfigat, legatum renunciet, vel renunciari mandet, Procuratores fratres fieri prohibeat, capſulas ad colligendas pecunias ab Eccleſijs, vel Conuentibus amoueri iniungat, Vagationes periculoſas, commercia ſcandaloſa, quæſtus exceſſiuos inhibeat ad caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ obſeruantiam neceſſarias cautelas imponat, chori frequentiam, diuinorum officiorum celebrationem, orationis cultum, & delictorum fugam, virtutum acquiſitionem ſeriò ordinet, atquè his ſimilia, & Prouincialis (qui in hac ſanctione ſolus includitur) ſciens, & prudens, ordinatorum mutationi, alterationi, ac peruerſioni, vel aſſentiatur, vel conniueat, ſine dubio in ſancitas pœnas incurrit. Dixi conniueat, quia nō ſolum debet exèqui mādata, & facta manutenere, verum etiam tenetur ſe opponere tranſgreſſoribus, eoſquè, vt par eſt, tanquam inobedientes reprehendere, & punire.

Monacus habet Abbatem vice Dei, nec habet velle, vel nolle.

Monacus enim impoſuit hominē vice Dei ſuper caput ſuum Vnde liberam voluntatem non habet *cap ſtatuimus* 13.*quæſt.*3. vnde non poteſt velle contra voluntatem Prælati *cap.Monacho* 20.*quæſt.*4. *Turrecr. Prapoſit. in cap.non dicatis.*12.*q.*1.

Quarto, ſolum poſſet excuſari ſi vires, & pectus non habuerit ad reſiſtendum corruptæ Communitati, quæ nollet Commiſſarij decreta ſeruare. Sicut enim cum ipſe eſſet Ordinarius

non

non potuit emendare deordinationes, quas poſtea emendat Commiſſarius, qui non præcipit, niſi quod implere debebat, & non impleuit ordinarius, ita poſſet imparem ſe iudicare in adimplerione præceptorum Commiſſarij. Multa enim facilia videntur Commiſsarijs præcipientibus, quæ executu difficilia ſunt Miniſtris Prouincialibus menſurata debilitate executoris, & reſiſtentia conuentus, vel Ciuitatis, vel nobilium, conſurgit coniectura, quod ſi Commiſſarius tales difficultates ponderaſſet, non præcepiſſet, &c. exemplum habemus (vt moderniora, & quotidiana taceamus) in Seraphico noſtro Parente, qui videns Domum magnam ædificatam Bononiæ ad vſum fratrum, illamquè iudicans ſtatui fratrum non conuenire, decreuit, & cœpit eandem diſcooperire, & diruere, ſed fuit à Ciuitate impeditus, vt legitur in prima parte Chronicorum. A culpa ramen non eximerem Prouincialem, qui videns ordinationes Commiſsarij adimpleri non poſse ſine difficultate Generalem non conſulit, & ab eo licentiam, illas non obſeruandi, non impetrat, ſed vel proprio marte, vel importunitatibus impulſus, executioni non mandat, tunc enim ſponte peccat, quia conceſſo remedio non vtitur.

Quid ſi Commiſſarius ordinationes faceret, vel Generalis fieri permitteret, externo tantum adſpectu, ne videretur inutiliter proceſſiſſe, quidquid ſit de futura executione, vel ſciens illa obſeruatum non iri, poſtquam ipſe diſceſſerit. Vel etiam non ex animi ſententia, ſed vt ſatisfaceret conſilijs, & ſuaſionibus aliquorum parum ducens, obſeruentur necne, vt multoties à Mercennarijs, & nebulonibus factum narratur. An in his caſibus pœnæ à tranſgreſsoribus contrahantur.

Reſpondeo negatiuè, quia Pontifex diſponit de veris, & rectis ordinationibus, non de illuſionibus. Equidem ipſi Commiſſarij in his caſibus excommunicari deberent, & tanquam cauponantes officium regularis diſciplinæ animaduerſioni ſubmitti. Nullum iſtis infeſtiorem, & amariorem hoſtem habere poteſt Prouincia, quin mētito zelo fabulam agant, & Deum, hominesquè decipiant, in primis ipſi fuco regulari inuſti, intrinſecus autem abominabili hypocriſi repleti, Seraphicæ Religionis bonum poſsundant, & candorem obfuſcant. Dixi, *Commiſſarij*, quia de Generalibus nefas eſt, id ſuſpicari. Tenentur enim rationem reddere de animabus ſibi commiſſis, Si Commiſſarius ordinans, non intendit obligare, tranſgreſſores nō peccant.

Deo

Deo, qui *non irridetur*. Illud etiam addiderim, eſtò quod Commiſsarius pro certo teneat, poſt diſceſsum ſuum, ordinationes ſuas non obſeruandas, non propterea ſubditi excuſarentur ab executione, quia Commiſſarius facit, quod in ſe eſt, & ſubditi, ſibi, & ſuis malis moribus impurent, quod benè ordinata non ſeruent. Sic Deus præcipit ſuæ legis obſeruanriam ijs, quos certò ſcit illam non ſeruaturos, qui propter hoc ab inobſeruantia non excuſantur. Congruit etiam famæ Commiſsarij: ne videatur vitijs, & inobſeruantijs manus dediſse, & ne taciti ſilentij color, tranſgreſſionibus præſcriptionem authenticet. Satisfit conſcientiæ, & officio, quod de ſui natura ad reformationem dirigitur. *Concil. Trid. ſeſſ. 7. cap. 7. & 9. ſeſſ. 21 cap. 8. ſeſſ. 24. cap. 3 de reform. & ſeſſ. 25. de regul cap. 8. & 20.* in quo diſponitur. *Teneanturquè quicumque prædictorum ordinum Monaſterijs præſunt, prædictos Viſitatores recipere, & illorum ordinationes exequi*, & quia citatur in margine *ſeſſ. 21. cap. 8. de reform.* exſcribo ſequentia. *Curent Epiſcopi congruentibus remedijs, etiam per ſequeſtrationem fructuum, vtque renouatione indigent, aut reſtauratione reficiantur, appellationibus quibuſcumquè, priuilegijs, conſuetudinibus, etiam immemorabili tempore præſcriptis, non obſtantibus &c.* Itaque ex iure communi ſicuti imponitur viſitatio, ita inculcantur correctio, & media, nimirum pœnæ, & conſuetudines obſtare non poſsunt, etſi non eſset ſpecialis conſtitutio Gregoriana, quæ ſolos Prouinciales obligat, tenerentur etiam Superiores Locales, ob citata verba, *Monaſterijs præſunt*.

Viſitatoris officium ad morum reformationē dirigitur.

Si dicas, Guardianus, vel Frater particularis, qui aliquod decretum Viſitatoris tranſgreditur, etiam detrahendo, & reſiſtendo ordinationibus, nonne formaliter Conſtitutionem Apoſtolicam violat, & ſtatutum? ergo ſimili pœna plectendi ſunt.

Prouinciales ſoli puniendi, ſi Viſitatoris precepta non obſeruentur.

Reſpondeo peccabunt peccatum inobedientiæ, ſiue contemptus, ex eo quod præceptis Superiorum non parent, idque vel mortaliter, vel venialiter, iuxta Superiores doctrinas, pęnas tamen non incurrent, quia materia hæc odioſa ad ſolos Prouinciales reſtricta eſt.

Contra Conſtitut. Gregor. XIII. non opponitur Concilio Tridentino, quod etiam Superiores Monaſteriorum comprehendit,

dit, & iura concordanda ſunt, ergo etiam Guardiani plecti debent.

Reſpondeo, plecti debent pœna arbitraria, non Gregoriana, quæ Prouinciales impetit. Concilium autem nullam pœnam imponit.

Dices in ſtatutis generalibus, non ponitur diſpoſitio contra non obſeruantes, ſed contra rebellantes, & cum Conſtitutio Gregoriana emanarit ad petitionem, & fauorem Religionis, quæ habet ex iure poſſe renunciare priuilegijs, vel in totum, vel in partem, ſequi videtur illam acceptaſſe Religionem, in ea tantum parte, quæ in rebellantes diſponit, non in tranſgredientes decreta Viſitatorum.

Reſpondeo primo, fuit etiam in hac parte recepta ſupra Cōſtitutio, nam in ſtatutis Valliſoletanis, ex quibus moderniora conflata, & in breuiorem formam redacta ſunt, id ipſum teſtantur c. 8. §. *De fratribus coram Commiſſario Viſitatore, &c. fol.* 271. in hæc verba, *quos ſi quis auſu temerario Commiſſario Viſitatori contradicere, non obedire, aut ſe rebellem exhibere tentauerit: aut eius mandata, ordinationes, & decreta exequi neglexerit, aut etiam contempſerit, is pœnas contra rebellantes ſtatutas eo ipſo incurrat* & citatur in margine *Greg.* 13. hæc autem clauſula in compilatione ſtatutorum exceſſit, & in authographo remanſit, nam vaniſſima eſſet Commiſſariorū deſtinatio, niſi quæ ipſi ordinarent, reciperentur: & æquale, quinimo maius inconueniens eſſet hoc ipſa rebellione, quia non recipere Commiſſarium, & non exequi, quæ ille ordinat, idem omnino eſt, nam *abeſſe, & inefficaciter adeſſe*, paria ſunt vt multis probat *Iodocus Dambauderius in Enchiridio parium, & ſimilium iuris verb. Abeſſe* ſicuti *habere actionem inutilem, & non habere actionem, & aliquid fieri Pratore vetante, & fieri aduerſus Prætoris edictum idem ſunt eod. ſuis titulis*. quinimo ſi rebellione violatur maieſtas, transgreſſione violatur eadem, et vitia radices figunt. Adde, quod ita iter diſponente Sede Apoſtolica, non poteſt Religio diſpoſitioni renunciare, quia illa non eſt per modum priuilegij permiſſiui, ſed præceptiui, iuri communi innixi. Vide *Hier. Roder. reſol* 1. c. *n.* 26. & alios ab ipſo citatos. Vnde transgredientes mandata Commiſſariorum puniendi ſunt in vim Conſtitutionis Gregorianæ, etiamſi in ſtatuta relata non fuiſſet, ſicuti paſſim fit per

alias

alias Apoſtolicas conſtitutiones, etiamſi in ſtatutis non citentur, tecoe dicta in *Commentar. cap.* 8. *ſtat.* 67 *Dico* 6.

Quæſtio duodecima, An haſce excommunicationem, & pœnas poſſit Generalis remittere?

Super Excõmunicatione lata cõtra rebellantes Generalis non poteſt.

Reſpondeo negatiuè, quoad excommunicationem, vt dictum eſt hoc cap. *quæſt.* 4. De alijs pœnis *priuationis perpetuæ officiorum per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia quacumquè dicti ordinis officia exercenda, ac vocis actiuæ quàm paſſiuæ, eo ipſis incurrendis pœnis*, vt diſponit Gregoriana, affirmo cum *Rodrig tom.* 2. *quæſt.* 24. *art. vltimo Sorb. verb. abſolutio ordinaria quoad fratres Portel ver diſpenſare num.* 10. *Hier. Rodrig. reſol.* 52. *num.* 10 qui alios citat. *Lezana ver. pœna Eccleſiaſtica num.* 17. *& tom.* 1. *c.* 10. *n.* 35. *&* 36. *& cap.* 18. *num.* 46. *Peirinus in Conſt* 6. *Iulij* 2. *num.* 23. 24. 25. qui affirmat de foro interiori, negat de exteriori cum *Paſſarello*. & à *Sancto Fauſto de paupertate q* 231. qui negat de deducto ad forum contentioſum concedit de occulto. *Theſauro de pœnis par.* 1 *cap.* 23. §. *dicendum primo*. vbi pro vtraquè parte multos allegat, & ſentit poſſe, vbi canon diſpẽſationem imperſonaliter permittit, & pœna ſit ad tempus indeterminatum, non autem perpetua vt dicit c. 24. *Ampliatione* 4 ſed quidquid ſit de his limitationibus, id probo non tantum ex priuilegijs, quæ citati authores adducunt, nimirũ *Greg.* 14. *Illius* quo Miniſtris infirmorum conceditur, *Nec nõ cum eis, ſi opus fuerit, etiam cum rehabilitatione & abſterſione inhabilitatis, infamiæ, & maculæ diſpenſare. Pij V*. Caſſinenſibus idem concedentis, apud citatos *Rod Portel. & Peirinum.* licet illud *Greg.* 14. ad ſolum forum conſcientiæ limitet ipſe, quem ſequitur *Lezana, dicto c.* 10. *fine*, afferens *Rodriquez, Cruz*, & alios abſolutè id concedentes, ſed etiam ex ipſamet Gregoriana, reſeruante ſibi expreſſè abſolutionem excommunicationis, non verò aliarum pœnarum, & cum exceptio firmet regulam in contrarium *c. Dominus* 32. *q.* 7. dicendum eſt alias pœnas relictas eſſe ſecundum iuris diſpoſitionem *c. nuper à nobis de ſentent. excomm.* §. *in* 2. *vero ver quia tamen*. vbi dicitur, *Quia tamen conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem alijs relaxandi*. qui textus tollit etiam perpetuitatẽ pœnarum, quia non eſt reſeruata, & in tantũ dicitur perpetua,

Exceptio firmat regulam in contrarium.

inquan-

inquantum nõ remittitur, nam & ipſa perpetua remiſſibilis eſt, & ſi remittitur, deſiuit eſſe perpetua. Vide diſputata ſupra *c.* 2. *q.* 5. *Reſpondeo* 4. *§. dico igitur primo, & in Commen. ad ſtatuta cap.* 2 *ſtatuto* 14. *per totum* præcipuè *quæſt.* 6. vbi de facultate Generalium ampliſſima in diſpenſando, diſcurritur. Accedit, quod cum diſpenſare poſſit in pœna, qui poteſt in crimine, vt deduxi. *Dicto Commiſſario quæſt.* 5. *§ reſpondeo* 2. & Generalis diſpenſare poſſit in contumacia, reſiſtentia, & rebellione, poteſt enim ſuo iuri renunciare, imo & facere, vt non intendat talem Religioſum committere rebellionem, *ſupra quæſt.* 11. *§. quid ſi Commiſſarius*, multò magis poterit pœnas remittere, quæ tanndem ad ſuum fauorem latæ ſunt, vt patet in proemio dictæ Conſtitutionis. Hinc puniuntur non obſeruantes ordinata à Commiſſarijs, ſed *ſine expreſſa licentia Miniſtri Generalis, qui ſolus ea mutare valeat*. vt tandem intelligamus totum hocce negotium Generali reſeruatum eſſe, qui priuilegijs in totum, & in partem renunciare poteſt. Tandem non placet diſtinctio illa de pœnis indefinitè, & perpetuò latis, quia quoad abſolutionem, & remiſſionem, tantam durationem habet indefinita, quam perpetua, quia ſi indefinita non remittitur, erit perpetua, & ſi perpetua remittitur, non erit amplius. dicere autem quod indefinita poteſt remitti, perpetua ſecus, eſt petitio Principij; cum nulla ſit ſtatuenti reſeruata. ſi vrgeas, cur igitur illa indefinitè, hæc perpetuò fertur? nec enim caſu id fieri dicendum erit. Reſpondeo facilè ex allegatis à *Barboſa dict.* 254. *num.* 6. nam *indefinitum* aliquando eſt *Perpetuum*, & perpetuum idem eſt, ac indeterminatum, *Perpetuum* enim dicitur, quod licet aliquo modo ante mortem finiri poſſit, aptum eſt durare vſque ad mortem, & non habet tempus determinatum, & perpetuus cenſetur actus, qui certo temporis ſpacio non concluditur. Vide apud ipſum Authores, & iura, quibus addo vetus teſtamentum multa continere de his perpetuis, æternis, & infinitis, vt circumciſionem, ſacrificia, &c. quæ tamen finita ſunt, quia idē valent, ac lata per tempus indefinitum,

Qui poteſt diſpenſare in culpa, poteſt in pœna.

Villicatur diſtinctio pœnæ indefinitæ, & perpetuæ.

Perpetuum quid.

Si tandem replices, ſtatutum confirmatum à Papa cum clauſula irritante, etiamſi ſit ad inſtantiam, & vtilitatem ſtatuentium non poſſunt ſtatuentes illud reuocare. *Abb. in cap. dilecto, de Prabend. Iaſon. in l. poſthumo. C. de bon. poſſ. contra tabul.*

Statutum confirmatū à Papa, an à ſtatuētibus mutari poſſit.

& in

& in l. ex facto ff. de vulg. & pupill. Io. de Anan. in cap. quia fruſtra de vſur. Felin. in cap. cum acceſſiſſent, de conſtit.

Reſpondeo, non agimus de reuocatione ſtatuti, ſed de condenatione pœnæ.

Quæſtio decimatertia, An hæc diſpoſitio valeat etiam de Commiſsarijs, qui à Generalibus ad cauſas particulares mittuntur.

Commiſſarij ad cauſas ſpeciales nõ fulciuntur Gregoriano priuilegio.

Reſpondeo primo negatiuè in vim Gregorianæ, quæ habet *ab ipſo Generali miſſi pro viſitandis Prouincijs*, iuxta quæ interpretanda ſunt verba ſtatuti, *Qui Commiſſario a Generali miſſo reſiſtere, &c.* Licet enim prima fronte, cum non diſtinguat de Commiſsario ad viſitandum, & ad cauſas, videtur de vtroque interpretandum, & aliam diſtinctionem non admittere, eò vel maximè cum vna ſit vtriuſque ratio, nimirum contemptus Iuriſdictionis, & rebellio, attamen, cum manifeſtè ſtatutum loquatur de Commiſsario iuxta *Gregorium XIII.* vt patet, iuxta illud accipiendum eſt, idquè colligitur ſine hæſitatione ex *ſtatuto 9. cap. 1.* dicentis, *Qui Commiſſarijs Viſitatoribus rebellauerint, pœna rebellantibus impoſita puniantur*, & remiſſio fit ad ſtatutum *cap. 7.* de quo diſputamus. Ergo iſtæ pœnæ ſunt latæ in rebellantes Viſitatoribus, non alijs.

Sed num impunè iſti euadent? minimè gentium. imò rigorosè, & exemplariter plectendi ſunt pœnis inobedientium Generalibus, quia ipſi in delegatis ſpernuntur, quæ eſt *Trimeſtris carceris, & grauiori pro illorum arbitrio, cap. 1. ſtat. 4. & Semeſtris cap. 7 num. 76.* & ſi rebellans Commiſsario miſſo à Prouinciali ad cauſas, vel viſitandam partem Prouinciæ, *voce actiua, & paſſiua triennio priuatur, & carceri ad arbitriũ Prouincialis mancipetur, eod.* quanto magis miſso à Generali? huc recurrunt regulæ de pœnis arbitrio Superioris reſeruatis, de quibus nos *ſupra cap. 2. quæſt. 5. Reſpondeo 6.*

CA-

CAPITVLVM VII.

De Proprietariorum Pœnis.

DE hac materia, quarto, & ſexto Capitulo Statutorum, in noſtris Commentarijs egimus, vbi de natura paupertatis, & proprietatis oppoſitæ, ac etiam de caſibus proprietatis vtcumquè tractatum eſt, hic tantum diſputamus de pœnis in Proprietarios diſtrictis, & illis caſibus, qui altiorem exquirunt indaginem.

Quæſtio prima, quæ ſint pœnæ Proprietariorum.

Reſpondeo, ex ſtatuto cap. 7. num. 4. *Pœna Proprietariorum eſt priuatio actuum legitimorum, & carceratio per menſem & ſepultura Eccleſiaſticæ priuatio, ſi quiſpiam reperiretur (quod abſit) Proprietarius ab hac luce migraſſe.* Statutum quidem in ordine vetuſtiſſimum, iſ ſimet paupertatis voto, & prout proprietatem eliminat Euangelicæ paupertati coæuum. Iudas enim Apoſtolicæ pecuniæ baiulus, & fraudator, ac Ananias, & Saphira donatorum ab ipſis bonorum partem abſcondentes, proprietatis vitium in Eccleſiam induxerunt coæua virtutibus vitia, quæ vt inquit *Firmianus diuin Inſtitut lib 7. cap. 10. virtutem ſemper impugnant.* hoc autem proprietatis, poſt nuncupatum Deo votum, non tantum Religiones omnes arietat, verum Minoricæ ſodalitatis eſt virus exitiale, quatit enim Franciſcani ædificij fundamentum, & Seraphicæ Religionis præcordia inuadit, dignum, quod deſtitutione, & carceratione diſperdatur.

Pœnæ in Proprietarios ſancitæ

Proprietarij primi in eccleſia.

Vitia virtutibus coæua

Prima igitur pœna in Proprietarios diſtricta, & actuum legitimorum priuatio, de qua nos ſupra *cap. 3. quæſt. 1.* & cum ſit indefinita, quantum durare debeat, diximus *cap. 2. quæſt 5. Reſpondeo 4.* An autem hęc ſit pęna canonica, patet affirmatiuè ex *cap. Monachi cap cum ad Monaſterium, cap. ſuper quodam de Stat. Monach. & Trid. ſeſſ 25. de regul. cap 2.*

Secunda eſt carceratio per menſem, quæ municipalis eſt, ſed in citato Tridentino permiſſa, ait enim *atque etiam iuxta ſua regulæ, & ordinis Conſtitutiones puniatur, quod in capit. non dicatis 12. quæſt. 1.* inſinuatur, *quod ſi deprehenditur ſecundum arbitrium Præſbyteri, vel Prępoſiti grauius emendetur,*

Præ-

Præpoſitus autem eſt generale Capitulum, quod Carcerationem infligit, etſi videatur carceratio repugnare expulſioni è Monaſterio, ſiquidem in *cap. cum ad Monaſterium, de ſtatu Monach.* dicitur. *Si proprietatem aliquam fuerit deprehenſus habere, regulari monitione prauia, de Monaſterio expellatur: nec recipiatur vlterius, niſi pœniteat eum ſecundum Monaſticam diſciplinam.* attamen cum expulſio ſit maior pœna, imo *grauiſſimum, & extremum remedium*, deturquè *in profundum malorum delapſis*, vt dicitur in *decreto de Apoſt. & electis.* cui præmittitur annualis carceratio, tanquam diſpoſitio ad reſipiſcentiam, ſatis miſericorditer expulſio in carcerem commutatur. Qua autem ratione infligendus ſit carcer, vide *cap. 4. quaſt. 5. & per totum.*

Sepultura Eccleſiaſtica qui priuentur. Tertia Pœna eſt, Eccleſiaſticæ ſepulturæ priuatio, ſi in proprietate deceſſiſse conſtiterit, grauiſſima quidem, quippe quæ exigentibus, & ſibi retinentibus decimas, morientibus in duello, vſurarijs manifeſtis, hæreticis, eorumquè defenſoribus, non confitentibus, nec communicantibus ſemel in anno, Incendiarijs, ſanctimonialibus vitam regularem non ſeruantibus, ſe ipſos occidentibus, defunctis in excommunicatione, alijſque magnis peccatoribus irrogatur, vt colligit *Anton. Auguſtinus* in ſuo *Epitom iuris Eccleſiaſtici lib. 26. tit. 12.* quorum omnium vna ratio eſt, quia nimirum habet præſumptionem Eccleſia, quod ij in peccato mortali deceſserint, quibus, ſicut

Quam ob rem. Eccleſia triumphans negat manſionem, ita militans ſepulturam, *cap. quibus cap non exiſtimemus 13. quaſt. 2. apud Sylu. verb ſepulturam num. 9. §. ſeptimo generaliter Abb. in cap. ſuper eo. de Stat Monach. num. 2. Gloſ. in cap ſuper quodam eod.* Hoc autem intelligitur, niſi contritionis ſigna non dederit, ad quod probandum ſufficit vnus teſtis, vt cum *Archidiacono*, inquit, *Syluester* loco ſuperiori. Sepeliendus igitur erit Proprietarius defunctus in loco prophano, non in Eccleſia, aut Cœmiterio.

Proprietarius cum pecunia defodiendus. Si quæras, an in prophanam hanc ſepulturam defodiendus ſit defunctus cum ſua pecunia, vt decernit *Innocentiu Tertius dicto cap. cum ad Monaſterium*, ibi, *Quod ſi proprietas apud quemquam inuenta fuerit in morte, ipſa cum eo in ſignum perditionis, extra Monaſterium in Sterquilinio ſubterretur.* idque fieri debeat ſub culpa mortali.

Re-

Reſpondeo affirmatiuè, Nec puto peccare mortaliter, qui prætermitteret, quia multi apud *Theſaurum 2.par.verb, Religioſus cap,11.* affirmant, non eſſe neceſſe cum eo ſepelire totam illam pecuniam, ſed ſufficit partem, & ex æquitate, ad quid enim perditio hæc? (inquit *Graffius decis.aurearum par. 2.lib.3. cap. 19.num. 5.*) & agitur de præiudicio charitatis, & pietatis, & non eſt maior ratio de tota, quàm de parte. Vnde ſi non peccatur ſepeliendo partem, cum textus diſponat de tota, nequè peccabitur nihil ſepeliendo. accedit, quod non omnis proprietas eſt pecuniæ, poterit eſſe librorum, poterit cenſus vini, &c. quæ incommodè cum defuncto ſepelirentur. Eſt enim quædam cerimonia deteſtatiua ſceleris, & viuorum admonitiua, ne peccent.

Dices, ergo Guardianus, qui Proprietarium ſepeliret in Eccleſia, non eſſet puniendus.

Reſpondeo negando illationem, quia non omnes pœnæ pro culpa mortali irrogantur. Sufficit tranſgreſſio Statuti. Quapropter pœna arbitraria puniendus eſſet, vſquè ad priuationem officij, qui ſecus faceret, tanquam grauiſſimæ Eccleſiaſticæ diſpoſitionis contemptor. Si id ſine ſcandalo poſſet, & eſſet excommunicatus ipſo facto *Clem,1.de ſepult.Vide Hier.Roder.* & alios apud ipſum *reſol.128.num. 23.* Et in caſu contrauentionis exhumandus eſſet, & in profanum locum abijciendus, ſi ſcandalum non generaretur, vt expreſsè ſancit *c.ſuper quodam.de ſtat.Monach.* ibi *ſi ſine maximo ſcandalo potuit fieri, de ipſa proÿci dignus eſt Eccleſia.* Quodnam autem ſit hoc maximum ſcandalum? dicerem ſi ſæculares eſſent in Conuentu, ſi Religioſi exteri, ſi ad ſæculi notitiam deuenire poſſet, quæ etiam cauſæ ſufficiunt ad non ſepeliendum proprietarium in Sterquilinio, quia idem eſt, præmitti, & ſubſequi, & eadem ſcandali ratio. Hinc *Abb..hic num. 2.* ait, ***Nota, quod ratione ſcandali euitandi relinquitur corpus in Cœmiterio, contra iuris diſpoſitionem.*** Vide *Theſaurum citatum num.1.*

Si tamen ſine ſcandalo fieri poſſit.

At quomodo in Sterquilinio ſepeliri poterit? teneri fortaſſe debeat rigoroſè vocabulum Sterquilinij, vel Stercolinij, vel Sterculinij, vt apud veteres?

An ſepeliendus rigoroſè in Sterquilinio.

Reſpondeo negatiuè, quia ſufficit ſepelire in loco profano, & immundo, horto videlicet, ſilua, &c. terminus enim ille in Monaſterio rigoroſè teneri non poteſt, vt ſepulturæ ſit aptus.

Z Dices

Dices vlterius in dicto *cap. ſuper quodam*, habetur, *licet à ſuo Priore communitus, proprium, quod contra regulam latenter habuerat, noluit reſignare*. An ſi monitio non præcedat, poſſit Proprietarius in Sterquilinio ſepeliri.

Reſpondeo affirmatiuè cum *Panbor. loco cit. quia* (inquit) *reperitur deceſſiſſe in peccato mortali*, quæ eſt cauſa à Priore huius ſanctionis, Commonitio enim illa non eſt diſpoſitio Pontificis, ſed ſupplicantis Canonici Regularis narratio.

Dices adhuc, an in profano loco ſepeliendus eſſet, qui repertus fuiſſet alienaſſe ante mortem bona Monaſterij, donaſſe nummos, &c. non autem actualiter poſſidere. Equidem donare, vendere, alienare, in emphiteuſim tradere, &c. & vlterius ſi conſtaret mortuum eſſe in peccato proprietatis, iuxta actus omnes illos Proprietarios, qui vt tales in noſtra Religione cenſentur, quos recenſui in meis *Commentarÿs ad Statuta cap. 4. Stat. 2. & cap. 6. Stat. 13.* & recenſebuntur plenius infra, & tandem ſi moriatur Proprietarius, nō nummorum, ſed aliarū rerū.

Proprietarius quoquo modo hanc pœnam mereatur.

Reſpondet *Theſaurus citatus in fine dicti cap. 11. Non dici proprietarium, qui aliquid alienat ſine licentia, ſed ſolum, qui poſſidet aliquid vt proprium, ſine Superioris licentia*, cum *Sanchez*, & *Laiman*: Verum ſi vniuerſaliter hoc dictum intelligatur, non eſt verum, quia alienatio ſtrictè ſumpta *eſt omnis actus per quem trasfertur dominium. l. 1. C. de fun. dotali.* & latè per quem transfertur poſſeſſio ad longum tempus, vt in locatione, & emphyteuſi, vt fatentur ſcribentes de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, & ipſemet *Author in verb. Alienare*. transferre autem dominium eſt actus proprietatis, quia non poteſt transferre, qui non habet *cap. exÿt de verb. ſignif. in 6. §* Ne talium *rerum*. vbi de hac materia fusè, non habens autem dominium & in alios transferens, dicitur fur, & proprietarius, *Graſſius* citatus *dicto cap. 19.* initio. Igitur qui alienauit eſt proprietarius, ſicuti qui peccauit eſt peccator, & qui hominem necauit, homicida. Nequè hic recurrendum eſt ad peccatum actuale, & habituale, itaut pœnas Proprietariorum mereatur, qui actu eſt proprietarius, retinendo rem non ſuam, non autem, qui fuit, quia hac ratione pauciſſimi delinquentes punirentur, ij tantum, qui in flagranti crimine reperirentur, quod eſt omninò abſurdum, & quod qui alienauit, dedit, donauit, vendidit ſine licentia ſit proprietarius, eſt communis opinio, à qua ſine temeri-

meritate non eſt recedendum, *Cordub.in regulam cap.6.* & omnes illi, qui in regulam ſcripſerunt cum *Nicolao 3.in cap exijt & Clem.5.in cap.Exiui de verb.ſignif in 6.* & *Io.22.ad conditorem*, alijſquè Pontificibus, qui ante hos regulam Sancti P.Franciſci expoſuerunt. *Mend. in quod quæſt.8.concl.3. Bonac.de largit.mun.diſput.3.Diana tract.6 de pauper:religioſa.S Thom. 2.2.quæſt.32.art.8.S.Anton.3.par.tit.16.cap.1.§.11.de S.Fauſto de voto paupert q.*208. & qui totam conficit rem, *Clem.8. in Bulla de largit.munerum*, quę incipit *Religioſa Congregationes §.quodſi quis ait.Et prætereà priuationem vocis actiuæ,& paſſiuæ* (quo eſt pœna proprietariorum *Conc Trid.*) *ipſofactò incurrat, necnon contra furti, & ſimoniæ criminum Reum tam per viam denunciationis, accuſationis, aut querelæ, quàm etiam ex officio inquiri, & procedi, condigniſquè ſupplicijs affici debeat,* & loquitur de alienatione iam facta per donationem, & munera, eoſquè fures, & ſimoniacos cenſet, & Proprietarios, contra quos inquiri mandat de crimine iam tranſacto, Alienaſse igitur, peccatum proprietatis eſt, & Proprietarius dicendus venit qui alienauit, ne dum qui actu retinet, & hoc tanquam principium ſolidum tenendum eſt in Religione Franciſcana, vt taceam de omnibus, quæ votum paupertatis emittunt.

Dixi hoc dictum non eſse vniuerſaliter verum,quia ſi loquatur de Proprietario, in ordine ad ſepeliendum illum in Sterquilinio, vt loqui videtur,ſentio, tam grauem pœnam dari non poſse,niſi actu in proprietate depræhenſis, & decedentibus,nã verba Sacrorum Canonum hoc innuunt. In cap.enim *cum ad Monaſterium*, dicitur *Quod ſi proprietas apud quemquam inuenta fuerit in morte, ipſa cum eo &c.ſubterretur.* & in *c ſuper quodam.*dicitur *proprium,quod latenter habuerat,noluit reſignare.* vbi de actu proprietatis ſermo eſt. *Concilium verò Tridentinum dicta ſeſſ* 25.c.2. dum ait, *quodſi aliter quidpiam tenere deprǽhenſus fuerit, aut conuictus,biennio actiua,& paſſiua voce priuatus ſit,*non eſt intelligendum,ſi actu inueniatur cum nũmis,&c.ſed ſi conuictus fuerit Proprietarius (quod verificatur de actu proprietatis iam tranſacto) & ideo non ſine cauſa dicit,*deprǽhenſus,aut conuictus,quia depræhenſus ad actum præſentem l.palam § quæ in adulterio ff.de ritu nupt l.2.& 4 C. ad leg.Iul de adult* vbi deprehendi in adulterio,& *l.7.C deſenſ:Ciuit.* vbi depræhendi in latrocinio. & *l.2.C.de ſepulch. violat.* vbi

Deprehenſus de actu Con*uictus* de prę terito accipitur.

vbi deprehendi in demoliendis ſepulchris, & *conuictus* ad præteritum refertur, nam conuictus eſt, qui ipſemet ea, quæ commiſerit negare non ſufficit *l.16.C.de pœnis*.

Dices præterea. An hæc ſepultura irroganda ſit publicè corã tota cõmunitate, an verò corã ſcientibus delictum, & vlterius, an de cõſilio Patrũ, & de cuius decreto, & ob quãtã materiam.

Proprietarius notorius coram tota communitate ſepeliendus.

Reſpondeo, & dico multa. Primum ſi proprietas notoria fuerit, ſepeliri debere coram tota cõmunitate, quia iſte eſt mos Religioſos ſepeliẽdi, alias de clãcularia ſepultura oriretur murmuratio in Cõuẽtu. Secũdũ, ſi proprietas nõ fuerit notoria, ſed vnus, aut alter id ſciuerit, nõ debere ſepeliri palã, qui defũcti fama nõ minus curari debet, quàm viui. Viuus autem non puniretur, vel non diffamaretur, niſi delictũ eſſet notorium. Tertiũ, hoc notoriũ poterit eſſe iuris, vel facti, nimirũ, quod per decretũ Superioris declaretur, proprietariũ deceſſiſſe, & tunc poterit apud alios publicari, vt fit in delinquentibus, qui conuicti per duos teſtes, publicè puniuntur, vel etiam ſi deprehendatur proprietas in facto, ſcilicet inueniatur in ſuo cubiculo burſa cum nummis, vel aliquid aliud alibi. Quartum ante ſepulturam præcedere debet diſcuſſio inter Superiorem, & Diſcretos de veritate proprietatis, & intercedere decretum de ſepultura. Alias enim defuncto iniuria irrogaretur, & poſſet agi contra Prælatum aliter procedentem, niſi notorium eſſet, attamen cum hoc notorio, debet præcedere diſcuſſio notorij, & pœnæ applicatio, ita de proprietario deprehenſo, & conuicto, ſentiũt ex vi verborũ *Theſaur.d.c.11.n.2.*cum *Sanch. Laym. & Gloſa. & à Sancto Fauſto de voto pauper q.198.nu.2*. Ratio eſt, quia agitur de irrogatione pœnæ, ergo conſtare debet de culpa. Quintum Iudicem huius ſepulturæ eſſe Prouincialem, ſi aderit, aut ſtatim moneri poſſit, ſin autem Superiorem localem, quia agitur de punitione, quæ Prouincialibus reſeruatur, niſi cauſæ ſtatus aliud ſuadeat, nimirũ, ne defunctus plus nimio inhumatus detineatur, & fortaſſe ſæculo ſcandalũ generetur. Si enim Superiori locali remittitur inſtructio corporis delicti, quando ob morã eius probatio deperiret, multò magis ad ipsũ ſpectabit in abſentia Prouincialis, mortuũ ſepelire, eò vel maximè cũ ſtatuta nihil innouent, & ſepultura hæc qualificata remittatur ijs, quibus de iure competit mortuos fratres ſepeliendos curare. Et in probatione huius delicti non debemus vti coniecturis, ſed facti euidentia, qua

non

non repugnante, debemus ſemper inclinare in fauorem defuncti, adeo vt ſi non poſſumus excuſare opus externum apparens, debemus excuſare intentionem, puta (ſi anteacta vita criminis ſuſpitionem non dederit) ſi reperiatur confeſſarius cum nummis, & poſſit conijci eos habuiſſe ab alio Religioſo, vt Superiori, vel Syndico reſignaret, & morte præuentus adimplere non potuit. Si fortaſſe commoditatem non habuit reuelandi. Si moriens confeſſarium volebat: ſi ſigna contritionis dederit: Si quod proprietas apparet, iudicari poſſit alicuius ſæcularis depoſitum: ſi reſtitutio facta à pœnitente, quam reſtituere Domino intendebat. Si librum hæreticum, & caracteres necromanticos haberet, quod tamen occaſione confeſſionis retinebat, ſi ignorantia laborabat, ſi ad neceſſaria ſibi paranda denarios tenebat, ductus aliqua opinione probabili, hæc enim omnia culpam mortalem auertunt. Vide *Hieronym. Rod. reſol. 129. in 3. retractatione*, vbi piè, & doctè cum *Rod.* Sextum, ob eam proprietatem, quæ non ſit peccati mortalis, non debere ſepeliri aliquem in loco profano, quia tota ratio huius ſepulturæ eſt præſumptio, quod is ſit in peccato mortali defunctus, quo deficiente, deficit iuris præſumptio, *Rodriq p par. Sum. cap* 150. *num.* 1. cum *Nauar. & à S. Fauſto dicta quæſt.* 198, fine; & debet teneri opinio, quæ maiorem ſummam aſſignat. Septimum, ob eandem rationem ſepeliendus, eſt extra Eccleſiam, qui moreretur in peccato mortali, etiam ſi non ſit contra votum paupertatis, puta ſi reperiretur mortuus in lecto cum muliere, vel ſine habitu regulari, etiam ſi cum probabili opinione, quam tenui in *Commentarijs ad ſtatuta cap 2 ſtat.* 62. non ſit iudicandum mortale, dormire ſine habitu, ex quo iuxtà ſuperius dicta, repertus nudus non deberet ſepeliri in loco prophano quia nuditas hæc mortalis non eſt, & niſi nuditas adminicularetur per indicia vitæ irregularis anteactæ in piam partem inclinandum eſſet, attamen Religioſum mori ſine habitu, & vitioſè ſibi detracto, in Religione non bene audit. vel occiſus dum alium aggreſſus fuiſſet, vel cum ſcripto necromantico, vel hæretico ſupra ſuam perſonam, adiuncta diffamatione prioris conuerſationis, vel ſi laqueo à ſemetipſo ſuſpenſus, aut in puteum demerſus, &c. dummodo non poſſet haberi coniectura, quod hoc feciſſet, motus ab aliqua vehementi paſſione, quæ eius intellectum obſcuraſ-

ſcuraſſet, & dementaſſet, vt in facti contingentia ſepeliri vidi in Ciuitate Vrbeuetana Curatum quemdam, qui malinconico humore poſſeſſus, in piſcinam quamdam ſeſe abiecerat, & ſuffocatus perierat. Sapientum enim habito conſilio, Eminentiſſimus, & Reuerendiſſimus D.D. Cardinalis Creſcentius in ſacrato ipſum ſepeliri iuſſit, erat ſiquidem alias vir probatæ conuerſationis, & cuſtodiebatur in Conuentu Fratrum Minorum Conuentualium Reformatorum Sancti Laurentij illius Ciuitatis, ne aliquando ſe ipſum perderet.

Dices tandem, an eadem pœna, & maiores, & minores proprietarios comprehendet?

Pœnæ proprietariorũ, an creſcere debeant pro exceſſu proprietatis.

Reſpondeo, ſepultura non poteſt creſcere, vel minui, & hęc infertur ob mortalem culpam, quæ formaliter eſt in paruo, ac in magno. Vlterior enim quantitas ſe habet materialiter. Priuatio verò actuum legitimorum, & carceratio pro exceſſu criminis augeri poſſent, nam ſi conſtaret, aliquem inſorduiſſe in proprietate per annum, vel annos ſordidè, & cum ſcandalo ſibi pecunias, vel quidpiam aliud comparaſſe, ingentem pecuniarum ſummam corraſiſſe, &c. Ratio ipſa ſuadet ſeueriori diſciplinæ animaduerſione plectendum eſſe: mitiori autem, qui per diem, per hebdomadam, per menſem, clanculò, in parua quantitate proprietarius depræhenderetur, taxata ſiquidem pœna, pro inferiori qualibet proprietate lata eſt, maiores grauior vltio debet impetere. Ita praxis noſtra criminalis *tit. Applicatio pœnarum delictis. fol. 9. Proprietariorum pœna eſt, &c. cum pœnarum augmento, vbi culpa replicata fuerit.* cuius argumento dicendum eſt etiam, *vbi culpa acuta fuerit*, ex facultate generali conceſſa Iudicibus in fine eiuſdem tituli *fol. 14.* in hęc verba, *& licet has pœnas Iudex alterare, mutare, ſeu moderari regulariter non poſſit, tamen, vt in aliquo caſu mutatis circumſtantijs, & qualitatibus delictorum, cum conſilio Patrum, poterit, vel augere, vel minuere lenitatem, vel rigorem pœnarum, prout exceſſus, vel defectus criminis, ſine ſcandalum, aut peccandi fragilitas, & conſuetudo ſuaſerint*, Idquè firmant *Innoc. Tiraquell. Clarus, Menoch. Salcedo, Couar. Sayr. Alphonſus de Caſtro, Miranda*, citati in margine huius ſtatuti, & praxis. Iuſtum eſt enim, *vt quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum detur illi tormenti, & luctus.* Apoc. 18. Illo tamen firmo remanente, vt non ſit arbitrarium Iudici

dici, minuere pœnam ſtatutariam, quia (vt dictum eſt) illa etiam minimos caſus proprietatis comprehendit, dummodo ſint peccata mortalia.

Qua autem pœna puniendus ſit Superior, ſepeliens in Eccleſiaſtica ſepultura eum, qui notoriè defunctus eſſet Proprietarius, & nulla tergiuerſatione excuſari poſſet.

Reſpondeo, nullam in iure determinatam reperio, vt reperitur de hæreticis, & eorum fautoribus *cap.* 1. *de haret.* & *cap.* 2. *de haret. in* 6. De interdicto ſuppoſitis *Clem.* 1. *de ſepult.* De infidelibus *cap. Eccleſiam de conſec. diſt.* 1. De excommunicatis publicè, & nominatim *de priuil. in* 6. *cap. Epiſcoporum* De Vſurarijs manifeſtis *cap. quia in omnibus. De vſurarijs. capit. quamquam de vſur. in* 6. Hi enim omnes reſpectiuè excommunicationem, interdictum, & ſuſpenſionem incurrunt, cum debito exhumandi cadauera, & locus ille, in quo hæretici ſunt ſepulti, remanet interdictus, de quibus legendi ſunt *Syluest. verb ſepultura,* & alij ſub hoc titulo. non eſt autem imponenda cenſura vbi ius non imponit, quare remanet pœna arbitraria pro temerè proprietarios ſepelientibus, & obligatio exhumandi ſepultum, & in ſterquilinium defodiendi, ſi ſine ſcandalo fieri poſſit, vt dictum eſt ſupra. Quibus prohibeatur eccleſiaſtica ſepultura ſub pœnis.

Si inſtes cum *cap Monachi de ſtat. mon.* vbi recenſito de Religioſo, qui mortuus erat proprietarius. *Nec inter fratres recipiat ſepulturam*, aduertit, *Abbas autem qui iſta diligenter non cauerit, officij ſui iacturam ſe nouerit incurſurum*, poteſt deponi Superior contrauenien s.

Reſpondeo primo, iſta pœna non refertur ad ſolam ſepulturam, quia in Capitulo diſponitur, ne Religioſi permittantur habere peculium, ne vagentur per villas, ne pro ſua redemptione aliquid dent, & de moriente in proprietate. Vnde ad omnia hæc, pœna in Abbatem negligentem dirigitur, patet ex illo verbo, *qui iſta*, quæ pluralitatem denotat.

Reſpondeo ſecundo, poſſe applicari etiam negligenti Guardiano priuatio officij in hoc caſu, & nota illud verbum *diligenter*, quia puniri debet, non ſolum ſi malitiosè, & per contemptum id faciat, verum etiam ſi faciat per negligentiam, quia in eo, qui habet officium, quiquè, & ſcire, & exequi debet, quæ ſui iuris ſunt, negligentia eſt lata culpa. *Sylu verb. culpa num.* 5. Negligentia quando eſt lata culpa.

Quæſtio ſecunda, In quorum Proprietariorum genera ſupradictæ pœnæ diſtringantur.

Reſpondeo, Proprietariorum pœnas Seraphica Religio non tantum applicat veris, & in rigore proprietarijs, verum etiam aliquibus, qui circa pecunias, earumquè contrectationem, Conſtitutiones Apoſtolicas, & Seraphicas Sanctiones non ſeruant, quos ſimilitudinariè proprietarios cenſet, idquè ad manutentionem paupertatis altiſſimæ, quę eſt minorici ędificij fundamentum, exempli gratia.

In cap. 4. ſtatut. num. 1. dicitur *Tanquam proprietarium puniri præcipimus, qui denarios, vel pecuniam receperit, aut eos propria authoritate ad recipiendum, & in proprios vſus cõuertendum, quempiam ſubſtituerit* & num. 3. *Vel eoſdem ſupra ſe, vel in pera, vel ſupra iumentum portauerit, aut eos propria manu contrectauerit, vel apud ſe in calla, vel alibi, vel in ſæcularium manibus depoſitos habuerit.* In cuius ſtatuti commentatione plura diximus in *Commentarijs ſtat. 2.* pręcipue quod pręceptum regulę *cap. 4. Præcipio firmiter fratribus vniuerſis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant &c.* importet receptionem deſignantem dominium, & conſequenter transgreſſorem eſſe vere Proprietarium, ad quem ſenſum interpretati ſumus alia ſtatuta vetantia contrectationem, quęſtum, & familiaritatem pecunię. Verum eadem ſubtilius rimantes, dicimus non omnia ſtatuta importare veram proprietatem, ſed aliqua prohibere, ac punire fictam. Probatur, nam ſi non eſſet hæc diſtinctio, vana eſſent multa Statuta. Si enim omnia importarent dominium, & appropriationem, non probè diſtinguerent. *Qui denarios, vel pecuniam receperit, aut eos propria authoritate, &c.* vbi eſt propria authoritas, ibi eſt independentia, & dominium, & nulli dubium eſt, talem eſſe verè Proprietarium. Si ergo hæc propria authoritas non eſt memorata in *qui denarios vel pecuniam receperit*, ſignum eſt de receptione, quæ non ſit vera proprietas, ſed ad inſtar, idquè conijcitur ex duabus particulis, *Vel*, & *tamquam* Illa ſignificat (præter dicta à nobis in *Comment. Stat. 42. cap. 8 fol. 670. & infra*) diuerſitatem, etiam ſi illa diuerſa idem importent, vel parum diſtent, nam licet aliquando, *Vel* valeat, ac ſi diceremus *Et*, ac copulat, id tamen verum eſt in ijs tantum, quæ ſunt idem ſignificantia, vt per allegata à *Barboſa*

Proprietas vera, & ficta

Vel quid denotet.

Dict.

Dict.415. modo non ſumus in caſu, quia,& ſi concedamus parum diſtare *Recipere denarios*, & *propria authoritate recipi facere*, maximè apud minoritas, quibus innatum eſt in denarios odium, attamen inter ſe ſunt diuerſa, quia poſſunt recipi, & non propria authoritate,& ideo particula disiunctiua, *Vel* vim copulatiuæ non habet. Hæc autem *Tanquam* de ſui natura denotat improprietatem, & fictionem, *Barboſ.dict*. 402. *num*.1. & ad ſummum, ſimilitudinem, quæ poſſet importare veritatis expreſſionem, niſi obſtaret ratio diuerſitatis apertæ, quia multoties accidere poſſet, vt quis ab alio rogatus denarios, vel ſupra ſe, vel iumento, vel in pera portet, vel in cella retineat, vel manu contrectet Phyſicè,qui tamen ſui non erunt,& tota formalitas proprietatis abſcedat.Nõ iuerim inficias,poſſe hæc ipſa ſtatuta declarari de receptione,portatione,retẽtione &c.propria authoritate factis,quia declarant præceptũ regulæ, quæ actus proprietarios vetat, vnde dicitur in antecedentibus verbis ſtatuti, *declaramus nobis prohiberi receptionem denariorum, & eorum, quæ pretio extimantur, quorum vſum fratribus habere non licet, vnde tanquam Proprietarium, &c*. & in fine *numeri* 2. *Vel ſæcularium manibus depoſitos habuerit*. Depoſitum autem dicit deponentis dominium, quamquam poſſit frater minor, ſi annulum, vel torquem aureum inuenerit, illum apud aliquem deponere, non tanquam Dominus, ſed tanquam Inuentor, vt proprio Domino reſtituantur. Sed in hoc ſenſu ſtatutum non loquitur, verum de depoſitione authoritatiua, quæ proprietatem importat, qua conſideratione optimè fuit in Commentarijs declaratum ſtatutum. Nihilominus affirmo, puniri pœna proprietariorum aliquos actus non proprietarios, idquè probo manifeſtè,nam *cap*.4.*nu*. 7. dicitur *ſine Procuratore nihil emi, nihil vendi, aut de eleemoſynis prædictis quouis prætextu diſponi poſſit ſub pœna proprietatis. Sub qua pœna prohibemus, ne Guardianus, niſi in manu Syndici, vel ſubſtituti de eiuſdem licentia eleemoſynas pecuniarias teneat, vel per alienas manus expendat*. Et nullus ambigit, emere mediantibus eleemoſynis, aliquid Conuentui neceſſarium: reponere in manus non Syndici eleemoſynam, expendendam in vſus fratrum, non eſſe proprietarium, quia nihil ſibi appropriat propria authoritate non expendit, ſed facta ſibi à datore eleemoſynæ. Non conſignare Syndico, non eſt ſibi appropriare, & tamen vt proprietarius punitur. Sic etiam

Tanquam quid impor tet.

num.

num. 10. petere eleemoſynam pecuniariam ſine licentia, ***prohibetur ſub pœna proprietarij***, & tamen poteſt petere eleemoſynam pro re neceſſaria, & *n.* 11. prohibentur capſulæ, & trunci, *ſub excõmunicationis latæ ſ ntent. & proprietariorũ pœnis*. Etiã ſi ſint confratriarum, quis hic videt proprietatem? & his ſimilia multa. Quare his pœnis ſubiacent proprietarij ſimilitudinarij, illi nimirum, qui præſumptionem, & ſpeciẽ proprietatis præſeferunt, vt inquit *Clem.* 5. *c. exiui* infra citand., quæ manifeſtè diſtinguit inter has proprietatis ſpecies, ſicuti in voto paupertatis, & præcepto, dicens ***Verum etiam cum dictis Ordinis fratres, non ſolum à receptione, proprietate, dominio, ſiue vſu ipſius pecuniæ, verum etiam à contrectatione qualibet ipſius, & ab ea ſunt penitus alieni***, quibus verbis videre eſt, receptionem, aliquando dicere proprietatem, ibi ***receptione, proprietate, dominio***, cum nimirum propria authoritate fiat, & proprietario affectu. Cœterum his ceſſantibus, ſolam contrectationem, & ipſam prohibitam per præceptum, dicit, & clarius §. *Declaramus*. ***Quod dicti fratres non ſolum ad illa tria vota nudè. & abſolutè accepta ex profeſſione ſuæ regulæ obligantur, ſed etiam tenentur ad ea omnia adimplenda, quæ ſunt pertinentia ad hæc tria***, quæquè vocat, ***modificantia tria vota***: & latiſſimè ſuper omnes alios Pontifices deſcend t ad caſus particulares, quibus proprietas verè, vel ſimilitudinaliter contrahitur, qui deinde in ſtatuta ordinis ſunt repoſiti.

Quæſtio tertia. An ſub eodem rigore puniendi ſint proprietarij ficti, ſicuti, & veri.

Proprietarij veri, & ficti an æqualiter puniendi.

Reſpondeo ex proprietate ſermonis videtur reſpondendum affirmatiuè, quia ſine ambiguitate ſtatuta diſponunt, ***pœnis proprietariorum afficiatur, tanquam proprietarius puniatur***, *ſub pœna proprietatis*, vel ***proprietarij &c.*** in claris autem non indigemus coniecturis, & cum ſtatuti verba ſunt clara, non eſt vlterius diſputandum, ***argum l. ille §. cum in verbis ff. de legibus*** 3. & certum eſt, ſeruanda eſſe ſtatuta legitimè condita, *l. omnes populi ff. de iuſt. & iure*, vbi communiter Doctores, præcipuè *Socinus Iunior conſ.* 40. *num* 1 *vol.* 4. & eſt doctrina communis apud *Gram. de extenſion. num* 9. *Curt Iun. conſ.* 329 *à num.* 36. *volum.* 3 *Bonacoſſ* citatus in ***commun. opin. lib.*** 1. ***tit.*** 17. ***num.*** 240. Quod ſtatuta ſimpliciter loquentia, habent locum in caſu ficto, vbicumquè caſus verus, & caſus fictus

Statutum loquens de caſu vero, quando verificatur de ficto.

ctus æquiparantur. In Seraphico autē ordine ex cōmuniſſima, & præſcripta opinione cenſentur proprietarij, tā veri, quā ficti, & ita apud omnes audiunt. Præter quā quod, ſtatuta nō decernunt tales eſſe proprietarios, ſed puniendos eſſe pœna proprietariorū, nec argui poteſt à pœna ad culpā, quaſi iniquè, vt proprietarius puniri mādetur, qui proprietarius non ſit, nam leges poſſunt vnam pœnam pluribus applicare delictis, vt pœnam mortis homicidio, aſſaſſinio, furto, ſacrilegio, hæreſi &c: Sic etiam de exilio, confiſcatione bonorum. Sic mandans, & mandatarius, agens, & conſentiens pari pœna puniuntur. *Clar. quæſt. 89. init. ver ſed quæro.* in Minorico ſodalitio, ita timentur nummi, & proprietas, vt quidquid ad illa appropiare, vel inducere poteſt, vitetur tanquam proprietarium, & vt proprietarium puniatur. Appropiant autem omnes illi actus, quibus Proprietariorum pœna imponitur, vt eſt tangere, deferre, tenere, deponere, &c. nummos, emere, vendere, Syndico Apoſtolico non vti, &c. quia facilis tranſitus eſt à tactu, & retentione pecuniæ ad appropriationē, *qui tāgit picem inquinabitur ab ea Eccleſ. 13.* ideo rigoroſa diſciplina, ſpecies, & ſimilitudines ablegat, ne res, & exiſtentiæ ſenſim in ordinem inſerantur. Maximè dicente *Clem. V. cap. exiui, de verb. ſignif. §. cupientes igitur, Cum enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id quod exterius agitur interiorem mentis diſpoſitionem, & habitum repræſentet, neceſſe habent fratres, qui ſe expropriatione tanta à temporalibus abſtraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi eſſet, vel poſſet videri contrarium, abſtinere, & §. Amplius, ait Cum non ſolum, quod malum eſſe dignoſcitur, ſed, & omne quod ſpeciem habet mali ſit à viris perfectis ſpecialiter euitandum, & c. credun tur vei ſimiliter ex ijs, quæ foris patent, in ipſis rebus fratres, aliquid quærere tanquam ſuum.* fundantur igitur in exemplo proximorum, & præſumptione proprietatis. Species mali ableganda.

His tamen non obſtantibus dico, Proprietarios fictos mitius puniendos eſſe, & Ratio eſt, quia ſicuti eſt diuerſitas inter verum, & fictum, ita debet eſſe inter pœnam, & pœnam. Statuti enim verba debent propriè intelligi, non autem impropriè, at fictè, vbi abſonus ſenſus non ſequatur. Et ſtatuta requirunt caſum verum, & non fictum, *l. 3. ff de neg. geſt. §. hæc verba*, vbi *Bartol. & alij in l. 1. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* & iſtam eſſe Proprietarij ficti mitius puniendi. Statuta propriè, & ſecū dum caſum verum intelligenda.

eſſe communem opinionem aiunt, *Decius in l.non vult hæres ff de reg.iur.num.4.* cum ſequentibus *Auguſtinus Berous in c. ſi quis Epiſcopus de accuſ.num.6. Viuius in verb. ſtatutum. limitat.*10. & licet non ſit neceſsè propter hoc confugere extra ſtatutũ ad casũ fictũ,quia ſtatuta proprijſſimis verbis diſponũt talem, vel talem puniendum eſſe pœna proprietariorum, vbi nulla eſt caſus fictio, ſed pœnæ extenſio, attamen, cum ſint aliqui ex his caſibus, vt videbimus, qui leuem ſatis culpam oſtendunt, rationi conſonum eſt, vt etiam leuior fiat pœnæ irrogatio. Leuitas autem conducere poterit, tum in non neganda ſepultura Eccleſiaſtica fictis proprietarijs. quia cum hæc ſit pœna Canonica, infligi debet illis, qui veri proprietarij ſunt. Tum etiam, quia priuatio actuum legitimorum non debet extendi ad tantum temporis, ad quantum extenderetur, ſi verus proprietarius eſſet. Tum deniquè quia priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ per biennium non poterit fulminari contra fictum proprietarium quia (vt dictum eſt de ſepultura) illam ſancit Concilium Tridentinum in veros proprietarios Aduerto tamen, eſſe aliquos actus fictæ proprietatis, ita minoricæ Religionis deturpatiuos, vt expediat contra delinquentes rigorem ſtatuti ſine miſericordia exercere, vt in pvblicis vijs denarios petere; in Eccleſijs capſulas ad colligendas pecunias exponere: in ijſdem pecuniarias quæſtuationes indicere, & facere, &c. & his ſimilia, & eò fortius debemus in hæc delicta inſurgere, quo validius, & turpius Religionem in communi publicè infamant.

Proprietario ficto ſepultura eccleſiaſtica non eſt neganda.

Quæſtio quarta, Qui nam ſint actus proprietatis, tam ſecundum regulam, quàm ſecundum ſtatuta, qui pœnis in proprietarios ſancitis puniri debeant.

Reſpondeo multos eſſe illos, per ordinem, quo in ſtatutis ſparſim deſcribuntur recenſebo.

Primus actus proprietatis.

Primus eſt, in cap.4.Stat.§.1 num.2.& 3. *Tanquam proprietarium puniri præcipimus, qui denarios, vel pecuniam receperit: aut eos propria authoritate ad recipiendum, & in proprios vſus conuertendum quempiam ſubſtituerit. Vel eoſdem ſupra ſe, vel in pera, vel ſupra iumentum portauerit, vel in Sæcularium manibus depoſitos habuerit.* Hoc autem totum diſpoſitum eſt ad obſeruantiam præcepti regulæ cap.4. dicentis *Præcipio firmiter fratribus vniuerſis, ut nullo modo denarios, uel pecuniam reci-*

Digitized by Google

recipiant, per ſe, vel interpoſitam perſonam, vt dictum eſt ſupra *hoc capitulo quæſt.*2. circa quæ.

Difficultas prima conſurgit, An hoc ſtatutum veram proprietatem contineat.

Reſpondeo præter dicta *quæſt.*2. continet proprietatem veram, & fictam, illam, ſi authoritatiuè hos actus faciat, & hac ratione immediatè opponitur voto, iſtam. ex præſumptione, & transgreſſione præcepti, declarati per *cap. Exijt, qui ſeminat. & Clem. Exiui de Paradiſo. de verb. ſignif.* in quo Sedes Apoſtolica (apud quam reſidet dominium directum, & immediatum rerum, quæ fratrum vſibus conceduntur) determinauit modos, quibus licitus eſt vſus pecuniæ apud fratres, nimirum per ſubſtitutos dantium eleemoſynas, vel per Syndicum Apoſtolicum. Itaquè alios ſubſtituere, vt vetitum, & illicitum, reputatur proprietarium.

Difficultas ſecunda, ſuppoſito, quod ſine culpa, & ſcandalo poſſit minorica ſupra ſe, vel in pera, vel ſupra iumentum, vel in cælla, vel in ſæcularium manibus denarios portare, & deponere, nimirum iu periculo latronum, vel vt amico morem gerat, aut inuentum aſſeruet. Si de his conuictus, puniri, vt proprietarius poſſit.

Reſpondeo ſi ſimul conſtet, culpam, & ſcandalum abſuiſſe, quia ſcilicet id actum fuerit cum perſonis notis, regulam callentibus, vel doctis, quibus frater proteſtatus fuerit, id ſibi vetitum, & tantum ex charitate, & neceſſitatis articulo conceſſum, non debet puniri tanquam ſtatuti transgreſſor, ſiquidem vt ſupra ex *Clemente V.* retulimus, mali ſpecies punitur, & transgreſſionis præſumptio, ergo his ceſſantibus, debet etiam ceſſare punitio. Si autem hoc non probetur. remanet reus delicti, & pœnę obnoxius. Probari autem per ſolum ſocium, non ſufficit, quia vnus Teſtis, & in materia tam ſcrupuloſa apud Minoritas, non probat, ſicutinec in alijs materijs.

Difficultas tertia. An confeſſarium iuueret, ſi inuenta in ſuâ cella pecunia, diceret, ex reſtitutione eſſe, ibiquè ad opprtunitatem temporis aſſeruari.

Cóſeſſarius vt proprietariuspuniédus, ſi denarios reſtituendis in cælla retineat.

Reſpondeo negatiuè, Tum quia id probandum eſset, tum etiam (& ſi probaretur) non debuit ſe exponere periculo, quod apud idſum pecunia reperiretur, & ſęcularia negotia, ſibi impertinentia, & prohibita arragare, non enim debet admitti

mitti per viam confeſſionis, quod ſibi vetitum eſt per viam regulæ, & ſtatutorum, *cap. cum quid de regul. iur. in 6. & non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, ſe immiſcet. cap. non eſt eod.* neque permitti vnquam debet impunè tale exemplum, quod poteſt peſſimas conſequentias generare. Nequè hic adduci poteſt doctrina dicentium, retinere libros hæreticos, expectando opportunitatem illos conſignandi Superioribus, non inducit excommunicationem in indice librorum prohibitorum *Regula decima, apud Tridentinum*, & Bullam cœnæ, vt affirmant *Antonius Souſa diſput.* 16. & alij, quos citat *Bonac. diſput. 1. de cenſuris, in Bulla Cœno contentis punc. 4. num. 15. & Portel. ver. libri prohibiti num.* 11. qui alios citat, & cum hæc ſit grauior prohibitio, ac ſeueriori animaduerſione plectenda, & tamen admittat hanc limitationem, & excuſationem, multò magis admitti debet in Confeſſario, qui habet idem præceptum de non recipiendis pecunijs, attamen ſi illæ reſtituendæ eſſent, nec id fieri poſſet per pœnitentem, & neceſſaria eſſet mora aliqua ad captandam opportunitatem reſtitutionis, videtur à fortiori dicendum, confeſſarium puniri non debere ob retentionem pecuniarum, ſicuti nequè puniretur ob receptionem, & retentionem librorum prohibitorum.

Tenere libros prohibitos, vt cō ſignentur Inquiſitoribus an inducat excommunicationem

Non inquam iuuari poſſet per hanc doctrinam, quia non eſt dabilis caſus reſtitutionis, faciendæ per confeſſarium Minoritam, vt eſt de libro prohibito, Nam poteſt accidere caſus, vt pœnitens accedat ad Confeſſarium cum libro hæretico, quem Inquiſitori, vel Epiſcopo in perſona reſtituere, vel per alium mittere non poſſit, ſecum deferre, vel vlterius retinere, aut ipſum propria authoritate comburere non debeat, tunc partes Confeſſarij ſunt, librum è pœnitentis manibus eripere, & peccandi vlterius occaſionem remouere, animo ipſum Superioribus opportunè conſignandi, vt ſæpiſſimè accidit; at in reſtitutione facienda, non cogitur Confeſſarius, ad ſalutem pœnitentis, accipere ab ipſo pecuniam, alteri poſtmodum reſtituendam, quia ſi reſtitutio, ſine famæ, aut grauioris mali periculo, & iactura fieri non poteſt, non tenetur pœnitens facere reſtitutionem, *Rebellus lib. 2 quæſt. 17 ſect. 4. num. 27. Nauarr. cap. 17. num. 57. Leſſius lib. 2. cap. 16. num. 21. Filliuc. tract. 32. c. 5. quæſt. 5. num. 145. Turrianus diſput. 17. dub. 1.* & alij, & licet poſſit Confeſſarius aliquando hoc facere, tamen Confeſſario Mino-

An idem ſit in Minorita tenere denarios reſtituendos.

Reſtitutio non obligat cum iactura famæ.

Digitized by Google

Minoritæ non eſt permiſſum ob Regulæ, & Conſtitutionum præceptum. Vnde iſte eſt puniendus, non ille. Aduerto tamen, poſſe in aliquo caſu excuſari Confeſſarium Minoritam, apud quem pecuniæ reſtituendæ reperirentur, ſi nimirum repugnare pœnitenti non potuit moraliter, reperiuntur enim aliquando impertinentes, & indociles, qui Confeſſarijs denarios dare volunt, ipſis repugnantibus, & renitentibus, quos tandem in ſedem Confeſſionalem inijciunt, putantes ſe obſequiũ Deo præſtare, & diſcedunt, vt aliquoties in S. Lateranenſi Pœnitentiaria experti ſumus, coacti poſtmodum aliquem deuotum ſæcularem vocare; qui illos inde amoueret, & pauperibus, vel piæ cauſæ applicaret, & diſpenſaret, & quod faciunt titulo eleemoſynæ, poſſunt, & reſtitutionis. Poteſt igitur talis caſus accidere, & tunc non putarem, Confeſſarium puniendum eſſe. Diſcerni autem poteſt ex vita, & moribus Confeſſarij, ſi nimirum integra fama patiatur, ſi ſemper paupertatẽ coluerit, ſi ſuæ regulæ zelator, & denariorum hoſtis, tunc ſiquidem non eſt præſumendus præcepti regulæ violator, vt in ſimili dicitur de retinente libro hæretico, qui non debet reputari hæreticus, ſi coniecturæ ipſum excuſent, vt inquit *Pius IV Dominici gregis*, & firmant *Simanca de Cath. inſtit. cap. 38. num. 32. Alterius lib. 5. diſput. 2. cap. 7. Graffius deciſ. 1. part. lib. 4 cap 18 num. 36. Souſa in Bulla cœnæ cap. 2. diſput. 19. Pegna in Directorio comm. 3.* ita etiam &c.

Secundus caſus in dicto *cap. 4. §. 1 num. 7. ſine Procuratore nihil emi, nihil vendi, aut de eleemoſynis prædictis, quouis præ textu diſponi poſſit ſub pœna proprietatis. ſub qua pœna prohibemus, ne Guardianus, niſi in manu Syndici, vel ſubſtituti, de eiuſdem licentia, eleemoſynas pecuniarias teneat, vel per alienas manus expendat.* Diſpoſitio eſt *Innocentij IV. & Nicolai III.* ad ſaluandam paupertatem Ordinis Minorum, cui conceditur vſus facti ſimplicis, non dominium, nec in communi, nec in particulari, ſed quia dominium apud aliquem reſidere debet, cum multoties apud dantes eleemoſynas non remaneat, qui illi renunciant, vel renunciare videntur, ne Ordo Seraphicus proprietarius euadat, & altiſſimæ paupertati in aliquo deroget, Sancta Romana Eccleſia, pia eiuſdem Ordinis mater, in ſe, ſedemquè Apoſtolicam, rerum fratribus conceſſarum dominium, & proprietatem aſſumpſit, & iure quidem, quia vt diſcurrit

Proprietatis ſecundus caſus.

Minoribus vſus facti ſimplicis tãtum conceditur.

ſcurrit

Dominium vero in ſedem Apoſtolicam tranſit, & cur.

ſcurrit *Nicolaus Tertius cap. Exijt qui. de verb. ſignific. in 6. Nec talium rerum ſub incerto videatur eſſe dominium, cum Patri Filius ſuo modo, ſeruus Domino, & Monachus Monaſterio res ſibi oblatas, conceſſas, vel donatas acqiruant, omnium vtenſilium, & librorum, ac eorum mobilium præſentium, & futurorum, quæ, & quorum vſum fructum ſcilicet ordini, vel fratribus ipſis licet habere, proprietatem, & dominium in nos, & Romanam Eccleſiam plenè, & liberè pertinere, ac præſenti Conſtitutione, in perpetuum valitura ſancimus*. Sed quia nos de Syndico Apoſtolico, eiuſq; facultatibus in *Comment ad Statuta cap. 4. Stat. 4.* late diſputauimus, ſufficiat hic tetigiſſe rationem Statuti, quod per ſequentes difficultates examinamus.

Difficultas prima. An ſit contra votum paupertatis, & præceptum regulæ emere, vendere, & diſponere de eleemoſynis pecuniarijs ſine conſenſu, vel ſcitu Syndici.

Minores nec emere, nec vendere poſſunt.

Reſpondeo ex *Nicolao III. §. poſſunt etiam. Ita tamen, quod ab omni eiuſdem pecuniæ adminiſtratione, ſeu diſpenſatione fratres abſtineant omnino, & §. quia verò. Si verò rebuiuſmodi æſtimato pretio vendi contingat, cum fratribus ipſis per ſe, uel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat, ordinamus, & uolumus, quod talis pecunia, ſeu pretium recipiatur, & expendatur in rem licitam, cuius uſum fratribus licet habere, per Procuratorem, à præfata ſede deputandum*, qui eſt etiam ſenſus Clem. V. *Clem. Exiui §. porrò* omnia hæc in vno paupertatis voto radicem habent, quia emere, & vendere dicit dominium, quod cum apud fratres non ſit, ſed apud Sedem Apoſtolicam, quæ ſuum Procuratorem, ad hoc munus obeundum conſtituit, fratres ſua authoritate vendentes, & alienantes dominium ſibi arrogant, & proprietatem ideoque meritò vt proprietarij puniuntur.

Dices idem *Nicolaus Tertius* §. *cæterum*. prohibens mutuum, concedit, *Poſſint tamen fratres pro ſatisfactione facienda, pro eorum neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint (ceſſantibus eleemoſynis, de quibus ſatisfieri tunc non poſſet) citra cuiuslibet obligationis uinculum dicere, quod per eleemoſynas, & alios amicos fratrum ad ſolutionem buiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare*. Ergò licitè poſſumus emere ſine Syndico, quia hic nulla dominij ſuſpicio, vel ſpecies, & ſic

Sta-

Statutum vetat, & punit rem licitam, & conceſſam.

Reſpondeo, *Nicolaus* 3. diſponit, non de emptione, ſed de venditione, quæ eſt alienatio, & dicit dominium. Emptio autem eſt adquiſitio non vetita maximè ſi fiat iuxta dicti *Nicolai* 3. præſcriptum, quia non promittitur pretium, tanquam noſtrum, ſed promittitur fidelis eleemoſinæ procuratio. & in hunc ſenſum non eſſet puniendus, qui emeret, etiam ſi cum Venditore diſcurreret, de tanti, vel quanti veneat liber v. g. aut aliud quidpiam *offero decem, nolo dare niſi decem*. &c. hæc enim verba, licet in rigore dominiū importent, tamē ſecundū ementis intentionem, & Mercatorum fortaſse ſcientiam, de ſtatu fratrum Minorum idem ſapiunt, ac fideliter procurabo eleemoſynam, qua ſatisfias, & tantum materialis, non formalis proprietas appareret. Poteſt enim caſus accidere, vt frater, qui rem emit, ſit in arte peritus, noſcatque mercatorem vltra ſummum pretiū petere, et Syndicus, qui emptioni adeſt imperitus, vendentisque fraudem non agnoſcere, puta ſi emantur libri, ſi aromata, et medicinalia ob infirmos &c. tunc nullum eſſet peccatum, ſi frater dicat, Domine Mercator petis vltra rigoroſum pretium, hoc mercium genus, tanti, venit nec vltra.

Minores poſſunt emere, & quem.

Minores ac paciſci poſſint.

Dices vlterius concedit idem Pontifex *dicto §. quia vero vt commutatio rerum mobilium, quibus fratres vtuntur, & ad eas res, quarum vſum fratribus licet habere, de Generalium, & Prouincialium coniunctim, vel diuiſim authoritate procedat*. Si ergo venditio, & emptio dicunt dominium, & hæc commutatio ſit venditio, & emptio, antiquitus vſitata. *Columella in præfat lib. 6. Alciat. in l. pecuniæ 4. ff. de verb. ſignif. Paul. l. 1. ff. de contrab. empt. c. totum 1. q. 3.* cur conceditur fratribus ſine Sindico, vel quare hac conceſſa, venditio per pecuniam prohibetur?

Minores quā do commutare poſſūt.

Reſpondeo, nobis regula prohibet denariorum, vel pecuniæ contrectationem, quam etiam Nicolaus 3. vetat, permittit commutationem, non venditionem. & licet in commutatione intercedat dominij alienatio, et acquiſitio, ea nobis conceditur à Papa, qui eſt Dominus, et conceſſiſſet venditionem, ſi abſquè nummis fieri potuiſſet. Commutamus igitur, non authoritate propria, ſed authoritate Papæ. Vnde nullum in Fratribus reperitur dominium.

Aa Dices

Dices adhuc, dicit *Nicol. S. cæterum ver. Ita tamen quod penes ipſum dantem dominio, proprietate, ac poſſeſſione ipſius pecuniæ cum libera poteſtate reuocandi ſibi pecuniam ipſam ſemper, vſque ad conuerſionem ipſius in rem deputatam plene, & libere. & integre remanentibus*. vbi concedit dominium danti vſquequo denarij conuerſi fuerint in rem emptam. poſtea verò quam empta fuerit, dominium ab ipſo auſertur, cum tamen debuiſſet æque remanere in re empta, ſicuti in nummis, quia emptam per pecuniam Cai, Cai eſt a

Minores an ius habeant in res emptas.

Reſpondeo, omnes neruos intendit Pontifex, vt neceſſitati fratrum conſuleret, et pecuniæ ab ipſis iuxta præceptum regulæ non tractarentur, expenſis igitur in rei emptionem pecunijs, atquè in ſe non remanentibus, cū fratres illa vti poſſint, dominium tranſlatum eſt à dante ad ſedem Apoſtolicā, vſquè ad conſumptionem illius, cui dominio dando eleemoſynam, Dominus renunciauit. ex quo apparet quanta auerſio à pecunia in Religione Minorum aleſcat, vt nec Sedes Apoſtolica voluerit ſibi illius proprietatem aſciſcere, niſi in rem aliquam immutatæ.

Difficultas ſecunda, An in emptione, et venditione requiratur Phiſica Procuratoris præſentia, an vero ſufficiat moralis, nimirum, an debeat ipſe perſonaliter adeſſe, an autem ſufficiat mittere aliquem, qui nomine ſuo id præſtet, vel dicere fratribus, ite, et *meo nomine vendite, & emite vobis neceſſaria*, et quod ſufficiat, delegaſſe fratribus, patet ex eo, quod in tali caſu nullum oſtenditur dominium, quia aliorum nomine operarentur. Sicut enim poſſet Confeſſarius nomine Domini reſtitutionem facere, puta enſis, veſtis, et nummorum, nequè inde argueretur proprietas, ita etiam in venditione, facta nomine Syndici, maxime ſi ſine ſcandalo fieret, nec videretur peccare contra regulam, ſi Dominus equi rogaret fratrem Minorem, vt illum ſuo nomine venderet, et de pretio paciſceretur. nulla hic proprietas, nulla regulæ tranſgreſſio. ſicuti nec eſſet, ſi eum dono mitteret per fratrem etc.

Minores an poſſint emere non preſeute Syndico.

Reſpondeo concedendo de aliquo, quem mitteret Procurator cum fratribus ad aliquod emendum, et vendendum. Delegatus enim ad omnia, poteſt ad aliqua ſubdelegare vt eſt noti iuris, nequè grauari debet Syndicus, ad præſtandam vbi-

vbiquè ſuam præſentiam, cum id faciat in rebus ſuis, emendo, & vendendo per ſeruos, & amicos, multò magis poterit in rebus Papæ. Nego autem poſſe hoc committere fratribus, quia hoc munus illi iniunctum fuit priuatiuè quoad fratres, quibus vetitum, & illicitum eſt vendere, & emere per citatam decretalem, nam ſi hoc noluit concedere Pontifex, cur poterit illius Procurator? eſt enim expreſsè cautum, vt non fratres, ſed ipſe venditioni, & emptioni adſiſtat, huc recurrit citata *regula* 84. *iuris in 6. Cum quid vna via probibetur alicui, ad id alia non debet admitti*, nec valet de Delegato ad Vniuerſitatem cauſarum, &c. quia ad actus ſibi, & in iure prohibitos, ſubdelegare non poteſt. Nam in perſona Syndici deligitur induſtria perſonæ, quæ ſubdelegari non poteſt *cap. quoniam Apoſtolica. de offic. delegati §. is autem, & cap. ſi pro debilitate. eod.* dicitur *Niſi cauſæ ita graues ſint, quod ſine præſentia tua non poſſunt commodè terminari*. Sunt autem iſtæ cauſæ voti paupertatis, quod in Religione grauiſſimum eſt, & eſt doctrina communis, *lib. 1. commun. opin. tit. 22. num. 42.* quod delegatus Papæ, cui commiſſa eſt cauſa, per ſeipſum terminanda, non poteſt eam ſubdelegare, & certum eſt commiſſam fuiſſe Procuratori cauſam emendi, & vendendi, terminandam, non per fratres, ſed per ipſum. qua in re debet mandati fines conſeruare diligenter, *l. diligenter. ff mandati.* hi autem fines ſunt, quod ipſe vendat, ipſe pecuniam recipiat, ipſe faciat, quod fratribus eſt interdictum, & ſemper vbi agitur de pecunijs, nunquam nominantur fratres; ſed ſæculares ſubſtituti à dantibus, vel Syndicus Apoſtolicus. In emptione tandem alicuius rei; ſentio, poſſe fratres de licentia Syndici, illam emere, & ſpondere, quod veniet Syndicus Apoſtolicus, & ſoluet pretium libri, verbi gratia, vel calicis: Et ratio eſt, quia hic non contrectantur denarij, & ſecundum hanc cenſionem applicari non debent pœnæ in ſtatuto fulminatæ?

Delegatus quando ſubdelegare poſſit.

Difficultas tertia, An ſtantibus priuilegijs Martini V. & aliorum Sommorum Pontificum (qui nimis dilatauerunt authoritatem Syndicorum, concedendo multò plura, quam Nicolaus, Clemenſquè conceſſerint, & ſecundum doctrinam Cordubæ fratres exempti ſunt ab obſeruatione modorum, in duabus Superioribus decretalibus aſſignatorum circa pecuniæ contrectationem: Stante inquam hac probabili opinione, an ope-

rans iuxta illam, poſſit puniri per hoc ſtatutum, ſi contra illud faciat, eo quod Iudex iudicare debeat ſecundum opinionem fauorabilem, dummodo ſit probabilis.

Minores Syndico Martiniano vti non poſſunt.

Reſpondeo, remittendo me ad diſputata contra Cordubã de authoritate Sindici, in *Comment cap.4.Stat.4.* & dico, omnino puniendum eſſe, Tum quia ità claré ſtatutum affirmat, & contra aperta verba ſtatuti, facti poſt Apoſtolicas Conſtitutiones, paupertatis relaxatiuas, non debet prævalere opinio probabilis, quia non eſt amplius probabilis, quia lex, & ſtatutum prohibet, & reſiſtit, & in hoc caſu non ſolum non valet opinio Cordubæ, ſed nec, ſi eſſet multorum, & communis, *l.iubemus. C.de Sacroſ. Eccleſ. §. ſcientes.* nec nouum eſt, opinionem aliquam eſſe communem, ſed falſam. *Abb.in cap. vt debitus. de appell.num.32. & in cap. 1. de poſtul. Prælat. num. 24.* qui ait communem opinionem poſſe habere intellectum legis, qui nõ ſit verus, & dicitur, quod communis error facit ius, & tamen nihil magis opponitur Veritati, quam error, vt optimè diſcurrit *Macagnanus Azoguiduc lib.3.de communi opinione cap. 10. fine.*

Opinio cõmunis põt eſſe falſa.

Difficultas quarta, An in rigore, vt Proprietarius puniri poſſit Guardianus, qui reponi facit, & expendi eleemoſynas per alias manus, quàm Syndici.

Minores expendi lauentes pecunias per alias manus, quã Syndis ſunt puniendi.

Reſpondeo affirmatiuè, quia ita ſtatutum ex citatis decretalibus, & cum ſit res magnæ conſiderationis, à qua præcepti, de non recipiendis pecunijs proba obſeruantia dependet, non eſt paruifacienda, nam ſi concedatur, hunc, vel illum Guardianum pro aliquo caſu particulari, non debere puniri, ſequeretur fruſtratorias eſſe diſpoſitiones Pontificias circa Syndicos, & conſtat ex alia parte, eſſe expræſsè contra præceptum, *Vt nullo modo denarios recipiant per ſe, vel interpoſitam perſonam*, quia hæc eſt formaliſſima receptio pecuniæ per interpoſitas perſonas, cum omnes illę ſint interpoſitę perſonæ, quę ſunt ſubſtiturę dantis, & Syndici Apoſtolici. *vt elicitur ex capit. Exijt. §. ad maiorem autem declaramus* (inquit) *quod fratres prædictis modis, vt præfertur, circa pecuniam, in ſupportandis eorum præteritis, & ingruentibus neceſſitatibus obſeruatis, non intelliguntur, nec dici poſſunt, per ſe, vel per interpoſitam perſonam pecuniam recipere contra regulam, & profeſſionis ſui ordinis puritatem cum manife-*

nifeſtè patent, ipſos fratres, non ſolum à proprietate, dominio, ſiue vſu ipſius pecuniæ, verũ etiã à contrectatione qualibet ipſius, & ab ea pecunia penitus alienos, & argumentum à contrario ſenſu locum habet in verbis legis, & Statuti, notabilis text. in *l. 1. ff. de offic. eius cui mandata eſt iuriſdictio §. bu ius rei*, & in *l. qui teſtamento. ff. de teſt. §. mulier* & *cap. Apoſtolica. in fin. de his; quæ fiunt à Prælat.* & *cap. cum virum de reg. ul.* Appellaturque in iure *fortiſſimum*. Doctores in dicta *l. 1. ff. de offic. eius, vbi Cagnolus num. 119.* dicit eſſe communem, & appellatur *mens legis*, vel Statuti, vt fatetur *Gloſ. Ordin. 71.* ſicque fuit declaratum per *Clem V. dicta Clem. Exiui § porrò. Dicimus fratres teneri ſummopere cauere, quod pro alijs cauſis, & ſub modis alijs, quam ponat dicti Prædeceſſoris noſtri declaratio ad dantes pecunias, ſiue deputatos nuncios non recurrãt, ne (ſi ſecus attentatum fuerit) tranſgreſſores præcepti, & regulæ meritò poſſint dici*, & addit rationem: *Nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expreſſè non conceditur, intelligitur denegatum*. Limito tamen reſponſionem in caſu, quo non ipſe Guardianus ex ſuo marte, ſed dator eleemoſynæ deponi illam faceret apud aliquem extra Syndicum, diceretque vni mini, & expendite illam pro neceſſitate ipſi ſignificatam, quia tunc non eſſet perſona interpoſita, ſed ſubſtitutus dantis: At ſi ipſe dans nolit nominare aliquem, ſe dicat, nominate vos vnum, quem cognoſcatis; cui eleemoſynam dabo, pro vobis expendendam, dubium eſt, an poſſit Guardianus aliquem nominare præter Syndicum. Caſus eſt reſolutus in dicto *capit. Exijt §. Articulum iſtum. verſ. quo caſu*. vbi dicitur. *Quo caſu procuretur à fratribus, quod ille, qui dabit eleemoſynam per ſe, vel per alium, non nominandum ab ipſis, ſi fieri poterit, ſed ab eo potius ſecundum ſuum beneplacitum aſſumendum*. At ſi dans eleemoſynam, nollet, vel neſciret nominare aliquem, declarat Pontifex non eſſe contra regulæ puritatem, *Si fratres ipſi alicuius, vel aliquorum ſibi curent dare notitiam, ſeu aliquos, vel aliquem nominare, aut etiam præſentare, cui, vel quibus, ſi eleemoſynam facienti placuit, committi poſſit exequutio prædictorum*. Poterit igitur Guardianus de mandato Domini eleemoſynam deponi facere in manus aliorum, qui Syndicus Apoſtolicus non fuerit. Vnde tam Statutum, quod commentamur, quam Reformatorum *cap. 4. num. 3.* dicens *Ogni*

Argumentũ à contrario ſenſu, quam efficax.

Minores, an poſſint nominare aliquem cui donans, pecunias committat expendẽdas.

 Con-

Conuento habbia il Sindico Apoſtolico, ò al più un'altro Suſtituto, e queſti, e non altri ſiano nominati dal Padre Generale, ò Prouinciale, per hauer cura delle limoſine pecuniarie, caſo, che il dante non voleſſe tenerle lui, e chi le farà depoſitar altroue, s'è Guardiano ſia priuo dell'offitio, e s'è ſuddito, di voce attiua, e paſſiua per tre anni. Secundum allatam doctrinam intelligenda ſunt, niſi quod Reformati ſtrictius arctantur lege municipali, vt nominans Guardianus alios priuetur officio, &c. ea moti ratione, ne tumultuaria eleemoſynarum depoſitio fraudibus, & inobſeruantijs fores pandat, & ſic Reformati; non vt Proprietarij, ſed vt Statuti violatores puniri debent, quia Statutum imponens nouam pœnam, videtur ſi receſſe à pœna iuris communis, ſtatutique tantum pœna attenditur, vt per *Bald. in l. data opera. C. qui accuſare. & in l. 2. C. de reb. cred.* & al. *ſib. 1. commun. opin. tit. 30. num. 126.* An autem detur caſus, qui à pœna ſtatuti Reformatos liberet, affirmo, ex verbis decretalis citatæ, nimirum, *ab ipſis, ſi fieri poterit, non nominandum*, quibus ſupponit dari poſſe caſum, vt fratres aliquem nominet, ita poterit dari caſus, quo denarij ad Syndicum deferri non poſſint, v. g. ſi longè diſtaret, ſi pecuniæ periculum amiſſionis incurrerent, ſi Syndicus prætendens ſe creditorem fratrum præteritorum, non pro ipſorum neceſſitatibus expenditurus, præſumeretur, ſed eas ſibi retenturus, & interim fratres ſui ſtatus incommoda paterentur, aut victus inopiam, eò vel maximè ſi qui dedit illas, voluit eas impendi pro neceſſitatibus, non pro debitis fratrum, moraliter enim cenſentur ſtatuta in his caſibus nolle à verbis legis abſcedere, quæ ſunt interpretatio iuris municipalis, quia ſtatutum diſponens, id quod ius commune addens, vel minuens pœnam, non tollit ius commune. *Panb. in cap. de cauſis de offic. deleg. Henricus Bobich de Synodo 3. par. art. 1. num. 236. Io. Bapt. Vezinus in ærario comm. op. ver. Statutum.* & Statutum ita debet interpretari, vt quam minimum fieri poſſit lædat ius commune *Bartol. & alij in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur.* & communem dicit *Io Crotus in repertorio num.* 194. alij autem ſiſtendi ſunt intra limites Apoſtolicæ declarationis, ac propterea verba illa. *Niſi in manus Syndici, aut Subſtituti eleemoſynas pecuniarias teneat*: declaranda ſunt de eleemoſynis indifferentibus, & indeterminatis, non autem de depoſiti iuſſu Dominorum.

Statuti, non iuris communis, pœna attendi debet.

Statuti verba interpræ tanda ſunt per ius cōmune.

Tertius

Tertius caſus eod. *cap*.4.§.1 *num*.8. *Inſtrumenta, Contractus, aut cuiuſuis generis ſcripturæ, in quibus fratres recepiſſe pecuniam teſtentur; nullatenus fiant, ſub pœna proprietatis*. Ratio Statuti eſt, quia cum fratribus vetitum ſit pecunias recipere, conſequẽs eſt, vt qui eam recepiſſe fatetur, fateatur etiã ſe præcepti regulæ transgreſſorem, ac proinde per proprietariorum pœnas plectibilem, & tantò certius, quantò inſtrumenta, & ſcripturæ clariorem facti confeſſionem exponunt. Difficultas tamen eſt, eaquè frequentiſſima, quia in aliquibus locis nolunt Hæredes legata eleemoſinaliter ſoluere, & ſi quid Neapoli, Genua, alijſquè locis Romæ ſoluendum fratribus, per ſchedulas quoquo modo committitur; Campſores, qui nolunt ſoluere, niſi fratres, ſe recepiſſe teſtentur, etiam ſi ipſis Religionis Status aperiatur, doceanturquè, hocce negotium per manus Syndici Apoſtolici tranſire debere, alias vt proprietarij punirentur, certum eſt, in his caſibus nullum oſtentari dominium, ſolumquè procedere ob ſæcularium obſtinatam ignorantiam; nullum intercedere ſcandalum, neque regulæ, & Canonum tranſgreſſionem. Vnde dicendum eſt, non debere, nec poſſe puniri, vt Proprietarium, qui tales ſcripturas conficeret. Nam non eſt vetitum Scripturas conficere in teſtimonium ſolutæ pecuniæ, vel eleemoſynæ; quia ipſamet ſtatuta *num*.9. deſcribunt formam literarum, quæ in aliquibus caſibus fieri debeant, & inquiunt: *Quod ſi ſcriptum fieri oporteat, hæc forma ſeruetur, videlicet, &c.* in qua nimirum præter nudum teſtimonium fidelitatis hæredis, vel muneij, & ſatisfactionis exhibitæ, nec verbum quidem additur propriæ authoritatis, & dominij, aut acquiſitionis nummorum &c. Id tantum licitum eſſe affirmo in Prælato, non in ſubdito, & in caſu quo aliter fieri non poſſet, quia ſubditos non decet in his rebus ſeſe immiſcere.

Proprietatis caſus tertius

Minores an in aliquo caſu confiteri poſſint ſe recepiſſe denarios

Quartus caſus eſt eod. *cap* 4.*num*.10. Nemo *ſine ſui Superioris licentia eleemoſynam pecuniariam pro ſe, vel pro alijs fratribus quærere, aut accipere audeat, ſub pœna Proprietarij, qua pœna puniatur, qui ſine Superioris licentia in manu Syndici Apoſtolici tenuerit: Nec non, qui quouis modo debita contraxerit*. Prima pars eſt in regula *cap*.4. *præcipio fratribus uniuerſis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant &c. pro neceſſitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per ami-*

Proprietatis caſus quartus,

eos ſpirituales, Miniſtri tantum, & Cuſtodes ſollicitam curam gerant. &c. eo ſaluo, vt denarios non recipiant. Secunda pars etiam ibidem, *per ſe, vel interpoſitam perſonam.* Tertia pars eſt etiam in ipſa regula, quia debita contrahere, eſt ſe obligare ad ſatisfactionem, & ſupponit dominium, & ius. Vnde *cap. 6. Stat. §. 1. num.* 14. applicatur. *Nullus ſub pœna proprietatis audeat, per ſe, vel per interpoſitam perſonam debita contrahere, vel libros, aliaſuè res ſuo vſui conceſſas pignori dare;* declaratum per *Nicol. 3. dicto cap. Exijt. §. cæterum. Dicimus in primis, quod fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere (ipſorum ſtatu conſiderato) non licet*, & dum concedit poſſe nos promittere fideles futuros in procuratione eleemoſynarum inquit, *citra cuiuslibet obligationis vinculum*, ſed modo.

Difficultas prima eſt, An poſſit Superior concedere Subdito licentiam quærendi, & accipiendi pecuniam; dum enim dicit: *Nemo ſine ſui Superioris licentia &c.* ergo cum licentia poterit, quia hæc dictio, *ſine*, importat carentiam, priuationem, & negationem *l. creditores ff. de verb. ſignif.* quo titulo *Rebuffus in Commentario ad l. ager. 27 ver. ſine.* Valet autem illatio à negatione, & priuatione ad habitum, & affirmationem, quia ſi ſine licentia non poſſum; ergo cum licentia potero, hoc autem concedendum non videtur, quia neque Superior poteſt petere, & accipere pecunias, ergo alijs concedere non poteſt.

Sine quid ſignificet.

Minorita ſuperior quo caſu poſſit ſubdito indulgere recurſum ad pecuniam.

R. Reſpondeo intelligitur in caſibus à iure permiſſis, illis nimirum, pro quibus recurri poteſt ad amicos ſpirituales pro veſtibus, medicinis, inſtrumentis artium; libris, &c. non de alijs ad libitum, quia hæc prouiſio rerum neceſſariarū, ex regula, committitur Miniſtris, & Cuſtodibus, & per Apoſtolicas declarationes etiam Guardianis, Iſti autem ſubdelegare poſſunt ſubditis, vt ad hunc; vel illum deuotum recurrant, & ſic in licito recurſu, requiritur vera neceſſitas propria, præſens, aut imminens, & licentia Prælatorum, accipere autem non ſumitur pro retentione apud ſe, ſed pro depoſitione eiuſdem pecuniæ apud ſubſtitutos dantis, vel apud Syndicum.

Difficultas ſecunda, Cur prohibeatur, aſſeruari pecunias in manu Syndici, cum alibi eas tenere, ſit peccatum.

Reſpondeo eſt munus Prælatorum, diſponere de pecunia & vbi reponi debeat ordinare, non ſubditorum, quibus ita malus eſt Syndicus, ſicut omnis alius ſæcularis, eſſet enim in hoc caſu interpoſita perſona; quia munus Syndici eſt curare de eleemoſynis communibus, non particularibus, cum particulares in ſua manu deponi pecunias nullo modo præcipere poſſunt, clara, & Apoſtolica diſpoſitio in *Clem. Exiui.* §. *Porrò Quocirca quæſtus omnis pecuniæ, & quicumque alius recurſus ad illam, ſeu habentes ipſam, qui per declarationem prædictam* (Nicol. 3.) *non conceditur, hæc inquam omnia ſunt eis ſimpliciter interdicta*; & infra. *Cum recurſus ad amicos ſpirituales expreſſè tantum in duobus caſibus, ſecundum regulam concedatur &c. attendant fratres, quod pro nullis alijs cauſis, quam prædictis, vel ſimilibus, in via, vel alibi recurrere licet eis ad amicos ſpirituales, ſiue ſint dantes pecunias, ſiue deputati per ipſos, ſiue Nuncij, vel Depoſitarij, ſiue alio quouis nomine appellentur, etiam ſi conceſſi per eamdem declarationem modi circa pecuniam integre ſeruarentur*, ac proinde cum non ſeruetur forma per decretales inducta peccatur contra regulam, & punitur per conſtitutiones. — In manu Syndici qui fratres pecunias aſſeruare poſſint

Difficultas tertia, An in aliquo caſu debitorum contractio ſit licita.

Reſpondeo contrahere debita, quia dicit dominium in recipiente, contra regulam eſt, hoc autem ceſſante, non eſt illicitum, vt declarauit *Nicol. 3. dicto c. Exijt* §. *Articulum iſtum*. nimirum *citra cuiuslibet obligationis vinculum*, Non tamen eſt conceſſum cuilibet, ſed Prælatis, vel de ipſorum licentia, alias currit diſpoſitio Statuti citati. Quinimo Guardianis vetitum eſt *cap. 6.* §. *1. num. 14. ne grauioribus debitis Conuentus onerent, niſi cum licentia Prouincialis, & Diſcretorum conſenſu, ſub priuatione officiorum, & inhabilitate in poſterum*, & cap. 7. §. 5. *num. 69* ſancitur *Qui notabili infamia laborauerit ob debita, de quibus apud Prælatos conuictus fuerit, & ad omnia Ordinis officia, vltra pœnas ſibi ob delicta inflictas, perpetuò inhabilis exiſtat*. — Minoritæ quando debita contrahere poſſint

Vnde conſequenter quæritur. Quid ſit, *grauioribus debitis onerare Conuentus*.

Dico, id non poſſe determinari vniuerſaliter, ſed remittẽdum iudicio Diffinitorij, vt in ſimili affirmat *Rodriq. tom. 3. art.* — Debita grauiora quæ ſint.

2. de

Digitized by Google

a de grauatis ingenti ære alieno, ſecundum Bullam *Sixti V.* qui ad habitum ſunt inhabiles, pendet enim à iudicio prudentum, vt conſiderata qualitate Conuentus, & eleemoſynarum, quæ ſolent haberi, deductis victu, & veſtitu fratrum, factoq; calculo, quid vt plurimum obtineri poterit per quæſtuationes, tunc deduci poterit, ſi debita ſint grauia, & grauiora. Illa nimirum, quæ ſolui non poterunt, vel cum magna difficultate, vel cum admiratione creditorum, vel cum detractione ordinariæ ſubſtentationis fratrum. haberi etiam poterit ratio ad anni ſterilitatem, & copiam. Hæc enim omnia in re tam morali, & practica conſideranda ſunt. illud in primis certum eſt, debita debere eſſe talia, quibus Conuentus non ordinariè ſit grauatus, ſed extraordinariè, ex verbis *grauioribus*, & *onerare*, quæ grauiter pati debere Conuentum indicant, lege quæ diximus in *Comment.cap.2.ſtat.1.§.6.*

Quæritur etiam, An licentia Prouincialis, & Diſcretorum conſenſus debeatur eſſe explicita, an ſufficiat præſumpta, & qui priuandi ſint officijs.

Licentia Prouincialis ad contrahenda debita debet eſſe expreſſa.

Dico, debere eſſe expreſſam, quia hæc ordinantur ad conſiderandas vires Conuentus, ſi ſuffecturæ ſint ad onera debitorum, nam ad ignorata, & incognita non trahitur conſenſus, vt per *Barboſ.axiom.*53. & tantum valet illa clauſula, *Niſi cum licentia*, quantum, non fiat ſine licentia, vt apud eundem *dict.*217. & iſta importat quod actus aliter factus non valeat (vt dictus *Barboſa Dict.*371.*num.*2.) & ſubiungit, ſi dico nō poſſis facere, ſine licentia importat, quod debeas obtinere licentiam, nec ſufficit petere tantum. Eſſet enim fruſtratoria diſpoſitio, ſi Guardianus onerare poſſet Conuentum debitis & præſumere, ſibi licentiã, & conſenſũ, quod manifeſtè patet ex Statutis Valiſoletanis, ex quib. hoc ſtatutũ eſt elicitum ſicuti omnia alia poſtremæ collectionis, dicunt enim *ſimili pœna puniatur, qui debita contraxerit, non impetrata prius Superioris Scripta facultate*. Verum ſi daretur caſus præſentaneus, vt niſi contraheretur debitum, Conuentus graue damnum pateretur, & Prouincialis licentia haberi non poſſet, ſufficeret exquirere conſenſum Diſcretorum, & neceſſitati imminenti ſuccurrere, quia non eſt præſumendum in hac generalitate compræhendi caſus repentinos, & non præuiſos, fauet ratio ſtatuti nimirum ne grauetur Conuentus, & damnum patiatur, at ſi

pati-

patitur hoc damnum, & maius, ſi debita non contrahit, ſequitur intentionem Ordinis excluſiſſe hos caſus. Vide dicta in *Comment. cap. 2. Stat. 20. & 21.*

De ijs, qui priuandi ſint officijs &c. Dico eſſe Guardianos, de quibus in plurali ſermo habitus eſt, non Prouincialis, qui non onerant Conuentus. Quid ſi ſolus Prouincialis pręciperet contrahi debita? Reſpondeo non eſſe hac pęna mulctandum, quia lex non diſponit de Prouincialibus, ſed de Guardianis, vt de ijs, qui ſolent talia facere, alia tamen pœna corripi debet Prouincialis, qui contraheret debita ingentia in aliquo Conuentu ſine Diſcretis, quia vbi eſt par læſio Conuentus, par etiã pœna applicanda eſt, nam licet in pœnis non detur extenſio, nullo modo impunitus euadere debebit, ſed arbitrio Viſitatoris, vel Generalis eſt puniendus.

Onerantes debitis Conuentus, qui-què puniri mandantur, quinam ſint.

Quæritur etiam tertio, Quid ſit, *laborauerit notabili infamia propter debita.*

Dico, id conijci ex *Valliſol. 1593. cap. 6. tit. de debitis non contrahendis*, & antiquioribus *Neapolit. cap. 17.* & Vetuſtioribus *Salmanticenſibus cap. 6.* dicunt enim *Quia in multis Prouincijs loca, pleraque debitis adeo grauata reperiuntur, vt, & multorum damno, & ruinæ, & aliorum admirationi, & ſcandalo ſint, propterea aliorum indemnitati, & fratrum exiſtimationi conſulere cupientes, ſtatuimus, &c.* Infamia igitur prouenit eo quod frater malè audiat, quod apud hunc, & illum ſæcularem debitùm contraxerit, & non ſoluerit, & ideo de illo inter ſæculares murmuratur, ex quo reliqui fratres, & ipſa Religio infamata remaneat, vt remanent ipſimet ſæculares, qui debita quidem contrahunt, non autem ſoluunt, & quod decoctores, ideſt, qui debitam pecuniam, cum ſoluendo non ſint, auferunt, ſeu qui, vorato patrimonio, Creditoribus fidem fallunt, vt apud *Io. Caluinum in Lexico Verb. Decoctores*, ſint infames, dicitur in *l. 40. C. de decurionibus*, & ſimili nota ſignantur, qui bonis ceſſerunt ex debito. conſiderari, & verificari tamen debent particulæ Statuti *laborauerit notabili infamia*, quia non ſufficit, vt vnus debiliter conqueratur, ſed neceſſe eſt, vt notabiliter malè audiat de contractis debitis apud Ciuitatem, vel Vicum, iuxta regulas publici, & notorij, quod accidere poſſet etiam cum vno Creditore, à quo frater multa accepiſſet, & non ſatisfeciſſet. In his omnibus

Infames ob debitòrum contractionē, qui ſint.

Decoctores infames.

Præ-

Prelati, & Diffinitorij prudentia deſideratur, qui ſeruare debent ordinem iuris, dicit enim, *de quibus apud Prælatos conuictus fuerit*. Conuinci autem ſupponit inquiſitionem, vel accuſationem, aut denunciationem, examen Teſtium de notabili infamia tam apud fratres, quam ſæculares, quia vbi non diſtinguit lex, neque nos diſtinguere debemus, lex autē indefinitè ait, *qui notabili infamia laborauerit*. Poteſt autem hoc verificari tam quoad fratres, quam quoad ſæculares, quinimo ſi poſsit probari infamia per ipſos fratres, non debent examinari ſæculares. poſtea conſtante infamia debet conſtitui infamatus, & puniri, & pœna proprietariorum, & pœna contrahentis debita,

Proprietatis caſus quintus. Quintus Caſus eſt de capſulis, & cippis ab Eccleſijs amouendis, ſed quia de hoc diſputauimus ſufficienter in *Comment. cap. 4. Stat. 2. fol. 369.* eo Lectorem remittimus.

Caſus ſeſtus. Seſtus Caſus eſt *cap. 4. §. 1. num. 12.* Quod non recipiantur pecuniæ in Sacriſtis, Eccleſia, vel alio loco Conuentus, neque à Sindico, neque per Tertiarium, aut Seruitorē, etiam cum intentione illas deferendi ad Sindicum. ſub priuatione officiorum Guardianis, Vicarijs, Sacriſtis. & *num. 13.* & qui permiſerint, vel fecerint peti pecunias in Eccleſijs addita Subditis Carceratione per menſem, & confuſibili expulſione ab illo Conuentu, & *num. 14.* Et qui in vicis, & plateis ſteterint ad petendas eleemoſynas pro emptione comeſtibilium, & aliorum venalium, illa prætereuntibus oſtendendo, Sub ijsdē pœnis priuationis, & Carceris, & ſic non infligitur pœna proprietariorum.

Difficultas prima, An priuandus ſit Guardianus, quo neſciente, vel prohibēte Syndicus denarios in Cōuentu receperit.

Reſpondeo negatiuè, quia ignorans non punitur, neque impedire non potens, vt allegaui in *Comment. cap. 2. ſtat. 57 fol. 229.* Sciens autem poſtea Guardianus contumaciam Syndici, debet prohibere illi, ne negotia fratrum tractet, quouſq; Miniſter conſulatur, à quo remouendus eſt.

Difficultas ſecunda, An ſi deuotus dare velit denarios in Conuentu, & non extra, ibique reperiatur Syndicus, poſſit illos recipere ſine culpa, vel per Tertiarium deferri ad Syndicum.

Reſpondeo affirmatiue, ſi fiat ſine ſcandalo, & ſecreto, nam hæc

hæc prohibitio, non redolet proprietatẽ, aut regulæ tranſgreſſionem, ſed cautelam quandam, & odium pecuniarum tam reſpectu fratrum, quam Sæcularium qui ſcandalizari poſſent, & non eſt putandum in caſu præciſo, voluiſse Capitulum generale impedire effectum eleemoſinæ, vbi nulla eſt culpa. De Guardiano autem, & fratribus, qui in Conuentu, & Eccleſia recipere facerent pecunias à Tertiarijs, deferendas Syndico, oppoſitum ſentio, quia tunc ipſi fratres reciperent pecunias per interpoſitam perſonam, etiam ſi dans illas, ſubſtitueret Tertiarium ad eaſdem deferendas, quia licet non ſit extra diſpoſitionem Decretalium, eſt nihilominus contra ſtatuta Ordinis, qui inhabiles declarat, pro hac ſubſtitutione Tertiarios, tanquam, qui ſunt de corpore Conuentus, &. facillima eſt talis commiſſio, & inſeruire poſſent Guardianis & fratribus pro burſarijs & ſic etiam conſentiente datore, eleemoſynæ, et motu ſuo proprio, committente delationem pecuniarum. Sentio, puniendos eſſe Superiorem, et fratres conſentientes, hac tamen reſtrictione adiecta, dummodo talis commiſſio non fieret extra Eccleſiam, et Conuentus ambitum, quia in eo caſu, nulla eſſet violatio ſtatuti, nam in *Congregatione Generali Romana ann.* 1615. in qua tale Statutum conditum fuit ſpecialiter cautum eſt, *Id fieri poterit, ea tamen lege, vt intra clauſtra Conuentus, aut Eccleſia, nec Tertiarius, nec ſeruus illam recipiat, & Guardianus, qui contrarium permiſerit priuetur officio.*

Denarij an recip: ſi ſ vn dico in conuentu.

An à Tirtiarijs.

Difficultas tertia, An omnis quęſtus pecunię in noſtris Eccleſijs ſit interdictus.

Reſpondeo, omnis, qui fiat pro fratribus, non item qui fieret pro pia cauſa aliorum Secularium, puta ſi in Eccleſia Ordinis concionaretur, et commendaretur eleemoſyna pro pauperibus Vrbis, hoſpitali, monialibus etc. fieretquè miniſterio Secularium, tunc nulla ſcandali, vel tranſgreſſionis paupertatis ſpecies, nec repugnat ſtatutum, dum diſponit. *Quam pœnam ſubeant, qui intra Eccleſias noſtras quouis prætextu, aut titulo ſiuè inter prædicandum, ſiue alio quouis tempore eleemoſynas pecuniarias peti, aut fecerint, aut permiſerint*, quia hoc refertur ad fratres, vel fratrum vtilitatem, qui poſſent illas petere pro fabricis, veſtibus, infirmis, libris, debitis, &c. hi nimirum prętextus, et tituli nullatenus ſuffragari debent, quin Guardianus

Minoritis omnis quæſtus pecunię in eccleſijs eſt interdictus.

dianus

dianus, & Subditi tranſgredientes grauiter puniantur, quia hoc eſt contra modum inductum ab Eccleſia Romana pro ſubſtentatione fratrum, vt nimirum erogantes eleemoſynas alios ſubſtituant ad applicandas illas neceſſitatibus fratrum: qui autem ſtipem conferunt inter concionandum, hanc intentionẽ non habent, nec alios loco ipſorum deputant ad expendendũ pecuniam, quę proinde remanet in manibus fratrum, vnde peccant mortaliter, non tantum ratione ſcandali, quin etiam contra præceptum regulę, illiuſquè Apoſtolicam declarationem. Hac conſideratione excluſa non potuit Religio prohibere quęſtum pecunię in Eccleſijs, nam mos eſt in aliquibus Eccleſijs noſtris, quæ ſolent eſſe veluti Matrices Vrbium aliquarum, vt Concionator, ad inſtantiam Ciuitatis, Epiſcopi &c. commendet pias cauſas ſæcularium, vel aliorum, extra Minoricam Religionem, quod ſi non fieret, eſſet ſcandalum, & offenderentur Prælati, & Moderatores, vt exempli gratia, fit in Eccleſia Aracęlitana Romę, in qua tempore quadrageſimali, vel Papę Vicarius, vel eiuſdem Viceſgerens, vel populus Romanus, nunc hunc, nunc illum, fidelium eleemoſynis commendent, & colligitur eleemoſyna per ſæculares, & Commendatoribus per eoſdem traditur ſtatim, abſquè vlla mora, vel opera fratrum, & ſic in alijs Eccleſijs, nec vlli dubium eſt, quod ſi ad tales eleemoſynas, vel mentito colore, vel deordinato affectu, fratres inhiærent, quod culpam mortalem committerent, & duplici animaduerſione digni eſſent, dum ementita pietate, ſordido vacarent affectui.

Difficultas quarta, Quid ſit confuſibiliter ab illo Conuentu expelli.

Confuſibiliter expelli quid ſit.

Reſpondeo antequam expellatur, vocari debet coram Cõmunitate, ibiquè ſugillari, & verborum flagello percuſſus liuorem pudoris contrahat, atquè audita culpa, quam commiſit, rubore ſuffundatur, & erubeſcat, ſibi in pœnam, alijs in exemplum, & ad terrorem. Hinc diſtinctio illa confuſionis bonę, & malę. *Dan.3. Quoniam non eſt confuſio confidentibus in te.* De confuſione per peccatum in conſcientia mala. Vnde Chryſoſtomus, *leuis eſt Confuſio, ideſt, modica, vel nulla, ſi tantum confuſus coram hominibus eſt, non coram Deo,* inquit, *Lyranus,* & *ad Roman.6. In quibus nunc erubeſcitis,* vbi *Auguſtinus de verbis Apoſtoli ſer.27. eſt quadam temporalis confuſio;*

ſio, ſcilicet perturbatio animi, reſpicientis peccata ſua, & reſpectione horrentis, & horrore erubeſcentis, & erubeſcendo corrigentis, qui in illud pſal.30. *Non confundar in æternum*, ait, *eſt confuſio æterna, de qua liberari petit, & eſt temporalis ad horam, quæ prodeſt*, & in illud *pſalm*.43. *Tu ſcis improperium meum. & confuſionem meam. Confuſio* (inquit) *eſt quæ mordet conſcientiam verecundia, quando, & frons pro falſis erubeſcit*, & in illud *pſal* 68. *Confuſio faciei meæ cooperuit me*, inquit *Lyranus homo confuſus ſolet faciem operire, & ſe, quantum poteſt abſcondere.*

Proprietatis caſus ſeptimus.

Septimus caſus eſt in eod. *cap*.4.*num*.16. de recurſu ad pecuniam, in neceſſitate, & cum licentia Miniſtri, & opera Syndici &c. ſub pœna proprietariorum.

Sed de hoc egimus in *Commentar. cap*.4.*Stat*.2. *fol*.370. vbi de quæſtu, receptione, de atione, tactu pecuniæ. Vide ibi.

Proprietatis caſus octauus.

Octauus caſus eſt in *cap* 5.§.1 *num*.4 *Laboris Merces* (*ſi pecuniaria fuerit*) *per ipſos ſoluentes, Apoſtolico Syndico conſignetur, ſin minus Superioribus integre aſſignetur, contrauenniens proprietarius eſto*, cui ſimile eſt illud *cap* 6.§.1.*num*.21. de Aromatarijs, ne vendant medicinas, vel minimum quid, eſt enim mercatura, & ipſo iure paupertatis prohibita, præceptum regulæ *cap*.5. *de mercede verò laboris pro ſe, & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant, præter denarios, vel pecuniam, & hoc humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis Sanctiſſimæ Sectatores*. Sed circa hoc examinanda eſt.

Difficultas prima, cum pecunia, per ſcribentes in regulam, diſtinguatur à denarijs, quia iſti ſunt ſignata monera, illa quid quid vendi poteſt, quid intelligit, per illa verba, *ſi pecuniaria fuerit?*

Merces pecuniaria, quæ prohibetur, qualis ſit.

Reſpondeo, intelligit Statutum denarios, qui indiſcriminatim pro pecunia accipiuntur, vt diximus *in Commen.in cap*.4. *Stat*.2.*fol*.367. & relinquit laboranti, vt ipſe recipere poſſit res ipſas traditas pro mercede laboris, ſecundum regulam, non quidem venales, ſiue vendendas, ſed in vſus fratrum conuertendas, vt de *Beato Iunipero* in Cronicis refertur, quod laborabat in excuſſione nucum, quarum aliquas in cibum fratrū ferò in habitu deferebat, quia licet quodlibet vendi poſſet non tamen induit rationem pecuniæ, niſi quando ea intentione recipitur, vt vendatur, & tunc eſt contra regulam.

Diffi-

Difficultas ſecunda, eſtò quod ſoluens mercedem det fratri laboranti rem, quæ in vſus fratrum expendi non poſſet, niſi venderetur, puta ſericum, aurum, argentum, lapides pretioſos (non enim eſt contra regulam fratrem peritum in his artibus vacare poſſe textrinæ opificio, & cætera, an poſſet frater operarius ipſe deferre Syndico ſupradictas res, quæ ſtrictè veniunt ſub nomine pecuniæ, iam vetitę recipi.

Minorita operarius an poſſit ad Syndicum deferre res venales, in mercedes receptas.

Reſpondeo poſſe, quia prohibitio ſe tenet ex parte nummorũ, qui recipi non poſſunt, non vero ex parte pecunię materialiter ſumptæ, quæ prohibita non eſt deferri, tanquam a baiulo ſicuti non eſt proſſibitum, ſi quiſpiam diceret fratri, obſecro, defer hunc ſerici inuolucrum tali meo amico. Vide locum citatum Commentariornm in Superiori difficultate, & quando *Hugo, Piſanus,* & alij dicunt, quod non poſſumus recipere omnem materiam pro mercede, vt eſſet aurum, &c. intelligunt de receptione in regula prohibita, non in baiulatione. Et in caſu, quo fratres vti deberent illa materia, non ad Syndicum deferre, & tandem quando recipiendi illam non adeſſet neceſſitas legitima, ſecundum declarationes *Nicolai 3. & Clemen. V.*

Difficultas tertia. Quid eſt illud, & *hoc humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, &c.*

Quæ humilitas neceſſaria eſt Minoritis in recipienda mercede laboris

Reſpondeo, ſenſus regulæ eſt *Ne mercedis exactio turbet debitores, aut extra modum mendicantis degeneret*, inquit, *Sanctus Bonauentura* in hunc locum. *Non enim cum imperio, vel contentione, vt Domini petere debent, ſibi competentia pro labore: ſed obſecrando, vt pauperes, nihil ſibi proprietatis habentes vnde Sanctus eos non ad litem, ſed ad eleemoſynam recurrere voluit, ſi quando laboris pretium non daretur*, inquit, *Hugo de Dina Quæ tria verba ſumme exprimunt pauperem vſum, quem nos dicimus cadere neceſſariò ſub voto reſpectu ad eminentiam noſtri ſtatus*, inquiunt *quatuor Patres Ordinis, & hoc humiliter, &c id eſt ſine abſque omni iuriſdictionali repetitione vel appropriatione, nec aliquatenus tanquam ſua, ſed potius vt aliena, notat etiam, quod nunquam dicit, quod operas ſuas vendant, vel conducant. Sed dicendo, de mercede labori, oſtendit ſe principalius loqui de opere, quod ſit in re, vel materia alicuius Domini, &c.* inquit, *Petrus Ioannis*. Interdicitur autem

quod-

quodcunque pactum faciendum pro mercede laboris habenda, & hoc oſtendit B. *Franciſcus dicens, & hoc humiliter &c. quia non cum lite eſt petenda, & tanquam eis danda ex debito, ſed vult, quod quidquid datur, pro neceſſitate accipiatur ſine lite, magis habendo reſpectum ad eleemoſynam, quam ad mercedem*. Inquit *Serena conſcientia ex Piſano, & Aluaro Pelagio quaeſt.71*. Patet igitur vbi puniri debeat frater laborans, & vbi non, & quomodo iuſtificetur prohibitio, quae ſubinfertur eod. *cap.5.num.5*. Ne ſub poena proprietarij, & alia grauiori arbitraria Superiori, fratres vendant opera, quae faciunt, ſine Generalis, vel Prouincialis expreſſa licentia, quia vt dictum eſt ſupra *caſu 2.diff.2*. vendere eſt actus dominij, & ſi frater non poteſt petere, niſi eleemoſinaliter mercedem laboris, quomodo poterit vendere opera ſua? vide diſputata ad *Commentar: Stat.16.cap.5.fol.464*. ſed hic conſurgit

Difficultas quarta, quomodo poterit Praelatus concedere licentiam Minoritae, vt ſua opera vendere poſſit?

Reſpondeo, iam in fine Statuti cauetur. *Declarantes quod licentia Superioris nunquam intelligitur data pro venalibus, ſed pro communitate, & pijs cauſis*. Verum non euacuat difficultatem ſupraపoſitam, quia dicitur *Ne venale quis faciat, ſine expreſſa licentia Generalis, aut Prouincialis*. Nam ſequitur ergo cum licentia poterit, ex communi principio, *exceptio firmat regulam in contrarium*, à nobis in Commentar. pluries allegato, vt videre eſt in Iudice, quod poſtea caueat, non intelligi conceſſam pro venalibus, eſt contradictio clara. Reſpondeo tamen, ſibi non contradicere Statutum, quia non reuocat abſolutè, ſed *Pro communitate, & pijs cauſis*, ergo pro his poteſt concedi licentia vendendi opera, non autem pro fratribus particularibus, vt declarauit *Capitulum Salmanticenſe, Licentiam Miniſter non concedat eis, niſi pro communi vtilitate Conuentus, & non pro commoditatibus particularibus laborantium: Poſſint tamen Miniſtri, & Guardiani ſi eis expedire videbitur, de pretio laboris, alicui neceſſitati fratrum laborantium, quam eis Conuentus teneretur prouidere, ſatisfacere*. Conceditur ergo venditio operum, ad communitatis beneficium applicanda, neque eſt contra regulam, quia nobis conceditur laboritium, tanquam precipuus modus noſtrae ſuſtentationis, *cap.exiie.de verb.ſignif.in 6.§.Nec quidquam ex his*.

Quomodo opera fratrũ vẽdi poſſint

Vel de ijs, quæ mendicantur humiliter, vel de ijs, quæ conquirun tur per laboritium, ſuſtententur, qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expreſsè. Et ſicuti poſſumus recipere neceſſaria ob laboritium ſpirituale, officia nimirum, ſacrificia, &c. ita ob materiale, tota difficultas eſt de acquiſitione materiæ laboritij, & venditione. Sed poteſt eleemoſynaliter peti, & poſtquam opera facta fuerint dari Syndico, vt diſtrahantur, vel vendantur, aut in res, communitati neceſſarias commutentur, illo ſemper ſaluo, vt in laboribus, & operibus, nec laborans, nec Conuentus oſtendant ius habere, ſicuti verè non habent; poteſt etiam Superior concedere licentiam fratri, habenti Matrem, aut Patrem, ſiue ſorores pauperes, vt ſuas operas applicet ad ſubleuandam ipſorum inopiam, ſicuti de facto ſolet concedi licentia, vt celebret, & eleemoſynas applicet ad eundem effectum, quare poterit dicere parentibus, vt materiam operum ſibi prouideant; & confecta opera tradere eiſdem vendenda, & applicanda. Sic Paulus, quę ſibi, & ijs, qui ſecum erant, miniſtrabat per labores manuum, & iſte eſt ſenſus ſtatuti, & regulæ.

Laboritij materiam quomodo Minorita cóparare poſſit.

Nonus caſus eſt in *cap. 6. §. 1. num. 4.* de eo, qui ſibi appropriat locum, vel cæl'am, &c. ex verbis *regulæ cap. 6. fratres nihil ſibi approprient, nec domū, nec locū, nec aliā rē*, quæ appropriatio declaratur; *dum poſt acceptam recedendi licentiam, remanere procurat, qui ue extraneos, ſiue ſubditos, ſiue Superiores, habere in loco natiuo recuſat*. de quo mentem *S. Bernardini*, & Ordinis *in Comment. cap. 6. ſtat. 2. fol. 475.* aperuimus.

Proprietatis caſus nonus

Difficultas prima. Si expertus talem locum ſibi ad ſanitatem propitium, quærat ab illo non recedere, ſiue per fratres, ſiue per ſeculares, determinatus parere, poſtquam, audita ſua neceſſitate, Superior in receſſus ſententia perſeuerauerit an iudicandus ſit in foro exteriore proprietarius, &c.

Minorita procurans remanere in aliquo Conuentu, quando cenſendus ſit proprietarius.

Reſpondeo negatiuè, quia in iſta reflexione, neque inobediens, neque proprietarius apparet. Nam licet de perfectione obedientię ſit obedire ad nutum, & non replicare, attamen non eſt contra ſubſtantiam voti, indicere ſuo Prælato neceſſitatem corporalem, ſicuti non tollit debitam Papæ obedientiā, qui recipiens illius reſcriptum, apud ipſum Pontificem, cur non obediat, rationes exponit, *quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris, quod praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum* ſcribit

bit Alex.3. Archiepiſcopo Rauennati *cap. ſi quando. de reſcriptis* Idem currit in eo, qui eſſet à confeſſionibus alicuius Principis, vel Prælati, aut inſignis benefactoris, ſi iuſſus diſcedere, vel ipſe, vel ſuus filius ſpiritualis id Prælato inſinuaret.

Difficultas ſecunda, ſi haberet iuſtam cauſam recuſandi extraneos à natiuo Conuentu, puta quia damnoſos, quia non vtiles, quia non gratos Patriæ, &c. an eſſet loci proprietarius. — Nolens in cõuentu natiuo exteros habitare an ſit proprietarius.

Reſpondeo negatiuè, quia hoc non eſt appropriare, ſed defendere Conuentum à futuris offenſis, attamen poſtquam has cauſas Prælato, vel Diffinitorio publicauit, et perſiſtatur in collocatione exterorum, ipſe tenetur cedere, quia (niſi velit eſſe proprietarius) non habet in hac parte obligationem iuſtitiæ, ſed charitatis, et ſufficit manifeſtaſſe periculum imminens remittendo diſpoſitionem familiæ, et Conuentus illis quorum intereſt ex officio, quia ſubditus tenetur obedire Superiori, non tantum in claris, ſed etiam, quando dubitat, an Prælatus præcipere poſſit, et quæ præcipiuntur ſint ordinata ad bonum, necne, quia potior eſt conditio Superioris præcipientis in dubio, et eſt in poſſeſſione iuris præcipiendi: etc. et præceptum Superioris præſumitur iuſtum in dubio, tanquam illius, cui ſe gubernandum vice Dei tradidit, vt ex *Auguſtino contra Fauſtum lib.22.cap.74. & 75. & Couar. regula peccatum par.1.num.5.* docet a *S. Fauſto de voto obedientiæ q.59. per totum*, vbi copioſè rem multis comprobat, & licet ſubditus in ijs quæ ad ſuã perſonã, honorem, & famã non teneatur obedire, quando vel illi conſtet, preceptũ Superioris contra hæc bona pugnare, vel quod probabiliſſimè dubitet, vt in ſubſequentibus quæſtionibus dictus à *S. Fauſto* diſcurrit, tamen, cum Conuentus, & fratres ad illum non pertineant, nollo modo poteſt in his ſe ingerere; & ſi aliter facit, puniendus eſt, & tamquam inobediens, & tanquam proprietarius, & bono regimini rebellis. — In dubio ſubditus tenetur obedire Prælato præcipienti

Difficultas tertia. An procurare reuocationem per fratres: inducat pœnas haſce? — Procurans remanere in Conuentu aliquo mediãtibus, fratribus, an ſit punibilis

Reſpondeo negatiuè, quia licet ſtatutum dicat: *Qui poſt acceptam obedientiam recedendi, remanere in aliquo loco procurat*. Tamen id fieri miniſterio Secularium; & vt ſic inducere pœnas declarat ſtatutum Valliſoletanum, *Secularium medio reuocandam procurarit tunc loci appropriator, & uiolatæ paupertatis reus ſit*. Quod acceptum eſt ex *Farinerij cap. 7. de* cor-

correctione delinquentium per perſonam aliquam extra noſtrum ordinem exiſtentem , & alio loco, *dicimus autem appropriatores locorum, quibus ſi dantur obedientia recedendi, procurant eas per preces ſæcularium reuocari*, quæ ad verbum replicata fuere in *Salmanticenſibus cap.6.* Hoc autem non eſt intelligendum, quod procurantes per fratres non ſint proprietarij, vt diximus, ſed quia eos Religio non punit iudicans, non adhuc ſibi locum appropriaſſe, nec expedit omnia ad iudicium reuocare.

Proprietatis caſus x.

Decimus caſus eſt eiuſdem *cap.6.num 5.* §. 1. *Qui cellæ, vel arcula clauem, exiens, Superiori, uel alteri non conſignat, puniatur, ut Proprietarius Prouincialis arbitrio*, de hoc in *Commentarijs ad Statut cap.6.Stat.*1. cui addo diuerſitatem vltionis, nam declarandus erit proprietarius, non abſolutè, vt cæteri *Sed Prouincialis arbitrio*. quia ſcilicet potuit eſſe obliuio, ad breue tempus, ex præſumpta licentia Guardiani, quia non habuit fratrem fidelem, cui illam committeret, eo quod in cælla continerentur ſcripta ad conciones, vel Theologiam, literæ miſſiuæ, continentes ſecreta, maximè, ſi qui egreditur eſſet Pater Prouinciæ, cui eiuſdem negocia commendarentur, & in hac conſideratione æquè veniunt Guardianus, & alter quilibet, quia vterquè ob curioſitatem poterit exeunti Patri eſſe ſuſpectus, quotieſcumquè enim abſcedat ſuſpicio, quod non reliquerit clauem, quia noluerit cellam, & in illa cōtenta, ſubeſſe imperio Guardiani, ſed ſecum detulerit, ad cælanda ſecreta, quæ propalare non tenetur, tunc Prouincialis inclinare debet in partem magis piam, & non declarare exeuntem proprietarium.

Clauim cællæ deferre quando oleat proprietatem.

Epiſtolam quando ſubditus non teneatur ſuo ſuperiori tradere continentem ſecreta.

Et occaſione huius declarationis obiter dico, nequè teneri ſubditum dare Superiori epiſtolam, in qua aliquod ſecretum contineretur, quod reuelatum, in alicuius fratris, vel ſæcularis vergeret præiudicium. Et ratio eſt, quia ſicuti non tenetur reuelare ſecretum tale, ſibi auriculariter communicatum, etiam ſi Superior id per obedientiam, & cenſuras, ſibi reuelandum iniungeret quia de iure naturæ claues ſecreti apud ſe tenere debet. *Syluester uerb. ſecretum.* qui citat *Archid. Vlpian. in l.3. ff. qui tabulas depoſiti*. qui ait, *ego arbitror, & iniuriarum agi poſſe, ſi hoc animo recitatum eſt teſtamentum quibuſdam præſentibus, ut iudicia ſecreta eius, qui teſtatus eſt, diuulgarentur*. *Nauarr. cap.18.num.52. P. Nauarr. lib.2.*

Secretò cōmiſſa non reuelanda.

cap.

Digitized by Google

capit. 4. numer. 459. Molina tomo 4. tract. 4. diſputat. 4. a Sancto Fauſto in terminis, *de voto obedientiæ quæſt. 57. num. 5.* & alij communiter, qui affirmant, reuelantem alterius Secretum, ſibi ſub ſilentio commiſſum, ſine rationabili cauſa, vltra peccatum mortale, teneri ad reſtitutionem. Quinimo neque tenetur dicere illud Iudici ſub iuramento interroganti, ſed debet vti æquiuocatione, quia Iudex non poteſt cogere ad reuelandum illud, quod alteri commiſſum eſt, conſeruandum ſub obligatione naturali. *Bañes 2.2. q. 69. art. 2.* vbi *Aragonia, & Salonius, Valentia tom. 3. diſput. 5. quæſt. 13. puncto 2. Rodriq. p. par ſum. cap. 79. num. 13.* & alij. Neque vrget præceptum regulæ, quod frater Minor tenetur obedire *in omnibus, quæ non ſunt contraria animæ, & regulæ*. Nam hoc eſt contrarium animæ, quia eſt contra ius naturæ. Et de literis aliorum non aperiendis, nec legendis, vnde fama proximi læderetur, vel aliquod illi damnnm adueniret; eſt concluſio omnium, id vetari ſub peccato mortali. *Molina tract. 4. diſp. 36. n. 2. Nau. ibid. n. 53. Rodr. ſupra tom. 2. c. 53. nu. 2. Azor. tom. 3. lib. 13. cap. 31. dub. 16. Filliuc. tract. 40. c. 2, quæſt. 2. num. 63.* Quibus addo, quod ſi Prælatus vi extorqueat literas continentes ſecretum, & qui illas habebat, proteſtetur de continentia ſecreti, puniri debet actione iniuriarum, vt ex *Vlpian.* retuli, egreditur enim extra Sphæram ſuæ iuriſdictionis. Sed inquies, quomodo conijciet Prælatus ſubditum vera dicere? ne illi accidat, vt alteri, cui dicebat Subditus ſe habere ſcripturas ſpectantes ad S. Officium, quibus à multis parcitum fuerat, & tamen erant literæ Superiorum, quas ipſe hinc inde ſurripuerat, & apud ſe in quodam inuolucro conſeruabat. An inquam Superior credere teneatur ſimplici dicto ſubditi, quod non reliquit clauem, quia in cella, vel arcula continebantur ſecreta magni momenti. Reſpondeo id eſſe venandum ex qualitate perſonæ optimis moribus præditæ, mendacium dicere non conſuetæ, &c. Sub iuramenti Religione id atteſtantis, &c. in hoc conſiſtit arbitrium Superioris, qui in Rei fauorem inclinare debet, poterit tamen illi præcipere, vt poſthac talia in cella non teneat, quia aliter ſuo iure vtetur.

Vndecimus caſus eſt eod. *cap. 6. nu. 6.* de eo qui tenet libros, & alia apud ſæculares ſine licentia Superioris; & *num. 12.* ne libri diſtrahantur ſine licentia ſub pœna ſuſpenſionis, & præ- Proprietatis caſus xi.

 cepto

cepto obedientiæ, & *num.* 13. ne extrahantur libri è formalibus Bibliothecis ſub pœnis per Pontifices ſancitis, omnia hæc formalem proprietatem oſtendunt, ac dominium.

Conſeruare res apud ſæculares, quādo fit caſus proprietatis

Circa primum ſtatutum aduertendum eſt; eſſe proprietatē tenere aliquid apud ſæculares, quando non fieret cum ignorantia, vel inaduertentia; hæc enim excuſarent à culpa, & à pœna. Quando item teneret illud per breue tempus, animo reducendi illud ad Monaſterium, vt ſi illa repoſuiſſet, quia tunc temporis non poterat ad conuentum deferre, ſed intendebat quanto citius adſportare; quia tunc ceſſat malitia, & apparet moralis executio legis, quæ debet habere ſuas circumſtantias, ſicut omnis alius actus moralis, qui pendet ex hoc, & nunc, quibus non ſeruatis non rectè fieret. Item licentiam Superioris ſufficere præſumptam, vt pluries dixi in *Comment. ad Stat.* Vide *in Indice verb. licentia.*

Circa ſecundum notandum, quod licet non dicat ſtatutum, ſub pœna proprietarij, debet declarari, quod vltra pœnas proprietariorum debet ſuſpendi per Eccleſiaſticam cenſuram, & peccat mortaliter violans præceptum obedientiæ, quia vēdere, donare, alienare, commutare ſunt formales actus dominij, & proprietatis, & ideo compræhenduntur ſub pœnis in proprietarios latis. neque hoc eſt extendere pœnas, quia in ſecundo caſu ſupra poſito, his pœnis puniūtur vendētes &c.

Pœnæ extrahentium libros è bibliothecis.

Circa tertium ſciendū eſt emanaſſe Conſtitutionem à *Pio V.* anno 1568. 2. *Nouembris*, in qua *motu proprio, & ex certa ſcientia Vniuerſis, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus, & Regularibus cuiuſcumquè ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant etiamſi Pontificali dignitate præfulgeant, mandat ne ex Bibliothecis Fratrum Minorum de Obſeruantia, aut earum aliqua librum aliquem, aut quaternum furto ſubtrahere, quoquo modo præſumant, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ Sedi Apoſtolicæ reſeruatæ niſi in mortis articulo*. Quas pœnas aggrauauit poſtea *Sixtus V.* anno 1587. 3. *Octobris*. *Ne quis Generalis, Prouincialis, Commiſſarius, Guardianus audeat, vel præſumat, per ſe, vel per alium, vel alios, nec pro minimo quidem temporis ſpacio libros, quinterna, folia, nec res alias, nunc, & pro tempore exiſtentes in Bibliothecis Fratrum Minorum de obſeruantia, dedictis Bibliothecis amouere, adſportare, tollere, vel amoueri facere, vel conſulere*

nequè

nequè verbo, vel facto, in aliquo ex prædictis alicui auxilium, aut opem præſtare, quinimo teneantur notificare, ſi quid factum, vel intentatum contra, et in præiudicium dictorum Fratrum, & Bibliothecarum, audiuerint, ſeu ſciuerint, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & excommunicationis &c. & Guardianis mādauit ſub iiſdem pœnis, ac priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, & inhabilitatis in poſterum, ne audeant exercere officium, niſi prius coram Diſcretis confecerint inuentarium librorum &c. quinternorum, foliorum, & rerum in Bibliothecis exiſtentiū, cum nominibus authoris, numeri, foliorum, anni, & loci impreſſionis, coopertureque dictorum librorum ſubſcribendum ab ipſis, & conſeruandum, vbi ſolent reponi claues eleemoſynæ, et conſignandum, cum reuiſione etc. ſucceſſoribus, et reuidendū à Prouincialibus, et Viſitatoribus ſub pœnis etc. ſed ad petitionem Cardinalis *Matthæi Protectoris ordinis 19. Maij* 1592 *Clem. VIII.* abſtulit excommunicationem, remittendo reliquas pœnas vſquè ad 20. dies, poſt ſuſceptum officium Guardianatus. & ann. 1600. 2. *Octobris*, pœnas in totum abſtulit idem Clemens ad petitionem *P. Franciſci à Soſa Miniſtri Generalis*, eas ſolummodo perſiſtere volens contra eos, qui defraudarent, & obſeruari Conſtitutionem citatā *Pij V.* hæc ex *Rodriguez tom. 2. quæſt. 129. art. vnico*. itaquè ſtatur nūc Conſtitutioni *Pij V.* & de ſurripiente furto, libros &c. ſed cirhoc eſt.

Difficultas prima, quid nomine Bibliothecæ veniat in hac Conſtitutione, et ne libera nobis tribueretur errandi facultas, addit ſtatutum. *Bibliothecis formalibus* clarè innuens diſtinctionem Bibliothecarum, formalium, & non formalium. Porro Bibliotheca duo denotare poteſt, nempe armaria, & loca, in quibus reponuntur libri, & libros ipſos; do verba *l. librorū ff. de legatis, et fideicom.* §. *ſed ſi Bibliothecam. ſed ſi Bibliothecam legauerit, vtrum armarium ſolum, vel armaria continebūtur, an verò libri quoquè, quæritur? nam et locum ſignificari Bibliothecam eo, alias armarium* &c. & *l. labeo. (quæ eſt* 50.) *ff. de contrahenda emptione*. Bibliotheca accipitur pro libris. ergo omnis locus publicus, in quo libri continentur (de priuatis enim non eſt ſermo) nomine Bibliothecæ venit, & ſic difficile eſt inuenire diſtinctionem Bibliothecæ formalis, à non formali. In Statutis *Benedicti XII.* publicatis in Bibliothecę quæ dicatur

Capitulo generali Catburci an. 1307. *cap.* 11. diſponitur de libris particularium fratrum, & communitatis. *libri autem ad Communitatem Prouinciæ pertinentes diſtribuantur in Prouinciali Capitulo, per Miniſtrum, de conſilio, et aſſenſu Diffinitorum cuſtodiæ. Item ordinamus, quod libri Communitatis Prouinciæ, non poſſint extra Prouinciam, nec libri cuſtodiæ extra cuſtodiam, cuius erunt, diſtribui. et in Barcinonenſibus cap.3. §. 9. libri fratrum defunctorum applicantur Bibliothecis communibus Prouinciæ, ſub pœnis à Pontificibus latis contra extrahentes, fraudantes, vel diſtrahentes.* In ſtatutis autem *Alexandrinis cap.* 5. *Prouideatur in quolibet conuentu, ut omnium librorum fiat diligens collectio, et illorum Cuſtodiæ vnus probus, vel duo de Conuentu præficiantur cum authentico inuentario.* Tandem in *Vrbanis* nouiſſimis *Patrum Conuentualium cap.* 5. *tit.* 11. *In inſignioribus Conuentibus, vbi præſertim Gymnaſia, ſeu ſeminaria erecta fuerint, Bibliotheca inſtituatur, Armaria, libri, aliaquè res ad eam ſpectantes diligenter parentur, &c.* ex quibus vetuſtatis monumentis colligere licet Bibliothecam includere locum, armaria, & libros ſpecialiter à Superioribus Prouincialibus deſtinata, ac nomine Bibliothecæ inſignita, & non quamcumquè collectionẽ librorum, ſed notabilem, & conuentui magnitudini correſpondentem, & ſub hac ratione puto dici Bibliothecas formales, quia ſi non eſſent hac notione concipiendas, venirent nomine Bibliothecæ omnes paruæ adunationes librorum, quę communiter tale nomen non merentur. Non enim apud vulgus appellantur Bibliothecæ, quotquot Armaria, aliquos libros continentia, ſed conſpicuę domus, cum multis, & diuerſis libris, ſuis thecis diſpoſitis, & in hac parte mihi diſcurrendum venit, ſicuti de clauſura, de qua nos in *Comment. Stat. cap* 11. *Stat.* 5. *fol.* 776. Illa enim non dicitur talis ad incutiendas pœnas, in ipſius violatores, niſi ſpecialiter fuerit per Superiorem declarata, vel à conſenſu. & conſuetudine, &c. itaut ſit Bibliotheca, quæ auferentibus ex illa libros cenſuram, & pœnas intentet, debet declarari à Superiore, vel ex communi conſenſu Conuentus vocetur, & habeatur pro Bibliotheca, ſuis foribus obſerata cum deputatione Cuſtodis, ſed de hoc vltimo non ita rigoroſè ſentio, quia poteſt clauis teneri à Guardiano &c. vel tumultuariè huic, vel alteri, iuxta occaſiones tradi, vt

aliquan.

Digitized by Google

aliquando ſolet fieri, cum magno Bibliothecarum detrimento; Vnde non ſine cauſa *Sixtus V.* cauerat, ne Guardiani officia inchoarent, niſi confecto ſolemniter inuentario librorum, quia hoc maximè conducit, ad conſeruationem Bibliothecarum, & ſplendorem Conuentus. Nec à ſe talem cautelam inuenit, ſed eam accepit à priſcis inſtitutis Religionis *Alexandrinis* citatis, quibus cauetur, *Guardianus omni anno infra duos menſes, poſtquam eſt in officio, teneatur fratribus collectis libros oſtendere, & inuentarium renouare, & videre. Benedictinis* citatis. *Ordinamus, quod Guardiani in ſua nouitate infra vnum menſem, poſtquam officium Guardianatus eſſumpſerint, & in Conuentu ſuo fuerint, teneantur in præſentia Conuentus ſui facere fieri Inuentarium de omnibus libris; qui in ipſo Conuentu fuerint, &c. & huiuſmodi inuentaria renouentur annis ſingulis in præſentia* Conuentus. Quæ inuentaria conficienda eſſe præcipiunt omnia deinceps edita ſtatuta, vt hæc, quæ commentamur, *cap.* 12. §. 4. *In locali Archiuio conſeruabuntur* Inuentaria *librorum, tum qui in Bibliotheca ſunt, tum qui fratribus accommodantur*, & alia.

Difficultas ſecuda, An non exiſtente in vſu iſta diſpoſitione Apoſtolica, auferentes è Bibliothecis libros ſint excommunicati?

Reſpondeo negatiuè, quia in ius poſitiuum datur præſcriptio, & conſuetudo in contrarium abrogat illud, dummodo fuerit legitimè præſcripta, *Medina* 1.2.*quaeſt.*97.*art.*4.*conſ.*3.*Miranda* 2.*tom.quaeſt.*30.*art.*11.*Rodriq.tom.*1.*quæſt.*60.*art.*1.*& quæſt.*68.*art.*1.*Sa verb.conſuetudo num.* 3. equidem variari obſeruantiam harum Conſtitutionum, patet ex illarum correctione, à Superioribus impetrata.

Vbi conſuetudo extrahendi libros viget, non incurrũtur pœnæ.

Difficultas tertia. Vbi eſt in vſu, an cuiuſlibet libri, quinterni, vel ſolij ſurreptio, inducat pœnas, & quas?

Reſpondeo Verbum *præſumant*, requirit temeritatem, vnde bona fides, & ignorantia, etiam craſsa excuſaret. *Peirinus in ſimilem Conſtitutionem quartam Vrbani VIII. num.*1.

Præſumptio temeritaté includit.

Reſpondeo ſecundo, non incurruntur pœnæ, niſi auferantur ex Bibliothecis formalibus, & ex libris ibi repoſitis per Superiores, ad augmentum Bibliothecarum, nam in Statutum. Et ſi aliqui libri reponerentur, aliò adſportandi, cum non ſint

Extractio ex bibliothecis formalibus pœnas infligit

de

de corpore Bibliothecæ, non inducunt pœnas, &c. ita *Peyrinus vbi ſupra num.* 2.

Includuntur etiam ſuperiores furto extrahētes.

Reſpondeo tertio, Superiores, qui furto ſubtraherent libros, incurrerent in dictas pœnas, quia in Bullis vtriuſquè Pontificis nulla fit diſtinctio Superiorum, & ſubditorum quinimo cum Superiores ipſi maiori cum commoditate poſſint expilare Bibliothecas, contra ipſos rigoroſius militare debent vltiones, non negauerim tamen, poſſe Generales, & Prouinciales amouere aliquos libros, & in alios Conuentus Prouinciæ adſportare ad communem vtilitatem, hoc enim Superioribus permiſſum eſt, quibus rerum fratribus conceſſarum adminiſtratio cõmiſſa eſt, ac etiam ſuperfluos vendere per manus Syndicorum, & in vtiliores commutare, quia hoc non eſt contra mentem Conſtitutionum, imo ſecundum illam, quia eſt in beneficium Bibliothecarum.

Furtum tãtum librorũ pænas inducit.

Reſpondeo quarto, per ſolam ſurreptionem, & furtum pœnæ incurruntur, non per extractionem temporariam, & accommodationem ipſorum fratribus particularibus, ad hunc enim effectum moderata fuit conſtitutio Sixtina, quia aliàs (vt aduertit *Rod.* citatus) multa incommoda æſtatis, & hyemis paterentur, qui literis, & compoſitionibus vacarent, ſi ſtudere non poſſent, niſi in Bibliothecis, magnis, & remotis domibus, quinimo diſponitur, quod Bibliothecarius det libros, cum ſchedula conſignationis, & receptionis faciendę à quolibet fratre, cui accommodantur, & adnotatur in libro, ad hoc parato, & ſic de facto practicatur.

Superior extrahi permittens, incurrit pęnas

Reſpondeo quinto, Superior permittens furari libros, incurrit pœnas, etiam in vim *Piæ Conſtitutionis*, quę licet non apponat, de permiſſione, ait tamen *ſubtrahere quoquomodo præſumant*, & vt *Peirinus citatus num.* 3. diſcurrit, quando aliquid indirectè permiſſum non eſt, neque indirectè conceditur, *cap cum quid de regul iur. in* 6. *Menoch, lib.* 2. *conſ.* 181. *nu.* 53. & huc reducitur doctrina de eo, qui tenetur cuſtodire aliquid ex officio, & non obſtat auferenti, cum poſſit, cenſetur cauſa ablationis, & tenetur ad reſtitutionem, & plus tenetur tueri res Conuentus Superior, quam Bibliothecarius.

Surripere folium parui momenti non contrahere pęnas.

Reſpondeo ſexto, Surripere folium, vel quinternum, quæ nõ eſſent ſplendori, & commodo Bibliothecæ, ſed ſuperflua, & non ſpectantia ad aliquem librum, vel continentia materiam vti-

Digitized by Google

vtilem, & opportunam, poteſt enim vnum folium continere doctrinam raram &c. non induceret has pœnas, quia materia eſt parua, & non peccati mortalis, & conſequenter non plectibilis per excommunicationem maiorem, ſic in omni materia morali, prohibita ſub cenſuris excuſat paucitas materiæ, & quando Pontifex id prohibuit, intellexit de quinterno, & folio ſecundum Superiorem doctrinam.

Duodecimus caſus eſt eiuſdem *cap.6. §.1. num. 16. Non liceat pro veſtimento pecuniam dare, ſub pœna proprietatis dantibus, & recipientibus, & Superior dans, ſit indiſpenſabiliter priuatus officio*, condigna animaduerſio, quia denarij dari non debent à Superiore ſubditis, quibus ipſi tenentur auferre, eò vel maximè cum pecuniæ contrectatio ſit vetita fratribus, & tantummodo conceſſa Syndicis Apoſtolicis, per citatas ſæpius Decretales, & ſenſus ſtatuti eſt, quod non detur pecunia fratribus pro mercando habitu, neque illius nomine à teri, qui emat poſtea, vel non emat ad diſpoſitionem fratris, benè poteſt dari pecunia Syndico, vel alteri, nomine ipſius, qui emant habitum, illumque det fratribus, non autem nummos, ſub nullo quouis prætextu. Proprietatis caſus 12.

Decimuſtertius caſus, ibid. *num.19. & 20.* quod Guardianus viſitet cellas, & ſuperflua remoueat, ac curioſa, fratribuſquè indecentia. *Qui verò vltra id quod permiſſum fuerit à Guardiano, & Diſcretis, aliquid habere præſumpſerit, declaratur* Proprietarius, declaratum per *Clem.V. in dicta Clementina. Exiui de verb.Signif.§.rurſus.verſ.quamuis paramenta. Superfluitas autem, aut nimia pretioſitas, vel quæcumque curioſitas in his (paramentis Eccleſiæ) vel alijs quibuſcumque nõ poteſt ipſorum profeſſioni, vel ſtatui conuenire, cum enim hæc ſapiant theſaurizationem, ſeu copiam paupertati tantæ, quoad humanum iudicium derogant manifeſtè*, & inferius declarando ad quem pauperem vſum teneantur fratres Minores, inquit. *Declarando dicimus, quod fratres Minores ex profeſſione ſuæ regulæ ſpecialiter obligantur ad arctos vſus, ſeu pauperes, qui in ipſorum regula continentur, & eo obligationis modo, ſub quo continet, ſeu ponit regula dictos vſus.* Vide ergo ſi regula in veſtibus concedit pluſquam tunicam vnam cum capucio, & aliam, &c. in victu quæſtuationem neceſſariam, in habitaculis paupertatem, &c. eſt igitur expreſsè contra regulam habere ſuper- Proprietatis caſus 13. Superflua habere vetitum.

ſuperflua, curioſa, prophana, &c. & cum remittat Miniſtris & Cuſtodibus prouiſionem neceſſariam, d. cernentibus illis, hæc & non plura, certum eſt, ſuperfluum contra voluntatem Prælati retentum, vel procuratum, facere fratres proprietarios. *S. Anton. 3. par. tit. 16. cap. 11 Graff par. 1. deciſ. lib. 3. cap 5. num 48. Cord. in regul cap. 7. quæſt. 4. Mendoz. quæſt. 8. quodlib. conſ. 4. Leſſ. 2. de Iuſt. cap. 4. dub. 5. num. 25. P. Nau. 3. de Iuſt cap. 1. p. 3. dub. 1. A S. Fauſto de pauper. quæſt 95 per totum. Hier. Gratian diſcept regul par. 2. cap. 8, §. 3. Sylu. verb. Religio 6. quæſt. 7. Valen. tom. 3. diſt. 10. quæſt. 4. Nau. to. 2. de regul. nu. 21. Thomas de Ieſu in cap. non dicatis. p. 4. cap. 7.*

Guardiani quoties cellas viſitare tenentur.

Sed an Guardianus teneatur ſub peccato graui viſitare cællas, & remouere ſuperflua? Dicente Statuto, *Præcipimus Guardianis ſub pœna priuationis officiorum, vt ſingulis menſibus, aſſociati duobus Patribus Diſcretis, ex Senioribus Conuentus, cællas fratrum omnium viſitent, & omnem ſuppellectilem videant, & ſolum illa permittant, quæ vſum pauperem decent.*

Reſpondeo ratione Statuti non tenetur ſub peccato mortali, quia ſtatuta non obligant ſub mortali culpa. vt dictum eſt ſupra *cap. 2. quæſt. 3. Reſpondeo. 3.* etiã ſi grauitas pœnæ id ſuadeat, priuatio, nimirum officij. Sed tenetur ratione materiæ quando ſcilicet probabiliter ſciret, Patres ſuperflua, & regulæ diſcrepantia retinere, tunc enim vigilare debet, tanquam rationem pro ſubditorum animabus redditurus, & occaſiones peccatorum remouere, quod facere non poteſt niſi *diligenter uultum pecori ſui agnoſcat, & ſuos ſubditos conſideret prou. 27.* doctrina *Conc Trid ſeſſ. 25 de regul. cap. 1. omniſque cura, & diligentia à Superioribus adhibeatur tam in capitulis, quam Viſitationibus, quas ſuis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis non recedatur, nimirum ad communem victum veſtitum, vota obſeruantiam regulæ*, & quod imponit Generalibus, & Prouincialibus, cenſetur impoſitum his, quibus demandata eſt viſitatio Conuentus, quinimo *cap. 2.* ait, *Mobilium verò vſum ita Superiores permittant, vt eorum ſuppellex, ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conueniat, nihilque ſuperflui in ea ſit; nihil etiam, quod ſit neceſſarium, denegetur.* Et hanc obligationem continendi ſubditos in ſua obſeruantia, eſſe de iure naturæ affirmat cum *S. Thom. Caietanus 2. 2. quæſt. 83.*

De iure naturę ſuperior vigilare tenetur circa obſeruãtia ſubditorum.

art.

art.2. Suar.4.de Relig.lib.10.cap.11. quia de iure naturæ tenetur vigilare ſuper ſibi commiſſos, poſtquam acceptauit officiũ, quo fundamento Epiſcopi in ſua conſecratione promittunt ſe reddituros rationem de animabus ſibi commiſſis, & non viſitare ob negligentiam, vel otioſitate, eſſe peccatum mortale affirmat *Lezana verb. Viſitator regularis, num. 3.* quod ſi addas, ex conniuentia, & ne particularem perſonam ſibi amicam, vel potentem contriſtet, &c. multò magis malitia creſcit. Potius enim tenetur dimittere officium, quàm non impedire peccata, quæ poteſt, & debet *iuxta Prou. cap.7. Noli quærere fieri Iudex, niſi valeas animo inrumpere iniquitatem.* Dixi, *probabiliter ſciret*, quia Superior tenetur habere bonam opinionem de ſubditis, nec debet omni referenti auditum præbere; maximè ſi tale Statutum in praxim deductum non fuerit, & timeat ex rigoroſa Inquiſitione, Conuentum inquietari, & graues contrà ſe animoſitates, & inimicitias excitare, & in hoc caſu, ſi ſuperflua, quæ ſuſpicatur retineri in Camera talis Fratris, fuerint eius generis, ſuper quibus valeret Superioris facultas, poteſt ſupplere defectum per ſuum conſenſum, & diſpenſationem, ad vitanda maiora mala, quæ contingerent, iure naturali dictante, debere nos permittere minora mala ad impedienda maiora, quæ euitari non poſſent. *cap. duo mala. cap. Nerui teſticulorum. diſt. 13. Si periculi neceſſitas ex his vnũ perpetrare compulerit, id debemus reſoluere, quod minori nexu noſcitur obligare, & cum in dubijs conſtringimur, vtiliter nimis ſubdimur, ne in magnis ſine venia peccemus; & ſi omninò nullus ſine peccato euadendi aditus patet, minora ſemper eligantur*, & loquitur Gregorius de eo, qui per ſimoniã obtinuerit dignitatẽ, & dubitat, ſi illam dimittat, peccare in ſuſcepti regiminis deſtitutione, quod ad caſum noſtrum optimè accomodari poſſet, dum nimirùm Guardiano, & Conuentui non expediret, renunciare officio, & ſine ſcandalo ſubditum corripere, quo caſu minus malum eligendum eſt, ſcilicèt permittere aliquam occultam irregularitatem, ne ex cura Monaſterio grauis inureretur infirmitas. Si autem eſſet publica, vel notoria regulæ tranſgreſſio, ex qua, & fratri pernicies, & cõmunitati ſcandalum crearetur, tunc nullo habito ad has conſiderationes reſpectu, debet in tumens vlcus viſitationis, & correctionis ferrum adigere: ex eadem ratione, quia tunc maius malum

Malum minus permittitur ad vitandum maius.

lum eſt conniuere; quam fratrem conturbare: de quo et Superior, & Conuentus gaudere debent, quia eſt conturbatio ordinata ad pœnitentiam, & emendationem. Si enim talia in ordine permitterentur, breui regularis corrueret obſeruantia. *Nam* (vt cum *Tridentino dicta ſeſſ.* 25. *cap.* 1. *de regul.* dicam) *ſi illa, quæ baſes ſunt, & fundamenta totius regularis diſciplinæ, exactè non fuerint conſeruata, totum corruat ædificium, neceſſe eſt.*

Proprietatis caſus xiv.

Decimuſquartus caſus eſt, *ibid.* §. 2. *num.* 1. & 2. Ne locentur prata, domus, &c. neque per Syndicos, & locationes diſſoluantur. Si onera miſſarum habuerint, hæredibus renuncientur, ſin minus ſtatim vendantur. Subditi proprietarij, Superiores priuentur officio, & *num.* 3. Non feratur triticum, &c. intra locorum ſepta, nec venale exponatur, ſed tantum herbæ, & legumina pro fratribus, & iumentis, ſub pœna proprietatis.

Horti ſuperflui fructus venales.

Caſus deciſi in dicta *Clem. Exiui. Item quod alicubi non ſolum exceſſiuos hortos, ſed etiam vineas magnas habent, de quibus tam de oleribus, quàm de vino multum colligunt ad vendendum, & infra. licet verò non ſolum ſit licitum, ſed multum conueniens rationi, quod fratres hortos habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem ſui nec non ad habenda neceſſaria hortalitia pro ipſis, habere autem hortos aliquos, vt colantur, & olera, & alia hortalitia precio diſtrahantur, necnon, & Vineas, repugnat ſuæ regulæ, & ordinis puritati, ſecundum quod dictus Prædeceſſor* (Nicolaus Tertius) *declarauit, ac etiam ordinauit, quod ſi talia ad vſus, proximè dictos fratribus legarentur per omnem modum fratres à receptione talium abſtinerent, cum etiam præmiſſa habere, vt pretium fructuum ſuis temporibus habeatur, ad naturam, & formam prouentuum appropinquet.*

Cõſuetudo contra regulam non valet.

Difficultas prima; An valeat circa hoc contraria conſuetudo.

Reſpondeo negatiuè. Audiui his diebus, quemdam typis mandare voluiſſe opinionem, & à veritate, & à bono Religionis errantem, nimirum, vbi inoleuerit conſuetudo in Religione Minorum de ſuperfluis habendis, de recipiendis, & conſeruandis denarijs, & de transgreſſione præceptorum regulæ, poſſe tales tuta conſcientia in hiſce tranſgreſſionibus perſeuerare; quidquid ſit de externa punitione, quia fortaſſe Superiores eadem pice coinquinati, non curantes de conſcientia, exter-

ternis vacant, ne videantur ab hominibus inobſeruantias publicas floccipendere, & quia res mihi viſa fuit contra pietatē; & veritatem, vltra meum ſenſum, quem Reuerendiſſimo P. Benigno à Genua Commiſſario Generali, qui me de eadem interrogauerat, aperui nunc, quia materiam hanc præ manibus tero, non nihil ſcribere, pro zelo paupertatis decreui. In primis enim non me latet communis doctrina, & vis conſuetudinis legitimè introductæ, quæ ius poſitiuum abrogat, vel declarat, vt videre eſt apud *Graff. 2. par. deciſ. cap. 19. num. 48. Hier. Rodrig. reſol. 34. num. 2. Portel. verb. lex, num. 11. Theſaur. de pœn. verb. ludus, cap. 4. nu. 1. Lezana verb. leges, & regul. n. 54. & 55. A S. Fauſto de paupertatis voto quaſt. 123. Silu verb. conſuetudo per totum*, præcipuè *num. 9. Diaz. in praxi cap. 54. num. 2.* cum quo *Ignatius* Lopez *ibid. Angel. V baldin. conſ. 25. num. 23. Io. Bapt. de Plotis conſ. 108. num. vltimo inter Criminalia Ziletti*, & *Actonem de* Nicolinis *conſ. 79. num. 6. & 50. ac Bendetum de Aretio conſ. 80. num. vltimo ibid. Bonac. de legibus diſp. 1. quaſt. 2. punct. vltimo. §. 4. per tot Peirin. de Prælato q. 3. cap. 1. §. 6. num. 181. & ad Conſtit. 4. Iul 2 num. 21. §. 4.* Nauar. *de* Spolijs Cler. *§. 14. num. 3. & 6. & in Manuali cap. 23 nu. 59. verſ. 8. & de Pœnit. diſt. 5. in 3. & reliquas partes* Gloſ. *num. 2. Anton. Cucchum Inſtit. tit. de* Conſuetudine *per totum*, præcipuè *num. 8. Azorium Rodrig tom. 1. quaſt. 11. art. 7. & 8. & tom. 2. quaſt. 69. Suar. de legib lib. 7. à cap. 1. Canoniſtas in cap. Conſuetudo. diſt. 1. in cap final. de Conſuetudine*. Legiſtas *in l.* Concedunt enim omnes, conſuetudinem legitimè introductam abrogare ius poſitiuum, & ſtare pro lege, quando deficit lex, quæ deficere præſumitur, dum non obſeruatur, & contra illam itur; Verùm enimuerò ſupponere conſuetudinem legitimè introductā in Religione de inobſeruantia Præceptorum Regulæ, vt ex diſcurſu ſupponit, eſt contra omnem veritatem, & cum agatur de materia morali, quæ ordinatur ad praxim, ſupponere etiamſi conditionaliter, quod non eſt, ſed quod eſſe poſſet, & ſuper hac metaphiſica ſuppoſitione fundare Concluſiones piorum morum offenſiuas, non eſt prudentis Scriptoris, quia in moralibus, non omne, quod poteſt argumentis exagitari, debet iactari in vulgus, quod neſciens, quid ſit conſuetudo legitimè introducta, poſſet ſibi fingere conſuetudines, ex eo, quod ſe, & paucos alios facere ſciat, & ſuper labili, præcipitiquè

Conſuetudinis legitimę ius.

Sigillatur Scriptor quidam modernus, malè de regulari obſeruantia ſētiens.

eiquè fundamento fabricare conſequentias contra animam ſuam, & regulam. Non enim licet nobis diſputare, ſicuti alijs de quadratura circuli, & ſpacijs imaginarijs, vel de indiuiſibilitate quantitatis, ſed de applicationibus ad praxim. Nec ſaluatur, eo quod Prædicatores, & Lectores debēt potius permittere ſcandalum, quàm relinquere veritatem, quia hoc eſt verum, quando quis tenetur ex officio, & obligatione, non autem qui ſe intrudit, vt ſui capitis conceptiones expediat. Si enim iuxta S.P.N.F. monita calamum examinaſſet, caſtigaſſetquè, non extruderet, quæ potius damnum, quàm vtilitatem generatura ſunt, nec puluinar capiti omnis carnis ſupponeret. Probo igitur nullam hucuſquè fuiſſe introductam conſuetudinem in Religione Minorum Obſeruantium, contra præcepta Regulæ, & præcipuè contra receptionem, & contrectationem pecuniæ. Primò quia nulla eſt conſuetudo, quæ à particularibus inducitur, non conſentiente Principe, & Prælato, ita fatentur omnes ſupra citati. Et ratio eſt, quia populus non poteſt inducere conſuetudinem, niſi vbi poteſt condere ius. Vel ſaltem paſſiuè recipere legem ab eo, qui poteſt illam ferre. Si enim conſuetudo eſt ius non ſcriptum. *cap. Conſuetudo. diſt.* 1. Ergo vbi tale ius condere non poteſt, conſuetudinem legitimam inducere non valet, & condere regulam, illiusq; præcepta, non eſt Religionis, ſed Legiſlatoris. Non diſputo nunc, an requiratur conſenſus Principis explicitus, vel implicitus, & interpretatiuus, dum ſcilicet ſcit, vel videt legis ſuæ tranſgreſſionem, & non reclamat, cum reclamare, ac punire poſſit quocumque modo ſumatur, facit ad rem præſentem, at quis Sapiens dicet vnquam Summum Pontificem, Generalem, aut Capitulum Generale videre, & ſcire Præceptorum inobſeruantiam, & conſentire, aut conniuere? cum quolibet generali Capitulo, qualibet Congregatione generali, quolibet triennió, manent Conſtitutiones Apoſtolicæ, & Statuta Ordinis præcipientis Regulæ, & Statutorum obſeruantiam, punientia tranſgreſſores, annullantia omnem conſuetudinem, & abuſum in contrarium? Do Leges, & Conſtitutiones, mitto Decretales in corpore iuris incluſas, in generalibus Concilijs ſancitas. Sufficiunt recentiora decreta, quæ retuli in *Comment. cap. 4. Stat. 4. fol.* 382. *& infra*. nimirum Capitulorum generalium ann. 1606. 1612. 1628. 1633. *& Vrb. VIII. Conſtitutionē ann.* 1625. in quibus

Conſuetudo nulla hucuſque legitime introducta reperitur contra Præcepta Regulæ.

quibus declaratur in Regula hucuſquè non eſſe pro Religione Obſeruantium diſpenſatum, & omnes teneri ad illius obſeruantiam iuxta declarationes *Nicolai* III. *et Clem.* V. cum comminatione pœnarum in refractarios fulminatarum, & præcipuè legenda eſt Conſtitutio eiuſdem *Vrbani* VIII. edita ann. 1640. *prima Iunij*, quæ incipit *Militantis Eccleſia*, in qua puriſſimā obſeruantiam Regulæ iniungit, intitulaturquè de reſtituendo candore regulari obſeruantię, & Statuta, quæ commentamur de pœnis, & aliàs commentati ſumus, edita ann. 1642. ac ab eodem Vrbano (qui ad immortalitatem tranſiuit die 29 Iulij hora 11. præſentis anni) confirmata, niſi cœcus non videt, quantis diris perſequantur Regulę tranſgreſſores, quomodo inſectentur paupertatis violatores, quomodò rigoroſiſſimè, & Superioribus, & Subditis præcipiant fugam nummorum, & feriò intendant obſeruantiam exactiſſimam Regulæ, quamobrem, ter in anno in quolibet Conuentu publicari, & legi ſeueriſſimè iniungunt, & de his Superioribus, audebit quis in dubium reuocare, an in partem contrariam inclinent, ſciant, & conniueant. Tantum eſt hoc, quantum affirmare, quod eluſoriè Statuta condantur, & ſpecie tenus, ac in ſolo foro externo obſeruari præcipiantur, ac propterea Sedi Apoſtolicę, & toti mũdo fucus, & palpus obtrudatur, quod temerarium, & impium eſt dicere, vel ſuſpicari.

Secundò de ratione conſuetudinis eſt, vt quod introducitur, *ratione conſiſtat, quod Religioni conueniat, quod diſciplinæ congruat, quod ſaluti proficiat. cap.Conſuetudo diſt.*1. & vt dicitur. *cap.erit autem diſt.*4 *lex debet eſſe boneſta, iuſta, poſſibilis, neceſſaria, vtilis, loco, temporiq. conueniens, manifeſta*, non enim debet conſuetudo rationi eſſe contraria, vt dicitur *diſt.*8.*cap mala.* & ſequentibus, *quia ratio, et veritas conſuetudini præponenda eſt. cap fruſtra eod adde. cap fina e. de conſuetud: Silueſt.verb.conſuetudo.num* 6.*Sayr in Claui reg lib.*3.*c* 11 *num.*3. *Naldum in Summa.verb.conſuet. num.*4. *Suar. lib.*7. *de legib.cap.*6 *num.*14. *Layman lib.*1.*tract.*4 *cap.*24. *nu.*6. *Rodrig. tom.* 1. *quæſt.*11.*art.*8. *et tom.*2 *quaſt.*69.*art.*2. Sed quis non videt non eſſe rationabile, non congruere Religioni, non conuenire diſciplinę, non ſaluti animarum proficere, quod qui vouent obſeruare regulam ſecundum intentionem Eccleſię, & Religionis, nimirum ſecundum declarationes Nicolai III. et

Conſuetudo quid requirat ad hoc, vt ſit valida.

Clem. V. illam non obſeruent, ac actualiter peccent, ſicuti omnium ore peccare dicuntur primi, qui contra Regulam introducunt conſuetudinem, & iſti primi extenduntur per annos 40. vel 25. vel ſaltem *decem*, quibus legitimatur conſuetudo. *Rodrig ſupra*, quia vt ipſe inquit, *ante legitimam præſcriptionem peccabunt.* & citat *Caiet.2.2.quaſt.97.art.3.*

Conſuetudini tempus debitum.

Tertiò conſuetudo nunquam legitimè introducitur, niſi poſt præſcriptionem. *cap fin. de conſuetud.* id eſt poſt annos 40. quorum lapſu in ius Canonicum pręſcribitur, & in Regulam Sancti Franciſci, quæ canonizata eſt in corpore iuris Canonici, & inter Canones redacta, quinimmo, & 100. annos, vt dixi in *Cōment. ad cap.2. Stat.14. fol.122. et cap.12. Stat.13 fol.933.* & dicitur. *cap de quarta. cap. ad aures de præſcr.* nec minorem præſcriptionem cenſeo neceſſariam contra bona Religionis, quam contra ipſam Religionem. *Sayr. ſupra. Suar. de leg lib.7. cap.18.* & alij. Sed dato, & non conceſſo, quod ſufficiant decem anni, quis oſtendet, in decem annis non eſſe publicata, & renouata Statuta, & Conſtitutiones Apoſtolicas præcipientes rigoroſam obſeruantiam Regulæ, & Præceptorum, & punientes trāſgreſſores? Hoc enim luce meridiana clareſcit, quia in quolibet generali Capitulo, & Congregatione, quę fiunt de ſexennio, & de triennio in triennium publicantur Statuta, &c. igitur nunquam potuit coaleſcere iſta conſuetudo, quia ſemper interrupta fuit, & interrumpitur, quia non minorem vim habet lex ad abrogandam conſuetudinem, quam habeat conſuetudo ad abrogandam legem, vt fatentur citati. *Sairus num.10* et *Suarez cap.20* et per vnum actum interrumpitur conſuetudo nondum completè introducta, vt ex *Panor. Arnulla, Reginaldo, Salas*, firmat *Bonac. de legib. diſp.1. quaſt.1. puncto vltimo. §.3. num.33.* Vide. *Silueſt. verb. conſuetudo. num.8.*

Conſuetudo nondū cōpletè introducta per vnum actū interrumpitur.

Quartò Conſuetudo debet eſſe, vel totius, vel maioris partis Religionis, quia neque minor pars Communitatis poſſet legem condere: *Suar. cit. cap.16. num.1. Clauis regia loc. cit. c.11. num.6. Reginal li.13. num.243. Azor. lib.5. cap.17.* et induci per actus non occultos, ſed manifeſtos, quia aliter non videret populus, nec ſciret Princeps, quid ageretur, et conſequenter nō poſſet approbare actus illos occultos. Sed hoc neque ſufficit, quia tales actus publici debent fieri cum intentione abrogandi legem, et inducendi contrariam conſuetudinem, vt prædicti Autho-

Conſuetudo debet eſſe totius, vel maioris partis Cōmunitatis.

Authores affirmant: ſubſumo, ſed tranſgreſſio iſta non eſt in tota Religione, neque in ipſius maiori parte, vt experientia compertum eſt, & manifeſtè probatur ex *Clem. Exiui. de verb. ſignif. §. ad noſtrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto, & puritati ordinis repugnare*, & recenſet aliquot grauiſſimas tranſgreſſiones regulæ, nimirum, quod procurabant inſtitui hæredes. Habebant annuos redditus. Agebant negotia ſæcularia in Curijs, litigando pro habendis bonis temporalibus. Inſtituebantur Executores vltimarum voluntatum, & diſponebant de malè oblatis per vſuras. Colebant vineas, & exceſſiuos hortos, & vendebant fructus, & reponebant per totum annum. Procurabant magnas, & ſumptuoſas Eccleſias, & pretioſa paramenta, quibus cathedrales ſuperabant. Recipiebant equos, & arma indiſtinctè in funeralibus. *Tamen Communitas fratrum* (ſubiungit Pontifex) *& ſpecialiter Rectores ipſius ordinis aſſerebant, quod prædicta, ſeu plura ex ipſis in ordine non fiebant, quod & ſi qui reperiuntur rei in talibus, rigidè puniuntur, nec non contra talia, ne fiant, ſunt facta pluries ab antiquo ſtatuta in ordine multum ſtricta*. Quibus verbis apparet famam tot tranſgreſſionum inferiorem fuiſſe facti exiſtentia, & tamen articuli tranſgreſſionis his temporibus (Deo gratias) nullo modo audiuntur, ſignum eſt igitur, quod aſſerere talem conſuetudinem, in tota Religione, vel illius maiori parte, eſt manifeſtam ordini calumniam inurere. Eſt etiam contra veritatē, fieri actus hoſce inducentes conſuetudinem publicè, quia ſi ob humanam fragilitatem aliquis peccaret, curaret omninò clanculū operari timens querelas, & punitiones, quas, ſi conniuens Guardianus, aut Prouincialis nō infligit, infliget Viſitator, qui in fine cuiuslibet triennij infallibiliter deſtinatur, & ipſe, qui aliquando vidi, audiui, & his negotijs interfui, ſcio exemplariter in nonnullos animaduerſum. Quare curat fedifragus, & clam, & ſecreto delinquere, & nullus habuit intentionem, vt eius peccato conſuetudo contra regulam inducatur, putans ſibi ſufficere, ſi deordinato appetitui quoquo modo ſatisfaciat, & neſcio ſi in mentē alicuius, niſi ſtulti venerit, vt regula Sancti Franciſci reducatur ad eam virium inopiam, vt obligare aliquem non poſſit, maximè cum nullus ita in præcepta regulæ peccet, vt ſine conſcientiæ remorſu, id faciat, vide relata

Exceſſus, qui erant aliquando in Religione.

per *Bonacinam ſupra nu.45.* Vnde ergo eſt tam legitimæ conſuetudinis præſumptio?

Conſuetudo contra ius diuinum nõ præualet.

Quinto, cõtra ius diuinũ, omnes fatetur, nõ induci conſuetudinẽ, quia humana cõditio non eſt ſupra ius diuinũ, aut naturale; *Bonac. de leg. diſp. 1. q. 2. pun. vltimo §. 3. n. 8.* vbi multi alij. *Lezana ver leges reg nu. 55.* vbi alij. *Rodr. to. 1. q. 69. art. 2.* apud quem multi, & eſt communis, & ſic contra vota non poteſt induci conſuetudo, & quidem contra vota eſſentialia, eſt indubitatum, tum ex ratione adducta, tum ex *cap. cum ad Monaſterium; de ſtatu Monac.* an autem contra regulæ præcepta induci poſſit, affirmat opinans cum alijs, verum melius dicendum eſt non poſſe, quia qui profitetur hanc regulam, dicit *Promitto, & voueo obſeruare regulam fratrum Minorum viuendo in obedientia ſine proprio, & in caſtitate.* nec ſenſus eſt voueo obedientiam, paupertatem, & caſtitatem, quia ſuperfluum eſſet dicere voueo regulam, ſi vltra vota eſſentialia, nihil aliud voueretur: Sed voueo obſeruare totã regulã, præcipuè obedientiã, paupertatẽ, et caſtitatẽ, quæ ſunt vota eſſentialia, ac etiã voueo obſeruare præcepta, vt præcepta, conſilia, vt conſilia &c. & hęc eſt expoſitio Nicolai Tertij dicto *cap. Exijt.* vbi fusè hãc materiam declarat, ſubdens. *Ad omnia autem, quæ in ipſa regula continentur, tam præcepta, quam conſilia, quam cætera ex voto profeſſionis huiuſmodi, non aliter tenentur, quam eo modo, quo in regula ipſa traduntur, vt ſcilicet teneantur ad eorum obſeruantiam, quæ in eadem regula ipſis ſub verbis obligatorijs continentur,* & prius dixerat, *declaramus. quod ex profeſſione eiuſdem regulæ fratres ipſi ad ea tantum Euangelica obſeruanda conſilia ſunt adſtricti, quæ in ipſa regula præceptoriè, velinhibitoriè, ſeu ſub verbis æquipollentibus exprimuntur,* quod clarius expreſſit in Concilio Viennenſi *Clem. V. dicta Clemen. Exiui. Cum votum habeat cadere ſub certo, vouens regulam non poteſt dici teneri ex vi voti huiuſmodi ad ea conſilia Euangelica, quæ in regula non ponuntur,* & poſt pauca. *Declaramus, quod dicti fratres, non ſolum ad illa tria uota, nudè, & abſolutè, accepta ex profeſſione ſua regulæ obligantur, ſed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ ſunt pertinentia ad hæc tria. Nam ſi hæc tria tantum nudè, & præcisè promittentes ſe ſeruare regulam, viuendo in obedientia, & caſtitate ſine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria*

Votum Minorum cadit ſuper totam regulã.

modificant, arctarentur; pro nihilo - & uanè proferrentur hæc uerba. promitto ſemper hanc regulam obſeruare, &c: Claret igitur totam regulam ſub voto cadere, & omnia, quæ ſunt in regula ſub Religione voti promittuntur, diſtinguuntur autem eius partes in vota eſſentialia, & vota non eſſentialia, quæ communiori vocabulo votorum modi, ſeu præcepta, & conſilia appellantur. Ex quo deduco, ſi tota regula eſt voti nuncupatione ſancita, ergo contra regulam, & nullam eius partem induci poteſt abrogans conſuetudo, quia votum, vt votum, eſt de iure diuino, quare dum præcipitur, ne fratres denarios, &c. recipiant &c. votum eſt hoc, ſed non eſſentiale, ſed voti paupertatis modus, dum vetantur ſuſpecta conſortia mulierum, votum eſt, ſed modale, ad caſtitatis cuſtodiam ordinatum, & ſic de alijs. Dicere autem, regulam eſſe quid poſitiuum, qua deſtructa deſtruitur votum, eſt impugnare ſeipſam, quia conceſſo, quod non detur conſuetudo contra votum, & ſuper totam regulam cadit votum, ergo non poteſt tolli regula, quia tolleretur votum, qua ratione poſſemus tollere vota eſſentialia, quia votum paupertatis v. g concludit expropriationem omnium rerum humanarum, ſed contra res humanas poteſt induci conſuetudo, ergo etiam poteſt tolli materia voti eſſentialis, & ſic ceſſabit obligatio illius. Votum obedientiæ includit ſubiectionem voluntatis Subditi ad voluntatem Prælati, ſed contra actus voluntatis poteſt induci conſuetudo, puta vt non ſubdantur Prælato, ergo etiam poteſt tolli materia voti obedientię, & ſic votum eſſentiale non obligabit. Omnium enim æqua eſt ratio, quia votum ſemper eſt de iure diuino, & fundatur, vt plurimum in re humana, & poſitiua. Ergo præſcribi poterit contra omnia, vel nulla, & ſic neque contra votum, quo vouemus ſeruare regulam, & non eſt maior ratio, quod contra præcepta, quæ iam ſunt Deo nuncupata per votum, poſſit induci pręſcriptio, & non contra vota eſſentialia, cum ſolemnitas ſit de iure poſitiuo, & quidquid ordinarunt Pontifices, eſt de iure poſitiuo, contra quod præſcriptio induci poteſt, quod ipſemet ſcribens concedit in quodam ſuo argumento, nimirum datur cōſuetudo contra ſtatuta, & priuilegia iurata, ergo etiam dari poteſt contra votum, & ſic impugnat communem ſententiam, & ex ſua primaria intentione vult deſtruere vota, & totam re-

gulam, non aduertens differentiam inter iuramentum, & votũ, nã iuramentum continet ſolam reuerentiam votum autem continet reuerentiam, & fidelitatem, vnde illud cauſat irreuerentiam, hoc inſuper infidelitatem, vnde votum eſt magis obligatorium, quàm iuramentum, *Silu. ex S. Thom. 2. 2. q. 89. verb. iuramentum 4. num. 5.* mitto diſputata per *Rodriq. tom. 1. quæſt. 4. art. 1.* quod regula fratrum Minorum tota ſit de iure diuino, quia à Chriſto Domino præcepta inſtitui. *Vade Franciſce repara domum meam, quæ labitur*, ab eodem verbaliter dictata, *ipſe Dominus reuelauit mihi, quod deberem viuere ſecundum formam Sancti Euangelij, & ego paucis verbis feci ſcribi*, quinimò in loco Fontis Columbæ apud Reatem, ipſe Chriſtus viſibiliter ipſam regulam dictauit, vt dicitur in *Chronicis*. Vnde *Nicolaus Tertius* citatus dicit *hæc eſt apud Deum immaculata Religio, quæ deſcendens à Patre luminum, per eius filium exemplariter, & uerbaliter Apoſtolis tradita, & demum per Spiritum Sanctum Franciſco inſpirata, etc.* ex quo eſſe de iure diuino, et non poſſe ab vlla poteſtate in terra conuelli, concludit *Rodriq.* lege *Hier. Roder. reſol.* 123. *num.* 29. qui plura alia teſtimonia addit, ex quibus confirmatur, quod contra ipſam regulam induci diſtractiua conſuetudo non poſſit. Licet poſſit declaratiua maioris, vel minoris reſtrictionis, at inducere conſuetudinem, quod poſſint fratres denarios recipere, equitare, veſtibus pretioſis indui, cùm hoc ſit contra præcepta regulę ex profeſſo eſt deſtruere, non declarare. Quibus addo, non poſſe recipi denarios, vel teneri ſuperflua, quin violetur votum eſſentiale paupertatis, quia tandem videndum eſt, apud quem remaneat dominium pecuniæ, qua frater abutitur, non apud dantem, qui ſe dominio priuat, dum eam alteri expendendam tradit, non apud Eccleſiam Romanam, quæ declarat ſe non recipere proprietatem, niſi eorum, quę fratrum vſui, de Superiorum licentia, et ſecundum regulam, conceduntur, ergo proprietas eſt apud fratrem, qui propterea proprietarius euadit, et contra hoc non poteſt inualeſcere conſuetudo. Equidem alia ratio habenda eſt de pręceptis aliarum Religionum, et præceptis Ordinis Minorum, illę pręter vota eſſentialia, nullis arctantur mortalibus nexibus, nos autem non ſic, nec vouent totam regulam, ſed vota eſſentialia tantum habent ſub voto, ideo non debet tam facilè enunciari con-

Votum obligat magis, quam iuramentum.

Regula fratrum Minorum diuinitus tradita.

Habere ſuperflua in Minorita, deſtruit votum paupertatis.

contra Franciſcanum ſodalitium, quod ſcribitur contra alias. Tandem ſi Pontifices, & Superiores diſpenſant in præceptis, non in votis eſſentialibus, quaſi illa vota non ſint, dicendum eſt, prohibitionem tantum eſſe circa eſſentialia, non circa accidentalia. Sic diſpenſamus in votis ordinarijs, non in votis exceptuatis, caſtitatis, Religionis, peregrinationis Terræ Sanctæ. Compeſcat igitur opinans calamum, & induat ſaniorem mentem, ne in deſtructionem Minoricæ paupertatis vires exaraſſe putetur. Non curet conſulere ſaluti errantium voluntariè, qui ſcientes regulam, poſt votum promiſſa non reddant, ſed proſpiciat ordinis indemnitati, & puritati regulę, dum enim relaxati ſciunt ſe peccare mortaliter, & quotidie inutiliter ſe de peccatis huiuſcemodi accuſant, ſignum eſt, quod non relinquitur pro peccatis hoſtia, non debemus accōmodare regulam moribus, ſed mores regulæ. ſed de hoc ſatis. Sed inquit conſuetudo poteſt, quod poteſt Papa, hic poteſt diſpenſare, & tollere obligationem præceptorum, vt fecit cum Patribus Conuentualibus, quibus bona in communi conceſſit, & equitandi, & denarios expendendi, & alijs veſtibus à regula induendi licentiam,

Reſpondeo, non valere ſimilitudinem, quia Papa poteſt diſpenſare in votis eſſentialibus, quod non poteſt facere conſuetudo. Papa poteſt ſecundum aliquos tollere regulam, quod non poteſt conſuetudo.

Difficultas ſecunda, An liceat exceſſiuos hortos habere, non ad vendendum herbas, & vineas, nec ad condendum vinum, &c.

Reſpondeo negatiuè, quia non minus repugnat paupertati, habere hortos, & vineas ad cultum, & venditionem fructuum, quam exceſſiuos, ita ſupra citatus *Clem V. Item quod alicubi non ſolum exceſſiuos hortos, ſed etiam magnas vineas habent, &c.* & concedit ad refocillandas vires, & ad recollectionem, *hortos, & areas habeant competentes ad recollectionem, vel recreationē ſui, & interdū ad ſeipſos poſt labores corporaliter deducendos, necnon ad habenda neceſſaria hortalitia pro ſeipſis.* & patet ex ipſis terminis, nam exceſſiuum non eſt neceſſarium, & quæ nobis neceſſaria non ſunt, habere non poſſumus, præcipitquè vendi agros, & vineas, &c. vt etiam ſtatutum, in quo aduerto vnum, quod concedit hortos ad hortalitia, non ta- (Hortos ſuperfluos habere paupertati incommodat)

men vineas. Quia vineæ ex ſui natura ordinantur ad vinum reponendum, ideo de ipſis in conceſſione non meminit, paucas tamen vites tenere ad carpendas vuas, pro vſu fratrum, non eſſet contra ſtatum noſtrum, vnde ſtatutum ſubiungit. *Vineæ autem vnita Conuentibus ad fructus, non ad vinum deſeruientes, permittantur*, quæ vſitatiori vocabulo, pergulæ appellari ſolent, nec ſine miſterio dictum eſt. *Vnita Conuentibus*, quia habere vineam, etiam ſi paruulam, extra ſepta Conuentus, non licet, quia illa non inſeruiret fini, per quem talia conceduntur, nimirum recreationi, & deambulationi poſt ſtudia, & labores, quia tunc opus eſſet petere licentiam à Guardiano, & ire ad Villam, ſiue pomarium, vt ſolent Domini, & ſæculares.

Nec vineas habere poſſumus.

Decimuſquintus caſus eſt in eod. *cap.6.§.4.num.2.* Guardiani quolibet menſe reddant computum eleemoſynarum communitati. *Quas ſi fraudaſſe, vel donaſſe legitimè conſtiterit, ſint excommunicati ipſo facto, priuati ſuffragijs, &c. & officijs in perpetuum, & carcerentur Superiorum arbitrio, pro fraudis, & dilapidationis qualitate*, opportunum fidelitatis Anthidotum. Sed.

Proprietatis caſus 15.

Difficultas prima eſt, Quo iure imponi poſſit Guardianis redditio computus?

Reſpondeo, id tetigimus in *Comment. cap.6. Stat. 1. fol. 476.* Venit enim computus à computare, & computatione, & accipitur pro rationum redditione, ſeu traditione, *l. inſtar. C. de Iur. fiſc.* licet alij pro rationum ſubductione, & ad calculum reuocatione accipiant, ac ad eum, qui rationes ſubducit, non ad eum, qui reddit, verius accommodandum eſſe, inquit *Prateius*, quod Itali, ſubducta ſyllaba, *conto*, dicimus, & in præſenti materia, eam actionem intelligimus, qua coactis in capitulo fratribus Guardianus librum accepti, & expenſi profert, & ſiue ipſe, ſiue alius calculos ſubducat, eleemoſynarum, quas in illo menſe recepit, & expendit, rationes exponit: Hinc quia videtur quædam pecuniæ contrectatio, & quædam iuris, ſeu dominij proteſtatio, Ordini interdicta, dubitatur, An in puritate regulæ, ad hoc Guardiani obligari poſſint, attamen conſiderato facto, non eſt de re dubitandum, quia tota hęc actio non dirigitur ad oſtendendum aliquod dominium, quod fratres vel Conuentus, vel Prælatus, vel ordo habeat in receptas, & expen-

Computus vnde dictus

Computus dare, & recidere, an ſit contra regulam.

penſas eleemoſynas (hoc enim nefas eſt cogitare) cum tot ſtatuta antecedentia, & ſubſequentia clariſſimè conteſtentur, nos nullum ius habere poſſe in minimum quid, exulareque à Minorico ſodalitio frigida illa verba *meum*, & *tuum*. Nec eſt ſenſus, quod Guardianus, vel quiuis alius frater recipiat pecunias, vel denarios, eoſquè in librum redigat, & poſtea Syndico mittat, quia nequè hoc fit, ſicuti neque fieri poteſt; ſed quia ad Syndicũ eleemoſynæ pecuniariæ confluunt, ſiue immediatè ad ipſum delatæ, ſiue prius ſignificatæ fratribus, & Guardiano, & poſtmodum ab ipſis, ad Syndicum deferri præceptæ, quę deinde, iuxta neceſſitates fratrum, ad Guardiani mandatum expenduntur à Syndico, & in libro adnotantur: vt appareat fidelis harum eleemoſynarũ adminiſtratio, & fraudes omnes impediãtur, præcipitur Guardiano, vt ſingulis mẽſibus, vocato Syndico, corã Cõmunitate fratrũ, recepti, & expenſi rationes exponat, vt de facto fit. At inquies in *Clem. Exiui, &c.* dicitur, *Præcipere, quod & qualiter expendatur, cõputũq; exigere de expenſa, &c. ſibi fratres illicitos eſſe ſciant, prædicta enim facere ad ſolos Dominos pertinet.*

Reſpondeo, nõ ſumus in caſu, quia Clemẽtina prohibet expẽſionẽ, & cõputũ, proprio nomine facta, & ſunt actus dominij, nos verò loquimur de expẽſis factis authoritate Põtificia, & de cõputo inducto ad experiẽdã fidelitatẽ Syndici, & Guardiani, qui habẽt ex eadẽ *Clemẽtina, & Decretali Nicolai 3. & extr. Io, 22.* *Quorũdã exigit*, vt ipſi, & Miniſtri, & Cuſtodes diſponãt de victu & veſtitu fratrũ, & de eleemmoſinis. *Hoc autẽ ſecũdũ exigẽtiã perſonarũ, & locorũ Miniſtri, et Cuſt. ſimul, et ſeparatim in ſuis adminiſtrationib. cũ diſcretione diſponãt c. exijt, etc. §. loca vero.*

Dices, ſi Syndicus nollet ad reddendum computum accedere an poſſet compelli, vel Guardianus puniri.

Reſpondeo, ciuiliter cõpelli nõ poſſet. *In ipſa pecunia* (inquit dictus *Nicolaus 3.*) *nihil omnino fratres iuris habeãt, nec adminiſtrationẽ, nec cõtra perſonã nominatã, vel nõ nominatã ab eis, cuiuſcũq; cõditionis exiſtat, in iudicio, vel extra perſecutionẽ, vel aliquod aliud in ius intẽtẽt, qualitercũq; perſona ipſa in cõmiſſione ſe habeat. Liceat tamẽ perſonæ prædictæ fratres ſuas neceſſitates inſinuare, ac eã rogare quod ſoluat, poſſint etiã perſonã eandẽ exhortari, ac inducere quod fideliter in re commiſſa ſe habeat etc. ita tamẽ quod ab omni eiuſdẽ pecuniæ adminiſtratione, ſeu diſpẽſatione, & cõtra prædictã perſonã actione, ſeu perſecutione fratres abſti-*

Ad computum reddendum, nec Syndicus, nec Guardianus ciuiliter compelli poſſunt.

Digitized by Google

abſtineāt omnino.Sed,vt concedit ipſe Pōtifex,per exhortatio-nē,& preces,poterit rogari,vt veniat cōputū oſtenſurus, quod ſi tādē facere noluerit,poterit Guardianus inſinuare Prouinciali Syndici duritiē,vt eū ab officio amoueat,& aliū magis accōmodatū inſtituat.Interim ſi ob Syndici renitētiā Guardianus ſtatuto parere nō potuit,nulla erit ratione plectēdus,quia per ipſū nō ſtetit,quin pareret.*Nemo enim poteſt ad impoſſibile obligari, et ſine culpa(niſi ſubſit cauſa)nō eſt aliquis puniēdus, et imputari nō debet ei,per quē nō ſtat,ſi nō faciat,quod per eū fuerat faciēdū,et cū nō ſtat per eū,ad quē pertinet,quominus cōditio impleatur,haberi debet perinde, ac ſi impleta fuiſſet.de regul.iur.in 6.*

Ad impoſſibile non eſt obligatio

Difficultas ſecunda. Quod nam iuris Communitati accedit, de computo coram ipſo reddito?

Reſpondeo multa,Primū bona opinio de ſui Superioris fideli adminiſtratione.Secūdū indiciū de ipſamet adminiſtratione,quā ſi vitioſā agnoſcat,accuſare apud Prelatū poterit,nō quidē cōdēnare Guardianū,quia Subditorū nō eſt in Superiorē inſurgere,hinc cautè ſtatutū.*ſi fraudaſſe,etc.legitimè conſtiterit,etc.*cōſtare autē nō poterit,niſi apud eū,qui poteſt teſtes examinare, & Tribunal erigere,iſti autē ſunt Prouinciales, & maiores Prelati,vt ex ſtatutis,& praxi criminali,& ex ſupra diſputatis conſtat. Tertium dicere coram Guardiano, quod talis partita non eſt vera, talis expenſio non eſt legitimè facta,&c.vt ſciat ſe coram Teſtibus, & Arbitris rationes reddere.

Dices, An ſubditi eandem obligationem habeant attendendi computo, quam Guardianus illud reddendi.

Subditi tenentur attēdere quando computus redditur

Reſpondeo affirmatiuè, quia aliàs eſſet inutilis redditio rationum, ſi coram Surdis reddenda eſſet, fruſtratur enim finis calculi, & ſi notabilis eſſet, & cum malitia, aut conniuentia diuerſio,& alienatio, Subditi peccarent mortaliter, quia deficerent in re,ad quam tenentur attendere,non tantum ex charitate,ſed etiam ex iuſtitia,ideo ſiquidem coram Capitulo redduntur rationes,vt ipſi audiant, et iudicent,ſi verum ſit, quod exponitur, nam attenditur ratio finalis ſtatuti, *l.fin.ff de hered. inſtit.l.1.ff.ad Macedon.* & iſta propriè appellatur cauſa finalis. *l.cum Pater.*§.*dulciſſimis.ff de leg.2.et l. adigere.ff.de iur. patr.*§.*quamuis*.qua ceſſante ceſſat lex. Ergo cum cauſa reddendi rationes coram Communitate ſit ad obuiandas fraudes, et dilapidationem eleemoſynarum, ſi communitas ad hoc non

Finis ſtatuti oſtenditur.

atten-

attenderet, ſtatutum eſſet omninò inutile. Debet enim in ſtatutis eſſe ratio, & mens, vt not. *Dynus in cap final. de regul iur. in 6.* nec eſt neceſſe, vt ratio ſi expreſſa, quia ſufficit tacita, & præſumpta, maximè ſit ratio ſit inuariabilis, *l. libertum ff. de ritu nupt. §. Senat. Conſul. & l. ſcire oportet. §. & maximè. ff. de excuſat. tutor.* vt in ſtatuto præſente, de quo nulla alia ratio aſſignari poteſt, quam fidelis adminiſtrationis cognitio, & cum hæc ſit cauſa grauis, & grauiter punibilis, fratres adſtantes peccant grauiter non attendentes. Excuſarem tamen aliquos, & maximè ſimplices, ſi pro certo haberent alios maiores, vel diligentiores attendere redditioni calculi, &c. quia tunc obtinetur finis ſtatuti. Item Ratio & mens.

Difficultas tertia: Quid ſi non fieret quolibet menſe? quid ſi per conſuetudinem non redderetur?

Reſpondeo, ſi adeſſet cauſa legitima, non eſſet peccatum punibile, quia adiectio temporis eſt circumſtantia extrinſeca actui, qui poſſet adimpleri in alio menſe, vel menſibus, extantibus maximè adnotationibus accepti, & expenſi, quæ etiam in fine anni videri poſſent, & vnico actu experiri fidelitatem Adminiſtratorum, ſine cauſa autem, non poſſet ſe tueri Guardianus contra pœnas ſtatuti, quia dum legem claram habemus, ad rationes non debemus confugere, argum. *l. non omnium ff. de leg.* & probatur *in l. Gallus §. ſi eius. ff. de lib. & poſth.* vbi *Iaſon, Imola, Alexander* apud *commun. opin. iuris lib. 2. tit. 8. num. 90. tom. 1.* rationem enim naturalem tantum adducimus vbi non habemus legem. Vt multis probat *Barboſa axiom. 83 num. 3.* cum autem ſtatutum ſit clarum, nullum ſubterfugium inuenitur. Quando autem diſſuetudini traditum eſſet ſtatutum, puniri non poſſet, quia ſtatuta, quæ non obſeruantur non obligant, vt dictum eſt; nam conſuetudo ipſa derogans ſtatuto, pro ſtatuto habetur, *l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur.* vbi *Iaſon, Tuſcus practicar. concluſ. tom. 7. lit. S. concluſ. 426. num. 4.* & alij, quia præſumi debet recta adminiſtratio in Guardianis; & de facto ita inter Reformatos obſeruantes practicatur, qui omnia iſta eleemoſynarum negotia Syndicis peragenda committunt, qui etiam debent ex natura ſuorum officiorum ſcire, ſi apud Syndicos ſint debita, & quid eleemoſynaliter aduenerit; vt rectè de illis diſponant, & Deum pro benefactoribus rogent.

Clara lege, ad rationes confugere nõ debemus

Conſuetudo ſtat pro ſtatuto.

Diſ-

Difficultas quarta. An fraudantes eleemoſynas ſint excõmunicati, antequam hoc legitimè conſtiterit, an verò poſt, & ratio difficultatis eſt, quia Statutum inquit, *quod ſi fraudaſſe, aut donaſſe legitimè conſtiterit, excommunicati ſint ipſo facto*. Ergo prius debet conſtare, & an ſufficiat conſtaſſe fraudem ante ſententiam.

Reſpondeo, non ante conſtitum de fraude, nec ante ſententiam, vt probatum eſt ſupra *cap.2. quaeſt. 2.* & in *Commentar. cap.11. Stat.7.fol.784.* & debet procedi iuridicè, quia legitimè conſtare non poteſt, niſi iuris ordo ſeruetur, vt fusè in *Comment.cap.1.Stat.1.§.11 fol.6.*

Difficultas quinta. Quid importent illa verba Statuti, *Quod ſi eas fraudaſſe, vel in Prælatorum, vel aliarum perſonarum dona quouis modo erogaſſe conſtiterit*, an qualibet fraus, & donum inducat pęnas præſcriptas.

Fraus notabilis inducit pœnas, & quęnam illa.

Reſpondeo, debet eſſe furtum graue, non tantùm ſufficiens ad culpam mortalem, ſed ad ſubeundas pœnas, quæ non poſſunt infligi ob quodlibet peccatum furti, nam eſto malitia mortalis furti, ſit duorum, vel trium, vel quatuor iuliorum, iuxta diuerſa Scribentium placita, non poterit ob eandem quantitatem formari proceſſus, & excommunicari, ac priuari, deſtituique perpetuò Guardianus, cum externa iudicia in tam paruam materiam non inſurgant, duos, vel tres aureos ſufficere, putat *Bonaccina* ex *Filiuccio*, *Soto*, et *Valero in tractat. de largitione munerum diſput.3.punc.5.num.6. Bart. à S. Fauſto de Voto paupertatis quaeſt.190.* examinatis varijs Doctorum opinionibus in eandem ferè incidit ſummam, qui in antecedentibus quęſtionibus examinat minutias, quę examinari ſolent in ijs, qui pauca ſurripiunt, vel habent voluntatem maiora ſurripiendi, vel furtula frequentia committunt, &c. Probat autem *Bonaccina* ob minorem materiam fulminari non poſſe excommunicationem maiorem *diſput. 1. de Cenſur. in Bulla Cœnæ, quaeſtion.5. punct. 4. numer. 2.* diſcutiens cenſuram in ſurripientes bona naufragantium, quia non debet ferri excommunicatio pro re vulgari, vt inquit *Trid.ſeſſ.25.c.3.de reform.* quę autem duos aureos non attingit, vulgaris eſt. *l. ſi oleum. § fin. cum l.ſequenti .ff. de dolo malo*, quam ſententiam laudo, & Lectorem remitto ad diſputata in *Comment. cap. ſeptimo. Statut.5.caſu 13.fol. 534.* præcipuè *fol.538.* vbi de quantitate

Excommunicatio pro furtis non fertur pro re vulgari, & quæ ſit vulgaris.

quæ

Quæ donari, & quomodo poſſit in Religione, & *fol.* 533. vbi rem notabilem in furto cum Corduba, dixi decem aureos. Nunc autem ſecundum illam ſententiam iudicandum in Guardiano, qui fraudaret Eleemoſynas, non cenſeo, quia caſus reſeruatus expreſsè habet, ***furtum rei notabilis***, in hoc autem ſtatuto talis reſtrictio non ponitur. imò additur, *ſi eas fraudaſſe, vel in dona quouis modo erogaſſe*. Vim autem dictionis *Quouis modo* declarat *Barboſa dict.* 339. comprehendit enim omnes caſus, omnem modum ſimilem, & diſſimilem, proportionatos tamen materiæ; in qua exprimitur; ne quis putet priuandum, deſtituendum, excommunicandum eſſe Guardianũ, ſi Iulium vnum, vel dimidium fraudaſſe conuincatur. Non enim correſponderet pœna culpæ, licet maxima ſit, quæ paupertatem violat; nec indulgeri debet, fraudare, vel donare ſine punitione decem aureos, quia hoc eſſet, & paupertatem, & Monaſterium perdere.

Quouis modo, quid importet.

Difficultas ſexta, ſi conſtaret, in quolibet computo fraudaſſe vnum aureum (ſuppoſito, quod duo aurei ſint materia primo notabilis pro punitione inferenda) An facto calculo in fine ſemeſtris, vel trimeſtris, vel anni poſſet Guardianus puniri?

Reſpondeo affirmatiuè, quia hic non ſumus in illa diſtinctione, ſi habuit animum furandi multa, & maiora, vel non habuit, de qua *à S. Fauſto q.* 189. *&* 190. & ſic peccet mortaliter vel non ob intentionem perueniendi ad notabilem materiam; quia hic ſumus in materia notabili peccati mortalis, ſolum deeſt acceſſus pro pœna, quo adueniente, cum ſit inproportionata materia culpæ, debet eſſe inproportionata materia pœnæ. Ratio eſt, quia iam Conuentus patitur damnum notabile, & ſancitis pœnis dignum, ergo Hinc non ſine cauſa ſtatutum remittit intentionem, & remiſſionem pœnæ ad qualitatem fraudis, in qua ſolummodo poteſt arbitrari Prælatus, non in minuendis omninò pœnis, ſed in ſola carceratione.

Guardianus fraudãs modica quolibet menſe, an in fine anni dere notabili puniri poſſit.

Decimusſextus caſus eſt in eodem *cap.* 6. *§.* 1. *num.* 1. *Per ſanctam obedientiam præcipitur omnibus, ne per ſe, uel alios ſuadeant, uel procurent fieri, uel ordinari eleemoſynam ad tempus, uel perpetuam, ſibi, fratribus, Ordini, uel Conuentui, & ordinatam, non recipiant, niſi per modum eleemoſynæ, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ Prouinciali reſeruatæ, pri-*

Proprietatis caſus

uatio-

uationis omnium officiorum Ordinis, & carceris arbitrio Prouincialis, & num 2. ſi relicta fuerit hoſpitalibus, &c ea lege, ut illam dent fratribus, ſiue cum onere miſſarum, ſiue gratis, fratres eam renuncient, & proteſtentur, ſe non celebraturos officia ex debito legati, ſed ſi voluerint, recipient per modum eleemoſyna, & non alias, & ſic de omnibus alijs legatis, & num. 7. Quare Procurator frater nullus conſtituatur ad exigenda legata, ſub pœna carceris, & priuationis officiorum Prouinciali, & Guardianis conſentientibus, & num. 6. Non fiant inſtrumenta à fratribus capitulariter congregatis, &c. in quibus transferatur dominium Cappellæ, vel ſepultura, & num. 8. Relinquantur Cappellania extra Conuentum, nec miſſa celebrentur, niſi in Conuentu, niſi adſit vrgentiſſima cauſa. Omnia hęc ab eadem radice dependent lucrari denarios ob legata, ob diuina officia, ob Cappellas, ob miſſas, quæ ſi extra meram rationem eleemoſynæ egrediantur, in vitium proprietatis, et violatę paupertatis incurrunt, quę ſimul collegimus ad captandam breuitatem, circa, quę

Difficultas prima eſt, quodnam peccatum ſit, ſuadere alteri, vt eleemoſynam temporariam faciat fratribus, cum enim mendicatio ſit vnus ex præcipuis modis, quibus vitam traducere poſſumus, & in neceſſarijs poſſimus ad amicos ſpirituales recurrere iuxta declarationes toties citatas. Quid impedit, quod non liceat nobis ſupplicare v. g. Regem Catholicum, donet nobis per aliquot annos lanam pro induendis fratribus, D. Marchionem de Canete, qui donet nobis expenſas pro generalibus Capitulis, &c. vt de facto donant, ceram, & oleum pro Eccleſijs, nummos pro Conſtitutione Conuentuum, nimirum mille pro quolibet anno, vſquequo compleantur? Non video culpam in his caſibus. Nam ſicut poteſt quæſtor panis, vel vini rogare benefactorem, vt ſibi qualibet hebdomada donet menſuram quandam vini, & hoc per totum annum, vel menſes, et in facti contingentia ita practicatur, cur non poſſit Infirmarius, vel Præfectus fabricę, vel Miniſter, petere per aliquot Menſes, vel annos determinatam quandam eleemoſynam pro ſubleuandis neceſſitatibus fratrum.

Quare prohibetur in Religione Minorica ſuadere ſibi relinqui legata, &c.

Reſpondeo, concedo totum aſſumptum, et reddo rationem Statuti. Principale intentum Religionis eſt, abſtrahere fratres ab immoderato eleemoſynarum quęſtu, quę ſpeciem theſauriza-

riza-

rizationis habeant, vt eſt præcipuè procurare legata perpetua, vel ad tempus; de quibus dictus *Nicolaus* 3. §. *Ad hæc quia Fratribus* diſpoſuit, poſſe nos recipere legata, dummodo iuxta modos nobis congruentes relinquantur, & habeamus neceſſitatem, vel præſentem, vel imminentem, propter quam ad amicos ſpirituales nobis concedatur recurſus, & de legatis vult eandem rationem haberi, quæ habenda eſt de eleemoſynis pecuniarijs. Legata autem perpetua, vel ad tempus, rationem redditus habent, & bonorum immobilium, quæ expreſsè paupertati derogant, ſi quid vel minimum iuris fratribus ex illis accederet, non repugnat autem habere illa per modum eleemoſynę, quia, vt inquit S. *Bonauentura*, poteſt Dominus legati de ſuis bonis diſponere prout vult, & ſicuti viuens dabat centum in quolibet anno pro eleemoſyna, & in illis nullum ius habebant fratres, niſi petendi eleemoſynas, ita poteſt ſuis hæredibus, vel alijs imponere, vt fratribus centum erogent in ſingulos annos in perpetuum, ſuper quibus illud ipſum habent fratres, quod tempore viuentis Domini noſcebantur habere, nimirum, nihil, niſi petendi eleemoſynas, etiamſi celebrent officia, quia mercedem laboris, niſi eleemoſynaliter petere non poſſunt. Vide dicta in *Comment. ad cap. 6. Stat. 2. fol. 476.* Ne autem fratres à licitis ad illicita tranſirent, & ne quibus conſcientias regunt, & ad benè moriendum diſponunt, importuno eleemoſynarum quæſtu graues, & ſcandaloſi reddantur, non ſolùm vetuit procurare legata perpetua, ſed etiam ad tempus. Et ſenſus Statuti eſt, non de exquiſitione eleemoſynarum quoquo modo, puta pro præſentibus, vel imminentibus neceſſitatibus, quia pro iſtis, & regula, & eius declarationes ad pecuniam recurſum indulgent. Sed de procuratione legatorum perpetuorum, vel ad tempus, dicunt enim *ad ordinandam aliquam eleemoſynam, &c. et ſi ordinata fuerit nullo modo exigatur à Fratribus, etc.* Vbi patet de eleemoſyna relicta poſt mortem in teſtamento, ſuper qua de iure communi videtur legatarius habere ius, vt probat *Bartolus in Minoricis diſt. 2. et 3.* quod tamen repugnat Fratribus, tam iure hæreditario, quàm fideicommiſſi, quàm codicillorum, quàm donationis, quàm cuiuſuis alterius, cum omnis iuris ſint incapaces excepti iuris facti ſimplicis, vt dicitur in *cit decret. c. Exijt.* hinc cum dicatur *nullo modo exigatur à Fratribus, in iudicio,* ſermo

ſermo eſt de poſt mortem legantis quia nullus citat donantem eleemoſynam, vt illam ſoluat. Sed hæredes, quarè non prohibetur petere eleemoſynam temporariam pro victu, veſtitu, infirmis, ſed inſinuare, vt in teſtamento ordinent talem eleemoſynam, & hoc eſt cum ſumma cautela Præceptum quia paulatim introducuntur redditus, & deſtruitur paritas Regulæ. Adde quod eleemoſynæ temporariæ nomine intelligitur, quæ fit ad vitam procurantis, id conijcio ex *cap. 6. Statutorum Salmanticenſium*, ex quibus hoc Statutum in noſtra deductum eſt, dicunt enim *Nullus Frater per ſe, vel per alium inducat aliquam perſonam ad ordinandam aliquam eleemoſynam perpetuam, vel ad vitam ſibi, vel alteri Fratri, etc.* vbi pro *ad tempus* poſuit ad vitam, quæ vnius tempore finitur, &c. licèt ſi eius vita ſola conſideretur, perpetua appellari poteſt, vt *Sanchez lib. 7. Decal cap. 26. num.* 41. 52. 53.

An poſſimus inadere legata nomine Eccleſiæ Romanæ.

Dices quærere legata *nomine Pontificis* non videtur vetitum, *eſt officium boni viri bona Eccleſiæ Romanæ, in quantũ ſua patitur profeſſio acquirere, procurare, ampliare, quorum diſtributio, cum ad perſonam Romani Pontificis pertineat aliquo modo poteſt ipſe Pontifex neceſſaria ex ipſis redditibus Fratribus subminiſtrare pietatis intuitu, pro victu, et veſtitu, etc. et quia Pontifex hos annuos prouentus, cum libuerit, poteſt retrahere, et ſine alia cauſa alijs condonare, ob huiuſmodi annuos redditus, Fratres non uiuunt contra puritatem Regulæ, cum non ſint dicendi prouentus annui, quoniam pro libito ius habentis poſſit auferri*, ita in terminis *Statuta Alexandrina cap. 6.*

Reſpondeo iſtam metaphiſicam inuenit illud Capitulum generale, ad conſeruandas in Religione introductos iam redditus, pro quorum retentione diſpenſauit in iiſdem Statutis *Alex.* VI. & quietauit eorum conſcientias. Sed quod hoc non ſit cõtra Regulam, dicet, qui decretales non legit, vel intelligere noluit, dicitur enim in *cap. Exiui. Cumquè annui redditus inter mobilia cenſeantur à iure, ac huiuſmodi redditus retinere, paupertati, & mendicitati repugnet, nulli dubium eſt, quod dictis fratribus quoſcumque redditus, ſiue poſſeſſiones, vel eorum vſum, cum in eis non reperiatur eſſe conceſſum, recipere, vel habere (conſiderata conditione ipſorum) non licet*, quod refert *Bartol lib. 2. Minoric diſt. 6. cap.* 1. qui maiorem cognitionem habuit, quam fratres illius temporis, & ſpernenda omninò eſt

Habere redditus eſt cõtra Regulã.

ratio,

Digitized by Google

ratio, quæ aſſignatur, quod nimirum poſſumus acquirere Sũmo Pontifici, qui deinde aliquo modo poteſt fratribus neceſſaria ſubminiſtrare, &c. hoc enim eſt illudere ſummo Pontifici, vel ſeipſos fallere, quia Pontifex non vult, nec vnquam voluit, nec volet, quod Franciſcani ſibi acquirant, & circumeant mare, & aridam, vt Eccleſiam Romanam ditent, ſed præcipit, ne fratres quærant, *Vtenſilia, nec alia ad eorum Vſum, ad ſuiſtatus, & officiorum executionem (non enim omnium rerum vſum habere debent) ad vllam ſuperſluitatem, diuitias, ſeu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad theſaurizationem, vel eo animo, vt ea vendant, ſiue diſtrahant, recipiant, nec ſub colore prouidentiæ in futurum, nec alia occaſione, quinimo appareat in eis, quoad dominium omnimoda abdicatio, & in vſu neceſſitas*, ita *Nicol. 3 cap. Exijt*. Ecce quid intendit Eccleſia, nimirum, quod fratres viuant in paupertate, ſine legatis, & redditibus, de quibus nullo modo proprietatem in ſe aſſumit, vnde ipſi fratres remanent proprietarij, & propterea *Concil. Trident. ſeſſ. 25. capit. 3 de regul.* conceſſit Conuentualibus proprietatem in communi, quia vidit, alio modo ſaluari non potuiſſe conſcientiam, & regulam, quam ſine dubio reliquiſſent proprietati Romanæ Eccleſiæ, ſi illa ſibi appropriare voluiſſet omnes inuentiones, & procurationes fratrum.

Item ſuperflua.

Difficultas ſecunda ſi modus eleemoſynæ ſtare poſſit cum inſtantia fratrum apud hæredes, vel Iudices, vt ſoluant legata ipſis relicta, &c.

Reſpondeo, ſuppoſito, ac ſemper ſaluo, quod in legatis nullum ius habere, & oſtendere poſſunt fratres, licet eis monere hæredes, ac etiam Iudicem, vt ſuę conſcientiæ, & officio conſulant. Ecce *Decretalis* Nicol 3. *Ad quæ legata ſoluenda tam hæredes, quam Executores ſe liberales exhibeant, & etiam Prælati, & ſæculares, quibus de iure, ac conſuetudine prouiſio iſta competeret) cum expedierit) ſe ex officio ſuo promptos exhibeant, ad pias voluntates deficientium adimplendas*. Equidem inſtantia à fratribus fieri debet, qui intereſſe habent, Subiungit enim. *Nam & nos etiam per modos licitos, & Fratrum regulæ congruos intendimus prouidere, quod hæredum cupiditas legitimis actibus feratur, ne pia defunctorum de-*

Monere hæredes, & Iudicẽs circa ſolutionem legatorum, an ſit cõtra regulam,

 ſitua-

ſtituatur intentio, & ipſi fratres pauperes opportunis auxilijs non fraudentur, Poſſunt igitur fratres non citando, non in iudicio comparendo, non ciuiliter agendo, aut litigando, ſed vt in aliena cauſa facerent, dicere Epiſcopo, vel Iudici, Teſtator diſpoſuit pro nobis centum, hæres ſuæ conſcientiæ, & obligationis eſt immemor, monemus te de officio tuo, &c. lege de legatis perpetuis, quæ ex *Rodriquez*, *Miranda. Portel.* Sanc bez, *& alijs collegit Hieron· Rodriquez reſolut.* 88. *toto num.* 10. vbi probat, poſſe fratres non ſolum tenere legata perpetua relicta Communitati, ſed etiam particulari fratri, & illa procurare ad libros emendos, &c. dummodo per modum eleemoſynæ petantur. Conſulit tamen non debere practicari à Prælatis, niſi rarò, & cum cauſa, ne ſcandalum ſæcularibus, & relaxationi aditus paretur. Optimum quidem conſilium, at malè conſultum circa procurationem legati, quia *Statutum Vltramontanæ familiæ cap.*3. *de obſeruantia paupertatis* §.4. *de redditibus annuis*, Ciſmontano Concordans ait. *Renouantes antiqua Statuta, decernimus, quod nullus frater inducat perſonam aliquam ad eleemoſynam perpetuam Ordini noſtro exhibendam, ſub pœna proprietatis procurantibus, & exigentibus*, & parum refert reſolutio ſubſiſtens in iure communi, quæ in ſtatutario non ſubſiſtit.

Difficultas tertia. An Guardianus non ſe proteſtans, nec renuncians legata perpetua ſit puuibilis.

Superior nõ renuncians legata quando puniri poſſit.

Reſpondeo, ſi non renunciet, vt exigat, puniendus eſt pœna proprietariorum, & peccat mortaliter, Si exigat eleemoſynaliter, non renunciet tamen, peccat etiam mortaliter contra obedientiam, ſecundum quam imponitur præceptum; & puniri poteſt pœna arbitraria, quia Statutum, vltra præceptum obedientiæ, nullam pœnam imponit.

Difficultas quarta. An inſtitutio alicuius fratris in Procuratorem ad legata, poſſit aliqua ex parte iuſtificari.

Conceſſo vno conceduntur alia conſequentia, minus, acceſſoriũ.

Reſpondeo, vetatur in ordine ad exigenda legata ciuiliter, & ad comparendum in iudicio, non verò ad exigenda eleemoſynaliter, quia cui conceditur terminus, conceditur via, & conceſſo vno, conceduntur alia omnia, ſinè quibus expediri non poteſt, *l.* 2. *ff. de iuris*, *l. finali. ff. de officcius.*

Digitized by Google

eius, & cui conceditur maius, conceditur minus, & conceſſo principali conceditur acceſſorium. *cap. quod te de Clerit. coniugat. cap ſi diligenti. de for. comp. l. cum principale. ff. de regul. iur.* quę declarat *Damaſus regul.* 23. quando principale conſiſtere non poteſt ſine acceſſorio. cum ergo eleemoſynaliter peti non poſſit legatum, ſine aliqua perſona, quæ petat; & perinde eſt Superior, ac alius quiſpiam, nulla apparet ratio, quod Prælatus non poſſit deſtinare vnum, qui procuret petere tales eleemoſynas.

Difficultas quinta. An puniendi eſſent fratres, ſi non Capitulariter congregati, ſed quilibet ſeorſim ſubſcriberet conceſſioni cappellæ, vel ſepulturæ.

Reſpondeo primo, quęſtio continet impoſſibilitatem, quia inſtrumenta publica non fiunt à communitate, niſi in forma communitatis, licet enim inſtrumentum publicum appelletur vel quia ſcriptum manu Notarij, ſiue in iudicio, ſiue extra. *l. geſta. C. de edendo. & cap. quoniam contra falſam. de probat.* Vel quia ſigillatum ſigillo publico, *cap. ſcriptura, de fid. inſtrumen. & cap. tertio loco. de probat.* poteſt autem eſſe ſigillum Epiſcopi, vel Principis, *cap. poſt ceſſionem. de probat.* hinc in multis Bullis Apoſtolicis ſolet apponi. *Volumus tamen, quod præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicuius* Notarij *publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtituta, munitis, eadem prorſus fides habeatur, &c.* Hæc autem eſt ſpecialis diſpoſitio, quæ extendi non poterit ad conſtituenda alia publica inſtrumenta. Vel quia publicatum authoritate Iudicis. *cap. Pi & G. de fid. Inſtrum. l. publicati. C. de teſtamentis, & l fin. C. de re iudic.* Vel quia teſtium, & ſcribentis ſubſcriptione firmatum, *cap. 1. de teſtam. cap. 2. de fid. inſtr. l. ſcripturar. C. qui pot. in pign. hab.* Vel quia extractum de Archiuio publico *l. in fraudem. S. quoties. ff. de iur. fiſc. cap. ad audientiam, de præſumpt.* & ex oppoſito Inſtrumentum priuatum, ſeu Chyrographum, aut litterę, vel epiſtolæ ſunt, quę vnuſquiſque à ſeipſo ſcribit. *Inſtit. de litterar. obligat. lib. 3.* Requirunt autem aliqui locum, ſiue locum loci, ad ſolemnitatem inſtrumentorum. *Naſt. conſ. 329. lib. 2. Alex. conſ. 59. lib. 2. Matheſ. ſingluari. 45.* puta non ſufficere, ſi dicatur, *Roma*, ſed neceſſe eſt apponere

Inſtrumentum quando appelletur publicū, vel priuatū.

nere in *Conuentu Sancti Franciſci*, *& in Capitulo*, *vel cellа*, *&c.* & ita communiter prædicatur, iſta ex *Papienſi in practica tit. Exhibens*, *& producens numer.* 11. & in additionibus *verſu locus*, cum igitur conſuetudo ſit, vt huiuſmodi Inſtrumenta fiant in Capitulo, aut Refectorio, coram fratribus Capitulariter, ad ſonum Campanellæ congregatis, non eſſet publicum inſtrumentum, ſi fieret clanculò.

Fratres conſentientes conceſſioni cappellæ ſunt puniendi.

Reſpõ ſeo ſecũdò, eſto, quod fieri poſſet inſtrumẽtũ publicũ, aliquo ex recenſitis modis, & ſubſcriberetur à fratribus ſeorſim ſumptis, dico, omnes puniendos eſſe in conceſſionem Cappellæ, vel ſepulturæ conſentientes, etiam ſi non fuiſſent capitulariter congregati, Et ratio eſt, quia ſtatutum reſpicit alienationem, nobis non conceſſam, non ſolennitatem inſtrumenti. Mens enim legis attendenda eſt, & debemus inquirere rationem ſtatuti, quæ ſolet appellari anima legis. *l. cum pater* §. *dulciſſimis. ff. de leg.* 2. quia vt probat *Io. Nauiſonus lib.* 5. *Syluа nuptialis num.* 21. Multum confert ratio legis ad eius intellectum, & inductionem, in quo conſiſtit tota virtus, ſecundum *Romanum ſingulari* 651 Nam ſcire eſt rem per cauſam cognoſcere, & licet non ſit neceſſarium requirere rationem, quando habemus legem, *l. non omnium ff. de leg. Lancell. in l. Gallus. ff. de liber. & poſth* attamen quærere legem, vbi rationem naturalem habemus, eſt infirmitas intellectus, *l. ſcire oportet.* §. *ſufficit. ff de excuſ. tut.* Ducor autem ex paritate rationis de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, quæ ſub cenſuris, & pœnis vetita eſt, niſi in certis caſibus, & cum quibuſdam ſolemnitatibus; nimirum, vt præcedat ſaltem vnus tractatus inter Prælatum, & eos, quorum intereſt *Clement.* 1. *de rebus Eccleſiaſtic. non alien.* & conſenſus expreſſus maioris partis Capituli, *cap.* 2 *de his quæ fiunt à Prælat. verb. collaudatio*, quam *Molina diſput.* 468. *num.* 6. cum *Panbormitano* interpretantur de expreſſo conſenſu, & tamen ſi Canonici poſt tractatum, ſingulariter præſtent conſenſum in alienationem, & non coacti in Capitulo, dicuntur præſtitiſſe conſenſum ſufficientem ad alienationem, & ad incurrendas pœnas, ſi malè alienauerint. *Sylu. verb. alienatio num.* 5. qui citat *Gloſ. Vaſquez de redditib. in opuſculis. cap.* 2. §. 2. *dub.* 12. *num.* 42.

Ratio anima legis.

Ratio non eſt quærenda quando adeſt lex.

Ad alienationem rerum eccleſiaſticarum quid requiratur.

etiam

etiam ſi alij non improbabiliter contrarium ſentiant, eo quod conſenſus extra Capitulum, potius eſt ſingulorum, quam Capituli. Ergo ſi in re tam graui ſufficit conſenſus ſingulariter expreſſus, multo magis ſufficiet in alienatione ſepulturæ. Et quod ſecundum hanc doctrinam difficultatem tollit, eſt ſtatutum dicens *Capitulariter congregatis, nec quocunque alio modo ſe habentibus*.

Sed An poſſit contra fratres Minores alienantes Cappellam, vel ſepulturam procedi, tanquam contra alienantes bona Eccleſiaſtica, quia hæc ſine dubio ſunt bona Eccleſiæ Romanæ, & *cap. Exijt, qui ſeminat. S. loca empta*.

Reſpondeo, cum *Bonaccina de alien. rer. Eccleſ. diſp. 2. quaſt. vnica. §. 2. num. 12.* qui citat *Quaranta*, Riccium, & alios, negatiuè, quia hæc non eſt alienatio, ſed conceſſio ad vſum, ob quem fabricatæ fuerunt, nihil enim iuris deperit Eccleſiæ Romanæ, vel Ordini, ob talem conceſſionem, cum in Eccleſia remaneant, & potius recipiat beneficium curæ, & ornamenti.

Difficultas ſexta, Quomodo igitur ſecundum regulam concedi poſſit Cappella, vel ſepultura, cum multas vbiquè conceſſas videamus?

Reſpondeo, non negat Statutum congregari poſſe fratres in Capitulo ad concedendam Cappellam, vel ſepulturam alicui, ſed ne congregentur *ad transferendum dominium Cappellæ, aut ſepulturæ*, cum hoc ſit contra regulam, non tantum S. P. N. Franciſci, ſed etiam *iuris 79. Non poteſt plus iuris transferre in alium, quam ſibi competere dignoſcatur, de regul. iur. in 6.* fratres autem Minores nihil iuris habent in Eccleſia, Cappellis, & Sepulturis. Non poſſumus igitur dare dominium, ſed vſum facti, nulla pactione præmiſſa, tanquam conceſſionis pretio, ſed ſi quid ſæcularis dare voluerit, id totum erit per eleemoſynam accipiendum, ſicuti facimus in celebratione Miſſarum, & diuinorum officiorum, vnde ſicut exulat Simonia, ita, & paupertatis violatio, cui accedit tacitus Eccleſiæ Romanæ, & Summi Pontificis conſenſus, ac legitima, & præſcripta conſuetudo, quæ obſeruanda eſt, *cap. Apoſtolica, de Simonia.* ob quã immutari cenſentur antiqua iura, quę ſimoniam inurere videntur, ita *Rodriq. tom. 3. q. 58. art. 1. & Simancas, Duardus, Oſtienſis, Sylueſter, Nauar. Molin. Villalobos.* relati à *Rodriq. Iuniore* reſol.

Cappellæ, & ſepulturę quomodo concedendę

Conſuetudo legitima ſeruanda eſt.

*reſol.*128.*num.*2. Equidem ſi fratres voluntatem haberent vendendi, aut transferendi dominium Cappellæ, aut ſepulturæ, vltra peccatum proprietatis, contraherent pœnas, contra Alienantes, ſancitas, quia verè, & rigoroſè alienarent res Eccleſiaſticas. Quando igitur Statutum ſubnectit, *Si tamen ſe ſe obtulerit occaſio, in qua fidelium pietati ſatisfieri oporteat, id fiat per modos noſtro inſtituto congruentes*. Senſus eſt, quod non detur dominium, nec aliud quidpiam, quod ad illud accedat, non mercetur, non vendatur, non deducatur in pactum ſolutio aliqua pro Cappella, vel ſepultura, ſed concedatur vſus facti, fabricandi, ornandi, paramentis decorandi Cappellam, & in illa fodendi ſibi, & ſuis ſepulturam, ac in illa ſe, ſuoſque ſepeliendi, &c. hoc non eſt contra regulam, &c. Quamobrem noto *Portel.ver.Cappella Monaſteriorum*, citans *Rodriq.tom.* 4.*addit.adſummam verb.Procurator. concluſ.*6. ſcripſiſſe, *quod cum aliqua Cappella Eccleſiæ Minorum donanda ſit ſæculari, vel Clerico, non requiritur pulſatio campanæ, neque conſenſus Capituli, neque Diffinitorij, ſed ſufficit, quod donet, ſolus Syndicus Conuentus, qui eſt Procurator Papæ, & Dominus illius Cappellæ, ſicuti alij Regulares, ideo non requiritur, illorum conſenſus, ſed Papæ per ſuum Procuratorem cum conſenſu Prouincialis, non verò Guardiani*, quod dictum pace tantorum Virorum, nullo modo ſuſtentari poteſt, quia Syndico non conceſſit Papa donare Cappellas, nec quiduis aliud, hoc enim nec in *Clemente V*. nec in *Nicolao* 3: imò nec in *Martinis* 4. & 5. qui ad ſatietatem relaxarunt Syndici poteſtatem, inuenitur, ecce facultas, quam concedit *Martinus IV* & confirmat *V*. ex Bulla *Amabiles fructus*. *Qui res ipſas, ipſarum pretium, & prædictas eleemoſynas nomine dictæ Eccleſiæ recipiant, per eoſdem in fratrum ipſorum vtilitates, prout eis licet ex regula, vel declaratione regulæ, conuertenda: ſicut & quando à te fili Generalis, & ſingulis alijs veſtrum, in Prouincia, & cuſtodia ſibi decreta, vel ab ijſdem fratribus de aſſenſu veſtro, extiterint requiſiti. Ac eadem perſona petendi, exigendi, recipiendi, Alienandi, &c. & generaliter in omnibus cauſis pro rebus, & locis huiuſmodi, ad prædictam Eccleſiam ſpectantibus, eorundem fratrum vſui conceſſis, &c. liberam concedimus facultatem*. Solum verbum *Alienandi* videtur continere poſſe donationem, quia alienationis appellatione venit omnis

Portel. examinatur.

Donatio eſt alienatio

omnis actio, per quam transfertur dominium, vt multis probat *Barboſa verb. alienatio num. 1.* & ſpecialiter comprehenditur *donatio, vt num. 5. attamen in generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet in ſpecie veriſimiliter conceſſurus, reg. 81. iuris in 6.* & non eſt veriſimile, quod Pontifex concedat Syndico, & ſuo Procuratori, vt quoquo modo illimitate, & ampliſſimè alienet, & donet, cum poſſet magnum Religioni facere præiudicium, ſed limitate, *prout licet ex regula, eiuſque declaratione*, quæ alia non eſt, niſi *Nicolai 3. & Clementis V.* ac antecedentium Pontificum *Gregorij 9. Innocentij 4.* & aliorum, qui regulam declararunt, & in illa non diſpenſauerunt. Regulæ autem, & declarationibus repugnat *donare*, quia repugnat dominium, nec intendit Papa, concedere Syndico facultatem donandi de ſuo quomodocumquè, ſed de eo, quod ſibi acquiſiuit Franciſcana Religio, reſpectiuè ad eandemmet Religionem manutenendam, & ſecundum regulam conſeruandam. Ergo non eſt legitimè pronunciatum, quod Syndicus donare poſſit Cappellas. Mitto nunc cenſuram prædictarum Bullarum, quæ reperitur in *firmamento trium ordinum 2 par. tract. 1. de priuileg trium ordinum fol. mihi 64.* & in tractatu de diſpenſatione regulæ fratrum Minorum *P. Io. Peirini Doctoris Pariſienſis 3. par. fol. 171.* quod ſint ſubreptitiæ, relaxatiuæ, falſæ, & nullæ, diuinis præceptis contrariæ, & votis factis repugnantes. Sed redeo ad reuocationes ipſarum factas à Pontificibus, & Capitulis Generalibus, quibus iuribus euacuatis, nullo modo prædicta ſententia poteſt ſubſiſtere. Si dicas adeſſe Statutum Vltramontanæ familiæ ex *Toletanis ann. 1583. cap. 3. de obſeruantia paupertatis* §. 4. in hæc verba, *ſi tamen occaſio ſe obtulerit, &c. Syndicus enim nomine Sedis Apoſtolicæ poteſt huiuſmodi dominium & proprietatem transferre, ſi tamen prius fratres ipſi, Capitulariter Congregati in tribus diſtinctis diebus decreuerint vtilitati Conuentus conuenire, non tamen fratres poſſunt ad id aſſenſum præbere, cum hoc ſolummodo ad Dominũ proprietariũ ſpectare, &c.* In quo Statuto laudo diſcuſſionis maturitatem, quam conijcere licet veluti ordinatam ad obſeruantiam Paulinæ, *Ambitioſa de reb. Eccleſ. non alien.* cum tamen ſenſus Religionis non ſit practicare formalem alienationem, ſed conceſſionem vſus, non dominij, laudo aduertentiam, quod fratres conſenſum præbere non

In generali conceſſione non veniunt ſpecialia.

Digitized by Google

poſſint, quia non reſidet penes ipſos dominium. Non poſſum tamen probare, quod in Conceſſione Cappellæ transferatur dominium à Syndico nomine Sedis Apoſtolicæ, vt ſupradictum eſt, niſi pro dominio, & proprietate intelligatur poſſeſſio, & vſus, prout in iure aliquando ſumitur *l. 17. ff quibus modis vſuſfructus amittitur*, & alijs legibus, quas citat *Briſſonius apud Lexic. Caluini Verb. Dominium, non proprietatis tantum*, & oppoſitum ſit ſub vulgari acceptione, dum Dominum appellamus, quem vti aliqua re aduertimus, non diſtinguentes, ſubtilitate canonica, & legali, an res ſua ſit, vel in illa vſumfructum habeat, vel ſimplicem vſum, &c. iuxta doctrinam ex *Bonacina* ſupra allegatam, ſecurius eſſet Statutum caſtigare, iuxta recentiorum decretorum rigorem, vt id dicatur in verbis, quod in rei ſubſtantia retinetur.

Poſſeſſio, & vſus aliquã do appellatur. dominium.

Difficultas ſeptima, An habere Cappellanias, & celebrare miſſas extra Conuentum ſapiat proprietatem.

Cappellanias habere fratribus interdictum.

Reſpondeo, habere illas in titulum, & vt beneficium Eccleſiaſticum ſeculare, eſt proprietas, quia beneficium, & ius percipiendi fructus ex bonis Eccleſiæ ratione ſpiritualis ſeruitij. Vide dicta à nobis in *Comment. Stat. cap* 8. *Stat.* 1 *fol.* 150. Item habere Cappellanias, quæ eleemoſynam tribuant fratribus, iure quodam Ciuili, etiam eſt prohibitum, quia ſupponit dominium, & ius exigendi eleemoſynas, vel importunitatem, & ſollicitudinem circa exactionem, & ſub his duabus conſiderationibus loquitur Statutum, volens auertere fratres ab omni proprietatis, & cupiditatis ſpecie. Cœterum celebrare ad aliquod tempus in alienis Eccleſijs, etiam intuitu eleemoſynæ, eleemoſynaliter recipiendę, non eſt contra regulam, quia eſt laboritium honeſtum, & licitum, prohibetur autem, tum vt ſatisfiat noſtris Eccleſijs, quę incommodum patiuntur, dum miſſæ alibi celebrantur: tum ad vitandam vagationem fratrum, de mane diſcurrentium ad celebrationem miſſarum: tum deniq; ne tanta appareat ad pecuniarias eleemoſynas propenſio. Cauſa tamen legitima intercedente, feſtiuitatis, deuotionis, precum perſonarum, quibus ordo debeat, poteſt ſolui rigor ad celebrandum aliquando extra Conuentum:

CA-

Digitized by Google

CAPITVLVM VIII.

De Pœnis in Caſtitatis Violatores Sancitis.

CVm ex *Tertulliano in Apolog. cap. 15. Varia ſint laſciuia ingenia*, quæ eodem *de pudicitia cap. 16.* in Syluam magnam excreuerunt, & currentem ad vitia animum, veluti ſtimuli precipitem agunt, ſiquidem *Ambroſio Aſſertore lib. 1. de Cain, & Abel. cap. 1. Sæuus criminum ſtimulus libido eſt, quæ nunquam manere quietum patitur affectum*, prius diſtinguendę ſunt turpitudinis ſpecies, & poſtmodum in ipſas dirigenda punitionum agmina. Libido varia, ſæua.

Primum enim in præparatione ſceleris, cum non ita occultari poſſit delictum, vt in ſuſpicionem non veniat, latum eſt ſequens ſtatutum ***Quicumquè conuictus fuerit domos ſuſpectas ingreſſum fuiſſe, ab eo loco, omninò, & perpetuò remoueatur, ac grauiter arctetur.*** Statuta contra ipſam militantia.

Secundò, ſi ex iudiciaria tela crimen fateatur, factum eſt alterum ſtatutum, ***Si confeſſus fuerit in fornicationem, vel grauiorem culpam incidiſſe, vel de eo legitimè conſtiterit, pro prima vice ſemeſtri carceri mancipetur, & voce actiua, & paſſiua triennio careat. Pro ſecunda carceretur per annum, & omnibus ordinis officijs decennio careat. Pro tertia ad omnia ordinis officia inhabilis exiſtat, longiore carcere maceretur, vel etiam ad triremes, Superiorum iudicio, pro qualitate delicti mittatur.***

Tertiò, Quia abiſſus abiſſum inuocat, & à culpa, quæ humanitatis titulo excuſari, & ad ſacrilegium ruere poteſt Sancitum eſt aliud ſtatutum, ***Si quis (quod abſit) ſacrilegium cum moniali admiſerit, ad Triremes omninò damnetur, aut perpetuo carceri Superioris arbitrio mancipetur.***

Quarto, Cum extincto lumine gratię, & in cæcitatem deducto peccatore, appareat in turpitudinis baratrum, ita corruiſſe, vt etiam naturæ iura peruertat, contra hoc monſtrum vltricibus flammis expeditur, & aliud ſtatutum: ***Quod ſiquis de innominabili crimine (quod Deus auertat) propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, notatus fuerit, ac legitimè conuictus, nudus omninò, cum ſolis fœmoralibus, coram fratribus capitulariter congregatis manibus ligatis grauiter flagelletur, ac le-***

ac leuiuſculis flammis igneis, hinc inde circumpoſitis quodammodo comburatur, & ad perpetuos carceres irreuocabiliter condemnetur, vbi pane, & aqua, tribus ſaltem in hebdomada diebus ieiunet, & vitam ſuam in dolore, et amaritudine deficat, etcat..

Quinto, quia ex hiſce impuris Commiſtionibus ſolet aliquando contrahi lues venerea applicatum fuit ſubſequens remediũ *Qui morbo gallico, vel alopetia affecti, aut in carnis illecebras, & errores prolapſi fuerint, ad nulla ordinis officia promoueri poſſint, et omni ſuffragiorum iure perpetuo careant, atquè ab audiendis confeſſionibus (ſi confeſſarij fuerint) perpetuo ſuſpendantur*. Circa quę delicta, ac pœnas ſequentes examino quęſtiones.

Quæſtio prima, quid ſit conſortium, quod Religioſum in uiolatæ caſtitatis ſuſpicionem inducat?

Reſpondeo, de hac materia ſufficienter diſputauimus in *Comment. ad Statuta cap.* 11. *Stat.* 4. vbi tale conſortium prohibetur, ideo illò Lectorem remitto, & Addo conſortium cum mulieribus, illud dici in iure ſuſpectum, quod inducit præſumptionem criminis, quæ exurgit, ex indicijs antecedentibus, & monitione ſubſequente. *Abb in cap. ſi quiſquam. de cohab. Cler. et Mul. num.* 7. *et in cap. Monaſteria. de vita, et honeſtate Cler.* in quo mandatur puniri Clericos, qui frequentant Monaſteria Monialium, quia ex frequentatione cum mulieribus oritur ſuſpicio ſiniſtra contra accedentes, periculoſa enim eſt ſexus cõmiſtio, *cap. mulieres. iuncta gloſ. de iudic. in* 6. & ideo Clericus prohibetur ſolus confabulari cum mulieribus *cap. Clericus. cap. Clerici. diſt.* 81. Vnde frequentatio inducit ſuſpicionem, quæ nõ elicitur, niſi aſſignetur cauſa frequentiæ, quę ſit manifeſta, nam occulta non ſufficeret. Aſſignare autem coniunctionem ſanguinis, licet admitteretur, ſi rarò contingeret. attamen vitiaretur, ſi frequenter, quia etiam in conſanguineis tale ſcelus patratum reperitur, *cap.* 1. *de cohab. Cler. et Mul. cap. definimus.* 28. *quaſt.* 1. *et cap. decima. eod.* Nec iuuaret dicere, hoc conſortium, & hanc frequentiam non eſſe, ex ſe malam, quia ſit mala ex occaſione, vt ex ſcandalo, *argum. cap. parſimoniam. diſt.* 40. & ratione *Auguſtini cap. nec ſolo* 32. *quaſt.* 5. *Quod ſæpè intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus*. Nec prodeſſet allegare bonam conſcientiam, & dicere

Suſpectum conſortium quodnam ſit.

cere

cere conſcientia mea munda eſt apud Deum, non curo, quid alij loquantur; quia iſta bona conſcientia non videtur, & tenemur curare famam noſtram, & hoc de iure naturæ, itaut incidente ſcandalo, & debito conſeruandi bonam famam, prius debemus curare de iſta, quam vitare ſcandalum: quod in eo caſu eſſet paſſiuum. *Caldar.conſ.1.Abb in dicto cap. Monaſteria.* C*um Ioanne Andrea de vita, et boneſt. Cler.* & alijs diſputantibus de Charitate, quæ incipit à nobis.

Neque ſola frequentia, quam per duos actus conijci) ex multis, diximus in *Comment. loco citato*, etiam ſi plures alios deſiderauiſſemus, nunc autem confirmo ex *Panbor. cit. num. 6.* dicente Ad ſtatuta facientia mentionem de frequentatione, ex duobus actibus, ſeu vicibus inducitur frequentia, & citat *Gloſ. Arcbid.* & alios cum legibus, concludit ſuſpicionem ſi abſint ætas, locus, commoditas, &c. v. g. ſi ſint ſenes, loquantur coram alijs, in loco publico, puta in Eccleſia, in platea &c. *Gloſ. in cap. volumus diſt. 81. Abb. in cap inbibendum de cobab Cler. et Mul. num. 2 cum Anton.*

Cum his ſuſpicionis indicijs, ſi ex ſe non dimittit conſuetudinem Frater, peccat mortaliter, ob ſcandalum actiuum, ſed non poteſt puniri; niſi prius moneatur, quod ſi monitus non deſiſtit, ſine dubio puniri poterit. Caſus expreſſus in *cap. ſi quiſquam. dicto tit. de cobab. Cler.* requirit tamen textus trinam monitionem, ſecundum Euangelium, quod expreſſit, *Statutum cap. 11. §. 1. num. 3. Aliàs de bis notatus charitatiuè admoneatur, et corrigatur, admonitus, ſi ſe non emendauerit, puniatur, etc.*

Quæſtio ſecunda. An ad puniendum Fratrem ingreſſum in Domos ſuſpectas, requiratur prius ſuſpectum conſortium.

Reſpondeo in *Comment. ad cap. 11. ſtat. 4. fol. 771.* dixi ſuſpectas eſſe quaſcumquè domos mulierum, vbi caſtitas periclitari poterit, dummodo adminicula alia adſint, nimirum frequentiæ, ſequeſtrationis &c. nunc autem ſubtilius materiã iſtam rimantes dico ſuſpectæ domus appellatione non venire tantum domos meretricum, quæ Lupanaria, & Proſtibula nuncupamus. *l. 21. § in aliquem ff. de recept. qui arbit.* hoc enim nulli dubium eſt, puniendum eſſe Religioſum, qui infames haſce domos ingrederetur, niſi cauſam talem aſsignaret, quæ meri-

Domus ſuſpecta quæ dici poſſit.

Digitized by Google

meritò illum à temerario ingreſſu liberaret, puta ſi cauſa confeſsionis, ſi petendæ Eleemoſynæ, ſi ob caſum repentinu m, cum alijs &c. Non ſolum inquam iſtas, ſed etiam alias, quæ ſuſpectæ dici poſsent, nimirum, quia inhabitantur à mulieribus vanis, indeuotis, iuuenibus, in ueſtitu, inceſſu, in moribus non benè apud viciniam audientibus, quæ frequentarentur à Sæcularibus, non coniunctis &c. quæquè à probis, & honeſtis vt ſuſpectæ haberentur. itaut ingreſſus Religioſi in illas, viciniam, aut videntes in admirationem induceret, ac murmurationem. Hoc enim rigoroſè ſignificat Domus ſuſpecta, in ordine ad honeſtatem. duco ſignificationem ex legibus, in quibus ſuſpectus tutor dicitur, qui non ex fide tutelam gerit, licet ſoluendo ſit, *Inſtit. de ſuſpect. tut. §. ſuſpectum.* & ſuſpectus curator appellatur, qui fraudulenter, vel negligenter in rebus pupilli, vel adoleſcentis verſatur *Vulteius in Comment. Inſtit. de ſuſpect. tutor. initio num.* 1. & qui etiam in moribus talis eſt, vt ſit ſuſpectus *dicto §. ſuſpectus Inſtit. & l. ſuſpectus l. ſcire oportet. ff. de tutoribus, & curator. dat.* ab his, & ſuſpectus Procurator dicitur, qui operã ſuam inuitum ingerit *l. quæ omnia ff. de procur.* apud *Spiegellium*. Igitur ſuſpectam domum dicere poſſumus, quam mulier inhabitat, quæ non ex fide ſuam famam curat, etiamſi non peccet. Sicuti de S. Maria Magdalena dicunt multi eam actualiter nunquam peccaſſe, ſed ſua vanitate dediſſe occaſionem, vt diceretur in Ciuitate peccatrix. Quæquè negligenter viuat, fraudulenter incedat in ueſtitu, inceſſu, quæ moribus parum honeſtis ſit, quæ ſuam præſẽtiam ad feneſtras, ad ianuam impudenter ingerat traſeuntibus, ſuique ſaltem quoad aſpectum, copiam faciat.

Suſpectus tutor, curator procurator quis.

Dices quoties ingredi debeat frater hanc domum, vt puniri poſſit?

Reſpondeo, Statutum non diſtinguit, vnde dicendum eſt, puniri poſſe, qui ſemel tantum ingreſſus eſſet, quia per vnicum actum delicti natura completur.

Semel ingredi domũ ſuſpectam eſt punibile. Ad ſuſpectũ conſortiũ requiruntur plures actus

Dices non videtur ſufficere ſolus ingreſſus, ſi ſuſpectum cõſortium non præceſſerit?

Reſpondeo, aliud eſt ingredi domos ſuſpectas, aliud habere ſuſpectum conſortium. Nam ſi quis in Lupanar ſemel ingrederetur, certè non excuſaretur ex defectu conſortij, & frequentię, quin puniri deberet, quia etiam perditiſſimi ſæcula-

res

res peccant cum meretricibus, nec opus habent præcedente conſortio. Conſortium autem adhibetur, vbi verecundia adhuc frenos cohibet, & diſcooperiendi ſuas faces, non eſt libera indulta licentia, vel quia commoditas præſto non ſit. Sunt igitur diſparata, ex quibus non fit illatio, hic multiplicatio actuum requiritur, ibi ſufficit vnus.

Dices tertio cum Statutum dicat *Conuictus fuerit, domos ſuſpectas ingreſſum* fuiſſe, an ad punitionem ſufficiat depoſitio Socij?

Reſpondeo negatiuè, quia teſtis ſingularis non facit fidem, nec reddit conuictum maximè vbi idem ſit denunciator, & Teſtis. nec laudo aſſumendos eſſe teſtes ex ſæcularibus, quia plus noceret ſcandalum, quam prodeſſet correctio. Quod ſi extraiudicialiter Prælatus ſuſpectam conuerſationem Subditi intelligeret, & in conſcientia anguſtiaretur, poſſet illum ab eo loco remouere, non titulo ſuſpecti ingreſſus, vel conſortij quia tunc fieret ſubdito iniuria, ſi non conuictus, nec confeſſus puniretur, ſed ad exercitium obedientiæ, in quo nulla eſt replica rationabilis. Vel eſi domi continere ſub honeſtis reſpectibus. Vel eidem ſocios mutare, vt ex plurium depoſitionibus poſſet Reus conſtitui, & examinari. Quinimo cum ad vnius Teſtis, omni exceptione maioris depoſitionem, Reus agi quis poſſit, & arctari, iuxta ſtatutum, poterit Prælatus hac via procedere, maximè cum doctrina communis ſit, denunciatorem Euangelium poſſe eſſe ſimul & Teſtem. Vide noſtram *Praxim Criminalem*.

Suſpectum domum ingreſſum, ſolus ſociusnō probat.

Dices quarto, An ſola ſuſpicio probata legitimè ſufficiat ad puniendum ſubditum v.g. de fornicatione, adulterio &c.

Reſpondeo negatiuè, quia aliud eſt ſuſpicio, aliud delictum probatum. *Abb in cap. quiſquam. de cohab. Cler. & Mul. num.* 3. vbi declarat caſum *Auth ſi quis C de adulter.* quod ſi habens ſuſpicionem de adulterio cum vxore, moneat ſuſpectum corā Teſtibus, ſi poſtea inueniat cum vxore colloquentem, poteſt ipſum impunè occidere. Vnde ſuſpicio præcedens cum monitione ſpreta inducit probationem delicti Declarat inquam, caſum legis non eſſe extendendum, quia lex iuſtum mariti dolorem lenire voluit, quod non eſt trahendum ad noſtros caſus, qui variat pœnas pro ſuſpectis, & pro conuictis, & diuerſa peccata laſciuiæ perpetrantibus.

Sola ſuſpicio, etiam ſi probata punitionem de crimine non infert.

Con-

Suſpicio vehementiſſima quando probet delictum difficilis probationis.

Contra, ſuſpicio vehementiſſima in rebus difficilis probationis, plenè probat delictum ad pœnam ordinariam, quia facit præſumptionem iuris, & de iure, nam adulterium v. g. non poteſt directè probari aliqua ratione, cum fiat clam, vt dicit *Gloſ. in cap. literis. de præſumpt. in verb. & credebat*, *& Bartol. in l. 2. §. 1. & in l quod ait. de adult.* Vnde ſufficiunt teſtes deponentes ſuper ijs, quę inducunt violentam præſumptionem, quæ in his caſibus ſufficit, *d. cap litteris, & cap. tertio loco, de præſump. et cap. præterea. de teſt. et text. cum Gloſ. in cap. Dominus 32. quæſt. 1.* Iſta enim præſumptio ſecundum Hoſtienſem in ſumma inſurgit ex ſolitudine, vt ſi inueniatur vir, & mulier per nemus, & vias publicas, quia ex hac conuerſatione oritur præſumptio, vt eſt text. in *dicto cap. 3. loco*, & ex nuditate, ex loco, ex ętate, vt ſi inueniatur nudus cum nuda in eodem lecto *dicto cap. literis. Specul. in tit. de præſumpt. §. 1.* atquè etiā ſi dicant Teſtes, ſe diſtare tenui pariete, & audiuiſſe eos inuicem commiſceri. *Gloſ. in dicto cap. Præterea*. Probatur item per oſcula, & amplexus, vt per *Bartol. in l. 1. de extraordin. crimin.* Quinimo vult *in l. fur. eſt init. ff. de furtis*, quod ſi quis inueniatur in domo alicuius, vbi eſt mulier pulchra, præſumitur adulterium, quem ſequitur *Abb. in d. cap. Præterea.* qui hāc opinionem reprobat. ſicut facit in *cap. ſi quiſquam. de cohabit. Cler. et Mul. num. 3.* ſed *Bartolo* ſubſcribunt. *Felin. in dicto cap. Præterea de Teſtib. Arimineus in addit. ad Angel. de maleficijs. in rubrica de præſumption. num. 6.* & *Marcum Antonium Blancum in tract. de Indic. num. 69.* Nam quod Mulier non ſit bonę famæ, & conditionis, & quod ſit meretrix probatur, etiam non probato actu, vel tactu, ſed probatis circumſtantijs vt plurimum veriſimilibus. *Bald. in l neque natales C. de probat. et in l data operos. ⁊ qui accuſare non poſ. num. 10 et in l. 1. C. de colluſione deteg.* probatur enim Meretrix, ex violenta pręſumptione, quando quis eſt viſus exire de nocte è domo ipſius. Licet Doctores non omnes in hanc ſententiam veniant, attamen faciunt iſta violentam pręſumptionem ad puniendum delictum.

Sola præſumptio pœnam ordinariam non dat.

Reſpondeo ex *Abb. in dicto cap. ſi quiſquam. num. 3.* quod licet inobedientia contra pręceptum, vel monitionem inducat magnam præſumptionem contra inobedientes, non tamen inducit delictum, itaut puniatur pœna ordinaria. Nam vt dicit

tit *Innocentius in cap. quia veriſimile. de præſumpt.* Iudex, qui procedit ex præſumptionibus debet multum temperare ſuam ſententiam, vt modicè, vel rarò imponat pœnam ordinariam *arg. cap. afferte. eod. tit.* facit *l. ſciant. C. de probat.* relata *cap. ſciant. 2. quæſt. 8.* Hinc ſuſpectum ſtatuta optimè puniunt amotione perpetua à loco ſuſpicionis, & quia præſumptio vrget, arctari præcipiunt, non arctatur autem (eſt ſpecies tormenti) niſi apud Iudicem ſit delictum ſemiplenè probatum. Nam intantum punitur ſuſpicio, inquantum timetur delictum & de patratione, vel facta, vel futura ſuſpicio reſultat. Non negauerim nihilominus, ſi, quę diximus indicia, reperiantur de aliquo fratre ſuſpectę conuerſationis cum muliere, quod non poſſit talis puniri ex violenta præſumptione, nam non debemus expectare clariores probationes, vbi reperiri non poterunt, in quo boni Superioris arbitrium, & pietatem deſidero, vt non pręcipiti ductu puniat huiuſmodi ſuſpectos, ſed cum maturitate, & in caſu, quo rationabiliter aliud iudicari non poſſit. Cœterum pro noſtra quęſtione, ſufficiunt hęc, & multò minora ad probandas domus ſuſpectę qualificationis.

Quæſtio tertia, dicente ſtatuto, quod Conuictus ingreſſum fuiſſe domos ſuſpectas, remoueri debeat à loco ſuſpicionis, & arctari grauiter, iure ambigitur, an in qualibet ſuſpicione hæc duo iunctim tenenda ſint, itaut ſemper expelli, & arctari debeat.

Reſpondeo negatiuè, ſed relinquitur Prælati arbitrio, quia poteſt eſſe probatio de ingreſſu, non autem ſuſpicio de patrato peccato, & ideo non debet arctari, niſi vrgeant indicia ad ſuſpicandum de delicto patrato.

Dices, dicitur in ſtatuto, *remoueatur perpetuò à loco ſuſpecto, & grauiter arctetur.* ſi iam punitus eſt remotione, cur deinde præcipitur arctari (& cum ponatur copula (&) ſignum eſt vnà ſimul, remouendum, & arctandum eſſe.

Reſpondeo, quando delictum non eſt plenè emendatum per ſolam remotionem, imponitur arctatio, iuxta exceſſum ſuſpicionis, quæ non debet applicari, ſi per ſolam remotionem prouiſum fuerit. Copulatiua autem valet in eo tantum caſu, quo remanente grauiore ſuſpicione inquirendum ſit de delicto.

Quęſtio quarta, dicente Statuto, ſi in fornicationem, vel

gra-

Digitized by Google

grauiorem culpam incidiſſe confeſſus., &c. quæritur, quę ſit hęc grauior culpa? nam non poteſt eſſe ſacrilegium, non crimen peſſimum, quia de his ſpecialis diſpoſitio in eodem ſtatuto r petitur, quę igitur?

Fornicatione quæ ſint grauiora.

Reſpondeo vltra fornicationem ſimplicem, datur ſtuprum Virginis, eiuſdem, vel alterius raptus, adulterium, incæſtus cum nupta, vel ſo uta, beſtialitas, mollities. *36. quaſt. 1. §. ſed non omnis Sanct. Thom. 2.2. quaſt. 154 & in 4. diſtin. 41.* Omnia enim hæc grauiora, ſunt fornicatione ſimplici, quia ex adiuncta circumſtantia, variant ſpecies. Mollities enim eſt contra naturam, quia extra vſum naturæ prouocatur ſemen, omne autem peccatum contra naturam maius eſt omni peccato ſecundum naturam præciſe ſumptum, cui ſuccedit beſtialitas, vel cum bruto, vel cum Dæmone incubo, vel ſuccubo, quod etiam grauius multò magis eſt. Sic etiam inceſtus cum conſaguinea, vel affini, quæ ſi fuerit Virgo, vel vxorata habet duplicem malitiam, nimirum inceſtus, & ſtupri, ſiue adulterij, & hoc etiam eſt grauius fornicatione ſimplici, quia vltra fœditatem luxuriæ continet iniuriā, marito, & Sacramento Matrimonij irrogatam. & hæc patent apud Scribentes de his materijs paſſim. Dico igitur, pro mollitie non eſſe animaduertendum ſecundum omnes pœnas ſtatuti, quia illud latum eſt contra peccantes, & intrantes in domos ſuſpectas, & ſpecificatur de fornicatione, vnde ſenſus eſt de peccatis, quæ cum ſecunda perſona committerentur. præterquam quod ſecundum communem exiſtimationem tale peccatum non ſit punibile, & ſecundum leges ciuiles non puniatur, ſicuti nec ſimplex fornicatio. *Clar. lib. 5. §. fornicatio.* tamen quia eſt peccatum, ex ſe punibile eſt, vt infra dicam. An autē puniendus eſſet, his pœnis, ſi pollueretur, vel ſe pollueret cum fœmina, vel alio, vel ſolus. Sentio affirmatiue, tum quia tunc eſt formalis ſenſus ſtatuti, nimirum commiſiſſe grauiorem culpam fornicatione, id eſt pollutionem cum illa, quæ habet fœditatem lapſus. & turpitudinem circunſtantiæ. Neque ambigo in hunc procedendum eſſe ad pœnam ordinariam. De ſtupro, inceſtu, beſtialitate, non eſt cur diſputemus, quia ſunt peccata adeo enormia, vt paruæ ſint contra talia fulminatę punitiones.

Mollities.

Beſtialitas.

Incæſtus.

Stuprum. Adulteriū.

Mollities, & ſimplex fornicatio ſecūdū leges nō puniuntur.

Solum poſſet quis dicere, puniuntur delicta, quę patrata ſup-

ſupponuntur in domibus ſuſpectis, ergo alia, quæ extra domos ſuſpectas fierent, non ſubſunt diſpoſitioni pœnali, quia cum ſit materia odioſa, & pœnalis, rigoroſè teneri, & nullo modo extendi debet, beſtialitas autem non habet hanc directionem, fornicatio, & alia committi poſſunt extra domos ſuſpectas, ergo hoc ſtatutum, vel ſibi contradicit, vel iuſtificandum eſt.

Reſpondeo, non eſt mens ſtatuti, vt illa ſolum peccata carnis puniantur, quæ commiſſa fuiſſe conſtet in domibus ſuſpectis, hac enim ratione multa, vel omnia impunita remanerent, patet ex contextu, inquit enim quod *conuictus de ingreſſu expellatur*. deinde ſi *ſecundo*, aut *iterum* in illud *incidat*, *puniatur acrius*, ergo ſignum eſt non alligari hęc delicta ingreſſui, & loco, nam præſupponitur iam expulſus perpetuò, quomodo igitur poterit ſecundo, & tertio peccare in loco, vnde longè diſtet? Præterea non ſolum proceditur per confeſſionem lapſi, ſed etiam, *ſi de eo legitimè conſtiterit*. conſtare autem legitimè fit tribus modis canonicis, inquiſitione, accuſatione, denunciatione, *cap. qualiter, et quando de accuſ.* ergo agitur de his independenter à commiſſis in hoc, aut illo loco. Adnectitur autem diſpoſitio vniuerſalis diſpoſitioni de ſuſpectis domibus, quia regula Minorum agit tantum de ſuſpecto conſortio vitando, volens has ſpinas in radice conuellere, & non tam malè de Religioſo præſumere. Cęterum omni conatu debet in hæc ſcelera ordo inſurgere, vt carnis lubricitas coerceatur, et eo grauius, et ſeuerius in animaduerſionem intendere, quo lapſus magis à natura dehiſcunt, rationem improperij paſſionibus fœdius ſubſternunt, vel communitati, aut populo grauius ſcandalum ingenerant.

Hoc autem facere tenentur ex iure communi *titul. de cohabit. Cleric. & Mul. capit. ſicut, capit. ſi autem Clerici*; et alibi, vbi Clericus fornicator ſuſpenditur, et perpetuò à Beneficijs remouetur, et *capit. ſi quis Clericus. diſtinct.* 81. ob adulterium deponitur, et in Monaſterio detruditur. Vide *Diaz in praxi capit.* 89. et copioſius *Salſedo in addition. ad eundem*. *Syluest, verb. Adulterium, Luxuria, &c. Bonactin. de matrimon. quaeſt.* 4. *à puncto* 10. *Sanchez lib.* 9. *de matrimon. diſput.* 19. *Iulius Clar. recept. ſentent. lib.* 5. *§. fornicatio*. apud quos alij multi.

Quæſtio quinta, dicit ſtatutum, qui ſecunda vice in fornicationem incidit, decennio careat omnibus ordinis officijs, & qui tertia ad omnia ordinis officia inhabilis exiſtat. An hæc tertia inhabilitas ſit ad tempus, an verò perpetua?

Inhabilitas ob triplicatam fornicationem eſt perpetua.

Reſpondeo perpetua, quia ſecus melior eſſet conditio triplicantis, quàm duplicantis fornicationem, quia duplicans caret officijs Ordinis per decennium, & qui triplicat indefinitè inhabilitatur ad illa, ſine limitatione temporis. Et quod ſit perpetua, patet ex proportione pęnæ ad fornicationem, quia pro prima carceratur per ſex menſes, & priuatur iure ſuffragiorum per triennium. Pro ſecunda carceratur per annum, & inhabilitatur ad decennium, ergo ſi proportio in augmento ſeruanda ſit, qui tertiò cadit, ſicuti ad longius tempus carceratur, & mitti poteſt ad Triremes, quæ eſt maxima pœnarum regularium, ita priuatio extendi debet ſaltem ad viginti annos, quod eſt perpetuò, & ita carcer, qui Triremibus æquiparatur, poteſt eſſe perpetuus. Licet Verbum *Longiore Carcere* relatum ad carcerationem annualem, videatur non debere excedere biennalem, vel triennalem, tamen poteſt eſſe ita qualificatum delictum ſcandalo, & fœditate protrahi poſſit. Vide dicta de pęnis cap. 2. quæſt. 5.

Quæſtio ſexta. An omnia delicta carnis præter ſacrilegium, & nefandum, ſint eodem modo punienda? Videtur enim contra rationem, vt impares culpæ, parem vltionem inueniant.

Reſpondeo, licet in recenſitis peccatis luxuriæ detur exceſſus in grauitate, vt vidimus, attamen ſtatuto non differentiantur pœnæ, quia vt plurimum tales differentiæ non ſuccedunt, & leges feruntur de ijs, quæ vt plurimum accidunt. Rarò autem, vel nunquam accidit in Regularibus Raptus, Stuprum, Beſtialitas, Adulterium autem poteſt quidem accidere, attamen cum Religio tam ſubtilem horum peccatorum differentiam non obſeruet, ſub vna pœnarum ſanctione illud etiam comprehendit. Poteſt etiam illa clauſula *pro qualitate delicti, & Superiorum arbitrio*, poſita in triplicante delictum, applicari ad præcedentia, quia poteſt eſſe prima fornicatio taliter qualificata, vt Superioris arbitrio, acrius puniri debeat. Puta

ſi ſa-

ſi facta fuiſſet cum inſigni ſcandalo, Virginis raptus, adulterij perſonæ conſpicuæ &c. nec rationi congruit, vt eodem modo puniatur fornicatio ſimplex, ſecreta, ſicuti violatio, vel raptus, vel violentia &c. Nam licet verum ſit pœnas ſtatutarias ſeruandas eſſe, relictis legalibus, & canonicis, vt dictum eſt ſupra *cap. 2. quæſt.* 10. Id tamen intelligendum eſt cœteris paribus, iuxta dicta in *eod. cap. 2. quæſt.* 5. *Reſpondeo 6. §. An autem poſſit Iudex* citata praxi criminali noſtra, in qua ſtari mandatur pœnis ſtatutarijs, eaſque mutari non poſſe à Iudice, niſi circumſtantiæ mutentur. Et quidem magna mutatio eſt, à ſimplici fornicatione, ad raptum, ad ſtuprum, ad adulteriũ, adque hæc ſcandali qualificatione inſignita. Maxime cum ſtatuta interpretari, limitari, & intelligi debeant ſecundum iuris communis diſpoſitionem *l. 1. C. de nox. l. Cæſar. ff. de publica cap. cum dilectus, de conſe. & ibi per Anton. de Butr.*

Ius cõmune interpretari debet ſtatuta.

Quæſtio 7. quæ qualitas delicti requiratur, ad hoc vt regularis, luxuriæ peccatum committens, ad triremes damnari poſſit.

Reſpondeo de pœna triremium infra cap. 23. nunc quod attinet ad præſentem quæſtionem dico, ex duplici capite poſſe delictum iudicari dignum pœna triremium. Primo ex qualitate ipſius, vt eſt ſacrilegium, & nefandus concubitus, ſecundo ex eiuſdem multiplicatione, quia trinus actus in malam partem facit operantem famoſum. *l. Capitalium ff. de pœnis § famoſos Bald. in Authen. ſed nouo iure* C. *de ſeruis fugit.* & trinus actus tribuitur conſuetudini *l. quicumque C. eod. Angelus,* V*baldus Peruſinus in ſua diſputatione incipiente Aſtenſis miles* & ad Triremes condemnari, niſi aliter delicta emendari non poſſint, & Regulares corrigi. *Peirin. tom primo quæſt. prima cap.* 27. *§. quarta pars Concluſionis*, quod eſt, eſſe incorrigibiles, ad quod requiritur, quod ſaltem ter commiſerint idem delictum, vel peius *Boſſius de for. compet. numero* 132. *apud Clar, lib.* 5. *quæſt.* 36. *numero* 34. *Silu. verb. incorrigibilis Sayrus de cenſuris. lib. quinto cap.* 21. *num.* 37. *Sanchez. lib.* 7. *Decal. capit.* 9. *num.* 4. dicitur enim incorrigibilis iuxta *Anton. de Butr. in cap. fama de ſent. excommunic.* qui poſtquam eſt condemnatus iterum fertur ad idem crimen, & licet non faciat pœnitentiam

Religioſus ob quæ peccata carnis ad triremes mitti poſſit.

Trina culpa facit peccãtem famoſum.

Incorrigibilis quis dicẽdus ſit.

non propterea dicitur incorrigibilis, niſi reuertatur ad idem crimen, vel peius. Tres autem actus ſumuntur ab Euangelio, in quo declaratur Ethnicus, & Publicanus, qui ter monitus non reſipuerit. Itaquè ſtando in qualitate incorrigibilitatis, oportet prius probare, aliquem ter ſaltem commiſiſſe fornicationem, vel adulterium, vel quid ſimile. Hinc meritò ſtatutum tres vices peccantem, arbitrio Iudicis remittit, vt illum condemnare poſſit ad triremes. Peccaſſe autem ter conſtare debet iuridicè, ideſt, quod appareant condemnationes factę in regiſtro Prouinciæ, duæ ſaltem, & tertia per quam compleatur trinus numerus, & condemnetur ad triremes.

Dices primo ſi ob incuriam, vel ignorantiam Superioris non fuerint regiſtratæ ſententię taliter peccantis, vel non fuerit pro prima, & ſecunda vice ſententiatus iuris ordine ſeruato, ſed vel Carceribus maceratus, vel aliqua alia afflictione correptus, an poſſit Prouincialis modernus inquirere de omnibus tribus vicibus, & teſtes ſuper lapſibus peccantis recipere, & probare, quod ter fornicatus fuerit, atque ipſum ad triremes
1 damnare?

Reſpondeo negatiuè, ait enim Statutum, *Vel de eo legitimè conſtiterit pro prima vice, &c.* itaquè legitimè conſtare debet pro qualibet vice & poſtea puniri, quod eſt, debent prius examinari teſtes, & per eos condemnari Reus pro qualibet vice. Notoria enim probatio exurgit ex eo, quod appareat ſententia condemnatoria in Archiuio, & producatur in actis, vt notat *Innoc in cap. ex inſinuatione. de appell.* Legitime enim cōſtare eſt plenarie, & non ſummarie probatum eſſe *cap Venerabilibus* § *fin. de ſent. excomm. in 6.* ibi, *poſtquam tibi de hoc conſtiterit*. ideſt, plenariè *cap in præſentia. de probat.* & ita in ſpecie tenet *Couar in capit. Alma mater.* §. 12. *colum. penult. init. Riccinllus de iure perſonar. extra grem. lib. 4 cap. 67. num. 39.* & cum tales proceſſus, & condemnationes non appareant, idē eſt, ac ſi non eſſent, quia idem eſt non eſſe, quam eſſe, & non apparere *l. in lege. ff. de contrah. emption.* Itaque ſi de nouo formetur proceſſus, in quo appareat aliquem bis, ternè peccaſſe, non poterit propter hoc condemnari ad duas, vel tres vices iuxta ſenſum ſtatuti, ſed ad vnam tantum. Niſi is, contra quem itur, fuiſſet alias inquiſitus, & con-

Notoria probatio cōſurgit ex lata ſententia.

Legitime conſtare eſt plene probatum eſſe.

Eſſe, & non apparere eſt idem ac nō eſſe.

& condemnatus, ſemel, aut bis, condemnationes verò, & ſententię regiſtratæ non reperirentur iniuria Notarij, vel Superioris ignorantia, aut liber ſententiarum, & decretorum non inueniretur, ſiue eſſet incendio abſumptus, &c. quia in hoc caſu dicendum eſſet, talem delinquentem puniri poſſe pro ſecunda, & tertia vice, dummodo examinarentur Teſtes, qui de præteritis ſententijs deponerent. Tantum enim valent Teſtes examinati iuridicè, quantum valeret authentica ſcriptura, vt pluribus probat *Gabriellius concluſ. lib. 1. de præſumpt. concluſ. 9. 10. & 11.* ſunt ſiquidem ſcripturæ, vt facti memoria conſeruetur, quę ſi per teſtes haberi poſſet, non eſſet opus ſcriptura. Teſtes æquiualent ſcripturæ.

Huius autem materiæ occaſione venit ſubtilius examinandum ſtatutum, de prima, ſecunda, & tertia vice commiſſi adulterij, an ſcilicet quilibet actus ſingularis veniat appellatione primæ, vel ſecundæ, vel tertiæ vicis, itaut, qui nunquam inquiſitus eſt, indiciatus poſtea, quod in carnis lubricitatem lapſus eſſet, & confiteretur ſe bis, quater, vel decies adulterium commiſiſſe debeat ſubire pœnas multiplicantis peccata, An primæ vicis tantum, & quidem quod puniri debeat pro quolibet quoquo actu, faciunt allegata per *Clarum lib. 5. practica crimin. quæſt. 84. à num. 2. Couar. 2. Variar. reſolut. cap. 10, Molina de Iuſt. commutatiua tract. 3. diſput. 41. per tot.* quia ſunt plura peccata grauiſſima, ergo plures merentur punitiones, nec quia multa ſunt, minuere debēt vindictam. *Nunquam plura delicta concurrentia* (inquit *l. nunquam. ff. de delictis priuatis*) *faciunt vt vllius impunitas detur, neque enim delictum ob aliud delictum minuit pœnam*. Nam ſi committatur adulterium cum inceſtu, duplicatur pœna *l. ſi adulterium cum inceſtu. init. ff. ad l. Iuliam de adult.* ſicuti ſi quis percuteret Clericum in Eccleſia duplex committeret ſacrilegium, *capit. cum pro cauſa. de ſent. excomm.* Maximè ſi actus diuerſi fiant ex interuallo, & non omnes ad vnum finem ordinentur puta, ſi quis arma paret, vulneret, & occidat eum impetu, omnes enim iſti actus diriguntur ad vnum actum homicidij; & vna pœna puniendi ſunt, ſcilicet homicidij. Secus ſi vno die, vel ſpacio temporis paret arma prohibita, altero aggrediatur, altero vulneret, alio occidat, certum eſt diuerſa eſſe delicta, & mereri diuerſas pœnas. *Si idem eundem ſeruum vulnerauit,*

An plura peccata merentur plures punitiones.

poſtea deinde etiam occiderit, tenebitur, & de vulnerato, & de occiſo, duo enim ſunt delicta, aliter atque ſi quis vno impetu pluribus vulneribus aliquem occiderit, tunc enim vnica erit actio de occiſo. dicit *l. illud §. vltimo ff ad l. Aquiliam*. Hac etiã ratione, ſi quis vno contextu plures iniurias dicat in alterum, non eſſet puniendus, niſi vna pœna, ſecus ſi effutirentur ex interuallo; *l. apud labeonem. §. ait Prætor ff. de iniur.* quia tunc ſunt numero diſtincta delicta, non tantum in genere peccati, ſed delicti punibilis, vt accidit in percutiente Clericum pluries in eodem rixæ contextu, qui vnam ſolam contraheret excommunicationem, plures autem, ſi ex interuallo. Pari ratione, qui ter ex interuallo furaretur, quibus diuerſa pœna fuſtigationis, pecuniarum, triremium impoſita eſſet, his omnibus tribus pœnis plectendus eſſet, non autem ſi vnica vice, & tempore plura ſurriperet, quia tunc puniretur vna pœna. *Gloſ. in l. vulgaris. in verb. fur erit ff. de furtis.* Itaque diſtinguũt ſupradicti Doctores, & plures alij apud ipſos, ſi delicta ſolo numero differentia fiant ex interuallo, vel in diuerſas perſonas, punienda eſſe pluribus pœnis, ſi autem fierent ſubſequenter, & vno velut impetu, & ſubiecto, tunc pœna non eſſet multiplicanda. Stati tamen conſulunt verbis ſtatuti, & conſuetudini, quia ſi ſtatutum diceret, pro quolibet peccato fornicationis, pro qualibet iniuria, pro qualibet percuſſione, ſubeatur talis, vel talis pœna, aut ſi id conſuetudo interpretaretur, multiplicandæ eſſent pœnæ ad multiplicationem peccatorum. Quam doctrinã applicantes ad noſtrum ſtatutum dicimus, illud (*prima vice*) non importare tantum ſingularia peccata, ſed quæcunque illa fuerint ante inquiſitionem, & ſententiam, etiamſi centies peccaſſet, tunc enim infligi debet pœna primę vicis, ſcilicet carceratio per ſex menſes, &c. Si autem poſtea recidat (peccet quantum voluerit) & ad ſecundam inquiſitionem deueniatur, & ſententiam, tunc pœna ſecundo peccantis plectendus eſt, &c. eſt ſententia communis apud præfatos Authores *Clarum dicto lib. 5. §. Adulterium. num. 10. Molinam dicta diſput. 41. num. 8. fin. Soccin. Senior. in cap. non ea. quæ num. 24. de pœn. Suarez verb. Adulterium. num.* 84 quos citat *Bonacoſſa tom. 2. apud comm. opin. lib. 9. tit. 7. ad l. Iuliam de Adult. num.* 81 *& num.* 93. vbi Couar. *2. var. cap.* 10 *num. 8. ad fin. & num.* 139. vbi in facti contingentia ita conſuluiſſe. *Bart. conſ.* 112 refer-

Prima vice peccaſſe, quos actus comportet.

t. v. 3 tur,

tur, & idem tenere *Gloſ. in d. ſta l. vulgaris*. etiam ſi qui peccat ex interuallo dierum, & menſium peccaſſet, & hoc fit manifeſtum ex inconuenienti. nam ſi puniendus eſſet quilibet actus, qui v. g. cum fœmina quolibet die per annum peccaſſet, carcerandus eſſet ad duocentos ferè annos, quod eſt omninò abſurdum.

Sed demus caſum, quod quis peccaſſet cum fœmina intra ſepta Monaſterij, pro quo eſt prima pœna carceris ad ſex menſes. Secunda excommunicatio in vim Conſtitutionis *Pij V. & Greg. XIII.* & tertia ſtatutaria *cap. 11. §. 1. num. 7. Quæ verò Pius V. de mulieribus in Monaſteria, Conuentuſque Regularium non admittendis ſtatuit, inuiolatè ſeruentur, & qui contrafecerit, vltra pœnas Apoſtolicas, carceribus etiam mancipetur Superiorum arbitrio*, An iſte omnibus his pœnis puniendus eſſet.

Reſpondeo de introducentibus mulieres intra clauſtra Conuentus latè diſputaui in *Comment. ad ſtat. 4. cap. 11. fol. 772.* & infra, vbi probabile duxi non incidere in excommunicationem, & conſequenter neque in pœnas Apoſtolicas, & licet in probabiliorem partem deflexi, affirmatiuam ſcilicet, attamen, cum agendum eſſet de puniendo aliquo ex iſtis, poſſet Iudex etiam alteram partem probabilitatis amplecti, & potius in miſericordiam, quàm in rigorem declinare, quia vbi eſt opinionum diuerſitas, licitum eſt amplecti, quam quis vult ſecundum *Innoc. cap. ne innitaris de Conſtit.* Nec poſſet opponi ſtatutum, dicens *vltra pœnas Apoſtolicas, &c.* quaſi videatur ſequi affirmatiuam ſententiam, quia ſtatutum non fundat nouas doctrinas, nec facit, vltra id, quod in iure reperitur, quare poſſet dici, loquutum fuiſſe ſecundum opinionem, vt vltra pœnas Apoſtolicas, ſi illæ pœnæ afficiant, puniatur pœna carceris arbitrarij. Sola difficultas eſt, an præter ſemeſtrem carcerem debeat addi carcer arbitrarius, & mihi videtur negatiuè reſpondendum, & moueor ex doctrina *Clari dicto lib. 5. §. fin. pract. quæſt. 84. num. 4.* dicentis, quod ſi adſit ſtatutum puniens delationem armorum in centum, aliud puniens inſultum in centum, & tertium puniens vulnerationem in centum, ſi quis armis inſultaret, & vulneraret, non eſſet puniendus triplici, ſed vnica pœna vulnerationis quia (inquit) *pœna inſultus, & armorum confunditur cum pœna vulneris, & delinquens puni-*

In diuerſitate opinionũ Iudex ſequatur, quam maluerit.

Triplex ſtatutum violans vnico actu, nõ punitur per triplicem pœnam.

tur pœna maioris delicti, & citat *Gloſ. Marſilium*, *Iodocum*, *Io. Arnobium*, *Viuium*, *& Ianfredum* dicentem eſſe communem opinionem. Vnde eſt Axioma *Gloſa in l. qui de crimine verb. plurima* C. *de accuſation. Minora delicta confunduntur cum maiori, ita quod ſolum maius delictum punitur*. modo maius delictum eſt committere adulterium, quam inducere mulieres intra clauſuram, quod apud grauiſſimos autores neque eſt peccatum mortale, ergo ſufficit ſi puniatur pœna adulterij, &c. ſi quis autem Iudex vellet zelo abundare, maximè ſi delictum eſſet qualificatum ſcandalo, vel frequentia, &c. poſſet in alteram partem probabiliorem pendere.

Quæſtio octaua, ſi aliquis introduceret fœminam intra Clauſuram, & ne palam fieret vellet illam emittere, vel ipſe vellet fugam arripere, an poſſent fratres illam capere, & Superiori tradere, & quid ſi is eſſet idem met Superior?

Clericus peccans, cápi poteſt, ne fugiat etiá a laico priuato.

Reſpondeo, Clericus parans delictum, vel commiſſo delicto fugam meditans capi poteſt, *cap. dilectis de appell* etiam à laico ſine mandato Ordinarij in *cap. cum non ab homine de Iudic.* cum *Decio*, *Aretino*, *& Abb. in cap. ſi vero de ſent. excom.* vbi *Innoc.* citati à *Diaz. in praxi cap.* 125 & ab *Ignatio Lopez de Salſedo in addit. ad eundem*, ait enim Innocentius ſupra, ſi laicus videt Clericum in alterius iniuriam paratum, & non adeſt ſuus Prælatus, ſi Clericum ipſum alius compeſcere non poſſit, poterit tunc eum ſine timore excommunicationis capere, ligare, & in carcerem tradere, Iudici ſuo ſiſtendum quē ſequuntur *Penna*, *Franciſcus Auiles*, *Menochius*, & eſt communis apud dictum *Salſedo verſ. non eſt dubium* & adducit in *verſ. ſequenti Boſſium*, *Alciatum*, *Clarum*, *Mexiam* id ipſum affirmantes & infra de reperto in flagranti crimine, allegat Doctores *cap. vt fama de ſent. excomm. Archid. Lapum*, *Bernard. Laurent. Florian. Baldum*, *Angelum*, dicens, id licere, non tantum Iudici Sæculari, ſed etiam cuicunque priuato, vt deliquentem Clericum ad Iudicem ſuum ducat. Pro quo allegat *Baldum*, *Bartol. Angelum*, *Auiles*, *Clarum*, qui apud eũdem videri poſſunt. ad quam doctrinam cohærentes dicere poſſumus, licere ſubditis fratribus, Superiore abſente, dum viderent alium Subditum, velle patrare aliquod delictum, puta vulnerationis, occiſionis, furti, vel etiam fornicationis, ipſum verbis, & exhortationibus compeſcere, quod ſi verba non ſufficiant

ficiant ad impediendum malum, poſſunt illum capere, & in cuſtodiam trudere, Superiori ſtatim (laicis iudicibus conceditur 24. horæ ex conſuetudine Hiſpaniarum vel 20. ex *l. capit. quinto. ff. de adult. & cap. cum non ab homine de Iud. Bartol. ad l. cum eo ff. ad l. Iuliam peculatus*; & eſt communis teſte *Benedicto Capra regul.* 75. *num.* 10. ad remittendos Clericos ad ſuos Prælatos. hoc autem tempus in caſu noſtro eſt impertinens, quia ſemper vt plurimum adeſt in Conuentu Superior, vel eius Vicarius, qui poſſunt vinculis conſtrictum aſſeruare ad Prouincialis, vel Generalis mandatum) remittendum. ſic etiam facere poſſunt, quando commiſſo iam delicto, niteretur fugere, quia delicta impunita remanere non debent, & ex communi lege iuſtitiæ, & boni publici, cenſetur commiſſa facultas omnibus Subditis in huiuſmodi delinquentes, ſicuti expreſſè conceditur in Apoſtatas, quos quilibet (etiam ſubditus) capere, & capi facere poteſt. *cap.* 2. *ſtat.* §. 10. *num.* 28. in hæc verba *In neceſſitate autem etiam fratres Subditi capiendi Apoſtatas, facultatem habeant, prout indulto Apoſtolico Innoc quarti cautum eſt*. Quod ſi conceditur in delicto, quod non ſolet eſſe ita ſcandaloſum, multo magis conceſſum à iure credere debemus, in ijs, quæ grauiora forent, vt occiſio, & ſcãdaloſa cum mulieribus commixtio.

Notanter dixi, de accincto ad committendum delictum, vel de delinquente iam, & fugam meditante, quia extra hos caſus licitum non eſt ſubditis aliquem capere, quia tunc ratio legis ceſſat, delicti nimirum impedimentum, vel punitionis aſſertio quia ſi is peccaſſet iam, & non fugeret, vel non eſſet de fuga ſuſpectus, non liceret fratribus aliquem incarcerare, tunc enim ceſſante motiuo, & fine legis, eſſet vſurpare Iuriſdictionẽ Superioris illamquè confundere, & nulli dubium eſt, quod taliter præſumentes, non tantum in ſententiam excommunicationis *cap. ſi quis ſuadente*; ſine alia declaratione inciderent, verum etiam puniri deberent, tanquã vſurpatores iuriſdictionis, & priuata authoritate aliquem carcerantes. De quo nos ſupra vbi de pœna carceris. Si enim nec ipſimet Prælato licet carcerare, niſi ad pœnam, & ad inſtantiam, ſuſpectum nimirum de fuga, cur licebit Subditis? Scandaloſum ſi quidem principium eſſet iſtud, & maximæ ſeditionis plenum, ſi paſſim concederetur Subditis capere delinquentes. Capere autem

ali-

Digitized by Google

aliquem, dum non adſit ius capiendi, eſt priuatum carcerem committere, *l. vnica C. de priuat. Carcer. Boerius deciſ.* 275. *nu.* 4. & qui priuatum carcerem committit, pęna capitis plectitur ex commun. opin. *apud Clar. quaſt.* 68. *verb. priuatum*, & eſt crimen læſæ Maieſtatis *l.* 1. *C. de priuat. Carcer.* Subditos autem capere Superiorem v.g. Guardianum, in flagranti crimine repertum, puta habentem in ſuo cubiculo fœminam, quam emittere clanculum intendat, & ſuum peccatum cælare, Iudico ſacrilegium, & grauiſſima animaduerſione puniendum. Quia conceſſo, quod ſi Superior vellet aliquem occidere, aut ſuppellectilem ſacram Conuentus adſportare niteretur, &c. poſset à ſubditis impediri, & ſi eo amentiæ deueniret, quod vi talia delicta perficere satageret, & nullū aliud eſset remediū, niſi hominē, tanquam ſtultum, & perditū vinculis coercere, attamen dato caſu, quod peccaſset cum fœmina, quam adhuc in cælla retineret occultam, & ſubditi hoc ſcientes in illius cællam irruerent, & educta fœmina, ac è Conuentu eiecta, vellent Superiorem in vincula conijcere, & Prouinciali punien dum reſeruare, nulli dubium eſt, quod læſæ Maieſtatis ſcelus committerent, & in uiolatę iuriſdictionis punitiones inciderent. Tum quia hic caſus eſt extra omnes rationes boni publici, quia iam peccatum erat patratum, & ſic ceſſat impedimentum illius. Tum quia nulla adeſſet fugæ ſuſpicio, cum ille ſatageret culpam abſcondere, & in ſua bona exiſtimatione conſeruari. Tum quia hoc non eſt delictum offenſiuum proximi, vt eſt occiſio, vulneratio, dilapidatio, quæ violentiam particularibus, & Conuentui inurunt, ſed eſt peccatum perſonale, quod (ſi occultè fiat) ſibi ſoli obeſt, maximè ſi fœmina non vi, ſed volens, & lubens (vt ſupponimus) conſentiat. Si enim vi opprimeretur, poſſent, & deberent ſubditi illi ſubuenire, non minus, ac vulnerando, vel occidendo. Tum deniquè quia non ſpectat ad ſubditos inquirere de peccatis, quę in Monaſterio committuntur, cum ad ſummum illis concederetur ius accuſandi, denunciandi, & teſtificandi contra fornicarium, ſed eſt munus Superioris, & Iudicis Prouincialis, tantum abeſt, quod Subditis competere poſſit, vt nequè Superiores locales id ipſum efficere valeant. Modò ſi fingamus caſum, quod conuenientes inter ſe aliquot, vel omnes Subditi, quaſi manu facta ad cubiculum Superioris accedant, illum verbis, & ictibus ad

Capere aliquem ſine facultate, eſt delictum capitale.

Subditi ſuperiorem capere non poſſunt, ſub pœna læſæ maieſtatis.

Digitized by Google

ad valuas impactis, extrudant, vi portam effringant, mulierem inueniant, iniurijs excipiant, & eijciant, & Superiorem (ne fugiat) ligent, carcerent, vel ita detineant, ne quò abire voluerit, poſſit, quod eſt propriè carcere detineri *l. ſuccurritur ff. ex quibus maior. l. 1. C. de priuat. carcer. l. qui in carcerem ff. quod metus cauſa. l. ſolutum ff. de verb. ſignific.* Primum enim iſti ſunt excommunicati, quia religioſæ perſonæ iniuriam intulerunt, iuxta *cap. ſi quis ſuadente Diabolo*. Secundo, Teſtes eſſe non poſſunt contra Guardianum, quia omnes ſunt contra ipſum conſpiratores, & actores. Vt patet ex communi doctrina omnium ſcribentium. Tertio puniri debent tanquam Vſurpatores alienæ facultatis, & iuriſdictionis, de quo latè per *Nauar. in Commentario in Rubrica de iudicijs num. 68. & 69.* Vſurpatum enim eſt ius, quod exercetur ab eo, qui non habet poteſtatem illud exercendi, ex *S. Thom. 2. 2. quæſt. 60. artic. 6.* & legibus, quas idem Doctor Nauar. allegat initio num. 68. et eſt contra ſeptimum præceptum legis diuinæ, *cap. fin. 14 quæſt. 5.* eſt enim furtum alienæ iuriſdictionis, vt doctè *Anton Franc. ad Abb cap. conqueſtus. de for. compet. verſ. quid ſit vſurpare. & cap. nimis. de iureiur. init.* ſibi ſiquidem vendicat, quod ad eũ non pertinet.

Detinere aliquem ne abire poſſit, eſt carceribus illum mancipare.

Vſurpare ius, quid ſit.

At inquient, poterat fugere. Sed hoc eſt vanum, quia ſi non fuiſset adactus ad ruborem ex inſolenti Subditorum temeritate, nullo modo fugam meditaretur, vnde ſi fugeret, Subditis imputari deberet fuga, qui conſpiratione coegerunt, vt fugaret.

Sed an zelus violatæ caſtitatis illos excuſare poſset? Dico hunc non eſse zelum, ſed liuorem; Zelus enim debet eſse ſecundum ſcientiam, et charitatem, quæ in conſpiratoribus, et tam grauiter errantibus nefas eſt ſuſpicari, peccatum ſiquidem occultum non publicatur, et eſto ad præcludendam peccandi licentiam, bonum eſset ad lucem deducere, et puniendum denunciare, poterant obſeruare diſceſsum mulieris, et Teſtes adeſse, ac Superiori delictum in flagranti, deportare.

An autem ex caſu deducto potuit Reus conſtitui, et ſi confiteretur, pœna ordinaria puniri Superior ille? Reſpondeo negatiuè, quia nec indicia adſunt legitima, ſi alia non ſint, niſi accuſatio à ſubditis facta, nam talia reputari potius debent

calum-

calumniæ, et conſpirationes, quam legitima iadicia. Vnde confeſſio extorta ex tela huius iudicij, nulla eſt, et nullum effectum parere debet in ordine ad punitionem, vt eſt in iure cautum, & in noſtra practica criminali ſancitum *tit. de Teſtibus, de Reo, de indicijs, &c.*

Quæſtio nona. Quodnam ſcelus ſit, & qua pœna dignum, ſacrilegium cum Moniali.

Sacrilegij ſpecies, & quid ſit ſacrilegium.

Reſpondeo primo, in nuperrima ſtatutorum compilatione additum eſt, *cum Moniali*, quod non erat in *Valliſoletanis cap. 7. §. de pœna contra caſtitatis, &c.* legebatur enim, *ſi quis ſacrilegium admiſerit*, quod apparens in titulo contra caſtitatis violatores, nullum alium ſenſum pati poterat, quia furari ſacra, vel de ſacro, violare Eccleſias ſanguine, vel ſemine humanis, percutere, aut ſubijcere foro ſeculari, vel tributis Clericos, & perſonas Deo ſacras, quæ ſunt ſacrilegij ſpecies, quia ſacrilegium nil aliud eſt, niſi irreuerentia contra rem ſacram, puta contra perſonas, loca, & res ſacras, id eſt, deputatas Deo per publicum ritum, & inſtitutionem ex S. *Thom. 2. 2. q. 99. art. 1. & 2.* communiter recepto, et Summiſtis *verb. Sacrilegium. Follerio in praxi c. 17. de Sacrileg. num. 2.* et alijs, hæc inquam non ſpectant ad hoc ſtatutum, licet enim cum Religioſus peccat contra Caſtitatem, quocunque modo peccet, ſacrilegium committit, quia vtitur ſuis corpore, et mẽbris Deo dicatis per votũ Caſtitatis contra ipſum votum, *vt Syluest. verb. ſacrilegiũ Suar. tom. 1. de Relig. lib. 3. cap. 3. Leſſius lib. 2. de Iuſt. cap. 41. dub. 9. Sanchez lib. 5. in Decal. cap. 6. Regin. lib. 19. num. 58. Hieron. Rodrig. reſol. 4. de pœnis in Sacrilegos &c. Portel. verſ. Votum ſimplex caſtitatis*. Vide quæ prælibaui in *Cõment. cap. 7. ſtat. 5. caſu 2. reſeruato Rebus ſacris abutentes* & ſi peccaret fornicando &c. in Eccleſia, vel per mollitiem, committeret peccatum, duplici circumſtantia ſacrilegij adornatum, & perſonæ ſuæ, & loci, attamen ob pœnam triremium, vel perpetui carceris, quæ imponitur ijs tantum, qui pœna plecti mererentur in ſæculo, non potuit intelligi, niſi de ſacrilegio cum Moniali.

Sacrilegiũ cum Moniali, quam malitiam contineat.

Reſpondeo ſecundo cum *Gloſ. in cap. Virginibus 27. quaſt. 1.* coitum cum Moniali continere triplicem malitiam, ſcilicet adulterij, quia cum ſponſa Chriſti, ſacrilegij, quia cum perſona Deo conſecrata per votum Caſtitatis, & inceſtus, quia cum

ea,

ea, quę eſt ſoror ratióne filiationis diuinę quam omnes participamus, cui conſonat *S. Thom.* 2.2. *quæſt.* 99. *&* 154. *art.* 10. *ad* 2. *Alex. Alenſ.* 2. *par. quæſt.* 152. *initio* vbi ait, ſacrilegium poſſe dici inceſtum communi nomine *Nauar. de pœnit. diſt.* 5. *num.* 121. *Alderete lib.* 2. *de Religioſ. diſciplina cap.* 15. *§.* 1. hoc autem diſplicuit *Azorio* 3 *par. lib.* 3, *cap.* 27 *quæſt.* 8. quia tam ſponſalitium cum Chriſto, quam affinitas ex paternitate diuina ſunt metaphoricæ, non reales. Attamen non eſt Sponſa Chriſti, quia ad ſponſalitium non requiritur contactus, vt in matrimonio B. Virginis cum Ioſepho, & verè coniungitur cum Chriſto in ratione voti, & ſpiritualis matrimonij. aliud enim eſt dicere, quod ſit matrimonium ſpirituale, verum, aliud quod ſit metaphoricum, hac ratione cognatio ſpiritualis non eſt metaphorica, licet non ſit carnalis, quia ſicuti Deus eſt Pater noſter, ob creationem ita eſt Pater noſter ob generationem ſpiritualem, dedit enim nobis, *Filios Dei fieri, quia regenerauit nos in ſpem viuam*, & in hunc ſenſum loquuntur Canones, *cap. ſicut bonum.* 17 *quæſt.* 1. *ſecundum Apoſtolum damnationem habebunt, quia fidem Caſtitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere auſæ ſunt*, & addit exemplum. *Nam ſi adulteræ reatu ſuis viris ſunt obnoxiæ, quanto magis viduæ quæ religioſitatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur* - & replicatur *cap. ſequenti. Viduas. ſi enim inter homines ſolent bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolui quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigit*, & *cap.* Nec *aliqua. cap quod ſi pœnitentiam, cap. ſi quis Epiſcopus. cap. h..c vero. cap quæ decimo.* & eſt communis opinio apud *Suarez. verb. monialem num.* 210. *D. Oſaſcum Deciſione Pedemontana num.* 103. *Dec. conſ.* 338. *num.* 1. *&* 579. *num.* 5. *Bermondum de concubit. num.* 2. *fine*. Quidquid ſit, grauiſſimum ſcelus eſt, in Chriſti Sponſas tam enormem fœditatē cōmittere, eſt enim crimē læſæ Maieſtatis diuinæ, quia Regis Sponſa ad cōcubitū ſollicitatur, mortis atrociſſimæ pęna dignū. Et propterea in legibus ciuilibus ſāctimonialiū raptores, & temeratores, *capitis ſupplicio plectendi decernuntur, quod non ſolum ad iniuriā hominum ſed etiam ad ipſius Dei Omnipotentis irreuerētiā cōmittitur.* ſancit Imperator Iuſtinianus in *Authen. de raptu Virginū initio.* & in *Authen de Sacroſ. Epiſc. cap.* 43. *ſiue penultimo.* idem Imperator relatus *cap ſi quis rapuerit.* 17. *quæſt.* 1. iubet *Capitale periculum ſuſtinere, qui ſollicitauerit, rapue-*

Votum caſtitatis in moniali eſt matrimoniū ſpirituale.

Sacrilegiū cum moniali quā graue, & quibus pœnis dignum.

rapuerit, *aut corruperit Aſceteriam*, *aut Diaconiſſam*, *aut Monaſticam*, *aut quamlibet aliam fœminam venerabilem habitum habentem*. ſub qua pœna includit cõſiliantes, adiuuantes, fauẽtes, &c. cuius rei proſtat exẽplũ *Amã*, qui in patibulo ſuſpẽſus fuit, eo quod tãtũ ſuper lectũ Eſter Reginæ ſe proiecit. Eſter cap. 7 quam tamen non ad libidinem, ſed ad ſupplicationem implorabat, & ita *Alderete dicto lib. 2. diſcip. Relig. §. 4. Syluest. verb ſacrilegium circa finem*. In iure autem Canonico huiuſmodi ſcelus committentes excommunicantur in *Concilio Roman. ſub Greg. 2. cap. 2. & 8. 15. 16. Turonenſi 2. cap. 21.* & alijs, quæ allegantur, 27. *tota quaſt. 1.* Maledictione enim æterna tanquam filij perditionis *cap. ſciendum eſt*. communionis, & conuiuij priuatione *cap. de viduis* in ergaſtulo detruſione. *cap. impudicas. cap. ſi quis vero.* in pane. & aqua maceratione *cap. ſi qua Monacarum*, ab ordinibus, & gradibus depoſitione *cap. ſi quis Epiſcopus*. in carceribus detentione. *cap. Viduas*. perpetua pœnitentia, *cap. omnes fœmina*. & alijs diris, ac pœnis ſacrilegi, ſacrilegæque per totam primam quæſtionem *cauſa 27*. puniuntur. Sunt igitur ipſo facto excommunicati, tum ex citatis canonibus, tum etiam quia, tam horrendum ſcelus vix committere poſſunt, niſi vel monialis exeat è clauſura, vel Religioſus in illam ingrediatur, quorum alterutrum maiorem excommunicationem inducit, *cap. 1. de ſtatu regul. in 6. Triden. ſeſſ. 25. cap. 5. de Regular. Pius V. Decori. Theſaurus fori Eccleſiaſtici par. 3. cap. 38. num. 171. Barboſ. allegat. 50. num. 187. Graff. lib. 1. de caſ. reſeru. cap. 5. à num. 9. Dian. reſol. 67. tract. 2. tom 2.* Equidem laicus, etiamſi clauſuram non violet, ſi ſacrilegium committat, eſt excommunicandus ex dicto *cap. ſi quis, & cap. Virginibus 17. quaſt. 1.* quinimo *Menoch. de arbitr caſu 389. nu. 24. & Aloyſius de Leon. in rub. C. de raptu Virg.* dicunt eſſe de facto excommunicatos, eſt enim hoc grauiſſimum ſacrilegium & depoſitione dignum in Clericis. *Diaz in praxi. cap. 84. Farin. quaſt. 146. num. 26* & inducit infamiam, poſtquam fuerit declaratum, & irregularitatem, prout probat *Theſaur de pœn. par. 2. verb. ſacrilegium. cap. 1. num. 1. & verb. Clauſura cap. 7. num. 2 & par 1 cap. 33. §. Secundo modo*, quia eſt crimen publicum, & quia eſt textus in *cap. fin. de furt. & cap. ſi quis Presbyter. diſt. 50.* & ibi citat alios, addens, procedere etiam ſi non adſit ſententia condemnatoria, dummodo ſit notorium

quod

quod ſententiæ vicem ſupplet ex dicto *cap. fin. de furt. & cap. fin. de tempor. ordinand.* quas tamen pœnas remittere poſſe Epiſcopũ, & conſequenter Prælatus, Epiſcopalẽ authoritatẽ habẽtes, cum multis, quos citat *Verb ſacrileg. d.c. r. fine.* affirmat.

Sed dices ſi ſacrilegium eſſet attentatum, vel ad proximũm actum deductum, non tamen completum, ob aliquam cauſã an poſſet Sacrilegus ad pœnas ordinarias condemnari?

Reſpondeo, *Theſaurus dicto verb. Clauſura cap. 7. num. 2.* citans *Farin. dicta quæſt. 146. §. ſacrilegium num. 3.* ait, non habere *locum pro copula attentata, niſi ſit cum raptu, ſaltem attentato.* Equidem in vim ſtatuti dicentis *ſi quis ſacrilegium cum Moniali admiſerit*, in hanc ſententiam eundum videtur, quia Sacrilegium, ſecundum *Innoc. & Gloſ. in cap. ſacrilegiũ. 17. q. 4. & S. Thom. 2. 2. q. 99.* relatos à *Silu. verb. ſacrilegiũ initio, eſt ſacra rei violatio, ſiue irreuerentia.* Attamen diſtinctius conſiderando hanc materiam, dico, quod attentatio remota, vt ſunt tractatus, & determinatio facta de peccando, ſiue proxima, vt eſſet conueniſſe ſimul in aliquo loco, & accinxiſſe ſe ad peccandum, hæc inquam non inducunt pœnam ordinariam, quia adhuc non ſumus in formali notione ſacrilegij. attentatio autem proximior, vt eſſet cubare in eodem loco, ad amplexus, oſcula, & tactus ruere, & ad vlteriores, ac viciniores impudicitię actus progredi, ſentio, quod ad ordinariam pęnam condemnaret. Moueor ex diffinitione ſacrilegij, quia qui monialem amplexatur, oſculatur, impudicè ad completam libidinem tractat, verè in rem Deo dicatam, violationem, & irreuerentiam irrogat, *Sacrilegium (* inquit *Gregorius cit cap. ſacrilegium) eſt ſi quis quod relinquitur Eccleſijs praua voluntatis ſtudio, ſuis tentauerit compendijs retinere.* Vbi notandum eſt verbum illud *retinere tentauerit*, quod conatũ importat, quia licet in furto nõ cõmittatur Sacrilegiũ, niſi actu res ſacra ſurripiatur, tamen tẽtare rei ſacræ retẽtionẽ, ſiue velle ipſum retinere, etiam ſacrilegium eſt, & conceſſo, quod in ſacrilegio, quoad res requiratur actualis, & non attentata ſurreptio in ſacrilegio tamen quoad perſonas, in caſu dehoneſtatis, ſufficiunt actus proximi attentati. Do verba *Sancti Cypriani de Virgin. ad Pomponium, relati 27. quæſt. 1. cap nec aliqua putet. Certè (*inquit*) ipſe concubitus, ipſe complexus, ipſa confabulatio, & oſculatio, & coniacentium duorum turpis & fœda*

Sacrilegiũ attentatum vt puniendũ

& fœda dormitio, quantum dedecoris, & criminis confiteatur? ſi ſuperueniens maritus ſponſam ſuam iacentem cum altero videat, nonne indignatur, & fremit, & per zeli dolorem, fortaſſis & gladium in manum ſumit? qui Chriſtus Dominus, cum Virginem ſibi dicatam iacere cum altero cernit, quam indignatur, & iraſcitur? vt pateat quanta violatio, & irreuerentia proueniat ex huiuſmodi proximis ad concubitum actibus lege ſcripta *cap. 2. quaſt. 6. reſponſione 2. vſque ad finem*. Soluitur etiam ex verbis S. Cypriani alia quæſtio, nimirum, ſi ad condemnandum quempiam de ſacrilegio, ſufficiant alia peccata in Virginem dicatam, vltra concubitum naturalem, &c.

Sacrilegium obſcænum.

Reſpondeo affirmatiue. *Ne aliqua* (inquit) *putet ſe poſſe hac excuſatione defendi, quod inſpici, & probari poſſet, an Virgo ſit, cum & manus obſtetricum, & oculi ſæpe fallantur. & ſi incorrupta inuenta fuerit Virgo ea parte, qua mulier poteſt eſſe, potuerit tamen ex alia corporis parte peccaſſe, quæ corrumpi poteſt, & tamen inſpici non poteſt.* Et de hoc nulli dubiū eſſe poteſt, quod per auerſam venerem, ſacrilegium committi poſſit, quinimo fœdius, cum per hoc maior irrogetur iniuria, qua ratione conſtat committere ſacrilegium, qui ſe pollueret cum perſona Deo dicata. Nam ſacrilegus eſt, qui poſt votum caſtitatis, ſe polluit, ergo ſacrilegium maius eſt, cum duæ perſonæ Deo per votum ſolemne dicatæ, ſe polluant, quia duplex ſacrilegium committunt. omnis enim actus venereus, qui in perſonam vetitam committitur, ſpecie malitiæ diſtincta, ſpecificat peccatum, neceſſario in Confeſſione explicandum, vt ſi cum conſaguinea maritata, vxoratus, vel Religioſus, aut è contra religioſa peccat, mollitie, oſculis, tactibus, coitu &c. committunt peccatum adulterij, inceſtus, ſacrilegij &c. ex perſonæ circumſtantia, contra quam irreuerentia committitur ſaltem ex intentione, vt ex *Caiet. Filliuccio*, & alijs affirmat *Bonacc. quaſt. 4. puncto 16. num. 3.* de ijs, quę pertinent ad vſum matrimonij. Licet enim abuti vxore alterius in vaſe præpoſtero non ſit formale adulterium, quia non eſt in vaſe, viro debito, attamen cum agitur de perſona Deo conſecrata quilibet abuſus eſt ſacrilegium, quia tota perſona, & ſingulæ ipſius partes caſtitati per votum ſunt addictæ. Vnde in quacunque parte corporis committatur actus, erit ſacrilegium punibile, ſecundum magis, & minus, pro

Sacrilegium ex pollutione.

actus

Digitized by Google

actus peccaminoſi qualitate.

Quæſtio Decima quomodo actus illi contra caſtitatem prohibiti probentur, vt pœnis ordinarijs puniri poſſint.

Reſpondeo delicta carnalia ſunt difficilis probationis, quia clam committuntur, ideo vt plurimum præſumptionibus probantur *Gloſ. in l. quod ait verſ. in rebus ff. ad l. Iul. de adult. Barboſ. in l. 2. ſi ſimul. ff. eod. Ang. conſ. 44. à num. 15. volum. 1. conſil. matrim. Couar. in Epit. lib. 4. Decret. par. 2. cap. 7. §. 6. in 1. tom. Philipp. Corne. conſ. 171. in 2. volum.* & nos diximus in noſtra *Praxi criminali titulo de Indicijs §. Indicia grauiſſima*, vbi exemplificauimus, cum Doctoribus ad marginem citatis *ſi quis nudus cum nuda in eodem lecto deprahendatur. fornicatio præſumitur cap. Præterea, quod eſt 27. de teſt. cap. literis 12. cap. tertio loco 13. de præſumpt. Bartol. in l. capite quinto ff. de præſumpt. num. 3.* voluit quod inuentus in Camera oſculans, & tangens mulierem, præſumatur ſufficienter conuictus de adulterio; & *l. 3. ff. de furt.* quod ſufficeret ſi inueniretur ſolus in cubiculo cum muliere pulchra, actus enim proximus in adulterio eſt reperiri aliquem in lecto nudum cum nuda, & in materia adulterij ex præſumptione legis iudicatur *dicto cap. literis dicto cap. tertio Petrus de Barbobus conſ. 96. in primo volum. Criminal.* & eſt communis opinio Doctorum, adulterium directe non probari, apud *Nicolaum Bellon. in repet. Rubric. C. de eden. num. 63.* Verum tamen eſt, hanc doctrinam limitari ad ſeparationem thori, non ad condemnationem, quia adulterium tunc probabitur, quando pudenda in pudendis, & obſcœna in obſcœnis fuerint poſita *Mar. Blanc. in tract. de indicijs homic. ex propoſito commiſſ. numer. 69. ad leg. fin. ff. de quaſtion. Ioſeph. Fontanellus conſ. 97. numer. 33. ſecundo volum. Crimin. Angel de Malef. §. che hai adulterato la mia Donna pag. 75. à num. 41. Petrus Phi. conſ. 192. num. 11. volum. 4. conſ. & Roſel. inter conſil Baldi conſ. 445. lib. 2.* ait, quod ſi reperiatur iuuenis diſpectoratus, & caligis diſſolutis, etiam quod mulier teneret ianuam clauſam, & diceret, ibi non adeſſe, non propter hoc ſequitur, ergo adulterium commiſit, cum potuit eſſe, quod adulterare voluerit, non tamen adulterauerit, & ſic potius probatur conatus, non conſummatio delicti. quinimo *Crauettac. conſ. 205. num. 21. ſecunda par. con-*

Delicta carnis difficilis probationis præſumptionibus innitũtur.

Solus cum ſola, nudus cum nuda adulterij præſumptio.

Clara autẽ probatio quę.

ſit. l. abſentem ff. de pœn. vbi *Gloſ. & Bart. Gandinus in tract. de maleſic. tit. de præſumpt. & indic. Hyppolitus de Marſ. in repet. Rub. C. de probat. num.* 257. affirmant, neminem damnari poſſe ex violentis probationibus ad pœnam corporalem, bene quidem ad pecuniariam, quas opiniones refert *Clar. lib.* 5. *pract. Criminal. quæſt.* 20. *verſ. ſciat tamen*, qui multos citat pro hac re, ac etiam contra ſubſcribit, autem, quod *ex præſumptionibus deueniatur ad condemnationem, non quidem in pœnam mortis, & ordinariam delicti, ſed pœnas etiam corporales, puta triremium, fuſtigationis, ictuum funis, & huiuſmodi*. excipit tamen aliquos caſus, Aſſaſſinij, Hæreſis, ſimoniæ, in quibus ex præſumptionibus poteſt quis ad mortem condemnari, non dubito, quod etiam valeat doctrina in *Sacrilegio cum Moniali & in uitio nefando*, quæ ſunt delicta enormiſſima, & Reipublicæ, ac naturæ contraria. Fallitur enim. In monialibus Fides publica, ac diuina, dum traduntur Virgines in cuſtodiam, & tutelam diuinam; vt tanquã Chriſti Sponſæ, & corpore, & mente illibatæ conſeruentur. Vnde qui eas violat tanquam Reipublicæ hoſtis, & diuinæ reputationis inimicus ſeueriſſimis pœnis corripiendus eſt. De vitio autem nefando res clara eſt. Poteſt applicari ad rem præſentem. *l. ſi quis ei C. ad l. Iuliam. de adulterijs, & ſtupro*. Diſponit enim, quod habens aliquem ſuſpectum de ſua vxore ter illum in ſcriptis & coram tribus teſtibus monuerit, ſi poſtea illum domi ſuæ vxoris, vel adulteri, aut in propina inuenerit cum vxore conuenientem poterit occidere adulterum impune; ſi in alijs locis, conuocatis tribus Teſtibus poteſt tradere eũ Iudici, *qui nulla alia ratione quæſita, habeat puniendi licentiam*. vbi conceditur per præſumptiones ad pœnam mortis adulterum adducere. & eſſe communem opinionem ex *Boſſio* tradit idem *Clarus loc. cit. in fin.* itaque ſi frater ter monitus deſiſtere à conſortio ſuſpecto talis mulieris, vel alterius perſonæ religioſæ, ſi deinde inueniatur ſolus cum ſola, & adſint alia inhoneſtatis indicia, poterit ad pœnam ordinariam condemnari.

Præſumptiones damnãt extraordinarie.

Cui doctrinæ adherens dico, poſſe delinquentem ſiue in fornicatione, ſiue in adulterio, ſiue in maſcula venere reperiatur, condemnari ad pœnam ordinariam, ne dum per euidentes probationes, confeſſionem &c. verum etiam per præſumptiones vehementes, ac delicto proximas, vt eſt reperiri

Præſumptiones vehementes, & proximæ ad pœnã ordinariam damnãt

cum

cum muliere ſolum cum ſola in cubiculo clauſo, præcinctum ad vltimum luxuriæ actum, illam oſculantem, tangentem in pudendis, in habitu, & aſpectu eorum, qui ſolent in venereis congreſſibus fatigari, vel ſatigati reperiri, *Iſti* enim ſunt actus proximi in hiſce delictis vt ſupra allegauimus, & docte deducit *Ioſeph. Fontanell. cit. inter conſil. crimin. vol.* 2. *conſ.* 97. *n.* 21. 22. & 23. & his probatis poteſt Reus puniri, vel de effectu, vel de affectu, ac ſi eſſet delictum conſummatum, quia eſt actus ita proximus ipſi delicto, vt inter ipſum & delictum nihil mediet *Boer. deciſ.* 316. *num.* 4 *Cornel conſ.* 211. *Salicet. poſt Cyn. & Bald. in l. ſi is, qui cum telo. ff. de Sicar. & l. ſi quis non dicam rapere* C. *de Epiſc. & Cleric. argum. l. proximus ff. de verb. ſignif. & declarat Capoll. conſ.* 11. *crim. num.* 6.

Quæſtio Vndecima quibus pœnis affici oporteat nefandi criminis Reum?

3 Reſpondeo Primo, optime *Rodriguez* doctus, æque, & modeſtus ſcriptor *quæſt.* 29. *art.* 1. *tom.* 2. loquens de hoc crimine Neſandi criminis pœnę.
obſeruat quam caſtę fuerint imperiales leges, quæ ſancientes contra nefandum ſcelus: *inſurgere leges, armari iura, gladio vltori, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, & qui futuri ſunt* Rei, quaſi erubeſcentes de hac turpiſſima materia loqui, ita obſcure loquuntur, vt vix intelligantur. Audiamus Iuſtinianum loquentem *C. ad l. Iul. de adult: l. cum vir cum vir* (inquit) *nubit in fœminam, viris porrecturam, quid cupiatur, vbi ſexus perdit locum? vbi ſcelus eſt, quod non proficit ſcire? vbi venus mutatur in alteram formam? vbi amor quæritur, nec uidetur?* lex enim prout verba ſenſum non faciunt, quidquid dicat *gloſula marginalis* in verb. *porrecturam ex Contio, et Donato*. Vnde *Menoch. Iacob.* Reuard. *et Hieron. Paulus apud Scortiam Theor*[illegible]. 223. putant *legi debere Cum uir nubit, ut fœmina uiris paritura et Theodoſius Valentinianus et Arcrad. lib.* 9. *tit.* 7. C. *Theodoſ.* reſcribunt *Orontio Vrbis Vicario, omnes quibus flagitij uſus eſt, uirile corpus muliebriter* Conſtitutum, *alieni ſexus damnare patientia (nil enim diſcretum babere uidetur cum fœminis) buiuſmodi ſcelus, ſpectāte populo, flammæ uindices expiabunt* Propterea nefandum, & innominabile appelletur, & ſtatutum ordinis de re turpiſſima Appellatur innominabile.

Sanctiſſimè loquens, ait *Si quis de innominabili crimine, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ notatus, & conuictus fuerit, &c.* Sunt enim verba *cap. Clerici de exceſſibus Prælat. in Concil. Later. ſub Alex. 3. & cap. Vt Clericorum mores, de vita, & honeſtat. Cleric. in conc.* Similiter *Lateran. ſub Innocent. Tertio* de fœditate, & qualificationibus, & titulis huius peccati videndi ſunt *Anton. Auguſt. in Epit. iuris Canon. lib. 37. par. 7.* de concubitu cum hominibus, & brutis, vbi decreta Conciliorum, & Sanctorum Patrum in vnum congerit. *Pius Pichius* relatus in Syntagmate *comm. opin. iuris tom. 2. lib. 9. titul. 7. ad legem Iul. de adulteriјs à num. 153.* vbi mira copioſè, & Chriſtianè *Ioan. Baptiſta Scortia in Selectas, Theoremat. 223. & Epitome 303. per tria Theoremata ſequentia in Conſtitut. Pij Quinti. Horrendum, & cum primum. S. 11. Rodriq. ſupra quæſtion. 29. per tres articulos. Vinius opin. 725. 26 Clar. verb. Sodomia. Diaz in praxi cap. 89.* vbi fuſius, & luculentius *Ignatius Lopez*, aliјque innumeri apud iſtos. Vt taceam moderniores *Bonaccin. de Sacramen. Matrimon. quæſt. 4. puncto 11. Dianam tom. 3. tractat. 17 reſolut. 21. 61. 62. 63. 64. & tom. 4 tractat. 7. reſolut. 20.*

Nefandum ſcelus morte mulctatur, per leges ciuiles.

Reſpondeo ſecundo, de iure Ciuili pęna huius criminis eſt mors dictis *l. l. Cum vir nubit,* & omnes, *& authentica, ut non luxurietur contra naturā. Inſtit. de public. iudic §. item lex Iulia*; quæ eſt veteris legis ſententia *Leuit.* 20. quarum rigorem ſeruat adhuc Eccleſia, nam *Pius V.* citatus degradari mandat pedicones, & brachio ſæculari tradi, quos omni Clericali officio, priuilegio, & beneficio priuat. & irregulares ipſo facto declarat. De iure autem Canonico eſt, eiјci à Clero, vel in Monaſterio ad agendam pœnitentiam detrudi dicto *cap Clerici*. Item ſuſpendi, & ſi celebrant, deponi perpetuò ab Ordine, & beneficiјs, dicto *cap. vt Clericorum.* Item excommunicari, nec in fine dandam eſſe ei communionem, in *Conc. Eliberitano cap. 71.* Item perpetuo exilio deportari, ac proprij honoris gradu deiјci, alienari ab omni Chriſtianorum caterua, & inſuper centenis verberibus correptos, ac turpiter decaluatos exilio mancipari perpetuò. Quod ſi quis auſus fuerit hos ad communionem recipere, & Chriſtianorum

Quomodo de iure canonico

norum

morum ſocietati reddere, remaneat excommunicatus, itaut nec in fine vitę communionem recipiat. *Concil. Tolet.* 16. *cap.* 3. Item maſculorum, & animalium initores, & homicidæ, & venefici, & adulteri, & idolatræ, eadem condemnatione digni habentur *S. Baſilius ad Amphilochium cap.* 7. De iure autē noſtro municipali eſt, vt *Nudus omnino, cum ſolis fœmoralibus coram fratribus capitulariter congregatis manibus ligatis grauiter flagelletur, & Pſalm. Miſerere mei recitet, ac leuiuſculis flammis igneis hinc inde circumpoſitis, quodammodo comburatur & ad perpetuos Carceres irreuocabiliter condemnetur, ubi pane, & aqua, tribus ſaltem in hebdomada diebus ieiunet, & vitam ſuam in dolore, et amaritudine defleat.* Canonica animaduerſio, quia flagellatio ſumitur ex *Concil. Tolet.* 16. denudatio datur ad confuſionem, verberatio ad dolorem, manuum vincula ad reatum, flammæ ad diuinæ, & æternæ expiationis exemplum, *Gen.* 18. & ex C. *Theodoſiano*, ac quotidiana experientia, quæ flammis materialibus nefandas libidinis faces emendat. Carceratio perpetua detruſioni in monaſterium æquiparatur, quæ etiam mors ciuilis apud regulares, ac etiam iuris peritos, appellatur ieiunium carnem macerat, fletus pœnitentiæ conſciētiæ maculas lauat. Et quia præcipuum expiandæ nefariæ huius turpitudinis inſtrumentum eſt ignis, etiam ad huius ſceleris inquiſitionem, tormento ignis, vti Iudicem, ſtatuta decernunt, dicit enim ſtatutum *cap.* 7 §. 5. *num.* 16. *ſi crimen nefandum fuerit, ignis pœna torqueantur* ad cuius declarationē praxis noſtra Criminalis *tit. Tortura* §. *ob deteſtationem fol.* 32. inquit *ob deteſtationē nefarij criminis Reus igne torquendus eſt, ad cuius conſpectum cogatur tenere pedes lardo inunctos, breuiſſimo tamē tempore, ne reddatur ad ambulandum inhabilis, idque extendi poterit ad duorum Miſerere ſpatium, interpoſita interdum, ne pedes vrantur, tabula lignea, quæ ignis ardorem attemperet.* Cum enim Regulares pœnam ſanguinis infligere non poſſint, ſacrorum canonum veſtigijs inſiſtentes, & veteris diſciplinæ Eccleſiaſticæ rigorem renouantes, extendunt in perpetuum, quod momento temporis gladius, vel vltrix flamma emendaſſet, hinc ſtatutum eod *cap.* 7. *num.* 68. *qui crimen commiſerit, propter quod in ſaculo mereretur mortem, ad perpetuos Carceres, aut ad triremes perpetuo condemnetur* & rationabiliter, quia pœnæ capitalis appellatione venit, etiam exilium perpetuum

Quid de iure municipali.

Exilium perpetuum eſt pæna capitalis, ſicuti carcer perpetuus.

hinc in dubio, ſub pœnæ capitalis nomine venit exilium, non mors, vt multis declarat *Clarus lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 67. *num.* 1. & citra mortem, ac decapitationem, furcas, ignem, nulla alia pœna grauior ſuccedit, quam pespetuus carcer, vel triremes, quæ deportationi, & condemnationi ad metalla correſpondet, vt carcere, de triremibus dicemus infra ſuo loco. præterquam quod mors ciuilis, & pœna perpetui carceris in iure ęquiparantur in *cap. qualiter, & quando* 2. *de accuſat. Panorm. in cap. tuæ diſcretionis de pœnis Iodocus Dambauderius in praxi rerum Crimin. tit. de Carcer. num.* 2. *cap.* 16. *et in Enchiridio parium verſ. mors ciuilis* quandoquidem carcer perpetuus ęquiparatur damnationi ad metalla, quę in iure morti naturali conſertur *Bart. in l.* 2. *ff. de publ. indic. Bald. in l. Reos C. de accuſat. Imola in cap.* 1. *de colluſione deteg.*

Contra nefandos quid Pius V. diſpoſuerit.

Dices, Pius V. ſupraccitatus diſponit in Conſtit. *Cum primum* §. 11. *Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauerit, Curiæ ſæculari puniendus tradatur, etſi Clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus, ſimili pœnæ ſubijciatur*, & in alia Conſtit. *Horrendum*, diſponit, *omnes, & quoſcumquè Clericos ſæculares, & Regulares; cuiuſcumquè gradus, & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio Clericali, omniquè officiò, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico, præſentis Canonis authoritate priuamus. Ita quod per Iudicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſæculari tradantur, qui de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in Laicos, in hoc exitio deuolutos, legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum*. & citat *Concilium Latiranenſe*, quod *Leo X.* in Bulla *ſupernæ*, ſic explicat, §. 35 *ſi qui vero tam Laicus, quam Clericus de crimine, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, conuictus fuerit, pœnis per ſacros Canones, aut ius ciuile reſpectiuè impoſitis, puniatur*. Quibus verbis præcipitur tali deuolutus crimine tradi Curiæ ſæculari occidendus, ergo non debet puniri pœna ſtatutaria in Religione.

Clerici nomine in odioſis Monachi non veniunt.

Reſpondeo, ſcribentes variè commentantur relatas Conſtitutiones. *Leo enim Decimus* non præcipit Eccleſiaſticos vltimo afficiendos ſupplicio, ſed pœnis canonicis, quia reſpectiuè applicat pœnas iuris Ciuilis ſæcularibus, pœnas verò iuris Canonici Eccleſiaſticis, quinimo nomine Clerici in odioſis non veniunt,

niunt,

niunt Monachi. *l. omnes.* §. *Præterea C. de Epiſc. & Cleric. Clem.* 1. *ne Clerici, vel Monachi*, vbi Abbas *Tabiena in Summa verb. Clericus* 1. §. 3. *Sylu. eod. num.* 1. vbi citat *cap. quam periculoſum. de ſent. excomm. in* 6 *cap. fideiſſirmorem. de Hæret. in* 6. *cap. ſtatutum. de elect. in* 6. *Gloſ. in Clem.* 1. *de ſuppl. neg. Prælator.* & adducit rationem, quia in Regularibus eſt qualitas ſuper alios, quæ in Clericis ſimpliciter non reperitur, ſecus in materia fauorabili, quæ extenditur. Vnde nomine Eccleſiæ veniunt Monaſteria, & priuilegium conceſſum Clericis, extenditur ad Regulares, *Panhorm. in cap.* 1. *de Inſt.* Sunt autem extenſæ pœnæ legales ad Clericos, & Regulares, per ſupradictas Conſtitutiones Pias: Quæ tamen pœnæ non incurruntur ante ſententiam declaratiuam delicti, nec in foro conſcientiæ. *Rodriq. in ſum. cap.* 209. *not* 4. *Vega tom.* 2. *ſum. cap.* 102. *Suar. tom.* 5 *diſt.* 31 *ſect.* 4. *num.* 22 *Azor. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 17. *fin. & to.* 3. *lib.* 3. *cap.* 19. *quæſt.* 5. *Graff lib.* 2. *deciſ. cap.* 90. *Henriquez lib.* 14. *cap.* 5. *Sanch. lib.* 7. *de matr. diſp.* 46. *num,* 18. *&* 20. *Quaranta Verb. Sodomia limit.* 5. quos citat & ſequitur *Scortia Theor.* 256 cui doctrinæ ſi opponatur Pius dicens *Præſentis canonis authoritate priuamus*, quæ de facto obligant in præſenti, vt multis probat ipſe *Scortia ibid.* dicendum eſt, talem pœnam poſt declarationem delicti retrotrahi ad diem commiſſi criminis, ex *Mandoſio addit. ad Lapum alleg.* 16. & Doctores in *cap. cum ſecundum leges. de hæret. in* 6. *Henriq. lib.* 13. *cap.* 56. *Suarez ſupra num.* 22. Quia nemo tenetur ſe prodere, & depottare, & ſatis eſt ſi pœnas patiatur inflictas. Nec etiam qui eſt huius criminis reus occultus, eſt ſuſpenſus, vel irregularis, aut infamis in foro conſcientiæ, vt contra multos ſenſerunt *Suarez loc. cit. à num.* 17. *Azor. Rodriq. citati Nauar. cap.* 27. *num.* 248. *Theſaur. de pœn. verb. Sodomia* §. *addunt multi*, vbi plures allegat, *Hier. Roder. reſol.* 48. *nu.* 22. vbi alij poſt *Rodriq. dicta quæſt.* 29. *art.* 2. Quidquid nonnulli in contrarium ſenſerunt. Vide à nobis dicta ſupra *de pœnis*.

Nec ſecundam Conſtitutionem Pij *Horrendum* comprahendere quoquo modo committentes hoc peccatum, ſed tantum exercentes, id eſt, conſuetudinariè, & quaſi per exercitium illud patrantes, ita ut non ſufficiat ſemel, aut bis peccaſſe, ſed pluries: Quod iudicio prudentis Iudicis relinquitur, licet enim in priori conſtitutione dixerit, *Si quis perpetrauerit*, quod veriſi-

Exercentes crimen nefandum puniuntur.

rificatur in vno tantum actu, attamen poſtea declarauit, dicendo *tam dirum nefas exercentes*, vt declararunt *Matthæus Cantarellus Datarius Pij V. Gregorius XIII. Nau. dicto cap. 27. num.* 249.250. apud *Scortiam Theor.* 264. fine, qui pauló ſupra multos citat pro hac ſententia. Equidem in re dubia, mitior interpretatio facienda eſt.

Actus ſodomiticos cõmittentes, vel cum fœminis id patrantes, puniri debeant &c.

Nec includere actus, tantum Sodomiticos exercentes, & ad plenum Sodomiam non committentes, ſed eos tantum, qui completè peccauerunt cum maſculo, non autem cum fœmina, quia licet illi ſint actus contra naturam, non tamen ſunt Sodomia, & cum agatur de pœna mortis, debent termini in re tam odioſa ſtrictè teneri. Ita *Rod. Supra in ſumma, & quæſt.* 29 *art.* 1. *fine*, & alii multi, quos citat *Scortia Theor.* 355. *Hieron. Roder. reſol.* 48. *num.* 22. *Lezana tom.* 1. *cap.* 5. *à num.* 11. Licet citans aliquos in opinione vacillet, cum in ſententiam contrariam inclinantibus: *Ignatius Lopez ſupra in fine additionis ad Diaz.*

Nefandos tradere brachio ſæculari religioſi nõ tenentur

Nec diſpoſitio Pij V. cogit Regulares ad tradendum huiuſmodi Reos brachio ſæculari, quaſi non poſſint intra clauſtra delinquentes pœnis ſtatutarijs punire. Hoc enim eſt falſum, quia tantum diſponit de puniendis ab ijs, qui poſſunt tradere brachio ſæculari, non de regularibus, quibus vetitum eſt, & ſi hoc facerent, irregularitatem incurrerent, vt affirmat *Henriquez lib.* 14. *cap.* 3. *num.* 6. licet oppoſitum teneant *Petrus Cornaeo in* 3. *par. S. Thom. tract.* 5. *de irregularitate diſp.* 11. *dub.* 1. *& Gaſpar Hurtado de irregularitate diſp.* 2. *diffic.* 11. *num.* 42. quos refert, & ſequitur *Diana tom.* 2. *tract.* 2. *de irregul. reſol.* 78. cuiuſmodi non incurrere affirmant multi Aduocatum, accuſatorẽ, & teſtes, qui ageret defendendo, vnde altera pars periret, vel querelam porrigendo, vel teſtimonium ferendo in

Proteſtatio ni cauſa ſanguinis.

cauſa ſanguinis proteſtatione tamen præmiſſa de non intendendo ſanguinem, vt ibidem diſputat ex multis *Diana reſolut.* 32. 33.34. cõtrariũ tenet *Bonacc. de irregul. diſp.* 7. *quæſt.* 4. *pũcto* 2. ſi accuſet cum proteſtatione, & ad ſolam ſatisfactionẽ, non ad vindictam. Quibus ſi addas ritum Eccleſiæ tradendi Clericum Curiæ ſæculari, nimirum, vt circa illum faciat, quæ iura decernunt, addendo *Domini Iudices rogamus vos cum omni affectu, quo poſſumus, vt amore Dei, pietatis, & miſericordiæ intuitu, vt veſtri interuentu miſerrimo huic nullum mortis,*

vel mutilationis periculum inferatis, vt tradit *Follerius in praxi canonica 3. par. verb. & ſi confeſſi, aut conuicti, &c.* nimirum, *cap. 34. num.* 17. multò magis euitabitur irregularitas, quia non traditur, vt occidatur. Verum, quia hęc potius videtur illuſio, quam cautela, cum ob vnicum ſolum, & pręcipuum finem tradatur Reus Curiæ ſæculari, vt ipſum occidat, vel mutilet, alias nunquam tradendus, vt tradit *Ignat. Lopez in addit. ad cap. 144. practica. Diaz. verſ. niſi in crimine hæreſis.* vbi multis probat, non poſſe Iudices ſæculares non occidere eum, quem ſibi Inquiſitores traderent, quinimo poſſe compelli ad exequendam ſententiam per cenſuras, abſque eo, quod illis conſtet iuſtitia ſententiæ quia ſæculares non poſſunt iudicare ſuper cauſa fidei, & ſic fit in practica, nam facta degradatione ſtatim ad furcam, vel ad flammas Reus deducitur, vel ad ſummum, quatuor, vel quinque dies reſeruantur in carcere ſæculari, & poſtea in illos ſententia executioni mandatur, ſecundum leges ciuiles, eò quod canones ad ſanguinem non condemnant, & Eccleſia vtitur ſæculari gladio, ad ſuæ ſententiæ executionem. Itaquè firmiſſimè traditur, vt moriatur, licet dicat *Abb. in cap. cum non ab homine infra citando num.* 9. *Nota vltimo, quod poſtquam Clericus ſuis demeritis exigentibus efficitur de foro ſæculari, pœna non eſt imponenda ad voluntatem Eccleſiæ, ſed prout videbitur Iudici ſæculari*, attamen contrarium reperitur in Bullis Apoſtolicis, ad quid igitur inanes preces interponere? poſſent igitur Regulares, ſine nota irregularitatis, Reos nefandos Curiæ ſæculari puniendos tradere, cum id clariſſimè in Conſtitutione Pia contineatur, & ex ſuperiori doctrina colligatur.

Verum enim vero ad iudicium regulare talis diſpoſitio non extenditur, quia Regulares habent ſuas leges, à Summis Pontificibus confirmatas, ſecundum quas ſuos Reos punire debent & inde egredi non poſſunt, vt rectè ſcripſit *Rodriq. dicto tom. 1. quaſt. 30. art. 28.* dicens *Idem dicendum eſt de Monacho, propter aliquod graue delictum conuictum, & ad mortem condemnatum à Iudicibus ſæcularibus, authoritatem Apoſtolicam ad id habentibus, dixi à Iudicibus ſæcularibus, nam à Iudicibus regularibus ſuæ Religionis nunquam ad mortem condemnatur, iuxta cap. cum non ab homine. de iudicijs*, & citat *Nau. in cap. nullam. 18. quaſt. 2. Duarenum lib. 2. de ſacris Eccleſ. myſter.*

cap.

Ordo correptionis quo vtitur Eccleſia in clericis.

cap.3.& Clar.quaeſt.70. Textus autem citatus vult, quod Clericus grauiter delinquens, primo deponendus eſt, poſtea ni reſipicat, excommunicandus, poſtea contumacia creſcente, anathematizandus, id eſt excommunicandus cum maiori ſolemnitate *Abb.num.23.poſtmodum verò ſi in profundum malorum veniens contempſerit cum Eccleſia non habeat vltra quid faciat, ne poſſit eſſe vltra perditio plurimorum, per ſecularem comprimendus eſt poteſtatem, ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur*, & certum eſt in iure poſteriores leges diſtingui, & declarari per priores, *Iaſon in l.quod te. col.11.ff.ſi certum petat*: & quantumuis vniuerſales, generaliter, & indiſtinctè loquentes, debent intelligi ſecundum priores, *l.filiusfamilias.ff.de action.& oblig.l.1.ff.ad Macedon.l.iuris gentium.§ſi paciſcatur ff de pactis.* etiam ſi lex generaliter loquens debeat generaliter intelligi, *l.de pretio ff. de publican.* Leges autem veteres ſunt, vt Eccleſiaſtici regulares non condemnent ſuos delinquentes in pœnam degradationis, & traditionis brachio ſaeculari, & conſequenter ad mortem, ſed eos corrigant ſecundum ſacros Canones, exilio, carcere, triremibus, &c. ergo nouiſſima Conſtitutio Pij V. intelligenda eſt, vt illos tantum Regulares comprehendat, quos puniri accidit, & condemnari per Iudices Eccleſiaſticos, qui poſſunt tradere Curię ſaeculari, vt eſſet Summus Pontifex, eius legati, vel ab eo ſpecialem delegationem habentes.

Leges poſteriores per priores declarantur.

Quaeſtio duodecima. Qui modus ſeruari debeat in procedendo contra Religioſos ſuſpectos de fornicatione, adulterio, ſtupro puerorum, ſacrilegio, &c. & praecipuè quis poſſit eos accuſare?

Reſpondeo procedendum eſt iuxta *cap. qualiter,et quando 2. de accuſat.*ſcilicet per inquiſitionem, accuſationem, & denunciationem, ad cuius intelligentiam traditur talis doctrina apud *Clarum initio lib.5.ſentent.* delicta diuidi in publica, & priuata. Publica ſunt, quorum accuſatio, vel perſecutio permiſſa, eſt cuilibet de populo, qualia ſunt *Laeſae maieſtatis, adulterij, homicidij, parricidij, peculatus, falſi teſtimonij, vis publicae, vel priuatae, ambitus, repetundarum, annonae*, quę pro delictis publicis connumerantur *l.1. ff. de pub. iud.* Item omne delictũ, quod fit principaliter in offenſam Dei, vt *blaſphemia, deturbatio Eccleſiarum, imaginum haereſis l. manichaeoſ. C. de haeret.*

Delicta publica.

Item

Item omne delictũ in *offenſam Principis*, quia eſt Pater omnium. Priuata verò delicta ſunt, quorum accuſatio,ſeu perſecutio ſpectat ad partem lęſam, *vt furtum, iniuria, arbores cadere*, vt apud *Gometium cap.* 1. *delictorum num.* 1. hęc autem de iure ciuili, nam de canonico, omnia ſunt publica *Gloſ in cap. infames 6. queſt*. 1. vnde nunc titulus de priuatis delictis non eſt in vſu, & ſecundum hoc poteſt Iudex procedere ex officio, per inquiſitionem. & hic modus procedendi apud Regulares ſeruandus eſt. nam ſi hic non admitteretur, delicta non punirentur, quia vix reperiretur, que accuſaret, vel qui offenſus fuiſſet, & cuius intereſſet. Poteſt igitur procedi aduerſus ſuſpectos de carnis illecebris per viſitationem, poteſt & per accuſationem, & denunciationem, etiam ſi accuſatoris non intereſſet, quia omnia delicta hæc publica ſunt, nam ſunt maxima Dei offenſa, & pernicioſiſſima Religionis ruina, ſæculariumquè ſcandalum. & cum accuſare ſit actus charitatis, vt ex Euangelio habemus, *ſi peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, &c. dic Eccleſiæ. Matth.* 18. cuius illa ratio redditur, nam Deus mandauit vnicuique de proximo ſuo, quē ſicut nos ipſos diligere tenemur, igitur tam grauiter delinquētem, cum charitatiua correctione emendare non poſſimus, re iquum eſt, vt Iudicis authoritatem experiamur, vt vi coactiua tradatur *Sathanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat*; 1. *cor.* 5. Igitur omnia delicta apud nos ſunt publica, & à quolibet poſſunt ad Superiorem adduci. & omninò ſeruari debet practica noſtra *Criminalis tit. Quam formam iuris &c. fol* 15. cum ſequentibus titulis de accuſatione, denunciatione, Inquiſitione.

Priuata.

Omnia delicta apud religioſos sũt publica.

Placet exſcribere, quæ dicit *Diaz. cap.* 88. *pract. crimin. n.* 8. loquendo de adulteris. *Generaliter autem* (inquit) *conſiderēt Iudices Eccleſiaſtici, ne nimis diligenter de adulterijs occultis inquirant, propter periculum fœminarum, Virorum infamiam, & Clericorum fragilitatem. Sed vigilantes ſuper gregem ſuum, ſimilia potius præſeruare conentur, quàm vſque ad vnguem inuenire, & caſtigare ſatagent*. Non enim debent eſſe faciles ad credendum relatis: & ad præbendas aures accuſātibus Regulares de tam fœdis delictis, quæ ſunt, vt uti *cancri occulti, quos (ex Hippocratis ſententia) ſect. 6. Aphor.* 28. *melius eſt nõ curare, quia curati citò pereunt* & accidit ſæpè, vt pernicioſior ſit

ſit medicina, quam morbus infamatur ſiquidem Conuentus, & Religio, cum inquiſiti ſe defendere ſatagunt, & vt plurimum peccata, quia probationes eludunt, impunita remanent, perturbato nimirum cęno, non tamen purgato. Ponam hic dubiũ, quod mihi hæc ſcribenti quidam amicus propoſuit. An (inquit ille) puniendus eſſet Superior localis, quem interpellaret Subditus, vt comitatus Teſtibus ad quoddam cubiculum accederet, inuenturus in illo ſolum cum ſola noctis tempore Religioſum. ipſe autem retractaret inquiſitionem, cui reſpondi negatiue, quia Prælatus localis non tenetur ex iuſtitia, nec ex charitate ad talem inquiſitionem deſcendere, non primum, quia ad ipſum non ſpectat inquirere, ſicuti nec punire delinquentes vt in *praxi criminali fol.* 1. *&* 7. ſed ad Prouinciales non ſecundum, quia aliena impedire, vel emendare delicta non debet, niſi illa norit, inquit enim Euangelium *dicto cap.* 18. *Matt. ſi peccauerit in te*. id eſt te vidente, ſciente &c. 2. *quæſt.* 1. *ſi peccauerit*. Imo nec Prouincialis ad id teneretur. nam licet verũ ſit puniendum eſſe Iudicem, qui negligit bonum publicum, & qui non curat inquirere de delictis *l. ſi vacanti C. de bon. vacāt.* vt citat, & ſequitur *Poller. in prax. crim. cap. 6. num. 22. ex Præpoſ. & Bart.* vbi probat poſſe Iudicem ex officio inquirere de delictis priuatis ad pœnam, quia licet illorum accuſatio ſpectet ad eos, quorum intereſt, tamen quia talium punitio confert vtilitati publicæ, poteſt Iudex ad id deſcendere, & cōgerit plures leges, quæ videri poſſunt *num.* 20. *& infra*, Præcipuè de Iure Canonico, in quo omne delictum eſt publicum, vt etiam dixerunt *Abb. in cap. 1. de colluſ. deteg. vbi Butr. & Hoſtienſ. in ſum. §. qualiter verſ. hoc ſecundum legiſtas Bald. in Rub. C. qui accuſ. poſſ. Rom. in ſingul.* 681. *Modern. in pract.* §. 6. *Io. de Anan. in dicto cap. 1. de colluſ. deteg. Lucas de Pēna in l. fin. C. de bon. vac.* Ac etiam peccare mortaliter Prouincialem, qui de delicto graui nollet inquirere, quia notabiliter ſuo muneri deeſt, pro quo facit doctrina communis fundata in ſac. ſcriptura. Iudex cōſtituitur *ad vindictā malefactorũ* 1. *Petr.* 2. & indignus eſt tali munere, *qui animo non valet iniquitatē irrumpere Eccl.* 7. Cum hoc tamen ſtat. quod non tenetur Iudex quoquo modo, & pręcipiti ductu in delicta inuehere, ſed ſecũdum regulas canonicas, & principia iuris naturalis, & diuini. Nam non poteſt Iudex procedere ex abrupto, nulla legiti-

An teneatur ſuperior ſecreto peccātem inquirere.

Puniēdus eſt iudex qui negligit inquirere delicta.

ma

ma præſumptione apparente, eſſet enim malitia, & animoſitas *C. de accuſat. 2. quæſt. 8. vbi Præpoſit. l. 2. in fin. C. de Cuſtod. Reor. Foller. ſupra num.* 27. niſi præcedat infamia, vel clamoroſa inſinuatio, procedi non poteſt. *cap. qualiter, & quando. 2. de accuſat. cap. Deus Omnipotens. 2. quæſt. 1. l. Illuſtriſſimos. C de offic. rector. Prou.* in hoc enim caſu non ſolum poteſt Iudex inquirere, ſed etiam debet, alias ius publicum indiſcuſſum relinqueret, maximè vbi ſcandalum, & periculum immineret, *cap cum oporteat, & cap. qualiter, &c. de accuſat.* In caſu autem propoſito, nec infamia, nec clamoroſa inſinuatio adſunt, nulla præcedunt indicia, ſed ſola deferẽtis fides agnoſcitur, cui Iudex nullo modo credere tenetũr. Tum quia ipſe non eſt denunciator, ſeu promotor fiſcalis, cui incumbit ex officio denunciare delicta, & cui debet adhiberi fides, ſaltem in leuibus, licet non in grauibus, vt ait *Bart. in l Diuus, ff de Cuſtod. Reor.* cum alijs allegatis per *Foller. ſupra num.* 39. Eo vel maximè cum tale odioſum munus nunquam ſit auditum in Religione Minorica. Tum quia poſſet denunciator referre falſum, vel non inueniri, quod ipſe ſibi viſus eſt videre, & ſic reputatio Iudicis vilipenderetur, & non debet ſe cõmittere tali dedecori. Tũ deniq; quia ſuperior non debet opinionem alijs ingerere, quod ſubditorum infamia delectetur, *cap licet de accuſat. cap. in ſcripturis. diſt* 96. & nulli dubium eſt quod ex tali delicto occulto reſultaret fratri, & Conuentui maxima infamia, nec ambigi debet, *omnibus viſu, & auditu notum eſſe, quod ſæpiſſimè ſuadente antiquo hoſte Sacerdotibus diuerſa crimina obijciantur* vt ſcribit *Leo Papa ad Carolum Regem cap omnibus vobis. 2. quæſt. 4.* Quare concludo non teneri Superiorem accedere ad cubiculum ſui ſubditi, & videre, quid in illo reperiatur, ex eo ſolum præcisè, quod aliquis deportauerit adeſſe in eo aliam perſonam ſuſpectam, quinimo ſi id ageret, poſſet de imprudentia coargui. Multiſ quidẽ modis vltra hunc violẽtũ & irregularẽ reperiuntur, quibus deueniri poſſit in cognitionẽ peccati, puta perſiſtendo circa cubiculum & obſeruando exitũ, &c.

Iudex ex abrupto procedere non poteſt.

Promotori fiſcali quando fides eſt adhibenda.

Quæſtio decimatertia. Quot anni tranſire debeant, & quæ contritionis ſigna apparere in carcerato ob innominabile, ad hoc vt poſſit Generalis illum à carcere liberare?

Reſpondeo, ſtatutum *cap. 7 cit. num.* 21. inquit *Poterit tamen Minister Generalis poſt aliquos annos à præfato cárcere eum liberare,*

berare, ſi tanta in eo viderit indicia contritionis, propter quæ illum tali diſpenſatione iudicet dignum. Duo igitur copulatiuè debent concurrere, vt Generalis ipſum aggratiare poſſit, nimirum *tempus*, & *emendatio*, quibus non ſeruatis, nullo modo in hac parte diſpenſare poterit, exiſtente Statuto Capituli Romani *ann.1639. Declarat Capitulum Generale omnem, & quamlibet poteſtatem, quæ in Miniſtro Generali reperitur ad diſpenſandum in ſtatutis generalibus totam ipſi prouenire à Generali Capitulo. vnde quoties ab eodem Capitulo Generali, decreto irritante prohibetur, ne in aliquo ſtatuto concedatur abſolutè diſpenſatio, vel nonniſi ſub certis conditionibus ibidem expreſſis: ſi Generalis Miniſter, aut abſolutè diſpenſet, aut conditiones ad diſpenſandum requiſitas non obſeruet, eiuſmodi diſpenſatio ipſo factoirrita euadit.* Quod relatum fuit in nuperrima ſtatuta, quæ commentamur *cap.8.§.14.num.11.*

Generalis quando diſpenſare nō poſſit.

Porrò tempus ſaltem duos annos Carcerationis ſuperare debet, cum enim dicat *poſt aliquot annos*, & pluralitas duorum numero eſt contenta, *cap.pluralis.de reg. iur. in 6.* ſequitur vt non verificetur niſi duo ſaltem anni tranſierint, nec valet de anno incæpto, qui habetur pro completo, nam additur *poſt*, quæ particula complementum antecedentis ſignificat *text. in cap.Cappellanus. de ferijs*, vt notat *Gemin. conſ.121. num. 4. Tuſc. pract. concluſ. tom.2 lit.D. concluſ.336. num 1.* licet poſſit denotare modicum ſpatium, vel *ſtatim, & confeſtim* poſt tempus, quod ſubſequitur ad differentiam dictionis *poſtea*, quæ longius interuallum, vt plurimum denotat, tamen accipienda eſt iuxta ſubiectam materiam, & ſenſus eſt, tranſactis aliquibus ſaltem duobus annis, & omninò completiuè accipienda eſt particula *Cened. ſingul. 25 num. 53. & eſt text. in l. ſi ita fuerit libertas. 41. ff. de manumiſſ. teſtam.* vbi *Gloſ. in verſ. fari poſſit. & in l. Item illam 217. de verb. ſignif.* Hoc autem dictum ſit ad declarationem illorum verborum poſt aliquot annos, attamen ex ſequentibus plures duobus anni tranſire debent, quia duo anni non ſufficiunt ad conijciendum *ſi tanta vide, it in eo ſigna contritionis, &c.* quia in tam breui tempore relato ad perpetuum carcerem talia indicia prudenter oriri non poſſunt, cum faciliter poſſit carceratus illa fingere per breue tempus, maximè ſi ſciens ſtatutum, & animos fratrum ad miſerorum calamitates propenſos, nitatur contritus comparere, vt liberari poſ-

Pluralis numerus in duobus ſeruatur.

Poſt quid importet.

Digitized by Google

poſſit. Colligo diuturnitatem temporis ex Canonibus pœnitentialibus; qui etſi in foro conſcientiæ non ſeruantur, quia pœnitentiæ impoſitio in foro interiori remittitur Confeſſarijs, in foro tamen exteriori obſeruari conuenit *cap. nulli diſp.* 38. porrò Clerico, qui contra naturam peccauit, perpetua pœnitentia imponitur *cap. Clerici. de exceſſib. Prælat.* Perpetua autem hæc pœnitentia colligitur ex pœnitentia decem annorum, quæ imponitur Præsbytero fornicario, *cap. Præsbyter ſi fornicationem. diſt.* 82. eſt autem talis, quod tribus primis menſibus incluſus in aliquo loco ſacco indutus, humiquè proſtratus, in pane, & aqua ieiunet, exceptis Dominicis, & feſtis. Poſtea in alio loco recluſus annum cum dimidio ieiunet, vt ſupra, in pane, & aqua, poſtmodum vſque ad completionem ſeptimi anni ter in hebdomada in pane ſimiliter, & aqua ieiunet, quo completo poteſt eum Epiſcopus reintegrare, ita tamen, vt ſine vlla redemptione tribus ſequentibus annis ſexta feria in pane, & aqua ieiunet. Addit tamen *Concilium Gangrenſe*, vel *Hibernenſe*, ex quo ſumptum eſt illud Capitulum. *Expleto ſeptimo anni circulo, ſi ſui confratres, apud quos pœnituit, eius condignã pœnitentiam collaudauerint, Epiſcopus in priſtinum honorem reuocare poterit.* & in fine. *Neque hoc cuilibet videatur oneroſum, ſi Sacerdos poſt lapſum dignè, vt ſupradictum eſt, pœnitens, ad priſtinos redeat honores.* Quaſi dicat nullus miretur, quod de tam graui ſcelere reueletur lapſus, quia ſuffragata ſunt illi digna pœnitentiæ merita, vt ſciamus relaxationem Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſcandalo eſſe poſſe Eccleſiæ, & Religioni, etiam poſt pœnitentiam; Dico igitur anni, qui tranſire debent, vt generalis dignè è carcere liberet nefandum, accedere debẽt ad ſeptem & contritionis ſigna & iudicari ex teſtimonio fratrum, qui illum pœnitentias agere cognouerunt. Cum enim quælibet ſexta feria in pulico Refectorio in pane, & aqua genuflexus ieiunare debeat, & flagella diſciplinæ ſibi infligere, conſtabit fratribus pœnitentis affectus, nec video quomodo aliter Generalis talis contritionis indicia ſcire poterit, niſi fratres probos, qui ſecum conuixerunt interroget, & hoc iudico neceſſarium ex natura rei. De lapſu autem temporis, & annorum etiamſi ſupradictam doctrinam tenendam cenſeo, attamen arbitrio ipſius Generalis puto remittendum, qui conſideratis circũſtantiis moralibus decernere poterit vltra bien-

Canones pœnitentiales in foro exteriori ſeruentur

Pœnitentia quæ imponitur Præsbytero fornicario.

nium,

nium, aut triennium, &c. Pro quo exſcribo ex *Legouienſibus cap.6.§.12 de correctione delinquentium*. Statutum Vltramontanæ familiæ, *ſi verò iterum eodem vitio nefando fuerit conuictus, habitu in perpetuum expoliato, ad triremes ad decennium condemnetur. Tamen ſi nefandi criminis patrator repertus fuerit actum nefandum bis, aut ter commiſiſſe, quando pro modo accuſatur, vt incorrigibilis puniatur*. In quo puto errorem impreſſionis irrepſiſſe, quia cum ſupra non ſit actum de hoc vitio, non debuit dicere, *ſi verò iterum eodem vitio nefando*. Item non conſtare, quomodo debeat expoliari habitu in perpetuum, & condemnari ad ſolos decem annos ad Triremes; Nam hoc decennio finito, poſſet regredi ad Religionem, eo vel maximè cum perpetua habitus priuatio tradatur his, qui bis, aut ter peccaſſent, quia præcipitur condemnari, vt incorrigibiles. Puto igitur dicendum, condemnandum eſſe ad triremes, ſi prima vice conuictus fuerit, ſi autem bis, aut ter, expellendum, vt incorrigibilem, & ſic conſonat noſtro, dicenti *Si tamen de eodem ſcelere conuictus fuerit, ad triremes perpetuò, & omninò mittatur*. In quo nulla remanet Generali facultas aggratiandi.

Quod autem poſtea, qui liberatus eſſet è carcere, remaneat priuatus actibus legitimis, irregularis, & infamis, patet ex ſupradictis, quia eſt delictum enormiſſimum, & inducens infamiam, & conſequenter irregularitatem.

CA-

Digitized by Google

CAPITVLVM IX.

De Pœnis Apoſtatarum.

MVlta diximus de hac materia in comment. *cap. 2. à ſtatuto 61. ad 67.* nimirum quotuplex ſit Apoſtaſia, de excommunicatione, quam Apoſtatæ contrahunt. Quomodo ſint denunciandi excommunicati. De varijs Apoſtaſiæ gradibus, & pœnis, de ſcrutandis licentijs fratrum ambulantium. Quanta facultas collata ſit Superioribus in Capitulis, & carcerandis Apoſtatis. De Apoſtatis inquirendis, capiendisſquè, De Apoſtatarum, poſtquam redierint inhabilitate, ad officia ordinis. Quæ omnia hic repetenda non ſunt. De Apoſtatis remiſſiuè

Quæſtio prima. Dicente Statuto cap. 2. §. 10. num. 4. *Quando aliquis ſine ſui Superioris licentia tacita, vel expreſſa è Conuentu egreſſus, per diem naturalem tantum moratus fuerit, is in leuem Apoſtaſiam incidit.* Quæro quid ſit licentia tacita. Et quid minus quam per diem naturalem moretur extra Conuentum?

Reſpondeo primo, tacitum, & expreſſum in iure æquiparantur, *Bart. in l. de quibus num. 4. ff. de legib.* & nos in Comment. *cap. 2. ſtat. 14. fol. 112. & cap. 7. ſtat. 5. fol. 535.* tacitè autem cõſentire eſt, dum quis præſens adeſt, & rogatus à Subdito, vt ſibi licentiam concedat, tacet, tunc cenſetur concedere tacitam licentiam, multi enim contractus fiunt ſine verbis, ſed nutibus, vel alijs actibus, *l. ſi pater naturalis. ff. de adopt. l. item quia ff. de pactis*, & habentur, ac ſi expreſſis verbis celebrarentur *l. qui petitur ff mandati. Felin. in cap omne. de præſumpt. Tiraquell de retract. §. 1. gloſ. 9. num 113. & infra*, Cenſetur etiam conceſſa licentia, ſi rogatus Prælatus non negat *cap. nonne. de præſumpt.* ſic Chriſtus Io. 8. conceſſit ſe eſſe Samaritanum, dum negauit ſe dæmonium habere, vnde *vnum negauit, aliud tacendo conſentit*, inquit Greg. ex quo principio deducunt *Angelus in l. generaliter. in fin. C. de ſecundis nupt. Hyppolyt. in praxi §. diligenter. verſ. quæro etiam de notabili dubio, Ludouicus Carrer. in praxi Rub. de indicijs. num. 28.* quod qui ab alio, non irato animo, neque per iniuriam repræhenditur de delicto, & tacet, videtur concedere, & facit indicium ad tortu- Tacitum, & expreſſum æquiparantur.

Digitized by Google

ra m. Item ſi petita licentia, & non negante illam Superiore, frat res è Conuentu egrederentur, vidente, & nihil dicente Prælato, tunc eſſet licentia tacita, quia tunc conſentit facto, quod idem eſt ac conſentire verbo, *Præpoſitus in cap. ad noſtram de coniugat. ſeruor.* & notat *Gloſ. in cap. dilecti. de appell.* hinc valet matrimonium, ſi mulier, aut vir facto conſentit, *Gloſ in dicto cap. ad noſtram, & in l. indebitum. C. de condit. indebiti Gloſ. in l. recuſari. ff de acquir. hæred.* dicitur, *Nihil intereſſe, an verbis, an rebus, vel facto quid fiat.* Nam vt ſcribit *Imola in l. ſi tamen* §. *ei, qui ff. de ædilit. edict. maius eſt facere, quam dicere.* Non ſufficit tamen pro tacita licentia exeundi è Conuentu, credere quod Prelatus illam concederet, niſi accideret caſus, in quo vtendum eſſet Epicheia, puta ſi infirmus moreretur ſine confeſſione, ſi incendium vicinę domus vrgeret, &c. Si Princeps, vel Cardinalis veniens in Conuentum vellet, vt aliquis frater illum comitaretur, ſecum confabulaturus, &c. & Guardianus, non adeſſet, tunc tenendum eſt, quod ſi adeſset Guardianus ſine dubio licentiam exeundi è Conuentu concederet. His caſibus exceptis non iuuaret ſubditum, exire è Conuentu, putans, Guardianum conſenſurum, quia dum adeſt ſtatutum, etiam Apoſtolicum *Clem.* 8, quod ſingulis vicibus hæc licentia petatur. & conſuetudo eſt, quod Prælati non indulgent, nec indulgere poſſunt Generales egrediendi facultates, non poſſumus, nec debemus præſumere tacitam licentiam. *Nauarr. Commen. 2. de regul. numer.* 20. *Mendoza quæſt.* 8. *poſt ſeptimam Concluſionem*, quos citat, & ſequitur, *Lezana tom. 1. cap. 6. num.* 56. Putat autem *Peirinus tom.* 1. *capit.* 2. §. 3. (loquitur de Religioſo diſtrahente bona) &c. ſufficere licentiam tacitam, ſeu præſumptam, ſiue interpretatiuam, ideſt quæ non habetur quidem expreſsè, preſumitur tamen, quod ſi peteretur concederetur, & quod non impedit, ſi ſubditus intelligat, quod Prælatus ægrè quidem ferret, ſibi talem licentiam poſtulari, ſciat tamen illam conceſſurum, ſi peteretur, quia poſſet eſſe, quod Superior ægrè ferret, non quia ſibi diſpliceat talem fratrem egredi è Conuentu, ſed ob alias conſid. rationes, puta quia alij ab exemplo mouerentur, vel murmurarent, &c & hæc licentia præſumpta ſufficit ad excuſandum operantem à peccato,

Subditus an è Conuentu egredi poſſit cum licentia tacita

cato, vt multi, quos citat, affirmant. Verùm puto doctrinam non valere in caſu, quo certum eſt, Superiorem velle, vt omnes licentiam egrediendi, expreſsè petant, tunc enim eſt temeraria præſumptio, etiam ſi Subditi ſciant, Superiorem conceſſurum licentiam, ſi petatur. Repugnant enim (vt dixi) ſtatuta Ordinis, & *Clementis* 8. ac conſuetudo, quę eſt optima legum interpres, quæ ſi alicubi adeſſet ſecundum illam iudicandum foret.

Reſpondeo ſecundo, ſi egreſſus ſine licentia, moretur per minus temporis, quam diei naturalis, qui eſt 24 horarum, nimirum per diem artificialem, adhuc erit Apoſtata, ſed leuiori pœna plectendus. Do ſtatutum *num* 7. *Qui ſine licentia egrediens eadem die* (puta artificiali) *ad Conuentum reuertitur, leuiſſimum apoſtaſiæ genus committit*. Si autem ſciſciteris, ſi redeat in meridie: ſi reuertatur ante complementum 24. horarum, v.g. poſt 20. horas, ſi poſt 26. immediatè. Si iſti dies incluſiuè teneri debeant, & completiuè, &c. an creſcere, vel minui debeant pœnę apoſtatantis? Dico, leges non reſpicere iſtas minutias, attamen iuridicè dies naturalis, & artificialis, niſi aliter declaretur, completè ſumi debent, *l inſulam intra biennium ff. de verb. oblig.* 3. vbi dicitur, *Si quis ſpondet ædificare inſulam intra biennium, ante finem biennij ſtipulatio non committitur*. etiam ſi tam paruum tempus ſuperſit, vt inſula ędificari in illo non poſſit, idem *l. quidquid adſtringendæ obligationis ff. eod.* 2. Non enim dicitur in mora, niſi qui elapſo termino promiſſum non adimplet, *Barboſ. Axiom.* 71. *num.* 1. vbi multis etiam allegatis probat diem termini non computari in termino, ſiue terminus ſit præfixus à lege, ſiue per ſtatutum *num.* 5. itaquè dicente ſtatuto, *per diem naturalem, vel eadem die reuerſus non fuerit* dies tenendi ſunt vſque ad vltimum inſtans iuncta ſignificatione dictionis, *Per*, quę denotat continuationem, & conſummationem, ſeu perfectionem totius temporis, cui adijcitur, vt idem multis comprobat *Diſt.* 250 *num* 2.3.4. vbi adducit exemplum *Card. Tuſci*, quod deponentes, aliquem poſſediſſe per annum, intelligendi ſunt per annum completum, & finitum. Quare non incurrit pœnas apoſtatarum, qui fuerit reuerſus, intra diem naturalem, vel artificialem. Dum autem inſtatur, leuiſſimum apoſtaſię genus eſt, ſi non reuertatur eodem die (quod declaraui de die artificiali) nam licet verum ſit,

Apoſtaſię leuiſſimum genus

Dies termini non computatur in termino.

Per quid ſignificet.

Dies pro naturali ſumitur.

diei appellatione, vbi nulla fiat ſpecificatio, venire diem naturalem, *l. eum qui certarum. ff. de verb. obligat. Iaſon l: more Romano. ff. de ferijs, Gomez in regul. de reſignationibus quaſt.* 36. attamen ſatis clarè conſtat ſumendum eſſe pro artificiali, quia in leui apoſtaſia diſtinctum eſt, *per diem naturalem*, ergo vbi diminuitur culpa, & pœna, debet ſumi pro artificiali) demus caſum, quod ſimus in æquinoctio, & reuertatur ad duas horas noctis, vel duabus, aut 4. horis per naturalem. An ille aggrauandus ſit de apoſtaſia leui, & iſte conſtituendus ſit intra Sphæram grauis apoſtaſię. Reſpondeo minimè, quia leuis materia eſt iſta, & ad conſtituendum Reum in grauiori lapſu temporis, debet ſaltem tranſiſſe maius temporis ſpacium, tunc enim ſi vigeſima hora rediret cenſeretur reuerſus in die naturali; & ſi rediret propè triduum, poſſet puniri pœna ſimili grauioris Apoſtaſiæ.

Sed inſtabis, in citatis ſtatutis *num.* 10. dicitur *Morans triduo extra Conuentum in grauem incidat apoſtaſiam*, & ex Superiori doctrina tres dies debent eſſe completi, & accipi pro diebus naturalibus, ergo nulla eſt proportio à die vno, & paucis horis ad triduum.

Tridui ſignificatio

Reſpondeo, in iure ſumitur *Triduò* pro intra triduum, & vulgus dicit antequam ſint tres dies, cuiuſmodi diſcurritur de triduo mortis Chriſti *Io. Caluin. in lexico*. Attamen accipio *triduum* pro tribus diebus naturalibus, quia in pœnalibus debent odia reſtringi, & Reum grauis apoſtaſiæ iudico, qui per tres dies completos extra Conuentum moratus fuerit ſine obedientia, reliqui autem exceſſus vel aggrauandi ſunt arbitrariè à Prælato, vel remittendi ad inferiorem ſummam, vt potius ad pietatem, quam ad rigorem inclinetur.

Quæſtio ſecunda. In multis ſtatutis declaretur Apoſtata, qui ſine obedientia extra Conuentum iuerit, *etiam prætextu ad Superiores accedendi, etiam ſi recta eorum Superiore ſe ſiſtit* vt *num.* 5. *etiamſi ad Superiorem acceſſum prætendens*, vt *num.* 10. videtur enim hoc contra rectam rationem, & impeditiuum defenſionis naturalis, quia confugere ad ſuperiorem recta, non eſt fugere, nec apoſtatam eſſe, vt adnotaui in *Comment. Statut. loco cit. cap.* 2. *fol.* 233. *&* 241 *fine*.

Confugere ad Superiorem non eſt fugere.

Reſpondeo, ſtatuta recurſum, & cõfugiũ ad ſuperiorẽ nõ abſolutè

ſolutè condemnant, ſed friuolum, & ſub pretextu, ob cauſas ſcilicet leues, quia ob graues, vltro concedo argumentum in oppoſitum, cum *à S. Fauſto de voto obedientiæ quæſt.* 271. vbi *Aragoniam citat*, & *Nauar. Rodriq.* Sayrum, *&c.* adhibitis debitis conditionibus, vt in §. *de recurſu*.

Sed quæ ſint cauſæ, ob quas poſſet Religioſus ad ſuum Prælatum confugere abſquè Apoſtaſiæ nota.

Reſpondeo primo, quando iniuſtè detineretur carceratus, vel iniuſtè carcerari timeret. *S. Thom.* 2.2. *quæſt* 69. *art.* 4 *ad* 2. *Caiet. & Bañes ibidem. Sotus lib.* 5. *de Iuſt. quæſt.* 6. *artic.* 4. Quia poteſt ſuam redimere vexationem, & vti iure ſuo, maximè ſi pœna mortis, vel mutilationis ei immineret. *Vaſquez* 1.2. *quæſt.* 96. *artic.* 5. *diſput.* 174. *cap.* 2 *num* 10. *Leſſ. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 5. *Lopez p par. Inſtruct. cap.* 66. *Aragonia in dictam quæſt.* 69. *art.* 4 *vbi etiam Salonius*. — Cauſæ legitimi recurſus.

Secundo, non ſolum ob carcerationem, ſed ob quodlibet notabile grauamen, quod ſibi intentari cerneret, vt excommunicari, ſententiari, vel pœnis inauditum opprimi. Item ſi animaduerteret, ordinarium, vel delegatum ſuum eſſe inimicum, & contra ipſum formare proceſſum non ſeruato iuris ordine, ex quo poſſet irreparabili ſententia condemnari. Item ſi appellaret à ſententia lata in re graui, & Prælatus ſuam appellationem non admitteret, vel ei ſe defendendi commoditatem non daret, negando Procuratorem, vel Aduocatum, non examinando Teſtes, quos proferret ad ſui defenſam. Item ſi in ſubditum tormenta intentaret contra formam iuris, & alia his ſimilia, quæ deducuntur ex quadam communi doctrina, tradita per *Rodriq. tom.* 1. *quæſt.* 30. *art.* 3. per eius compilatorem *reſolut.* 11 *num.* 3. 18. 20. 27. apud quem multi alij. *Lezanam verb. Apoſtata num.* 6. *Bartholomæum à Sancto Fauſto de obedient quæſt.* 269. nimirum *Non eſſe Apoſtatam, qui ſupra modum grauatus ad Superiorem ſine licentia confugit*. de quo nos in *Comment. Stat. cap.* 3. *ſtat.* 22 *fol.* 153. & quæ, conſumus grauamina ſunt notabilia, à quibus ſubditus releuari non poteſt, niſi ad Superiorem fugiat, quod gerit vicem appellationis *cap. dilecti filij* 2. *de appell.* habetque fundamentum in iure naturali, quo ſibi quilibet proſpicere poteſt, iniuſtè grauatus. dico, iniuſte, quia ſi iuſtè detineretur, torqueretur, puniretur, fugere non poſſet, ſine nota apoſtaſiæ, & peccati mortalis. Ratio — Fuga iuſta habet vicè appellationis.

tio enim exigit, vt qui deliquit, puniatur.

Quæſtio tertia. Dicitur in Statutis loco citato *num. 6. Qui cum licentia exiens extra Conuentum, in aliquo loco, etiam ſi Ordinis noſtri fuerit, ſine licentia, aut neceſſitate pernoctauerit leuiorem contrahit apoſtaſiam*, & *num. 16. Qui ſine neceſſitate aliò, vel alia via vadit, quam ſibi per facultatem liceat. Quiquè tempus in facultate præſcriptum excedit? Quinè ſine ſocio de loco ad locum proficiſcitur, in apoſtaſiam, &c.* Nunc dubitatur, quænam pernoctatio apoſtaſiam faciat, & quæ neceſſitas excuſet. Item quiſnam exceſſus temporis Reum apoſtaſiæ reddat. Quæ item aberratio à via, & ſolitarius inceſſus. Videntur enim omnia hæc leuiſſima peccata, ob quam ambigitur, an incurri poſſit excommunicatio, quæ apoſtaſiam conſequitur, quæquè non contrahitur, niſi per mortalem culpam, vt eſt in omnium ore, & ſcriptis.

Pernoctare, eſt totam noctem alicubi manere, & quæ cauſæ pernoctationem iuſtificent.

Reſpondeo, vbi non ſit peccatum mortale, nulla poterit eſſe apoſtaſia, quam dari venialem, diximus in Comment, *Statut.cap.2.Stat.58 fine fol.241.* quæ autem in quæſtione recenſitæ ſunt, veniales eſſe non poſſunt, nec debent, cum inter apoſtaſias plectibiles, & abſoluibiles recenſeantur. Supponunt igitur mortalem culpam. Pernoctare eſt totam noctem in aliquo loco perſiſtere. *Per* enim *totam noctem* ſignificat, ait, *Pomponius in l Vrbana.166.§.1 ff.de verb. ſignific.* apud *Spiegellium*. Itaquè eſt manere totam noctem contra obedientiã, & ſicuti qui manet extra Conuentum ſine licentia per vnum diem artificialem declaratur incidiſſe in Apoſtaſiam leuiſſimam, ita qui totam noctem permanſerit, nec irrationabile eſt ſtatutum, quia ſupponit deeſſe licentiam, & neceſſitatem. Licentia poterit eſſe tacita, & præſumpta, ac interpretatiua. & neceſſitas, non extrema, vt quia laſſus, claudusuè erat, aut pluebat, aut itinera erãt ignota, latronibus obſita, tẽpus nubilũ &c. Hæ enim sũt neceſſitates ſatis notoriæ, ſed ſufficit moralis, vt fratrem aliquem in confeſſione audiret, vt Prçlato roganti, vt remaneret, aſſentit, ne inhumanus videretur, vt alicui Charitatis officio adeſſet, infirmitatis, feſtiuitatis, &c. omnis ſiquidem neceſſitas ſufficit, quę ſit rationabilis ad hanc pernoctationem, vt docet *Sayrus par.2.deciſ lib.3.cap 17. num. 14.* de Canonico, qui tempore officij è chōro egrederetur, ex *cap. ex parte 2.de offic.deleg.* & nomine neceſſitatis quodlibet iuſtum impe-

impedimentum intelligitur, *cap. bi qui de conſec. diſtin. 2. & c. Epiſcopus diſt. 18.* & in iure æquiparantur neſſicetas, & vtilitas *Abb in cap. vt ſuper num. 15. de reb. Eccleſ. non alienandis, & in Clem. 1. eod. & in cap. in cauſis de re iudic.* & in a ijs multis, quæ allegat *Corſetus in Repertorio ad Abb. verb. neceſſitas.* Hęc autem omnia prudentis Iudicis arbitrio remittuntur, qui debet iudicare neceſſitatem, non voluntatem, & leuem remanſionem. Diuertere aliò, vel alia via, intelligitur de vagatione notabili, quæ malitiam, leuitatem, vel contemptum arguat, nō quæ commoditati conſulat. Vnde ſi quis ex Lucenſi agro ad Inſulam Corſicæ nauigaturus eſſet, poſſet venire Romam, & non adire Liburnum, occaſione nauis inueniendę, quia licet propinquior ſit tranſitus à Liburno ad Corſicam, tamen commodior paratur nauigatio ab Vrbe, vbi amicos, & conſanguineos reperiet, qui ſibi naulum ſoluant, & cibos parent, & moraliter cenſetur Superior velle commoditatem Subditi, niſi aliud declaret. Quantum autem itineris faciat diuerſionem notabilem inducentem apoſtaſiam, prudentum iudicio relinquitur, qui conſiderare debent, non diuerſionem abſolutè ſed relatam itineri. Quia ſi in itinere 20. milliariorum diuertat duo vel tria, parum reputatur. Si in itinere 100. milliariorum diuertat decem, vel 15. parum item reputabitur, at ſi in 20. diuertat decem, vel in 10. diuertat tria, vel quatuor, reputabitur digreſſio notabilis, & niſi cauſa ſubſit, præſumetur facta ad malum finem, & in ſpretum ſtatuti. Socius deniquè aſſignatur de conſuetudine, & honeſtate, & ob alios fines, quos in noſtris Commentarijs ad ſtatuta *cap. 2. Stat. 51. per totum*, & niſi adſit rationabilis cauſa, puta vrgentia negotij, charitatis fraternæ iactura, proximi magna vtilitas, &c. ſine difficultate in noſtra Religione apoſtata iudicabitur, qui ſine ſocio è Conuentu diſceſſerit, vel qui ſocium in itinere ſine legitima cauſa reliquerit, legitimam cauſam iudico, ſi infirmetur, vel inuoluntariè impeditus reperiatur, vt ſi trāſacto flumine, ſocius alter tranſmeare non poſſit, & longiorem ineat viam. Quid autem dicendum ſit, ſi inter ſocios oriatur iurgium, vel ſcuten iæ diſparitas de itinere, aut diſſenſu, volente vno vnam viam inire, altero alteram eligente, aut nolente vno tunc tempo is diſcedere, altero autem volente. Ex quibus ſeparentur, & ſolitarij per tempus notabile ambulent vel ad Conuentum

Neceſſitas eſt quodlibet iuſtum impedimentum, imo, & vtilitas.

Quæ diuerſio itineris apoſtatam faciat.

Sine ſocio ambulare, quando apoſtatā faciat.

perueniant. Reſpondeo, minor ſocius ſemper erit in culpa, quia ſequi debet maiorem, & ad ipſius dictamen ſiſtere, & progredi, quia eſt illius veluti Superior, ſicuti ſemper pro Superiore habuit Socium S. P. N. Franciſcus, nec poteſt aliter dirigi peregrinatio fratrum, ſi inter ipſos non eſſet aliqua ſubordinatio præeminentiæ, & antelationis, vt de facto practicatur. Itaque debet minor ſequi dictamen maioris, ſi rationabiliter procedat. In dubio autem, quis eorum eſſet in culpa, in caſu diſcordiæ, contraria affirmantibus, aut negantibus ſocijs, regula certa aſſignari non poteſt, ſi non adeſſent probationes pro veritate. Si autem hinc inde diuiſi ſocij, ſolitarij accederent, tunc eſſent ambo tanquam Apoſtatæ puniendi, quia vterque reperitur ſtatuti tranſgreſſor, & preſumptio ſtat pro ſtatuto contra vtroſquè, ſatisfaceret authoritas perſonæ, famæ commendatio, &c. Vel è conuerſo ſi ſocius alter eſſet ceruicoſus, parum deuotus, ſolitus delinquere, aut vagari, vel ſuæ opinioni vltra fas adhærere, &c. Tandem excedere tempus in obedientialibus literis preſcriptum, ſi fiat ex cauſa, nulla erit culpa. Sicuti ſi fiat per ſpatium paruum, quia in re morali parum pro nihilo reputatur. Difficultas autem eſt, determinare hoc parum temporis, ex eo quod *tempus modicum* in iure diuerſimodè accipitur. Primo pro tribus, vel quinque diebus. *l. ſi poſt tres. ff. ſi quis cautioni in iudicio ſiſtendi*. Secundò pro decem diebus *l. promiſſor Stichi ff. de Conſtit pecul.* Tertio pro 30. diebus. *l. 1. §. 2 ff de itinere, actuque priuato*. Quarto pro duobus menſibus. *l. ſancimus C. de fideiuſſ.* Quinto pro tribus menſibus, *l. de operis C. de ædific priuat.* & præterea pro quadrimeſtri, decem menſibus, quinquennio, vt docent *Spiegellius, Pratæius, Connanus lib. comm. 7. cap. 12. num. 4.* cum legibus, quas ad rem præſentem citant, quas linquo, quia ad rem noſtram non faciunt, & quia exceſſus iſte eſt relatiuus ad tempus aſſignatum in facultate ſcripta, quod poteſt eſſe dierum, vel menſium. Ideo variè iudicari debet à perito, & prudente Superiore, cui tale iudicium eſt arbitrarium, argum. *l. ab hoſtibus 9. fin. ff. ex quibus cauſis maiores 25. annis in integ. reſtit.* vbi *Vlpian* ex Neratio ſcribit *Reuerſo reſtitutionis auxilium locum habeat, non quandoquè, ſed ita demum, ſi intra modicum tempus, quam redijt, hoc contingit, id eſt, dum hoſpitium quis conducit, ſarcinulas componit, quærit Aduocatum*. Quare modi-

Socij de itinere non cōcordantes, quando puniendi.

Tempus preſcriptum excedere, quādo apoſtatā conſtituat.

Tempus modicum quid

Digitized by Google

modicum iudicatur, etiamſi tot actiones interponantur. Conſiderare debet Prælatus tempus conceſſum, vt ex illo modicũ exceſſum venetur. Si enim conceditur vnus dies, exceſſus erit horarum. Si triduum, poſſet exceſſus accedere ad medium diem; Si menſis, trium, vel quinque dierum, ſi bimeſtre, decem dierum, ſi ſemeſtre, 30. dierum, ſi anni duorum menſium, & ſic diſcurrendo per reliqua. Non enim hoc conſiſtit in indiuiſibili, neque exempla, quæ poſuimus, canones eſſe debent. Sed vt habeat Iudex quomodo ſe gerere poſſit in obſeruantia diſciplinæ regularis, vt cum rigore miſceat manſuetudinem.

Quæſtio Quarta *Ibid. num.* 15. ſancitur. *Qui vltra hac, etiã habitum dimiſerit, & intra duorum menſium ſpatium reuerſus non fuerit. vel etiam non dimiſſo habitu vltra duos menſes in apoſtaſia perſeuerauerit, grauiſſimæ apoſtaſiæ* Reum *iudicamus.* Quæritur quomodo accipi debeant *Intra & vltra* duos menſes. & quid ſit illud, *vltra hac?*

Reſpondeo, *vltra hac* importat ſuperiora ſtatuta, nimirum numeri 10. vbi habetur, *qui quarto ſine licentia egreſſus, extra Conuentum moram triduo traxerit, grauiſſimæ apoſtaſiæ pœnã luat & num.* 11. *ſi extra* Conuentum *per octo dies moram traxerit, grauioris apoſtaſiæ* Reus *iudicatur* 4. *autem vice apoſtaſiam hanc iterans, ad triremes, arbitrio Superioris condemnetur* (non exſcribimus ſecundas, & tertias vices, quia totum robur in quarta conſiſtit) quia iſta dictio implicat qualitates præcedẽtes, & importat implicationem, veluti ſi maritus vltra dotem leget aliquid vxori, cenſetur legaſſe dotem, & illud aliquid, etiamſi hanc implicationem ſolum concedant in materia fauorabili, non odioſa, vt videre eſt apud *Barboſ. dict* 428. *num.* 3. *&* 4. & licet *Angelus, & Tuſcus*, dicant non repetere qualitates præcedentes, quando in præcedentibus qualitates sũt diuerſæ à ſequentibus, vel quando diſpoſitio eſſet nulla, ſi fieret repetitio, attamen ad verificandum ſtatutum, iſta particula *vltra* debet declarari, quod ſupponat apoſtaſiarum genera grauia, & grauiora; quibus iure ſuccedit grauiſſima, non quod in hac recapitulentur pœnę. ſed gradus illarum, alias confuſio eſſet, & inutilis repetitio. Eo vel maxime cum pœnæ apoſtaſiæ grauiſſimę, & eius multiplicationis, omnes aliarum pœnas excedant?

Vltra eſt dictio implicatiua.

Re-

Intra, quid notet.

Reſpondeo ſecundo *Intra duorum Menſium ſpatiū* includit integros duos menſes, & diem termini. vt ſi dicatur *Intra annum ſoluere*, includit vltimum. diem anni *ceneda lib. pract. et canonic. qq. ſingul.* 54. n. 4. cum citatis à *Barboſ. dict.* 174. nu. 3. Reſpondeo Tertiò *Vltra duos menſes* modicum tempus importat *Barboſ. dicta dict.* 428. quid autem ſit modicum tempus, iam ſupra recenſuimus. Itaque aliquid vltra duos menſes, ad arbitrium, vel decem dies, & fortaſſe pauciores, quia tranſactis duobus menſibus, ſemper ſumus in rigore ſtatuti, nimirū vltra duos menſes, & ſic ſi vnus dies tranſiiſſet, verum deſidero arbitrium Iudicis ad pietatem preponderans.

Apoſtaſia grauiſſima quando ſit iudicanda.

Reſpondeo Quarto, non poteſt iudicari grauiſſima apoſtaſia, niſi ſimul, & iunctim concurrant gradus apoſtaſię precedentis, nimirum grauis, & grauioris, quod habitum dimittat, & non reuertatur intra duos menſes, nam vt dictum eſt, *Vltra hæc* includit pręcedentia *Etiam habitum miſerit*; implicat cum pręcedentibus ſubſequentia, non ſolum in materia fauorabili, ſed etiam odioſa, vt fuſiſſime *Barboſa Dict.* 112. per totum *et intra duorum etc.* copulat, & coniungit hanc clauſulam, cū pręcedentibus *Barb. dict.* 90. *à num.* 3. Itaquè vno ex his tribus deficientibus, non ſumus in caſu, nimirum ſi egreſſus quidem fuerit ſine licentia, & non dimiſerit habitum: vel dimiſerit quidem habitum, non tamen duos menſes vagatus fuerit, Reus grauiſſimæ apoſtaſiæ non erit, ſed grauioris, vel grauis.

Statuta pœnalia ſtrictiſſimè interpretanda.

Quia odioſæ, & pœnales diſpoſitiones in ſtrictiſſima interpretatione accipiendæ ſunt, ex maxima legali apud *Clarum quaſt.* 85. *n. um.* 9. *ex Io. Andr in cap* 1. *de hom in* 6. *Tortoinetr Conſil. Ant. de Butrio conſil. vlt.* & alios, quos citat, & ſequitur idem *Clarus verb. aſſaſſinium num* 2. ſcilicet *Quando agitur de imponenda pœna alicuius conſtitutionis ſpecialis, requiritur, quod concurrant omnes qualitates, de quibus in ipſa Conſtitutione.*

Quæſtio quinta, decernit ſtatutum *num.* 15. de grauiſſima apoſtaſia. *Tertio in hanc apoſtaſiam incidens, vel extra ordinem, vt incorrigibilis expellatur, vel ad trireme per decennium condemnetur, quem (ſi ſuperuixerit & in ſacris fuerit, ſuſpenſum perpetuò declaramus.* Hinc multæ difficultates emergunt.

Incorrigibiles qui.

Prima circa expulſionem, vt incorrigibilis, quia in decreto de eiectis, & apoſtatis ſtatuitur. *Verè autem incorrigibilis minimè cenſeatur, niſi nonſolum concurrant ea omnia, qua ad*

Digitized by Google

hoc ex iuris communis diſpoſitione requiruntur ,ſublatis in hac parte ſtatutis, &c. Religionis , verum etiam vnius anni ſpatio in ieiunio, &c. probetur in carceribus ; *&c.* De iure autem requiritur, quod ter monitus ab Epiſcopo, vt reaſſumat habitum , & ſæcularibus negotijs non immiſceat , non paret *cap. in audientia.cap contingit.de ſent.excomm.cap.cum non ab homine de iudic. Abb.in cap.* 1.*de Apoſt fine Sayr.lib.*3 *cap.*27.*nu.*7 *Layman lib.*1.*tract.de excomm cap.*5. *num.* 3. *Marta de iuriſd. caſu* 135.4.*part. Filliucc tract.*14.*num.*10.*Bonac.in Decal diſput.*10. *quaſt.*2.*pun.*1.*§.*4.*num.* 14. quos refert, & ſequitur *Theſaur verb. Apoſtata cap.*4.*num.*7.& alios caſus incorrigibilitatis,quos recenſet *Diaz in praxi cap.* 142. cum igitur debeat poſt trinam Apoſtaſiam per annum incarcerari, non poterit precisè per apoſtaſiam triplicatam expelli. Secunda ſi *num.* 10. dictum eſt, *Si* 4.*in grauem apoſtaſiam inciderit* (manendo ſc l. cet triduo extra Conuentum) *grauiſſimę apoſtaſiæ pœnam incurrat*. Cur hic imponitur quarta apoſtaſia , & in grauiſſima tertia tantum. Tertia damnari aliquem ad triremes accidit, quando delinquens , ſi eſſet in ſeculo , mortis pœnam mereretur, vt ſancitum eſt *cap* 7.§.5.*num.*68. præſentium ſtatutorum. Nullus autem morte afficeretur, qui ter, vel quater per triduum apoſtataſſet. Non enim hoc eſt crimen lęſę Maieſtatis ſed mera inobedientia , in quam nec ſomniaſſent leges ciuiles gladiū, vel laqueum diſtringere. Quarta Apoſtaſia vera , & formalis non conſiſtit in habitu precisè , ſed in animo , *Abb in cap.* 1. *de apoſt num.*2. *Arag. & Bagnes* 2.2. *quaſt.*12 *art* 1 *Valentia ibidem diſp.*1.*quaſt.*12.*punct* 1. *Sanchez lib.*6.*in Decal cap.*8.*num.* 5.*Suarez* 4.*tom de Relig.tract.*8.*lib.*3.*cap.*1 Vnde erit Apoſtata, ſi retineat habitum , animum autem habeat deſerendi Religionem, & tamen ſtatuta puniunt materialem habitus deſertionem , & furtiuum egreſſum , de vera autem apoſtaſia nihil diſponunt , cum hoc in primis ſtatuendum fuiſſet.

Apoſtaſia non in habitus demiſſione , ſed in animo conſiſtit.

Reſpondeo primo, de expulſione incorrigibilium redibit ſermo , ad iuſtificationem autem ſtatuti ſufficit dicere, quod non præcipiat de facto, & ſine vlla alia animaduerſione apoſtatam expellendum eſſe, ſed abſolute, *vt incorrigibilis expellatur*, nimirum obſeruando, quæ per decretum de eiectis ordinata ſunt, pro quo adeſt ſtatutum in terminis *dicto cap.* 7. *de pœnis.§.*5.*num.*60.*Circa incorrigibiles decretum de apoſtatis, & eie-*

& cinctis, &c. omninò obſeruetur, expellatur igitur grauiſſimus Apoſtata, ſed iuris ordine ſeruato.

Reſpondeo ſecundo, qui quartò grauem apoſtaſiam commiſerit, puniri debet pœnis grauiſſimę, in qua non ſancitur in quartum lapſum. Et ratio eſt, quia non debet expectare Religio, vt Religioſus, quartò hanc grauiſſimam apoſtaſiã, quã etiã pœnis grauiſſimæ emendat cõmittat. In quo obiter noto, non debere puniri pœnis omnibus grauiſſimæ apoſtaſiæ, qui quartò in grauem lapſus fuerit, nimirum duplicantis, & triplicantis illam, ſed tantum prima vice committentis apoſtaſiam grauiſſimam, verba enim illa *Si tertiò, & quartò in id ipſum prolapſus fuerit, in grauioris, vel grauiſſimæ pœnam incurrat*. Verificantur de apoſtatante grauiter, & grauiſſimè, prima vice, quia non eſſet proportionatus exceſſus, nam grauis triplicata fit grauior, & quadruplicata euadit grauiſſima, ideo pœnis alterutrius corripiendæ ſunt, dum autem grauior duplicatur, vel triplicatur, ſicuti & grauiſſima, nimis excedit apoſtaſiam grauem, etiam ſi tertiò, aut quartò committatur, pœnę grauioris apoſtaſię ſunt pro prima vice. *Si extra Conuentum per octo dies moram traxerit, grauioris apoſtaſiæ Reus declaratur, & per tres menſes Carceribus mancipari debet quo tempore per tres dies in qualibet hebdomada in publico Refectorio in pane, & aqua ieiunet ſexta feria ſpatio vnius Miſerere mei Deus, ſibi diſciplinæ flagella inſligat, ac ſuffragiorum iure triennio careat*. Et hęc pœna datur committenti ter grauem apoſtaſiam, id eſt egreſſo abſque licentia, & moranti triduo extra Conuentum, Re ipſo in grauiorem, duplicantur pœnæ ſancitæ, cum ſigno probationis Nouitiorum per annum, & deſtitutione loci in ſuo ordine per idem tempus. Triplicans priuatur ſuffragiorũ iure in perpetuũ carceratur per annũ, vel ad deferendũ ſignũ Nouitiorũ ad trienniũ dãnatur, quo tẽpore ſingulis ſextis ferijs diſciplinã facere, & in pane, & aqua ieiunare corã fratribus, vltimũ locum in ſuo ordine habere, vtẽſilia abluere, Cõuẽtũ pro carcere habere, ex quo, niſi in publicis proceſſionibus, & vtilitatibus egredi non poteſt, debet Quadruplicans ad triremes arbitrio Superioris condemnatur. Pœnæ grauiſſimę ſunt, pro prima vice carceratur ad tres menſes cum ſigno Nouitiatus, & ieiunij in pane, & aqua ſingulis ſextis ferijs, ſine capucio, priuatur voce actiua, & paſſiua per decennium,

Apoſtaſiæ grauioris pœnæ.

Apoſtaſiæ grauiſſimæ punitiones.

nium, deſtituitur præcedentia in ſuo ordine, carceratur per Conuentum, vnde exire, niſi &c. & ad lotionem vtenſilium damnatur per idem decenium. duplicanti, duplicantur ſupradictæ pœnę. Triplicans expellitur ab ordine, vel ad triremes mittitur ad decennium. Circa quod aduerto lapſum impreſſionis ſtatutorum nuperrimorum, nam *num.* 13. dicitur *Triplicãtem vero ſuffragiorum iure perpetuo deſtituimus, & ad Carcerẽ annualem, vel triennalem, probationiſquè ſigni delationem condemnamus*. cum tamen in meo Authographo, deſumpto ex valliſoletanis *cap.* 2. *fol.* 35. habeatur *& adcarcerem annualem, vel ad triennalem probationis ſigni delationem condemnamus*. qui ſenſus eſt ſatis diuerſus, nam in primo remittitur Superiori carcerare Apoſtatam ad annum, vel ad triennium, quod eſt omnino impertinens, & nec grauiſſimę apoſtaſiæ iniungitur, in Secundo autem datur optio Superiori, vel carcerare illum ad annum, vel condemnare ad delationem *caparonis* (vt loquitur S. P. N. Franciſcus) ſiue ſigni probationis, ad triennium. Vnde in Valliſolètanis mox citatis dicitur *Pro Tertia vero vice, omni ſuffragiorum iure perpetuo careat, probationiſquè capucium triennio integro deferat*. & ad faciliorem punitionem data fuit optio, commutandi triennalem delationem ſigni probationis, in carcerem annualem, fortaſſe, quia facilius patietur per annum macerari in Carcere, quã per trienniũ vt Novitius in omnium oculis apparere.

Reſpondeo Tertio, de Triremium pœna etiam infra redibit ſermo. quantum ſpectat ad motam difficultatem dico, imponi quidem pœnam triremium ijs, qui in ſæculo delinquentes merentur mortem, non tamen dicitur, quod talis pœna nullis a'ijs delictis imponatur. Imponitur igitur in multis alijs caſibus, quos ſuo loco recenſebimus. Nec ſuperat culpam grauiſſimæ apoſtaſiæ, quæ ordinem perdit, cuius fundamentum eſt obedientia, & nullam aliam euaſionem habet ordo ad ſe exonerandum impijs iſtis, & peruerſis Religioſis, niſi mittendo illos ad hunc locum tormentorum, quia cum recluſa ſit via expulſionis incorrigibilium, ob decretum de eiectis, & apoſtatis, quod in praxim difficillime reduci poteſt, ob cautelas inibi contentas (vt ſuo etiam loco dicetur, accidatque ſæpius, vt Regulares carceres, ob debilitatem, & diuturnitatem fallãt zelum Religionis, & cuſtodum, ac fratrum patientiam perdãt,

con-

conſultum eſt, expedire peſtes aliò ablegare, vt boni Religioſi aliquando reſipiſcant, à malorum contagione ſeiuncti.

Reſpondeo Quarto, Concedo apoſtaſiæ notionem, de qua nos in citato loco commentariorum diſſeruimus, & dico, Religionem non negligere, nec neglexiſſe eiuſdem formalem malitiam, ſed quia illa in animo conſiſtit, & nulla habere poteſt indicia ad illam conuincendam, cum vix vnus, aut nullus reperiatur, qui ſe animo retroceſſiſſe à facta profeſſione confiteatur, in patentem habitus deſertionem, & fugam pœnales diſtrictiones ordinauit. vnico contextu vtraque plectens, quia excommunicationis, & corporales pœnas infligit.

Quæſtio Sexta In *eod. cap. 2. num. 18.* diſponitur *Nemini liceat cuiuſuis licentiæ prætextu extra Conuentus, vel Prouinciæ limites egredi, niſi prius Prouinciali Generalis, & Superiori locali Prouincialis licentiam oſtendat, ſi Prouincialis abſit, itaut eius præſentia haberi non poſſit, et negocium urgeat, ac Superioris localis iudicio dilationem non patiatur, tunc Superiori locali obedientiam oſtendat coram Teſtibus, et Prouincialem ipſum de ſuo diſceſſu per literas moneat etc.* Ad cuius ſtatuti declarationem quæritur primo Qua ratione obedientiæ ſuperiori ſubditis oſtendendæ ſunt, & ſi poſſunt ijdem Superiores præcipere in aliquo caſu, vt tales obedientiæ non oſtendantur inferioribus. Secundo quæ abſentia Prouincialis eſſe debeat, & quæ difficultas, vt excuſet ſubditum, à non adeundo ipſum. Tertiò Quanta debeat eſſe negotij vrgentia, vt excuſet. Quarto ſi ſuperior localis, per ignorantiam, vel malitiam nollet iudicare, negotium dilationem non pati, quid agendum. Quinto ſi ſufficiat oſtendere literas obedientiales Guardiano, & non coram Teſtibus. Sexto Quid ſi literæ monentes Prouincialem de diſceſſu, ad Prouincialem non perueniant? Septimo ſi obedientię Generalium oſtendi etiam debeant Guardianis, ſicuti Prouincialium.

Superiori ordinario reuerentia deferenda.

Reſpondeo primo oſtenſio iſtarum obedientiarum Subditis, naſcitur ex reſpectu, quem ordo, & ratio dictant habendum eſt Superiori ordinario, ne ipſo inſalutato immediatus ſubditus à Prouincia, & è Conuentu diſcedat, ſecus poſſet ab immediato Prælato declarari apoſtata nec illi credendum eſſet dicenti, ſe abire, quia facultatem à Superiore habet, niſi doceat de facultate argumento *cap. cum in iure peritus de offic. Iud. deleg.*

vnde

vnde in *cap. ad reprimendam de offic. Iud. ordin.* præcipitur Archiepiſcopo remitti Ordinario abſolutionem excommunicati ab eodem, vt Ordinarij ſeruetur authoritas. Vide *Peirinum in formulario lit.* D. *cap.* 3. *num.* 2. *& noſtra Comment. in ſtatuta cap.* 8. *ſtat.* 66. *fol.* 729. Ideo in ſtatuto, diſcedens abſque publicatione facultatis, declaratur Apoſtata, *Diſcedens autem contra huius ſtatuti ſeriem, tanquam grauis Apoſtata puniatur*. non tantum, quia ſtatuto non paret, verum etiam quia contra ipſum eſt apoſtaſiæ præſumptio.

Reſpondeo Secundo poſſe quidem Generalē abſoluere ſubditum ab hac oſtenſione facultatis, dum ſcilicet nollet, vt negotium aliquod, ad quod tractandum ſubditus mittitur, ſciatur attamen (ſi datam facultatē non publicat) nō poteſt impedire, quin diſcedens denuncietur Apoſtata ob leges generales Ordinis ſupradictas.

Abſentia Superioris vnde venanda.

ReſpondeoTertio Abſentia Prouincialis metienda eſt moraliter, ex diſtantia, ex tempore, ex regionis Conſtitutione, ex qualitate diſcedentis, ſi ſenex, ſi debilis &c. illud *in remotis agere contingat*, denotat maiorem diſtantiam, quam vnius, vel alterius dietæ, iuxta allegata à nobis in *Comment. cap.* 2. *ſtat.* 3. *fol.* 77. vbi de præſentia, & abſentia Diffinitorū diſſeruimus, quia ſi parum abeſſet, puta decem, aut 15. milliaria Italica, teneretur adire illum, & ſuam obedientiam oſtendere, qui tūc facile haberi poteſt præſentia. iuuat hic referre doctrinam *Abb. in cap. Nihil. de elect.* in illa verba *Ita quod interim valde remoti, videlicet vltra Italiam conſtituti &c. & qui dicuntur* (inquit) *valde remoti, recurrendum eſt ad arbitrium Iudicis qui informabit motum animi ſui ſecundum diſtantiam e qua eſt Roma ad partes Vltramontanas cum iſte textus appellet iſtos valde remotos.* & poſtquam diſputauit an Vltramontani appoſiti fuerint, exempli gratia. an verò tanquam priuilegiati ſubiūgit, *Dicerem, quod ſi electus non multum diſtaret à Curia Romana, tamen propter viarum diſcrimina non poſſet ire, vel mittere de proximo pro confirmatione obtinenda, quod haberet locū hoc priuilegium, quia licet verba deficiant, non deficit mens, & ratio legis. nam eadem ratio eſt in non multum remoto, qui propter impedimentum non poteſt ire, vel mittere ad Curiā, quæ eſt in loco valde remoto* remittitur igitur tota reſolutio iudicio Prouincialis, non Superioris localis, quia iſti remittitur tantum videre

videre an negotium non patiatur dilationem, neque ipſa negotij vrgentia locali Prælato remittitur, vt patet in textu. hęc autē vrgentia conijcienda eſt ex natura negotij, puta ſi deſtinetur ad inuiſendos parentes in infirmitate, aut graui neceſſitate conſtitutos, ad conciliandam inimicitiam, ad conueniendum Principem, vel aliam perſonam; quę dubitatur, an ſit diſceſſura: Si vnus diſcedat, quæ fratrem vehere debet, ſi ſocij &c.

Reſpondeo Quarto nolente iudicare Superiore locali, prout in textu, vel quia ignorat, vel quia eſt malitioſus, poteſt ille, qui diſcedendi obedientiales literas obtinuit, proteſtari coram fratribus, & diſcedere, quia dolus, & fraus non debent patrocinari, & offendere ius tertij. nec aliud requirit ſtatutum, niſi veram, & vrgentem neceſſitatem, quę differri non poſſit, quā ſi Guardianus vt talem iudicare noluit, non propterea mutat ſuam naturam. Nam ex *Abb. dicto cap. Nihil de elect. num. 9.* vbi concurrit omnimoda ratio, comprehenditur omnis caſus ex mente legis, in quo illa ratio concurrit. *Gloſ. ſing in cap. 1. de tempor. ord. in 6.* Lex enim non conſiſtit in verbis, ſed in ſui ratione, nam verba deſeruiunt intentioni, & non è contra *cap. 2. requiris de appell. cap. intelligentia de verb. ſignif. Curtius ſenior conſ. 9. Ticinenſi ſtatuto col. 7. & 9 Dinus, & Bald.* quos cum pluribus alijs textibus citat, & ſequitur *Abb. ſupra* ſubinferens maximam iuriſticam *ſic ſe habet ratio legis ad verba legis ſicut anima ad corpus. unde ſicut anima dominatur corpori, ita ratio uerbis*. Vide diſputata à nobis in Comment. *cap. 1. ſtat. 6. §. 17. & cap. 2. ſtat. 20. Quæritur 3.*

Vbi omnimoda ratio concurrit, omnis caſus conpræhenditur.

Ratio eſt anima legis.

Reſpondeo Quinto ſufficit oſtendere facultatem egrediendi Guardiano ſine Teſtibus, quia hoc non eſt additum tanquam forma actus, ſed tanquam cautela, & ſcriptura non eſt neceſſaria, niſi ad faciendam fidem, quam ſolus Guardianus facere poterit, vide *cit. cap. 2. ſtat. 20. fol. 159.* Si enim Guardianus negare vellet tunc fieret damnum Fratri, non iniuria legi.

Reſpondeo Seſto non dicit ſtatutum, quod literæ monentes Prouincialem de diſceſſu perueniant ad ipſum, ſed *Prouincialem de ſuo diſceſſu per literas moneat*, nec tenetur frater certum tabellarium ad Prouincialem cum literis deſtinare, quia talem commoditatem non habet, cum ſit ſubditus, ſed ſufficit, quod faciat efficaciter, & prudenter, quantū eſt in ſe, vt literæ mittātur, ſicuti ſolent aliæ mitti conſignando illas Guardiano, vel

eas

eas per ſecurum Nuncium mittat, vel tradendo publicis tabellionibus; coram aliquibus, qui diligentiam teſtentur, ſi opus fuerit: perueniant deinde necne, non eſt culpa diſcedentis. Conſule quæ ſcripſimus de oſtendenda facultate Viſitatoris in *Comment. cap. 8. ſtat. 66. fol. 719.*

Reſpondeo ſeptimo: Cum ſubditus in aliquo Conuentu moretur, & habeat Guardianum, ſi diſceſſurus eſt, neceſſariò debet oſtendere obedientiam Generalis, etiam Guardiano, alias Guardianus id neſciens, iure optimo poterit illum apoſtatam denunciare. Excipio caſum, ſi in eo Conuentu adeſſet ſimul & Prouincialis, quia tunc ſufficeret illam ſoli Prouinciali intimare. Itaquè facultas Generalis, & Prouinciali, & Guardiano oſtendenda eſt. Quod autem id à Statuto non explicetur, parum refert; quia implicitè in ipſo continetur, & id factum fuit, quia dari poteſt caſus, vt obedientia Generalis non ſemper debeat oſtendi Guardiano, vt dictum eſt, Prouincialis autem ſemper, ſed hoc ex ſequentibus melius patebit.

Quæſtio ſeptima, cum ſubiungat idem ſtatutum. ***Et ſignari faciat literas obedientiales à Guardiano*** (ecce quomodo Guardiano oſtendi debent obedientiæ Generalis) ***cum adnotatione diei, qua diſceſſerit.*** Quæritur an hoc obliget ſub mortali; & an ob hoc præcisè non obſeruatum puniri poſſit, vt Apoſtata, & Superior localis ab officio ſuſpendi, vt ait ſtatutum:

Grauis deordinatio in lege, mortalem culpã indicat.

Reſpondeo, omnis inordinatio grauis, culpam mortalem importat, cuiuſmodi eſt tumultuaria, & indeterminata fratrum vagatio, quæ ſæpe ſæpius abutitur indulgentijs Prælatorum, & ſæculo ſcandalum generat. Quidquid ſit de ſtatutis pœnalibus, quæ ad culpam mortalem non obligant, vt concluſimus, vbi de pœnis diſputauimus, & in *Comment. cap. 12. ſtat. 12. fol. 905.* Cum enim materiam ex genere ſuo grauem contineant, culpam etiam grauem. Præcipuè in materia Apoſtatarum, quam rigidè ſemper intellexit Religio. Si enim talis dies non apponatur, fruſtratur ſtatutum *num. 20.* deſcriptum, quod tale eſt, ***Qui à Generali extra Prouinciam eundi licentiam obtinuerit, illam intra duos menſes exequatur, quibus tranſactis, nulla ſit: & qui illa vtitur in grauem, vel grauiorem apoſtaſiam incurrat.*** Quia neſcietur, quo die

diſceſſit, & conſequenter quantum temporis apud ipſum talis facultas morata ſit. ſentio igitur ſtatutum obligare ſub graui culpa, & tam ſubditum, quam Guardianum contrauenientes ſtatutarijs pœnis plectendos eſſe. Quos tamen excuſarem ex inaduertentia, vel ex non vſu, quia ſi ſtatutum non eſſet in vſu, non afficeret, vt eſt communis doctrina.

Quæſtio octaua *num.19.* dicitur. *Locali Superiori ſuos ſubditos extra Conuentus limites mittere non liceat, niſi ſpecialiter illi indultum ſit; mittens officio priuetur, miſſus de leui ſaltem apoſtaſia notetur. Nullus item Prouincialis, niſi ad viciniorem Prouinciam & ad triginta milliariorum Italicorum diſtantiam ſuus fratres mittere poſſit, idque publica, & grauis neceſſitatis intuitu. Contraueniens ſuſpendatur officio Generalis arbitrio, miſſi tanquam graues Apoſtatæ puniantur.* Super quo eſt prima difficultas, ſi in aliquo caſu id poſſit Guardianus, & Prouincialis, Secunda ſi vicinitas Prouinciæ etiam intelligatur, qua mare diſterminantur, v.g. ſi ex Romana Prouincia mitti poſſit ad Corſicam, ex Sicilia ad Sardiniam, & vndequaquè mari abluitur, vt Aphricam, Candiam, &c. Tertia, quæ ſit publica, & grauis neceſſitas. Quarta ſi reformatos etiam afficiat?

Quæ neceſſitates concedant mittere fratres extra limites, &c.

Reſpondeo primo, neceſſitate vrgente poteſt Guardianus, & Prouincialis extra limites Conuentus, & vltra 30. milliaria deſtinare fratres abſque alia Superiorum licentia, v. g. ſi in proximo pago morti proximus deuotus, aut nobilis reperiretur. Si inimicitia, vel duellum, aut ſcandalum impedienda eſſent. Si cibaria procurari de præſenti oporteret, &c. poſſet Guardianus mittere Fratres extra limites ſui Conuentus. Item ſi agendum eſſet negotium Neapoli concernens conſeruationem Conuentus, perſecutiones fratrum, mortem, vel occiſionem, vel grauiſsimas ſimultates amicorum, parentum, conſanguineorum: Si Princeps benefactor, vel à quo incommoda timeri poſſent, inſtaret mitti fratres vltrà 30. milliaria, &c. nec tempus ſuppeteret pro petenda licentia à Prouinciali, aut à Generali, quia diſtarent ſatis, vel quid ſimile, poſſent Guardianus, & Prouincialis ablegare fratres contra formam Statuti, & licet hoc non ſit requiſitum à lege, tamen conſulerem, vt de neceſsitate à Patribus Diſcretis decerneretur: Horum ratio

tio eſt, quia non eſt mens Religionis obligare in his caſibus, qui potius incommodarent, quàm promouerent bonum commune, in ordine ad quod ſtatuta feruntur, facit pro hac concluſione doctrina, quam tradunt de Epicheia, de qua nos in noſtris *Comment.cap.3.ſtat 23.quæſt. 4. capit. 8.ſtatut.34.fine capit. eod. ſtatu. 55. fine.* Hæc enim facit, vt relicto vigore legis, amplectamur, quod recta ratio dictat, &quod faceret Prælatus, ſi adeſſet, & cum legis diſpoſitio repugnat bono communi, prætermittamus illam, & ſequamur præſentis neceſſitatis dictamen. Ceſſat enim in his caſibus ſtatutum, & ſubintrat diſpoſitio, vel iuris communis, vel rationis, quæ cenſentur legibus abſoluta.

Epicheiæ vis.

Reſpondeo ſecundo, Menſurare diſtantiam ex mari, peruertit non tantum Statutum de 30. milliarijs (etiamſi illa in rigore accipi poſſint, in Prouincia immediata, itaut non ſe teneant ab vna Prouincia ad aliam, ſed ab ingreſſu in Prouinciam, ad quam mitteretur, per 30. milliaria. Et ſic ſi inter vnam, & aliam Prouinciam non eſſet alia Prouincia, ſed ſpatium ſupra 30. & 100. milliariorum, poſſet Prouincialis mittere per totum hoc ſpatium intermedium, & per 30. alia milliaria per ipſam Prouinciam. Quia cum non ſit media alia Prouincia, illud ſpatium poſſet eſſe vtriuſquè Prouinciæ habitualiter, fortaſſe in Indijs, & Iapone exemplificari poſſet) ſed etiam ſenſum totius ordinis, quia hac ratione Hiſpania vlterior poſſet mittere fratres ad Indos, Sicilia ad Terram Sanctam, Venetię ad Epirum, &c. quod eſt adhuc inauditum in ordine; & contraria praxi firmatum, quinimo, & conſtitutionibus Regularibus, & Apoſtolicis vetitum quoad nouum orbem, & Prouincias Vltramarinas, & qui tale facinus auderet, grauiſſimè eſſet corripiendus.

Diſtantia inter prouincias quomodo metienda ſit.

Reſpondeo tertio, publica neceſſitas eſt, vel cum totam Religionem concernit *l penult. C de primipil.lib.12.* Vel cum Rempublicam Religionis, ac etiam particulares reſpicit, vt eſt munus Sacerdotum, & Officialium, *l.1.§. huius ff. de iuſt. & iure.* Vel quę priuata propriè eſt, concernit tamen Religionem, & Rempublicam, vt cum dicimus publicè intereſſe, dotes mulieribus conſeruare, ſiue iuuenes in diſciplina contineri, laicos in humilitate, quia licet ad certum genus

Publica neceſſitas, quæ

Digitized by Google

ſpectet, redundat tamen in Communitatem. Vel cum ſingulos primariò tangit, & in tantum in Rempublicam reflectitur, in quantum Reſpublica ex ijs particularibus conſtat, vt cum dicimus Reipublicæ intereſt, ne quis re ſua abutatur, *§ penul. Inſtit. de his qui ſunt ſui iuris Alciat in l. pupillus eſt. ff. de verb ſignific. ex Spiegellio, & Prataio Bart.* item *in l. 1. ff. de public. iudic. Briſſonius, Geddaeus ad l. bona Ciuitatis. 15. num. 3. ff. de verb ſignif. 10. Caluinus in lexico.* Grauis autem neceſſitas contraponitur leui *Gloſ in cap licet. de teſt.* vbi ait, graues homines, dici, qui non ſunt leues, cui conſonat *Abbas ibid.* addens id inſeruire ad interpretationem ſtatuti, ex quo requirerentur homines graues, ideſt bonæ famæ, & opinionis, & ætatis prouectæ. Siue, quibus adeſt firmitas, ac conſtantia animi, & in vultu, moribus, verbis, rebus agendis, quædam ſeueritas. *Spiegellius, & Prataius.* Porrò leuis neceſſitas poteſt ſumi pro non vera. *Connamus lib. 7. capit. 3. numer. 3.* Item pro parua, vel mediocri, *Vlpian. l. Pretor. §. preter ea. de iniurÿs.* Vnde quia iuxta tritam regulam, parum pro nihilo reputatur, leuis offenſa non adimit legatum *l. 3. ff. de aliment. legat.* & leuis febricola non conſideratur, *l. ob quæ vitia ff. de edil. edict.* & leuis caſtigatio eſt conceſſa docenti *l. ſed & ſi quæcumquè §. fin. ff. ad legem Aquiliam.* Vnde *l. 7. ff. de iniur. § preterea dicitur leuem coercitionem vtiquè Patrono aduerſus libertum dabimus.* Ex quibus notionibus deduco, cauſam publicam, & grauem eſſe, quæ concernit Prouinciam, vel Conuentum, vel aliquem fratrem particularem, qui etiam eſt pars Conuentus, cuius bonum, ac malum, honor, ac dedecus mediatè in Religionem redundat, In materia iurium, priuilegiorum, bonorum, famę, infamiæ, perſecutionis. In materia item charitatis vrgentiſſimæ proximi, benefactorum inſignium, Principum, vitæ, necis, &c. non enim poteſt aſſignari regulæ generalis, totum ſtat boni viri, & prudentis Prælati iudicio.

Grauis neceſſitas quę. — Leuis, item quæ.

Reſpondeo quarto, In Statutis Reformatorum c. 8. n. 33. habetur. *Non poſſa mandare il Prouinciale li ſuoi Frati fuori di Prouincia, eccetto per negotÿ, & alle più vicine ſolamente, e chi concede l'obedienza deue limitarli il tempo dell'andare, dimora, e ritorno, altrimente ſia caſtigato dal Commiſſario,* in qua

Reformati quomodo poſſint fratres extra limites ſtatos mittere.

in quo ſtatuto illud in primis aduertendum eſt, non eſſe reſtrictionem 30. milliariorum, & ſic non teneri reformatos ad illius obſeruantiam, quia licet *in cap. 12. num. 2. & 3.* dicatur. *Caſſando, & annullando tutti gli altri ſtatuti tanto generali, quanto particolari fatti ſin'à queſto giorno, che repugnaſſero alli preſenti, & al viuere riformato. Perche in caſi à ciò non repugnanti vogliamo, che ſi ricorra alli ſtatuti generali dell'ordine.* Vnde quis inferre poſſit, quod reſtrictio illa 30 milliariorum cum non repugnet, imò faueat reformationi, extendi debeat ad hoc ſtatutum reformatorum, quod declarari debet iuxta ſtatuta generalia, eò vel maximè cum promoueat ſatis quietem reformationis. Licet inquam primo adſpectu id verum appareat, tamen cum non ſimus hic in dubio, ſed in claris, in quibus coniecturis, & interpretationibus non indigemus, dicendum eſt, reformatos non debere recurrere ad haſce declarationes, quia habent peculiare ius condendi ſibi ſtatuta, nec poſſe regi per ſtatuta obſeruantium, vt decreuit *Vrbanus VIII. Iniuncti nobis* § 10. 12. *Maij* 1639. & cum ſtatuta Reformatorum condita ſint poſt ſtatuta obſeruantium, & qui vtraque collegit, ac compilauit, rectè differentiam animaduertit, & Patres à Comitijs Generalibus Reformatorum electi (quorum minimus ipſe etiam adfui) optimè reſtrictionẽ viderunt, clarè infertur, noluiſſe ipſos vti hac reſtrictione. Sed eſto, quod ſtatuta generalia Ordinis ſint veluti ius commune Religionis, & ſtatuta Reformatorum, qui ſunt vna pars illius, ſint veluti ſtatuta municipalia, valere debet in his doctrina, quam allegauimus ſupra cap. 2. de pœnis, & ex multis tradit *Clar. quæſt.* 85. *num.* 5. quod poſita aliqua pœna pro delicto in lege antiqua, eaque moderata, vel alterata, vel abrogata per nouam, & per ſtatutum, in iudicando applicare debemus pœnam ſtatuti noui, non veteris, & illam priorem declarandam eſſe per nouam. Secundò notandum eſt, non arctari Prouinciales reformatos ex neceſſitate graui, & publica, ſed ſufficere, quod adſint aliqua negotia, vt obedientiales literas cõcedat, inquit enim *Eccetto che per negotij*, nec aliud additur, & cum limitatiò authoritatis ſit odioſa, interpretanda eſt in terminis rigoroſis *cap. odia, de regul. iur. in 6.* & eſt ſenſus clarus in ijſdem ſtatutis ſubiungentibus, *& in Roma per cauſe publiche della Prouincia*, cum ergo hoc explicetur pro mitten-

Reformati non poſſunt regi per ſtatuta obſeruantium.

dis fratribus Romam, & taceatur in mittendis ad viciniores Prouincias, ſignum eſt, hos, non illos, eximi à publicitate cauſarum, iuxta tritum proloquium, *exceptio firmat regulam in contrarium*.

Queſtio nona in *cap. 3. §. 6. num. 4.* diſponitur, *Nulli ſine ſocio iter facere liceat, ſub apoſtaſia pœna ipſo facto incurrenda, niſi Generalis ob cauſam neceſſariam ſcripto aliud concesſerit, quod rariſſimè concedi, & cum maxima neceſſitate rogamus.* Reformatis vero ſic preceptum eſt *cap. 8. num. 34. E ſe non moſtraran fede autentica, doue, e come l'habbian laſciato, ſian dalli Guardiani, oue arriuano, aſſoluti per apoſtati.* Super quibus ambigitur, ſi fas ſit aliquando ſine ſocio ambulare, cum licentia Guardiani, & Prouincialis. Si definit illa, *cauſa neceſſaria, ſcriptura, &c.* an grauis culpa committatur. Quomodo fides authentica de ſocij deſertione facienda ſit.

Reſpondeo primo, valere in his etiam Epicheiam, vt ſupra dictum eſt, eò vel maximè cum Generalis in quolibet Conuentu, vel Prouincia non ſemper preſto ſit, & deſtinare fratres ad negotia, ſit frequentiſſimum, & familiariſſimum. Præcipuè vbi pauci eſſent fratres, neceſſitas conquirendorum ciborum ingrueret, &c. nec enim intendit Religio commoda Conuentuum impedire, ſed tantum honeſtati fratrum conſulere, que etiam in ſolitarijs conſeruari poteſt, debet tamen eſſe neceſſitas ſatis vrgens, & Generalis abſens, vt Epicheia vti in hac parte inferiores Prælati valeant. Quare ſenſum ſtatuti eſſe de itineratione longa, & quæ cum Generalis facultate fiat.

Reſpondeo ſecundo, ideo præſente neceſſitate, non eſſe culpam grauem, mittere fratrem ſine ſocio, & ſine diſpenſatione ſcripta, quia ratio neceſſitatis excuſat. Et hæc potius adduntur ad infringendam, & frænandam libidinem, ac frequentiam ambulantium ſine ſocio.

Reſpondeo tertio caſus poteſt habere inſolubiles difficultates, quia ſi ſocius diſcedat à Socio in ſilua, campo, deſerto, quomodo poterit fieri fides authentica de diſceſſione ſocij? intelligi igitur debet in terminis habilibus, ſcilicet vbi erit commoditas, tales fides efficiendi, quia lex ad impoſſibile non obligat, nam impoſſibilium nulla eſt obligatio *l. 145. ff. de diuerſ. reg. iur.* vnde quod natura eſt impoſſibile, eſt etiam de

Impoſſibilium nulla eſt obligatio

iure

iure impoſſibile, *l. vltima.ff qua ſent.ſine appell. reſcind.* & ibi *Gloſſ.fin*, citat *l.filius.* & *l.conditiones, quæ egregiè de conditionibus inſtituend.* Hinc impoſſibilis conditio eſt, quæ per rerum naturam exiſtere non poteſt. *Paulus lib.3.ſentent.tit.4.§. impoſſibilis.Inſtit.de inutili ſtipulatione.* ſed & quæ factu difficilia ſunt, pro impoſſibilibus plerumque habentur, *l.4.§.puto.ff. de hared.inſtituend.* quidquid ſit, ſufficiant dicta in hoc capitulo *quaſt.3.* verba autem illa *ſede Autentica* non ſunt accipienda in rigore legum, quæ Authenticum dicunt, quaſi primarium, contra poſitum exemplari, quod ab authentica, ideſt, originali deſumitur. *Vlpian.in fine l.4.ff.familia erciſcunda,* & *Paulus lib.5.ſentent.tit.12.relatus l.2.de fid.inſtrum.* Niſi illud pro authorato accipiamus, ideſt multorum authoritate comprobatum, vt apud *Spiegellium*, quia in hoc ſenſu authentica, id eſt plurium teſtium comprobatione firmata fides fieri poterat; & hunc eſſe ſenſum ſtatuti, quod requirit fidem, cui eredi poſſit, quæ ex aliorum atteſtatione conſurgit, maximè ſi is eſſet Superior, vel in Eccleſiaſtica authoritate, & dignitate conſtitutus; vt ſunt Curati, Vicatij, &c. — *Authentica quid ſit.*

Quæſtio decima. Cum dicatur in *cit.cap.2.num.22. De Apoſtatis, eorumque qualitatibus, Generalem,* & *Officiales Curiæ moneant negligentes, aut apoſtatas in ſuis Prouincijs,* & *Conuentibus retinentes, eoſquè abſolutos,* & *ſecundum præſentia ſtatuta punitos ſtatim ad proprias Prouincias non dimittentes, teſtimonialibus literis communitos, officio tam Prouinciales, quam Superiores locales deſtituantur.* Dubitatur, cur priuetur officio Prouincialis ob negligentiam, nam diminutio capitis eſt maxima pœna in ordine *cap. qualiter,* & *quando 2. de accuſat.* ibi, *vt criminalis accuſatio, quæ ad diminutionem capitis, ideſt ad degradationem intenditur,* vbi *Abbas num.10.depoſitio eſt capitis diminutio, licet impropria,* & *nota cap.2. quod non quodlibet delictum ſufficit ad depoſitionem, nec etiam ad remotionem à beneficio, ſed debet eſſe graue,* & *quod delictum dicatur graue relinquendum eſt arbitrio Iudicis, qui ſecundum alia delicta à iure notata informabit conſcientiam ſuam.* Negligere autem nunciare Generali apoſtatas, non videtur delictum priuatione dignum. Secundo remittere ſtatim apoſtatas iam abſolutos, nec videtur culpa grauis, etſi poſſit eos in aliquo caſu Superior retinere. Tertio, quomodo poterunt puniri omnes apo- — *Capitis diminutio eſt maxima pœna.*

Digitized by Google

ſtatæ in Conuentibus, ad quos diuerterint, ſi dantur gradus apoſtaſiæ, qui expulſione ab ordine, vel condemnatione ad triremes, vel carceratione perpetua, & annorum puniri mandantur? an & Guardiani hoc facere poterunt? & tamen etiam ipſi ſub pœnis comprehenduntur.

Reſpondeo primo. Priuandos eſſe officijs Superiores Prouinciales (hos tantum comprehendit obligatio denunciandi Generalibus) ſi neglexerint monere Generales, & officiales Curiæ, certum eſt ob ſtatutum, quod iuxta conſuetudinem practicandum eſt. Quod autem ſtatutum ſit rationabile, patet ex eo, quod concernit vniuerſale gubernium Religionis, vagationem fratrum, ſcandalum ſæcularium, & inquietationem Romanæ Curiæ: Si enim Superiores, & Officiales Generales apoſtatas ignorarent, non poſſent neceſſaria applicare remedia, impediendo ipſorum conatus, ac procurando eorundem capturam, & reductionem ad Ordinem, hoc graue eſt, & grauiſsimum, & non punitur negligentia, niſi in materia graui, & in re debita Prouincialibus. Eſt enim negligens, qui non facit, quod debet, vt tradit *Felin. de Reſcript. verb. negligentia*, & in re magna, & graui eſt magna culpa, quæ dolus eſt, *Paulus l. 226. ff de verb ſignific. & l. militis ff de cuſtod. reor.* argumentum procedit de illa negligentia, quæ vulgo accipitur pro culpa leuiſsima. *Connanus lib. 7, cap. 3, num. 7.* Sed ſtatutum illam accipit, quæ dolo æquiparatur, vt dictum eſt.

Negligens, quis dicendus.

Reſpondeo ſecundo, particulam *ſtatim* non eſſe accipiendam pro nulla dilatione interpoſita, ſine mora, illicò, vt in *l. ſi finito. §. non autem ſtatim ff. de damno infecto*, quia hoc eſſet violentum, & irrationabile, ſi ſtatim abſolutus apoſtata, deberet è Conuentu dimitti, cum tunc indigeat iure hoſpitalitatis, & charitatis, & poteſt accidere, quod ſit indiſpoſitus infirmus, laſſus ita, quod eſſet crudelitas illum eijcere. Nec debet accipi, prout illam accipit *Surd. conſ. 550. num. 6. & Alexander in l. diuortio. num. 19 ff de ſolut matr.* pro vno menſe, quia hac praxi, & literæ ſtatuti repugnat. Sed debet capi pro celeriter, vt docet *Aloyſius Riccius 4. par. deciſ. Cur. Neap. deciſ. 288. nu. 5. & 6. & in praxi for. Eccl. deciſ. 308. nu. 2.* admittit enim interuallum: & temperamentum ſecundum ſubiectam materiam, *l. quod dicimus ff. de ſolut.* vt probat ex multis locis iuris *Albert. apud Caluin. in lexico. Pratæium, Spiegell, Barboſ.*

Statim in qua ſignificatione accipitur.

Digitized by Google

*boſ.dict.*383.*num.*4. & ſic reſoluo, poſſe retineri apoſtatas abſolutos per aliquot dies, iuxta neceſſitates, & contingentiam, laſſitudinis, infirmitatis, &c. illo ſemper ſaluo, vt non retineatur ad ſeruitium Conuentus, vel apoſtatæ, præciſa obligatione charitatis, hoſpitalitatis, & neceſſitatis.

Reſpondeo tertio, non eſt mens Religionis, vt in quolibet Conuentu, ad quem apoſtata peruenit, ſoluat totam pœnam ſibi debitam ob apoſtaſiæ delictum, quia vt optimè probat argumentum in oppoſitum, non eſt facile, nec poſsibile, ſed ſeu ſus ſtatuti eſt, vt poſtquam aduenerit apoſtata, conijciatur in carcerem, ibique per tres dies detineatur, poſtea eductus, in *Communitate fratrum genuflexus ſolemniter abſoluatur, iuxta formam deſcriptam, inflictis ſibi diſciplina flagellis ſpatio vnius Miſerere mei, ac genuflexus ſine capucio in publico refectorio pane, & aqua ieiunet, vt præſcribitur dicto cap.*2.*num.* 26. Carceratio eſt pro leuiſsima apoſtaſia, quæ ſupponitur omnibus alijs gradibus, reliquum pœnarum luere debet in propria Prouincia, vel apud Officiales Romanæ Curiæ, & hæc eſt praxis ordinis, hoc autem non ſolum poſſunt, ſed etiam debent Guardiani, quia hic non inſtruitur tela iudiciaria, ſed proceditur ſola facti veritate inſpecta.

Quæſtio vndecima *num.* 28. dicitur, *Declaramus Superiores omnes tam Prouinciales, quam locales ordinariam poteſtatem habere excommunicandi, capiendi, & carcerandi apoſtatas etiam aliarum Prouinciarum. In neceſſitate autem etiam fratres ſubditi capiendi apoſtatas facultatem habent.* Eſt indultum *Innoc.IV.* Quæritur præter dicta in *Comment.cap* 2.*ſtatut.*65. *fol.*242. An procedi debeat per telam iudiciariam formando proceſſus, &c. Item quæ ſit neceſsitas, quæ habilitat Subditos ad capiendum apoſtatas, & an poſsit illos capi facere per alios? Poteſtas generalis capiendi apoſtatas.

Reſpondeo primo. Suppoſito, quod ſint apoſtatæ ſine controuerſia, procedi debet de facto, non auditis ipſis apoſtatis, ſecundum præſentia ſtatuta, ad carcerationem, abſolutionem, &c. Si autem dubia ſit apoſtaſiæ imputatio, quia fortaſſe prætendat obedientiales literas bonas eſſe, non expiraſſe, amiſiſſe ipſas, vel iuſtè recurrere ad Superiores Generales pro grauamine ſibi facto in ſua Prouincia, &c. tunc audiendus eſt, nec inauditus condemnandus, & in hoc caſu iniri debet iudicium

cium

cium, pro defenſionibus ipſius. Et hoc facere poteſt etiam Guardianus, quia in hac parte eſt Iudex ordinarius, ſicuti, & Prouincialis, etiam ſi præſente Prouinciali, non debet ſe in his cauſis ingerere, cui ex officio incumbit carceratio, abſolutio, proceſſus, &c. nec putari debet, collatam fuiſſe facultatem ambobus copulatiuè, aut tributa præuentio, nam eſt diſpoſitio diſtributiua ſecundum maiorem, & minorem, vt ſpectet ad Guardianum niſi adſit Prouincialis. Vide dicta à nobis in *Comment. cap. 8. ſtat. 42. fol. 669.* & patet in textu, in quo prius nominantur Prouinciales.

Quando ſubditi apoſtatas poſſint capere.

Reſpondeo Secundo, neceſſitas habilitans ſubditos ad capiẽdos apoſtatas elicitur ex *cap. vt periculoſa. ne Clerici, vel Monachi in ſeſto*, nimirum, *vt Religioſis vagandi materia ſubtrahatur*. Nec enim ſola apoſtaſia ſufficit, vt ſubditi hoc munus exequantur, ſed apoſtaſia, quæ ſæculum ſcandalizet, & reperiatur in Religioſo, qui animum non habeat redeundi, vel non tam citò, & ratio eſt, quia de Apoſtatis ſimpliciter diſponitur quoad Superiores, vt poſſint illos capere &c. quod ſi aſſequi non poſſint, & occurrat Subditis, illi poterunt, itaque neceſſitas eſt in ſubſidium Superiorum non valentium capere apoſtatas, nam ſi poſſunt Superiores, id ſubditis non eſt licitum, quia tunc nulla adeſt neceſſitas. Poſſunt autem tam Superiores, quam ſubditi per ſe ipſos, & per alios capere, & capi facere apoſtatas, quia cum ſit Poteſtas ordinaria, poteſt ſubdelegari.

Quæſtio Duodecima, in dicto *cap. 2. §. 10. num. 30* adnectitur incorporationis materia, quia hæc etiam, ſi legitime non fiat, ad apoſtaſiam ſpectat. Vnde diſponitur, *Nemini liceat in aliena incorporari Prouincia, niſi Natiuus ſit eiuſdem & de utriuſquè Prouinciæ Capitularí conſenſu, & poſtquam incorporandus in illa Prouincia biennio ſaltem, commoratus fuerit, incorporetur. Niſi Superiori Generali aliter viſum fuerit: Declarantes, quod quoquo modo incorporatus, locum, & præcedentiam, non à die habitus, ſed à die incorporationis obtineat* ſuper quo ſtatuto dubitatur primo ſi ſub nomine *natiui*, veniant, qui in illa aliquando domicilium contraxerunt. ſecundo an *conſenſus capitularis* ſpectet ad Diffinitorium, an vero ad omnes vocales Capituli, & an intelligatur etiam de Congregatione Capitulari. Tertio ſi ſolus Prouincialis poſſit hunc præſtare conſenſum

Incorporationis in aliena prouincia leges.

Digitized by Google

ſēſum. Quarto, An *bienniũm* debeat eſſe completum. Quinto, An arbitrium datum Generali ſe extendat ad omnia ſupradicta, An autem ad ſolum conſenſum Prouinciarum. Sexto, An Generalis poſſit diſpenſare ſuper loco, & pręcedentia incorporati.

Reſpondeo primo, *Natiuus* proprie non ſignificat naturalem aut natum, ſed in quo aliquid naſcitur, ſic natiuus color *l. ſicui* §. *lana ff. de legib.* 3. attamen communiter accipitur pro nato vel oriundo ex aliquo loco, vnde in hymno Sanctæ Clarę dicitur *ſpretis natiuo genere, carnis, & mundi fœdere.* licet enim ciues dicantur non ſolum nati, ſed etiam adlecti, nam vt obſeruauit *Briſſonius ex l. 7. C. de Incolis lib. 10. ver. infra* §. 13. *et 14. origo, manumiſſio, allectio, vel adoptio Ciues facit.* & Ciues Romani ſunt, quibus ius Ciuitatis conceſſum eſt, quinimo omnes, qui in orbe Romano Conſtituti erant, ciues Romani dicebantur, ex *Conſtit. Adriani l. qui in orbe ff. de ſtatu hominum*, vt colligit *Spiegellius*. Vnde & Paulus Apoſtolus ciuis Romanus erat, etiam ſi Tharſis natus. *cap. ſi auditorium diſt. 10. cap. fundamenta* §. *vlt. de elect. in 6.* & hodie in praxi eſt, vt Ciues Romani efficiantur exteri, ſi Romę per decem annos domicilium habent, & *Cuiaccius ad Rub. C. de mun. et orig.* Originarios dici non tantum natos, ſed etiam manumiſſos, adoptatosquè *l. cum neque C. de incolis, et vbi quis* quoniam, & pro natis habentur, & alienę originis iure cenſentur, & obire poſſunt, & debent munia Ciuitatis, illiuſque priuilegijs gaudere tanquam ſi nati in Ciuitate fuiſſent, vt fusè diſponitur in dicto C. *de incolis* per nouem leges per Imperatores *Antoninum. Alexandrum, Diocletianum, et Maximianum, Valentinum, Theodoſium, et Arcadium*. Qua ratione Patriam non minus tribuit origo, quàm faciat domicilium, vt obſeruauit dictus *Cuiaccius lib. 14. obſeruat. 12. et ad l. 6.* §. *Grammatici ff. de excuſ. muner.* & tamen nil ſtrictius cogitari poteſt, quàm Ciues, & Patria, vnde meritò ſub *Natiui* appellatione venire poſſunt, qui eiuſdem Patriæ ſunt, qui ciues. Quamobrē ſentio, qui natus fuiſſet Florentiæ, & domicilium contraxiſſet per debitos annos Romę, itaut ciuis priuilegia adquiſiſſet, & Ciuis Romanus diceretur, feciſſetquè in Prouincia Neapolis profeſſionem, poſſe incorporari in Romana Prouincia, non obſtante illi ſtatuto Natiuitatis, quia iam reputatur, vt natus Romę, & priuilegia amplianda ſunt (etiamſi diſputari poſſet, an

Natiuum eſt, in quo aliquid naſcitur.

Ciues ex quo tales euadant.

Patriá quæ tribuant.

ex parte Prouinciæ odium ſit, an Priuilegium) & ſtatuta accipiẽda ſunt iuxta communem vſum loquendi, nimirum, quod appelletur non minus Romanus, quãdo adlectus, & ſi gaudet priuilegijs Vrbis, ac ſi fuiſſet natus, poterit etiam gaudere priuilegijs Religionis ſub eadem ratione. Quod ſi quis ſcrupuloſus vellet interpretari ſtatutum, vt odioſum Prouinciæ, in ſtricta ſignificatione, & accipere natiuum in re, non in Priuilegio, & metaphoricè, id Superiorum determinationi relinquo, qui poterunt cum aliquo conſpicuo Patre, vti accommodata interpretatione Iuncta doctrina *Ignatij Lopez ad cap. 56. pract. Diaz. à num. 24.* diſputantis, qui dicendi ſint naturales, quiue exteri Regnorum Caſtellæ, & legionis, & relictis municipalibus Hiſpaniæ legibus, dicit eum, qui eſſet natus extra Regnum, à Patribus naturalibus illorum Regnorum peregrinantium, nec habentium animum domicilium extra contrahere, dici naturalem, ex *l. filios C. de municip. & origin. lib.* 10. dicente, *filios apud originem Patris, non materna Ciuitate, & ſi ibi nati ſunt, ſi modo non domicilijs retineantur, ad honores, ſeu munera poſſe compelli, explorati iuris eſt*. Quia non cenſetur ibi habitare, niſi vt peregrinus, *l. Ciues. fin. Cod. de incolis*. *Vnde* (inquit) *cum profectus eſt, peregrinari videtur*. Et hanc opinionem dicit communem *num. 27.* & procedere, etiam ſi Pater vltra decennium extra moratus ſit, quia non deſinit eſſe Ciuis loci, à quo quis diſceſſit, animo redeundi, qui colligitur ex eo, quod, extra non emit immobilia, & alijs coniecturis Iudici arbitrarijs, & citat ſententiam *Pauli de Caſtro in §. legatum. ff. de legat. 1. num. 3.* aſſerentis, quod ſi ſtatuto caueatur quod nullus poſſit eſſe de Collegio Medicorum, niſi ſit originarius Bononiæ Ciuis, quod ſi mater caſualiter abeſt, & ibi parit, certè filius fingitur natus in Ciuitate, in qua mater incolatum habet. Vide quæ idem Author fusè, & doctè in cit. loc. ſcribit, quæ doctrina valere poteſt in ijs, qui Romam, & ad alias Ciuitates veniunt, & ibi occaſione negotiorum, & mercaturæ morantur, ac filios pariunt, filios inquam non cenſeri natiuos loci originis ſuæ, ſed patris. Licet contraria ſententia ſua probabilitate non careat, vt videre eſt apud eundem *num. 27. fine.* Vt etiam ex hac parte remaneat Diffinitorio optio ad vtramlibet inclinandi.

Filij, qui dicantur naturales.

Reſpondeo ſecundo, Capitularis conſenſus, intelligitur de con-

conſenſu Diffinitorij coacti in loco, vbi celebratur Capitulum, vel Capitularis Congregatio. Hæc enim duo eandem vim habent, & Congregatio ſucceſſit loco Capituli, quod quolibet anno celebrari ſolebat, vt diximus in *Comment. cap.* 8. *ſtat.* 49. *fol.* 685. & ſic de facto executioni mandatum eſt, vt non vocales Capituli, ſed Diffinitorium incorporet, cui etiam cõmittitur Nouitiorum receptio, & grauium negotiorum tractatio, & concluſio. clare patet, quia in Congregatione intermedia, quæ Capitularis dicitur, non adſunt alij vocales, niſi tantum Diffinitorium. Extra autem Capitulum, ſiue Congregationem Capitularem talis acceptatio incorporandi, non poteſt fieri, & facta non valet, ſicuti Nouitiorum receptio, idque ad inſinuandam negotij grauitatem.

Capitularis conſenſus reſidet in diffinitorio non

Reſpondeo Tertiò, ſolus Prouincialis tales conſenſus præſtare non poteſt, & ſi præſtat, incorporatio eſt nulla, quia facta contra formam ſtatuti, ſicuti non valeret receptio Nouitij facta à ſolo Prouinciali. Non enim conſenſus Miniſtri eſt conſenſus capitularis. Et ratio eſt, quia cum hæc incorporatio tangat totã Prouinciam, à tota Prouincia approbari debet, *cap. quod omnes tangit de regul. iur. in 6.* tota autem Prouincia conſiſtit in Miniſtro, & in Diffinitorio, in quos agendorum ratio collata eſt.

Solus Prouincialis incorporare non poteſt.

Reſpondeo Quarto, biennium debet eſſe completum, quia ſtatutum addit, *ſaltem commoratus fuerit*. particula autem *ſ. litem, ex Barboſa dict.* 255. excludit numerũ ex vteſũ, nõ tamẽ maiorẽ vt dicatur, debent eſſe tres Canoni: ſ ſ l é, eſt ſenſus, nõ poſsũt eſſe minus quã tres, poſſunt tamẽ eſſe plures, & ſic incorporandus debet complere duos annos in illa Prouincia, & poteſt manere plures, fit autem hoc, vt ſuorum morum qualitas cognoſcatur. Commoratum autẽ dicimus, etiamſi ad aliquod breue negotium, aut deuotionis cauſa ad Sanctam Lauretanã, vel Portiunculæ domum acceſſerit, nam Comprouinciales tot annos moratos fuiſſe in Prouincia dicimus, etiam ſi ad hos breues diſcurſus mittantur. Parum enim hæc reputantur.

Salté excludit numerũ expreſſum.

Reſpondeo Quinto Generalem poſſe diſpenſare ſuper omnes recenſitas partes ſtatuti, quia dicendo in fine, *niſi Generaliter viſum fuerit*, videtur additum ad modificanda omnia præcedentia. Vis enim dictionis, *niſi*, poſitæ in fine, eſt præcedentibus omnibus aduerſari, & contradicere. *Barboſ. dict.* 217. nam non poterit aſſignari ratio, cur potius ad vnam potius partem

Generalis poteſtas in incorporatione.

Niſi omnibus præcedẽtibus contradicit.

tem ſtatuti referatur, quam ad alium, cum æquè authoritati Generalis ſubiaceat. & ſic fit in praxi.

Generalis non poteſt diſpenſare circa locũ, & præcedétiam incorporandi.

Reſpondeo Sexto, Generalis non poteſt diſpenſare in loco, & præcedentia incorporati, vel incorporandi. Ratio eſt, quia ſtatutum eximit hanc particulam ab authoritate Generalis, nam poſtquam conceſſit Generali facultatem diſpenſandi in omnibus alijs circumſtantijs, addit *declarantes, quod quoquo modo incorporatur &c.* & ſenſus eſt, ſiue ſit incorporatus ex Prouinciarium conſenſu, ſiue ex diſpenſatione Generalis, *locum, & præcedentiam non à die habitus, ſed à die incorporationis obtineat*. ergo iſta ſugit diſpenſationem, iuxta ſtatutum *cap.* 8. §. 14. *nu.* 11. limitans authoritatem Generalis. Iuuat tamen addere praxim quotidianam, nimirum, Quod incorporatus ad ſui petitionem, perdat præcedentiam, quia vel leuitatem animi, vel ſuum commodum concernit, incorporatus verò de motu proprio Generalis, quod vt plurimum fit ad vtilitatem Prouinciæ, cui inſeritur, vt eſſet Lector Claſſicus, Prædicator clariſſimus, Pater, experientia, & rerum gerendarum vſu, conſpicuus, vel ſtudens bonæ indolis, aut laicus opiniones ſanctitatis, & virtutum ſplendore, aut vtilis ſeruitij, vt cementarius, faber lignarius, pictor, architectus conceptu, & munere profuturus (quod non rarò accidit) illam non amittat, & rationi conſonat, quia non debet quis, ob ſeruitium, & vtilitatẽ aliorum, ſuam conditionem deteriorare; De hoc non loquitur ſtatutum, & remanet ſub diſpoſitione Generalis, cuius authoritas limitari non cenſetur, niſi vbi limitata expreſſè appareat. vt latè in meis *Comment. cap.* 12. *ſtat.* 12. *Reſpondeo* 3. *ad quæſt.* 4. *verſu.* 1. *enim certum eſt fol.* 918. hæc eſt enim ordinariæ iuriſdictionis conditio.

Quæſtio Tertiadecima In fine §. *de Apoſtatis dicti cap.* 2. dicitur *poſſit tamen in his pœnarum generibus, vbi perſonæ qualitas, & emendationis ſigna ſuadeant, medietate pœnitentiæ iam peracta, Capitulum Prouinciale, per ſuffragiorum ſecretorum maiorem partem diſpenſare*. & dubitatur, quæ ſit iſta perſonæ qualitas, quæ emendationis indicia, quomodo accipiatur hoc loco Capitulum Prouinciale, quod ſecretum eſſe debeat in his votis.

Qualitas quid ſit apud legiſtas

Reſpondeo Primo, *qualitas* ex Logicis eſt, qua quales nominamur, ex iure conſultis, qui ſuper Ariſtotelico fundamento

ædifi-

Digitized by Google

ædificant, quæ nominamur quidem, ſed non in ſolo prædicamento qualitatis, perſiſtentes, hinc paſſiones, & actiones, relationes, habituſquè, hiſquè ſimilia, qualificare dicuntur, vt paternitas, filiatio, habitus omnes intellectus, & voluntatis, artes, virtutes, vitia &c. vt notarunt *Spiegellius, & franciſcus Balduin. Catechet. iuris ciuilis cap.* 4. quas etiam qualitates ſolum nominant, quæ tantum perſiſtunt, non quæ ſtatim mutantur. vt vini, frumenti, fundi, nam non dicitur vinum calidum, vel frigidum, quia ex accidenti id habeat, ſed vel dulce, vel aridum, vel ſtipticum. ſic etiam perſeueranti acceptione qualitates vini, olei, frumenti, nummorum, ſunt, quæ ipſa inter ſe diſtinguunt, non quæ leuiter alterant. Nec enim hominem ruſum, vel pallidum dicimus ex incidente inflammatione iræ, aut timoris. *Connan. lib.* 4. *cap.* 7. *num* 8. *Brecbæus l. quid aliud ff. de verb. ſignif.* vbi & *Alciatus*, Qualitas igitur perſonæ, eſt ſtatus, & conditio illius, vt ſi Pater graduatus, ſi concionator, aut Lector, ſi nobilis, ſi debilis, ſi notus, & alias conſpicuus apud deuotos, vel Principes. Tunc enim poterit cum eo miſericorditer agi. Emendationis autem ſigna erunt, ſi ſpõte, & ex animo facit pœnales actus impoſitos, ſi non murmurat, non oſtendit impatientiæ ſigna, ſi non petit, aut inſtat liberari, ſi peccaſſe eum pœnitet, & veluti litura, ac ſpongia mendum commiſſi delicti tollere, cuiuſmodi in iure emendatio ſumitur, *Alciatus in l. edita C. de eden.* ſalua remanente ſubſtantia *l. actorum ff. de re iudic.* ſumitur etiam pro corrigere, ac virgis affligere, & caſtigare *Briſſon. Bredero apud Io. Caluinum in lexico* Quapropter ex correctione morum, & ex afflictione corporis eruenda eſt emendatio. Notandum tamen eſt, quod iunctim adeſſe debent, qualitas perſonæ, & ſigna emendationis, ex particula copulatiua, *&*, quorum alterutrum, quod deficiat, non poterit liberationis indulgentiam obtinere.

Emendationem, quæ ſuadeat.

Reſpondeo ſecundo, Capitulum Prouinciale accipitur hoc loco, non pro ſolo diffinitorio, vt ſupra dictum eſt, de Capitulari conſenſu, ſed de collectione Guardianorum, & aliorum vocalium Capituli prouincialis, tum quia hæc eſt mens ordinis, quam probè noui in compilatione horum ſtatutorum, tum quia illa formalitas *Capitulum*

Capitulum Prouinciale quando ne accipiatur pro diffinitorio.

Pro-

Prouinciale per ſecretorum ſuffragiorum maiorem partem, denotat aliquid plus ſupra Diffinitorium, de quo nunquam ſolet talis modus loquendi vſurpari, & ſecreta ſuffragia propriè ſunt Capituli Prouincialis, non autem Diffinitorij, quia talia in Diffinitorio nunquam reperta ſunt, niſi poſt annum 1642. quo ſtatutum eſt, Guardianos eligi debere, per ſecreta ſuffragia in Diſcretorio, igitur Capituli Prouincialis proponendus eſt caſus, cum meritis apoſtaſiam luentis, & exquirenda eſt deliberatio, per maiorem partem votorum.

Reſpondeo tertio, Quæ vota ſecreta eſse debent, non quidem per ſchedulas, vt in electionibus, ſed per ballottationes, vt breuius expediatur negotium, nec requiritur tantum ſecretum, quantum in electionibus, in quibus committitur nullitas, ſi deſit, fit enim ad vitandas ſimultates in caſu, quo negetur ſuffragium, & ad aſserendam libertatem. Quare ſi aliter fieret, cum non apponatur clauſula irritans, adhuc valeret, quia *multa facta tenent, quæ fieri prohibentur*. deberet tamen puniri Præſes id permittens.

CA-

CAPITVLVM X.

De Pœnis, alios infamantium; & Calumniantium.

Infamantiũ pœnæ.

Contra hoc nequiſſimum genus hominum tale ſtatutum fulminatum eſt *cap.7.S.5.num.63 falsò aliquem infamans pœna talionis puniatur, nec abſolui poſſit, niſi (prout poterit) famam antea reſtituat. Quare diſtrictè prohibemus, ne quis ſub ſigillo confeſſionis quidquam dicat, quod in alicuius infamiam vergat, vel quod inter fratres diſſentionem, vel ſcandalum generet, & num.31.* ſcriptum eſt, *Calumniatores perpetua notentur infamia.* Super quibus ſtatutis hęc examinanda veniunt. Primo, quid ſit infamia, infamatio, & quomodo differat à calumnia. Secundo, quæ delicta infament. Tertio, cur in ſolos calumniatores irrogetur infamia. Quarto, infamia quomodo irrogetur per ſententiam. Quinto, quomodo aboleatur infamia. Sexto, An in pœnas ſtatuti incidat, qui cum veritate aliquem infamat. Septimo, An poſſit abſolui in aliquo caſu antequam fama reſtituatur.

Quæſtio prima. Quid ſit infamia, infamatio, calumnia.

Infamia, & Ignominia quid & quotuplex.

Respondeo Primo. Nonnihil de hac materia tetigimus in *cap.7. Comment. ſtat.5. caſu 7. reſeruato fine.* de infamantibus alios, & ſupra *caſu 3. & 4.* & de infamia quid, & quotuplex ſit *Cap.2. ſtat.1. S.1. & cap.8. ſtat.17. fol.57.* & alibi ſparſim, nunc ad rem. Infamia famæ, exiſtimationiſquè, ac pudoris labem, & maculam ſignificat, & ignominiam. Ignominia imponitur à Iudice, qui poteſt animaduerſione notare. Infamia ex multorum ſermone progreditur. *Prateius.* Infamia, vel eſt iuris, ideſt, quæ legis authoritate imponitur, ſiue ſit canonica, ſiue ciuilis, cum nimirum committuntur delicta, infamiam irrogantia, & in lege deſcripta, vel facti, dum quis ex malis operationibus in opinione hominum malè audit, *Stat* (inquit Varro) *nexa in vulgi pectore fluctuanti, intonſa coma, ſordido veſtitu, ore ſeuero.* Vide *l.1. ff. de ijs qui not. infam.* vbi iuriſconſulti, & Canoniſtę, in *cap. infames. 3. quæſt. 7. & cap. fœlicis.*

licis, verb. infamis. de pœnis. & Summiſtæ *verb. infamia.* qui enim ſunt infames iure ciuili, ſunt etiam infames iure canonico, *cap. omnes vero & cap. illi qui. 6. quaeſt. 1. 2. quaeſt. 3. §. hinc colligitur ex Gratiano* licet hæc vniuerſalis exceptionem patiatur, nam mulier, quæ nubit intra tempus vetitum per leges ciuiles reputatur infamis, attamen per ius canonicum, minimè.

Infamare

Reſpondeo ſecundo, Infamare eſt, alicuius famam, & exiſtimationem dicto, vel ſcripto, factoue laceſſere, lædere, pudorem eius ſigillare. *Briſſon.* & infamatus propriè dicitur, cuius opinio eſt læſa apud bonos, & graues, ſecus eſt, ſi apud maleuolos, & viles, nam de tali infamia non eſt curandum, imò turpe eſt, à turpibus, vilibuſquè laudari, quia videtur de complicibus laudantium, *Panbor. in cap. inquiſitionis. §. quaeſiſti de accuſat.* vbi plenè de hoc agit. hinc Cicero in Epiſtolis magnifaciebat, *laudari à Laudato viro*, eſt ſiquidem grauiſſimum delictum aliquem infamare, *cap. homicidium. diſtinct. 1. cap deteriores. cap. ex merito 6. quaeſt. 1. & cap. 1. & 2. 3. quaeſt. 1. Abb. in cap. cum dilectus. de accuſat. num. 9.* quia priuat proximum fama, & honore, quæ poſt vitam, primum inter bona naturalia locum obtinent. *P. Nauarr. lib. 2. cap. 4 num. 6. Filliucc. tract. 40. cap. 4. quaeſt. 1. num. 87. ad fin. Rebell. lib. 4. de reſtitut. quaeſt. 1.* Eſt enim fama illæſæ Maieſtatis, ſeu dignitatis ſtatus, vita, & moribus comprobatus, vel communis loquutio ex veriſimilibus coniecturis conſurgens. *Gloſ. in cap. veſtra. de cohab Cler. & mul.* vbi *Abb. Bald. in l. de minore § tormenta. ff. de quaeſtion.* & eſt oraculum diuinum *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam multi theſauri magni, & pretioſi.* prouerb. 22. Eccl. 41. Tribus igitur modis infamatur aliquis. Primo, Dicto, & tunc eſt detractio, id eſt, iniuſta denigratio, vel læſio famæ alterius, quæ ſi fiat publicè dicitur contumelia, ſi occultè dicitur, detractio, vt communiter omnes cum Sancto Thoma 2. 2. *quaeſt. 73. artic. 1. apud Bonaccin. de reſtit. in partic. diſput. 2. quaeſt. 4 punct. 1 num. 2.* qui *num. 3.* recenſet 8. modos, quibus famæ proximi detrahi poteſt, nimirum imponendo alteri crimen falſum, Reuelando crimen verum, ſed occultum, Crimen verum augendo, Interpretando ſiniſtrè factum alterius, Negando rectè facta proximi, illa diminuendo, Reticendo, quando ſilentium, prò tacita vitupera-

Quam graue delictũ.

Quid ſit fama.

Detrahere eſt infamare dicto, & ſi fiat publicè eſt cõtumeliari

peratione acciperetur, vel frigidè laudando, qui 4. modi indirectè detractio appellantur. Priores verò propriè, & directè. poteſt autem quis ſibi ipſi detrahere, manifeſtando ſua peccata, & eſt culpa mortalis, quando ſua fama neceſſaria eſt ad regimen, vel familiæ, aut Religionis ſplendorem, aut ſcandalum generaret, tunc enim non eſt Dominus ſuæ famæ, & non tantum peccaret contra charitatem, ſed etiam contra iuſtitiam. Cæterum remotis his conſiderationibus, multi tenent non eſſe peccatum mortale infamare ſeipſum, quia eſt ſuæ famæ Dominus, quod in Religioſo, non ſolum Prælato, ſed etiam ſubdito exceptionem patitur, cum fama vnius Religioſi conferat, & Ordini, & Conuentui, & ſic non valet illud fundamentum, ſine culpa poteſt quis prodigere ſuas res, ergo & famam, quia ſicuti Religioſus ex voto paupertatis non habet dominium facultatum, ita ex ſtatu regulari non eſt Dominus ſuæ famæ. Lege cit. *Bonacc. puncto* 10. & infra vbi multa pro reſtitutione famę conſurgente ex detractione, quæ fit verbis, fit etiam detractio ſcripto, vt in literis infamatorijs, & libellis famoſis, de quibus nos infra loco proprio, fit tandem facto, vt formando picturam alium dehoneſtantem, ſpurcando iannam, vel parietem alterius, apponendo ſigna materialia, quibus ſignificetur imperfectio proximi, vt cornua, pudenda, & cæt. quæ accedunt ad naturam libelli famoſi.

Detrahere ſibi quando ſit peccatũ mortale.

Detrahitur ſcripto, vel facto.

Reſpondeo tertio, Calumnia, eſt malitioſa, & mendax infamatio, *l. accuſatorum*, quę eſt prima *ff. ad S. C. Turpillianum* §. 1. vbi dicitur *Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur. & tribus pœnis ſubijcitur, aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur, calumniari eſt, falſa crimina intendere, prauaricari eſt, vera crimina abſcondere, tergiuerſari, in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere*, eſt etiam callida, & malitioſa iuris interpretatio *l. ad exhibendum*, quæ eſt penultima & 19. *ff. ad exhibendum*. in qua dicitur *Non oportere ius Ciuile calumniari, nequè verba captari, ſed qua mente quid diceretur animaduertere conuenire*, quod dixit etiam *Cicero lib. 1. offic.* & hac ratione, qui alicuius verba malitioſè interpretaretur calumniari, diceretur. Vel qui alium litibus fraudulenter vexat. *l. 233. ff. de verb ſignific. ſi caluitur,*

Calumnia quid.

Digitized by Google

tur, & moretur, & fruſtretur inde *& calumniatores appellati ſunt, quia per fraudem, & fruſtrationem alios vexarent litibus*; *inde; & cauillatio dicta eſt*. Tria prima verba ſunt legis duodecim tabularum, in qua legebatur, *ſi caluitur, pedemque ſtruit, manum endo iacito*, vbi verbum *endo* ſignificat in procinctu, ſeu procinctu; id eſt, expedito, accincto; & primum ducitur à Caluis mimis, qui ſunt omnibus fruſtratui, & deriſui, vt inquit *Marcellus*, hinc titulus *ff. de calũniatoribus* qui pretio corrupti calumnioſè cauſas, vel agunt, vel deſerunt; hinc dantur iuramenta propter calumniam, *C. de iuramen. propter calumniam*, dandis, tam reo, quàm actori, & in iure Canonico titulus de *iuramento calumnia*, per 9. Capitula, ne ſcilicet intententur accuſationes, & lites per calumniam. Vel qui falsò aliquem accuſat, vel accuſationem non probat *l. ſancimus*, *quæ eſt* 22. *C. de pœnis*. *l. quiſquis vitem*, quæ eſt 2. *C. de cenſibus*, *& cenſitoribus*. *cap. cum dilectus*: *de calumniatoribus*, *cum capit*. 1. *eodem*.

Verba legis 12. tabularũ declarantur

Iuramentũ calumniæ.

Calumniari propriè quid importet.

Calumniari enim eſt actione experiri, vel exceptione vti temerè, ſcienter, & doloſè aduerſus innocentem, ideò vt eum vexes, vel aliquid extorqueas. *Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. quæſt.* 103. *caſu* 322. *Vlterius in Comment. Inſtit. de actionibus* . *ad* § 19. fit igitur calumnia, ſeu calumniatur, qui falſa crimina intendit, qui vexandi hominis gratia, actionem, petitionemque infert, qui ſolutionem indebiti admittit, animo decipiendi, qui ius callidè, & peruersè interpretatur, qui ſolutum bis exigit, qui vt morant iniiciat, latebras, & effugia quærit, latitat, fugit, remoratur. *Geddeus ad dictam l. ſi caluitur num.* 2. *&* 3. *Cicero lib.* 2 *de Republica calumniari*. accepit pro omni ingenij malitia, dicens de Carneade *ſæpè optimas cauſas ingenij calumnia ludificari ſolet*.

Porro de calumniatoribus diſponitur *cap. quiſquis ille* 2. *quæſt.* 8. *& cap. qui calumniam*. 5. *quæſt.* 6. cum ſequentibus, & in *Theſauro Selectar. ſentent. verb. Calumnia*, *& in Lexicis Spiegell. Prataius*, *Briſſon. Caluinus Abbas*, *& Canoniſtæ in titul. de calumniat.* & ex Modernis Summiſtæ in *Verb. calumnia*. *Rodriq. quæſt.* 32. *articul.* 2. *tom.* 2, *Sayrus lib.* 12. *cap.* 15. *num.* 18. *Menoch. ſupracitatus caſu* 322. *Molina tractat.* 4. *diſputat.* 9. *numer.* 8. *Diaz capit.* 68. *in praxi*, *cum ſua*

Addi-

Digitized by Google

Additionario Clarus quaſt.62.à num.5.Theſaurus verb.accuſator cap.1.

Quæſtio ſecunda, quæ delicta infament, vel de iure, vel de facto; & quomodo.

Reſpondeo, illa enumeraui in *Comment ſtat.cap.2. ſtat.1. §. 10.* in illa verba *Nulla vulgari infamia notati*. Vbi etiam dixi, infames à iure non cenſeri, niſi poſt ſententiam Iudicis.

Sed eſt prima difficultas, an ſit neceſſe, quod Iudex poſitiuè declaret infamem, an ſufficiat declaraſſe delinquentem delicto infamante, itaut ſine alia declaratione reputetur infamis, & inhabilis.

Reſpondeo, ſufficit per ſententiam condemnari de delicto irrogante infamiam, quia infamia ſequitur delictum tanquam paſſio quædam, ſicut laus opus bonum, *l. Athletas.§.calumniator. num ſequent ff. de iis, qui notan infam. & l. infames ff. de publ. Iudic.* vnde condemnatus criminaliter *l. Iulia de vi publica, vel priuata*, efficitur infamis ipſo iure *l.1 initio.ver. qui iudicio publico. ff.de his, qui not.infam. Practica Papienſis. §. per veſtram diffinitiuam ſententiam num.1. fol.201. colum.1. in fin.* Quare ſentientes non incurri infamiam, niſi poſt declarationem, vel non eſſe neceſſariam declarationem, ſed ſufficere notorium iuris, vel facti, vt videre eſt apud *Auilam, Abb. Pelin. & alios citatos à Theſauro de pœnis p. par. cap.33. §. Aduertendum 5.* facile componi poſſunt, ſi intelligant de declaratoria criminis, non autem de declaratoria infamiæ. Statim ac quis condemnatur de crimine enormi, & & depoſitione digno, cenſetur infamis. Infamis reſtat quis ſi condemnetur ob delictum infamans.

Secunda Difficultas, an etiam in crimine notorio irrogetur infamia, ante ſententiam, non enim videtur neceſſaria ſententia declarans delictum, cum ex ſua notorietate, ſit ſatis ſuperque publicum, & intantum requiritur ſententia Iudicis, inquantum delinquens erat in poſſeſſione ſui ſtatus integri, & propterea debuit ab illo deijci, ſed notorium facti ſubit vicem accuſatoris, & Iudicis, ergo non eſt neceſſaria alia declaratio, ſic ſupracitati Doctores apud eundem *Theſaurum verſ. alij dicunt*, & facit textus *in l. palam. §.2. ff. de ritu nupt.* vbi de adultera dicitur *At ſi deprehenſa quidem ſit, damnata autem non ſit, notata erit*, & additur ratio. *Quia factum lex, non ſententiam notauerit.*

Non ſufficit ad infamandum notorium facti.

Reſpondeo, non ſufficere ad reddendum aliquem infamem, itaut repellatur à publicis actionibus, ſolum notorium facti, quaſi hoc ipſum ſententiæ æquiualeat, ſed debere declarari tale, vel tale crimen commiſiſſe *Gloſ. in cap. teſtimonium. verb. ordinata. de teſtib. cap. Subdiaconis. 24. quæſt. 1. Gloſ. 2. in l. ex ea. ff. de poſthumis Innoc. cap. cum ſuper de ſent. & re iudic. Feder. conſ. 23. Doctores in l. non poteſt. ff. de furt. cap. 1. 4 quæſt. 4. Alexand. l. ſæpè num. 38. ff. de re iudic. Sebaſtian. Medices. regul. 8. Abb. in cap. olim. de reſcriptis, & in cap. licet beli. de Simon. nu. 19. & 20.* Ratio autem adducta in oppoſitum non valet, quia illa notorietas præbet tantum occaſionem, & indicium inquirendi contra delinquentem, non autem de facto priuat obtentis, aut inhabilitat, ad obtinenda, quia hoc ſpectat ad Iudicem declarantem delictum. & dat facultatem, vt poſſit denunciari, accuſari, inquiri, ac ſententiari. *Abb. in cap. per inquiſitionem de elect. num. 11. & infra* ſcribens contra *Innoc.* qui ſenſerat, effectum infamiæ facti eſſe, vt non ſolum repellat à beneficijs obtinendis, vt in *cap. inter dilectos de exceſſ. Prælat. vt in l. 2. C. de dignit. lib. 12.* ſed etiam priuet beneficijs iam habitis. *Sed profectò* (inquit) *non eſt verum, quia propter ſolam infamiam facti, non debet quis priuari beneficijs habitis, ſed debet fieri inquiſitio contra eum, vnde infamia præſtat ſolam facultatem inquirendi, vt in cap. qualiter, & quando 2. de accuſ.* quod dixerat *in cap. olim ex literis. de reſcript. num. 9.* Lex autem adducta contra Adulteram, eſt in caſu ſpeciali.

Dices valebit ſaltem in Confeſſione facta de crimine infamante extra iudicium, vt tenuit cit. *Innoc. in dicto cap. per inquiſitionem. de elect.* dicens, per confeſſionem criminis extra iudicium incurrit quis infamiam, propter quam debet priuari obtentis, & inhabilitari ad obtinenda, & ſic eſt infamia iuris.

Confeſſio de crimine infamante, nõ reddit actũ infamem.

Reſpondeo, cum eodem Abb. locis ſupra citatis, non ſubſiſtere dictum Innocentij, quia confeſſio etiam facta in iudicio non infligit infamiam iuris, quæ ſolum conſurgit ex ſententia condemnatoria, *l. 1. ff. de his qui not. infam.* Confeſſus autem in criminalibus non habetur pro condemnato, ſed requiritur ſententia. *l. confeſſus. ff. de cuſtodia Reor.* Ita *Bartol. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui not. infam.* Neque dictum Innocentij valet de infamia facti, nam Iudex debet procedere, & ſententiare,

Confeſſus nõ habetur pro condẽnato.

vt ſu-

vt ſupra, & in *cap. Præsbyter 1. quæſt.* 5. limitat tamen reſponſum vniuerſale, ſi confeſſio fieret ſpecifice, & præſente parte, vt ſi quis in præſentia mariti confiteretur adulteraſſe vxorem, tunc enim confeſſio habens ſua ſubſtantialia plenè probaret. arg. *l. generaliter. C. de non numerata pecunia*, quia nulla eſt maior probatio, quam quæ clara voce fit ab ipſo delinquente *cap. per tuas, de probat.* attamen nec ex ſola hac confeſſione repellendus eſſet propter infamiam, niſi ex illa confitens decla raretur delinquens, vel infamis. Dum autem dicitur *C. de confeſſi. lib. 7. l. vnica Confeſſos in iure pro indicatis haberi placet: quare ſine cauſa de fide ras recedi à confeſſione tua, cum & ſoluere cogaris.* Id valet in cauſa ciuili tantum, non criminali, & non eſt intelligendum, quod ſola confeſſio arctet ad ſolutionem, ſed vltra hoc requiritur ſententia Iudicis, condemnans confitentem ad ſoluendum, ex ſola confeſſione itaut ſit ſenſus, confeſſus in iure haberi pro iudicatis, quia non requiritur alia probatio, ſed ſufficit ſola confeſſio iam facta, hæc autem ſolutionem non exhibet, niſi Iudex confeſſum cogat ad ſolutionem, fundatur autem ſuper natura confeſſionis, quæ facit plenam probationem in præiudicium confitentis *dicta l. generaliter C. de non numerat pecun.* facit *l. Emptor. §. Lucius. ff. de pactis l. cum precibus. C. de probat.* Vnde vnica rei confeſſio ſponte, & non vi tormentorum extorta, niſi poſt tormenta ratificetur, ſufficit ad condemnandum *Glo. in l. 1. ff de cuſtod. & exhibit. Retr.* quæ tamen confeſſio ſufficit ad damnandum, non per ſe ſolam ſumpta ſine officio Iudicis.

Quomodo confeſſus pro iudicato habeatur

Tertia Difficultas, an crimen probatum per viam exceptionis, infamet, v. g. electus fuit aliquis in Prouincialem excipitur contra perſonam electam de vitio perſonæ, non electionis, quod ſit Simoniacus, fur, adulter, an hoc probato, & caſſata electione is remaneat infamis.

Reſpondeo, ſatis ſubſtentabilem ſententiam putat *Abb. in cap. ſuper eo de elect. num.* 2. reddi infamem, & incapacem dignitatis obtinendæ, non autem obtentæ. Quia delictum probatum per exceptionem eſt infamatiuum, & ſententiatum, hinc eurrit regula iuris *Infamibus portæ non pateant dignitatis de regul. iur. in 6.* & notatur in *l. 2. C. de dignit. lib.* 12. ex quo infert, arceri ab electione, non ſolum infamatum infamia iuris, ſed etiam facti. Quod non ſit infamia iuris, probatur, quia ſi

eſſet iuris, redderet incapacem obtentis, & obtinendis, nam hæc infamia adimit honorem iam quæſitum, *l. infamia C. de decur. lib. 10. Abb. in cap. inter dilectos de exceſſ. Prælat.* Infamia autem facti, non priuat obtentis *cap. ſuper his de accuſat.* bene quidem obtinendis *cap. cum in cunctis §. inferiora de elect.* vbi dicitur, quod beneficia conferri debent ijs, qui ſunt moribus commendabiles, tales autem non ſunt infames infamia facti.

Accuſatione minor eſt inquiſitio, & hac exceptio.

Si dicas, damnatus per inquiſitionem de crimine, de quo damnatus per accuſationem efficeretur infamis, euitat infamiã vt multis iuribus, & Doctoribus allegatis probat *Abbas in Rubric. de Iudicijs. num. 5. in medio*, quia leges canonicę mitius puniunt quando proceditur per viam inquiſitionis, quam accuſationis *cap. qualiter, & quando 2. cap. inquiſitionis de accuſat.* Exceptio autem minor eſt inquiſitione, illa maxime, quæ indirecte reſpicit delictum, directe vero electionem, cum ſcilicet agitur de delicto in ordine ad electionem. & eſt clarus textus *in cap. cum dilectus de ordine cognitionum*, in hæc verba *ſi crimen aliquod in modum exceptionis Teſti obijcitur, vt à teſtimonio repellatur: & ſi crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, non ideo ſibi pœna infligitur ordinaria, ſed eius duntaxat teſtimonio non creditur. quod ea ratione contingit, quoniam in ipſum accuſatio non procedit. Teſtes enim, quorum teſtimoniũ reprobatur, quaſi infames, ex falſo teſtimonio non habentur.*

Electio caſſata vitio perſonæ nõ replicatur, ſicuti vitio electionis.

Reſpondeo cum *Abb. in cap. ſuper eo de elect. num. 2.* vbi declarant decretum *Clem. 3.* quod electio caſſata vitio perſonæ, non poteſt replicari, ſicuti poteſt, caſſata vitio electionis cuius ratio eſt, quia vitium ſequitur, & ſugillat perſonam, & reddit infamem, & incapacem, quem effectum facit etiam vitium probatum per viam exceptionis, quod non infamet, nimirum infamia iuris, benè tamen facti. Quę ſatis grauat opinionem excepti. ex quo ſi non priuatur beneficijs obtentis, impeditur pro obtinendis, vel non infamat, quando directe non intenditur ipſum crimen infamans, ſicuti intenditur electio, vt ſi quis opponat contra electionem, quod celebrata fuerit per ſimoniam, hoc crimen in hac exceptione directè intenditur, ſicuti ipſa electio, quia reperitur iuclusum in ipſa electione, quod non contingit in alijs criminibus, puta adulteri, furti &c. quia non habent relationem ad electionem. Vel quia iſta exceptio habet vim accuſationis, & non puræ exceptionis, quę eſt actio-

nis

Digitized by Google

lnis exclusio, & nil aliud intendit, quam excludere ab illa actio-
ne. Exceptio autem non pura, & impropria participat natu-
ram accuſationis, ponit exemplum Abbas citatus, & declarat
hanc doctrinam Innocentij, vt ſi quis examinatur contra me,
& ego excipio contra illum, quia non ſit habilis ad teſtificandū,
tunc dicitur exceptio propria. Si quis autem non ſtimulatus,
nec in actionem vocatus, ſponte excipiat contra electum, vel
teſtem, vel accuſantē, iſte eſt potius accuſator, quàm exceptor
& vitia perſonæ, quæ probat, infamant, ac repellunt, non qui-
dem infamia iuris, ſed facti. Quod idem Abb. euidenter proba-
bat in fine *num. 2.* Hinc ad inſtantiam directe reſpondeo, ne-
gando hanc exceptionem, minorem eſſe inquiſitione, quia
appropiąt accuſationi, quæ ſuperat inquiſitionem. & vniuer-
ſaliter non eſt verum dictum Abbatis. Quod damnatus per in-
quiſitionem euitat infamiam, quam per accuſationem contra-
xiſſet. & probo ex ipſiſmet Capitulis, quæ pro ſe citat, nimirū
cap. inquiſitionis de accuſat. & cap. qualiter, & quando 2. eod.
in primo enim Innoc. 3. de hac quæſtione interrogatus à duo-
bus Epiſcopis reſpondet, *Verum ſi tale crimen, quod ordinis
executionem ſuſcepti, aut retentionem beneficij, etiam poſt pe-
ractam pœnitentiam impediret, puta ſi homicidium commiſiſſet,
aut adeptus eſſet ordinem, aut beneficium vitio ſimoniæ, quo ca-
ſu erit, ſicut in accuſationis iudicio procedendum, alioquin
ſecundum perſonæ merita, & qualitatem exceſſus pœnam pote-
rit iudicantis diſcretio moderari.* quo textu nil clarius contra
Abbatem & in 2. idem Innocentius dicit *ſed cum ſuper exceſſi-
bus quiſquam fuerit infamatus &c. abſque dubitationis ſcrupu-
lo, ad inquirendum, & puniendum procedatur, quatenus ſi fue-
rit grauis exceſſus, & ſi non degradetur ab ordine, ab adminiſtra-
tione tamen amoueatur omnino.* & licet ipſe *Abb. in dicto cap.
inquiſitionis,* idem teneat contra ius ciuile, & ſententiam *Bar-
toli in l. Infamem ff. de pub. iudic.* quem citat, & adducit diſ-
ferentiam inter ius ciuile, & canonicum, attamen eſt
contra literam, quæ æquiparat inquiſitionem accuſationi & cō-
tra praxim, quæ grauia delicta punit pœna ordinaria, ſiue per
accuſationem, ſiue per inquiſitionem legitimam procedatur,
neque de hoc eſt ambigendum inter Regulares, qui ſuis ſtatu-
tis gubernantur, & rarò inter ipſos per viam accuſationis pro-
ceditur, quippe qui ſibi vacant, & aliorum delicta non riman-
tur,

Exceptio participat naturã accuſationis.

Examinantur Abbas, & Innocentius ſuper contractione infamiæ per exceptionem.

Digitized by Google

tur, niſi notoria, aut patentia fuerint; & ſi detur caſus, quod præcedente infamia, & clamoroſa inſinuatione iuxta *cap. qualiter, & quando 2. de accuſat* quis reperiatur conuictus de crimine peſſimo, vel de ſimilibus grauiſſimis delictis, an dubitare debeat Prælatus regularis illum in pœnam ordinariam condemnare, & infamem declarare, cum hoc ſtatuta ordinis præcipiant: Ego quidem nihil ambigo, & contrarium ſentire eſſet ſtatuta flocciſacere, & delicta fouere? Quinimo ex diuerſitate iuris canonici, à ciuili, id manifeſte colligitur, quia ſi infamãt delicta in iure ciuili, cognita per inquiſitionem, multò magis in iure Canonico. Nam Clerici, & Religioſi puriores eſſe debent, & vel minima macula, in talibus magna; & turpis apparet, quod non eſt ita in ſæcularibus, & Laicis, ergo plus læditur fama in Eccleſiaſticis, quam in laicis, ergo facilius declarari debent infames, ideſt ad officia inhabiles, ne ex horum ſcandaloſorum promotione, ſcientes ſcandalum patiantur. multa enim omittenda ſunt propter vitanda ſcandala *cap. nihil prodeſt de pr ſcription & cap. cum teneamur de Præbend. Abb. in cap. conſiderauimus de elect. in fine* cum additionibus ad Abbatem de ijs, quæ licent, vel non licent propter ſcandalum. Quamobrem ſæpius laudatus *Abbas in dicto cap. qualiter, & quãdo 2. num* 20. imponi poſſe pœnam ordinariam quantumuis grauem, etiamſi per viam inquiſitionis procedatur, allegans duas limitationes Innocentij in dicto cap. quarum prima eſt, ſi conſtet per confeſſionem, ſecunda ſi crimen eſt notorium, tunc enim proceditur, ac ſi eſſet accuſator, cum allegatis per *Barboſ. Bellenſem in additione verſ. per confeſſionem. & ſupra num.* 10. *verbo & declaro*; inquit *Abb. nam ſi proceſſum eſt per inquiſitionem, debet Iudex imponere pœnam ordinariam, & non pœnitentiam tantum* in quo ſupradictis contradicit. & ſupra, declarando quid interſit inter diminutionem capitis, & remotionem ab officio, ait *Non quodlibet delictum ſufficit ad depoſitionem* (quæ eſt capitis diminutio) *nec etiam ad remotionem ab officio, ſed debet eſſe graue*. Si ergo graue eſt delictum, vtique infamatiuum eſt. Nam infamia nil aliud eſt, quam *pudoris Labes l. decreto C. ex quib cauſ. inf. irrog in fine, & exiſtimationis læſio l. nullam C. eod fama damnum l. ſi furti eod.* ſed quia de hoc apud me non eſt dubitatio, relinquo multa.

Multa omittuntur ad vitanda ſcandala.

Infamia quid.

Quarta Difficultas. An exceptio infamię poſſit opponi Iudici, ſiue

ſiue ille ſit ordinarius, ſiue delegatus, itaut cogatur à iuriſdictione deſiſtere, puta, ſuit electus Prouincialis, qui prius fuerat per ſententiam declaratus adulter, fur &c. & conſequenter infamis, an volens aliquem punire, poſſit excipi contra illũ de hac infamia, & inhabilitate. Sic etiam ſi delegetur cauſa alicui ex iſtis.

Contra Iudices, an poſſit excipi ex infamia.

Reſpondeo, *lib.10.Codicis tit.31.de decurionibus, l.8.* dicitur *Infamia, quæ ſibi abominanda eſt, quæſitum tibi adimit honorem*, & *l.ad tempus ff.de Decurionib.* dicitur *Ad tempus ordine motos ex crimine, quod ignominiam importat, in perpetuum moueri placuit*, infamis igitur ſemel declaratus, ſemper eſt talis, at infamis non poteſt eſſe Iudex, nec Prelatus. Vnde Innoc.in *cap ſuſcitatus.de reſcript.* dicit contra ordinarium non poſſe excipi per articulum infamiæ, quia tunc non eſſet ordinarius in cauſa, benè quidem contra delegatum, qui poteſt à iuriſdictione commodius remoueri, ſubſcribit *Abb. eod. num.7.* dicens tamen poſſe excipi etiam contra ordinarium, de crimine, quod priuet illum officio ipſo facto, puta quia fuit condemnatus de delicto infamante, nam talis ſententia priuat ſententiatum officio publico, ipſo facto, & citat *l.2.§ miles ff. ex quibus cauſis irrogatur infamia.* cum *Gloſ.notabili*, dicente, Infamis repellitur ab omni dignitate, quibus addit *Zacchias ad verſ.ipſo facto. Ludouicum Romanum, Iacobum Rebuffum*, & multas alias leges ex *Codice* in ff enim talis titulus non reperitur, & puto legendum *ff de his qui not.infamia l quod ait Prætor*, quæ eſt ſecunda, & §.3. quæ dicit *Miles, qui l. Iuliade adulterijs fuerit damnatus, ita infamis eſt, vt etiam ipſa ſententia Sacramento ignominiæ cauſa ſoluat*; & ceſſat abſurdum, quod Innocentius opponebat, quia ſi priuatur ipſo facto non remanet Iudex, neque ſuper hac cauſ, neque ſuper alijs, hanc ſententiam tenuit *Clarus quæſt.43 cum Gloſ.in cap qualiter & quando Cardinali Alex.de accuſat. col.* Mariano in dicto cap. qualiter num.78.* qui de communi teſtatur. Si enim in cauſis ciuilibus admittitur recuſatio Iudicis, multò magis in criminalibus, in quibus agitur, de fama, honore, & vita. Equidem damnatus publico iudicio, infamis redditur, & vbiquè pro tali habendus eſt, *l infamem ff de pub.iudic.* & *l.4.§ l.iulia ff.de Teſtib.* concomitatur enim infamatum, ſicut Lepra Leproſum arg. *cap.cito turpeima.quæſt.1.Gloſ.in l.ex eo.ff.de poſtulando Innoc.*

Infamia eſt Lepra.

in dicto

licis, verb. infamis. de pœnis. & Summiſtæ *verb. infamia.* qui enim ſunt infames iure ciuili, ſunt etiam infames iure canonico, *cap. omnes vero & cap. illi qui. 6. quæſt. 1. 2. quæſt. 3. §. hinc colligitur ex Gratiano* licet hæc vniuerſalis exceptionem patiatur, nam mulier, quæ nubit intra tempus vetitum per leges ciuiles reputatur infamis, attamen per ius canonicum, minimè.

Infamare

Reſpondeo ſecundo, Infamare eſt, alicuius famam, & exiſtimationem dicto, vel ſcripto, factoue laceſſere, lædere, pudorem eius ſigillare. *Briſſion.* & infamatus propriè dicitur, cuius opinio eſt læſa apud bonos, & graues, ſecus eſt, ſi apud maleuolos, & viles, nam de tali infamia non eſt curandum, imò turpe eſt, à turpibus, vilibuſquè laudari, quia videtur de complicibus laudantium, *Panbor. in cap. inquiſitionis. §. quæſiſti de accuſat.* vbi plenè de hoc agit. hinc Cicero in Epiſtolis magnifaciebat, *laudari à Laudato viro*, eſt ſiquidem

Quam graue delictũ.

grauiſſimum delictum aliquem infamare, *cap. homicidium. diſtinct 1. cap deteriores. cap. ex merito 6. quæſt 1. & cap. 1. & 2. 3. quæſt. 1. Abb. in cap. cum dilectus. de accuſat. num. 9.* quia priuat proximum fama, & honore, quæ poſt vitam, primum inter bona naturalia locum obtinent. *P. Nauarr. lib. 2. cap. 4 num. 6. Pilliucc. tract. 40. cap. 4. quæſt. 1. num. 87. ad*

Quid ſit fama.

fin. Rebell lib. 4. de reſtitut. quæſt. 1. Eſt enim fama illæſæ Maieſtatis, ſeu dignitatis ſtatus, vita, & moribus comprobatus, vel communis loquutio ex veriſimilibus coniecturis conſurgens. *Gloſ. in cap. veſtra. de cohab Cler. & mul.* vbi *Abb. Bald. in l. de minore § tormenta. ff. de quæſtion.* & eſt oraculum diuinum *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam multi theſauri magni, & pretioſi.* prouerb. 22. Eccl. 41. Tribus igitur modis infamatur aliquis. Primo, Dicto, & tunc eſt detractio, id eſt, iniuſta denigratio, vel læſio famæ alterius; quæ ſi fiat publicè dicitur contumelia, ſi occultè dicitur, detractio, vt communiter omnes cum

Detrahere eſt infamare dicto, & ſi fiat publicè eſt cõtumeliari

Sancto Thoma 2. 2. quæſt. 73. artic. 1. apud Bonaccin. de reſtit. in partic. diſput. 2. quæſt. 4 punct. 1 num. 3. qui *num. 3.* recenſet 8. modos, quibus famæ proximi detrahi poteſt, nimirum imponendo alteri crimen falſum, Reuelando crimen verum, ſed occultum, Crimen verum augendo, Interpretando ſiniſtrè factum alterius. Negando rectè facta proximi, illa diminuendo, Reticendo, quando ſilentium, prò tacita vitupera-

pera-

peratione acciperetur, vel frigidè laudando, qui 4. modi indirectè detractio appellantur. Priores verò propriè, & directè. poteſt autem quis ſibi ipſi detrahere, manifeſtando ſua peccata, & eſt culpa mortalis, quando ſua fama neceſſaria eſt ad regimen, vel familiæ, aut Religionis ſplendorem, aut ſcandalum generaret, tunc enim non eſt Dominus ſuæ famæ, & non tantum peccaret contra charitatem, ſed etiam contra iuſtitiam. Cæterum remotis his conſiderationibus, multi tenent non eſſe peccatum mortale infamare ſeipſum, quia eſt ſuæ famæ Dominus, quod in Religioſo, non ſolum Prælato, ſed etiam ſubdito exceptionem patitur, cum fama vnius Religioſi conferat, & Ordini, & Conuentui, & ſic non valet illud fundamentum, ſine culpa poteſt quis prodigere ſuas res, ergo & famam, quia ſicuti Religioſus ex voto paupertatis non habet dominium ſatullatum, ita ex ſtatu regulari non eſt Dominus ſuæ famæ. Lege cit. *Bonacc. puncto* 10. & infra vbi multa pro reſtitutione famę conſurgente ex detractione, quæ fit verbis, fit etiam detractio ſcripto, vt in literis infamatorijs, & libellis famoſis, de quibus nos infra loco proprio, fit tandem facto, vt formando picturam alium dehoneſtantem, ſpurcando iannam, vel parietem alterius, apponendo ſigna materialia, quibus ſignificetur imperfectio proximi, vt cornua, pudenda, & cæt. quæ accedunt ad naturam libelli famoſi.

Detrahere ſibi quando ſit peccatũ mortale.

Detrahitur ſcripto, vel facto.

Reſpondeo tertio, Calumnia, eſt malitioſa, & mendax infamatio, *l. accuſatorum*, quę eſt prima *ff. ad S. C. Turpillianum* §. 1. vbi dicitur *Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur. & tribus pœnis ſubijcitur, aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur, calumniari eſt, falſa crimina intendere, præuaricari eſt, vera crimina abſcondere, tergiuerſari, in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere*, eſt etiam callida, & malitioſa iuris interpretatio *l. ad exhibendum*, quæ eſt penultima & 19. *ff. ad exhibendum.* in qua dicitur N*on oportere ius Ciuile calumniari, nequè verba captari, ſed qua mente quid diceretur animaduertere conuenire*, quod dixit etiam *Cicero lib.* 1. *offic.* & hac ratione, qui alicuius verba malitioſè interpretaretur calumniari, diceretur. Vel qui alium litibus fraudulenter vexat. *l.* 233. *ff. de verb ſignific. ſi caluitur,*

Calumnia quid.

tur, & moretur, & fruſtretur: inde & calumniatores appel-latiſunt, quia per fraudem, & fruſtrationem alios vexarent litibus; inde, & cauillatio dicta eſt. Tria prima verba ſunt legis duodecim tabularum, in qua legebatur, *ſi caluitur, pedemque ſtruit, manum endo iacito*, vbi verbum *endo* ſignificat in procinctu, ſeu procinctu; id eſt, expedito, accincto, & primum ducitur à Caluis mimis, qui ſunt omnibus fruſtratui, & deriſui, vt inquit *Marcellus*, hinc titulus *ff. de calũniatoribus* qui pretio corrupti calumnioſè cauſas, vel agunt, vel deſerunt, hinc dantur iuramenta propter calumniam. *C. de iuramen. propter calumniam*, dandis, tam reo, quàm actori, & in iure Canonico titulus de *iuramento calumniæ*, per 9. Capitula, ne ſcilicet intententur accuſationes, & lites per calumniam. Vel qui falsò aliquem accuſat, vel accuſationem non probat *l. ſancimus, quæ eſt 22. C. de pœnis. l. quiſquis vitem*, quæ eſt 2. *C. de cenſibus, & cenſitoribus. cap. cum dilectus. de calumniatoribus, cum capit. 1. eodem.* Calumniari enim eſt actione experiri, vel exceptione vti temerè, ſcienter, & doloſè aduerſus innocentem, ideò vt eum vexes, vel aliquid extorqueas. *Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. quæſt.* 103. *caſu* 322. *Vlterius in Comment. Inſtit. de actionibus. ad* § 19. fit igitur calumnia, ſeu calumniatur, qui falſa crimina intendit, qui vexandi hominis gratia, actionem, petitionemque infert, qui ſolutionem indebiti admittit, animo decipiendi, qui ius callidè, & peruersè interpretatur, qui ſolutum bis exigit, qui vt morant inijciat, latebras, & effugia quærit, latitat, fugit, remoratur. *Geddeus ad dictam l. ſi caluitur num. 2. & 3. Cicero lib. 2 de Republica calumniari*, accepit pro omni ingenij malitia, dicens de Carneade *ſæpè optimas cauſas ingenij calumnia ludificari ſolet.*

Verba legis 12. tabularũ declarantur

Iuramentũ calumniæ.

Calumniari propriè quid importet.

Porro de calumniatoribus diſponitur *cap. quiſquis ille* 2. *quæſt.* 8. & *cap qui calumniam*. 5. *quæſt.* 6. cum ſequentibus, & in *Theſauro Selectar. ſentent. verb.* Calumnia, *& in Lexicis Spiegell. Prataius, Briſſon. Caluinus Abbas, & Canoniſtæ in titul. de calumniat.* & ex Modernis Summiſtæ in *Verb. calumnia. Rodriq. quæſt.* 32. *articul.* 1. *tom.* 2, *Sayrus lib.* 12. *cap.* 15. *num.* 18. *Menoch. ſupracitatus caſu* 322. *Molina tractat.* 4. *diſputat.* 9, *numer.* 8. *Diaz capit.* 68. *in praxi, cum ſuo*

Addi-

Digitized by Google

Additionario Clarus quaeſt.62.à num.5.Theſaurus verb.accuſator cap.1.

Quaeſtio ſecunda, quæ delicta infament, vel de iure, vel de facto, & quomodo.

Reſpondeo, illa enumeraui in *Comment ſtat.cap.2. ſtat.1. §. 10.* in illa verba *Nulla vulgari infamia notati*. Vbi etiam dixi, infames à iure non cenſeri, niſi poſt ſententiam Iudicis.

Sed eſt prima difficultas, an ſit neceſſe, quod Iudex poſitiuè declaret infamem, an ſufficiat declaraſſe delinquentem delicto infamante, itaut ſine alia declaratione reputetur infamis, & inhabilis.

Reſpondeo, ſufficit per ſententiam condemnari de delicto irrogante infamiam, quia infamia ſequitur delictum tanquam paſſio quædam, ſicut laus opus bonum *l. Athletas. § calumniator. num ſequent ff. de ijs, qui notan. infam. & l. infames ff. de publ. Iudic.* vnde condemnatus criminaliter *l. Iulia de vi publica, vel priuata*, efficitur infamis ipſo iure *l. 1 initio. ver. qui iudicio publico. ff. de his, qui not. infam. Practica Papienſis. §. per veſtram diffinitiuam ſententiam num. 1. fol. 201 colum. 1. in fin.* Quare ſentientes non incurri infamiam, niſi poſt declaracionem, vel non eſſe neceſſariam declarationem, ſed ſufficere notorium iuris, vel facti, vt videre eſt apud *Auilam, Abb. Pelin. & alios citatos à Theſauro de pœnis p. par. cap. 33. §. Aduertendum 5.* facile componi poſſunt, ſi intelligant de declaratoria criminis, non autem de declaratoria infamiæ. Statim ac quis condemnatur de crimine enormi, & & depoſitione digno, cenſetur infamis. Infamis reſtat quis ſi condemnetur ob delictum infamans.

Secunda Difficultas, an etiam in crimine notorio irrogetur infamia, ante ſententiam, non enim videtur neceſſaria ſententia declarans delictum, cum ex ſua notorietate, ſit ſatis ſuperque publicum, & intantum requiritur ſententia Iudicis, inquantum delinquens erat in poſſeſſione ſui ſtatus integri, & propterea debuit ab illo deijci, ſed notorium facti ſubit vicem accuſatoris, & Iudicis, ergo non eſt neceſſaria alia declaratio, ſic ſupracitati Doctores apud eundem *Theſaurum verſ. alij dicunt*, & facit textus *in l. palam. § 1 9. ff de ritu nupt.* vbi de adultera dicitur *At ſi deprehenſa quidem ſit, damnata autem non ſit, notata erit*, & additur ratio. *Quia factum lex, non ſententiam notauerit*.

Non ſufficit ad infamandum notorium facti.

Reſpondeo, non ſufficere ad reddendum aliquem infamem, itaut repellatur à publicis actionibus, ſolum notorium facti, quaſi hoc ipſum ſententiæ æquiualeat, ſed debere declarari tale, vel tale crimen commiſiſſe *Gloſ. in cap. teſtimonium, verb. ordinata. de teſtib. cap. Subdiaconis. 24. quæſt. 1. Gloſ. 2. in l. ex ea. ff. de poſthumis Innoc. cap. cum ſuper de ſent. & re iudic. Feder. conſ. 23. Doctores in l non poteſt. ff. de furt. cap. 1. 4 quæſt. 4. Alexand. l ſæpè num. 38. ff. de re iudic. Sebaſtian. Medices. regul. 8. Abb. in cap. olim. de reſcriptis, & in cap. licet beli. de Simon. nu. 19. & 20.* Ratio autem adducta in oppoſitum non valet, quia illa notorietas præbet tantum occaſionem, & indicium inquirendi contra delinquentem, non autem de facto priuat obtentis, aut inhabilitat, ad obtinenda, quia hoc ſpectat ad Iudicem declarantem delictum. & dat facultatem, vt poſſit denunciari, accuſari, inquiri, ac ſententiari. *Abb. in cap. per inquiſitionem de elect. num. 11. & infra* ſcribens contra *Innoc.* qui ſenſerat, eff ctum infamiæ facti eſſe, vt non ſolum repellat à beneficijs obtinendis, vt in *cap. inter dilectos de exceſs. Prælat. vt in l 2. C. de dignit. lib. 12.* ſed etiam priuet beneficijs iam habitis. *Sed profectò* (inquit) *non eſt verum, quia propter ſolam infamiam facti, non debet quis priuari beneficijs habitis, ſed debet fieri inquiſitio contra eum, vnde infamia præſtat ſolam facultatem inquirendi, vt in cap. qualiter, & quando 2. de accuſ.* quod dixerat *in cap olim ex literis. de reſcript. num. 9.* Lex autem adducta contra Adulteram, eſt in caſu ſpeciali.

Dices valebit ſaltem in Confeſſione facta de crimine infamante extra iudicium, vt tenuit cit. *Innoc. in dicto cap. per inquiſitionem. de elect.* dicens, per confeſſionem criminis extra iudicium incurrit quis infamiam, propter quam debet priuari obtentis, & inhabilitari ad obtinenda, & ſic eſt infamia iuris.

Confeſſio de crimine infamante, nō reddit actū infamem.

Reſpondeo, cum eodem Abb. locis ſupra citatis, non ſubſiſtere dictum Innocentij, quia confeſſio etiam facta in iudicio non infligit infamiam iuris, quæ ſolum conſurgit ex ſententia condemnatoria, *l. 1 ff. de his qui not. infam.* Confeſſus autem in criminalibus non habetur pro condemnato, ſed requiritur ſententia. *l confeſſus. ff de cuſtodia Reor.* Ita *Bartol in l. ictus fuſtium. ff. de his qui not. infam.* Neque dictum Innocentij valet de infamia facti, nam Iudex debet procedere, & ſententiare, vt ſu-

Confeſſus nō habetur pro condēnato.

vt ſupra, & in *cap. Presbyter 1. quaeſt. 5.* limitat tamen reſponſum vniuerſale, ſi confeſſio fieret ſpecifice, & præſente parte, vt ſi quis in præſentia mariti confiteretur adulteraſſe vxorem, tunc enim confeſſio habens ſua ſubſtantialia plenè probaret. arg. *l. generaliter. C. de non numerata pecunia*, quia nulla eſt maior probatio, quam quæ clara voce fit ab ipſo delinquente *cap. per tuas, de probat.* attamen nec ex ſola hac confeſſione repellendus eſſet ptopter infamiam, niſi ex illa confitens declararetur delinquens, vel infamis. Dum autem dicitur *C. de confeſſis. lib. 7. l. vnica Confeſſos in iure pro iudicatis haberi placet: quare ſine cauſa de fide tua recedi à confeſſione tua, cum & ſoluere cogaris.* Id valet in cauſa ciuili tantum, non criminali, & non eſt intelligendum, quod ſola confeſſio arctet ad ſolutionem, ſed vltra hoc requiritur ſententia Iudicis, condemnans confitentem ad ſoluendum, ex ſola confeſſione, itaut ſit ſenſus, confeſſus in iure haberi pro iudicatis, quia non requiritur alia probatio, ſed ſufficit ſola confeſſio iam facta, hæc autem ſolutionem non exhibet, niſi Iudex confeſſum cogat ad ſolutionem, fundatur autem ſuper natura confeſſionis, quæ facit plenam probationem in præiudicium confitentis *dicta l. generaliter C. de non numerat. pecun.* facit *l. Emptor. §. Lucius. ff. de pactis l. cum precibus. C. de probat.* Vnde vnica rei confeſſio ſponte, & non vi tormentorum extorta, niſi poſt tormenta ratificetur, ſufficit ad condemnandum *Glo. in l. 1. ff de cuſtod. & exhibit. Ret.* quæ tamen confeſſio ſufficit ad damnandum, non per ſe ſolam ſumpta ſine officio Iudicis. Quomodo confeſſus pro iudicato habeatur

Tertia Difficultas, an crimen probatum per viam exceptionis, infamet, v. g. electus fuit aliquis in Prouincialem excipitur contra perſonam electam de vitio perſonæ, non electionis, quod ſit Simoniacus, fur, adulter, an hoc probato, & cuſſata electione is remaneat infamis.

Reſpondeo, ſatis ſubſtentabilem ſententiam putat *Abb. in cap. ſuper eo de elect. num. 2.* reddi infamem, & incapacem dignitatis obtinendæ, non autem obtentæ. Quia delictum probatum per exceptionem eſt infamatiuum, & ſententiatum, hinc currit regula iuris *Infamibus portæ non pateant dignitatis de regul. iur. in 6.* & notatur in *l. 2. C. de dignit. lib. 12.* ex quo infert, arceri ab electione, non ſolum infamatum infamia iuris, ſed etiam facti. Quod non ſit infamia iuris, probatur, quia ſi

eſſet iuris, redderet incapacem obtentis, & obtinendis, nam hæc infamia adimit honorem iam quæſitum, *l. infamia C. de decur. lib. 10. Abb. in cap. inter dilectos de exceſſ. Prælat.* Infamia autem facti, non priuat obtentis *cap. ſuper his de accuſat.* bene quidem obtinendis *cap. cum in cunctis §. inferiora de elect.* vbi dicitur, quod beneficia conferri debent ijs, qui ſunt moribus commendabiles, tales autem non ſunt infames infamia facti.

Accuſatione minor eſt inquiſitio, & hæc exceptio.

Si dicas, damnatus per inquiſitionem de crimine, de quo damnatus per accuſationem efficeretur infamis, euitat infamiã vt multis iuribus, & Doctoribus allegatis probat *Abbas in Rubric. de Iudicij. num. 5. in medio*, quia leges canonicæ mitius puniunt quando proceditur per viam inquiſitionis, quam accuſationis *cap. qualiter. & quando 2. cap. inquiſitionis de accuſat.* Exceptio autem minor eſt inquiſitione, ita maxime, quæ indirecte reſpicit delictum, directe vero electionem, cum ſcilicet agitur de delicto in ordine ad electionem. & eſt clarus textus *in cap. cum dilectus de ordine cognitionum*, in hæc verba *ſi crimen aliquod in modum exceptionis Teſti obijcitur, vt à teſtimonio repellatur: & ſi crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, non ideo ſibi pœna infligitur ordinaria, ſed eius duntaxat teſtimonio non creditur. quod ea ratione contingit, quoniam in ipſum accuſatio non procedit. Teſtes enim, quorum teſtimoniũ reprobatur, quaſi infames, ex falſo teſtimonio non habentur.*

Electio caſſata vitio perſonæ nõ replicatur, ſicuti vitio electionis.

Reſpondeo cum *Abb. in cap. ſuper eo de elect. num. 2.* vbi declarant decretum *Clem. 3.* quod electio caſſata vitio perſonæ, non poteſt replicari, ſicuti poteſt, caſſata vitio electionis cuius ratio eſt, quia vitium ſequitur, & ſugillat perſonam, & reddit infamem, & incapacem, quem effectum facit etiam vitium probatum per viam exceptionis, quod non infamet, nimirum infamia iuris, benè tamen facti. Quę ſatis grauat opinionem excepti. ex quo ſi non priuatur beneficijs obtentis, impeditur pro obtinendis, vel non infamat, quando directe non intenditur ipſum crimen infamans, ſicuti intenditur electio, vt ſi quis opponat contra electionem, quod celebrata fuerit per ſimoniam, hoc crimen in hac exceptione directè intenditur, ſicuti ipſa electio, quia reperitur inclusum in ipſa electione, quod non contingit in alijs criminibus, puta adulteri, furti &c. quia non habent relationem ad electionem. Vel quia iſta exceptio habet vim accuſationis, & non puræ exceptionis, quę eſt actionis

nis exclusio, & nil aliud intendit, quam excludere ab illa actione. Exceptio autem non puta, & impropria, participat naturam accusationis, ponit exemplum Abbas citatus, & declarat hanc doctrinam Innocentij, vt si quis examinatum contra me, & ego excipio contra illum, quia non sit habilis ad testificandū, tunc dicitur exceptio propria. Si quis autem, non stimulatus, nec in actionem vocatus, sponte excipiat contra electum, vel testem, vel accusantē, iste est potius accusator, quàm exceptor & vitia personæ, quæ probat, infamant, ac repellunt, non quidem infamia iuris, sed facti. Quod idem Abb. euidenter probabat in fine *num.* 2. Hinc ad instantiam directe respondeo, negando hanc exceptionem, minorem esse inquisitione, quia appropiat accusationi, quæ superat inquisitionem. & vniuersaliter non est verum dictum Abbatis. Quod damnatus per inquisitionem euitat infamiam, quam per accusationem contraxisset. & probo ex ipsismet Capitulis, quæ pro se citat; nimirū *cap. inquisitionis de accusat. & cap. qualiter, & quando 2. eod.* in primo enim Innoc. 3. de hac quæstione interrogatus à duobus Episcopis respondet, *Verum sit tale crimen, quod ordinis executionem suscepti, aut retentionem beneficij, etiam post peractam pœnitentiam impediret, puta si homicidium commisisset, aut adeptus esset ordinem, aut beneficium vitio simonia, quo casu erit, sicut in accusationis iudicio procedendum, alioquin secundum personæ merita, & qualitatem excessus pœnam poterit iudicantis discretio moderari*, quo textu nil clarius contra Abbatem & in 2. idem Innocentius dicit *sed cum super excessibus quisquam fuerit infamatus &c. absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum, & puniendum procedatur, quatenus si fuerit grauis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoueatur omnino*, & licet ipse *Abb. in dicto cap. inquisitionis.* idem teneat contra ius ciuile, & sententiam *Bartoli in l. Infamem ff. de pub. iudic.* quem citat, & adducit differentiam inter ius ciuile, & canonicum, attamen est contra literam, quæ æquiparat inquisitionem accusationi & cōtra praxim, quæ grauia delicta punit pœna ordinaria, siue per accusationem, siue per inquisitionem legitimam procedatur, neque de hoc est ambigendum inter Regulares, qui suis statutis gubernantur, & rarò inter ipsos per viam accusationis proceditur, quippe qui sibi vacant, & aliorum delicta non rimantur,

Exceptio participat naturá accusationis.

Examinantur Abbas, & Innocentius super contractione infamiæ per exceptionem.

ſiue ille ſit ordinatius, ſiue delegatus, itaut cogatur à iuriſdictione deſiſtere, puta, fuit electus Prouincialis, qui prius fuerat per ſententiam declaratus adulter, fur &c. & conſequenter infamis, an volens aliquem punire, poſſit excipi contra illũ de hac infamia, & inhabilitate. Sic etiam ſi delegetur cauſa alicui ex iſtis.

Reſpondeo, *lib.10.Codicis:tit.31.de decurionibus,l.8.* dicitur *Infamia, quæ ſibi abominanda eſt, quæſitum tibi adimit honorem*, & *l.ad tempus ff.de Decurionib.* dicitur *Ad tempus ordine motos ex crimine, quod ignominiam importat, in perpetuum moueri placuit*, infamis igitur ſemel declaratus, ſemper eſt talis, at infamis non poteſt eſſe Iudex, nec Prælatus. Vnde Innoc.in *cap ſuſcitatus.de reſcript.* dicit contra ordinarium non poſſe excipi per articulum infamiæ, quia tunc non eſſet ordinarius in cauſa, benè quidem contra delegatum, qui poteſt à iuriſdictione commodius remoueri, ſubſcribit *Abb. eod. num.7.* dicens tamen poſſe excipi etiam contra ordinarium, de crimine, quod priuet illum officio ipſo facto, puta quia fuit condemnatus de delicto infamante, nam talis ſententia priuat ſententiatum officio publico, ipſo facto, & citat *l.2.§.miles.ff. ex quibus cauſis irrogatur infamia.* cum *Gloſ.notabili*, dicente, Infamis repellitur ab omni dignitate, quibus addit *Zacchias ad verſ.ipſo facto. Ludouicum Romanum, Iacobum Rebuffum*, & multas alias leges ex *Codice*. in ff enim talis titulus non reperitur, & puto legendum *ff de his qui not.infamia l quod ait Prætor*, quæ eſt ſecunda, & §. 3. quæ dicit *Miles, qui l. Iulia de adulterijs fuerit damnatus, ita infamis eſt, ut etiam ipſa ſententia Sacramento ignominiæ cauſa ſoluat*; & ceſſat abſurdum, quod Innocentius opponebat, quia ſi priuatur ipſo facto non remanet Iudex, neque ſuper hac cauſ , neque ſuper alijs, hanc ſententiam tenuit *Clarus quæſt.43 cum Gloſ.in cap qualiter & quando Cardinali Alex. de accuſat. col. 1. Mariano in dicto cap. qualiter num.78.* qui de communi teſtatur. Si enim in cauſis ciuilibus admittitur recuſatio Iudicis, multò magis in criminalibus, in quibus agitur, de fama, honore, & vita. Equidem damnatus publico iudicio, infamis redditur, & vbique pro tali habendus eſt, *l infamem ff de pub iudic. & l.4.§ l iulia ff. de Teſtib.* concomitatur enim infamatum, ſicut Lepra Leproſum arg. *cap.cito turpema.quæſt.1.Gloſ.in l.ex eo.ff.de poſtulando Innoc.*

Contra Iudices, an poſſit excipi ex infamia.

Infamia eſt Lepra.

in dicto

in dicto cap. qualiter &c. fin. Federic. de Senis conſ. 231. Abb. in *cap. teſtimonium. de teſt. in verbo comitetur.* & videtur colligi ex *l. ex ea ff. de poſt ul.* ibi, *quæ infamiam non irrogat*, cum alijs, quę adducit *Franc. Aluarottus inter conſ. Crimin. Ziletti tom. 1. conſ. 67. num. 13.* vbi probat, quando Notariatus eſt dignitas, nimirum dum aſſumitur ad ſcribendum negocia Principis, ſi Notarius fuerit indefinitè condemnatus de falſo, & affectus infamis, non poteſt amplius inſtrumenta conficere, vt in *l. 2. C. de dignit.* quod multò fortius valet in Iudice, & Prælato Eccleſiaſtico, quia ſine dubio eſt maior dignitas. *Pract. Papienſis verſ. incapax eſt fol. mihi 96.* Verum in citato loco deſcendens *Clarus* ad examinandum, An contra Iudicem opponi poſſit, quod ſit criminoſus, diſcedens à *Gloſ. in dicto cap. qualiter, &c.* hoc concedente, inquit, *Illa gloſſa communiter non tenetur, neque in Ordinario, neque in Delegato.* Subdens, *ſi hæc exceptio admittitur, pauci poſſent iudicare, cum nemo ſine crimine viuat.* Attamen *quæſt. 14. à num. 5.* cui ſe remittit, ſe ipſum ſatis apertè declarat, loquens de eo, qui accuſare non poteſt, ait enim, quod ille criminoſus poteſt accuſare, qui nondum eſt diffamatus, aut accuſatus, aut condemnatus, vel de delicto non infamante, vel ſi fuiſſet de tali ſententiatus, eſſet iam abſolutus; at ſi eſſet condemnatus abſolutè de delicto infamante, tunc accuſare non poſſet, niſi in criminibus exceptis, & niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequeretur, quam opinionem cum *Bero.* dicit eſſe communem, cum qua doctrina ad eundem Clarum reſpondeo, non quodlibet crimen poſſe opponi Iudici, ſed illud, per quod redditus eſſet infamis, puta ſi priuatus fuiſſet officio ob furtum, dilapidationem, vulnerationem, Simoniam, carnalitatem, vel ob talia fuiſſet damnatus, & non reſtitutus. Sine enim his criminibus, vt plurimum, non tantum Religioſi, ſed etiam Laici viuunt.

Notarius infamis non ſit.

Si vrgeas, non currit paritas accuſatoris, & Teſtis cum Iudice, quia illi non exercent officium publicum, ſicuti exercet Iudex. *Innocen. in cap. nihil. de elect.* de illis cauetur in iure, de hoc minimè, ab accuſatione, & à teſtimonio non poteſt appellari, ſicuti poteſt à ſententia Iudicis ideo, &c.

Quod crimen Iudici opponi poſſit.

Reſpondeo etiam Teſtes exercent munus publicum, vt in mea practica criminali *tit. Teſtes in initio.* ad marginem citatur *Gloſ. in rub. de Teſtib. & in l. ſi quando cod. Bartol. in l. 3. ff. eod.*

Teſtium munus eſt publicum.

ſicuti

ſicuti etiam accuſatoris, ex Euangelio *Matth.cap.18.dic Eccleſiæ*, Non enim probarentur, ſcirentur, & punirentur delicta, & non minus cauetur in iure Canonico, & Ciuili, quod infames à publicis muneribus abſtinere debeant, quam teſtes, &c.& non tenemur expectare ſententiam, ſi poſſumus præuenire.

Hinc inter contrarias ſententias, *Io. Andr. & Hoſtienſis in cap.1.de cenſibus in 6.* dicentium, poſſe Subditum excipere contra Superiorem, notoriè criminoſum, & incorrigibilem, quod ratione malæ vitæ ipſius, non pertinet ad eum alios corrigere, & ſi ad vlteriora procedit, poteſt appellare, Maximè ſi ſit Canonum, & ſtatutorum contemptor, vt tenuit *Gloſ in cap Sacerdotes. 2 quæſt.7.* & alios, qui hoc negant, tenenda eſt media via, vt ſolum opponi poſſit crimen notorium, de quo antea fuerat condemnatus, & per quod redditus fuit infamis, ac conſequenter incapax iuriſdictionis *3.quæſt.7.c.1.& cap.infames.eod.Abb.in cap.deputati.num.4.de Iudicijs*, vel ſi ita contemnat canones, & ſtatuta, vt præſumeretur negare Eccleſiæ, & Religioni poteſtatem condendi Canones, & conſtitutiones, quia tunc potius dicendus eſſet hæreticus, vt *Abbas dictum Io Andr. & Gloſ interpretatur dicto cap. ſciſcitatus num.9.fine* in reliquis autem criminibus tenenda eſt ſententia *Gloſ.in 2.qu.8.2.* ſed ex poteſtate officij, vnde Chriſtus Dominus docuit nos ſeruare, & facere, quæ mali Sacerdotes docuerint, non quæ fecerint, *Matth.23.* pro quo *Tanbor. ſupra* citat.*cap. Sacerdotes 2.quæſtion.7.& capit. nonne 8. quæſtion.4.*

Quando poſſit ſubditus excipere in prælatum male viuentem.

Sed dices, qui elegerunt in Prouincialem, vel delegauerunt cauſam alicui, per collationem facultatis, deterſerunt maculam infamiæ.

Reſpondeo primo, macula infamię iuris extergi non poteſt, niſi per Papam, vel Principem, & apud nos per Generalem, *Io. Petrucius de Monte Sperello conſil.59.inter crimin Ziletti tom.2.num.6 Theſau.de pœnis par.1 cap.34.per totum*, apud quem alij multi, vbi remitti docet infamiam, vel per indulgentiam, & diſpenſationem Principis, rehabi itando Subditum, vel per diſpenſationem irregularitatis, incurſæ ob infamiam, vel per reuocationem ſententię, per quem condemnatus in integrum reſtituitur, Itaquè Capitulum eligens Prouin-

Infamię macula Per quos tergi poſſit.

nincialem, non poteſt abſtergere maculam infamiæ, quia non eſt Papa, nec Epiſcopus, nec Generalis, ſed corpus quoddam miſticum, habens tantum facultatem eligendi dignum, & infamia eſt vna ex præcipuis exceptionibus contra perſonam electam.

Reſpondeo ſecundo, eſtò, quod Generalis habens facultatem diſpenſandi præſit Capitulo, vel conſtituat Iudicem delegatum, non ſtatim infertur, quod diſpenſauerit, quia ſupponi prius debet ſcientia in Generali de inhabilitate promoti, & tunc dico ſi ſciebat diſpenſaſſe, dum commiſſionem dedit incapaci, reddens ipſum commiſſione capacem, quia ponens vnum ex contrarijs, cenſetur aliud contrarium ſibi incompoſſibile tollere, ſi poteſt, quia contraria ſimul eſſe non poſſunt, & mutuo ſe expellant, vt ex Logicis, & Philoſophicis patet, & conſtat ex *l. mutuis ff pro ſocio l. 1. C. de furtis. Menoch remed. 3. retinenda poſſeſ. num. 516, Surd. deciſ. 24. num. 10. & deciſ. 92. nu. 11.* & licet dicant *Abb. in proœmio Decretalium num. 6.* cum late relatis *ab Anton. Francho verb. ſalutatio. Syluest. verb. abſolutio. 3. quæſt. 2. num. 7. Innoc in cap. cum olim. de priuil.* quod etiamſi Papa aliquem ſalutet, vel oſculetur, participetque, cum excommunicato quoquo modo ſcienter, non tamen cenſetur abſoluere à cenſura, niſi illud declaret, vt in *cap. ſi aliquando forte. de ſent. excomm. & Clement. ſi Summus eodem.* quia inquit in dicto *cap. aliquando. Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam. vel etiam ſubreptionem, contingat huiuſmodi literas impetrare,* tamen infert *Abb. in dicto cap. aliquando. Ergo ſi ex certa ſcientia, & Papa intenderet abſoluere, valeret abſolutio*, probari autem hanc intentionem (inquit idem *Abbas*) ſi illud in literis declaret. Attamen probari etiam cenſeo, ſi illi committeret cauſam, quæ excommunicationi repugnaret, vt iudicare, conſecrare, &c. & in caſu noſtro, ſi Generalis ſciens, & prudens committit infami prælationem, cenſetur, abſtergere maculam infamiæ, quia prælatura eſt oppoſita infamiæ, de iure communi, nec poteſt ipſe, qui legibus ſubiacet, facere, vt excommunicatus iudicet, vel celebret, abſque incurſu pœnarum pro illis actibus, ſicut facere poſſet Papa, qui eſt ſuper omnes leges poſitiuas.

Ponens vnū ex contrarijs, tollit aliud.

Papa ſalutās aliquem an cenſeatur abſoluere à cenſura.

Difficultas quinta, An efficiatur infamis, quis ob fictam con-

Digitized by Google

confeſſionem, ſcilicet ob contumaciam, lata ſententia.

Reſpondeo negatiuè, quia cum ſimus in materia nimis odioſa, verba verificanda ſunt in caſu vero, & non ficto, & notatur in *l. eius, qui delatorem. ff. de iure fiſci, & in l. filius. ff de verb. oblig.*

In materia odioſa verba verificari debent in caſu vero non ficto

Difficultas ſexta, An ſit ab officio ſuſpendendus, qui eſt infamatus de graui delicto, etiam ſi delictum vltra infamiam probatum non ſit.

Reſpondeo affirmatiuè. cum *Gloſ. in cap. Præsbyter 2. quæſt. 5. Io. Andr. in cap. 1. de accuſat. in 6. Abb. in cap. & ſi Clerici, de iudic. num. 31. Innoc. in cap per inquiſitionem. de elect. Feder. de Senis conſ. 23. in 2. quæſt.* & non eſt ſermo de infamia iuris, ſed facti, cuius exemplum ponit idem *Federicus* ſupra, ſi quis Conuentus in iudicio de depoſito negauit illud cum iuramento, & poſtea probetur depoſitum, is in alio iudicio poteſt declarari periurus, & infamis, & priuari officio. & pendente cauſa, ſuſpendi. Sic etiam, ſi Superior committat ſcandalum, de enormi delicto, & apud probos, & prudentes infamatus grauiter ſit, etiam ſi delictum non probetur, pendente inquiſitione, poteſt, & debet ſuſpendi, & quia purgatio canonica nunc non ſolet indici, vt primitus fiebat ad tollendam infamiam, poterit ſic ſuſpenſus ab officio, manuteneri vſque ad nouam prouiſionem. Sic communiter Doctores in *cap. 2. & cap. inter ſollicitudines. de purgat. canon.* quam praxim appellat, *Abb. in fin. dicto num. 31. quotidianam, & in cap. inter de purg. canon. in Summario.* Adeſt Statutum Ordinis *cap. 8. §. 33. num. 3. Liberum erit Prouinciali, vbi priuatio ipſo facto ſit impoſita, Guardianum, vel Confeſſarium Monialium ſuſpendere, dummodo vltra tres menſes ſuſpenſio non differatur, ſed intra hoc ſpatium à Diffinitorio iudicetur*, in quo ſtatuto ſuſpenſio indicitur, verum limitata inter duas clauſulas, *vbi priuatio officij ipſo facto ſit impoſita*, & *vltra tres menſes non differatur* quare ijs non verificatis, non apparet locus ſuſpendendi officialem propter infamiam, quia hic caſus non eſt in ſtatutis compræhenſus. Veruntamen uerò hoc ſtatutum non reſpicit, niſi Prouincialem, cuius manus arctat, ne in officiales pro ſuo zelo inſiliat, non autem delegatos à Generali. Quod ſi dicas, numero ſequenti ſubiungit. *Idem omnino Prouinciarum Viſitatores obſeruare teneantur.* Reſpondetur id non referri ad ſuſpenſionem, ſed

Infamatus de graui delicto non adhuc probato, ſuſpendendus ab officio

ad priuationem, de qua immediatè ſupra, *Priuationis verò pœnam incurriſſe, ſine Diffinitorio declarare non poſſit*, quia nec Viſitator poteſt priuare Guardianos, niſi cum voto Diffinitorij ſicuti ipſemet Prouincialis, cum adiuncta declaratione practicæ criminalis. *tit. ſententia. pag.* 40. §. 5. *Vel ſi fuerit Viſitator cum conſilio, & voto peritorum, & grauium Patrum. Si Diffinitores ex vrgenti cauſa, neceſſum fuerit excludere*. Niſi enim vrgens cauſa, conſpirationis, aut partialitatis (puta quia procedendum eſſet contra Diffinitorium) adfuerit, Viſitator ſententiare ſine Diffinitorio non poterit. Et quod iſte ſit ſenſus literalis ſtatuti, patet ex alio ſtatuto *cap.* 8. §. 44. *num.* 8. dicente *intra tres menſes, quibus ſinitis nullum actum iuriſdictionis exercebit, viſitationem abſoluat*. Si ergo integra viſitatio vltra tres menſes durare non poteſt, quomodo viſitator, vel ſuſpendere, vel priuare Guardianum poterit, cum integri tres menſes huic iudicio ſufficere non poſſunt? dicente maximè ſtatuto citati *cap.* 8. *num.* 4. *Qui omnes* (id eſt tam Prouincialis, quàm Viſitator) *nullum in Capitulo vocalem priuare poſſint, ſed per mēſē antea diffinitiuè decernant, ſub pœna nullitatis*. cōceſſis igitur tribus menſibus integris ſuſpenſioni, & quarto poſt ſententiam, excluduntur Viſitatores, quorum iuriſdictio per ſolos tres Menſes extenditur. Ad hæc, ſtatutum loquitur de ijs delictis, quibus priuatio eſt poſita, ex hoc tamen non infertur, ergo non poteſt ſuſpendi ſcandaloſus, ſi delinquat in alio crimine, cui non ſit impoſita pœna priuationis. Concedit illud, non negat iſtud, quia *exceptio firmat regulam in contrarium*. non in diſparata, & non contraria *l. qu. ſitum* §. *denique ff de fundo inſtructo. Gloſ. in rubr. de regul. iur. in* 6. Tunc enim alia declaratio dari poteſt, quæ eludit regulam *Federic. de Senis conſ.* 233. & non extenditur ad non comprehenſa in regula, & de genere regulæ *Rom. conſ.* 498. *fin. &* 107. *colum.* 2. non eſt autem comprehenſum in hac diſpoſitione, liceat Prouinciali ſuſpendere Guardianum in ijs caſibus, in quibus eſt impoſita priuatio officij ipſo facto, ergo non licet ſuſpendere in alijs caſibus, qui peiores ſunt: non valet illatio, quia non dicitur in ſtatuto, *in illis tantum*. Præterquam quod diſpoſitio ſe tenet non ex parte ſuſpenſionis, ſed ex parte dilationis illius, quia ante hoc ſtatutum ſuſpendebant ab officio ſine reſtrictione trium menſium, ad cuius compeſcentiam, limitata eſt talis dila-

Exceptio firmat regulam in contrarium.

dilatio. & quia indiſcriminatim ſuſpendebant ob quemcũquẽ exceſſum, vt ordo hanc libidinem compeſceret, illam reſtrinxit ad delicta, quæ officij priuationem important ipſo facto. Super quo obiter notandum eſt, delicta, quæ in ſtatutis fulminatam priuationem non habent, non poſſe per ſuſpenſionem emendari, niſi caſus adeo enormis eſſet, vt ex iure communi mereretur priuationem officij. Quia (vt coronidem huic difficultati appingam) in practica noſtra criminali *tit. de applicatione pœnarum §. penultimo fol.* 14. dicitur *Has pœnas enumeraſſe ſuffiriat, alias videre poterit Iudex in ſtatutis generalibus; prout ratio ſuaſerit elicere*. patet igitur noſtris iudicibus aditus ampliſſimus ad punitiones, & ſuſpenſiones ab officijs, depoſcentibus meritis.

Difficultas Quarta An pœnæ genus infamet, puta Carcer, tortura, fuſtigatio, triremes.

Reſpondeo, caſus accidit, vt quidam ſæcularis Italus, qui ſe ad ſacros Ordines promoueri fecit cum ementitis dimiſſorijs in Gallia, antequam Ordines exercuiſſet, per quandam Ciuitatẽ Italię tranſiens (debaccante tunc temporis epidimia, quam ſpargere aliquos nebulones, & vagabundos, rumor erat) captus, cum falſis patentibus, Romam deſtinatus, ac in Tribunali S. Officij iudicatus, ad triremes mittitur. è quibus tempeſtate iactatis, diuino auxilio liber euaſit. Romam reuertitur, eidem S. Tribunali ſponte ſe ſiſtit, miſericordiam rogat, conceditur, at nunquam potuit à ſuſpenſione ob furtiuam ordinationem contracta, liberari, illo ſibi repugnante principio, *Quod à triremibus ad altare non datur regreſſus*, pœnæ illius genere infamiam irrogante. Rogatus ad fauorem iſtius miſeri, & mihi noti, ſcribere in S. Pœnitentiaria Lateranenſi cenſui in hunc, qui ſequitur modum.

Salua, quam Sancto Tribunali ex corde profiteor, reuerentia & ſpeciali aliquo Sanctiſſimi mandato, quod mihi ignotum eſt, & cui ſtandum eſſe confiteor. Non apparet, qua via hoc delictum ad S. Inquiſitionem pertineat. Nam quoad fictas dimiſſorias, tam iure antiquo, quam nouo, ad proprium Ordinarium, cui illata eſt iniuria, ſpectat, *cap. Lugdunenſis 9. quæſt. 2. & cap. eos, qui de tempor. ordin. in 6. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5 ſeſſ.* 14. *capit. 2. ſeſſion. 23. cap. 8. de reform. Pius 2. Cum Sacrorum*, ibi, Fictè romotus ſuo ordinario ſiſtendus.

Ordinamus, quod omnes, & ſinguli. qui abſque legitima diſpenſatione canonica, aut legitima licentia, ſiue extra tempora, à iure ſtatuta. ſiue ante legitimam ætatem, vel abſque dimiſſorijs literis ordinati fuerint, à ſuorum Ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint. *Pius item* 5. Romanus. *Pontifex*. *Clemens* 8. *Romanum Pontificem decet*, qui reducit conſtitutionem Sixti V. *Sanctum*, *& ſalutare*, ad terminos iuris, & Conſtitutionis *Pij* 2. Ad ſummum iſte caſus, ratione ſuſpenſionis, ad Summum Pontificem ſpectat, vt ex *Pio Secundo*, *& Vrbano Octauo Secretis*. apparet, & ex altera parte, cum Inquiſitores manus extendere non poſſint extra caſus ſibi conceſſos, quos *Directorium Inquiſitorum* cum Bullis Apoſtolicis in fine recenſet, & inter ipſos furtiua promotio non reperiatur, qui ad fidem non pertinet, non videtur condemnatus à Iudice competente, & non eſt Iudex, qui mandati limites excedit. *Socin. in l. à Diuo Pio. §. ſententiam* Roma. *nu.* 16. *ff. de re iudic.* *Viuius lib.* 1. *opin.* 177. *Clarus quæſt.* 39. caret igitur iuriſdictione, & quod agit, non valet *Curtius Iun. conſ.* 124. *num* 6. qui de communi teſtatur, *Io. Andr. in cap. cum ſit generale, de for. compet. Angelus conſ.* 6. *&* 27. *Alex. in* 4 *volum. conſ.* 32. *Aretin. conſ.* 64 *Felin. in cap. licet cauſam de probat*]. Iuriſdictio enim conceſſa ad certas cauſas non poteſt prorogari ad diuerſas, & diſſimiles, *Abb. in cap. cæterum. de Iudic.* Condemnatio igitur non eſt a Iudice competente.

Iudex nō eſt qui mandati limites excedit.

Malè promotus ſuſpēditur.

Delictum hoc pœna triremium non videtur punibile, quia pœna ſtatuta in iure eſt ſuſpenſionis, reſeruatæ ſuo ordinario, vel Sedi Apoſtolicæ, vt dictum eſt. Pœnæ ſunt molliendæ, *l. interpretatione ff. de pœnis l. factum. §. in pænalibus ff. de regul. iur. cap. in pœnis eod. in* 6. Nec pœna imponi debet vbi à iure non imponitur. *Gloſ. celebris in cap. vltimo. verb. exiui. de iure patron.* Decius *conſ.* 19. *num.* 3. *Iaſon. in l. illam*. *C. de collat. num.* 12. Et plures pœnæ non ſunt imponendæ pro eodem delicto, *l. Senatus*. *ff. de accuſat. l. quod Senatus*. *ff. de iniur. capit. at ſi Clerici. de Iudic.* Non enim *conſurgere debet duplex tribulatio*. [*Naum.* 1. eò, vel maximè in Tribunali tam pio, in quo Miſericordia ſuper exaltat iudicium. *Penna Schol.* 27. *in* 3. *par. Director. num.* 100. Triremium igitur pondus ſuſpenſioni ſuper additum, nimis deprimit.

An

An quia ſuſpectus de hæreſi, & contemptu Sacri Ordinis? Sed hoc non probatur, nec fuit, quia per aliquot annos ab omnibus ſuſceptis ordinibus abſtinuit, vt etiam nunc de facto, etiamſi a S. Pœnitentiariæ prætorio, in foro conſcientiæ habilitatus fuiſſet, prius quam detegeretur. Contemptus igitur formalis nullus fuit, materialis autem, qui in omnibus peccatis reperitur, Leuit. 6. *Si ſpreueritis leges meas, & iudicia mea contempſeritis*. Luc. 10. *qui vos ſpernit, me ſpernit*, ad S. Officium non ſpectat, quia ſic omnia peccata huc pertinerent. Eo vel maximè, cum non omnia peccata contemptum concipiant, ſed pluries ex odio, concupiſcentia, &c. *S. Thom. 2.2. queſt. 186 art. 9. ad 3. & queſt. 105. artic. 1. ad 1. & artic. 2. ad 9. & quæſtion. 104. articul. 2.* Cum Caietan. *Alphonſus de Caſtro de poteſt. legis penit cap. 1. docum. 6. Couarr. variar. tom. 1, de ſent. excomm. 1 par. §. 7. num. 6. Gerſon. lectione 5. de vita animæ.* Adrian. *quodlib. 6. artic. 2.* & alij. In quem ſenſum loquitur, *cap. ſi qui ſunt. diſtin. 81. Peccatum paganitatis incurrit quiſquis, dum Chriſtianum ſe eſſe aſſerit, Sedi Apoſtolicæ obedire contemnit*. Contemnit autem, qui legem Papæ præcipientis non ſeruat. *Gloſ. in cap. quis autem. diſtin. 10. & primo Reg. 15. quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere.* Hæc enim omnia de materiali contemptu accipienda ſunt, quæ ad S. Officium non ſpectat.

Non omnia peccata ſűt ex contẽpta

Contemnere ſedem Apoſtolicam, eſt illi non obedire,

De pœna Triremium infra. Certum eſt eam infamare, quia cum ſucceſſerit deportationi ad metalla, vtiquè infamat, & infamia à ſuſceptis, & à ſuſcipiendis ordinibus arcet. *Abb. in cap. licet beli. de Simon num. 19. & in cap. inter dilectos de exceſ. Prælat. num. 8. l. infamis. C. de Decur. lib. 10. Henriquez in ſum. lib. 14. cap. 5. §. 3. Penna in l. infamia eod. verſ. Item infamia impedit.*

Triremium pœna Infamat.

Verum (vt ad rem noſtram redeamus, non infamant Triremes, niſi quando dantur ob delictum infamans. *Camapnilis diuerſor. iur. Canon. Rub. 11. cap. 18. num. 9.* quia non infamat pœna, ſed culpa *cap. infames 3. qu. ſt. 7. § porro*. Nam ſola pœna non infamat, niſi culpa præceſſerit. *l. nullam. l. fuſtibus. C. ex quibus cauſis infamia irrogatur. l. ictus fuſtium. ff. de his, qui not. infam. vbi Marcellus Ictus fuſtium infamiam non impertat, ſed cauſa, ſi ea fuit, quæ damnato in-*

Si ŏb delictum infamans irrogetur.

famiam irrogaret, fuit deciſum in vna Bononienſi *prima Iunij* 1551, *in Rota, relata à Caputaquenſi deciſ.*90. in qua requiritur ſententia de crimine famoſo, hoc autem, de quo ſcribimus, tale non eſt, vt videre eſt, in *l.1.ff.de his qui not infam: & cap.infames 6.quaſt.1. Gloſ. & Doctores in cap. ſuper his. de pœnis. Bart.in l.infamem.ff.de pub.iudic. Specul.in tit.de ſentent. prolat.§.quid de iſtis.*

Infamiæ pœna non debet extendi

Et cum pœna infamiæ ſit grauiſſima, extẽdi non debuit. *cap. odia. de regul.iur. in 6.* & cum in iure non reperiatur, & furtiua promotio non infamet, ſequitur, hinc abeſſe infamiam iuris, & facti, præter quam alia non aſſignatur, dicto *cap. infames.3 quaſt.7.vbi Gloſ.& cap.ipſi Apoſtoli.2.quaſt.7.vbi Doctores*, & conſequenter debuiſſe dari regreſſum in hoc caſu à Triremibus ad altare.

Stylus Curiæ non facit ius

Sed repugnat Stylus Curiæ. At hic non facit ius, ſed conſiſtit in facto, & interpretandus eſt, vera cauſa ſubſiſtente, quæ merito ad Triremes condemnauit. Hinc nec Petrus Cruce, nec Paulus Virgis infames redditi ſunt, quia cauſa mali non ſuberat. An potuerit ad Triremes damnari, & infamis declarari; dicemus infra. Ita &c. ſaluo &c.

Quæſtio tertia, Cur in ſtatutis contra ſolos Calumniatores irrogetur infamia, cum tamen reperiantur in illis adnotata grauiora delicta?

Calũniatores tunc infames, & cur.

Reſpondeo, proceditur contra Calumniatores ex præſcripto ſacrarum, & ciuilium ſanctionum, quæ infamia Calumniatores adſpergunt. Nam *cap.10.quia iuxta canonicas. 5.quaſt. 6.* dicitur *Quia criminen, quod Diacono probare non potuit, tanquam re vera infamis, meruit verberibus caſtigari*, & prius dixerat, *qui calumniam illatam non probat, &c.* idem *cap.1. & 2.de Calumniatoribus. l. qui vero.C.de Calumniator. ſi calumniæ non damnetur, detrimentum exiſtimationis non patitur. & l.noſtris C.eod. Ideo calumnioſiſſimum caput, & perſonam iudicio irritæ delationis infamiæ ſupplicium ſequatur.* & ratione quidem, quia cum calumniari ſit aliquem infamia adſpergere, quia per mendacium de non vero delicto infamat, iuſtum eſt, vt calumniator infamis euadat. *Quiſquis enim crimen intendit* (inquit *l.finalis C.de Calumniat.*) *non impunitam fore noueris, licentiam mentiendi, cum Calumniatores ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplici.* relatum *cap. quiſquis ille 2.quaſt.8. & capit.*

qui

qui crimen. eod. & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam quam intulerat ipſe patiatur. & cap. 1. quaſt. 6. omnis, qui alijs falſa intulerit puniatur, & pro falſitate feret infamiam, & c. 2. Qui calumniam non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus vtiquè ſuſtineret, & 2. quaſt. 3. cap. ſi quis. c. calumniator. cap. Paulum. Itaque infamia in Calumniatores adſperſa continet duas pœnas, & illam, quæ imponeretur accuſato, quæ propriè dicitur pœna talionis, & infamia, quæ eſt boni nominis obſcuratio. Alia autem delicta, & ſi grauiora, & infamiam inferentia, non puniuntur infamia explicitè, ſed vel carceratione, vel fuſtigatione, quia hæc non impugnāt directè famam proximi, ſ. d. vel bona, vel vitam, vel aliud quidpiam, præter famam, ideò alijs pœnis coercentur directè, indirectè autem, infamia.

Quæſtio quarta, Quomodo irrogari debeat infamia, per ſententiam.

Reſpondeo breuiter, ſicuti ſententiantur pœnis canonicis reliqua delicta, in pœnam priuationis, depoſitionis, &c. ita etiam infamiæ. Conſtito ſcilicet, quod accuſator in accuſatione defecerit, & animo calumniandi detulerit, tunc deducendum erit in ſententiam, quod *quia delator non probauit, & calumniam intentauit in fratrem, perpetua notatur infamia, & perpetuò declaratur infamis*. & hoc eſt, quod ſtatutum ait, *Calumniatores perpetua notentur infamia*. Porro verbum *notari* proprium eſt huius pœnæ, quæ veluti, quoddam ſignum inuritur per quod à cæteris diſtinguantur infamis. vnde *in l. 1. & 2. ff. de his, qui notantur infamia. & l. 28. ff. de liber. & poſth. nota* idem eſt, ac infamia, ignominia, & probrum, hinc diſfert *notare, & ordine mouere*, quia ob leuiores cauſas cenſores ordine mouebant, grauioribus autem pollutos ſceleribus, notabant. *Liuius lib* 14. & 42. ductumquè eſt ſignificatum à notis, quæ ſeruis fugitiuis inurebantur. Quas Græci Stigmata appellant, ob quas ab alijs dignoſcebantur. *Cic. 2. de officijs Plin. in Panegyrico. Valer lib. 6. cap. 8. l. 3. C. de fabricenſibus. lib. 12. Sueton. in Calig. cap.* 27. quos ſic notatos Plautus *literatos* appellat, ſimili ratione, notamus infamia, ſigno nimirum quodam euidenti, quantum auribus, & intellectu percipitur, quo tales calumniatores inter cæteros dignoſcantur, ſed aliquæ difficultates examinandæ ſunt.

Infamia irrogatur per ſententiam.

Nota, & infamia idem ſunt.

Prima difficultas, An declarandus ſit infamis calumniator ex ſolo proceſſu accuſatorio, per quem (non probato delicto reus abſoluitur, itaque vnico contextu dicatur, *Abſoluimus accuſatum, & in pœnam infamia condemnamus accuſatorem, quia calumniatus eſt*. An vero debeat inſtitui alius proceſſus, & ſententia diſtincta.

Reſpondeo, habemus Aphoriſmum in noſtra praxi Criminali *tit ſententia* 3. in hæc verba *Si proceſſus defenſiuus euacuauit proceſſum offenſiuum, aſſignare debet Iudex terminum Accuſatori in eodem proceſſu ad allegandum, quare non debeat de calumnia condemnari, quod ſi non probauerit, pœna talionis erit puniendus*. Accuſator enim, eo ipſo, quod ſuam accuſationem non probat, præſumitur calumniari. *Gloſ in capit.* 1. *verb. Calumniandi. de Calumnia. Apoſtillator ad Angelum de malefic. verſ. & ad querelam. poſt num.* 7. *Abb in c. Calumniam de pœnis num.* 2. qui duo de communi teſtantur *Diaz in praxi cap* 68. *num.* 4. & quos ipſe citat, & alij multi in hunc ſenſum ſcribentes, quos citat, & ſequitur *Clar quaſt.* 62. *à num.* 6. qui tamen eximendos cenſet eos, qui accuſauerunt ex officio, vt Tutores, vel ob immenſum dolorem, vt mater ob occiſionem filij, *l. mater C. de calumniatoribus*. Vel propter atrocitatem criminis, vt hæreſis, læſæ maieſtatis. Verum inter Regulares has exceptiones non admitterem, tum ex doctrina quadam communi, quam ex *num* 7 ex multis adfert *Clarus*, non valere ſcilicet, has excuſationes, quando accuſatori daretur iuramentum calumniæ, & moneretur de pœna talionis, quando non probaſſet, quia tunc ſciens, & prudens committit ſe legibus ſeueræ probationis. In ſtatutis autem Seraphicis, & in practica criminali diſponitur. *Nullus, ſub pœna talionis accuſare poſſit de crimine, quod per Teſtes idoneos probare non valet Nullius accuſatio recipienda eſt, niſi prius iuret ſe malo zelo ad accuſandum non moueri: & ad probandum ſe obliget ſub pœna talionis. Quod ſi ex inaduertentia, vel ignorantia Iudicis non fiat, debet declarari, quemlibet accuſatorem à pœnam talionis obligari*. ita in practica Crimin. *tit accuſatio fol* 16. & 17. *Clar. quaſt.* 12 *num.* 19. vbi probat non eſſe neceſſariam inſcriptionem, quia pœna talionis ſubintelligitur ex legis diſpoſitione. Tum quia, licet excepterata delicta priuilegiata ſint quoad accuſationem, vt etiam ab ijs, qui accuſare non poſſunt, deportari

Accuſator non probás eſt calumniator.

tari

tari valeant; attamen, cum maior calumnia intentetur ob maiores accuſationes, æquum eſt, vt etiam in his accuſator pœnam talionis ſubeat, ne infamandi, & calumniandi aditus relinquatur, vbi maximè præcludendus venit. Ponit optimam cautelam *Clarus in fin. numeri ſeptimi* ad concludendum accuſatorem de calumnia. Interrogando, ſcilicet illum, poſt adductas ab ipſo probationes; An velit vti querela, & probationibus ſuper inde factis, & ſi reſpondeat velle, tunc ſine dubio tanquam falſus, & ſciens, puniri poterit, bona cautela, ſed non neceſſaria, quia ex vi porrectæ accuſationis iam eſt in obligatione pœnæ talionis, etiam ſi nulla alia admonitio præmittatur. Quinimò accidere poterit, vt Iudex, vel Notarius ipſum præmonuerit, de inualidis probationibus, ac de pœna, quæ illum expectat: hoc autem eſt genus quoddam calumniæ, quæ tergiuerſatio appellatur, vt retulimus ſupra *quæſt. 2. Reſpondeo 3.*

Ex quo miror laudaſſe *Leonem Zambellum in cap. 8 ſuarum regularum iuris num.* 4. aſtutiam accuſatorum, qui in libello accuſationis apponunt *illas ſalutares clauſulas, non ſe adſtringendo, &c. & ſuper quibus, &c. quæ ſaluant, & ſuſtinent accuſationem, & proceſſum, etiam ſi non ſit probata qualitas in accuſatione deducta, &c.* miror (inquam) quia iſta eſt captioſa accuſatio, cum ſit re accuſator, ſed re non vult ſe obligare ad probandum. Et miſcet accuſationem cum denunciatione, & inquiſitione. Quidquid faciant Tribunalia ſæcularium, vt plurimum corrupta, & lucrum ſectantia, quibus ſufficit delictorum notitia, etiam per ſecretos delatores. Leo Zambellus excitatur.

Difficultas ſecunda, An accuſator puniri debeat, quod non probauerit, ex malitia Teſtium?

Reſpondet ſupradictus *Zambellus in fine numeri* 4. Non debere puniri, ſed abſolui. Maximè ſi bona fide accuſaſſet, & citat *S. Thom. 2. 2. quæſt. 68. art. 4. ad* 1. Attamen affirmatiuè reſpondendum eſt, quia licet inter multas cauſas, ob quas calumniator à pœnis abſoluitur, citatas, & examinatas à *Iacobo Menochio centur. 4 lib. 2. de arbitr. Iudic.* reponatur fama, quia ſcilicet erat fama inter fide dignos, talem peccaſſe, vt refert, & ſequitur *Clar. dicta quæſt. 62. num. 8.* attamen, niſi hanc famam probet, vel malitiam Teſtium in iudicio deducat, nihil illi proderit bona fides, quæ tantum à reatu interiori poterit Accuſator non probãs ex malitia teſtium etiã puniendus eſt.

Digitized by Google

nincialem, non poteſt abſtergere maculam infamiæ, quia non eſt Papa, nec Epiſcopus, nec Generalis, ſed corpus quoddam miſticum, habens tantum facultatem eligendi dignum, & infamia eſt vna ex pręcipuis exceptionibus contra perſonam electam.

Reſpondeo ſecundo, eſtò, quod Generalis habens facultatem diſpenſandi præſit Capitulo, vel conſtituat Iudicem delegatum, non ſtatim infertur, quod diſpenſauerit, quia ſupponi prius debet ſcientia in Generali de inhabilitate promoti, & tunc dico ſi ſciebat diſpenſaſſe, dum commiſſionem dedit incapaci, reddens ipſum commiſſione capacem, quia ponens vnum ex contrarijs, cenſetur aliud contrarium ſibi incompoſſibile tollere, ſi poteſt, quia contraria ſimul eſſe non poſſunt, & mutuo ſe expellunt, vt ex Logicis, & Philoſophicis patet, & conſtat ex *l. mutuis ff pro ſocio l. 1. C. de furtis. Menoch remed. 3. retinenda poſſeſ. num. 516, Surd. deciſ. 24. num. 10. & deciſ. 92. nu. 11.* & licet dicant *Abb. in proœmio Decretalium num. 6.* cum late relatis *ab Anton. Francho verb. ſalutatio. Syluest. verb. abſolutio. 3. quæſt. 2 num. 7. Innoc in cap. cum olim. de priuil.* quod etiamſi Papa aliquem ſalutet, vel oſculetur, participetque, cum excommunicato quoquomodo ſcienter, non tamen cenſetur abſoluere à cenſura, niſi illud declaret, vt in *cap. ſi aliquando forte. de ſent. excomm. & Clement. ſi Summus eodem.* quia inquit in dicto *cap. aliquando. Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam. vel etiam ſubreptionem, contingat huiuſmodi literas impetrare,* tamen infert *Abb. in dicto cap. aliquando. Ergo ſi ex certa ſcientia, & Papa intenderet abſoluere, valeret abſolutio*, probari autem hanc intentionem (inquit idem *Abbas*) ſi illud in literis declaret. Attamen probari etiam cenſeo, ſi illi committeret cauſam, quæ excommunicationi repugnaret, vt iudicare, conſecrare, &c. & in caſu noſtro, ſi Generalis ſciens, & prudens committit infami prælationem, cenſetur, abſtergere maculam infamiæ, quia prælatura eſt oppoſita infamiæ, de iure communi, nec poteſt ipſe, qui legibus ſubiacet, facere, vt excommunicatus iudicet, vel celebret, abſque incurſu pœnarum pro illis actibus, ſicut facere poſſet Papa, qui eſt ſuper omnes leges poſitiuas.

Ponens vnũ ex contrarijs, tollit aliud.

Papa ſalutãs aliquem an cenſeatur abſoluere à cenſura.

Difficultas quinta, An efficiatur infamis, quis ob fictam con-

confeſſionem, ſcilicet ob contumaciam, lata ſententia.

Reſpondeo negatiuè, quia cum ſimus in materia nimis odioſa, verba verificanda ſunt in caſu vero, & non ficto, & notatur in *l. eius, qui delatorem. ff. de iure fiſci, & in l. filius. ff de verb. oblig.*

In materia odioſa verba verificari debent in caſu vero non ficto

Difficultas ſexta, An ſit ab officio ſuſpendendus, qui eſt infamatus de graui delicto, etiam ſi delictum vltra infamiam probatum non ſit.

Reſpondeo affirmatiuè. cum *Gloſ. in cap. Præsbyter 2. quæſt. 5. Io. Andr. in cap. 1. de accuſat. in 6. Abb. in cap. & ſi Clerici, de iudic. num. 31. Innoc. in cap per inquiſitionem. de elect. Feder. de Senis conſ. 23. in 2. quæſt.* & non eſt ſermo de infamia iuris, ſed facti, cuius exemplum ponit idem *Federicus* ſupra, ſi quis Conuentus in iudicio de depoſito negauit illud cum iuramento, & poſtea probetur depoſitum, is in alio iudicio poteſt declarari periurus, & infamis, & priuari officio. & pendente cauſa, ſuſpendi. Sic etiam, ſi Superior committat ſcandalum, de enormi delicto, & apud probos, & prudentes infamatus grauiter ſit, etiam ſi delictum non probetur, pendente inquiſitione, poteſt, & debet ſuſpendi. & quia purgatio canonica nunc non ſolet indici, vt primitus fiebat ad tollendam infamiam, poterit ſic ſuſpenſus ab officio, manuteneri vſque ad nouam prouiſionem. Sic communiter Doctores in *cap. 2. & cap. inter ſollicitudines. de purgat. canon.* quam praxim appellat, *Abb. in fin. dicto num. 31. quotidianam, & in cap. inter de purg. canon. in Summario*. Adeſt Statutum Ordinis *cap. 8. §. 33. num. 3. Liberum erit Prouinciali, vbi priuatio ipſo facto ſit impoſita, Guardianum, vel Confeſſarium Monialium ſuſpendere, dummodo vltra tres menſes ſuſpenſio non differatur, ſed intra hoc ſpatium à Diffinitorio iudicetur*, in quo ſtatuto ſuſpenſio indicitur, verum limitata inter duas clauſulas, *vbi priuatio officij ipſo facto ſit impoſita*, & *vltra tres menſes non differatur* quare ijs non verificatis, non apparet locus ſuſpendendi officialem propter infamiam, quia hic caſus non eſt in ſtatutis compræhenſus. Verumenimuerò hoc ſtatutum non reſpicit, niſi Prouincialem, cuius manus arctat, ne in officiales pro ſuo zelo inſiliat, non autem delegatos à Generali. Quod ſi dicas, numero ſequenti ſubiungit. *Idem omnino Prouinciarum Viſitatores obſeruare teneantur*. Reſpondetur id non referri ad ſuſpenſionem, ſed

Infamatus de graui delicto non adhuc probato, ſuſpendendus ab officio

ad

Digitized by Google

ad priuationem, de qua immediatè ſupra, *Priuationis verò pœnam incurriſſe, ſine Diffinitorio declarare non poſſit*, quia nec Viſitator poteſt priuare Guardianos, niſi cum voto Diffinitorij ſicuti ipſemet Prouincialis, cum adiuncta declaratione practicæ criminalis. *tit. ſententia. pag.* 40. §. 5. *Vel ſi fuerit Viſitator cum conſilio, & voto peritorum, & grauium Patrum. Si Diffinitores ex vrgenti cauſa, neceſſum fuerit excludere*. Niſi enim vrgens cauſa, conſpirationis, aut partialitatis (puta quia procedendum eſſet contra Diffinitorium) adfuerit, Viſitator ſententiare ſine Diffinitorio non poterit. Et quod iſte ſit ſenſus literalis ſtatuti, patet ex alio ſtatuto *cap.* 8. §. 44. *num.* 8. dicente *intra tres menſes, quibus finitis nullum actum iuriſdictionis exercebit, viſitationem abſoluat*. Si ergo integra viſitatio vltra tres menſes durare non poteſt, quomodo viſitator, vel ſuſpendere, vel priuare Guardianum poterit, cum integri tres menſes huic iudicio ſufficere non poſſunt? dicente maximè ſtatuto citati *cap.* 8. *num.* 4. *Qui omnes* (id eſt tam Prouincialis, quàm Viſitator) *nullum in Capitulo vocalem priuare poſſint, ſed per mẽſẽ antea diffinitiuè decernant, ſub pœna nullitatis*. cõceſſis igitur tribus menſibus integris ſuſpenſioni, & quarto poſt ſententiam, excluduntur Viſitatores, quorum iuriſdictio per ſolos tres Menſes extenditur. Ad hæc, ſtatutum loquitur de ijs delictis, quibus priuatio eſt poſita, ex hoc tamen non infertur, ergo non poteſt ſuſpendi ſcandaloſus, ſi delinquat in aliquo crimine, cui non ſit impoſita pœna priuationis. Concedis illud, non negat iſtud, quia *exceptio firmat regulam in contrarium*. non in diſparata, & non contraria *l. quæſitum* §. *denique ff. de fundo inſtructo. Gloſ. in rubr. de regul. iur. in* 6. Tunc enim alia declaratio dari poteſt, quæ eludit regulam *Federic. de Senis conſ.* 233. & non extenditur ad non compræhenſa in regula, & de genere regulæ *Rom. conſ.* 498. *fin. &* 107. *colum.* 2. non eſt autem compræhenſum in hac diſpoſitione, liceat Prouinciali ſuſpendere Guardianum in ijs caſibus, in quibus eſt impoſita priuatio officij ipſo facto, ergo non licet ſuſpendere in alijs caſibus, qui peiores ſunt: non valet illatio, quia non dicitur in ſtatuto, *in illis tantum* Prætęrquam quod diſpoſitio ſe tenet non ex parte ſuſpenſionis, ſed ex parte dilationis illius, quia ante hoc ſtatutum ſuſpendebant ab officio ſine reſtrictione trium menſium, ad cuius compeſcentiam, limitata eſt talis dila-

Exceptio firmat regulam in contrarium.

dſtatio. & quia indiſcriminatim ſuſpendebant ob quemcũque exceſſum, vt ordo hanc libidinem compeſceret, illam reſtrinxit ad delicta, quæ officij priuationem important ipſo facto. Super quo obiter notandum eſt, delicta, quæ in ſtatutis fulminatam priuationem non habent, non poſſe per ſuſpenſionem emendari, niſi caſus adeo enormis eſſet, vt ex iure communi mereretur priuationem officij. Quia (vt coronidem huic difficultati appingam) in practica noſtra criminali *tit. de applicatione pœnarum §. penultimo fol.* 14. dicitur *Has pœnas enumeraſſe ſuffiriat, alias videre poterit Iudex in ſtatutis generalibus; prout ratio ſuaſerit elicere*. patet igitur noſtris iudicibus aditus ampliſſimus ad punitiones, & ſuſpenſiones ab officijs, depoſcentibus meritis.

Difficultas Quarta An pœnæ genus infamet, puta Carcer, tortura, fuſtigatio, triremes.

Reſpondeo, caſus accidit, vt quidam ſæcularis Italus, qui ſe ad ſacros Ordines promoueri fecit cum ementitis dimiſſorijs in Gallia, antequam Ordines exercuiſſet, per quandam Ciuitatẽ Italię tranſiens (debaccante tunc temporis epidimia, quam ſpargere aliquos nebulones, & vagabundos, rumor erat) captus, cum falſis patentibus, Romam deſtinatus, ac in Tribunali S. Officij iudicatus, ad triremes mittitur. è quibus tempeſtate iactatis, diuino auxilio liber euaſit. Romam reuertitur, eidem S. Tribunali ſponte ſe ſiſtit, miſericordiam rogat, conceditur, at nunquam potuit à ſuſpenſione ob furtiuam ordinationem contracta, liberari, illo ſibi repugnante principio, *Quod à triremibus ad altare non datur regreſſus*, pœnæ illius genere infamiam irrogante. Rogatus ad fauorem iſtius miſeri, & mihi noti, ſcribere in S. Pœnitentiaria Lateranenſi cenſui in hunc, qui ſequitur modum.

Salua, quam Sancto Tribunali ex corde profiteor, reuerentia & ſpeciali aliquo Sanctiſſimi mandato, quod mihi ignotum eſt, & cui ſtandum eſſe confiteor. Non apparet, qua via hoc delictum ad S. Inquiſitionem pertineat. Nam quoad fictas dimiſſorias, tam iure antiquo, quàm nouo, ad proprium Ordinarium, cui illata eſt iniuria, ſpectat, *cap. Lugdunenſis 9. quæſt. 2. & cap. eos, qui de tempor. ordin. in 6. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5 ſeſſ.* 14. *capit. 2. ſeſſion. 23. cap. 8. de reform. Pius 2. Cum Sacrorum*, ibi, Fictè promotus ſuo ordinario ſiſtendus.

Ordinamus, quod omnes, & ſinguli. qui abſque legitima diſpenſatione canonica, aut legitima licentia, ſiue extra tempora, à iure ſtatuta. ſiue ante legitimam ætatem, vel abſque dimiſſorijs literis ordinati fuerint, à ſuorum Ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint. Pius item 5. Romanus *Pontifex. Clemens* 8. *Romanum Pontificem decet*, qui reducit conſtitutionem Sixti V. *Sanctum, & ſalutare*, ad terminos iuris, & Conſtitutionis *Pij* 2. Ad ſumnium iſte caſus, ratione ſuſpenſionis, ad Summum Pontificem ſpectat, vt ex *Pio Secundo, & Vrbano Octauo* Secretis. apparet, & ex altera parte, cum Inquiſitores manus extendere non poſſint extra caſus ſibi conceſſos, quos *Directorium Inquiſitorum* cum Bullis Apoſtolicis in fine recenſet, & inter ipſos furtiua promotio non reperiatur, qui ad fidem non pertinet, non videtur condemnatus à Iudice competente, & non eſt Iudex, qui mandati limites excedit. *Socin. in l. à Diuo Pio. §. ſententiam Roma. nn.* 16. *ff. de re iudic. Viuius lib.* 1. *opin.* 177. *Clarus quæſt.* 39. caret igitur iuriſdictione, & quod agit, non valet *Curtius Iun. conſ.* 124. *num* 6. qui de communi teſtatur, *Io. Andr. in cap. cum ſit generale, de for. compet. Angelus conſ.* 6. *&* 27. *Alex. in* 4 *volum. conſ.* 32. *Aretin. conſ.* 64 *Felin. in cap. licet cauſam de probat*]. Iuriſdictio enim conceſſa ad certas cauſas non poteſt prorogari ad diuerſas, & diſſimiles, *Abb. in cap. cæterum. de Iudic.* Condemnatio igitur non eſt a Iudice competente.

Iudex nō eſt qui mandati limites excedit.

Malè promotus ſuſpēditur.

Delictum hoc pœna triremium non videtur punibile, quia pœna ſtatuta in iure eſt ſuſpenſionis, reſeruatæ ſuo ordinario, vel Sedi Apoſtolicæ, vt dictum eſt. Pœnæ ſunt molliendæ, *l. interpretatione. ff. de pœnis. l. factum. §. in pœnalibus ff. de regul. iur. cap. in pœnis eod. in* 6. Nec pœna imponi debet vbi à iure non imponitur. *Gloſ. celebris in cap. vltimo. verb. exiui. de iure patron.* Decius *conſ.* 19. *num.* 3. *Iaſon. in l. illam. C. de collat. num.* 12. Et plures pœnæ non ſunt imponendæ pro eodem delicto, *l. Senatus. ff. de accuſat. l. quod Senatus. ff. de iniur. capit. at ſi Clerici. de Iudic.* Non enim *conſurgere debet duplex tribulatio.* [*Naum* 1. eò, vel maximè in Tribunali tam pio, in quo Miſericordia ſuper exaltat iudicium. *Penna Schol.* 27. *in* 3. *par. Director. num.* 100. Triremium igitur pondus ſuſpenſioni ſuper additum, nimis deprimit.

An

An quia ſuſpectus de hæreſi, & contemptu Sacri Ordinis? Sed hoc non probatur, nec fuit; quia per aliquot annos ab omnibus ſuſceptis ordinibus abſtinuit, vt etiam nunc de facto, etiamſi à S. Pœnitentiariæ prætorio, in foro conſcientiæ habilitatus fuiſſet, prius quam detegeretur. Contemptus igitur formalis nullus fuit, materialis autem, qui in omnibus peccatis reperitur, Leuit. 6. *Si ſpreueritis leges meas, & iudicia mea contempſeritis*. Luc. 10. *qui vos ſpernit, me ſpernit*. ad S. Officium non ſpectat, quia ſic omnia peccata huc pertinerent. Eo vel maximè, cum non omnia peccata contemptum concipiant, ſed pluries ex odio, concupiſcentia, &c. *S. Thom. 2.2. quæſt. 186. art. 9. ad 3. & quæſt. 105. artic. 1. ad 1. & artic. 2. ad 9. & quæſtion. 104. articul. 2.* Cum Caietan. *Alphonſus de Caſtro de poteſt. legis punit cap. 1. docum. 6. Couarr. variar. tom. 1. de ſent. excomm. 1 par. §. 7 num. 6. Gerſon. lectione 5. de vita animæ*. Adrian. *quodlib. 6. artic. 2.* & alij. In quem ſenſum loquitur, *cap. ſi quis ſunt. diſtin. 81. Peccatum paganitatis incurrit quiſquis, dum Chriſtianum ſe eſſe aſſerit, Sedi Apoſtolicæ obedire contemnit*. Contemnit autem, qui legem Papæ præcipientis non ſeruat. *Gloſ. in cap. quis autem. diſtin* 10. *& primo Reg. 15. quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere*. Hæc enim omnia de materiali contemptu accipienda ſunt, quæ ad S. Officium non ſpectat.

Non omnia peccata sũt ex contẽpta

Contemnere ſedem Apoſtolicam, eſt illi non obedire,

De pœna Triremium infra. Certum eſt eam infamare, quia cum ſucceſſerit deportationi ad metalla, vtiquè infamat, & infamia à ſuſceptis, & à ſuſcipiend's ordinibus arcet. *Abb. in cap. licet beli. de Simon num. 19. & in cap. inter dilectos de exceſ. Prælat num. 8. l. infamia. C. de Decur. lib. 10. Henriquez in ſum. lib. 14. cap. 5. §. 3. Penna in l. infamia eod. verſ. Item infamia impedit*.

Triremium pœna Infamat.

Verum (vt ad rem noſtram redeamus), non infamant Triremes, niſi quando dantur ob delictum infamans. *Camapnilis diuerſor. iur. Canon. Rub. 11. cap. 28. num. 9.* quia non infamat pœna, ſed culpa *cap. infames 3. qu. ſt. 7. §. porro*. Nam ſolâ pœna non infamat, niſi culpa præceſſerit. *l. nullam. de fuſtibus. C. ex quibus cauſis infamia irrogatur. l. ictus fuſtium ff. de his, qui not. infam. vbi Marcellus Ictus fuſtium infamiam non importat, ſed cauſa, ſi ea fuit, quæ damnato in-*

Si õb delictum infamans irrogetur.

famiam irrogaret, fuit deciſum in vna Bononienſi *prima Iunij* 1551, *in Rota, relata à Caputaquenſi deciſ.*90. in qua requiritur ſententia de crimine famoſo, hoc autem, de quo ſcribimus, tale non eſt, vt videre eſt, in *l.*1.*ff.de his qui not infam. & cap.infames 6.quaſt.*1.*Gloſ. & Doctores in cap. ſuper his. de pœnis. Bart. in l.infamem.ff.de pub.iudic. Specul.in tit.de ſentent. prolat.§.quid de iſtis.*

Infamię pœna non debet extendi

Et cum pœna infamiæ ſit grauiſſima, extẽdi non debuit. *cap. odia. de regul.iur. in 6.* & cum in iure non reperiatur, & furtiua promotio non infamet, ſequitur, hinc abeſſe infamiam iuris, & facti, præter quam alia non aſſignatur, dicto *cap. infames.3 quaſt.7.vbi Gloſ.& cap.ipſi Apoſtoli.2.quaſt.7.vbi Doctores*, & conſequenter debuiſſe dari regreſſum in hoc caſu à Triremibus ad altare.

Stylus Curiæ non facit ius

Sed repugnat Stylus Curiæ. At hic non facit ius, ſed conſiſtit in facto, & interpretandus eſt, vera cauſa ſubſiſtente, quæ merito ad Triremes condemnauit. Hinc nec Petrus Cruce, nec Paulus Virgis infames redditi ſunt, quia cauſa mali non ſuberat. An potuerit ad Triremes damnari, & infamis declarari; dicemus infra. Ita &c. ſaluo &c.

Quæſtio tertia, Cur in ſtatutis contra ſolos Calumniatores irrogetur infamia, cum tamen reperiantur in illis adnotata grauiora delicta?

Caluniatores tunc infames, & cur.

Reſpondeo, proceditur contra Calumniatores ex præſcripto ſacrarum, & ciuilium ſanctionum, quæ infamia Calumniatores adſpergunt. Nam *cap.*10.*quia iuxta canonicas.* 5.*quaſt.*6. dicitur *Quia crimen, quod Diacono probare non potuit, tanquam re vera infamis, meruit verberibus caſtigari*, & prius dixerat, *qui calumniam illatam non probat, &c.* idem *cap.*1.*& 2.de Calumniatoribus.l qui vero.C.de Calumniator.ſi calumniæ non damnetur, detrimentum exiſtimationis non patitur. & l.noſtris C.Teod. Ideo calumnioſiſſimum caput, & perſonam iudicio irritæ delationis infamiæ ſupplicium ſequatur.* & ratione quidem, quia cum calumniari ſit aliquem infamia adſpergere, quia per mendacium de non vero delicto infamat, iuſtum eſt, vt calumniator infamis euadat. *Quiſquis enim crimen intendit* (inquit *l.finalis C.de Calumniat.*) *non impunitam fore noueris, licentiam mentiendi, cum Calumniatores ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplici.* relatum *cap. quiſquis ille 2.quaſt.8.& capit.*

qui

qui crimen. rod. & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam quam intulerat ipſe patiatur. & cap. 1 quaſt. 6. omnis, qui alijs falſa intulerit puniatur, & pro falſitate feret infamiam, &c. 2. Qui calumniam non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus vtiquè ſuſtineret, & 2. quæſt. 3. cap. ſi quis. c. calumniator. cap. Paulum. Itaque infamia in Calumniatores adſperſa continet duas pœnas, & illam, quæ imponeretur accuſato, quæ propriè dicitur pœna talionis, & infamia, quæ eſt boni nominis obſcuratio. Alia autem delicta, & ſi grauiora, & infamiam inferentia, non puniuntur infamia explicitè, ſed vel carceratione, vel fuſtigatione, quia hæc non impugnãt directè famam proximi, ſ. d. vel bona, vel vitam, vel aliud quidpiam, præter famam, ideò alijs pœnis coercentur directè, indirectè autem, infamia.

Quæſtio quarta, Quomodo irrogari debeat infamia, per ſententiam.

Reſpondeo breuiter, ſicuti ſententiantur pœnis canonicis reliqua delicta, in pœnam priuationis, depoſitionis, &c. ita etiam infamiæ. Conſtito ſcilicet, quod accuſator in accuſatione defecerit, & animo calumniandi detulerit, tunc deducendum erit in ſententiam, quod *quia delator non probauit, & calumniam intentauit in fratrem, perpetua notatur infamia, & perpetuò declaratur infamis.* & hoc eſt, quod ſtatutum ait, *Calumniatores perpetua notentur infamia.* Porro verbum *notari* proprium eſt huius pœnæ, quæ veluti, quoddam ſignum inuritur, per quod à cæteris diſtinguatur infamis. vnde *in l. 1. & 2. ff. de his, qui notantur infamia. & l. 28 ff. de liber. & poſth. nota* idem eſt, ac infamia, ignominia, & probrum, hinc differt *notare*, & *ordine mouere*, quia ob leuiores cauſas cenſores ordine mouebant, grauioribus autem pollutos ſceleribus, notabant. *Liuius lib* 14. & 42. ductumquè eſt ſignificatum à notis, quæ ſeruis fugitiuis inurebantur. Quas Græci Stigmata appellant, ob quas ab alijs dignoſcebantur. *Cic. 2. de officijs Plin. in Panegyrico. Valer lib. 6. cap. 8. l. 3. C. de fabricenſibus. lib. 12. Sueton. in Calig. cap.* 27. quos ſic notatos Plautus *literatos* appellat, ſimili ratione, notamus infamia, ſigno nimirum quodam euidenti, quantum auribus, & intellectu percipitur, quo tales calumniatores inter cæteros dignoſcantur, ſed aliquæ difficultates examinandæ ſunt.

Infamia irrogatur per ſententiam.

Nota, & infamia idem ſunt.

tari valeant; attamen, cum maior calumnia intentetur ob maiores accuſationes; æquum eſt, vt etiam in his accuſator pœnam talionis ſubeat, ne infamandi, & calumniandi aditus relinquatur, vbi maximè præcludendus venit. Ponit optimam cautelam *Clarus in fin. numeri ſeptimi* ad concludendum accuſatorem de calumnia, Interrogando, ſcilicet illum, poſt adductas ab ipſo probationes; An velit vti querela, & probationibus ſuper inde factis, & ſi reſpondeat velle, tunc ſine dubio tanquam falſus, & ſciens, puniri poterit, bona cautela, ſed non neceſſaria, quia ex vi porrectæ accuſationis iam eſt in obligatione pœnæ talionis, etiam ſi nulla alia admonitio præmittatur. Quinimò accidere poterit, vt Iudex, vel Notarius ipſum præmonuerit, de inualidis probationibus, ac de pœna, quæ illum expectat: hoc autem eſt genus quoddam calumniæ, quæ tergiuerſatio appellatur, vt retulimus ſupra *quæſt. 1. Reſpondeo 3.*

Ex quo miror laudaſſe *Leonem Zambellum in cap. 8 ſuarum regularum iuris num. 4.* aſtutiam accuſatorum, qui in libello accuſationis apponunt *illas ſalutares clauſulas, non ſe adſtringendo, &c. & ſuper quibus, &c. quæ ſaluant, & ſuſtinent accuſationem, & proceſſum, etiam ſi non ſit probata qualitas in accuſatione deducta, &c.* miror (inquam) quia iſta eſt captioſa accuſatio, cum ſit re accuſator, ſed re non vult ſe obligare ad probandum. Et miſcet accuſationem cum denunciatione, & inquiſitione. Quidquid faciant Tribunalia ſæcularium, vt plurimum corrupta, & lucrum ſectantia, quibus ſufficit delictorum notitia, etiam per ſecretos delatores. Leo Zambellus excatitur.

Difficultas ſecunda, An accuſator puniri debeat, quod non probauerit, ex malitia Teſtium?

Reſpondet ſupradictus *Zambellus in fine numeri 4.* Non debere puniri, ſed abſolui. Maximè ſi bona fide accuſaſſet, & citat *S. Thom. 2. 2. quæſt. 68. art. 4. ad 1.* Attamen affirmatiuè reſpondendum eſt, quia licet inter multas cauſas, ob quas calumniator à pœnis abſoluitur, citatas, & examinatas à *Iacobo Menochio centur. 4 lib. 2. de arbitr. Iudic.* reponatur fama, quia ſcilicet erat fama inter fide dignos, talem peccaſſe, vt refert, & ſequitur *Clar. dicta quæſt. 62. num. 8.* attamen, niſi hanc famam probet, vel malitiam Teſtium in iudicio deducat, nihil illi proderit bona fides, quæ tantum à reatu interiori poterit Accuſator non probās ex malitia teſtium etiā puniendus eſt.

aliquando liberare, non ab exteriori punitione. Quinimo poſſet hoc remedio vti in qualibet calumnioſa accuſatione, producens ſe fide bona accuſaſſe. Et quis ſtultus Iudex illi credet? Excuſarem, ſi teſtes examinandi aufugiſſent, vel ſe abſcondiſſent, ne examinarentur, idquè Iudici conſtaret.

Difficultas tertia, An ſit calumniator, qui de vero delicto accuſat, probare tamen non poteſt?

Calumniator eſt, qui falſa crimina proponit & qui vera non probat.

Reſpondeo, etiam ſi Calumniator ſit, qui falſa crimina proponit *c. ſi quem.* §. *notandum.* 3. *quæſt.* 3. *l.* 1. §. 1. *ff. ad S. C. Turpil.* vnde ex hac diffinitione, qui vera proponeret, non calumniaretur, attamen veritatem hanc conſtare debere in Iudicio, aliorum teſtimonio; certum eſt; quia eo ipſo, quod Accuſator non probat, præſumitur calumniator, *Gloſ. in cap.* 2. *verb. calumniandi de calumnia*, & eſt communis opinio, quam refert, & ſequitur *Additionator ad practicam Diaz cap.* 68. *verſ. falſa crimina proponit.* & eſt contra ius naturæ, vt occultum proximi delictum publicetur. Si enim Teſtibus non nititur, vti debet reus iure ſuo. *Rodriq. in tract. de ordine Iudiciali cap.* 6. *num.* 3.

Difficultas quarta, An excuſetur, ſi ex multis obiectis vnũ probauerit, vel ſemiplenè deduxerit.

Accuſator, qua via à pœna talionis excuſari poterit.

Reſpondeo, ex noſtra praxi crimin. *tit. Accuſatio, ſeu Accuſator. fol.* 17. *Accuſans de pluribus criminibus, niſi expreſſè obliget ſe, ad probandum omnia, ſi vnum, aut alterum de obiectis probauerit à talionis pœna liber exiſtet.* Item *Accuſator ſemiplenè probans delictum oppoſitum, per vnum Teſtem omnĩ exceptione maiorem, vel per infamiam, vel id ſe audiuiſſe à viris fide dignis, talionis pœnam euadit, niſi Reus plenè ſuam innocentiam probaret, quia tunc minori aliqua, & arbitraria pœna actor plectendus eſſet.* cum allegatis in margine *Abb. in cap. licet de probat. cap. cum Eccleſia Sutrina. de cauſis poſſeſſio. & propriet. Viuius deciſ.* 360 *Regni Neap.* & alij apud *Bouerium in praxi. cap.* 18. *Gloſ. in cap.* 2. *de calumn. cap. qui non probauerit* 2. *quæſt.* 3. Verum quidem eſt, quod talis accuſatio fieri debet, ſcienter, appenſatè, & data opera, non præcipitanter, & veluti ſeductoriè, & inuoluntariè, hinc in eadem noſtra Practica citata dicitur. *Accuſans aliquem ſcienter de falſo, calumniatoris pœnã incurrit.* vbi notandum eſt illud *ſcienter* id eſt appenſatè, malo dolo, quod declarant canones cap. ſi quis 2. quæſt.

Scienter idẽ eſt ac appenſatè.

3. vbi

Digitized by Google

3. vbi in fine dicitur, *diſcat ſibi alienæ verecundiæ impunè inſidiari non licere*, & *cap. ſi quis Epiſcopum. eod. falſis criminibus appetierit*. quibus verbis malus dolus, & artificium denotatur. Et in facti contingentia *cap. ſi quis iratus. eod.* dicitur, *ſi quis iratus crimen aliquod cuilibet temerè obiecerit, conuicium non eſt pro accuſatione habendum: ſed præmiſſo tractandi ſpatio, id quod iratus dixit, per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur, vt fortaſſe reſipiſcens, quæ præ iracundia dixit, iterare, aut ſcribere noluerit, non vt Reus criminis teneatur.* Vnde apparet calumniam in animo conſiſtere, itaut ſi quis non animo calumniandi, ſed putans ſe zelo moueri, deceptus ex fama, vel alio quopiam accuſat, ſi hoc ſaltem probauerit à Calumniatorum pœnis liber euadit, hinc *l. 1 ff. de abolitionibus criminum*, relata à *Gratiano 5. par. 2. quæſt. 3.* dicitur *Calumniatoribus pœna legitimè irrogatur, ſed non vtique qui non probat, quod intendit, protinus calumniari videtur: Nam eius rei inquiſitio arbitrio cognoſcentis committitur, qui Reo abſoluto, de accuſatoris incipit conſilio quærere, qua mente ductus ad accuſandum proceſſerit, & ſi quidem iuſtum eius errorem reperit, abſoluit eum. Si verò in euidenti calumnia deprahendit, legitimam ei pœnam irrogat.* Quinimo ſubdit formam conceptæ ſententiæ. Si enim Iudex dicit: *Non probaſti, pepercit ei*. ſi autem dicat *Calumniatus es, condemnauit eum*. ſi autem ſententiet *Titius temerè accuſaſſe videtur, non Calumniatorem pronunciauit*. ſubdens ex Papiniano notabilem, ad rem noſtram ſententiam, *Temeritas enim facilitatis veniam continet, & inconſultus calor calumniæ vitio caret, ob hoc nullam pœnam irrogari oportet. Rodriq. dicto ordine Iudic. numer. 4. Abb. in capit. cum dilecti. de elect.* & non ſolum excuſat vnus Teſtis, ſed coniecturæ, vt eſt text. notabilis in *cap. 1 fin. de elect. in 6.*

Calumnia in animo conſiſtit.

Temeritas facilitatis veniam continet.

Quæſtio Quinta, Quid ſentiendum ſit de tergiuerſatione? & Præuaricatione.

Reſpondeo primo, terminos præbuimus ſupra *quæſt. 1. Reſpondeo tertio* Nunc addo regulam noſtræ Practicæ criminalis *dicto titulo Accuſatio fol. 17. Qui aliquem accuſauit, & eius accuſatio recepta fuit, à proſequenda accuſatione, ſine ſuperioris cõſenſu, recedere non poteſt, niſi propriam proſequatur iniuriam.* Clara in *l. Athletas ff. de his, qui not. infam. §. calumniator*

verb.

verb. preuaricator . 5. *& l. furti*, §. *pactuſque ff. eod.* vbi dicitur; *qui iuſſu Pratoris, pretio dato pactus eſt, non notatur*. Pacti autem hoc eſt, cum quis ab accuſatione deſiſtit ob præmium, & in quatuor Capitulis *de colluſione detegenda, in fine num. cap.* 1. dicitur, *Ne forte, non ex charitate, ſed ex pramio eorum ſit concordia comparata* In vniuerſum tergiuerſatio, quæ ſpecies calumniæ eſt, corruptionem pretij ſupponit, vt. *in cap. in tantum eod.* eſtque peccatum mortale, dum vergit in damnum Reipublicæ, aut generat ſcandalum. *Rodrig. de ordin. Iudici cap. 6. num. 6.* & citat *Sotum de teg. Secreto quaeſt. 5. concluſ. 5. Nauar. cap. 25. num. 32. Cordub. quaeſt. 77. Lopez in inſtruct. negot. lib. 2. cap. 45. pag. 515. S. Thom. 2. 2. quaeſt. 68. art.* fieretque pactum de relinquenda cauſa cum mendacio, & periurio; quod in peccato mortali S. Thomas includit, quando ceſſaretur à proſecutione accuſationis ob pretium, etiamſi accuſatio eſſet iniuſta, quia non poſſumus accipere nummos, vt faciamus actum Iuſtitiæ, & in hoc caſu teneretur ad reſtitutionem. Hinc colligitur, quod licet iniuria affectus poſſet ob humilitatem ab accuſatione deſiſtere, ſi tamen iniuria vergeret in præiudicium Communitatis, non poſſet retrocedere. At aliter faciens peccaret, ſicuti Clericus ſi percuteretur, & maritus ſi mulieri adulteranti parceret, in damnum pudoris & Reipublicæ, cui ſcandali præbetur occaſio: & ſic declaranda eſt regula praxis, *niſi propriam iniuriam proſequatur*: ſcilicet, quādo ceſſatio Communitati non inferret damnum. In quem ſenſum eſt accipiendum *cap. ſi quem 2. quaeſt. 3.* ibi *ſi quem pœnituerit accuſare de eo, quod probare non potuerit; ſi ei cum accuſato innocente conuenerit, inuicem ſe abſoluant; ſi verò Iudex accuſatum crimino ſum eſſe cognouerit &c.*

Tergiuerſatio corruptionē pretii ſupponit.

Dum autem dicitur *ſine Superioris conſenſu* intelligendum eſt, non quod Superior accuſationem iam receptam, & probari inceptam, annullare poſſit, quando voluerit, adeſt enim eiusdem Practicæ loco citato aphoriſmus. *Receptam ſemel accuſationem, niſi ex conſenſu actoris, vel ſuperioris authoritate Iudex abolere non poteſt. & tunc minimè, cum delatio, aut punitio criminis ad euidens Religionis emolumentum vergere dignoſcatur*. vbi *conſenſus actoris* à bono publico regulari debet; nam ſi eſſet perſona inſignis, vt Pater ordinis, Prouinciæ, Lector iubilatus, actualis &c. ſuperior &c. tunc turpe eſſet punitio.

Iudex non poteſt accuſationem inceptam abolere.

tionem abolere, licet ex parte iniuriati foret charitatis, & humilitatis indicium. *Iudex* accipitur hic vel delegatus, vel nimis inferior, non autem de Generali, aut Prouinciali, qui ſunt Iudices ordinarij, monerique debent ob bonum publicum, ac mediante iuſtitia pacem inter ſubditos procurare.

Reſpondeo Secundo in præuaricatione (quando ſcilicet in exteriori accuſat, in ſecreto autem fauet accuſato, acceptans debiles defenſiones. vel quando tacet ea, quæ verè aggrauaret, & allegat res pari momenti in quo eſſe poſſunt, tam accuſator, quàm Aduocatus, & Procurator, quam etiam Iudex) eſt peccatum mortale, & pœna talionis puniendum, vt ex initio allegatis legibus, & canonibus patet, & firmat cum *Soto* & *Nauar.* citatus *Rodrig. de ordine iudiciali cap. 6. conſ. 3.* hoc enim eſt illudere iuſtitiæ, & legibus. Præuaricari quando eſt peccatum mortale.

Difficultas prima ſicuti poteſt Iudex acceptam accuſationẽ abolere, an ſimili ratione (nimirum ob bonum publicum) poſſit aliquem ad accuſam compellere.

Reſpondeo, etiamſi in multis caſibus Religioſi teneantur accuſare, ſiue denunciare, vt in crimine hæreſis. *Paulus V. in conſtit. Romanus Pontifex*. in actu viſitationis Conuentus, dum per obedientiam adiguntur ad denuncianda delicta, quæ Religionem perdunt: in caſu, quo vergeret proditio, mors, vel ſcandalum maximum in Conuentu, in ordine, & alijs de quibus in noſtra praxi *titulo Denunciatio, fol.* 38. *verſ. publica* vero; tunc enim charitas, & iuſtitia obligant partem ad conſeruationem totius *S. Thom. 2. 2. quæſt. 68. art. 1.* Attamen nullo iure, aut conſuetudine cautum eſt, vt Iudex præcipiat alicui, offerre libellum accuſatorium, quia hic eſt actus libertatis, & permiſſus, non iniunctus, aut præceptus, quo quis obligetur ad probandum, & ad ſe obligandum ad pœnam talionis, ſi enim Iudex ſcit eſſe commiſſum delictum non eſt opus accuſatore, quia poteſt ipſe ex officio inquirere. & habet ſuos delatores, ac promotores fiſcales, quibus deportandi maleficia onus incumbit, de quibus apud *Clar. quæſt. 7. num. 4. 5. & infra.* Quibus caſibus religioſi accuſare tenentur.

Poteſt quidem Iudex ſtatuere parti terminum ad accuſandum, quo tranſacto, accuſare non poteſt *vt Clar quæſt. 3. n. 8.* non autem præcipere vt accuſet *Diaz in praxi Crimin. cap. 6. num. 9.* cum *Abb.* & alijs. Iudex poteſt ſtatuere terminũ ad accuſandum.

Dices, quilibet tenetur accuſare delicta excepta, de læſa

læſæ Maieſtatis, *proditionis*, *&c.* vt dictum eſt, ergo poteſt adigi ad hoc à ſuo Prælato.

Superior non poteſt præcipere omnia, quæ ſubditus implere tenetur.

Reſpondeo negando deductionem, quia non omnia poteſt mihi Iudex præcipere, quæ ego facere teneor, ſed quæ ſunt ſibi à iure conceſſa; ſi enim ſim in peccato mortali, vtique teneor conteri, & confiteri ſtatim ac commoditas adſit, tamen non poteſt Epiſcopus extra tempus Paſchale id mihi præcipere, quilibet tenetur proximum diligere, & odium, ac iniurias remittere, non poteſt tamen Iudex hunc actum charitatis mihi iniungere, niſi in exteriori foro, quando ciuitas turbaretur &c. tenentur ſollicitatæ in confeſſione ſollicitantes Confeſſarios denunciare, ſed non poſſet Epiſcopus cogere ſollicitatem ad denunciandum, quia hic caſus non eſt permiſſæ inquiſitionis, ſed iniunctæ monitionis. Non enim Iudex habet ex munere omnia mala è populo remouere, ſed illa tantum, quæ legibus, ac canonibus comprehenſa ſunt, particularia ſiquidem ſcientię non ſubiacent.

Difficultas Secunda An pœna talionis incurratur etiam in denunciatione, vel inquiſitione?

Denunciator quãdo talionem pati debeat.

1. Reſpondeo primo etiamſi denunciator talionis pœnę non ſubiaceat *cap. placuit 6. quæſt. 2. cap. qualiter, & quando 1. de accuſat. Nauar. lib. 1. conſ. 11. num. 4. de offic. Iud. cap. delectet de ſimon. l. Diuus l. ab accuſatoribus ff. ad Turpill.* attamen ſi falſum denunciauerit, extraordinariam pœnam ſuſtinere debet, ita ex ſupradictis iuribus, & noſtra praxi. *tit. Denunciatio fol.* 19. *Tamen ſi falſum denunciauerit, pœna extraordinaria puniri debet* in qua in ſuperiori §. cauetur *ſi facta denunciatione inſiſtit apud Iudicem, eumque ſtimulat ad procedendum & puniendum, quia tunc perſonam actoris ſub titulo denunciationis abſcondit, tenetur illum Iudex cogere, vt ſe denunciationi ſubſcribat, & ad probandum tanquam ſubdolus accuſator obligetur, ita Clar. quæſt. 7. § ſed nunquid ſi Reus num. 12.* pœna autem extraordinaria remittitur arbitrio Iudicis.

Talionis pœna non incurritur in inquiſitione

Reſpondeo ſecundo, In inquiſitione ex officio non currit pena talionis, *Clar. quæſt. 51. num. 14.* qui citat *Bart. in l. 2. §. publico num. 2 ff. de adult. Marianum in cap qualiter, & quando, de accuſat. num. 212.* qui de communi teſtatur. Et ratio eſt, quia ex neceſſitate inquirit ex officio, & ideo non obligatur ad Talionem. Præſumitur enim calumniari non voluiſſe Iudicem.

Adno-

Adnoto tamen ſtatutum generale *cap. 7. §. 5. num. 35. Caueāt Prælati, ne crimen aliquod ſuis ſubditis iudicialiter imponant &c. niſi præter Denunciatorem ſit vnus ſaltem teſtis, fide dignus, &c. ſecus faciens Prælatus priuetur officio arbitrio ſuperioris.*

Quæſtio Sexta. An pœna talionis ſit in vſu.

Reſpondeo, vno ore ſcribentes affirmant, non eſſe in vſu *Clarus quæſt. 12. num. 17.* qui multos authores citat de hac re ſentientes & *quæſt. 18. verſ. debet autem Iudex* inquit ex *Speculatore Iudices parati ad prædam, ad nutum citant, nec clamorem expectant*. Nolunt enim ad ſe venientes exterrere. ideo leges inſcriptionis, & talionis ab aulis exules dederunt. Attamen apud nos omnino obſeruandam eſſe, tum quia maximè canonica eſt, tum quia tam ſeuerè in ſtatutis, & Criminali praxi præcepta, & renouata reperitur, tum etiam quia ea nil ſanius ad malignitatem calumniantium compeſcendam. Exſcribo ex *Ignatio Lopez in addit. ad cap. 68. Practica Criminalis Diaz verb Illud autem* citat enim *Sotum* probantem, pœnam talionis ex lege diuina *exod. 21. & Deutor. 20 & Ariſtot.* ſeuere in Calumniatores animaduertendum eſſe docet *6. polit. cap. 5.* quia non populares, ſed maiores accuſant. *Demoſtenes in orat. contra Aſtrologos*, appellat Calumniatores, *ſæuum hominum genus, viperinum virus ſpirantes*, tanquam naturæ, & Reipublicæ hoſtes exterminandos. *Ageſilaus* ſupra fures perſequebatur *Romani* aliquādo Vrbe expulerūt *Vuiſigoti* talione mulctabant, *Cæſar* iuxta Placentiam, ductorem cuiuſdam innocentis, quem inter ſeditioſos connumerare volebat, ſtatim occidi mandauit, vt author eſt *Appian. Alex. lib. 2. belli ciuilis*. Aman *Exter.* 8. in patibulo, quod Mardocheo parauerat, pependit. Nec (ſi talionis pœna vileſcit) aliud contra calumniantes remedium remanet, quam ad diuinam opem confugere, *Redime me à calumnijs hominum*. Sentio igitur peccare mortaliter noſtros Iudices, qui in Calumniatorum colluuiem, talionis pœnas non exequuntur. Debet enim nobis carior eſſe, fratrum noſtrorum bona opinio, & veritatis aperta confeſſio, quam palliatæ iſtæ delationes, & delictorum malignæ publicationes.

Talionis pœna apud ſeculares non eſt in vſu.

Superiores talionem nō inferentes, peccant.

Dices ſi quis accuſaret alias accuſatum, qui tamen iuxta delicti menſuram punitus non fuiſſet, vel correptus, an talione plectendus eſſet.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo per regulam Practicę noſtræ criminalis *titulo accuſatio fol.* 16. circa finem *Accuſatum aliàs, & correctum, ſiue apud* Superiorem, *ſiue apud* Capitulum, *ſcienter accuſans, non audiatur, ſed talionis pœna plectatur*. ſupponit regula præceſſiſſe accuſationem, & correctionem, correptio autem non debet menſurari ex zelo accuſantis, ſed ex arbitrio iudicantis, etian ſi in ſtatuto pœna aliter ordinata reperiatur. quia in hac parte corripiendus eſſet Iudex, non Reus iam iudicatus, non enim iterum iudicari debet cauſa ſemel abſolutè iudicata. Eo vel maximè cum in pœnis maximam partem habeat Iudicis arbitrium. In quo autem cognoſci debeat *Scientia accuſantis*, itaut dicere poſſit, ſe neſciuiſſe talem alias accuſatum fuiſſe, & punitum, non ita eſt facile diſſolutu. Primo enim ſentio illi ſuffragari omnem ignorantiam, etiam craſſam, & ſupinam. quia vbi in iure requiritur ſcientia, ſufficit omnis ignorantia ad excuſandum, vt deduximus in Commentarijs *ad ſtat. cap.* 12. *ſtat.* 13. *fol.* 932. Secundo probari hanc ignorantiam ex abſentia à Prouincia, ex conuerſatione fratris, à negotijs, & aliorum cōſuetudine aliena, & mora extra Conuentus principales, in quibus vel miniſtratur iuſtitia, vel miniſtratæ referuntur. Verum quidem eſt, quod ſi vita aliena à negotijs, & conuerſatione præſumere faciunt accuſatorem neſciſſe alias accuſatum, & punitum, eadem ratione præſumere facient ignorantiam delicti, cur igitur accuſauit, ſi neſciuit? vel cur potius delictum, quàm emendationem perſenſit? An quia ab aliquo deceptus? an quia ipſo ſciente deliquit? ſed cur ſtatim non detulit? cur ipſi militare debet ignorantia ad calumniam, & non ad charitatem? relinquitur prudentis ſuperioris arbitrio, qui ſecernere debet à malitia ignorantiam.

Vnde dignoſci poſſit aliquem aliàs accuſatum non fuiſſe.

Si quæras. An accuſans aliàs accuſatum, & non correctum, An in talionem incidat?

Accuſans aliàs accuſatum q[uan]do eandem talionem.

Reſpondeo ex eadem praxi loco citato *Cui pœnæ ſubiaceat accuſans aliàs accuſatum de ijs, quæ tanquam falſa iam reiecta fuerunt, niſi ad nouas probationes ſe obligauerit, in quibus deficiens pœnam talionis ſubeat*. Quinimo ad eliminandam calūniæ ſuſpicionem in eadem Practica tit. *Inquiſitio fol.* 22. *verſ. ſi quis autem*. diſponitur, *ſi quis autem in Viſitatione defectus non manifeſtauerit, ſed malitioſè, & callidè eos in aliud tempus, cuicumquè Ordinis Prælato manifeſtandos, aut literas contra*

quem-

quempiam ſeruauerit, & poſtea in iudicio, ſeu viſitatione deduxerit, produxeritué, non audiatur, ſed eo ipſo actibus legitimis priuetur, & infamis declaretur. Super quo ſtatuto Notandum venit Primo, in illo caueri malignitates, & malas voluntates, quibus ſolent comparere delicta, non ex Zelo Religionis, ſed quia hic & nunc priuato commodo expediant. & propterea tam acriter punitionis neruus exeritur. Notandum ſecundo nõ puniri omnes quotquot in viſitatione tacuerint, ſed illi qui *malitioſè, & callidè* ſeruauerint. Poteſt enim dari caſus, vt Prouincialis viſitans ſit nimis affectus partibus, ægrè què ferat deportari ſuos amicos, ipſis viſitationem reuelet, & eos, qui ex zelo loquuti ſunt, indiſcretè proſequatur. tunc enim tacere poterunt, quia non tacent malitioſè, & callidè, ſed prudenter.

Malitioſè quid ſonet.

Malitioſè enim ſonat callidè, inſidioſè, fraudulenter. *Cic. 3. de offic.* & malitioſè gerere rem mandatam dicitur, qui decipit, quia malitia callidorum eſt, variorum, & doloſorum, contra quos Prætor edictum propoſuit de dolo malo. *Spiegellius* & in iure peruerſitatem ſonat. *Baldus in l. quæ fortuitis C. de pignorat. actione. & in l. Macedoniani C. ad Macedonianum*. Sic etiam Calliditas idem eſt, ac dolus malus, fallacia, machinatio, fraus, quam iuſtitiæ contrariam, dixit *Cicero lib. 1. offic.* & eſt veluti callus, qui conſcientiæ obducitur, vt notauit Donatus in *Adelph. Terentij act. 3. ſcena* 3.

Calliditas quid.

Prudentia autem eſt virtus moralis, quæ in delectu bonorum, & malorum conſiſtit. *Cic. de finib.* 4. & eſt virtus neceſſaria in omni negotio, conſiſtitquè in multarum rerum memoria, & vſu plurium negotiorũ.

Prudentia in quo conſiſtat.

Notandum tertio hinc colligi præſcriptionem delictorum in Religione, nam tranſacta viſitatione, quæ ſaltem fieri ſolet quolibet triennio (mitto viſitationes annuas Prouincialium, quibus opponi poſsunt adhærentiæ partium) à Viſitatoribus miſſis à Generali, & ſi caſus det, quod Viſitator ſit nimis affectus Prouinciali, vel alicui Fratrum, ſaltem quolibet ſexennio, in quo ſaltem duo Viſitatores ingenui mittuntur, nec eſt facilè concedendum, ſuccedere ſibi duos Viſitatores talibus paſſionibus addictos. Itaque non video vlteriorem progreſſum in correptionibus, & in ſexennio conſeneſcere delicta, quinimo (remotis cauſis recenſitis) in triennio, in quo Religionis apparet ſtudium, quieti, ac pietati inclinans, & de delictis non præſumens, plus timens ſibi ex indiſcre-

In religione delicta præſcribuntur.

ſcreto accuſantium zelo, quàm ex debilitate fragilium. & ſummopere auerſans viuum, & tenacem in fratres animum; qui malignitate imbutus ex diuturnitate cenſetur.

Quæſto ſeptima. Quomodo deleatur infamia?

Infamia facti quomodo deleatur.

Reſpondeo primo, infamia facti deletur actibus contrarijs, & tempore *cap. omnes 6. quæſt*. 1. Nauarr. *cap*. 27. *num*. 204. tempus regulariter debet eſſe triennale, vt communiter dicunt, quia breuiori tempore vix poteſt quis bonam opinionem ex mala nanciſci. Verum ſi actio mala iuxta exiſtimationem populi emendabilis eſt biennio, vel anno, puto illud ſufficere, v. g. quis iracundia motus alapam alteri in publico incuſſit, vel vulnus intulit, iniurias euomuit, &c. Si poſtea ſemel, atque iterum prouocatus, in ſilentio, & patientia pertranſijt, & ſi pluries ſufferentiæ actus oſtendit, certè emendatus ab omnibus iudicabitur, & ex impatienti, & temerario euadet apud omnes bonæ frugis, & opinionis. Bona enim, & mala opinio ex operibus naſcitur.

Poteſt etiam diſpenſatione Principis facti infamia aboleri, quidquid dixerit *Toktus, & alij apud Lezanam verb. infamia. num*. 16. Quia ſi poteſt ſuper infamia iuris, quæ maior eſt, multò plus poterit ſuper infamia facti, quæ eſt minor. Nec aliquid facit, quod ſuper opinione populi nullus poſſit, quia cum infamia iuris, quę naſcitur ex delicto, ſuper quo lex, vel Iudex irrogauit infamiam, & tamen Princeps poteſt vnica diſpenſatione reddere ad officia habilem alias infamem, multò fortius poterit purificare infamem facto. Supponamus latronem, & hæreticum, iam declaratos infames, à Principe ſuæ famę redditos ex gratia, qui tamen apud plebem peſsimè audiant; quæ de ipſomet Principe diſpenſante obmurmurent, an talis erit rectè diſpenſatus? nugæ. Noui hoc anno 1644. menſe Iulio dum iſta ſcriberem, tranſlatum ad Clericalem habitum, & ad Eccleſiaſticam dignitatem inſignem latronem, & ſtratarum craſſatorem, quem Vrbs, vt pleniſſimæ poteſtatis argumentum admirabatur, execrabaturquè, an ne de diſpenſantis authoritate ambigemus? ſit autem hoc faciendum, & an ſit benè factum? diſputationi relinquitur.

Infamia iuris vt purgetur.

Reſpondeo ſecundo, Infamia iuris tollitur, vt dixi hoc capitulo *quæſt. 2. diff. 4. verſu ſed dices*. Attamen quia in Commentarijs ad ſtatuta *cap. 2. ſtat*. 14. §. 5. *quæſt*. 11. dixi non poſſe noſtros

ſtros Prælatos tollere infamiam ; vt hæreſis, ſodomiæ, &c. ſed reſeruari ad Papam ; doctrinam vniuerſaliter traditam declarandam cenſui, valere nimirum tantum ex iure communi, nō autem ex priuilegijs Ordinis, concedentibus Prælatis Regularibus poſſe diſpenſare in omni irregularitate, & abſtergere omnem maculam tam in foro exteriori, quam interiori, vt fusè probaui in prædictis commentarijs *loco citato §. 5. quæſt.* 4 vbi tenui poſſe diſpenſari irregularitas ex homicidio voluntario, & *quæſt.* 5. ex caſu hæreſis, & *quæſt. 6.* à bigamia, vbi ampliſſima diſpenſandi priuilegia recenſui. Et ſatis fusè in ſequentibus quæſtionibus. Legi poſtea *Lezanam in Summa verb. infamiæ. num.* 17. referentem priuilegia aliquarum Religionum, & putantem eos Prælatos poſſe diſpenſare ſuper infamia, qui poſſunt ſuper irregularitate, ſed non ſequitur ex neceſſitate materiæ, quia infamia non eſt irregularitas, licet à conſecutione Ordinum, & beneficiorum impediat, attamen eſt pœna, in iure ſatis diuerſa. aliàs dicendum eſſet, eſſe vnum, & idem, & hoc ex ipſius dictis colligi videtur, quia cenſet cum Theſauro, quem citat, vnico contextu tolli infamiam, & irregularitatem, quaſi verò idem ſint cum tamen ſint pœnæ diuerſæ, ſibi ſuccedaneæ, prius eſt culpa, deinde infamia, & infamibus dignitatum portæ clauduntur, & licet verum ſit, tolli irregularitatem ortam ex infamia, ſi ipſa tollatur, è contrario tamen verum non eſt, quia ſi Pontifex tolleret irregularitatem ortam ex infamia, & nihil de infamia loqueretur, certa illa remaneret, quia cum ſint duæ (alias tolleretur iſtarum pœnarum diſtinctio) ablata vna, quæ eſt effectus, non tolleretur alia, quæ eſt cauſa; & ſic non eſt reciproca conſequentia, melius probatur ex verbis priuilegiorum, quæ eo loco adduxi, nimirum *Sixti* 4. in confirmatoria *Maris magni*, quæ incipit *Regimini vniuerſalis Eccleſiæ*, declarans caſus, ob quos debeat adiri Sedes Apoſtolica, nimirum hereticos relapſos, ſchiſmaticos. literarum Apoſtolicarum falſificatores, & deferentes prohibita ad infideles ſubiungit, *Reliquis vero omnibus, etiam Simoniæ prauitate quomodocumque irretitis poſſe per illos, quibus inibi conceditur, abſolutionis, & diſpenſationis beneficium, & gratiam, iuxta caſuum exigentiam impartiri*. conceditur autem Prouincialibus, Cuſtodibus, Generalibus, & eorum Vicarijs, & infra concedit Generalibus, & Prouincialibus Miniſtris,

Diſpenſandi facultas in quo eſt reſtricta, & dilatata.

Digitized by Google

niſtris, ne Fratres vagandi occaſionem habeant, poſſe diſpenſare cum patientibus defectum natalium, ex quocumque coitu illicito, *necnon cum his, qui ex quocumque cauſa, præterquam homicidij voluntarij, bigamia, & mutilationis membrorum irregulares forent, poſtquam ordinem ipſum profeſſi fuerint, vt defectu huiuſmodi, & irregularitate non obſtantibus, irregulares ipſi, ad quoſcumque etiam ſacros ordines promoueri &c. & ad quaſcumque adminiſtrationes, & officia dicti ordinis eligi, recipi, & aſſumi, illaque gerere, & exercere liberè, & licitè valeant. motu, & ſcientia prædictis concedimus per præſentes*, & in Bulla, quæ appellatur *aurea*, incipitque *Sacri Prædicatorum, & Minorum Ordines*. confirmans ſupradictas facultates abſoluendi; & diſpenſandi ait, *Super diſpenſatione, & abſolutione cum eiſdem in quibuſcumque caſibus, præterquam in illis, pro quibus eſſent, ad Sedem Apoſtolicam mittendi, &c.* Ex quibus patet ampliſſima facultas diſpenſandi in omnibus caſibus (notatis tamen exceptis) inter quos, ſine dubio eſt infamia, quia ſi conceditur de hæreſi non relapſa, de ſimonia, & de homicidio caſuali, multò magis conceditur de infamia, quæ eandem periodum cum irregularitate habet, mitto aliarum Religionum priuilegia, & noto vniuerſalem illam, *ex quacumque cauſa*, in qua includitur infamia, quæ reddit etiam irregularem. Vide quæ ſcripſit idem *Lezan. loco cit. &c.*

Ampliſſima diſpenſandi facultas.

Si quæras, An infamia iuris præſcribatur, ſaltem vbi ignota fuerit.

Infamia iuris non præſcribitur tempore.

Reſpondeo negatiuè, quia pœnę iuris non abolentur tempore, ſed remiſſione. Nam ſi excommunicatus eat in locum longinquum, & ibi celebret, &c, non propterea euadit non excommunicatus. Sed multò magis peccat, quia ſciens, & prudens facit contra legem. Cum hoc tamen ſtat aliqua relaxatio iuris in infami, qui in excommunicato ſtare non poteſt. Supponamus aliquem declaratum, & punitum, vt furem, & conſequenter infamem, ſi à ſua in aliam Prouinciam transferatur, ibique exemplariter viuat, & infamia neſciatur, vnde & eligatur Guardianus, vel Miniſter, an hic poſſit acceptare prælationem, an verò debeat excuſare ſe, non valens aliud facere, dicens ſe eſſe infamem. Dico debere ſe ciuiliter excuſare intra terminos ſuæ conditionis, nimirum ſi in Prouincia ſit in conceptu ſpiritualis, debet mordicus renunciare officium: ſin minus,

Infamis ſi eligatur ſuperior, vbi infamia eſt occulta, quid faciet.

nus, quantum faceret alius ſuæ conditionis, oſtendendo humilitatem, &c. quod ſi his præſtitis, nihil perfecit, poteſt acceptare, & exercere officia, & dignitates. Ratio eſt, quia in illa Prouincia eſt in poſſeſſione bonæ famæ, & non tenetur infamare ſe ipſum: Sicuti in ſimili cenſent de excommunicato, qui poteſt celebrare, & Sacramenta miniſtrare, vbi pro excommunicato non habeatur, potius obſeruare debens præceptum naturale, de ſua fama, quam poſitiuum de excommunicatione, & infamia, *Vgolin. tab. 1. cap. 14. Suar. diſp. 6. ſect. 2. num. 7. de cenſur. Filliuc. cap. 7. quaſt. 5.* Non enim præcepta Eccleſię, cum tanto incommodo obligant. *Sotus in 4. diſt. 22. quaſt. 1. art. 4. Henriq lib. 13. cap. 6. num. 3. Nauar. cap. 27. num. 239. Corduba in ſumma quæſt. 137. Auila 2. par. cap. 9. diſp. 8. dub. 5.* Præcepta Eccleſiæ nō obligant cū tanto incō modo.

Quæſtio octaua, an in pœnas calumniātium incidat, qui cum veritate aliquem infamaret, puta quia peccatum ſecretum publicauit apud Superiorem, quod tamen probare non potuit.

Reſpondeo affirmatiuè, ex ſtatuto *cap. 7. §. 5. num. 24. Talionis pœna plectendi ſunt infamatores*, & dictis ſupra *quaſt. 4. diffic. 3.* & infamatur perſona reuelando peccatum illius Verum, occultum tamen, vt diximus ſupra *quaſt. 1. Reſpondeo 2.* idq; non ſolum, quia accuſans non probauit, ſed etiam, quia occultum reuelando, proximi ius violauit, vnde famam amiſit. Quod intelligitur non tantum, cum apud Superiorem denunciat, nam apud ipſum ſufficeret per vnum Teſtem probare, &c. apud alias tamen famę proximi, etiam cùm veritate occulta detrahens, non ſufficit adducere vnum, aut alium ſcientes delictum, quia vulgus non eſt Iudex, & ideo non debemus cum illo vti regulis iudicialibus, ſed charitatis, & Iuſtitię. Infamat, qui peccatum ſecretum publicat, & non probat.

Dices primo, Quid ſi reuelaret peccatum non mortale, vel non graue, an cenſendus eſſet infamator, his pœnis plectendus.

Reſpondeo negatiuè, quia de minimis non curat Prætor De Venialibus dictum eſt ſupra de pœnis cap. 2. de non grauibus autem iudicandum eſt ex materia, & ex perſona, quia non omnia peccata mortalia omnes Religioſos infamant. Infamare cenſerem, votorum eſſentialium tranſgreſſiones, & quæ grauia, & grauiora, ac grauiſſima in noſtra Praxi criminali Niſi eſſet leue.

Digitized by Google

adnotantur. *tit.delictorum diſcrimina fol.*5. Leuia autem nequaquam, & de grauibus adhuc diſtinguendum eſſet, vbi nimirum in exiſtimatione Conuentus, & Reipublicæ tale peccatum notabiliter famam læderet, cuiuſmodi non faceret ieiunij fractio, otium, &c. & in grauioribus, in Prælatum oblocutio, armorum in cella retentio, camiſiarum, & linteaminum vſus, ad profeſſionem indebita admiſſio, Negotiorum Principum tractatio, &c. & alia his ſimilia, quæ peccata quidem ſunt, & Religioſos dedecent, ac puniri debent, ſed famam, & opinionem non obſcurant. *Bonac. de reſtitut. diſput.2.quæſt.4.puncto 2.num.1.vbi Solonius 2.2.quæſt.62.ar.2.contr.12.*

Dices ſecundo, Et ſi infamat mortuum?

Infamatores mortuorum Reſpondeo, puniendus eſt, vt infamator, quia fama bona fratrum defunctorum honorat Religionem, & mala deturpat. Nec minus mortuo, quam viuo ablatum reſtituendum eſt, hæredibus ſcilicet, vel Reipublicæ, cuius eſt membrum. Itaque tenetur ſe retractare, & poteſt puniri pœna infamantium. Compenſare autem illam ſuffragijs, & orationibus, vt *Rebellius quæſt.*11. cum alijs voluit, pium conſilium eſt, ſed non neceſſarium. Nam ſi quis mille Scuta defuncto abſtulit, ſi reſtituit hæredibus, & pro illo non orat, ad nil aliud obligatur: ita ſi orat, & non reſtituit, adhuc tenetur in conſcientia reſtituere. Quia bonorum omnium ius ad hæredes tranſijt, hæres autem Fratris defuncti eſt Religio. Sicuti vanum eſt dictum *Rebellij* eiuſdem, & *Molina tractat. 4. diſputat.* 28. *&* 44. non teneri infamatorem reſtituere famam defuncto, ſi eum damnatum eſſe ſciret, quia nec valeret ſibi retinere mille ablata, ſi damnatum ſciret Dominum. Et Ebrei applicauerunt triginta argenteos Iudæ, in ſepulturam Peregrinorum, qui tamen ſuſpendio vitam finiuit, ea nimirum moti ratione, quia bona decedentium quomodocumque abeant, ad hæredes, Rempublicam, vel Principem tranſeunt. Quod autem defuncto reſtituenda ſit fama, probat ex multis citatus *Bonaccin. num.2.*

Dices tertio, An reuelans defectum, vel morbum naturalem, ſit infamare, & puniri debeat, puta ſi de aliquo Patre graui diceret, eſt amens, imprudens, &c. vel de alio,

quod

quod ſit ebrioſus, morbo gallico laborans.

Reſpondeo, defectus naturales, ſicuti non infamant, ita eos reuelantes infamatoris titulo non inficiunt, etiam ſi ob notitiam horum defectuum. ille poſtea ad officia non aſſumeretur. ita *Clauis Regia*, *P. Nauarrus*, *Reginaldus*, *Leſſius*, *Molina*, *Pilliuccius citati à Bonaccina ſupra num.* 8. cuius opinionem non ſequor in eo, quod peccare mortaliter contra iuſtitiam tales affirmat, cum magnum bonum impediant, vel nimis contriſtant. Non enim poſſum intelligere quomodo peccet contra iuſtitiam, qui dicit, Caium eſſe cæcum, gibboſum, immemorem &c. ſi in rei veritate ita ſit, quæ iuſtitia violatur hic? Impedimentum autem potius eſſet præmiandum, quam puniendum, quia impedit indignum à conſecutione honoris, ſine violatione famæ illius. Quod autem triſtetur defectuoſus (ſi non fiat data opera ad affligendum) neque videtur eſſe peccatum mortale, quia hac ratione nulla veritas dici poſſet, non placens patienti defectus, ex periculo contriſtationis. Secus dicendum eſſet, ſi quis affirmaret aliquem eſſe ortum ex Iudæis, Saracenis, adulterio, eſſe ſpurium, &c. quia hæc plus infamant, quo plus ſunt vera, & adud omnes famam lædunt. *Bonaccin. num.* 11. De morbo autem gallico aliter ſentio; quia hic ferè ſemper ex delicto infamante contrahitur, & eius titulus Religioſos multum infamat. Nec valet *Petri Nauarri*, & *Sayri* meditatio, quod ſoleat accidere ſine culpa, quia inter Regulares non omnes talem diſtinctionem intelligunt, & fama in opinione conſiſtit *Bonacin ſuprà num.* 9.

Reuelare defectus naturales. non infamat.

Secus, ſi diceret ortum ex maculato ſemine.

Laborare morbo gallico.

Dices Quarto An infamet, dicens in hac Religione, vel in hoc Conuentu ſunt multi ſcandaloſi, vel improbi, vel infames, vel maligni, aut inhoneſti?

Reſpondeo affirmatiuè, quia plus eſt lædere Communitatē, quàm particulares. nec valet dicere cum *Bonac. num.* 10. nullus læditur in particulari quia ſufficit lædi in communi, & ſicuti auferens ab ærario Reipublicæ tenetur reſtituere, etiam ſi nullus in particulari lædatur, ita infamans Conuentum, tenetur canere palinodiam, etiamſi nullus offendatur in numero, quia ſufficit lædi in corpore myſtico. & ſic puniri iudico, qui Communitatem infamat, plusquam ſi particularem infamaret.

Infamare cōmunitatem grauius eſt.

Quod ſi aliqui Notorij tales eſſent (ſufficerent duo) cenſeo à pœnis immunem, dummodo extra Religionem hoc non effutiret; quia tunc eſſet grauiter, etiam alio titulo puniendus.

Quæſtio Nona An infamantium pœnis ſubijciendus ſit, qui peccatum ſecretum proximi diceret, vni, aut duobus amicis prudentibus, de quorum taciturnitate ſatis confideret: vel ijsdem ad capeſſendum conſilium aperiret.

Reſpondeo per ſtatutum *cap.* 7. §. 5. *num.* 42. *Qui crimen fratris, quod legitimè probare non poteſt, alteri, quam Prælato reuelauerit, pœna talionis mulctetur. & num.* 63. initio relatum *Diſtrictè prohibemus, ne quis ſub ſigillo Confeſſionis quidquam dicat, quod in alicuius infamam vergat, vel quod inter fratres diſſentionem, vel ſcandalum generet.* ad quorum ſt atutorum declarationem adducenda eſt doctrina *Salonij*, *Bannes*, *Molinæ*. *Sot*, *Rebelli*, *Azorij*, *Suarez*, *Filliucci*, *Turriani*, *Aragonij*, *Valentiæ*, *Sayri* quos citat, & ſequitur contra *Caietanum*, *P. Nauar. & Reginaldum Bonaccina dicta diſp.* 2. *quæſt.* 4. *puncto* 3. *num.* 2. nimirum peccare mortaliter reuelantem peccatum graue alterius vni, aut duobus viris, etiamſi prudētibus, & taciturnis, quia apud ipſos infamatur, & eò peius, quo graues viri fuerint, apud quos malè audit. Hinc meritò pœna talionis plectendus eſt, qui crimen occultum alteri reuelat. Id enim importat, quod *legitimè probare non poteſt* quia quod legitimè probatur, multis notum ſit, neceſſe eſt. Exceptio autem illa, *quam Prælato*. Duplicem ſenſum habere poteſt, vel vt *Iudici*, vel vt *Patri*. etiamſi non deſint, qui peccare mortaliter affirment referentem peccatum ſubditi Prælato, vt idē *Bonaccina* in fine *numeri* 2. *citati* docet, quia plus offenditur ſubditus malè audiens apud Prælatum, quam apud alium quēcumquè ſubditum, et ſi grauem &c. quod verum eſſe concedo: quando eſſet omninò occultum, vel non proficeret ad ſubditi emendationem, vel Conuentus decorem, impediendo ſcilicet aliquod futurum ſcandalum. Nam ſi diceretur Prælato ſine his reſpectibus, peccare mortaliter; dicerem reuelantem; quia infamatur proximus; & bono publico non proſpicitur. Quoad vero conſilium capiendum, ex communi ſententia, apud *Claueregiam lib.* 11. *cap.* 6. *num.* 10. & alios ſupra citatos in *Bonac. num.* 3. Dico non detrahi famæ proximi, ſi quis alterius peccatum amico reuelet, vt ſibi, vel alteri caueat, quia in hac parte

Peccat mortaliter qui coram duobus graue alterius peccatum reuelat.

Niſi fiat, vt alteri caueat, aut ſibi vel conſiliū petat.

vti-

vtitur iure ſuo, ſecus tolleretur illa pars prudentiæ, quæ in futurum proſpicit, & opportunis medijs, ad vitæ gubernium vtitur. caſus autem eſſe poſſent, ſi ſibi malum ab altero parati ſciret, ſi proditionem, & malignitatem ſibi, fratribus, Conuentui, ordini, ſi bonorum conuentus direptionem meditari, ſi ſcandalum imminens adeſſe &c. poſſet de his cum viro prudente, vno (inquiunt Doctores) non pluribus, niſi vnus ad cõſulendum ſatis non eſſet, conſuleret an monendus eſſet principalis, an ad ſuperiorem recurrendum &c.

Et iuxta hanc doctrinam declarandum eſt ſuprascriptum, ſtatutum de ſigillo confeſſionis, quia ſi poteſt ſub ſecreto naturali, poteſt etiam ſub confeſſionis ſigillo, tunc enim iuſta cauſa videtur, reuelandi peccatum alterius, ſine animo tamẽ detrahendi, in quibus detractionis, & materialitas, & formalitas conſiſtit, quæ ex diuerſis circumſtantijs cohoneſtari poſſunt, vt quod ex ſua ratione malum erat, honeſtatis rationem induat. Porro ſigillum Confeſſionis hoc loco accipitur, quo vti ſolent nonnulli ad firmandam in conſiliario taciturnitatem, extra Sacramentum confeſſionis, Dum nimirum dicunt, Volo tibi communicare negotium ſub ſigillo confeſſionis. quo inuẽto, niſi adſit cauſa iuſta ex ſupradictis, reuelandi peccatum alterius, adhuc peccatur mortaliter, & proximus infamatur. Quod autem hæc ſit ſtatuti mens, patet ex aphoryſmo pract. Criminalis *tit. de Teſtibus fol 31.* dicente *Quod ſub ſigillo ſecreti, conſilij, aut auxilij poſcendi gratia, quis nouerit, neque denunciare, neque in iudicio tanquam teſtis aperire, niſi aliunde ſciuerit, valet niſi &c.* Vbi approbatur reuelatio peccati ad petendum conſilium. Scio controuerti apud Doctores, An ſit licitum aperire complicem in confeſſione ſacramentali; affirmantibus multis non licere, quando graue damnum in vita, vel infamia, ex tali reuelatione ſecundę perſonæ immineret. quo caſu, ſi commodiorem Confeſſarij opportunitatem non haberet, poſſet, & teneretur pœnitens, tales circumſtantias non confiteri, ac ſi confeſſarij commoditate careret, quia concurrentibus iure diuino naturali, de ſeruandis vita, bonis, & fama proximi, & poſitiuo de confitendis circumſtantijs peccati integraliter, cum vtrumquè ſeruari non poſſit, hoc ſecundum debet cedere *cap. duo mala diſt. 13.* Cæterum his remotis, licere complicem in confeſſione aperire,

An liceat aperire complicem in confeſsione.

Qui aliter ment.

re, affirmant per multi apud *Suarez 3. par. tom. 4. diſput. 34. ſect. 2. P. Nauar. lib. 2. cap 4. par. 2. num 271. Rebellium lib. 4. quæſt. 13. num. 10.* Quia confeſſio integrè eſt facienda. Quia in iudicio complices manifeſtare poſſumus, ergo et in confeſſione, quæ eſt iudicium. Quia ſecus pauci poſſent ſuis Parochis confiteri, qui omnes cognoſcunt, Quia hæc infamia leuis eſt, minor illa, quæ conſurgit ex manifeſtatione peccati facta viro prudenti, vt dictum eſt, ad propriam vtilitatem. Quia tandè complex ſibi imputare debet, qui cum altero peccauit, ſciens, complicem debere aliquando integraliter illud peccatum confiteri. Ex quà communi doctrina deducitur, non eſſe ſenſum ſtatuti, impedire illam reuelationem peccati, quæ fratri conceditur iure naturæ, ad ſuam, vel ſui Conuentus ſalutem procurandam. ſed illam, quæ has circumſtantias non habet. Inquit enim ſtatutum, *quod in alicuius infamiam vergat, vel inter fratres ſcandalum, & diſſentionem generet*. Non poteſt autem generare hæc mala, ſi vni prudenti, & ſub confeſſionis ſigillo reueletur. Quod ſi ſecus accidat, non reuelant, ſed ei, cui relatum eſt, imputari debet, qui ſecretum violauit ſine cauſa, & hoc eſt per accidens, ſicuti (inquit *Bonaccina punct. 4 in fin: num. 2.*) qui inuaſorem occidit, volens ſeipſum defendere.

Quæres An infamantium lege iudicandus ſit, qui reuelat peccatum alterius, ſed non aſſeuerando, ſed referendo, dicens, ſe id neſcire, audiuiſſe tamen, ſed dictis fidem non præbere.

Infamat, qui refert audita, etiã ſi ipſe non credat vera eſſe.

Reſpondeo affirmatiuè ex multis. quos citat *Bonaccina punct. 5. num. 1.* quia verè malam opinionem generat de fratre, neque talibus circumſtantijs tutari poterit narrationem, quia opinioni alterius detrahat. Non enim tenentur circa narrata audientes, tam ſubtiliter diſcurrere, & vt de facto accidit vt plurimum creditur dictis, niſi talis perſona referat, cui alij non credant; & in hoc caſu etiam eſt grauiter puniendus; quia non quæritur quid alij credant, ſed quid iſte dixerit.

Si quæras An ſit his pœnis mulctandus, qui verum crimen alterius reuelat, de quo aliàs fuit correptus, & nunc eſt emendatus.

Reuelans peccatum correptum, an puniendus.

Reſpondeo negatinè, quia ſtatutum Pract. Crimin. *tit. Accuſator fol. 16.* inquit *Accuſatum aliàs, & correctum, ſiue apud Capitulum ſcienter accuſant. non eſt audiendus, ſed talionis pœna plectendus*. de ſola igitur accuſatione diſponitur, non de detra-

detractione. Cæterum nec peccare mortaliter, qui delictum alterius emendatum recenſet, affirmant *Leſſius Azorius, Filiuccius, Molina apud Bonaccinam puncto 6. num* 4. quia iam ille amiſit famam pro tempore, quo peccauit. Vnde Hiſtoriographi non peccant publica aliorum, licet oblita delicta ſcribentes.

Quæſtio Decima. An infamans abſolui poſsit facramentaliter antequam famam reſtituat, dicente ſtatuto. *Nec abſolui poſſit, niſi (prout poterit) antea famam reſtituat.*

Reſpondeo, pendet reſolutio ex materia reſtitutionis, quando ſcilicet differri poſsit, & interim non obliget. Nam ſi ex reſtitutione famæ maius damnum ſibi immineat, non tenetur ſtatim reſtituere, puta ſi non ſolum ſe infamet in æqualitate perſonæ, quam infamauit, tunc enim tenetur damnum alienum æquali damno ſuo reſarcire, quod eſt medium rei in reſtitutione requiſitum. verum ſi ſua infamia ſit maior, puta quia perſona in dignitate conſtituta, & melioris conditionis ſit quam infamatus; Vel vltra infamiam timeat ſibi periculum vitæ, vexationis &c. & Ratio eſt, quia iuſtitia ad æqualitatem tantum obligat, non ad maius. Ita *Aragonius, Leſſius, Clauis Regia, Salonius Sà. Fellinctius, Molina apud Bonac. diſput. 1. de reſtitut in gen. quæſt. vlt. puncto 1. num. 11.* Non enim tenetur reſtituere bona inferioris ordinis cum iactura ſuperioris ordinis, vel eorundem exceſſu, cuiusmodi eſſet vita, & fama, vltra eam, quam iuſtitiam amitteret, reſtituendo. Nam in hoc caſu currit regula *Scoti in 4. diſt. 15. quæſt. 2. art. 4.* Quod ſolutio differri poteſt, quoties Dominus rationabiliter non cenſeatur inuitus. In multis enim caſibus Dominus famæ & bonorum, etiamſi de facto vellet ſibi ſua reſtitui voluntate commodi, tamen rationabiliter, voluntate honeſti, cenſetur velle tunc tẽporis ſibi talia non reſtitui. ſic fœmina, quæ ex adultero peperit, non tenetur declarare filium illegitimum, ad conſeruandam legitimis hæreditatem, ſi ſuæ famæ, aut vitæ timeat. Cæterum in æquali damni, & infamiæ periculo, reſtituenda eſt fama, quia innocentis conditio præferenda eſt, tanquam potior, & pro ſaluanda vita iniuſtè accuſati, debet prodigi vita accuſantis, in exceſſu autem maiori duplo (quod magnum dãnum putant multi apud *Bonac. cit. num. 2 31*) talis obligatio nõ currit. Vniuerſaliter diſtinguunt, non teneri ad reſtitutionem, ſi ca-

De obligatione reſtituendi famam.

Reſtitutio differri poteſt, quoties Dominus non cẽſetur inuitus.

Innocentis cõditio præferenda eſt.

ſi cadat à proprio ſtatu, in quo erat, antequam detraheret, vel ſurriperet; quod eſſet in caſu noſtro ſi Religioſus Theologus, Magiſter, Doctor, &c. hos gradus acquiſierit iuſtè, accidat autem infamare aliuin ex ſuis paribus, vel inferioribus, ſimplicem Sacerdotem, aut conuerſum, teneri reſtituere famam infamato ſibi æquali, inferiori autem, non ſtatim, ſed capta opportunitate temporis, & præſtitis beneficijs in alio genere, non reſtituendo immediatè famam ablatam, quia tunc è ſuo caderet ſtatu. Si dicas ſi furar tur inferiori centum, an non teneretur reſtituere, ac ſi maiori furatus fuiſſet? Reſpondeo, non eſt par ratio reſtitutionis famæ, & bonorum, quia hæc detracta, non perdunt abſolutè ſtatum legitimè acquiſitum, ſicut illa, quæ deiicit à proprio ſtatu, ſi dicat, *Infamaui Laicum, vel Choriſtam*. & huc intrat diuerſitas illa perſonarum, nobilium, & ignobilium, quæ in remiſſione iniuriarum non parificantur. Sed ſufficiunt inæqualia recognitionis officia *Præter æquum cenſet* (inquit *Simmacus in epiſtola ad Patrem* ſcripta) *qui inter diſpares obſequium par requirit*. Sed hæc diuerſitas cum grano ſalis inter Religioſos accipienda eſt, quia inter iſtos æqualitas fraternitatis colitur, ſtatus diuerſitas eua neſcit, quos vnius habitus, & profeſſionis titulus cohoneſtat. *Fratres enim ſumus*, id eſt ab vno parente ad æqualitatem progeniti. Itaque incidente maiori damno reſtitutionis famæ, cenſetur tunc non poſſe reſtitui, ideo poteſt interim abſolui.

Si dicas, infamans alium non ſolum amittit famam reſtituendo, ſed etiam ſubit pœnam talionis, ergo ſemper erimus in maiori exceſſu, & conſequenter nunquam in ſtatu reſtituendi famam.

Reſpondeo, hic non eſt exceſſus ſupererogationis, ſed naturalis obligationis, ſibi imputet, qui infamauit, quia cum hoc actu neceſſario connexæ ſunt, & reſtitutio, & pœna. Si id fiat in foro exteriori. Attamen dum loquimur de foro ſacramentali, pœna talionis abſcedit, & poterit differri reſtitutio, quouſquè ſit periculum, quod propter reſtitutionem famæ, ſubiturus ſit exteriorem pœnam.

Quando infamans abſolui poſſit ante reſtitutionem.

Poterit etiam abſolui, ſi reſtituere non poſſit, ſi ſcilicet fuerit abſens, & ſicut lingua infamauit, debeat lingua reſtituere. Nam non tenetur literas ſcribere, quibus ſe infamaſſe fateatur, & veniam petat, niſi etiam literis infamaſſet. Ratio eſt,

quia

quia non tenetur plus, & alio modo reddere, quam abſtulit; abſtulit verbo, ergo verbo reſtituat. Poſſent enim literæ in iudicium produci, & ſic in foro exteriori puniri, & ſic præſtaret reſtitutionem cum exceſſu multò maiori, & cum periculo, &c. ad quod tamen non tenetur, & ſecundum hanc rationem reperiretur in ſtatu impoſſibilitatis, & patet regula, *Impoſſibilium nullam eſſe obligationem*. Ita multi apud *Bonacin. loc. cit. num* 30.

Poterit adhuc abſolui, ſi infamatus iuri ſuo cederet, quia ex alia regula iuris, *Volenti, & conſentienti non fit iniuria, neque dolus*, niſi ſit Prælatus, vel adeo grauis perſona, qui iuri ſuo cedere non poſſit, quippe qui habet ſuam famam Reipublicę obligatam. Poterit etiam, ſi infamans pro certo ſciret, infamatum de hac reſtitutione non curare, puta quia poſt infamationem ſe ſalutarunt, ſecum collocuti ſunt, & fraternitatis, aut amicitiæ ſigna oſtenderunt, & tunc currit alia regula, *Taciti, & expreſſi, idem eſt iudicium*. Authores multos citat *Bonac. dicta quæſt. vlt. puncto* 2. *num.* 8. *& diſp.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1. *num.* 1. quia ſicuti furtum non eſt, vbi Dominus inuitus non ſit, ita non retinet iniuſtè famam alterius, qui condonat.

Poterit etiam abſolui facta præſcriptione, quæ bona aliena facit noſtra. Verum quia *mala fides non præſcribit*, vt eſt in *regulis iuris in* 6. & qui infamauit ſemper eſt in mala fide, præſcriptio in hac materia non currit; attamen ſi nomine præſcriptionis intelligamus tempus interpoſitum, quod in obliuionem infamiam mandauit, ita vt non ſit in memoria eorum, qui audierunt, vel adſunt, tunc temporis non tenetur famam reſtituere, & illatæ infamiæ memoriam refricare. *Bonac. diſput.* 2. *quæſt.* 4. *puncto* 13. vbi multos citat, præcipuè *Azorium* dicentem, tempus, quo probabiliter cenſere debemus inductam obliuionem eſſe 20. annorum, alij melius, prudentis viri iudicio remittunt, cum nimirum de ea re amplius non loquuntur, & prudenter tenetur, memoriam infamiæ iam obliteratam fuiſſe. Qua etiam ratione abſolui poterit, ſi infamatus, bonis actibus ſuis famam recuperauit. Tunc enim infamator reſtituere non tenetur. Sufficit namque infamatum bonam famã recuperaſſe, nec curare debemus de via, per quam recuperauit, ſicuti ſi quis equum alteri rapuiſſet, Dominus autem alia via illum recuperaſſet, non tenetur fur eundem, vel alterum

reſti-

reſtituere. *Bonac.* apud quem alij multi *puncto* 12.

Quæſtio vndecima, ſi quis ſeipſum infamaſſet verè, vel falsè, dicens ſe adulteratum fuiſſe, furem eſſe, &c. an puniri pœnis infamantium deberet?

Infamans ſeipſum puniendus.

Reſpondeo affirmatiuè, quia plus eſt infamare ſeipſum, quã alios, & ſi infamando alios peccat contra iuſtitiam, infamando ſeipſum, peccat contra charitatem. Conueniendus eſt enim iſte ſui infamator, an verè peccatum, quod dixerat, commiſit, ſi ſic, puniendus eſt de peccato commiſſo; ſi non, puniendus eſt de mendacio, & iniuria, qua vtrinquè ſuam Religionem conſperſit.

Nec valet dicere, eſt Dominus ſuæ famę, et ſicuti non peccat mortaliter prodigens bona ſua; ita nec ſuam famam. Nulli enim fit iniuria volenti, & conſentienti, vt permulti grauiſſimi Doctores ſcribunt apud *Bonac. puncto* 10. *num.* 1. *diſput.* 2. *quæſt.* 4. Quia Religioſus non eſt Dominus ſuę famæ, & ipſius iniuria, ac infamia redit in Religionem, cuius eſt filius. Nec Patres Societatis Ieſu (quos in fine dicti numeri laudat Bonacina) quod renunciauerint iuri ſuo de fama, &c. ita renunciant famę, vt quilibet poſſit ſe ipſum falsò, aut verè infamare, ſed tantùm quod Prælato eorum peccata reuelari poſſint. Nec Sanctorum Virorum *Auguſtini*, & aliorum, qui ſua peccata manifeſtauerunt, exempla, iuuant concluſionem appoſitam, quia in particulari Dei inſtinctu, & ad magnificandam Dei miſericordiam ſuas vitas ſcriptis conſignarunt. Nec alijs iniuriam irrogarunt, Religioſi autem cum ſint membra Regularis Reipublicæ, & ipſorum bonum, vel malum nomen in totam Communitatem redundet, peccant mortaliter contra iuſtitiam, ſe infamando, vt cum *Clau. Regia, Nauarro, & P. Nauar.* toties laudatus *Bonac.* teſtatur *loco cit. num.* 2. atque hæc circa infamatores dicta ſufficiant.

LAVS DEO.

Digitized by Google